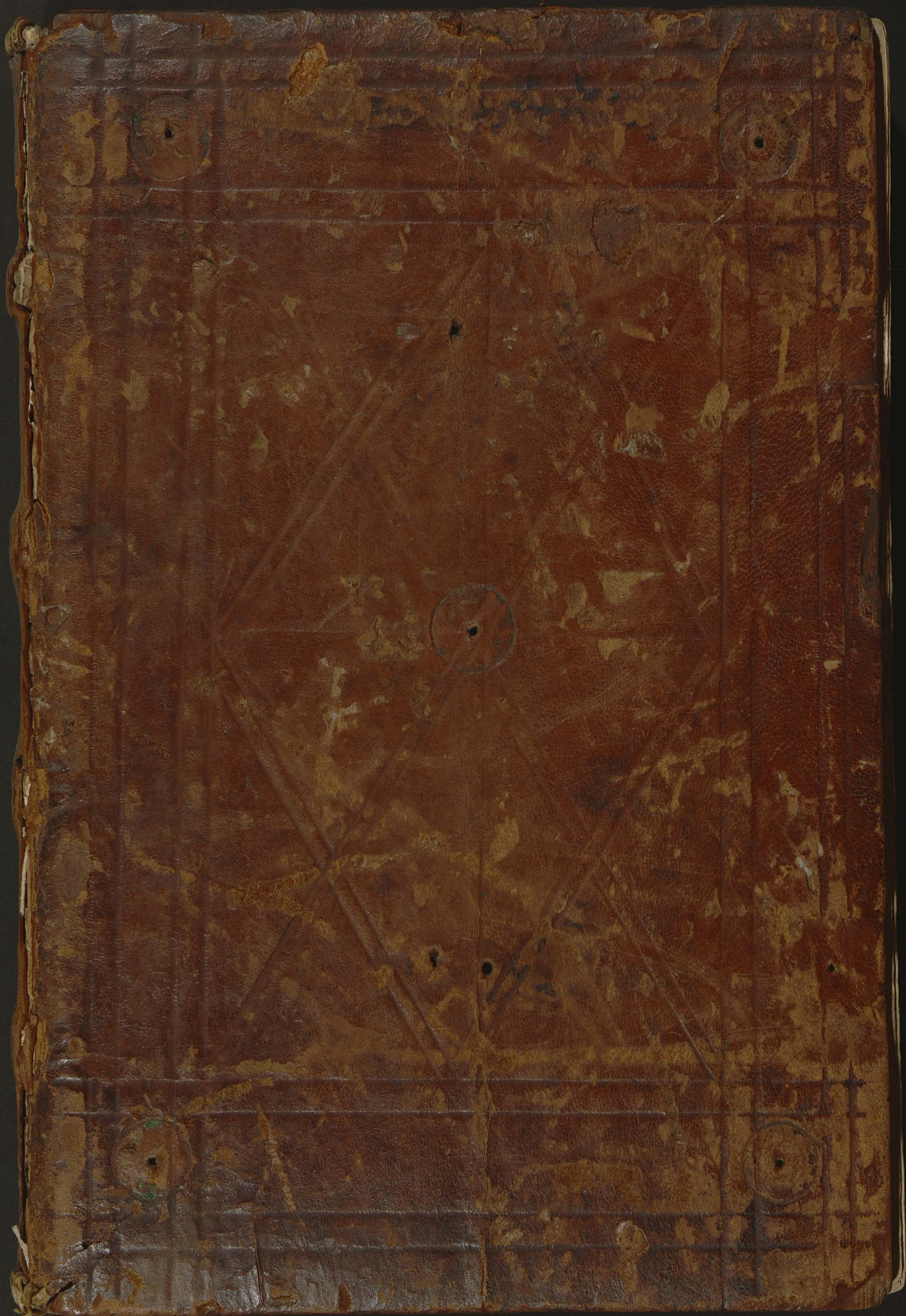

In isto libro continetur decem et novem questiones de legibus beati Thome que desunt in prima secunde eiusdem tandem sequitur Orosius super tantita deinum alie materie diverse

liber magistri Jacobi de Schadek decretorum doctoris canonici Cracoviensis

legatus collegio maiori artistarum in Cracovia per magistrum Jacobum de Schadek decretorum doctorem canonicum et vicarium in spiritualibus Cracoviensem generalem qui mortuus est die solis XXII octobris anno domini M°CCCCLXXXVII°

Quaestiones de Legibus D. Thomae

1

q xc

Consequenter considerandum est de principiis exterioribus actuum. Principium autem exterius ad malum est inclinans diabolus de cuius temptatione in po dictum est. Principium autem exterius movens ad bonum est deus qui et nos instruit per legem et iuvat per gratiam. Unde po de lege 2o de gratia dicendum est. Circa legem autem po oportet considerare de lege ipsa in communi 2o de partibus eius. Circa legem in communi occurrunt consideranda 3. po quidem de essentia ipsius 2o de differentia legum 3o de effectibus legis. Circa primum queruntur quatuor. primo utrum lex sit aliquid rationis 2o de fine legis 3o de causa eius 4o de promulgatione ipsius.

ar Ad primum sic proceditur. videtur quod lex non sit aliquid rationis. Dicit enim apostolus Ro. vii video aliam legem in membris meis etc. sed nichil quod est rationis est in membris quia ratio non utitur organo corporali ergo lex non est aliquid rationis. Preterea in ratione non est nisi potentia habitus et actus sed lex non est ipsa potentia rationis. Similiter etiam non est aliquis habitus rationis quia habitus rationis sunt virtutes intellectuales de quibus supra dictum est. nec etiam est actus rationis quia cessante rationis actu lex cessaret puta in dormientibus ergo lex non est aliquid rationis. Preterea lex movet eos qui subiciuntur legi ad recte agendum sed movere ad agendum proprie pertinet ad voluntatem ut patet ex premissis ergo lex non pertinet ad rationem sed magis ad voluntatem secundum quod etiam iurisperitus dicit quod placuit principi legis vigorem est. Sed contra est quod ad legem pertinet precipere et prohibere sed imperare est rationis ut supra dictum est ergo lex est aliquid rationis. Respondeo dicendum quod lex quedam regula est et mensura actuum secundum quam inducitur aliquis ad agendum vel ab agendo retrahitur. Dicitur enim lex a ligando quia ligat ad agendum. Regula autem et mensura humanorum actuum est ratio que est primum principium agendorum actuum humanorum ut ex predictis patet. Rationis autem est ordinare ad finem qui est primum principium in agendis secundum philosophum. In unoquoque autem genere id quod est primum est mensura et regula illius generis sicut unitas in genere numeri et motus primus quedam regula et mensura in genere motuum. Unde relinquitur quod lex sit quedam regula et mensura ad pertinens ad rationem. Ad primum ergo dicendum quod cum lex sit quedam regula et mensura dupliciter esse dicitur in aliquo. Uno modo sicut in mensurante et regulante et quia hoc est proprium rationis ideo per hunc modum lex est in ratione sola. Alio modo sicut in regulato et mensurato et sic lex est in [illegible] nantur ad a[illegible] ita quod quelibet in[illegible] ex aliqua lege potest dici [illegible] essentialiter sed quasi participative et hoc modo ipsa inclinatio membrorum ad concupiscendum lex membrorum vocatur.

Ad secundum dicendum quod sicut in actibus exterioribus est considerare operationem et operatum, puta edificationem et edificatum, ita in operibus rationis est considerare ipsum actum rationis qui est intelligere et ratiocinari et aliquid per huiusmodi actum constitutum, quod quidem in ratione speculativa primo quidem est diffinitio, 2o enunciatio, 3o silogismus vel argumentum. Et quia ratio etiam practica utitur quodam silogismo in operabilibus ut supra habitum est, secundum quod philosophus docet in 7 ethicorum, et ideo est invenire aliquid in ratione practica quod ita se habeat ad operationes sicut se habent propositiones in ratione speculativa ad conclusiones. Et huiusmodi propositiones universales rationis practice ordinate ad actiones habent rationem legis, que quidem propositiones aliquando actualiter considerantur, aliquando habitualiter a ratione tenentur.

// conclusiones

actiones

Ad 3m dicendum quod ratio habet virtutem movendi a voluntate ut supra dictum est, ex hoc enim quod aliquis vult finem ratio imperat de hiis que sunt ad finem, sed voluntas de hiis que imperantur ad hoc quod legis rationem habeat oportet quod sit aliqua ratione regulata, et hoc modo intelligitur quod voluntas principis habet vigorem legis, alioquin voluntas principis magis esset iniquitas quam lex.

// habeat

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod lex non [lacuna] ad bonum commune [lacuna] que sunt [lacuna] enim pertinet [lacuna] prohibere, sed precepta [lacuna] ordinantur ad quedam singularia bona, non ergo semper finis legis est bonum commune.

Preterea lex dirigit hominem ad agendum, sed actiones humane sunt in particularibus, ergo et lex ad bonum aliquod particulare ordinatur.

Preterea Ysidorus dicit in libro Ethimologiarum: si ratione lex constat, lex erit omne quod ratione constiterit. Sed ratione consistit non solum quod ordinatur ad bonum commune sed etiam quod ordinatur ad bonum privatum, ergo lex non ordinatur solum ad bonum commune, sed etiam ad bonum privatum unius. Sed contra est quod Ysidorus dicit in libro Ethimologiarum quod lex est nullo privato commodo, sed pro communi utilitate civium conscripta. Respondeo dicendum quod sicut dictum est lex pertinet ad id quod est principium humanorum actuum ex eo quod est regula et mensura. Sicut autem ratio est principium humanorum actuum, ita etiam in ipsa ratione est aliquid quod est principium respectu omnium aliorum. Unde ad hoc oportet quod principaliter et maxime pertineat lex. Primum autem principium in operativis quorum ratio est practica est finis ultimus. Est autem finis ultimus humane vite felicitas vel beatitudo ut supra dictum est. Unde oportet quod lex maxime respiciat ordinem qui est in beatitudine. Et rursus cum omnis pars ordinetur ad totum sicut imperfectum ad perfectum, unus autem homo est pars communitatis perfecte, necesse est quod lex proprie respiciat ordinem ad felicitatem communem. Unde et philosophus in premissa diffinitione legalium mentionem facit et de felicitate et communione politica. Dicit enim in quinto Ethicorum quod legalia iusta dicimus factiva et conservativa felicitatis et particularum ipsius politica communione. Perfecta est

em communitas civitas est, ut in primo Politice. In quolibet autem genere id quod maxime dicitur est principium aliorum, et alia dicuntur secundum ordinem ad primum, sicut ignis qui est maxime calidus est causa caliditatis in corporibus mixtis, que intantum dicuntur calida inquantum participant de igne. Unde oportet quod cum lex maxime dicatur secundum ordinem ad bonum commune, quodcumque aliud preceptum de particulari opere non habeat rationem legis nisi secundum ordinem ad bonum commune. Et ideo omnis lex ad bonum commune ordinatur. Ad primum ergo dicendum quod preceptum importat applicationem legis ad ea que ex lege regulantur. Ordo autem ad bonum commune, qui pertinet ad legem, est applicabilis ad singulares fines. Et secundum hoc etiam de particularibus quedam precepta dantur. Ad secundum dicendum quod operationes quidem sunt in particularibus, sed illa particularia referri possunt ad bonum commune, non quidem communitate generis vel speciei, sed communitate cause finalis, secundum quod bonum commune dicitur finis communis. Ad tertium dicendum quod sicut nihil constat firmiter secundum rationem speculativam nisi per resolutionem ad prima principia indemonstrabilia, ita firmiter nihil constat per rationem practicam nisi per ordinationem ad ultimum finem qui est bonum commune. Quod autem hoc modo ratione constat legis rationem habet.

Ad tertium proceditur. Videtur quod cuiuslibet ratio sit factiva legis. Dicit enim Apostolus ad Romanos II quod cum gentes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt, ipsi sibi sunt lex. Hoc autem communiter dicit de omnibus. Ergo quilibet potest facere sibi legem.

Preterea, sicut Philosophus dicit in II Ethicorum, intentio legislatoris est ut inducat hominem ad virtutem. Sed quilibet homo potest alium inducere ad virtutem. Ergo cuiuslibet hominis ratio est factiva legis. Preterea, sicut princeps civitatis est civitatis gubernator, ita quilibet paterfamilias est gubernator domus. Sed princeps civitatis potest legem in civitate facere. Ergo quilibet paterfamilias potest in sua domo facere legem. Sed contra est quod Isidorus dicit in libro Ethimologiarum et habetur in Decretis distinctione II: lex est constitutio populi, qua maiores natu simul cum plebibus aliquid sanxerunt. Non est ergo cuiuslibet facere legem. Respondeo dicendum quod lex proprie primo et principaliter respicit ordinem ad bonum commune. Ordinare autem aliquid in bonum commune est vel totius multitudinis, vel alicuius gerentis vicem totius multitudinis. Et ideo condere legem vel pertinet ad totam multitudinem, vel pertinet ad personam publicam que totius multitudinis curam habet. Quia et in omnibus aliis ordinare in finem est eius cuius est proprius ille finis. Ad primum ergo dicendum quod sicut supra dictum est, lex est in aliquo non solum sicut in regulante, sed etiam participative sicut in regulato. Et hoc modo unusquisque sibi est lex, inquantum participat ordinem alicuius regulantis. Unde et ibidem subditur: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis. Ad secundum dicendum quod persona privata non potest inducere efficaciter ad virtutem. Potest enim solum monere, sed si sua monitio non recipiatur, non habet vim coactivam, quam debet habere lex ad hoc quod efficaciter inducat ad

X

virtutem ut philosophus dicit in x ethicorum
habent autem virtutem coactivam scilicet mul-
titudo vel persona publica ad quam pertinet
penas infligere ut infra dicetur et
ideo eius solius est leges facere. Ad
secundum dicendum quod sicut homo est pars domus
ita domus est pars civitatis. Civitas
autem est communitas perfecta ut dicitur in po-
litice. et ideo sicut bonum unius
hominis non est ultimus finis sed ordinatur
ad bonum commune. ita etiam bonum unius
domus ordinatur ad bonum unius civitatis
que est civitas perfecta. unde ille
aliquaqui gubernat aliquam familiam potest quidem
facere aliqua precepta vel statuta non
tamen que proprie habeant rationem legis.

Ad 4 sic proceditur videtur quod promulgatio
non sit de ratione legis. lex enim
naturalis maxime habet rationem legis.
sed lex naturalis non indiget promulgatione
ergo non est de ratione legis quod pro-
mulgetur. Preterea ad legem pertinet
obligare ad aliquid faciendum vel
non faciendum sed non solum obligantur
ad implendum legem illi coram quibus
promulgatur lex. sed etiam alii. ergo pro-
mulgatio non est de ratione legis.
Preterea obligatio legis extenditur etiam
in futurum. quia leges futuris nego-
tiis necessitatem imponunt ut iura
dicunt. C. de le. l. leges et constitutiones
dicunt. sed promulgatio fit ad presentes. ergo
promulgatio non est de necessitate legis.
Sed contra est quod dicitur in decretis
di. iiii. quod leges instituuntur cum
promulgantur. Respondeo dicendum quod sicut dictum est
lex imponitur aliis per modum regule
et mensure. Regula autem et mensura imponitur

per hoc quod applicatur hiis que re-
gulantur et mensurantur. unde ad
hoc quod lex virtutem obligandi habeat
quod est proprium legis. oportet quod applicetur
hominibus qui secundum eam regulari
debeant. talis autem applicatio fit per hoc
quod in notitiam eorum deducitur
ex ipsa promulgatione. unde promulgatio
necessaria est ad hoc quod lex habeat
suam virtutem. et sic ex quatuor predi-
ctis potest colligi diffinitio legis que
nichil est aliud quam quedam rationis
ordinatio ad bonum commune ab eo qui
curam communitatis habet promulgata. | diffinitio legis
Ad primum ergo dicendum quod promulgatio legis
nature est ex hoc ipso quod deus eam
mentibus hominum inseruit naturaliter co-
gnoscendam. Ad 2 dicendum quod illi
coram quibus non fit lex non promulgatur
obligantur ad legem servandam inquantum
in eorum notitiam devenit per alios
vel devenire potest promulgatione
facta. Ad 3 dicendum quod promulgatio
presens in futurum extenditur per firmitatem
scripture. que quodammodo semper eam
promulgat unde ysidorus dicit in 2 ethimologiarum
quod lex a legendo vocata est quia
scripta est.

Deinde considerandum de diversitate
legum. et circa hoc queruntur

sex.
primo
secundo
3°
4°
5°
6°
utrum sit
aliqua lex eterna
aliqua lex naturalis
aliqua lex humana
aliqua lex divina
una tantum vel plures
aliqua lex [illegible]

Ad primum sic proceditur videtur quod non sit
aliqua lex eterna. Omnis enim lex
aliquibus imponitur. sed non fuit ab eterno

ad cui lex possit imponi, solus enim deus abeterno fuit, ergo nulla est lex eterna. 2° promulgatio est de racione legis, sed promulgatus non potuit esse ab eterno cui promulgare, ergo nulla lex potest esse eterna. 3° lex importat hominem ad ordinem ad finem, sed nihil est eternum quod ordinetur ad finem, solus enim ultimus finis est eternus, ergo nulla lex est eterna. Sed contra est quod Aug[ustinus] dicit in li[bro] [de libero] ar[bitrio] 1° lex que summa racio nominatur non potest cuiquam intelligenti nisi incommutabilis eterna sed videri. Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est nihil est aliud lex quam dictamen practice racionis in principe qui gubernat aliquam communitatem perfectam, manifestum est autem supposito quod mundus divina providencia regatur ut in primo habitum est, quod tota communitas universi gubernatur racione divina, et ideo ipsa racio gubernationis rerum in deo sicut in principe universitatis existens legis habet racionem, et quia divina racio nihil concipit ex tempore sed habet eternum conceptum ut dicitur prov. viii, inde est quod huiusmodi legem oportet dicere eternam.

Ad primum ergo dicendum quod ea que in se ipsis non sunt apud deum existunt inquantum sunt ab ipso precognita et preordinata, sed id Ro. iiii qui vocat ea que non sunt tamquam ea que sunt, sic igitur eternus divine legis conceptus habet racionem legis eterne secundum quod a deo ordinatur ad gubernationem rerum ab ipso precognitarum.

Ad secundum dicendum quod promulgatio fit in verbo et in scripto, et utroque modo lex eterna habet promulgationem ex parte dei promulgantis, quia et verbum divinum est eternum et scriptura libri vite est eterna, sed ex parte creature audientis aut inspicientis non potest esse promulgatio eterna. Ad tercium dicendum quod lex importat ordinem ad finem active, scilicet inquantum per eam ordinantur aliqua in finem, non autem passive, id est quod ipsa lex ordinetur ad finem nisi per accidens in gubernante cuius finis est extra ipsum ad quem eciam necesse est ut lex eius ordinetur. Sed finis divine gubernationis est ipse deus, nec eius lex est aliud ab ipso, unde lex eterna non ordinatur ad alium finem.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non est in nobis aliqua lex naturalis. Sufficienter enim homo gubernatur per legem eternam. Dicit enim Aug[ustinus] in li[bro] de li[bero] ar[bitrio] p° quod lex eterna est qua iustum est ut omnia sint ordinatissima. Sed natura non abundat in superfluis sicut nec deficit in necessariis, ergo non est alia lex homini naturalis. 2° per legem ordinatur homo in suis actibus ad finem ut supra habitum est. Sed ordinacio humanorum actuum ad finem non est per naturam sicut accidit in creaturis irracionalibus que solo appetitu naturali agunt propter finem, sed homo agit propter finem per racionem et voluntatem, ergo non est alia lex homini naturalis. 3° quanto aliquis est liberior tanto minus est sub lege, sed homo est liberior omnibus aliis animalibus propter liberum arbitrium quod pre aliis animalibus habet, cum igitur alia animalia non subdantur legi naturali, nec homo alicui naturali legi subditur,

9

Sed quid est quod dicitur Ro. ij super id
cum enim gentes que legem non habent
naturaliter ea que legis sunt faciunt
dicit glossa: et si non habent legem scriptam
habent tamen legem naturalem qua quilibet
intelligit et sibi conscius est quid
bonum et quid malum. Respondeo dicendum
quod sicut supra dictum est lex cum sit
ratio regula et mensura dupliciter potest esse
in aliquo. Uno modo sicut in regulante
et mensurante. Alio modo sicut in regulato et
mensurato, quia in quantum aliquid participat de
regula vel mensura sic regulatur vel
mensuratur. Unde cum omnia que divine
prudencie subduntur a lege eterna
regulentur vel mensurentur ut ex dictis
patet, manifestum est quod omnia participant
aliqualiter legem eternam, in quantum scilicet
ex impressione eius habent inclinationes
in proprios actus et fines. Inter cetera
autem rationalis creatura excellentiori di-
vine prudencie providere particeps sibi ipsi
et aliis providens. Unde et in ipsa
participatur ratio eterna per quam habet
naturalem inclinationem ad debitum actum
et finem. Et talis participatio legis
eterne in rationali creatura lex naturalis
dicitur. Unde cum psalmista dixisset: Sacrifi-
cate sacrificium iusticie, quasi quibusdam que-
rentibus que sunt iusticie opera
subiungit: Multi dicunt quis ostendit nobis
bona. Cui questioni respondens dicit:
Signatum est super nos lumen vultus tui
domine, quasi lumen rationis naturalis quo
discernimus quid sit bonum et malum
quod pertinet ad naturalem legem, nichil aliud
sit quam impressio divini luminis in nobis.
Unde patet quod lex naturalis nichil aliud est
quam participatio legis eterne in rationali
creatura. Ad primum ergo dicendum quod ratio illa

quodam modo divine prudencie subiacet in quantum et ipsa fit providencie

procedit si lex naturalis esset
aliquid diversum a lege eterna.
Non est autem nisi quedam participatio
eius ut dictum est. Ad secundum dicendum
quod omnis operatio rationis et voluntatis
derivatur in nobis ab eo quod est secundum
naturam ut supra habitum est. Nam
omnis ratiocinatio derivatur a principiis
naturaliter notis, et omnis appetitus eorum
que sunt ad finem derivatur a naturali
appetitu ultimi finis. Et sic etiam oportet
quod prima directio actuum nostrorum ad
finem fiat per legem naturalem. Ad tertium
dicendum quod etiam animalia irrationalia participant
rationem eternam suo modo sicut et
rationalis creatura participat eam intel-
lectualiter et rationaliter. Ideo participatio
legis eterne in creatura rationali
proprie lex vocatur. Nam lex est aliquid
rationis ut supra dictum est. In creatura autem
autem irrationali non participatur rationaliter.
Unde non potest dici lex nisi per
similitudinem.

Ad 3 sic proceditur. Videtur quod non sit
aliqua lex humana. Lex enim naturalis
est participatio legis eterne ut dictum
est. Sed per legem eternam omnia sunt
ordinatissima ut Augustinus dicit
in I de libero arbitrio. Ergo lex naturalis
sufficit ad omnia humana ordinanda.
Non est ergo necessarium quod sit aliqua
lex humana. Preterea lex habet rationem men-
sure ut dictum est. Sed ratio humana
non est mensura rerum sed potius e
converso ut in X metaphysice. Ergo ex ratione
humana nulla lex procedere potest. Preterea
mensura debet esse certissima ut in
X metaphysice. Sed dictamen rationis humane
de rebus gerendis est incertum secundum illud
Sapientie ix: Cogitationes mortalium
timide et incerte providencie

dcj

nre, go ex rone huana nulla
lex procede pt. Sed cont e qd
Augus dt in po de li arbito
ponit duas leges vna etnaz
et aliaz tpalez qua dt esse
huanaz. Rco. dd qd sic supra
dctm est, lex est quoddaz dicta
men practice rois, silis aut
processus esse inveni rois pctice
et spe^ve, vtraqz em ex quibusda
principys ad quasdaz oncs
procedit ut sup hitum e. Scdm
hoc go dd est, qd sicut in rone
spe^va ex pncipys indemrabliba
naliter cogtis procedut concos
diversaz sciarum, quaz cogo
no est nobis naliter indita sed
p industriaz rois inventa, ita
eciaz ex pceptis legis nalis qsi
ex quibusdaz pncipys oibus
et indemrabilibz necce est qd
ro huana procedat ad aliqua ma
gis pticular disponenda, et iste
pticulares dispoes adinvente scdm
rom huanaz dnt leges huane. Sz
natis alys condicoibz que
ptinet ad rom legis vt supra
dctu est. Vnde ut tulius dt
in sua Rethca, qd inicium iuris
est a na pfectum deinde quedaz
in consuetudinez ex vtilitate rois
venerut, postea res et a na
pstitas et consuetudie prolatas
legum metus et religio sanxit.
Ad I. go dicendu qd ro huana
no pt pticipe adplem dictamic
rois dine, sed suo mo et impfto
et ideo sicut ex pte rois spe^ve
p nalez pticipacoez dine sapiencie

Inest nobis quorunda coium
principioz cogcio, no at cuiuslzt
veritatis ppa cogo, sicut in dina
sapia contine, ita eciam ex pte
rois pctice nar ho pticipat legez
etnaz scdm queda pncipia coia, no
aut scdm pticulares direccoes singlorum
que tamen in etna lege cotinet
et io necce est ulterius qd ro huana
pcedat ad pticulares quasda legum
sancciones. Ad scdm dd qd ro huana scdm
se no est rgla rez, sed pncipia ei
nar indita sut queda regule
gnales et mensure oim rez que
sut p hoiez agenda, quaz ro
nalis est rgla et mensura, licet
no sit mensura eoz que sut a na.
Ad 3. dd qd ro pctica est circa opa
bilia que sunt singlaria et contingecia
no at circa necessaria sicut ro spe^va
et io leges huane no put illaz in
fallibilitatez habe, quam hnt cogoes
demrative sciaz, nec oz qd omnis
mensura sit omnino infallibilis
et certa, scdm scdm qd est possibile in genere
illo.
Ad 4. sic proce. Vide qd no sint
necce esse aliam legez divinaz qz
ut dctm est lex lex nalis est queda
pticipacio legis etne in nobis, scdm lex
etna est lex dina ut dctm est
no go oz qd pter legez nalez et leges
huanas aliqua dinatas sit aliqua alia
lex dina. Ppa. Eccli xv in di qd deus
dimisit hominez in manu consily sui. Con
silium at actus rois ut sup hitum
est. go dimissus est gubnacioni sue
rois, scdm dictamine rois huane est
lex huana ut dctm est. go no
oz qd ho aliqua lege dina gubnet

Preterea natura humana est sufficientior irrationalibus creaturis, sed irrationales creature non habent aliam legem divinam preter inclinationem naturalem eis inditam, ergo multo magis creatura rationalis [non debet] habere aliam legem divinam preter naturalem legem. Sed contra est quod David expetit legem a deo sibi poni dicens legem pone mihi domine viam iustificationum tuarum. Respondeo dicendum quod preter legem naturalem et legem humanam necessarium fuit ad directionem humane vite habere legem divinam, et hoc propter quatuor rationes. Primo quidem quia per legem dirigitur homo ad actus proprios in ordine ad finem ultimum, et si quidem homo ordinaretur tantum ad finem qui non excederet proportionem naturalis facultatis hominis, non oporteret quod homo haberet aliquod directivum ex parte rationis supra legem naturalem et legem humanitus positam que ab ea derivatur, sed quia homo ordinatur ad finem beatitudinis eterne que excedit proportionem naturalis facultatis humane ut supra habitum est, et ideo necessarium fuit ut supra legem naturalem et humanam dirigeretur etiam ad suum finem lege divinitus data. Secundo quia propter incertitudinem humani iudicii precipue de rebus contingentibus et particularibus contingit de actibus humanis diversorum esse diversa iudicia ex quibus etiam diverse et contrarie leges procedunt. Ut ergo homo absque omni dubitatione scire possit quid ei sit agendum et quid vitandum necessarium fuit ut in actibus propriis dirigeretur per legem divinitus datam de qua constat quod non potest errare. Tertio quia de his potest homo legem facere de quibus potest iudicare. Iudicium autem hominis esse non potest de interioribus motibus qui latent, sed solum de exterioribus actibus qui apparent. Et tamen ad perfectionem virtutis requiritur quod in utrisque actibus homo rectus existat, et ideo lex humana non potuit cohibere et ordinare sufficienter interiores actus, sed necessarium fuit quod ad hoc superveniret lex divina. Quarto quia sicut dicit Augustinus in primo de libero arbitrio lex humana non potest omnia que male fiunt punire vel prohibere, quia dum auferre vellet omnia mala sequeretur quod etiam multa bona tollerentur et impediretur utilitas boni communis quod est necessarium ad conservationem humanam. Ut ergo nullum malum improhibitum et impunitum remaneat necessarium fuit supervenire legem divinam per quam omnia peccata prohibentur. Et iste quatuor cause tanguntur in psalmo ubi dicitur lex domini immaculata, idest nullam peccati turpitudinem permittens, convertens animas quia non solum exteriores actus sed etiam interiores dirigit, testimonium domini fidele propter certitudinem veritatis et rectitudinis, sapientiam prestans parvulis inquantum ordinat hominem ad finem supernaturalem et divinum. Ad primum ergo dicendum quod per legem naturalem participatur lex eterna secundum proportionem capacitatis humane nature, sed oportet ut altiori modo dirigatur homo in ultimum finem supernaturalem, et ideo superadditur lex divinitus data per quam lex eterna participatur altiori modo. Ad secundum dicendum quod consilium est inquisitio quedam, unde oportet quod procedat ex aliquibus principiis naturaliter inditis que sunt precepta legis nature propter predicta, sed oportet quod superaddantur quedam alia principia scilicet precepta legis divine. Ad tertium dicendum quod creature irrationales non ordinantur ad altiorem finem quam sit finis qui est proportionatus naturali virtuti ipsarum, et ideo non est similis ratio.

Preter legem naturalem et humanam necessarium fuit ad directionem humane vite habere legem divinam

xcj

Ad quintum sic proceditur
videtur quod lex divina sit una tantum
unius enim regis in uno regno
est una lex, sed totum humanum genus
comparatur ad deum sicut ad unum
regem secundum illud psalmi rex omnis terre
deus, ergo est una tantum lex divina
preterea, omnis lex ordinatur ad finem
quem legislator intendit in eis
quibus legem infert, sed unum
et idem est quod deus intendit in
omnibus hominibus, secundum illud ad thi. 2o
~~vult~~ volt omnes homines salvos
fieri et in agnicionem veritatis
venire, ergo una tantum est lex divina
preterea lex divina propinquior videtur esse
legi eterne, que est una tantum quam
lex naturalis, quanto altior est reve-
lacio gracie quam cognicio nature, sed lex
naturalis est una omnium hominum ergo
multo magis lex divina. Sed contra
est quod apostolus dicit ad hebreos vii
translato sacerdocio necesse est
ut legis translacio fiat, sed sacer-
docium ~~xpi~~ est duplex ut ibidem dicitur
scilicet sacerdocium leviticum et sacerdocium christi
ergo etiam est duplex lex divina scilicet lex
vetus et lex nova. Respondeo dicendum quod sicut
in primo dictum est, distinctio est
causa numeri. Dupliciter autem inveniuntur aliqua
distingui, uno modo sicut ea que sunt omnino
specie diversa ut equus et bos, alio modo
sicut perfectum et imperfectum in eadem specie
sicut puer et vir et hoc modo lex
divina distinguitur in legem veterem et in
legem novam. Unde apostolus ad gal.
3, comparat statum veteris legis sta-
tui pueri existentis sub pedagogo
statum autem nove legis comparat sta-
tui viri perfecti qui iam non est sub
pedagogo. Attenditur autem perfectio

et imperfectio utriusque legis secundum tria que
ad legem pertinent ut supra dictum est.
Primo enim ad legem pertinet ut ordinetur
ad bonum commune sicut ad finem ut supra dictum
est quod quidem potest esse duplex scilicet bonum
sensibile et terrenum et ad tale bonum ordinabat
directe lex vetus, unde statim exodi iii
in principio legis invitatur populus ad regnum
terrenum chananeorum, et iterum bonum
intelligibile et celeste et ad hoc ordinat
lex nova, unde statim christus ad
regnum celorum in sue predicacionis principio
invitavit dicens penitenciam agite appropinquavit enim
regnum celorum mt iiii. Et ideo augustinus dicit
li. 4 contra faust. quod temporalium rerum pro-
missiones testamento veteri continentur et ideo
vetus appellatur, sed eterne vite promissio
ad novum pertinet testamentum. Secundo ad legem
pertinet dirigere humanos actus secundum ordinem
iusticie in quo etiam superabundat
lex nova legi veteri, quia lex vetus
dirigit exteriores actus, lex vero nova
interiores actus secundum illud mt v nisi
abundaverit iusticia vestra plus quam
scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum
Et ideo dicitur quod lex vetus cohibet
manum lex nova animum. Tercio ad legem
pertinet inducere homines ad observancias
mandatorum et hoc quidem lex vetus
faciebat timore penarum, lex autem
nova facit hoc per amorem qui
et in cordibus nostris infunditur per graciam
christi que in lege nova confertur
sed in lege veteri figurabatur. Et ideo
dicit augustinus contra adimantum mani-
chei discipulum quod brevis differencia est
legis et evangelii timor et amor.
Ad primum ergo dicendum quod sicut paterfamilias
in domo alia mandata proponit
pueris et adultis, ita etiam unus
rex deus in uno suo regno aliam
legem dedit hominibus adhuc imperfectis

existentibus et alias perficiendum eos
manuductis propter legem ad maiorem
capacitatem divinorum. Ad 2m dicendum quod salus
hominis non potest esse nisi per Christum secundum
illud actuum x, non est aliud nomen
datum hominibus in quo oporteat nos
salvos fieri, et ideo lex perfecte ad
salutem omnes inducere non po-
tuit nisi post Christi adventum. Antea
vero dari oportuit populo ex quo Christus nas-
citurus erat legem praeparatoriam
ad Christi susceptionem in qua quaedam
inductiva salutaris iustitiae continentur.
Ad 3m dicendum quod lex naturalis dirigit hominem
secundum quaedam praecepta communia in quibus
conveniunt tam perfecti quam imperfecti
et ideo est una omnium. Sed lex divina
dirigit hominem etiam in quibusdam par-
ticularibus ad quae non similiter se habent
perfecti et imperfecti, et ideo oportuit le-
gem divinam esse duplicem sicut dictum est.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod non sit
aliqua lex fomitis. Dicit enim Isidorus
in 2 Ethymologiarum quod lex ratione consistit. Sed
~~magis a ratione deviat~~ fomes autem
non ratione consistit, sed magis a ratione
deviat. Praeterea omnis lex obligatoria
est, ita quod qui eam non servant
transgressores dicuntur. Sed fomes non
constituit aliquem transgressorem ex
hoc quod ipsum non sequitur, sed magis
transgressor redditur si quis ipsum sequatur.
Ergo fomes non habet rationem legis. Praeterea
lex ordinatur ad bonum commune ut dictum est.
Sed fomes non inclinat ad bonum commune
sed magis ad bonum privatum. Ergo fomes
non habet rationem legis. Sed contra est quod apostolus
dicit Ro. vii: video aliam legem in membris
meis repugnantem legi mentis meae.
Respondeo dicendum sicut supra dictum est, lex essentialiter
invenitur in regulante et mensurante,
participative autem in eo quod mensuratur et regulatur,

ita quod omnis inclinatio vel ordinatio
quae invenitur in his quae subiecta sunt
legi participative dicitur lex ut ex supra-
dictis patet. Potest autem in his quae
legi subduntur aliqua inclinatio
inveniri dupliciter a legislatore. Uno
modo inquantum directe inclinat suos subdi-
tos ad aliquid et diversos interdum
ad diversos actus, secundum quem modum
potest dici quod alia est lex militum
et alia est lex mercatorum. Alio
modo indirecte inquantum scilicet per hoc quod legis-
lator destituit aliquem subditum
aliqua dignitate, sequitur quod transeat in
alium ordinem et quasi in aliam
legem, puta si miles ex militia
destituatur, transibit in legem rusti-
corum vel mercatorum. Sic igitur
sub Deo legislatore diversae creaturae
diversas habent naturales inclinationes
ita ut quod uni est quodammodo lex
alteri sit contra legem, ut si dicam
quod furibundum esse est quodammodo
lex canis, est autem contra legem ovis
vel alterius mansueti animalis. Est
ergo hominis lex quam sortitur ex ordinatione
divina secundum propriam conditionem ut
secundum rationem operetur. Quae quidem lex
fuit tam valida in primo statu
ut nihil vel praeter rationem vel contra ra-
tionem posset subripere homini. Sed dum
homo a Deo recessit incurrit in hoc
quod feretur secundum impetum sensualitatis feratur
Unicuique etiam particulariter hoc contin-
git quanto magis a ratione recessit
ut sic quodammodo bestiis assimiletur
quae sensualitatis impetu feruntur
secundum illud psalmi homo cum in honore esset
non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus
et similis factus est illis. Sic igitur
ipsa sensualitatis inclinatio quae fomes dicitur
in aliis quidem animalibus simpliciter

Habet rationem legis illo tamen
modo quo in talibus lex dici
potest per predictam inclinationem. In hominibus
autem secundum hoc non habet rationem legis
sed magis est deviatio a lege ra-
tionis. Sed inquantum per divinam iu-
stitiam homo destituitur originali
iustitia et vigore rationis ipse impe-
tus sensualitatis qui eum ducit habet
rationem legis, inquantum est penalis
et ex lege divina quia hominem
destituit propria dignitate. Ad primum ergo dicendum
quod ratio illa procedit de fomite secundum
se considerato prout inclinat
ad malum. Sic enim non habet rationem
legis ut dictum est, sed secundum quod consequitur
ex divine legis iustitia. Tanquam si
diceretur lex esse quod aliquis nobilis propter
culpam suam ad servilia opera in-
duci permitteretur. Ad secundum dicendum quod ratio
illa procedit de eo quod est lex quasi
regula et mensura. Sic enim devian-
tes a lege transgressores constituuntur.
Sic autem fomes non est lex sed
per quandam participationem ut supra dictum est.
Ad tertium dicendum quod ratio illa procedit de fomi-
te quantum ad inclinationem propriam non
autem quantum ad suam originem. Et
tamen si consideretur inclinatio sensualitatis
prout est in aliis animalibus sic ordinatur
ad bonum commune id est ad conservationem
nature in specie vel in individuo. Et hoc
etiam est in homine prout sensualitas
subditur rationi. Sed fomes dicitur
secundum quod exit ordinem rationis.

Deinde considerandum de effecti-
bus legis. Et circa hoc queruntur
duo. Primo utrum effectus legis sit
facere homines bonos. Secundo utrum effe-
ctus legis sint imperare, vetare, per-
mittere et punire sicut legisperitus
dicit.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod legis non
sit facere homines bonos. Homines enim
sunt boni per virtutem. Virtus enim est
que bonum facit habentem ut in 2 ethicorum.
Sed virtus est homini a solo deo. Ipse enim
facit eam in nobis sine nobis ut supra
in diffinitione virtutis dictum est. Ergo legis
non est facere homines bonos. Praeterea lex
non prodest homini nisi legi obediat.
Sed hoc ipsum quod homo obedit legi est ex
bonitate. Ergo bonitas preexigitur in
homine ad legem. Non igitur lex facit
homines bonos. Praeterea lex ordinatur
ad bonum commune ut supra dictum est.
Sed quidam bene se habent in hiis que
ad commune pertinent qui tamen in propriis
non bene se habent. Non ergo ad legem
pertinet quod faciat homines bonos.
Praeterea quedam leges sunt tyrannice
ut dicit philosophus in sua politica. Sed
tyrannus non intendit ad bonitatem
subditorum sed solum ad propriam utilitatem.
Non igitur legis est facere homines bonos.
Sed contra est quod dicit philosophus in 2o ethicorum
quod voluntas cuiuslibet legislatoris
hec est ut faciat homines bonos. Respondeo
dicendum quod sicut supra dictum est lex nichil
aliud est quam dictamen rationis in
presidente quo subditi gubernantur.
Cuiuslibet autem subditi virtus est ut bene
subdatur ei a quo gubernatur. Sicut
videmus quod virtus irascibilis et concupiscibilis
in hoc consistit quod sint bene obe-
dientes rationi. Et per hunc modum virtus
cuiuslibet subiecti est ut bene subiiciatur
principanti ut philosophus dicit in primo politicorum.
Ad hoc autem ordinatur unaquaeque lex
ut ei obediatur a subditis. Unde manifestum
est quod hoc sit proprium legis inducere
subiectos ad propriam ipsorum virtutem.
Cum igitur virtus sit que bonum facit habentem bonum
habentem sequitur quod proprius effectus legis

xvi

xcii

Sit bonos facere eos quibus datur vel simpliciter vel secundum quid. Si enim intentio ferentis legem tendat ad verum bonum quod est bonum commune secundum iustitiam divinam regulatum, sequitur quod per legem homines fiant boni simpliciter. Si vero intentio legislatoris feratur ad id quod non est bonum simpliciter sed utile vel delectabile sibi vel repugnans iustitie divine, tunc lex non facit bonos homines simpliciter sed secundum quid in ordine scilicet ad tale regimen. Sic autem bonum invenitur etiam in per se malis sicut aliquis dicitur bonus latro quia operatur accommode ad finem. Ad primum ergo dicendum quod duplex est virtus ut ex supradictis patet scilicet acquisita et infusa. Ad utramque autem aliquid operis assuetudo operatur sed diversimode nam virtutem quidem acquisitam causat, ad virtutem autem infusam disponit et eam iam habitam conservat et promovet. Et quia lex ad hoc datur ut dirigat actus humanos inquantum actus humani operantur ad virtutem, inquantum lex facit homines bonos. Unde et philosophus dicit in ii politice quod legislatores assuefacientes faciunt bonos. Ad secundum dicendum quod non semper aliquis obedit legi ex bonitate perfecta virtutis, sed quandoque quidem ex timore pene, quandoque ex solo dictamine rationis, quod est quoddam principium virtutis ut supra habitum est. Ad tertium dicendum quod bonitas cuiuslibet partis consideratur in proportione ad suum totum. Unde et Augustinus dicit in iii confessionum quod turpis est omnis pars que suo toti non congruit. Cum igitur quilibet homo sit pars civitatis impossibile est quod aliquis homo sit bonus nisi sit bene proportionatus bono communi, nec totum potest bene consistere nisi ex partibus sibi proportionatis. Unde impossibile est quod bonum commune civitatis bene se habeat nisi cives sint virtuosi, ad minus illi quibus convenit principari. Sufficit autem quantum ad bonum communitatis quod alii intantum sint virtuosi quod principum mandatis obediant. Et ideo philosophus dicit in iii politice quod eadem est virtus principis et boni viri, non autem eadem est virtus cuiuscumque civis et boni viri. Ad quartum dicendum quod lex tyrannica cum non sit secundum rationem non est simpliciter lex, sed magis est quedam perversitas legis. Et tamen inquantum aliquid habet de ratione legis intendit ad hoc quod cives sint boni. Non enim habet de ratione legis nisi secundum hoc quod est dictamen alicuius presidentis, et ad hoc intendit ut subditi legi sint bene obedientes quod est eos esse bonos non simpliciter sed in ordine ad tale regimen.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod legis actus non sint convenienter assignati in hoc quod dicitur quod legis actus est imperare, vetare, permittere et punire. Lex enim omnis preceptum commune est, ut legisconsultus dicit. Sed idem est imperare quod precipere. Ergo alia tria superfluunt. Praeterea effectus legis est ut inducat subditos ad bonum sicut supra dictum est. Sed consilium est de meliori bono quam preceptum. Ergo magis pertinet ad legem consulere quam precipere. Praeterea sicut homo aliquis incitatur ad bonum per penas ita etiam per premia. Ergo sicut punire ponitur effectus legis ita et premiare. Praeterea intentio legislatoris est ut homines faciat bonos ut supra dictum est. Sed ille qui solo metu penarum obedit legi non est bonus, nam timore servili obedit, qui est

assuetudo

[illegible]

assistere

hab
bon
[illegible]

timor pene et sic si boni aliquid faciat non tamen bene aliquid sit ut Aug. dicit. non ergo videtur esse proprium legis quod puniat. Sed contra est quod Isidorus dicit in 2° Ethi. omnis lex aut permittit aliquid, ut vir fortis premium petat, aut vetat ut sacrarum virginum nuptias nulli liceat facere petere, aut punit ut qui cedem fecerit capite plectatur.

Respondeo quod sicut enunciatio est rationis dictamen per modum enunciandi, ita et lex per modum precipiendi. rationis autem proprium est ut ex aliquo ad aliquid inducat. Unde sicut in demonstrativis scientiis ratio inducit ut assentiatur conclusioni per quedam principia, ita etiam inducit ut assentiatur legis precepto per aliquid. Precepta autem legis sunt de actibus humanis in quibus lex dirigit ut supra dictum est. Sunt autem tres differentie humanorum actuum, nam sicut supra dictum est quidam actus sunt boni ex genere qui sunt actus virtutum et respectu horum ponitur legis actus precipere vel imperare, precipit enim lex omnes actus virtutum ut dicitur in v° Ethi. quidam vero sunt actus mali ex genere sicut actus viciosi et respectu horum lex habet prohibere. quidam vero ex genere suo sunt actus indifferentes et respectu horum lex habet permittere et possunt etiam indifferentes dici omnes illi actus qui sunt vel parum boni vel parum mali. Illud autem per quod inducit lex ad hoc quod sibi obediatur est timor pene et quantum ad hoc ponitur legis effectus punire. Ad primum ergo dicendum quod sicut cessare a malo habet quandam rationem precepti [margin: habet quandam rationem boni ita et prohibitio habet quandam] et secundum hoc large accipiendo preceptum in

Unde lex precepta dicitur. Ad 2m dicendum quod consulere non est proprius actus legis sed potest pertinere etiam ad personam privatam cuius non est condere legem. Unde etiam Apostolus prima ad Cor. vii° cum consilium quoddam daret dixit ego dico non Dominus. et ideo non ponitur inter effectus legis. Ad 3m dicendum quod permittere etiam ad quemlibet pertinet. sed punire non pertinet nisi ad ministrum legis cuius auctoritate pena infertur et ideo permittere non ponitur actus legis sed solum punire. Ad 4m dicendum quod per hoc quod aliquis incipit assuescere ad vitandum mala et ad implendum bona propter metum pene perducitur quandoque ad hoc quod ex delectatione et propria voluntate hoc faciat et secundum hoc etiam puniendo perducit et ad hoc quod homines sint boni.

Deinde considerandum est de singulis legibus et primo de lege eterna. 2° de lege naturali. 3° de lege humana. 4° de lege veteri. 5° de lege nova que est lex evangelii. De sexta autem lege que est lex fomitis sufficiat quod dictum est cum de peccato originali ageretur. Circa primum queruntur sex. primo quid sit lex eterna. 2° utrum sit omnibus nota. 3° utrum omnis lex ab ea derivetur. 4° utrum necessaria subiciantur legi eterne. 5° utrum contingentia naturalia subiciantur legi eterne. 6° utrum omnes res humane ei subiciantur.

Ad primum sic proceditur videtur quod lex eterna non sit ratio summa in deo existens. lex enim eterna est una tantum. Sed rationes rerum in mente divina sunt plures. dicit enim Aug. in li° lxxxiii q°. quod deus singula fecit propriis rationibus. ergo lex eterna non videtur esse idem quod ratio in mente divina existens

Preterea de ratione legis est quod verbo promulgetur, ut supra dictum est. Sed verbum in divinis dicitur personaliter ut in primo habitum est. ratio autem dei essentialiter. non igitur idem est lex eterna quod ratio divina. Preterea Aug. dicit in li. de vera reli. apparet supra mentem nostram legem esse que veritas dicitur. lex autem supra mentem nostram existens est lex eterna. sed non est eadem ratio veritatis et rationis. ergo lex eterna non est idem quod ratio summa. Sed contra est quod dicit Aug. de li. arb. quod lex eterna est summa ratio cui semper obtemperandum est. Respondeo dicendum quod sicut in quolibet artifice preexistit ratio eorum que constituuntur per artem, ita etiam in quolibet gubernante oportet quod preexistat ratio ordinis eorum que agenda sunt per eos qui gubernationi subduntur. et sicut ratio rerum fiendarum per artem vocatur ars vel exemplar rerum artificiatarum, ita etiam ratio gubernantis actus subditorum rationem legis obtinet servatis aliis que supra esse diximus de ratione legis. Deus autem per sapientiam suam conditor est universarum rerum ad quas comparatur, sicut artifex ad artificiata, ut in primo habitum est. est et gubernator omnium actuum et motionum que inveniuntur in singulis creaturis ut etiam in primo habitum est. unde sicut ratio divine sapientie inquantum per eam cuncta sunt creata habet rationem artis vel exemplaris vel idee, ita ratio divine sapientie secundum quod est directiva omnium actuum et motionum habet rationem legis. Ad primum ergo dicendum quod Aug. loquitur ibi de rationibus ydealibus que respiciunt proprias naturas singularum rerum. et ideo in eis invenitur quedam distinctio et pluralitas secundum diversos respectus [illegible] ad res ut in primo habitum est.

Sed lex dicitur directiva actuum in ordine ad bonum commune ut supra dictum est. ea autem que sunt in se ipsis diversa considerantur ut unum secundum quod ordinantur ad aliquod commune. et ideo lex eterna est una que est ratio huius ordinis. Ad secundum dicendum quod circa verbum quodcumque duo possunt considerari, scilicet ipsum verbum et ea que verbo exprimuntur. Verbum enim vocale est quoddam ore hominis prolatum, sed hoc verbo exprimuntur que verbis humanis significantur. et eadem ratio est de verbo hominis mentali, quod nihil est aliud quam quoddam mente conceptum quo homo exprimit mentaliter ea de quibus cogitat. Sic igitur in divinis ipsum verbum, quod est conceptio paterni intellectus, personaliter dicitur. sed omnia quecumque sunt in scientia patris, sive essentialia sive personalia, sive etiam dei opera exprimuntur hoc verbo, ut patet per Aug. in xv de tri. et inter cetera que hoc verbo exprimuntur etiam ipsa lex eterna verbo ipso exprimitur. nec tamen propter hoc sequitur quod lex eterna personaliter in divinis dicatur. appropriatur tamen filio propter convenientiam quam habet ratio ad verbum. Ad tertium dicendum quod ratio divini intellectus aliter se habet ad res quam ratio intellectus humani. Intellectus enim humanus est mensuratus a rebus ut scilicet conceptus hominis non sit verus propter seipsum, sed dicitur verus ex hoc quod consonat rebus. ex hoc enim quod res est vel non est, opinio vera vel falsa est. Intellectus vero divinus est mensura rerum, quia unaquaeque res intantum habet de veritate inquantum imitatur intellectum divinum, ut in primo dictum est. et ideo intellectus divinus est verus secundum se. unde ratio eius est ipsa veritas.

habet rationem legis

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod lex eterna non sit omnibus nota quia ut dicit Apostolus prima ad Cor. 2do. que sunt dei nemo novit nisi spiritus dei. sed lex eterna est quedam ratio in mente divina existens ergo omnibus est ignota nisi soli deo. Preterea sicut dicit Aug. in li. de li. ar. lex eterna est qua iustum est ut omnia sint ordinatissima sed non omnes cognoscunt quomodo sint ordinatissima. non ergo omnes cognoscunt legem eternam. Preterea Aug. dicit de vera religione quod lex eterna est de qua homines iudicare non possunt. sed sicut in primo Eth. dicitur unusquisque bene iudicat que cognoscit. ergo lex eterna non est nobis nota. Sed contra est quod Aug. dicit in li. de li. ar. quod eterne legis notio nobis est impressa.

Respondeo dicendum quod dupliciter aliquid cognosci potest. uno modo in seipso. alio modo in suo effectu in quo aliqua similitudo eius invenitur sicut aliquis non videns solem in sua substantia cognoscit ipsum in irradiatione. sic ergo dicendum quod legem eternam nullus potest cognoscere secundum quod in se ipsa est nisi soli beati qui deum per essentiam vident. sed omnis creatura rationalis ipsam cognoscit secundum aliquam eius irradiationem vel maiorem vel minorem. omnis enim cognitio veritatis est quedam irradiatio et participatio legis eterne que est veritas incommutabilis ut Aug. dicit in li. de vera relig. veritatem autem omnes aliqualiter cognoscunt ad minus quantum ad principia communia legis naturalis. in aliis vero quidam plus et quidam minus participant de cognitione veritatis et secundum hoc etiam plus vel minus cognoscunt legem eternam. Ad primum ergo dicendum quod ea que sunt dei in seipsis quidem cognosci a nobis non possunt sed tamen in effectibus suis nobis manifestantur secundum illud Ro. 1. Invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Ad 2m dicendum quod legem eternam etsi unusquisque cognoscat pro sua capacitate secundum modum predictum nullus tamen eam comprehendere potest. non enim totaliter manifestari potest per suos effectus. et ideo non oportet quod quicumque cognoscit legem eternam secundum modum predictum cognoscat totum ordinem rerum quo omnia sunt ordinatissima. Ad 3m dicendum quod iudicare de aliquo potest intelligi dupliciter. Uno modo sicut vis cognitiva diiudicat de proprio obiecto secundum illud Job xii. Nonne auris verba diiudicat et fauces comedentis saporem. et secundum istum modum philosophus dicit quod unusquisque bene iudicat que cognoscit iudicando scilicet an sit verum quod proponitur. Alio modo secundum quod superior iudicat de inferiori quodam practico iudicio an scilicet ita debeat esse vel non ita. et sic nullus potest iudicare de lege eterna.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod non omnis lex a lege eterna derivetur. est enim quedam lex fomitis ut supra dictum est. ipsa autem non derivatur a lege divina que est lex eterna. Ad ipsam enim pertinet prudentia carnis de qua Apostolus dicit ad Ro. viii quod legi dei non potest esse subiecta. ergo non omnis lex procedit a lege eterna. Preterea a lege eterna nihil iniquum procedere potest. quia sicut dictum est lex eterna est secundum quam iustum est ut omnia sint ordinatissima. sed quedam leges sunt inique secundum illud Ys. x. Ve qui condunt leges iniquas. ergo non omnis lex procedit a lege eterna. Preterea Aug. dicit in li. de li. ar. quod lex que

Populo regendo scribitur recte multa
permittit que per divinam providentiam
iudicantur. Sed ratio divine providentie est
lex eterna ut dictum est, ergo non omnis
lex procedit a lege eterna. Contra quod est quod
proverbiorum 8 dicitur: divina sapientia dicit
per me reges regnant et legum conditores
iusta decernunt; ratio autem divine sapientie
est lex eterna ut supra dictum est, ergo omnes
leges a lege eterna procedunt. Respondeo dicendum
quod sicut supra dictum est, lex importat quandam
rationem directivam actuum ad finem. In
omnibus autem moventibus ordinatis oportet quod
virtus secundi moventis derivetur a virtute moventis
primi, quia movens secundum non movet
nisi inquantum movetur a primo. Unde et in omnibus
gubernantibus idem videmus quod ratio guber-
nationis a primo gubernante ad secundos derivatur,
sicut ratio eorum que sunt agenda
in civitate derivatur a rege per preceptum
in inferiores administratores. Et in
artificialibus etiam ratio actuum artificia-
lium derivatur ab architectore ad inferiores
artifices qui manu operantur.
Cum ergo lex eterna sit ratio gubernationis
in supremo gubernante, necesse est quod
omnes rationes gubernationis que sunt in
inferioribus gubernantibus a lege
eterna derivetur. Huiusmodi autem rationes inferiorum
gubernantium sunt quecumque alie leges
preter legem eternam. Unde omnes leges
inquantum participant de ratione recta in-
tantum leges derivantur a lege eterna.
Et propter hoc Augustinus dicit in primo de libero arbitrio
quod in temporali lege nihil est iustum
ac legitimum quod non ex eterna lege
sibi homines derivaverunt. Ad primum
ergo dicendum quod fomes habet rationem legis in
homine inquantum est pena quedam divine
iustitie, et secundum hoc manifestum est quod
divina a lege eterna derivatur. Inquantum vero
inclinat ad peccatum sic contraria legi di-

Et non habet rationem legis ut ex sup-
radictis patet. Ad secundum dicendum quod lex humana
inquantum habet rationem legis inquantum
est secundum rationem rectam, et secundum hoc
manifestum est quod a lege eterna derivatur.
Inquantum vero a ratione recedit sic dicitur
lex iniqua, et sic non habet rationem legis
sed magis violentie cuiusdam. Et tamen
in ipsa lege iniqua inquantum servatur aliquid de
similitudine legis propter ordinem potestatis
eius qui legem fert, secundum hoc derivatur
a lege eterna; omnis enim potestas a domino
deo est ut dicitur Romanos xiii. Ad tertium dicendum
quod lex humana dicitur aliqua permittere
non quasi ea approbans, sed quasi ea dirigere
non potens. Multa autem diriguntur
lege divina que dirigi non possunt a
lege humana; plura enim subduntur
superiori cause quam inferiori. Unde
hoc ipsum quod lex humana non se intro-
mittit de his que dirigere non potest
ex ordine legis eterne provenit.
Secus autem esset si approbaret ea que
lex eterna reprobat. Unde ex hoc
non habetur quod lex humana non derivetur
a lege eterna, sed quod non perfecte eam
assequi possit.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod necessaria
et eterna subiciantur legi eterne.
Omne enim rationale rationi subditur.
Sed lex eterna est ratio divina, ergo vo-
luntas dei subditur legi eterne.
Voluntas autem dei est aliquod eternum,
ergo etiam eterna et necessaria legi
eterne subduntur. Praeterea quicquid
subicitur regi, subicitur legi regis.
Filius autem ut dicitur prima ad Corinthios
xv subiectus erit deo et patri cum
tradiderit ei regnum. Ergo filius qui
est eternus subicitur legi eterne. Praeterea
lex eterna est ratio divine providentie.
Sed multa necessaria subduntur divine

Providentie sicut necessaria prima
necessaria scilicet corpora incorruptibilium et cor
poralium celestium ergo legi eterne
subduntur etiam necessaria. Sed quod est
que sunt necessaria impossibile est se
aliter habere unde cohibitione non
indigent sed imponitur hominibus lex
ut cohibeantur a malis ut dicitur
decretis patet ergo ea que sunt necessaria legi
non subduntur. Respondeo dicendum quod sicut supra
dictum est lex eterna est ratio divine
gubernationis quecumque igitur divine gu
bernationi subduntur subiciuntur et legi
eterne que vero gubernationi eterne
non subduntur neque legi eterne subdu
ntur. Horum autem distinctio attendi potest ex
his que circa nos sunt. Humane enim
gubernationi subduntur ea que per
homines fieri possunt que vero ad naturam
hominis pertinent non subduntur guberna
tioni humane scilicet quod homo habeat animam vel manus
vel pedes. Sic igitur legi eterne subduntur
omnia que sunt in rebus a deo creatis
sive sint contingentia sive necessaria
ea vero que pertinent ad naturam vel essentiam
dimaz non legi eterne subduntur sed sunt realiter
ipsa lex eterna. Ad primum ergo dicendum
quod de voluntate dei dupliciter possumus
loqui uno modo quantum ad ipsam volun
tatem et sic voluntas dei sit ipsa eius
essentia non subditur gubernationi divine
neque legi eterne sed est idem quod lex
eterna. Alio modo possumus loqui de volunta
te divina quantum ad ipsa que deus vult
circa creaturas que quidem subiecta sunt
legi eterne inquantum horum ratio est
in divina sapientia et ratione horum
voluntas dei rationalis dicitur alioquin
ratione sui ipsius magis dicenda est
ipsa ratio. Ad secundum dicendum quod filius dei
non est a deo factus sed naturaliter ab
ipso genitus et ideo non subditur divine
providentie aut legi eterne sed magis
ipse est lex eterna per quandam appropria
tionem ut patet per Augustinum in de vera religione
Dicitur autem esse subiectus patri
ratione humane nature secundum quam pater etiam
dicitur esse maior filio. Tertium concedimus
quia procedit de necessariis creatis. Ad quartum
dicendum quod sicut philosophus dicit in quinto metaphysice
quedam necessaria habent causam sue necessita
tis et sic hoc ipsum quod impossibile est aliter
esse habent ab alio et hoc ipsum est
cohibitio quedam efficacissima nam
quecumque cohibentur in tantum cohiberi
dicuntur inquantum non possunt aliter facere
quam de eis disponatur.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod naturalia con
tingentia non subsunt legi eterne.
Promulgatio enim est de ratione legis est
ut supra habitum est sed promulgatio
non potest fieri nisi ad creaturas rationales
quibus potest aliquid denuntiari ergo
sole creature rationales subsunt legi eterne
non ergo naturalia contingentia. Preterea ea que
obediunt rationi participant aliqualiter ratione
ut dicitur in primo ethicorum lex autem eterna est
ratio summa ut supra dictum est cum igitur
naturalia contingentia non participent aliqualiter
ratione sed sunt penitus irrationalia
videtur quod non subsunt legi eterne. Preterea
lex eterna est efficacissima sed in naturalibus
accidunt defectus non ergo subsunt legi
eterne. Sed contra est quod dicitur proverbiorum 8 cum
circumdabit mari terminum suum
et legem dabat aquis ne transirent
fines suos. Respondeo dicendum quod aliter
est de lege hominis et aliter de lege
eterna que est lex dei. Lex enim
hominis non se extendit nisi ad creaturas

Racionales que homini subiciuntur
cuius racio est quia lex est dire
ctiua actuum qui conueniunt subiectis
homini gubernanti aliquis unde nullus proprie
loquendo legem suis actibus imponit
quecumque autem aguntur circa vsum
rerum irracionabilium homini subiectarum
aguntur per actum ipsius hominis mo
uentis res Nam huiusmodi irracionales
create non agunt se ipsa sed ab
aliis aguntur ut supra habitum est
Et ideo rebus irracionabilibus homo legem
imponere non potest quantumcumque ei sub
iciantur rebus autem racionabilibus sibi
subiectis potest imponere legem inquantum
suo precepto vel denunciacione quacumque
imprimit menti eius quandam regulam
que est principium agendi sicut autem homo
imprimit denunciando quoddam
interius principium actuum homini sibi
subiecto ita eciam deus imprimit toti
nature principium propriorum actuum et
ideo per hunc modum dicitur deus precipere
toti nature secundum illud psalmi preceptum posuit
et non preteribit Et per hanc eciam
racionem omnes motus et acciones tocius
nature legi eterne subduntur unde
alio modo create irracionales subduntur
legi eterne inquantum mouentur a diuina pro
uidencia non autem per intellectum diuini
precepti sicut create racionales
Ad primum ergo dicendum quod hoc modo se habet
impressio principii actiui intrinseci
quantum ad res naturales sicut se habet
promulgacio legis quantum ad homines quia per
legis promulgacionem imprimitur hominibus
principium directiuum humanorum actuum
ut dictum est Ad secundum dicendum quod create
irracionales non participant racione humana
nec ei obediunt participant tamen
per modum obediencie racione diuina
Ad plus enim se extendit virtus
racionis diuine quam virtus racionis humane
Et sicut membra corporis humani
mouentur ad imperium racionis non tamen
participant racione quia non habent
aliquam apprehensionem ordinatam
ad racionem ita eciam create
irracionales mouentur a deo nec tamen
propter hoc sunt racionales Ad tercium
dicendum quod defectus qui accidunt
in rebus naturalibus quamuis sint preter
ordinem causarum particularium
non tamen sunt preter ordinem causarum
vniuersalium et precipue cause prime que deus
est cuius prouidenciam nihil subter
fugere potest ut in primo dictum est et
quia lex eterna est racio diuine pro
uidencie ut dictum est defectus
rerum naturalium legi eterne subiciuntur

Ad vi sic proceditur videtur quod non omnes
res humane subiciantur legi eterne
Dicit enim apostolus ad Galatas v si spiritu
ducimini non estis sub lege sed viri
iusti qui sunt filii dei per adopcionem
spiritu dei aguntur secundum illud Ro viii
qui spiritu dei aguntur hii filii
dei sunt ergo non omnes homines sunt
sub lege eterna Praeterea apostolus dicit
Ro viii prudencia carnis inimica
est deo legi enim dei subiecta non
est sed multi homines sunt in quibus
prudencia carnis dominatur ergo legi
eterne que est lex dei non subiciuntur
omnes homines Praeterea Augustinus dicit
in primo de libero arbitrio quod lex eterna est
qua mali miseriam boni beatam vitam
merentur sed homines iam beati vel iam
dampnati non sunt in statu merendi
ergo non subsunt legi eterne

Laaaa

Sed h est q Aug^s dt xix de ci dei nullis legibus ad summi creatoris ordinatoem q subtrahi aquo pax vniversitatis ministrat. Ro. dd q dux est mod quo ad subdi legi eterne vt ex supradictis pt. vno mo in quam participa lex eta p modum cognitionis. alio p modum actionis et passionis in quam participat per modum motiui inte rioris principii. et hoc 2o subdi legi eterne irronales creature vt dictum est. s quia ronalis na tu eo q est roe omnibus creaturis hic ad sibi proprium in quam e ro nalis ideo s. vtroque mod legi eterne subdit. quia et notom legis eterne aliquo hic vt s dictum est et item vnicuique roli creature inest nalis inclinaro ad id qd est consonum legi eterne. sumus enim innati ad hendum virtutes vt in 2o ethi. vterque tn modus imperfectus quide est et quodam corruptus in malis in quibus et inclinatio nalis ad virtutem deprana per habitum viciosum. et item ipa nalis cognitio boni in eis obtene bra passionibus et habitibus pctorum in bonis at vterque mod inuenit pfectior. quia et s cognitio nalem boni superaddi eis cognitio fidei et sapie et sup nalem inclinarom ad bonum superaddi eis interius mo tiui gre et virtutis. sic go boni pfecte subsunt legi eterne tamque s3 eam agentes. mali aut subsunt quide legi eterne imperfecte quantum ad actiones ipsorum pnt imperfecte cognoscunt et imperfecte incli nantur ad bonum. s quantum deficit ex parte actionis supple ex parte passionis pnt. s inquantum paciunt qd lex eterna dictat de eis in quantum deficiunt facere dictat qd legi eterne congruit. vnde Aug^s dt in p^o de li ar. iustos sub lege eterna agere existimo. Et in libro de catezizandis rudibus dt q deus ex iusta miseria animarum se deseren tium conuenientissimis legibus instru res partes sue creature nouit ornare. Ad 2m go dicendum q id verbum apli pt intelligi dupliciter vno mo ut esse sub lege intelligatur ille qui volens obligacioni legis subdit pt tamquam pondere. vnde glo ibid dt. q sub lege est qui timore supplicii q lex minat non amore iusticie amalo ope abstinet et hoc mo viri spuales non sunt sub lege q p caritatem qd spiritus sanctus cordibus eorum infundit volunta te id qd legis est implet. Alio pt intelligi in quantum hominis opa qui spiritus sancti agit magis dicuntur esse opera spiritus sancti quam ipius hois. vnde cum spiritus sanctus non sit sub lege sicut nec filius ut sup dictum est. sic q huiusmodi opa in quantum sunt spiritus sancti non sunt sub lege. Et huic attestatur qd dt Aplus 2 cor 3° vbi spus dni ibi libertas. Ad 3m dd q prudentia carnis non pt subici legi dei ex parte actionis q inclinat ad actionem contrarias legi dei. subicitur tn legi dei ex parte passionis. q meret pati penam s legem diuine iusticie. Nichilominus

tame in nullo homine ita pdeu[n]tur
tarius dnat' qd totu bonu ne
corrupa' et ideo remanet incli
natio in hoie ad agend ea que
sunt legis etne habitu e em s
qd pctm no tollit tot'm bo'm ne
Ad 3. dd qd hoc est qd aliquid
consua' in fine per qd mo ad
fine sicut corp' que ?iu' quiescit
in loco infior? pquam etiam ad locu
ppriu mo et sic dd est qd sicut s
legem eterz aliqui inveniut btitz
vel miseriz ita p eand legem
in btitu vl miseria psuat' et
s hc bti et dapnati subsit legi
etne ut dctu est

Deinde considerand de lege nali
Et circa hoc querunt' sex 1o quid
sit lex nalis 2o que sint prep
legis nalis 3o utrum omis actus
utum sint de lege nali 4o utrum
lex nalis sit una apud oes 5o
utrum sit immutabilis 6 utrum
possit a mente hois deleri

Ad primum sic procedi' vr qd lex nlis
sit habitus quia ut p' in 2o
ethi tria sunt in aia potia habitus
et passio s nalis lex no est aliq
potentiaz aie nec aliqua passionum
ut enumerando per singula go
lex nalis est habitus pp basilius
dt qd psnia sive sinderesis e lex
intellectus nri qd no pt intellige
nisi de lege nali s sinderesis est habitus
quida ut in po habitum est go
lex nalis est habitus pp lex na
lis sp in hoie manet ut supra dict

sed no semp ro hois ad quam
lex ptinet cogitat de lege nali
go lex nalis est habitus s no actus
Sed qd est qd Augs dt in lio
de coniugali bono qd habitus e quo
ad agit cu opus est s lex nalis
no est huius habitus est em in
pmulis et dampnatis qui p
earz agere no pnt go lex nalis
no est habitus Rndeo dd est ad
pt dici habitus dur' Vno pprie
et essenr' et sic lex nalis no e
habitus dctu est em sup qd lex
nalis est ad prom constitut
sicut etiam ppo est quodda opus
ronis no est at idem qd aliquis
agit et quo quis agit ats em
p habitum gruatice agit oronem
congruam cu e' habitus sit quo
ab agit no pt esse qd lex ali
sit habitus pprie et essenr Alio mo
pt dici habitus id qd habitu tenet
sicut dr fides id qd fide tenet
et hoc mo quia prepta legis
nalis quq considerantur in actu actu
ratione quq at sunt in ea ha
bituali tm s hunc mod pt
dici qd lex nalis sit habitus
sicut etiam pria indemonstrabilia
in speculatiuis no sunt ipi habitus prin
piorz s sunt pria quorum habitus
est Ad 1. go dd qd pt ibi
intendit investigare gen' v'te
qd utz sit quoddam pum actus
illa sunt po' que sunt pu hua
norz actuum s pos habitus et
passio pter at h tria
sunt quedaz alia in aia sicut
actus quedaz ut velle e i vo te

Et que requisita sunt in respectu
et proprietates naturales anime insunt ei
ut immortalitas et alia huiusmodi.
Ad 2m dicendum quod synderesis dicitur lex intellectus
nostri inquantum est habitus continens pre-
cepta legis naturalis que sunt prima
principia operum humanorum. Ad 3m
dicendum quod ratio illa concludit quod lex naturalis
habitualiter tenetur et hoc concedimus. Ad id
vero quod in contrarium obicitur dicendum quod eo quod
habitualiter inest quis aliquando uti non
potest propter aliquod impedimentum sicut
homo non potest uti habitu scientie propter
sompnum et similiter puer non potest uti
habitu intellectus principiorum vel etiam
lege naturali que ei naturaliter inest propter
defectum etatis.

Ad 2m sic proceditur. Videtur quod lex naturalis non
contineat plura precepta sed unum
tantum. lex enim continetur in genere precepti
ut supra habitum est. Si igitur essent mul-
ta precepta legis naturalis sequeretur
etiam quod essent multe leges naturales.
Preterea lex naturalis consequitur hominis naturam
sed humana natura est una secundum totum
licet sit triplex secundum partes. aut igitur
est unum preceptum tantum legis nature
propter unitatem totius. aut sunt
multa propter multitudinem partium humane
nature. et oportebit etiam ea que
sunt de inclinatione concupiscibilis ad
legem pertinere naturalem. Preterea lex
est aliquid ad rationem pertinens ut supra
dictum est. sed ratio in homine est una
tantum. ergo solum unum preceptum est
legis naturalis. Sed contra est quia sicut
se habent precepta legis naturalis in
homine quantum ad operabilia sic se

habent prima principia in demonstrativis.
sed prima principia indemonstrabilia sunt plura.
ergo et precepta legis nature sunt plura.
Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est
precepta legis nature hoc modo se habent
ad rationem practicam sicut prima principia
in demonstrationibus se habent ad rationem
speculativam. utraque enim sunt prima per se
nota. Dicitur autem aliquid per se notum dupliciter.
uno modo secundum se. alio modo quoad nos.
secundum se quidem quelibet propositio dicitur per se
nota cuius predicatum est de ratione subiecti.
contingit autem quod ignoranti diffinitionem
subiecti talis propositio non est per se nota.
sicut ista propositio homo est rationale per se
nota est secundum suam naturam quia qui
dicit hominem dicit rationale. et ignoranti
quid sit homo hec propositio non est per se
nota. et inde est sicut Boecius
dicit in libro de ebdomadibus quedam
sunt dignitates vel propositiones per se note
communiter omnibus. et huiusmodi sunt ille
propositiones quarum termini sunt omnibus
noti. ut omne totum
est maius sua parte. et que uni
et eidem sunt equalia sibi invicem
sunt equalia. quedam vero propositiones
sunt per se note solum sapientibus
qui terminos propositionum intelligunt
quid significent. sicut intelligenti
quod angelus non est corpus per se notum
est quod non est circumscriptive in loco
quod non est manifestum rudibus qui
hoc non capiunt. In hiis autem que
in apprehensione omnium cadunt quidam
ordo invenitur. nam illud quod primo
cadit in apprehensione est ens
cuius intellectus includitur in omnibus

quecumque quis apprehendit. Et ideo
primum principium in demonstrabilibus est quod
non est simul affirmare et negare,
quod fundatur super rationem entis et
non entis, et super hoc principio omnia
alia fundantur ut in 4 metaph(ysice).
Sicut autem ens est primum quod cadit
in apprehensione simpliciter, ita bonum
est primum quod cadit in apprehensione
rationis practice que ordinatur ad opus.
Omne enim agens agit propter finem qui
habet rationem boni. Et ideo primum principium
in ratione practica est quod fundatur
super rationem boni quod est bonum hoc
est quod omnia bonum appetunt. Hoc est
ergo primum preceptum legis quod bonum est
faciendum et prosequendum et malum
vitandum, et super hoc fundantur
omnia alia precepta legis nature,
ut scilicet omnia illa facienda et
vitanda pertineant ad precepta legis
nature que ratio practica naturaliter apprehendit
esse bona humana. Quia vero bonum
habet rationem finis, malum autem rationem
contrarii, inde est quod omnia illa ad
que homo habet naturalem inclinationem
naturaliter apprehendit ut bonum vel bona
et per consequens ut opere prosequenda
et contraria eorum ut mala et vitanda.
Secundum igitur ordinem inclinationum
naturalium est ordo preceptorum legis
nature. Inest enim primo homini inclinatio
ad bonum secundum naturam in qua communicat
cum omnibus substantiis prout scilicet quelibet
substantia appetit conservationem sui esse
secundum suam naturam. Et secundum hanc inclinationem
pertinet ad legem naturalem ea per
que vita hominis conservatur et
contrarium impeditur. Secundo inest homini
inclinatio ad alia magis spe-
cialia secundum naturam in qua communicat
cum ceteris animalibus. Et secundum hoc dicuntur
ea esse de lege naturali que natura
omnia animalia docuit, ut est coniunctio
maris et femine et educatio liberorum
et consimilia. Tertio inest homini incli-
natio ad bonum secundum naturam rationis que
est sibi propria, sicut homo habet naturalem
inclinationem ad hoc quod veritatem
cognoscat de deo et ad hoc quod
in societate vivat. Et secundum hoc ad legem societatis
naturalem pertinent que ad huiusmodi in-
clinationem pertinent, utpote quod homo
ignorantiam vitet, quod alios non offendat alios
offendat cum quibus debet conversari
et cetera huiusmodi que ad hoc spectant.
Ad primum ergo dicendum quod omnia ista pre-
cepta legis nature inquantum referuntur
ad unum primum preceptum habent rationem
unius legis naturalis. Ad secundum dicendum
quod omnes inclinationes quarumcumque
partium humane nature, puta concupiscibilis et irascibilis,
secundum quod regulantur ratione pertinent
ad legem naturalem et reducuntur
ad unum primum preceptum ut dictum
est. Et sic sunt multa precepta
legis nature in seipsis que tamen
communicant in una radice. Ad tertium
dicendum quod ratio etsi in se una sit,
tamen est ordinativa omnium que ad homines
spectant. Et secundum hoc sub lege
rationis continentur omnia ea que
ratione regulari possunt.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod non omnes

actus virtutis sint de lege nature. Ut dictum est supra de ratione legis est ut ordinet ad bonum commune. Sed quidam virtutum actus ordinantur ad bonum privatum alicuius utputa precipue in actibus temperantie. Non ergo omnes actus virtutum legi subduntur naturali. Praeterea omnia peccata aliquibus virtuosis actibus opponuntur. si igitur omnes actus virtutum sunt de lege nature videtur consequi quod omnia peccata sint contra naturam quod tamen dicitur specialiter de quibusdam peccatis. Praeterea in hiis que sunt secundum naturam omnes conveniunt. Sed in actibus virtutum non omnes conveniunt. Aliquid enim est virtuosum uni quod est alteri vitiosum. ergo non omnes actus virtutum sunt de lege nature. Sed contra est quod Damascenus dicit in 3 libro quod virtutes sunt naturales. ergo et actus virtutum subiacent legi nature. Respondeo dicendum est quod de actibus virtuosis dupliciter possumus loqui. Uno modo inquantum sunt virtuosi. Alio modo inquantum sunt actus in propriis speciebus considerati. Si igitur loquamur de actibus virtutum inquantum sunt virtuosi sic omnes actus virtuosi pertinent ad legem nature. Dictum est enim quod ad legem nature pertinet omne illud ad quod inclinatur homo secundum suam naturam. Inclinatur autem unumquodque naturaliter ad operationem sibi convenientem secundum suam formam. sicut ignis ad calefaciendum. Unde cum anima rationalis sit propria forma hominis naturalis inclinatio inest

cuilibet homini ad hoc quod agat secundum rationem. et hoc est agere secundum virtutem. Unde secundum hoc omnes actus virtutum sunt de lege naturali. Dictat enim hoc naturaliter unicuique propria ratio ut virtuose agat. Sed si loquamur de actibus virtuosis secundum seipsos prout scilicet in propriis speciebus considerantur sic non sunt omnes actus virtutum de lege nature. multa enim secundum virtutem fiunt ad que natura non primo inclinat sed per rationis inquisitionem ea homines invenerunt quasi utilia ad bene vivendum. Ad primum ergo dicendum quod temperantia est circa concupiscentias naturales cibi et potus et venereorum que quidem ordinantur ad bonum commune nature. sicut et alia legalia ordinantur ad bonum commune morale. Ad secundum dicendum quod natura hominis potest dici vel illa que est propria homini. et secundum hoc omnia peccata inquantum sunt contra rationem sunt etiam contra naturam ut patet per Damascenum in 3 libro. vel illa que communis est homini et aliis animalibus. et secundum hoc quedam specialia peccata dicuntur esse contra naturam sicut contra commixtionem maris et femine que est naturalis omnibus animalibus est naturalis omnibus concubitus masculorum. quod specialiter dicitur contra naturam. Ad tertium dicendum quod ratio illa procedit de actibus secundum seipsos consideratis. Sic enim propter diversas hominum conditiones contingit quod aliqui actus sunt aliquibus virtuosi tamquam eis proportionati et convenientes qui tamen sunt aliis vitiosi tamquam eis non proportionati.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod lex naturalis non sit una apud omnes. Dicitur enim in decretis di. 1 quod ius naturale est quod in lege et in evangelio continetur. Sed hoc non est commune omnibus quia ut dicitur Ro. 10 non omnes obediunt evangelio. Ergo lex naturalis non est una apud omnes. Praeterea ea que sunt secundum legem iusta esse dicuntur ut in 5 Ethicorum. Sed in eodem libro dicitur quod nihil est ita iustum apud omnes quin apud aliquos diversificetur. Ergo et lex etiam naturalis non est eadem apud omnes. Praeterea ad legem naturae pertinet id ad quod homo secundum suam naturam inclinatur ut supra dictum est. Sed diversi homines naturaliter ad diversa inclinantur, alii quidem ad concupiscentiam voluptatum, alii ad desiderium honorum, alii ad alia. Ergo non est una lex naturalis apud omnes. Sed contra est quod Isidorus dicit in libro Ethi.: ius naturale commune est omnium nationum. Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est ad legem naturae pertinent ea ad quae homo naturaliter inclinatur, inter quae homini proprium est ut inclinetur ad agendum secundum rationem. Ad rationem autem pertinet ex communibus ad propria procedere ut patet ex 1 Physicorum. Aliter tamen circa hoc se habet ratio speculativa et aliter ratio practica. Quia enim ratio speculativa praecipue negociatur circa necessaria quae impossibile est aliter se habere, absque aliquo defectu invenitur veritas in propriis conclusionibus sicut et in principiis communibus. Sed ratio practica negociatur circa contingentia in quibus sunt operationes humanae, et ideo si in communibus sit aliqua necessitas, quanto magis ad propria descenditur tanto magis invenitur defectus. Sic igitur in speculativis est eadem veritas apud omnes tam in principiis quam in conclusionibus, licet veritas non apud omnes cognoscatur in conclusionibus sed solum in principiis quae dicuntur communes conceptiones. In operativis autem non est eadem veritas vel rectitudo practica apud omnes quantum ad propria sed solum quantum ad communia; et apud illos apud quos est eadem rectitudo in propriis non est aequaliter omnibus nota. Sic igitur patet quod quantum ad communia principia rationis sive speculativae sive practicae est eadem rectitudo sive veritas apud omnes et aequaliter nota. Quantum vero ad proprias conclusiones rationis speculativae est eadem veritas apud omnes, non tamen aequaliter omnibus nota; apud omnes enim verum est quod triangulus habet tres angulos aequales duobus rectis, quamvis hoc non sit omnibus notum. Sed quantum ad proprias conclusiones rationis practicae nec est eadem veritas seu rectitudo apud omnes, nec etiam apud quos est eadem aequaliter nota. Apud omnes enim hoc rectum est et verum ut secundum rationem agatur. Ex hoc autem principio sequitur quasi conclusio propria quod deposita sint reddenda. Et hoc quidem ut

ut in pluribus

in pluribus verum est. sed potest in aliquo casu contingere quod sit dampnosum [marg.: damnosum] et per consequens irrationabile si deposita reddantur puta si aliquis petat ad impugnandam patriam. et hoc tanto magis invenitur deficere quanto magis ad particularia descenditur. puta si dicatur quod deposita sunt reddenda cum tali cautione vel tali modo. quanto enim plures conditiones particulares apponuntur tanto pluribus modis poterit deficere ut non sit rectum vel in reddendo vel in non reddendo. Sic igitur dicendum est quod lex nature quantum ad prima principia communia est eadem apud omnes. et secundum rectitudinem. et secundum notitiam. sed quantum ad quedam propria que sunt quasi conclusiones principiorum communium [marg.: principiorum] est eadem apud omnes ut in pluribus et secundum rectitudinem. et secundum notitiam. sed ut in paucioribus potest deficere quantum ad rectitudinem propter aliqua particularia impedimenta. sicut et nature generabiles et corruptibiles deficiunt ut in paucioribus propter impedimenta. et etiam quantum ad notitiam. et hoc propter hoc quod aliqui habent depravatam rationem ex passione seu ex mala consuetudine seu ex mala habitudine nature. sicut apud germanos olim latrocinium non reputabatur iniquum. cum tamen sit contra legem

[marg.: Apud germanos olim latrocinium non reputabatur iniquum]

nature ut refert Iulius cesar in libro de bello gallico. Ad primum ergo dicendum quod verbum illud non est sic intelligendum quasi omnia que in lege et in evangelio continentur sint de lege nature cum multa tradantur ibi supra naturam [marg.: nam]. sed quia ea que sunt de lege nature plenarie ibi traduntur. Unde cum dixisset Gratianus quod ius naturale est quod in lege et in evangelio continetur statim exemplificando subiunxit. quo quisque iubetur alii facere quod sibi vult fieri. Ad secundum dicendum quod verbum philosophi intelligendum est de hiis que sunt naturaliter iusta non sicut principia communia. sed sicut quedam conclusiones [marg.: derivate] de hiis derivate que ut in pluribus rectitudinem habent et in paucioribus deficiunt. Ad tertium dicendum quod sicut ratio in homine dominatur et imperat aliis potentiis ita oportet quod omnes inclinationes naturales ad alias potentias pertinentes ordinentur secundum rationem. Unde hoc est apud omnes communiter rectum ut secundum rationem dirigantur omnes hominum inclinationes.

Ad quintum sic proceditur. videtur quod lex nature mutari possit quia super illud Ecclesiastici xvii addidit eis disciplinam et legem vite dicit glossa legem litterae quantum ad correctionem legis naturalis scribi voluit. sed id quod corrigitur mutatur. ergo lex naturalis potest mutari. Preterea contra legem naturalem est occisio innocentis et etiam adulterium et furtum. sed ista inveniuntur esse mutata a deo puta cum deus precepit abrahe quod occideret

filium innocentem vt habetur
Gen. xxij°. Item precepit
iudeis ut mutuo commodata egiptiorum
vasa subriperent vt habetur
Exodi xij°. Et tercio precepit
vt vxorem Osee fornicariam accipere vt
habetur Osee p°. Ergo lex naturalis
mutari potest. ¶ Preterea ysidorus
dicit in li. Ethimologiarum quod communis
possessio omnium possessio et vna libertas
est de iure naturali, sed hec videmus
esse mutata per leges hu
manas. Ergo videtur quod lex
naturalis mutabilis sit. ¶ Sed
contra est quod dicitur in decretis. Ius
naturale est ab exordio rationalis
creature nec variatur tempore, sed
immutabile permanet. ¶ Respondeo dicendum
quod lex naturalis potest mutari du
pliciter. Uno modo per hoc quod aliquid
ei addatur, et sic nichil prohibet
legem naturalem mutari. Multa
enim super legem naturalem posita
sunt vel superaddita ad hu
manam vitam utilia tam per
legem diuinam quam etiam per
leges humanas. Alio modo intelligitur
mutacio legis naturalis per
modum subtractionis ut scilicet
aliquid ~~desinat~~ desinat vel incipi
at esse de lege naturali quod
prius fuit contra legem naturalem.
Et quantum ad prima principia legis
nature est omnino immutabilis.
Quantum autem ad secunda precepta
que diximus esse quasi quasdam
conclusiones ~~conclusiones~~ proprias propinquas p
rimis principiis, sic lex naturalis
non immutatur quin ut in pluribus
rectum sit semper quod lex naturalis
habet. Potest tamen immutari in aliquo
particulari et in paucioribus
propter aliquas speciales causas impe
dientes obseruanciam talium

preceptorum vt supra dictum est. ¶ Ad
primum ergo dicendum quod lex scrip
ta dicitur esse data ad correc
tionem legis nature vel quia per
legem scriptam suppletum
est quod legi nature deerat vel
quia lex nature in aliquorum
cordibus quantum ad aliqua
corrupta erat intantum ut esti
marent esse bona que naturaliter
sunt mala, et talis corruptio
correctione indigebat. ¶ Ad se
cundum dicendum quod naturali morte mo
dis. v riuntur omnes communiter tam
nocentes quam innocentes. Que
quidem mors naturalis diuina
potestate inducitur propter peccatum
originale secundum illud i° Re. ii°
Dominus mortificat et viui
ficat. Et ideo absque aliqua
iniusticia secundum mandatum dei
potest infligi mors cuicumque
homini vel nocenti vel inno
centi. Similiter etiam adulte
rium est concubitus cum vxore
aliena que quidem est ei de
putata secundum legem diuinitus
traditam. ¶ Unde ad quam
cumque mulierem aliquis acce
dat ex mandato diuino non
est adulterium nec fornicatio.
Et eadem ratio est de furto
quod est acceptio rei alicuius
quidquid enim accipit aliquis ex
mandato dei qui est dominus
vniuersorum non accipit absque
voluntate domini quod est furari
nec solum in rebus huma
nis quidquid mandatur a deo hoc
ipso est debitum sed etiam
rebus naturalibus quidquid a deo
fit est quodammodo naturale
ut in primo dictum est. ¶ Ad tertium
dicendum quod aliquid dicitur esse

de iure n(atur)ali dupli(citer) p(ri)mo
quia ad h(oc) n(atur)a inclinat
sicut no(n) est esse iniuria(m)
alt(er)i faciendu(m) · Alio(modo) q(uia)
n(atur)a no(n) induxit (contrariu)m
sicut possum(us) dic(er)e q(uod)
homine(m) esse nudu(m) est
de iure n(atur)ali / q(uia) n(atur)a non
dedit ei n(atur)a vestitu(m) s(ed)
ars adinvenit / et h(oc) mo(do)
co(mmun)is o(mn)i(u)m possessio et o(mn)i(u)m
una libertas d(icitu)r esse
de iure n(atur)ali / q(uia) s(cilicet) d(i)stinc-
tio possessionu(m) et servitu(s)
no(n) sunt inducte · a n(atur)a
Sed per ho(min)u(m) rat(ione)m ad
~~hu(m)ane vite~~ utilit(atem) hu(m)ane
vite / et s(ic) in h(oc) lex n(atur)e
no(n) est mutata n(isi) p(er) addicio(nem)

Ad 6(m) p(ro)ce(d)i(tu)r s(ic) vi(detur)
q(uod) lex n(atur)e possit
abolere a cordibus ho(m)i(n)u(m) deleri
q(uia) ro(manorum) ii · p(rim)o · d(icitur) · Cu(m) gen-
tes que legem no(n) hab(e)nt
(et)c(etera) · Dicit glo(sa) · In interiori
ho(m)i(n)e per gr(ati)am renovato · lex iusti(cie) inscribi(tu)r
qua(m) deleverat culpa · S(ed)
lex iusti(cie) est lex n(atur)e · (ergo)
lex n(atur)e p(otes)t deleri · Pre-
t(er)ea l(e)x gr(ati)e (est) efficacior
qua(m) lex n(atur)e · S(ed) lex gr(ati)e
delet(u)r p(er) culpa(m) · (ergo) multo
magis lex n(atur)e p(otes)t deleri
Pr(e)t(er)ea id q(uo)d lege sta-
tuitur inducit(u)r q(uasi) ius-
tu(m) sed multa su(n)t ab
ho(m)i(ni)bus statuta (contra)
legem n(atur)e · (ergo) (et) lex
n(atur)e p(otes)t a cordibus ho(m)i(n)u(m)
deleri · S(ed) (contra) e(st) q(uo)d
Aug(ustinus) dicit in ii confess(ionum)
Lex scripta est i(n) cordib(us)
ho(m)i(n)u(m) quam nec ulla quide(m)
delet iniquitas · Sed lex scrip-
ta in cordib(us) ho(m)i(n)u(m) e(st) lex
n(atur)alis · (ergo) deleri no(n) p(otes)t · R(espondeo)
d(icen)d(u)m q(uod) s(icut) d(ictu)m est ad leg(em)
n(atur)alem p(er)tinent p(ri)mo quida(m)
quedam p(re)cepta (com)munissima
que sunt o(mn)ibus nota · Secunda
aut(em) s(ecund)aria p(re)cepta magis
p(ro)p(r)ia que sunt q(ua)si (con)clusiones p(ro)-
pinque p(ri)n(cipi)is · Q(uantu)m ig(itur)
ad illa p(ri)ncipia (com)munia lex n(atur)alis
nullo mo(do) p(otes)t a cordib(us) ho(m)i(n)u(m)
deleri in u(niversa)li · / delet(ur) tam(en)
in p(ar)ticulari operabili · s(ecundu)m q(uod) ratio
impedit(ur) applicare p(ri)ncipiu(m) (com)mune
ad p(ar)ticulare op(er)abile · Q(uantu)m v(er)o ad a(lia)
p(re)cepta s(ecund)aria p(otes)t lex n(atur)alis
deleri a cordib(us) ho(m)i(n)u(m) ul p(ro)pt(er)
malas p(er)suasiones / eo mo(do) quo
et(iam) in sp(ecu)lativis errores
(con)tingu(n)t circa (con)clusiones ne-
cessarias / vel et(iam) p(ro)pt(er) p(ra)vas
(con)suetudines / et habitus corruptos
sicut apud quosda(m) non ~~rep~~
reputaba(n)t(u)r latrocinia pec-
cata · vel et(iam) vicia (contra)
n(atur)am · Ut et(iam) ap(osto)lus ad
Ro(manos) p(ri)mo · Ad p(rim)u(m) (ergo) d(icen)d(u)m
q(uod) culpa et si sit efficacior
(contra) n(atur)a(m) · tu(m) n(atur)a tenacior
est ho(m)i(n)i / et no(n) magis p(er)-
manens · Ad 2(m) (ergo) d(icen)d(u)m
q(uod) culpa delet legem n(atur)e
in p(ar)ticulari no(n) aut(em) in u(niversa)li
nisi forte ad s(ecund)aria p(re)cepta le-
gis n(atur)e · eo mo(do) quo d(ictu)m est
Ad 3(m) d(icen)d(u)m q(uod) vero illa
p(ro)cedit de s(ecund)ariis p(re)cept(is) le-
gis n(atur)e · (contra) q(uo)d aliqui legis-
~~latores~~ latores statuta

Opa(bi)le p(ro)p(ter) ap(p)licac(ionem) q(ua)m ut a(lia)
a(lia) ma(gis) p(ar)a(ti)m ut
s(ecundu)m d(ictu)m e(st)

(con)clus(iones)

(con)ceptas

(con)clusio(nes)

aliqua sequuntur questio inquirit

Consequenter considerandum est de
lege humana et primo
quidem de ipsa lege secundum
se. 2o de potestate eius 3o
de eius mutatione. Circa primum
queruntur quatuor. primo de
utilitate eius 2o de origine
eius 3o de qualitate eius
4o de divisione eius.

Ad primum sic proceditur videtur
quod non fuit utile ali
quas leges ab hominibus
poni. Intentio enim cuiuslibet
legis est ut per eam homines
fiant boni sicut supra dictum est.
Sed homines magis inducun
tur ad bonum voluntarie per moni
tiones quam coacti per legem
ergo non est necessarium leges poni.
¶ Preterea dicit philosophus in
v° ethicorum quod ad iudicem
confugiunt homines sicut ad
iustitiam animatam. Sed iustitia
animata melior est quam inani
mata que legibus continetur
ergo melius fuisset ut execu
tio iusticie committeretur arbitrio
iudicum. quam quod super hoc
lex aliqua ederetur. ¶ Preterea
lex omnis directiva est hu
manorum actuum ut ex supra
dictis patet. Sed cum huma
ni actus consistunt in singularibus
que sunt infinita non possunt
ea que que ad directionem
humanorum actuum pertinent
sufficienter considerari nisi
ab aliquo sapiente qui
inspiciat singula. ergo me
lius fuisset arbitrio sa
pientum dirigi actus
humanos quam aliqua lege
posita. ergo non fuit necessarium
leges humanas ponere. ¶
Sed contra est quod Ysidorus dicit
in libro ethimologiarum. Facte sunt
leges ut earum metu hu
mana coherceatur audacia
tutaque sit inter improbos
innocentia et in ipsis im
probis formidato supplicio
refrenetur nocendi facul
tas. Hec autem sunt maxime necessaria
natura humana. ergo
necessarium fuit ponere leges.
¶ Respondeo dicendum quod sicut ex
predictis patet homini natura
liter inest quedam aptitudo ad
virtutem sed ipsa virtutis
perfectio necesse est quod homini
adveniat per aliquam disci
plinam. Sicut etiam videmus quod
per aliquam industriam
subvenitur homini in suis ne
cessitatibus puta in cibo
et vestitu quorum initia
quedam habet a natura scilicet rationem
et manus non autem ipsum
complementum sicut cetera alia
animalia quibus natura dedit
sufficienter tegumentum et cibum.
Ad hanc autem disciplinam non
de facili invenitur homo sibi
sufficiens. quia perfectio virtutis
precipue consistit in retrahendo
hominem ab indebitis delecta
tionibus ad quas precipue
homines sunt proni et maxime
iuvenes circa quos
est efficacior disciplina
Et ideo oportet quod huiusmodi disciplinam
per quam ad virtutem
perveniatur homines ab

voluntarii

adveniat per aliquam

alio forsitan. Et quidem consuetum ad illos invenies qui sunt prius adaptati virtute et bona dispositione naturali vel acquisita, vel magis divino munere sufficit disciplina prima que est per mores. Sed quia inveniuntur quidam contermini et ad mala proni quorum vis de facili moveri non potest, necessarium fuit ut per vim et metum cohiberentur a malo ut saltem per maleficatem desistentes et aliis quietem redderent et ipsi tandem per hanc assuetudinem ad hoc pervenirent quod voluntarie facerent que prius metu implebant. Et sic fuit necessaria haec disciplina. Circa quam nota quod nunc est pena disciplina legum unde necessarium fuit ad pacem hominum et virtutem et leges ponerentur. Circa predicta philosophus dicit in primo politice. Sed si homo sit perfectus virtute est optimum animal si sit separatus a lege et iusticia est pessimum omnium. Circa hoc homo habet arma rationis ad complendas concupiscentias et sevicias que non alia habent animalia. Secundo primum quod dicit [illegible] homines bene dispositi ex naturalibus inducuntur ad virtutem ex monitionibus voluntariis quam coactione. Sed quidam male dispositi non ducuntur ad virtutem nisi coherceantur. Secundo tertium dicit. Circa quod philosophus in 2 ethicorum dicit

Melius est omnia ordinare per legem quam committere iudicum arbitrio et hoc propter tria. Primo quia facilius est invenire paucos sapientes qui sufficiunt ad rectas leges ponendas quam multos qui requirerentur ad recte iudicandum de singulis. Secundo quia illi qui leges ponunt ex multo tempore considerant quid lege ferendum sit sed iudicia in singulis factis fiunt ex casibus subito exortis. Sed homo melius quid rectum sit considerat ex multis quam ex aliquo uno facto. Tertio quia legislatores iudicant in universali et de futuris sed homines iudicantes presidentes iudicant de presentibus ad que afficiuntur amore vel odio aut aliqua cupiditate. Secundo corollarium de primo iudicandum. Circa ergo iusticia animata iudicis non in multis invenitur et quia flexibilis est. Ideo necessarium fuit ut in quocumque est possibile lex determinare determinet ut quod videtur sit et ut paucissima iudicii arbitrio hominum committerentur. Secundo 3m dicit circa quedam singularia sunt que non possunt lege comprehendi necesse est committere iudicibus. Ut ibidem dicit philosophus. Puta de eo quod est factum esse vel non esse et de aliis huiusmodi.

Circa secundum dicit praemittens tertio quod non omnis lex humanitus posita a lege naturali derivatur. Dicit philosophus in 7 ethicorum. Circa iustum legale est primo quidem nihil differt utrum sic vel aliter fiat

Melius est omnia ordinare secundum legem quam committere iudicum arbitrio propter tria

Facilius autem est multos considerare quam homo unus

iudicandum

Sed in hiis que oriuntur ex lege naturali differt / velut si vel aliter fiat / ergo ea que sunt legibus humanis statuta non omnia derivantur a lege naturali. Contra ius positivum dividitur contra ius naturale ut patet per philosophum quinto ethicorum et per philosophum in 7 ethicorum. Sed ea que derivantur a principiis communibus legis naturalis per modum conclusionum pertinent ad legem nature ut supra dictum est / ergo ea que sunt de lege humana non derivantur a lege naturali. Contra lex naturalis est eadem apud omnes. Dicit enim philosophus in 7 ethicorum quod iustum naturale est quod ubique habet eandem potentiam. Si igitur leges humane a naturali lege derivarentur sequeretur quod etiam ipse essent eedem apud omnes / quod patet esse falsum. Contra eorum que a lege naturali derivantur potest aliqua ratio assignari. Sed non omnium que a maioribus lege statuta sunt ratio reddi potest ut iurisperitus dicit. Ergo non omnes leges humane derivantur a lege naturali. Sed contra est quod Tullius dicit in sua rhetorica: Res autem a natura profectas et a consuetudine probatas legum metus et religio sanxit. Responsio dicendum quod sicut Augustinus dicit in primo de libero arbitrio: Non videtur esse lex que iusta non fuerit. Unde inquantum habet de iustitia intantum habet de virtute legis. In rebus humanis dicitur esse aliquid iustum

// ex eo quod est rectum secundum regulam rationis / rationis autem prima regula est lex nature ut ex predictis patet. Unde omnis lex humanitus posita intantum habet de ratione legis inquantum a lege nature derivatur. Si vero in aliquo a lege naturali discordet iam non erit lex sed legis corruptio. Sed sciendum est quod a lege naturali dupliciter potest aliquid derivari. Uno modo sicut conclusiones ex principiis. Secundo modo sicut determinationes quedam aliquorum communium. Primus quidem modus est similis ei quo in scientiis ex principiis conclusiones demonstrative producuntur. Secundo vero modo simile est quod in artibus forme communes determinantur ad aliquid speciale, sicut artifex formam communem domus necesse est quod determinet ad hanc vel ad illam domus figuram. Derivantur ergo quedam a principiis communibus legis nature per modum conclusionum. Sicut hoc quod est non esse occidendum ut conclusio quedam derivari potest ab eo quod est nulli esse malum faciendum. Quedam vero per modum determinationis, sicut lex nature habet quod ille qui peccat puniatur, sed quod tali pena puniatur hoc est quedam determinatio legis nature. Utraque igitur inveniuntur in lege humana posita / sed ea que sunt primi modi continentur lege humana non tamquam sint sola

legē posita sꝫ huius est aliquid rigoris ex lege nāli. Sed que sunt scdi modi ex sola lege hūana vigorem habent ¶ Ad p̄m ergo dicendum ꝙ phūs loquitur de illis que sunt lege posita per determinationem vel specificationem quandam p̄ceptorum legis nē ¶ Ad 2m dicendum ꝙ ratio illa procedit de hijs que deriuantur a lege nē tanquam conclusiones ¶ Ad 3m dicendum ꝙ p̄ncipia cōia legis nē non possunt eodem modo applicari omnibus propter multam varietatem rerum humanarum et ex hoc prouenit diuersitas legis posite apud diuersos ¶ Ad 4m dicendum ꝙ verbum [illegible] inspicienti intelligendum est in hijs que sunt in dicta auctoribus tam [illegible] determinationes legis nālis ad quas determinationes se habet expertorum et p̄dentum iudicium sicut ad quedam p̄ncipia inspiciendo scilicet statim videtur quid congruentius sit particulariter determinare Vnde phūs dicit in 6 ethi. ꝙ in talibus oportet attendere expertorum et seniorum vel prudentum indemonstrabilibus enunciationibus et opinionibus non minus quam demonstrationibus

Ad 3m sic proceditur videtur ꝙ ysidorus inconuenienter qualitatem legis posite describebat dicens Erit lex honesta iusta possibilis scdm naturam scdm consuetudinem patrie loco temporique conueniens necessaria vtilis manifesta quoque ne aliquid per obscuritatem in captione contineat nullo priuato cōmodo sed pro cōi vtilitate conscripta Qui etiam omnem in 3bus conditionibus qualitatem legis explicauerat dicens lex erit omne quod ratione constiterit dumtaxat quod religioni congruat quod discipline conueniat quod saluti proficiat ¶ Ergo superflue postmodum conditiones legis multiplicat ¶ Preterea iusta est pars honestatis vt tullius dicit in primo de officijs ¶ Ergo postquam dixerat honesta superflue addidit iusta ¶ Preterea lex scripta scdm ysidorum contra consuetudinem diuiditur ¶ Non ergo debuit in diffinitione legis poni quod in diffinitione est scdm consuetudinem patrie ¶ Preterea necessarium dicitur dupliciter scilicet id quod est necessarium simpliciter quod impossibile est aliter se habere et hmōi necessarium non subiacet humano iudicio vnde talis necessitas ad legem humanam non pertinet ¶ Est etiam aliquid necessarium propter finem et talis necessitas idem est quod vtilitas ¶ Ergo superflue vtrumque ponitur necessaria et vtilis ¶ Sed contra est quod dicit auctoritas ysidori ¶ Respondeo dicendum ꝙ vnaquaque res que est propter finem oportet ꝙ formam determinatam proportionatam ad finem ¶ sicut forma serre talis est qualis congruit sectioni et in 2 phisi. [illegible] est res recta

et mensurata oportet quod habeat
formam proportionalem sue
regule et mensure. Lex autem
humana utrumque ... utrumque
habet quia et est aliquid ordi-
natum ad finem, et est quedam
regula vel mensura regulata et
mensurata quadam mensura
superiori que quidem est duplex
scilicet lex divina et lex nature
ut ex supradictis patet. Finis
autem humane legis est uti-
litas hominum sicut etiam iuris-
peritus dicit. Et ideo Ysidorus
in conditione legis primo
quidem tria posuit scilicet quod
congruat religioni inquantum
scilicet proportionata est legi
divine; quod discipline conveniat
inquantum est proportionata
legi nature; quod saluti proficiat
inquantum est proportionata
utilitati humane. Et ad hec
tria omnes alie conditiones
quas postea ponit reducuntur.
Nam quod dicitur honesta re-
fertur ad hoc quod religioni con-
gruat. Quod autem subditur
iusta possibilis secundum naturam secundum
consuetudinem patrie loco temporique
conveniens, additur quod conveni-
at discipline. Attenditur
enim humana disciplina primum
quidem quantum ad ordinem rationis
qui importatur in hoc quod dicitur
iusta. Secundo quantum ad fa-
cultatem agentium. Debet enim
esse disciplina conveniens unicui-
que secundum suam possibilitatem ob-
servata etiam possibilitate nature; non enim eadem sunt po-
nenda pueris que impo-
nuntur viris perfectis. Et secundum

consuetudinem humanam; non enim potest homo
solus in societate vivere aliis
morem non gerens. Tertio quantum
ad debitas circumstantias dicit
loco temporique conveniens. Quod vero
subditur necessaria utilis
etc. refertur ad hoc quod ex-
pediat saluti, ut necessitas
referatur ad remotionem
malorum, utilitas ad conse-
cutionem bonorum, manifesta-
tio vero ad cavendum nocumentum
quod ex ipsa lege posset pro-
venire. Et quia sicut supra
dictum est lex ordinatur ad
bonum commune, hoc ipsum in
ultima parte determinationis
ostenditur. Et per hoc patet
responsio ad obiecta.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod
inconvenienter Ysidorus divi-
sionem legum humanarum
posuit sive iuris humani. Sub
hoc enim iure comprehendit
ius gentium, quod ideo sic no-
minatur ut ipse dicit quia eo
fere omnes gentes utuntur.
Sed sicut ipse dicit ius
naturale est quod est commune om-
nium nationum. Ergo ius gentium
non continetur sub iure positivo
humano sed magis sub
iure naturali. Preterea ea que habent
eandem vim non videntur
formaliter differre sed solum
materialiter. Sed leges, plebis-
cita, senatusconsulta et
alia huiusmodi que ponit
omnia habent eandem vim.
Ergo videtur quod non differunt
nisi materialiter. Sed talis

distinctio in arte vel civitate. Secundo illud potest esse divisivum. Quod inconvenienter hec divisio humanarum legum introducitur. Tertio quia sicut in civitate sunt principes et sacerdotes et milites, ita etiam sunt et alia officia hominum. Ergo videtur quod sicut ponitur quoddam ius militare et ius publicum quod consistit in sacerdotibus et militibus, ita etiam debent poni alia iura ad alia officia civitatis pertinentia. Tertio quia ea que sunt per accidens sunt pretermittenda. Sed accidit legi ut ab hoc vel alio feratur homine. Ergo inconvenienter ponitur divisio legum humanarum ex nominibus legislatorum, ut scilicet dicatur quedam Cornelia, quedam Falcidia etc.

Cornelia

In contrarium autem auctoritas Isidori sufficiat. Respondeo dicendum quod unumquodque per se potest dividi secundum id quod in eius ratione continetur, sicut in ratione animalis continetur anima que est rationalis vel irrationalis, et ideo animal proprie et per se dividitur secundum rationale et irrationale, non autem secundum album et nigrum, que sunt omnino preter rationem eius. Sunt autem multa de ratione legis humane secundum quorum quodlibet lex humana proprie et per se dividi potest. Est enim primo de ratione legis humane quod sit derivata a lege nature, ut ex dictis patet. Et secundum hoc dividitur ius positivum in ius gentium et ius civile,

anal

scilicet duos modos quibus aliquid derivatur a lege nature ut supra dictum est. Nam ad ius gentium pertinent ea que derivantur a lege nature sicut conclusiones ex principiis, ut iuste commutationes vel venditiones et alia huiusmodi sine quibus homines ad invicem convivere non possunt, quod est de lege nature, quia homo est naturaliter animal sociale, ut probatur in primo Politicorum. Que autem derivantur a lege nature per modum particularis determinationis pertinent ad ius civile, secundum quod quelibet civitas aliquid sibi accommodum determinat. Secundo est de ratione legis humane quod ordinetur ad bonum commune civitatis. Et secundum hoc lex humana dividi potest secundum diversitatem eorum qui specialiter dant operam ad bonum commune, sicut sacerdotes pro populo Deum orantes, principes populum gubernantes, et milites pro salute populi pugnantes. Et ideo istis hominibus specialia quedam iura aptantur. Tertio est de ratione legis humane ut instituatur a gubernante communitatem civitatis, sicut supra dictum est. Et secundum hoc distinguuntur leges humane secundum diversa regimina civitatum, quorum unum secundum Philosophum in III Politicorum est regnum, scilicet quando civitas gubernatur ab uno, et secundum hoc accipiuntur constitutiones principum. Aliud vero regimen est aristocratia, id est principatus optimorum vel optimatum, et secundum hoc sumuntur responsa prudentum et etiam senatusconsulta.

vendiciones

iura

aristocratiam

divitum

regimen de oligarchia, i. prin-
cipatus paucorum divitum
et potentum. Et sicut hic fuerunt
iura praetoria quod et honorarium
dicitur. Alius autem est regimen
quod vocatur democratia.
Et sic hic fuerunt plebiscita.
Alius est tyrannicum quod est
omnino corruptum. Unde et hic
non fuerunt aliqua lex. Est
etiam aliud regimen commixtum ex
istis quod est optimum. Et sic hic
fuerunt leges quas maiores
natu simul cum plebibus san-
xerunt, ut Ysidorus dicit. Quin-
to vero est de ratione legis huma-
nae quod sit directiva humanorum
actuum. Et sicut hic sunt diver-
fecerunt sa de quibus leges feruntur,
distinguuntur leges quae
interdum ab auctoribus no-
minantur. Sicut distinguitur
lex Iulia de adulteriis,
lex Cornelia de sicariis
etc. Non propter auctores
sed propter res de quibus sunt.
Ad primum ergo dicendum quod
aliquis ius gentium est quidem aliquo modo
naturale homini secundum quod est rationalis
inquantum derivatur a lege naturali
conclusionis per modum conclusionis quae non
est multum remota a princi-
piis. Unde de facili et
in hoc homines consenserunt.
Distinguitur tamen a lege natu-
rali maxime ab eo quod est omnibus
animalibus commune. Ad alia
patet argumentum. Ex hiis quae
dicta sunt vel
Deinde considerandum est
de potestate legis humanae.

Et ita quaeruntur sex. Primo
utrum lex humana debeat
poni in communi. Secundo utrum
lex humana debeat omnia
vitia cohibere. Tertio utrum
virtutum omnium actus de-
beat ordinare. Quarto utrum
imponat aliquid necessitatis
quantum ad forum conscientiae. Quin-
to utrum omnes homines legi
humanae subdantur. Sexto
utrum his qui sunt sub
lege liceat agere praeter verba legis.
Ad primum sic proceditur. Videtur quod
lex humana non debeat
poni in communi sed magis
in particulari. Dicit enim philosophus
in V Ethicorum quod legalia
sunt quaecumque in singularibus
lege ponuntur et etiam sententialia,
quae etiam sunt singularia,
quia de singularibus actibus
sententiae feruntur. Ergo
lex non solum ponitur in
communi sed etiam in singulari.
Praeterea lex est directiva
humanorum actuum ut supra
dictum est. Sed humani actus
in singularibus consistunt. Ergo leges
humanae non debent in universali
fieri sed magis in particulari.
Praeterea lex est regula et men-
sura humanorum actuum
ut dictum est. Sed mensura
debet esse certissima ut dicitur
in X Metaphysicae. Cum
ergo in actibus humanis
non possit esse aliquid
universale certum quin in particularibus
deficiat, videtur quod

utilitate sit legis ut in poli(tica) [ethi(ca)]
s(ed) poni in p(ri)n(cipi)o ¶ Secundo
tangit scilicet q(uod) inspectio d(icitu)r
Circa circa q(uaesti)o(ne)m op(or)tet d(ice)re
de his que sepius accidunt
De his aut(em) que forte
vno tantum accid(er)e p(ossu)nt iud(ic)i
(n)o (con)stituu(n)tur ¶ Sexto dicit
Circa vnum q(uo)dd(am) q(uo)d e(st) p(rim)o
finem utilitate s(cilicet) q(uod) sit fini
p(ro)portionata Finis aut(em)
legis est bonum co(mmun)e sicut
vt d(icit) Isidorus in li(bro) ethi(mologiarum)
Nullo privato commodo
sed p(ro) co(mmun)i utilitate civium
lex debet esse conscripta Cum
ergo leges humanas esse
p(ro)portionatas ad bonum
co(mmun)e Bonum aut(em) co(mmun)e
(con)stat ex multis Et io
o(portet) q(uod) lex ad multa respi
ciat et s(ecundu)m p(er)sonas et s(ecundu)m
negotia et s(ecundu)m regiones
et s(ecundu)m t(em)p(or)a Constituitur
enim civitas co(mmun)itas ex multis
p(er)sonis et eius bonum o(portet)
p(er) multiplicitatem actionum
p(ro)curari Nec ad hoc solum
instituitur q(uod) aliquo modico
t(em)p(o)re duret Sed omni
t(em)p(o)re p(er)maneat p(er) civium suc
cessionem Ut d(icit) Augustinus
de civitate dei in 2o ¶ Ad
p(ri)m(u)m [struck through] ergo d(icendu)m q(uod) philosophus
ponit in v(ert)o ethi(corum)
Tres p(ar)tes legalis q(uo)d
est iustum politicum Omni
enim (con)dam que simp(licite)r
in co(mmun)i ponitur et hec
sunt leges co(mmun)es et q(uantu)m
ad hoc d(icit) q(uo)d legale
est q(uo)d ex p(ri)ncipio q(uo)d

nichil differt sic vel alit(er)
quod aut(em) po(situ)m differt puta
q(uo)d captivi statuto p(re)cio redi
mantur ¶ Secunda vero s(un)t q(ua)edam
co(mmun)ia quantum ad aliquid et s(ingula)ria
quantum ad aliquid et hec sunt
privilegia q(uasi) leges privatae
quia respiciunt singulares
personas et tamen p(ote)stas eorum
extenditur ad multa negotia
et quantum ad hoc subdit adhuc
quantumque in singularibus large
ponuntur ¶ Dicuntur aut(em) q(uae)dam
legalia non quia sunt le
ges sed p(ro)pter applicationem legum
co(mmun)ium ad aliqua particularia facta
sicut sunt sententie que p(ro) iure habentur
et q(uantu)m ad hoc subdit et
sententialia ¶ Ad 2m dicendum q(uod) id
q(uod) s(cilicet) directivum o(portet) esse
plurium directivum unde in 10o
metaphisice dicit q(uod) omnia
que sunt unius generis mensurantur
aliquo uno q(uo)d e(st) primum
in genere illo Si enim essent
tot regule vel mensure q(uo)t
sunt mensurata vel regulata
cessaret utilitas regule vel
mensure que s(cilicet) ut commune
multa possunt agnosci et
ita nulla esset utilitas
legis Si non se extenderet no
nisi ad unum singulare ac
tum Sed singulares actus
dirigendos dantur singularia
precepta prudentum Sed lex
est preceptum commune ut supra
dictum est ¶ Ad 3m dicendum q(uod)
non est eadem ratio q(uod)
reverenda in omnibus ut
in 5o ethi(corum) dicit similiter

in rebus quibus sit sufficiens multa
et res humane sufficit talis
certitudo ut aliquid sit verum
in pluribus licet interdum defi-
ciat in paucioribus ¶

Ad 2m sic proceditur. Utrum
ad legem humanam
pertineat omnia vitia cohi-
bere. Et videtur quod sic. Ysidorus in libro
ethimologiarum: leges facte sunt
ut earum metu coherceatur
audacia humana. Non autem
sufficienter coherceretur nisi quelibet
mala cohiberentur. per legem
Ergo lex humana debet quelibet
mala cohibere ¶ Preterea intentio
legislatoris est cives facere
virtuosos. Sed non potest esse
aliquis virtuosus nisi ab omnibus
viciis compescatur. Ergo ad legem
humanam pertinet omnia vi-
cia compescere ¶ Preterea lex huma-
na a lege nature derivatur
ut supra dictum est. Sed omnia
vicia repugnant legi nature. Ergo
lex humana vicia debet
cohibere ¶ Sed contra est quod dicitur
in libro primo de libero arbitrio (Aug.)
videtur michi legem istam que
populo regendo scribitur recte
ista permittere et divinam
providentiam vindicare. Sed
divina providentia non
vindicat nisi vitia. Ergo
lex recte lex humana per-
mittit aliqua vitia non cohi-
bendo ¶ Respondeo dicendum quod sicut
iam dictum est lex ponitur
ut quedam regula vel
mensura humanorum actuum.
Mensura autem debet esse
homogenea mensurato, ut dicitur
in X° methaphisice. Diversa
enim diversis mensurantur.
Unde oportet quod etiam
leges imponantur hominibus
secundum eorum conditionem. Quia ut
dicit Ysidorus: lex debet esse
possibilis et secundum naturam et secundum
consuetudinem patrie. Potestas autem
sive facultas operandi
ex interiori habitu seu dispo-
sitione procedit. Non enim
idem possibile est ei qui non
habet habitum virtutis et
virtuoso, sicut etiam non est
idem possibile puero et viro
perfecto. Et propter hoc non ponitur
eadem lex pueris que
ponitur adultis. Multa
enim pueris permittuntur que
in adultis lege puniuntur
vel etiam vituperantur. Et
similiter multa sunt permittenda
hominibus non perfectis virtute
que non essent tolleranda
in hominibus virtuosis. Lex
autem humana imponitur multitudini
hominum in qua maior pars
est hominum non perfectorum virtute.
Et ideo lege humana non
prohibentur omnia vicia a qui-
bus virtuosi abstinent,
sed solum graviora a qui-
bus possibile est maiorem
partem multitudinis abstinere.
Et precipue que sunt in
~~[illegible]~~ nocumentum
aliorum sine quorum
prohibitione societas humana societas
conservari non posset. Sed
prohibentur lege humana

audacia

homicidia et furta et hu(ius)mo(di)
¶ Aug. p(ri)m(o) q(uestio) dd c(ontra) cum
dia prime videtur ad mon(i)
sionem aliorum. Unde prin
cipaliter pertinet ad illa peccata
quibus iniuria proximis
irrogatur que lege huma
na prohibentur ut dictum
est ¶ Ibid 2m dd c(ontra)
lex humana intendit ho
mines inducere ad virtutem
non subito sed gradatim
et ideo non statim multi(tudini)
imperfectorum imponit ea que
sunt iam virtuosorum ut scilicet
ab omnibus malis absti
neant alioquin imperfecti hu(ius)mo(di)
precepta ferre non valentes
in deteriora mala prorumperent
sicut dicitur prov. xxx c(apitulo)
qui nimis emungit elicit
sanguinem et mat. ix
c(apitulo) si vinum novum id est pre
cepta perfecte vite mittatur
in utres veteres id est in homines
imperfectos utres rumpuntur
et vinum effunditur id est
precepta contemnuntur et ho
mines ex contemptu ad pei
ora mala prorumpunt
¶ Ibid 3m dd c(ontra) lex humana
est quedam participatio legis
eterne in nobis lex autem
humana deficit a lege eterna
Aug. in. de lib(ero) arb(itri)o
li(bro) a° lex ista que
regendis civitatibus fertur
multa concedit atque im
punita relinquit que
per divinam providentiam
vindicantur neque enim
quia non omnia facit que

idco

facit improbanda sunt. Un
de lex necessaria humana
non potest prohibere quod prohibet lex na(turalis)
Hoc 3 sic proceditur videtur quod hu
mana lex non precipiat actus
omnium virtutum contrariis enim
virtutum opponuntur actus vitiosi
Sed lex humana non prohibet
omnia vicia ut dictum est ergo
etiam non precipit actus omnium vir
tutum ¶ Praeterea actus virtutis a virtute
procedunt sed virtus non est finis
legis et ita quod est ex virtute
sub precepto legis cadere non
potest ergo lex humana non pre
cipit actus omnium virtutum ¶ Praeterea
lex ordinatur ad bonum com(mun)e
ut dictum est Sed quidam actus
virtutum non ordinantur ad bonum
commune sed ad bonum privatum
ergo lex non precipit actus omnium
virtutum Sed contra est quod philosophus
dicit in 5. ethicorum c(apitulo) precipit
lex fortis opera facere
et que temperati et que mansueti
similiter autem secundum alias virtutes et
malicias hec quidem iubens hec
autem prohibens ¶ Resp(ondeo) dd
c(ontra) species virtutum distinguuntur secundum
obiecta ut ex supra dictis patet
Omnia autem obiecta virtutum refer
ri possunt vel ad bonum commune multitudinis
vel ad bonum privatum alicuius
persone sicut ea que sunt for
titudinis potest aliquis exequi
vel propter conservationem civitatis
vel ad conservandum ius
amici sui et similiter est de aliis
lex autem ut dictum est ordinatur
ad bonum commune Et ideo nulla
virtus est de cuius actibus lex

lex papę non potest. non tamen
de omnibus actibus omnium vir
tutum lex humana precipit Sed
solum de illis qui sunt or
dinabiles ad bonum commune vel im
mediate sicut cum aliqua propter bonum
commune directe fiunt vel media
te sicut cum aliqua ordinantur a legis
latore pertinentia ad bonam
disciplinam per quam ciues
informantur ut conseruent bonum
iusticie et pacis commune
Ad primum ergo dicendum quod lex
humana non prohibet omnes
actus viciosos secundum obligationem
precepti sicut nec precipit
omnes actus virtuosos prohibet
tamen aliquos actus singulorum
viciorum sicut et precipit
quosdam actus singularum virtutum
Ad 2 dicendum quod aliquis actus
dicitur esse virtutis dupliciter uno modo
ex eo quod homo operatur virtuo
sa sicut actus iusticie
est facere recta et actus for
titudinis facere fortia Et sic
precipit lex actus aliquos vir
tutum Alio modo dicitur actus virtutis
quia aliquis operatur virtuosa
eo modo quo virtuosus operatur
et talis actus semper procedit
a virtute nec cadit sub precepto
sed est finis ad quem legis
lator ducere intendit Ad
3 dicendum quod non est aliqua
virtus cuius actus non sint or
dinabiles ad bonum commune vel directe
vel mediate vel indirecte
Ad quintum sic proceditur videtur quod
lex humana non imponit homini necessitatem in
foro conscientie Inferior enim
potestas non potest imponere le
gem in iudicio superioris po
testatis Sed potestas hominis
que facit legem huma
nam est infra potestatem
diuinam ergo lex humana
non potest imponere legem quantum
ad iudicium diuinum quod est
iudicium conscientie Preterea iudi
cium conscientie maxime dependet
ex diuinis mandatis Sed
quandoque diuina mandata eua
cuantur per leges huma
nas secundum illud Mt xv ir
ritum fecistis mandatum
dei propter tradiciones vestras
ergo lex humana non potest ne
cessitatem homini imponere quan
tum ad conscientiam Preterea leges
humane frequenter ingerunt
calumpniam et iniuriam ho
minibus secundum illud Ysa x Ve
qui condunt leges iniquas
et scribentes iniusticias scrip
serunt ut opprimerent in
iudicio pauperes et vim
facerent cause humilium
populi mei Sed licitum est
vnicuique oppressionem et vio
lenciam euitare ergo leges
humane non imponunt necessitatem
homini quantum ad conscienciam
Sed contra est quod dicitur i pe
tri ii hec est gracia
si propter conscienciam quis susti
neat tristicias paciens
iniuste Respondeo dicendum quod le
ges posite humanitus vel
sunt iuste vel iniuste Si quidem
iuste sunt habent vim ob
ligandi in foro conscientie ex

Vbi

lege eterna a qua derivantur secundum id Proverbiorum viii per me reges regnant et legum conditores decernunt iusta. Dicuntur autem leges iuste et ex fine quando scilicet ordinantur ad bonum commune, et ex auctore scilicet quando lex lata non excedit potestatem ferentis, et ex forma quando secundum equalitatem proportionis imponuntur subditis onera in ordine ad bonum commune. Cum enim unus homo sit pars multitudinis, quilibet homo hoc ipsum quod est et quod habet est multitudinis, sicut et quelibet pars id quod est, est totius. Unde et natura ad detrimentum infert ut salvet totum. Et secundum hoc leges huiusmodi onera proportionabiliter inferentes iuste sunt et obligant in foro conscientie, et sunt leges legales. Iniuste autem leges dupliciter. Uno modo per contrarietatem ad bonum humanum e contrario predictis, vel ex fine sicut cum aliquis presidens leges imponit onerosas subditis non pertinentes ad utilitatem communem sed magis ad propriam cupiditatem vel gloriam, vel ex auctore sicut cum aliquis legem fert ultra sibi commissam potestatem, vel ex forma puta cum inequaliter onera multitudini dispensantur et si ordinentur ad bonum commune. Et huiusmodi magis sunt violentie quam leges quia sicut Augustinus dicit in libro de libero arbitrio, lex esse non videtur que iusta non fuerit. Unde tales leges non obligant in foro conscientie nisi forte propter vitandum scandalum vel turbationem, propter quod etiam homo debet iuri suo cedere secundum id Matthei v qui angariaverit te mille passus vade cum eo et alia duo, et qui abstulerit tibi tunicam da ei et pallium. Alio modo leges possunt esse iniuste per contrarietatem ad bonum divinum sicut leges tyrannorum inducentes ad ydolatriam vel ad quodcumque aliud quod sit contra legem divinam. Et tales leges nullo modo licet observare quia sicut dicitur Actuum v, obedire oportet Deo magis quam hominibus. Ad primum ergo dicendum quod sicut apostolus dicit ad Romanos xiii omnis potestas humana est a Deo, et ideo qui potestati resistit in his que ad ordinem potestatis pertinent Dei ordinationi resistit. Et secundum hoc efficitur reus quantum ad conscientiam. Ad secundum dicendum quod ratio illa non procedit de legibus humanis que ordinantur contra Dei mandatum, et ad hoc ordo potestatis non se extendit. Unde in talibus legi humane non est parendum. Ad tertium dicendum quod ratio illa procedit de lege que infert gravamen iniustum subditis, ad quod etiam ordo potestatis divinitus concessus non

iusta

in equalitatem

Iniuste leges

se extendit vim vel debitum talibus
homo obligatur ut obe-
diat legi si sine scandalo
vel maiori detrimento re-
sistere possit. Articulus quintus
Ad quintum sic proceditur. Videtur
quod non omnes legi subi-
ciantur. Illi enim soli subiciuntur legi quibus lex
ponitur. Sed apostolus dicit I ad Thi-
mo. quod iusto non est lex
posita. Ergo iusti non subiciuntur
legi humane. Praeterea Urbanus
papa dicit et habetur in Decretis
XIX q. II. Qui lege pri-
vata ducitur nulla ratio exigit
ut publica constringatur. Lege
autem privata spiritus sancti du-
cuntur omnes viri spirituales
qui sunt filii dei secundum id
Rom. VIII. Qui enim spiritu dei
aguntur hi filii dei sunt.
Ergo non omnes homines legi
humane subiciuntur. Praeterea iurisperi-
tus dicit quod princeps legi-
bus solutus est. Qui autem est solutus a lege non
subditur legi. Ergo non omnes
subiecti sunt legi. Sed contra
est quod apostolus dicit Rom. XIII. Om-
nis anima potestatibus sub-
limioribus subdita sit. Sed non
videtur esse subditus potestati qui
non subditur legi quam
fert potestas. Ergo omnes ho-
mines debent esse legi huma-
ne subditi. Respondeo dicendum
quod sicut ex supradictis patet
lex de sui ratione duo habet.
Primo quidem quod est regula hu-
manorum actuum. Secundo quod
habet vim coactivam. Dupli-
citer ergo aliquis homo potest esse legi

subiectus. Uno modo sicut regulatum regu-
le. Et hoc modo omnes illi qui
subduntur potestati subduntur
legi quam fert potestas. Quod fit
autem aliquis potestati non
subdatur potest contingere dupli-
citer. Uno modo quia sunt simpliciter abso-
luti ab eius subiectione.
Unde illi qui sunt de una civita-
te vel regno non sub-
duntur legibus principis
alterius civitatis vel regni
sicut nec eius dominio. Alio modo
secundum quod regitur superiori le-
ge. Puta si aliquis sit sub-
iectus proconsuli debet eius
mandato parere. non tamen
in his que dispensantur
ei ab imperatore. quantum
enim ad illa non astringitur
mandato inferioris. cum superiori
mandato dirigatur. Et secundum hoc
contingit quod aliquis simpliciter sub-
iectus legi secundum aliqua legi
non astringitur secundum que regitur superiori
lege. Alio vero modo dicitur
subdi legi sicut coactum
cogenti. Et hoc modo homines
virtuosi et iusti non sub-
duntur legi sed soli mali.
Quod enim est coactum et
violentum est contrarium volun-
tati. Voluntas autem bonorum consonat
legi a qua malorum voluntas
discordat. Et ideo secundum hoc
boni non sunt sub lege
sed solum mali. Ad primum
ergo dicendum quod ratio illa procedit
de subiectione que est
per modum coactionis.

Sicut et iusto non est lex
posita, quia ipsi sibi sunt
lex dum ostendunt opus
legis scriptum in cordibus
suis. Unde dicit Apostolus ad Ro.
2o. Unde in eos non habet
lex vim coactivam sicut
habet in iniustos. Ad 2m dicendum
lex spiritus sancti est superior
omni lege humanitus po-
sita. Et ideo viri spirituales
secundum hoc quod lege spiritus sancti
ducuntur non subduntur
legi quantum ad ea quae
repugnant ductioni spiritus
sancti. Sed tamen hoc ipsum est
de ductu spiritus sancti quod ho-
mines spirituales humanis
legibus subdantur. Secundum illud
1a Petri 2o. Subiecti esto-
te omni humanae creaturae
propter Deum. Ad 3m dicendum quod
princeps dicitur esse solutus a le-
ge quantum ad vim coactivam
legis. Nullus enim proprie co-
gitur a seipso. Lex autem
non habet vim coactivam nisi
ex principis potestate. Sic igitur
princeps dicitur esse solutus
a lege, quia nemo in ipsum
potest condempnationis iudicium
ferre si contra legem agat.
Unde super illud psalmi Tibi
soli peccavi etc. dicit glossa
quod lex non habet hominem
qui sua facta diiudicet.
Sed quantum ad vim direc-
tivam legis princeps
subditur legi propria voluntate.

Secundum quod dicitur extra de constitutionibus
c. cum omnes. Quod enim quis
iuris in alium statuit,
ipse eodem iure uti debet. Et sa-
pientis dicit auctoritas: Patere
legem quam ipse tuleris. Improperatur
etiam Domino ab his qui di-
cunt et non faciunt, et qui aliis
onera gravia imponunt, et ipsi
nec digito volunt ea movere,
ut habetur Matth. 23. Unde
quantum ad iudicium Dei princeps est
solutus a lege quantum ad vim
directivam eius, sed debet voluntarius
non coactus legem implere. E-
tiam princeps supra legem est inquantum
si expediens fuerit potest legem
mutare et in ea dispensare
pro loco et tempore. Sexto [illegible]
Q. 6. [illegible] quod non

Non liceat ei qui subditur a le-
ge praeter verba legis agere.
Dicit enim Augustinus in libro de vera
religione: In temporalibus legibus
quamvis homines iudicent de — iudicent
his cum eas statuerint, — antequam
tamen quando fuerint institutae et firmatae
non licebit de ipsis iudicare — re sed
secundum ipsas. Sed si aliquis praeter-
mittat verba legis dicens
se intentionem legislatoris
servare, videtur iudicare de lege.
Ergo non licet ei qui subditur
legibus ut praetermittat
verba legis ut intentionem
legislatoris servet. Praeterea ad
eum solum pertinet leges
interpretari cuius est leges
condere. Sed hominum subditorum
legi non est leges condere

intentionem go eorum non est interpretari
legislatoris intentionem sed
secundum legis verba debet agere
¶ Ipse omnis sapiens intentionem
suam nouit verbis explicare
Sed illi qui leges condunt
reputari debent sapientes
dicit enim Salomon proverbiorum viii
Per me reges regnant et legum
conditores iusta decernunt
Ergo intentio legislatoris
non est iudicanda nisi per
verba legis ¶ Sed contra est quod
quod hylarius dicit in iiii de tri[nitate]
Intelligentia dictorum ex causis
est assumenda dicendi quia non
vero sermoni res sed rei debet sermo esse
subditus ergo magis est atten
dendum ad causam que mouit
legislatorem quam ad ipsa
verba legis ¶ Responsio dicendum
sicut supra dictum est omnis
lex ordinatur ad communem ho
minum salutem et in tantum obti
net rationem et vim legis
sed non quod ab hoc deficit vir
tutem obligandi non habet
Vnde iurisperitus dicit quod nulla
iuris ratio iuris aut equitatis
benignitas patitur ut que
salubriter pro utilitate hominum
introducuntur ea nos duriori
interpretatione contra eorum
commodum producamus ad seueri
tatem ¶ Contingit autem
multociens quod aliquid obseruare
communi saluti est utile ut
in pluribus casibus quod tamen
in aliquibus casibus est
maxime nocivum ¶ Quia

igitur legislator non potest omnes
singulares casus intueri proponit
legem secundum ea que in pluribus
accidunt ferens intentionem
suam ad communem utilitatem
Vnde si emergat casus in
quo obseruatio talis legis sit
damnosa communi
utilitati non est obseruanda
Sicut si in ciuitate obsessa sta
tuatur lex quod porte ciuitatis
maneant clause hoc est
utile communi saluti ut in plu
ribus Si tamen contingat casus
quod hostes insequantur aliquos
ciues per quos ciuitas con
seruatur damnosissimum
esset ciuitati nisi eis porte
aperirentur Et ideo in tali casu
essent porte aperiende contra
verba legis ut seruaretur
communis utilitas quam legis
lator intendit ¶ Sed in
hoc est considerandum quod si obseruan
tia legis secundum verba non habeat
subitum periculum cui oportet
statim occurri non pertinet
ad quemlibet ut interpretetur
quid sit utile ciuitati et quid
sit inutile Sed hoc modo
pertinet solum ad principes
qui propter huiusmodi casus habent
auctoritatem in legibus dispen
sandi Si vero sit subitum
periculum non patiens
tantam moram ut
ad superiorem recurri possit
ipsa necessitas dispen
sationem habet annexam quia ne
cessitas non subditur legi
¶ Ad primum ergo dicendum

ille qui in casu illo tunc agit
preter verba legis non iu-
dicat de ipsa lege, sed
iudicat de casu singulari in quo
videt verba legis observanda
non esse. Ad 2m dicendum quod
ille qui sequitur latoris legis
intentionem non interpretatur legem
simpliciter, sed in casu in quo
manifestum est per evidentiam
nocumenti legislatorem
aliud intendisse. Si enim
dubium sit, debet vel secundum verba
legis agere vel superiorem
consulere. Ad 3m dicendum quod
nullius hominis sapientia
tanta est ut possit omnes
singulares casus excogitare,
et ideo non potest sufficienter per verba
sua exprimere ea que conveniunt
ad finem intentum. Et si posset
legislator omnes casus
considerare, non oporteret quod omnes
exprimeret propter confusionem
vitandam, sed legem ferre deberet [?]

Deinde considerandum est de mu-
tatione legum. Et circa hoc
queruntur quatuor. Primo utrum
lex humana sit mutabilis.
2o utrum debeat semper mutari
(a quo [?]) quando aliquid melius occurrerit. 3o
utrum per consuetudinem aboleatur
et utrum consuetudo obtineat
vim legis. 4o utrum
usus legis humane per
dispensationem rectorum immu-
tari debeat. Iohannes [?]

Ad primum sic proceditur. Videtur quod
lex humana nullo modo
debeat mutari. Lex enim
humana derivatur a lege
naturali ut supra dictum est. Sed lex na-
turalis immobilis perseverat. Ergo
et lex humana debet immobilis
permanere. Praeterea Philosophus dicit in
V Ethicorum quod mensura maxime debet esse
permanens. Sed lex
humana est mensura humanorum
actuum ut supra dictum est. Ergo debet
immobiliter permanere. Praeterea de ratione
legis est quod sit iusta et recta
ut supra dictum est. Sed id quod est
semel rectum semper est rectum. Ergo quod
semel est lex semper debet esse lex.
Sed contra est quod Augustinus dicit in I
de libero arbitrio: Lex temporalis quamvis
iusta sit commutari tamen per tempora
iuste potest. Respondeo dicendum quod sicut
supra dictum est, lex humana est
quoddam dictamen rationis quo
diriguntur humani actus. Et secundum
hoc duplex potest esse causa quod lex
humana iuste mutetur. Una
quidem ex parte rationis, alia
vero ex parte hominum quorum actus
lege regulantur. Ex parte
quidem rationis, quia humane
rationi esse videtur naturale ut
gradatim ab imperfecto ad
perfectum perveniat. Unde videmus
in scientiis speculativis quod
qui primo philosophati sunt quedam
imperfecta tradiderunt que
postmodum per posteriores
sunt magis perfecta. Ita etiam
est in operabilibus. Nam primi
qui intenderunt invenire
aliquid utile communitati
hominum, non valentes
omnia ex seipsis considerare,
instituerunt quedam imperfecta

in multis deficere, quia po-
steriores immutaverunt instituta
aliqua que in paucioribus
deficere possent a communi utilitate.
Et patet etiam hominum quorum
actus lege regulantur.
Lex recte mutari potest propter
mutationem conditionum hominum
quibus secundum diversas eorum con-
ditiones diversa expediunt.
Unde dicit Augustinus et ponitur communiter
in primo de libero arbitrio: quod si populus
sit bene moderatus et gravis
communisque utilitatis dili-
gentissimus custos, recte lex
fertur qua tali populo liceat
sibi creare magistratus per
quos res publica administretur.
Porro si paulatim idem
populus depravatus habeat vena-
le suffragium et regimen
flagitiosis sceleratisque
committat, recte adimitur
tali populo potestas dandi ho-
nores et ad paucorum bonorum
redit arbitrium. Ad primum
ergo dicendum quod lex naturalis est
participatio quedam legis
eterne ut supra dictum est. Et
ideo immobilis perseverat quod habet
immobilitate ex immobilitate et perfectione divine
rationis instituentis naturam.
mutabilis Ratio vero humana mutabilis est et
imperfecta. Et ideo lex eius mutabilis
est. Et preterea lex
naturalis continet quedam universalia
precepta que semper manent.
Lex vero posita ab homine
continet precepta quedam
particularia secundum diversos casus
qui emergunt. Ad secundum

dicendum quod mensura debet esse
permanens quantum est possibile.
Sed in rebus mutabilibus non potest
esse aliquid omnino immutabiliter perma-
nens. Et ideo lex humana
non potest esse omnino immutabilis.
Ad tertium dicendum quod rectum in
rebus corporalibus dicitur abso-
lute. Et ideo semper quantum est
de se manet rectum. Sed recti-
tudo legis dicitur in ordine ad
communem utilitatem cui non semper
proportionatur una eademque
res sicut dictum est. Et ideo
in talibus rectitudo mutatur.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod semper
lex humana quando aliquid
melius occurrit sit mutan-
da. Leges enim humane sunt
adinvente per rationem
humanam sicut et alie artes.
Sed in aliis artibus mutatur
illud quod prius tenebatur
si aliquid melius occurrat.
Ergo idem est etiam faciendum
in legibus humanis.
Preterea ex his que preterita
sunt providere possumus
de futuris. Sed si leges
humane mutate non
fuissent supervenientibus melioribus
adinventionibus multa
inconvenientia sequerentur eo
quod leges antique inve-
niuntur multas ruditates
continere. Ergo videtur quod leges
sunt mutande quotienscumque
melius aliquid occurrit
statuendum. Preterea leges hu-
mane circa singulares actus

hominibus statuuntur in singulis aut perfectam cognitionem adipisci non possunt nisi per experientiam, quae tempore indiget, ut dicitur in 2 ethicorum. Quae tamen per successores temporis postea ad melius ordinari fuerunt.

// successione

Sed contra est quod dicitur decretorum distinctione xii: ridiculum est et satis abhominabile dedecus ut traditiones quas antiquitus a patribus suscepimus infringi patiamur.

' infringi

Respondeo dicendum quod sicut dictum est lex humana intantum recte mutatur inquantum per eius mutationem communi utilitati providetur. Habet autem ipsa legis mutatio, quantum in se est, quoddam detrimentum communis salutis, quia ad observantiam legum plurimum valet consuetudo, intantum quod ea quae contra communem consuetudinem fiunt, etiam si sint leviora de se, graviora videntur. Unde quando mutatur lex, diminuitur vis constrictiva legis, inquantum tollitur consuetudo. Et ideo nunquam debet lex humana mutari nisi ex alia parte tantum recompensetur communi saluti quantum ex ista parte derogatur. Quod quidem contingit vel ex hoc quod aliqua maxima et evidentissima utilitas ex novo statuto provenit, vel ex eo quod est maxima necessitas

// constitutiva

/ ita

ex eo quod lex consueta aut manifestam iniquitatem continet aut eius observatio est plurimum nociva. Unde dicitur a iurisperito quod in rebus novis constituendis evidens debet esse utilitas ut recedatur ab eo iure quod diu aequum visum est.

vel recedatur

Ad primum ergo dicendum quod ea quae sunt artis habent efficaciam ex sola ratione, et ideo ubicumque melior ratio occurrit est mutandum quod prius tenebatur. Sed leges habent virtutem maximam ex consuetudine, ut philosophus dicit in 2 politicorum. Et ideo non sunt de facili mutandae.

Ad 2 dicendum quod ratio illa concludit quod leges sunt mutandae, non tamen pro quacumque melioratione, sed pro magna utilitate vel necessitate, ut dictum est. Et similiter dicendum ad 3.

Ad 3 sic proceditur. Videtur quod consuetudo non possit obtinere vim legis nec legem amovere. Lex enim humana derivatur a lege naturae et a lege divina, ut ex supradictis patet. Sed consuetudo hominum non potest immutare legem naturae nec legem divinam. Ergo etiam nec legem humanam immutare potest.

Praeterea, ex multis malis non potest fieri unum bonum. Sed ille qui incipit primo contra legem agere male facit. Ergo multiplicatis similibus actibus non efficitur aliquod bonum. Lex autem est quoddam bonum, cum sit regula humanorum actuum. Ergo per consuetudinem non potest removeri.

lex ut ipsa consuetudo vim
legis optineat. Tertio quia ferre
legem ad publicas personas
pertinet ad quas pertinet
regere communitatem. Unde privatae
personae legem facere non possunt
sed consuetudo invalescit per
actus privatarum personarum ergo
consuetudo non potest obtinere
vim legis per quam lex re-
moveatur. Sed contra est quod augustinus
dicit in epistola ad paulinum
Mos populi dei et instituta
maiorum pro lege sunt tenenda
Et sicut praevaricatores le-
gum divinarum ita et contemptores
consuetudinum ecclesiasticarum coer-
cendi sunt. Respondeo dicendum quod
omnis lex proficiscitur a ratione
et voluntate legislatoris
lex quidem divina et naturalis
a rationabili dei voluntate lex autem
humana a voluntate hominis
regulata ratione. Sicut autem ratio et voluntas
hominis manifestatur verbo in
rebus agendis ita etiam ma-
nifestatur facto. Hoc enim unus-
quisque eligere videtur ut
bonum quod opere implet.
Manifestum est autem quod verbo
humano potest et mutari lex
et etiam exponi inquantum
manifestat interiorem motum
et conceptum rationis humanae
Unde etiam per actus maxi-
me multiplicatos qui consuetudinem
finiunt efficiunt potest mutari lex
et exponi et etiam aliquid causari
quod legis virtutem obtineat
inquantum scilicet per exteriores

actus multiplicatos interior voluntatis
motus et rationis conceptus
efficacissime declaratur
Cum enim aliquid multotiens
fit videtur quod ex deliberato rationis
iudicio provenire. Et secundum hoc provenire
consuetudo habet vim legis
et legem abolet et est legis
interpretatrix. Ad primum ergo
dicendum quod lex naturalis et
divina procedit a divina
voluntate ut dictum est. Unde
non potest mutari per consuetudinem
procedentem a voluntate hominis sed
solum per auctoritatem divi-
nam mutari posset. Et inde
est quod nulla consuetudo vim ob-
tinere potest contra legem divinam
vel legem naturalem. Dicit
enim Isidorus in synonymis. Usus
rationi vel auctoritati cedat
pravum usum lex et ratio
vincant. Ad 2m dicendum quod vincant
sicut supra dictum est leges
humanae in aliquibus casibus
deficiunt. Unde possibile est
quandoque praeter legem agere
in casu scilicet in quo deficit
lex et tamen actus non erit
malus. Et cum tales casus mul-
tiplicantur propter aliquam mutationem actus
hominum tunc manifestatur per
consuetudinem quod lex ulterius
utilis non est. Sicut etiam
manifestaretur si lex contraria
verbo promulgaretur. Si autem
adhuc maneat ratio eadem
propter quam fuit prima lex
utilis non consuetudo legem
sed lex consuetudinem vincit

nisi forte ipse habet solum
motivis legis vicem / quia
non est potestas secundum consuetudinem
principis que est vim dedo-
minis legis / Dissimile non
est consuetudine multitudinis
mone. ¶ Ad 3m dicendum quod
multitudo in qua consuetudo
introducitur duplicis condicionis
esse potest. Si enim sit libera
multitudo que possit sibi
legem facere plus est
consensus totius multitudinis ad
ad observandum quam
consuetudo manifestat quam
auctoritas principis qui
non habet potestatem condendi le-
gem nisi in quantum gerit
personam multitudinis
Unde licet singule persone
non possint condere legem tamen
totus populus legem condere
potest. Si vero multitudo non
habet liberam potestatem con-
dendi sibi legem / vel
legem a superiori potestate
positam removendi tamen
ipsa consuetudo in tali multi-
tudine prevalens obtinet
vim legis in quantum per
eos toleratur ad quos
pertinet multitudini legem
imponere / ex hoc enim ipso
videtur approbare quod consuetudo
introduxit.

Ad 2m sic proceditur videtur
quod rectores multitudinis
non possint in humanis
legibus dispensare
Lex enim statuta est
pro communi utilitate ut dicit
Ysidorus. Sed bonum commune
non debet intermitti pro commo-
do privato alicuius persone
quia ut dicit philosophus in primo
Ethicorum bonum gentis divinius
est quam bonum unius hominis ergo
videtur quod non debet dispensari
cum aliquo quod contra legem communem
agat. ¶ Preterea illis qui super
alios constituuntur precipitur
Deuteronomii 1° Ita parvum audietis
ut magnum nec accipietis
cuiusquam personam quia dei iudicium
est. Sed concedere alicui quod
communiter omnibus denegatur
videtur esse acceptio personarum / ergo huius
dispensationes facere rectores mul-
titudinis non possunt cum hoc
sit contra preceptum legis divine
¶ Preterea lex humana si sit recta
oportet quod consonet legi naturali
et divine. Aliter enim non con-
gruit religioni nec conve-
niret discipline quod requiritur
ad legem ut dicit Ysidorus.
Sed in lege divina et naturali
nullus homo potest dispensare
ergo etiam nec in lege humana
¶ Sed contra est quod dicit apostolus
ad Corinthios dispensatio
mihi tradita est. ¶ Respondeo dicendum
quod dispensatio proprie importat
commensurationem alicuius communis
ad singula / Unde et guber-
nator familie
dicitur dispensator in quantum
unicuique de familia
cum pondere
et mensura distribuit
et operationes et victua-
lia. Sic igitur et in qua-
libet multitudine ex eo dicitur
aliquis dispensare quod ordinat
qualiter ad preceptum

commune sit a singulis adimpleri, contingit autem quandoque quod aliquod preceptum quod est ad commodum multitudinis ut in pluribus non est conveniens huic persone vel in hoc casu, quia vel per hoc impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum, sicut ex supradictis patet. Periculosum autem esset ut hoc iudicio cuiuslibet committeretur, nisi forte propter evidens et subitum periculum, ut supra dictum est. Et ideo ille qui habet regere multitudinem habet potestatem dispensandi in lege humana que sue auctoritati innititur, ut scilicet in personis vel casibus in quibus lex deficit

licentiam licentiam tribuat ut preceptum legis non servetur. Si autem absque ratione pro sola voluntate licentiam tribuat, non erit fidelis in dispensatione aut erit imprudens; infidelis quidem si non habet intentionem ad bonum commune, imprudens autem si rationem dispensandi ignoret. Propter quod dominus dicit Luce xii: Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam. Ad primum ergo dicendum quod cum aliquis dispensatur ut legem communem non servet, non debet fieri in preiudicium boni communis, sed ea intentione ut ad bonum commune proficiat. Ad 2m dicendum

quod non est contra equitatem iustitie si non serventur equalia in personis inequalibus. Unde quando conditio alicuius persone requirit ut rationabiliter in eo aliquid specialiter observetur, non est personarum acceptio si sibi aliqua specialis gratia fiat. Ad 3m dicendum quod lex naturalis inquantum continet precepta communia que nunquam fallunt, dispensationem recipere non potest. In aliis vero preceptis que sunt quasi conclusiones preceptorum communium quandoque per hominem dispensatur, puta quod mutuum non reddatur proditori patrie, vel aliquid huiusmodi. Ad legem autem divinam ita se habet quilibet homo sicut persona privata ad legem publicam cui subicitur. Unde sicut in lege humana publica non potest dispensare nisi ille a quo lex auctoritatem habet vel is cui ipse commiserit, ita in preceptis iuris divini que sunt a deo nullus potest dispensare nisi deus vel cui ipse specialiter committeret.

conclusiones

xcviij

Consequenter considerandum est de lege veteri. Et primo de ipsa lege; secundo de preceptis eius. Circa primum queruntur sex. Primo utrum lex vetus sit bona. 2o utrum sit a deo. 3o utrum a deo mediantibus

angelis. Quarto utrum data sit omnibus. Quinto utrum omnes obligaret. Sexto utrum congruo tempore fuerit data.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod lex vetus non fuit bona. Dicitur enim Ezechielis xx: Dedi eis precepta non bona, et iudicia in quibus non vivent. Sed lex non dicitur bona nisi propter bonitatem preceptorum que continet. Ergo lex vetus non fuit bona. Preterea ad bonitatem legis (// legis) pertinet ut communi saluti proficiat, sicut dicit Isidorus. Sed lex vetus non fuit salutifera, sed magis mortifera et nociva. Dicit enim apostolus ad Romanos vii: Sine lege (// enim) peccatum mortuum erat, ego autem vivebam sine lege aliquando; cum autem venisset mandatum, peccatum revixit, ego autem mortuus sum. Et Romanos v°: Lex subintravit ut habundaret delictum. Ergo lex vetus non fuit bona. Preterea ad bonitatem legis pertinet quod sit possibilis ad observandum et secundum naturam et secundum consuetudinem. Sed hoc non habuit lex vetus. Dicit enim Petrus Actuum xv°: Quid temptatis imponere iugum super cervicem discipulorum quod (// nos) nec vos nec patres nostri portare potuimus. Ergo videtur quod lex vetus non fuit bona. Sed contra est quod apostolus dicit Romanos vii: Itaque quidem lex est sancta et mandatum sanctum et iustum et bonum. Respondeo dicendum quod absque omni dubio lex vetus bona fuit. Sicut enim doctrina ostenditur vera ex hoc quod consonat rationi recte, ita et lex ostenditur esse bona ex eo quod consonat rationi. Lex autem vetus rationi concordabat, quia concupiscentiam reprimebat, que rationi adversatur, ut patet in illo mandato: Non concupisces rem proximi tui, quod ponitur Exodi xx. Ipsa etiam omnia peccata prohibebat que sunt contra rationem. Unde manifestum est quod bona erat. Et hec est ratio apostoli Romanos vii: Condelector, inquit, legi dei secundum interiorem hominem. Et iterum: Consentio legi quoniam bona est. Sed notandum quod bonum diversos gradus habet, ut dicit Dionysius iiii c. de divinis nominibus. Est aliquod bonum perfectum. Perfecta quidem bonitas est in hiis que ad finem ordinantur, quando aliquid est tale quod per se sufficiens est inducere finem. Imperfectum autem bonum est quod operatur aliquid ad hoc quod perveniatur ad finem, non tamen sufficit ad hoc quod perveniatur ad finem, non tamen sufficit ad hoc quod ad finem perducat, sicut medicina perfecta bona est que hominem ~~fuit~~ sanat, imperfecta autem est que hominem adiuvat sed sanare non potest. Est autem considerandum quod alius est finis legis humane et alius legis divine. Legis autem humane finis est temporalis tranquillitas civitatis, ad quem finem pervenit lex cohibendo exteriores actus quantum ad illa mala que possunt perturbare pacificum statum civitatis. Finis autem legis divine est perducere hominem ad finem felicitatis eterne, qui quidem finis

impediri per concupiscentiam peccati
non solum per actus exterio
res sed etiam interiores. Et ideo
id quod sufficit ad perfectionem
legis humane ut scilicet peccata
prohibeat et penam apponat
non sufficit ad perfectionem legis
divine. Sed oportet quod totum
hominem faciat idoneum ad
participationem felicitatis eterne
quod quidem fieri non potest nisi
per gratiam spiritus sancti per quam
diffunditur caritas in cordibus
nostris que legem adimplet.
Gratia enim dei vita eterna ut
dicitur Ro. vi. Hanc autem
gratiam lex vetus conferre non
potuit. Reservabatur enim hoc
Christo. Quia ut dicitur Joh. i.
Lex per Moysen data est
gratia et veritas per Ihesum Christum
facta est. Et inde est quod lex
vetus bona quidem est sed imperfecta
secundum illud Hebr. vii. Nichil ad
perfectum adduxit lex.
Ad secundum ergo dicendum quod deus ibi
loquitur de preceptis cerimonialibus
que quidem dicuntur non bona
quia gratiam non conferebant per quam
homines a peccatis mundarentur.
Cum tamen per hoc se peccatores
ostenderent ubi designanter dicitur. Et iudi
cia in quibus non vivent
id est per que vitam gratie obti
nere non poterant. Et postea sub
ditur. Et pollui eos in
muneribus suis id est pollutos
ostendi cum offerrent omne
quod aperit vulvam pro delic
tis suis. Ad tertium dicendum quod
lex dicitur occidisse non quidem
effective sed occasionaliter ex sua

imperfectione inquantum scilicet gratiam non con
ferebat per quam homines implere
possent quod mandabat vel
vitare quod vetabat. Et sic occasio
ista non erat data sed sumpta
ab hominibus. Unde et apostolus
dicit Ro. vii. Occasione accepta
peccatum per mandatum seduxit
me et per illud occidit. Et
ex hac etiam ratione dicitur quod lex
subintravit ut habundaret
delictum. Ut hic ut teneatur
consecutive non causaliter
scilicet homines accipientes occasionem
a lege habundantius peccaverunt
tum quia gravius fuit peccatum
post legis prohibitionem, tum etiam
quia concupiscentia crevit, magis
enim concupiscimus quod nobis
prohibetur. Ad quartum dicendum quod
iugum legis servari non poterat
sine gratia adiuvante quam lex
non dabat. Dicitur enim Ro. ix.
Non est volentis neque currentis
scilicet velle et currere in preceptis
dei sed miserentis dei. Unde
in ps. dicitur viam mandatorum tuorum cucurri
cum dilatasti cor meum scilicet per donum gratie
et caritatis.

vii

Ad secundum queritur sic proceditur videtur
quod lex vetus non fuit
a deo. Dicitur enim Deutero. xx
xii. Dei perfecta sunt opera.
Sed lex fuit imperfecta ut supra
dictum est. Ergo lex vetus non
fuit a deo. Preterea Ecclesiastes iii
dicitur quod omnia opera que fecit deus
perseverant in eternum. Sed
lex vetus non perseveravit; dicit
enim apostolus ad Hebr. vii.
Reprobatio fit quidem precedentis
mandati propter infirmitatem eius

et inutiliter ergo lex vetus non
fuit a deo. ¶ Praeterea ad sapientiam
legislatoris pertinet non solum
mala auferre sed etiam
occasiones malorum. Sed lex
peccati — vetus fuit occasio ut supra dic-
tum est. ergo ad deum cui nullus
est similis in legislatoribus
ut dicitur Job xxxvi non
pertinebat talem legem dare. ¶
timotheum — Praeterea prima ad Thess 2 dicitur
Deus vult omnes homines
salvos fieri. Sed lex vetus
non sufficiebat ad salutem
omnium hominum ut supra dictum est.
ergo ad deum non pertinebat
talem legem dare. ergo lex
vetus non est a deo. ¶ Sed contra
est quod dominus dicit Matth xv loquens
Judeis quibus erat lex
vetus data. Irritum fecistis
propter — mandatum dei traditiones
vestras. Et paulo ante praemittitur
Honora patrem tuum
et matrem tuam quod manifeste in
lege veteri continetur. ergo lex
vetus est a deo. ¶ Respondeo dicendum
quod lex vetus a bono deo data
est qui est pater domini nostri
Jhesu Christi. Lex enim vetus
homines ordinabat ad Christum
dupliciter. Uno modo quidem testimonium
Christo perhibendo. Unde ipse dicit
Luce ultimo. Oportet impleri omnia que
sunt — scripta in lege et prophetis
Si — de me. Et Joh v. Crede-
retis moysi crederetis et mihi forsi-
tan. De me enim ille scripsit.
Alio modo per modum cuiusdam dispo-
sitionis dum retrahens
homines a cultu ydolatrie
concludebat eos sub

cultu unius dei a quo salus
humani generis erat futura per Christum.
Unde apostolus dicit ad Gal iii. Prius-
quam veniret fides sub lege
custodiebamur conclusi in eam
fidem que revelanda erat. Manife-
stum est autem quod eiusdem est dispo-
nere ad finem et ad finem per-
ducere. Et dico eiusdem per se
vel per suos subditos. Non enim — subditos
diabolus legem tulisset per quam
homines adducerentur ad Christum
per quem erat eiciendus secundum illud
Matth xii. Si sathanas
sathanam eicit divisus est in regnum
eius. Et ideo ab eodem deo a quo
facta est salus hominum per gratiam
Christi lex vetus data est. ¶
Ad primum ergo dicendum quod nihil prohibet
aliquid non esse perfectum simpliciter quod tamen
est perfectum secundum tempus sicut dicitur
aliquis perfectus non simpliciter sed — puer
secundum conditionem. Ita etiam et pre- — temporis
cepta que pueris dantur
sunt quidem perfecta secundum conditionem
eorum quibus dantur. Et si non
sunt perfecta simpliciter. Et talia
fuerunt praecepta legis. Unde apostolus
dicit ad Gal iii. Lex pe-
dagogus noster fuit in Christo.
¶ Ad secundum dicendum quod opera dei
perseverant in eternum perseverare — que sic deus facit vult in eternum perseverare et hec sunt
et hec sunt ea que sunt perfecta.
Lex autem vetus reprobatur
tempore perfectionis gratie non tamquam
mala sed tamquam infirma
et inutilis pro tempore isto quia ut
subditur nihil ad perfectum ad-
duxit lex. Unde et ad Gal.
iii dicit apostolus. Ubi venit
fides iam non sumus sub pedagogo.

¶ Ad 3m dicendum quod sicut supra dictum
est. Deus permittit aliquos
alios cadere in peccatum ut ex
inde humilientur. Ita etiam
voluit talem legem dare
quam suis viribus homines
implere non possent. Et sic homines
de se presumentes peccatores
se invenientes humiliati re-
currerent ad auxilium dei. ¶
Ad 4m dicendum quod quamvis lex
vetus non sufficeret ad salvandum
hominem, tamen aderat a deo
aliud auxilium hominibus, adeo simul
cum lege per quod salvari
poterant, scilicet fides mediatoris
per quam iustificati sunt an-
tiqui patres sicut et nos
iustificamur. Et sic deus non
deficiebat hominibus quin
daret eis salutis auxilia.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod
lex vetus non fuerit
data per angelos sed im-
mediate a deo. Angelus enim
nuncius dicitur. Et sic nomen angeli
ministerium importat non dominium
ut patet in ps. Benedicite omnes an-
geli eius ministri eius. Sed lex ve-
tus a domino tradita esse
perhibetur. Dicitur enim Exo. xx.
Locutus est dominus sermones
hos. Et postea subditur. Ego
sum dominus deus tuus. Et idem
modus loquendi frequenter re-
petitur in Exodo et in libris
sequentibus legis. Ergo lex est
immediate data a deo. ¶ Pre-
terea Ioh. 1o Lex per moy-
sen data est. Sed moyses
immediate accepit a deo. Di-
citur enim Exo. xxxiii. Loque-
batur dominus moysi facie
ad faciem sicut loqui solet
homo ad amicum suum. Ergo lex
vetus immediate data est a deo. ¶
Preterea ad solum principem pertinet
legem facere sicut supra dictum
est. Sed solus deus est princeps
animarum. Angeli vero sunt admini-
stratorii spiritus ut dicitur ad
Hebr. i. Ergo lex vetus per
angelos dari non debuit cum
ordinaretur ad animarum salutem.
¶ Sed contra est quod apostolus dicit ad
Gal. iii. Lex data est per
angelos in manu mediatoris.
Et Act. vii dicit Stephanus
Accepistis legem in dispositione
angelorum. ¶ Respondeo dicendum quod lex
data est a deo per angelos. Et pre-
ter generalem rationem quam dionysius
assignat in iiii c. de celesti
hier. quod divina debent deferri
ad homines mediantibus angelis, spe-
cialis ratio est quare legem veterem per
angelos dari oportuit. Dictum
est enim quod lex vetus imperfecta
erat sed disponebat ad perfec-
tam salutem generis humani que
futura erat per christum. Sicut
autem videmus in omnibus potesta-
tibus et artibus ordinatis
quod ille qui est superior principalem
et perfectum actum operatur per seipsum,
ea vero que disponunt ad perfec-
tionem ultimam operatur per
suos ministros, sicut navis factor
compaginat navem per se ipsum,
preparat autem materiam per artifices
subministrantes. Et ideo conveniens
fuit ut lex perfecta novi
testamenti immediate daretur
per ipsum hominem factum

aliud

dominium

Lex autem vetus per ministros
dei scilicet per angelos dabatur
hominibus. Et per hunc modum
apostolus dicit ad Hebreos comparat
eminentiam legis nove ad
veterem. Quia in novo te-
stamento locutus est nobis deus in
filio suo. In veteri autem testamento
servo suo ut dicit Paulus. Ad
primum ergo dicendum quod sicut Gregorius dicit in
principio moralium angelus qui dicitur
Moysi apparuisse describitur
modo angelus modo dominus, angelus
videlicet propter hoc quod
exterius loquendo serviebat
Dominus autem dicitur quia interius
presidens loquendi efficaciam
ministrabat. Et inde etiam est
quod quasi cum domino loquebatur.
Ad secundum dicendum quod
sicut Augustinus dicit xii super Genesim
ad litteram in Exodo dicitur locutus
dominus Moysi facie ad faciem
Et paulo post subditur: Osten-
de michi gloriam tuam. Sentiebat
ergo quod videbat et quod
non videbat desiderabat. Non
ergo videbat ipsam dei substan-
tiam et ideo non directe ab eo
instruebatur. Cum ergo dicitur quod
loquebatur ei facie ad faciem
secundum opinionem populi loquitur scriptura
que putabat Moysen ore
ad os loqui cum deo, cum per
subiectam creaturam vel per angelum
et imaginem ei loqueretur et
appareret. Vel per visionem faciei
intelligitur quedam eminens contemplatio
et familiaris infra essentie
[illegible] visionem. Ad tertium dicendum
quod solius principis est sua

Exodi — michi — opinionem

auctoritate legem instituere. Sed quandoque
legem institutam per alios promulgat et ita deus sua auctoritate
legem instituit, Paulus promulgat.

Deinde queritur utrum lex
vetus non debuit soli dari
populo Iudeorum. Lex enim vetus
disponebat ad salutem que futura
erat per Christum ut dictum est. Sed
salus illa non erat futura so-
lum in Iudeis sed in omnibus
gentibus. Ysaie xlix:
Parum est ut sis mihi servus
ad suscitandas tribus Iacob
et feces Israel convertendas. Dedi
te in lucem gentium ut sis sa-
lus mea usque ad extremum terre.
Ergo lex vetus dari debuit omnibus
gentibus et non uni populo tantum. Preterea
sicut dicitur Actuum x: Non est personarum
acceptor deus sed in omni gente
qui timet deum et facit iustitiam
acceptus est illi. Non ergo magis
uni populo quam aliis viam salutis
debuit aperire. Preterea lex data
est per angelos sicut iam dictum est,
sed ministeria angelorum deus non
solum dat Iudeis sed omnibus
gentibus. Preterea sicut dicitur
Ecclesiastici xvii: In unamquamque
gentem preposuit rectorem. Etiam omnibus
gentibus temporalia bona largitur que
minus sunt cure deo quam spiritualia
bona. Ergo etiam legem omnibus
gentibus specialiter dare debuit.
Sed contra est quod dicitur Romanorum iii: Quid
ergo amplius est Iudeo? Multum
per omnem modum.
Primum quidem quia credita sunt
illis eloquia dei. Et in Psalmo
dicitur: Non fecit taliter omni nationi
et iudicia sua non manifestavit eis.

57

L4o dicit quod quarto potest assignari
quare post tempus multorum annorum
data sit lex quam aliis populis /
quam aliis ad ydolatriam
declinantibus, solus populus Iude-
orum in cultu unius dei
remansit. Et ideo alii populi
indigni erant legem recipe-
re sanctam tamquam dantes.
Sed ista ratio non valet quia eius
contrarium populus ille etiam post legem
datam ad ydolatriam declinavit
quod communiter fuit ut patet Exodi
xxxii et Amos v Numquid
victimas et hostias
obtulistis mihi in deserto xl
annis domus Israel et portastis
tabernaculum moloch vestro
et ymaginem ydolorum vestrorum,
sydus dei vestri quae fecistis vobis.
Expresse etiam dicitur Deut. ix Non
propter iustitias tuas dominus
deus tuus dedit tibi terram
hanc in possessionem ad possidendam
eam sed quia [illegible] Sed propterea
ut compleret verbum suum dominus
quod sub iuramento pollicitus est
patribus tuis Abraham Isaac
et Jacob. / quae autem promissio
sit eis facta ostendit apostolus
ad Gal. iii d Abrahe dic-
te sunt promissiones / et semini eius
non dicit seminibus quasi in multis
sed quasi in uno et semini tuo
quod est Christus dicit / et lege
et alia beneficia spiritualia
illi populo exhibuit propter promis-
sionem eorum patribus factam
ut de eis Christus nasceretur
credebat enim ut ille populus

moloch deo vestro
sydus dei vestri

ex quo Christus nasciturus erat
quadam spirituali sanctificatione pol-
leret. Vel id quod dicitur Levit. xix
Sancti eritis quia ego sanctus
sum. Nec etiam ex suis meritis fuit
primus Abrahe ut talis pro-
missio ei fieret ut patet ex
eo quod eius semini etiam promittitur
per gratuita electione et vo-
catione. Unde dicitur Ysa. xli Quis
suscitavit ab oriente
iustum vocabit eum ut se-
queretur se. Sic ergo patet quod ex
sola gratuita electione patres pro-
missionem acceperunt et populus
eorum ex gentibus legem accepit
sunt, id est Deutero. iiii Credi-
sis quod deus de medio istius
qui dilexit patres et elegit
semen eorum post illos. Si autem
inquiris quare hunc
populum elegit ut ex eo Christus
nasceretur et non alium, vide
Augustini quod dicit super
Jo. quare hunc trahat vel
illum non trahat noli velle
diiudicare si non vis errare.
Ad primum ergo dicendum quod communis
salus futura per Christum erat
omnibus gentibus preparata tamen
oportebat ex uno populo Christum
nasci qui propter hoc specialibus
prerogativis claruit. Unde
Roma. ix quorum secundum
carnem est adoptio filiorum
dei et testamentum legislatio
quorum patres ex quibus Christus
est secundum carnem. Ad 2m dicendum
quod acceptio personarum locum habet

in hiis que ex debito dantur. In hiis vero que conferuntur voluntarie conferuntur acceptio personarum locum non habet. Non est enim personarum acceptor qui de liberalitate sua dat uni et non alteri sed si esset dispensator quorum et non distribueret equaliter secundum merita personarum esset personarum acceptor. Salutaria autem beneficia deus humano generi confert ex sua gratia. Unde non est personarum acceptor si quibusdam pre aliis confert. Unde dicit Augustinus in libro de predestinacione sanctorum. Omnes quos docet misericordia docet quos autem non docet iudicio non docet. Hoc enim venit ex dampnacione humani generis pro peccato primi parentis. Ad 3m dicendum quod beneficia gratie subtrahuntur homini propter culpam sed beneficia naturalia non subtrahuntur inter que sunt ministeria angelorum que ipse naturarum requirit ordo (natura) ut scilicet per media gubernentur infima, et etiam corporalia subsidia que non solum hominibus sed etiam iumentis deus administrat. Secundum id psalmi homines et iumenta salvabis domine etc. // vide

Ad 4 sic proceditur quod omnes homines obligabantur ad observanciam veterem legem. Quicunque enim subditur regi oportet quod subdatur legi ipsius. Sed lex vetus data est a deo qui est rex omnis terre ut dicitur in psalmo. Ergo omnes habitatores terre tenebantur ad legis observanciam. Praeterea iudei salvari non poterant nisi legem veterem observarent. Dicitur enim Deuteronomio xxvii. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius nec eos opere perficiat. Si ergo alii homines sine observancia veteris legis potuissent salvari peior fuisset condicio iudeorum quam aliorum hominum. Praeterea gentiles ad ritum iudaicum et ad observancias admittebantur. Dicitur enim Exodo xii. Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam et facere phase domini circumcidetur prius omne masculinum eius et tunc rite celebrabit eritque simul sicut indigena terre. Frustra autem ad observancias legales fuissent extranei admissi ex ordinacione divina si absque legalibus observanciis salvari potuissent. Ergo nullus salvari poterat nisi legem servaret. (lege)

Sed contra est quod Dionysius dicit ix c. celestis ierarchie multi gentilium per angelos sunt reducti in deum. Sed constat quod gentiles legem non observabant. Ergo absque observancia legis poterant aliqui salvari. Respondeo dicendum quod lex vetus manifestabat precepta legis nature et superaddebat quedam propria precepta. Quantum vero ad illa que lex vetus continebat de lege nature omnes tenebantur ad observanciam veteris legis non quia erant de veteri lege sed quia erant de lege nature. Sed quantum ad illa que lex vetus superaddebat non tenebantur aliqui ad observanciam veteris legis nisi solus populus iudeorum. Cuius

iusticie et eterna lex vetus sed dum est data est ipsis iudeis ut quandam prerogativam sanctitatis obtinerent propter reverentiam Christi qui ex illo populo nasciturus erat. Quecumque autem statuuntur ad specialem alicuius sanctificationem non obligant nisi illos. Sicut ad quedam obligantur clerici qui mancipantur divinis ministeriis ad que laici non obligantur. Similiter et religiosi ad quedam perfectionis opera obligantur ex sua professione ad que seculares non obligantur. Similiter et ad quedam specialia obligabatur populus ille ad que alii populi non obligabantur. Unde dicitur Deut. xviii: Perfectus eris et absque macula cum Domino Deo tuo. Et propter hoc quadam professione utebantur, ut patet Deut. xxvi: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo etc.

Ad primum ergo dicendum quod quicumque subduntur regi ex hoc obligantur ad legem eius quam communiter omnibus proponit; sed si instituit aliqua observanda a suis familiaribus,

// ministris ad hoc ceteri non obligantur

Ad 2 dicendum quod homo quanto Deo magis coniungitur tanto efficitur melioris conditionis. Et ideo quanto populus iudeorum erat astrictus magis ad divinum cultum dignior aliis populis erat. Unde dicitur Deut. iv: Que est alia gens sic inclita ut habeat cerimonias (/ cerimonias) iustaque iudicia et universam legem? Et similiter etiam quantum ad hoc sunt melioris conditionis clerici quam laici et religiosi quam seculares.

Ad 3 dicendum quod gentiles perfectius et securius salutem consequebantur sub observantiis legis quam sub sola lege naturali, et ideo ad eas admittebantur; sicut et nunc laici transeunt ad clericatum et seculares ad religionem, quamvis absque hoc possent salvari.

Ad 6 sic proceditur. Videtur quod lex vetus non convenienter fuit data in tempore Moysi. Quia lex vetus disponebat ad salutem que erat futura per Christum, sicut dictum est. Sed statim homo post peccatum indiguit huius salutis remedio. Ergo statim post peccatum lex vetus dari debuit. Preterea lex vetus data est propter sanctificationem eorum ex quibus Christus erat nasciturus. Sed Abrahe incepit esse promissio de semine quod est Christus, ut dicitur Gen. xii. Ergo statim tempore Abrahe debuit lex dari. Preterea sicut Christus non fuit natus ex aliis filiis Abrahe nisi ex David cui est promissio renovata, secundum illud 2 Reg. xxiii: Dixit vir cui constitutum est de Christo Dei Iacob, ita lex vetus debuit dari post David sicut data est post Abraham. Preterea Apostolus dicit ad Gal. iii quod lex propter transgressionem posita est donec veniret semen cui promiserat, ordinata

Per angelos in manu me-
diatoris id est ordinabiliter data ut
dicit glossa. Ergo conveniens fuit
ut lex vetus illo tempore or-
dine traderetur. ¶ Respondeo dicendum
quod convenientissime lex vetus
data est tempore moysi. Cuius ra-
tio accipi potest ex duobus secundum quod ex
quibus duobus generibus hominum
imponitur. Imponitur enim quibus-
dam duris et superbis qui
per legem compescuntur et
domantur. Imponitur etiam bonis
qui per legem instructi ad-
iuvantur adimplere quod
intendunt. Conveniens igitur
fuit legem veterem tali tempore
dari ad superbiam hominum
convincendam. De duobus enim
superbiebat scilicet de scientia et de
potentia. De scientia quidem quasi ratio
naturalis posset ei sufficere ad
salutem. Et ideo ut de hac eius
superbia convinceretur permissus
est homo regimini sue rationis
absque adminiculo legis scripte
et experimento homo discere potuit
quod patiebatur rationis defectum
per hoc quod homines usque ad
ydolatriam et turpissima vi-
cia circa tempora abrahe sunt prolapsi.
Et ideo post hec tempora fuit necessarium
legem scriptam dari in re-
medium humane ignorantie.
Quia per legem est cognitio
peccati ut dicitur Ro 3. Sed postquam
homo est instructus per
legem convicta est eius superbia
de infirmitate dum adimple-
re non poterat quod cognoscebat.
Et ideo sicut apostolus concludit Ro
8o quod impossibile erat
legi in qua infirmabatur

ordinabiliter

per sensum

per carnem misit deus filium
suum ut iustificatio legis imple-
retur in nobis. Ex parte vero
bonorum lex data est in auxi-
lium quod quidem tunc primo ma-
xime necessarium fuit quando lex naturalis
obscurari incipiebat propter ex-
uberantiam peccatorum. Oportebat
autem huiusmodi auxilium quodam
ordine dari ut per imperfecta ad
perfectionem manuduceret. Et ideo
inter legem nature et legem gratie
oportuit legem veterem dari.
¶ Ad primum ergo dicendum quod statim
post peccatum primi hominis non com-
petebat legem veterem dari
tum quia homo nondum recognoscebat
se ea indigere de sua ratione
confisus. tum quia adhuc dictamen
legis nature nondum erat
obtenebratum per consuetudinem
peccandi. ¶ Ad 2 dicendum quod lex
non debet dari nisi populo. Est
enim preceptum quoddam ut supra dictum
est. Et ideo tempore abrahe da-
ta sunt quedam familiaria pre-
cepta et quasi domestica dei ad
homines. Sed postmodum eius de-
scendentibus multiplicatis intantum ut populus
esset et libertate eius assumpte
lex convenienter potuit dari.
Servi autem hii non sunt pars popu-
li vel civitatis ad quos legem dari
competit ut philosophus dicit in 3o
politicorum. ¶ Ad 3 dicendum quod quia
legem oportebat alicui populo dari
non solum illi ex quibus natus
est christus legem acceperunt
sed totus populus consignatus sigillo
circumcisionis que fuit signum
promissionis abrahe facte et
et credite ut dicit apostolus

observari

Rationis m° Et ideo autem dat(ur)
optime legem dari tempore ppe-
cam collatam

Deinde considerandum est de praeceptis
veteris legis. Et primo de dis-
tinctione ipsorum. Secundo de singulis
generibus distinctis. Circa primum
quaeruntur sex. Primo utrum lege
veteris sint plura praecepta vel
unum tantum. Secundo utrum lex contineat
aliqua praecepta moralia. Tertio utrum
contineat praeter haec ceremonialia. Quarto utrum
ista tria contineat et alia. Quinto
de modo quo lex inducebat
ad observantiam praeceptorum.

Lex vetus praeter moralia continet ceremonialia

Ad primum sic proceditur. Videtur quod
in lege veteri non contine-
tur nisi unum praeceptum. Lex
enim nihil aliud est quam praecep-
tum ut supra habitum est. Sed
lex vetus est una. Ergo non
continet nisi unum praeceptum.
Praeterea apostolus dicit Romanos XIII:
Si quod est aliud mandatum in hoc
verbo instauratur: Diliges proximum
tuum sicut teipsum. Sed
istud mandatum est unum. Ergo
lex vetus non continet nisi unum
mandatum. Praeterea Matthaei VII dicitur:
Omnia quaecumque vultis ut
faciant vobis homines et vos
facite illis, hoc enim est
lex et prophetae. Sed tota lex vetus
continetur in prophetis. Ergo tota
lex vetus non habet nisi unum
praeceptum. Sed contra est quod apostolus
dicit ad Ephesios II°: legem
mandatorum decretis evacuans.
Et loquitur de lege veteri ut patet
per glossam ibidem. Ergo lex ve-
tus continet in se multa
mandata. Respondeo dicendum quod

instauratur

praeceptum legis cum sit
obligatorium est de aliquo quod
fieri debet. Quod autem aliquid
debeat fieri hoc provenit
ex necessitate alicuius finis.
Unde manifestum est quod de ratione
importat ordinem ad finem
inquantum scilicet id praecipitur quod est
necessarium vel expediens ad fi-
nem. Contingit autem ad finem
unum multa esse necessaria vel
expedientia et secundum hoc possunt de
diversis rebus dari praecepta
inquantum ad unum ordinantur
finem. Unde dicendum est quod omnia
praecepta veteris legis sunt
unum secundum ordinem ad unum fi-
nem, sunt tamen multa secundum di-
versitatem eorum quae ordinantur
ad finem illum. Ad primum ergo
dicendum quod lex vetus dicitur esse una
secundum ordinem ad finem unum
et tamen continet diversa praecepta
secundum distinctionem eorum quae
ordinat in finem. Sicut
etiam ars aedificativa est una
secundum unitatem finis quia tendit
ad aedificationem domus, tamen
continet diversa praecepta secundum diver-
sos actus et ad hoc ordina-
tos. Ad secundum dicendum quod sicut
apostolus dicit I ad Thimotheum primo:
finis praecepti caritas est.
Ad hoc enim omnis lex tendit
ut amicitiam constituat hominum
ad invicem vel hominis
ad deum. Et ideo tota lex im-
pletur in hoc uno mandato:
Diliges proximum tuum
sicut teipsum, sicut in quo-
dam fine mandatorum omnium

In dilectione autem proximi inclu-
ditur etiam dilectio dei quando
proximus diligitur propter deum
Unde apostolus unum preceptum
posuit pro duobus que sunt
de dilectione dei et proximi
de quibus dominus dicit Math.
xxii° In hiis ~~duobus~~
duobus preceptis pendet
omnis lex et prophete Ad 3m
dicendum quod sicut dicitur in ix ethicorum
Amicabilia que sunt ad
alterum venerunt ex amicabilibus
que sunt hominis ad se ipsum
dum scilicet homo ita se habet
ad alterum sicut ad se Et
ideo in hoc quod dicitur omnia quecumque
vultis ut faciant vobis
homines et vos facite illis
explicatur quedam regula di-
lectionis proximi que etiam
implicite continetur in hoc quod
dicitur diliges proximum tuum
sicut te ipsum unde est quedam
explicatio huius mandati
Ad 2m sic proceditur videtur
quod lex vetus non conti-
neat precepta moralia
lex enim distinguitur a lege
nature ut supra habitum est Sed
precepta moralia pertinent
ad legem nature ergo non pertinent
ad legem veterem Praeterea
sub[venire] debuit homini lex
divina ubi deficit ratio
humana sicut patet in hiis
que ad fidem pertinent que
sunt supra rationem sed precepta
(sunt moralia non de lege ve-
teri que est lex divina Praeterea

lex vetus dicitur littera occidens
ut patet ii ad Cor. iii° Sed
precepta moralia non occidunt
sed vivificant secundum illud psalmi
In eternum non obliviscar iu-
stificationes tuas quia in ipsis vi-
vificasti me Ergo precepta
moralia non pertinent ad le-
gem veterem Sed contra est quod
dicitur Eccl. xvii Addidit
illis disciplinam et legem
vite hereditavit eos Disciplina
autem pertinet ad mores dicit
enim glossa ad Heb. xii super
id Omnis disciplina etc. disciplina
est eruditio morum per diffi-
cilia Ergo lex a deo data
precepta moralia continebat
Respondeo dicendum quod lex vetus
continebat precepta quedam
moralia ut patet Exo. xx
Non occides Non furtum
facies et hoc rationabiliter Nam
sicut intentio principalis legis
humane est ut faciat ami-
citiam hominum ad invicem ita
intentio legis divine est ut principaliter constituat
constituat principaliter amicitiam
hominis ad deum Cum autem si-
militudo sit ratio amoris secundum
illud Eccli. xiii Omne animal
diligit sibi simile impossibile
est esse amicitiam hominis
ad deum qui est optimus
nisi homines boni efficiantur
unde dicitur Levit. xix Sancti
eritis quia ego sanctus sum
Bonitas autem hominis est
virtus que bonum facit habentem

Et io q' oznit p'cepta vete
ris legis etia' de actibus v'
tutum dari et h'ec s't mo'lia
p'cep' ¶ Ad p'm ergo d'r q' lex
vetus distinguitur a lege n'e no'
tamq'm ab ea aliena s' tamq'
ad ei s'radens s't n' gratia
p'supp'ot n'am/ ita oz q' lex
divina p'supponat legem n'lem
¶ Ad 2. d'r q' legi divine
vt que n'le cat no' so'lum
p'uid't homi in hys ad q'
ro' no' p't Oz ec' in hys ita
ita q' ctingit ro'm hois impe
di. ratio aut hois ita p'c
cepta mo'lia q'm ad ipa
c'munissima p'cep' legis n'e no'
potat errare in v'li/ s' t'n
consuetudine p'p' c'suetudi' obs'rvaba' in
ptibus agendis/ ita vo alia
precepta mo'lia que sunt q'i
quos c'clus deducte ex p'ncipiis
quibus p'ncipiis legis n'e multoru'
ro' obs'rvaba'/ ut quedam
que s'. se sunt mala ro' mul
toru' ratio indicabat lic'ta
oportuit q' utrisq' defcui ho'
homi subveniret per auc'tz legis
divine sicut ec' int' credenda
non solu' p'ponu't nobis ea
ea que ro' attingere no'
p't ut deum esse trinu'
s' ec' ad que ro' recta
ad c'cludendu' humane ro'
nis errore q'm ... cadebat
in multis ¶ Ad 3. d'r q'
augus. p'b i li. de sp'u et
litt'a al' legis q'm
ad p'cepta moralia dicit'
occidere occasional' ... inquantum
s' p'cipit q' bonu' s' non
p'bens

|| ita ro' p'rige
potuit ut di

... ampliud ... adimpleuit
D 3. sic p'ce' vi' q' lex
vetus no' c'tinet p'cep
ta cerimonialia s't moralia
c'tinet n' lex que homibus
d'z da' e' directiuu' humanor
actuu' perty? s't humani mo'
rales qui ut s' d'cm e'/ ergo
vi' q' in lege veteri hoibus
dari no' debeat nec c'tineri
n' p'cepta moralia ¶ ... p'cep
ta moralia que dnr cerimo
nialia inducunt' ad divinu'
cultu' p'tine'. s' divinus
cultus est actus v'tutis s'lic'
s't religionis que ut tullius
dt in sua rethor'ca divine n're
cultu' cerimoniale affert
ergo i' precepta moralia sit
de actibus v'tutu' ut d'cm e'
vi' q' p'cep' cerimonialia no'
sunt distinguenda a moralibus
¶ ... p'cepta cerimonialia
esse dicunt' que significatiue
sigu't ... sicut augu. dt
in 2. de doctrina xp'iana ... ea
uit homines exprimunt ...
patum signande/ ... multa
utilitas fuit ut in lege ...
... cerimonialia et ali
quibus actibus significatiue ...
... q'd ... in ...
... sc'ptum in duabus tabulis
lapideis in ... in madaut
illo t'e ut d'cm est ceri
monias ... indicari q' fa'e indicata
... s' ... p'cepta legis s't
moralia ... ergo p'cepta p'ter
moralia sunt et alia p'cep
ta cerimonialia ¶ R'eo d'r
q' sic d'm e' lex divina

quod ...
vocab...
eo q' 2 ...
capita...

principaliter instituitur ad ordinandum
homines ad deum, lex autem humana
principaliter ad ordinandum homines
ad invicem. Et ideo leges humanae
non curaverunt aliquid instituere
de cultu divino nisi in ordine
ad bonum commune hominum. Et propter hoc
etiam multa confinxerunt circa
res divinas, secundum quod videbatur
eis expediens ad infor-
mandos mores hominum, sicut
patet in ritu gentilium. Sed lex
divina e converso homines ad invi-
cem ordinavit, secundum quod conve-
niebat ordini qui est in
deum, quem principaliter intendebat.
Ordinatur autem homo in deum
non solum per interiores actus
mentis qui sunt credere, sperare
et amare, sed etiam per quaedam
exteriora opera quibus homo
divinam servitutem profitetur.
Et ista opera dicuntur ad cultum
dei pertinere, qui quidem cultus cere-
monia vocatur, quasi munia
idest dona Cereris, quae dicebatur
dea frugum, ut quidam dicunt,
eo quod primo ex frugibus obla-
tiones deo offerebantur. Sive
ut Maximus refert, nomen
ceremoniae introductum est ad
significandum cultum divinum apud
Latinos a quodam oppido iuxta
Romam (quod Caere vocabatur, eo quod Roma capta) tempore Gallorum illuc
sacra Romanorum ablata
sunt, et reverentissime habita.
Sic igitur illa praecepta quae in
lege pertinent ad cultum dei,
specialiter ceremonialia dicuntur. Ad
primum ergo dicendum quod actus humani
se extendunt et ad cultum
divinum. Et ideo etiam de huiusmodi
praecepta legis veteris hominibus
data. Ad 3m dicendum quod sicut dic-
tum est, praecepta legis na-
turae generalia sunt et indigent deter-
minatione. Determinantur autem et
per legem humanam et per legem
divinam. Et sicut ipsae determina-
tiones quae fiunt per legem
humanam non dicuntur esse de lege
naturae, sed iuris positivi, ita ipsae
determinationes praeceptorum legis
naturae quae fiunt per legem divinam
distinguuntur a praeceptis moralibus
quae pertinent ad legem naturae. Cole-
re ergo deum, cum sit actus virtutis,
pertinet ad praeceptum morale. Sed
huius praecepti determinationes,
ut scilicet colatur talibus hostiis
et muneribus, hoc pertinet ad prae-
cepta ceremonialia. Et ideo praecep-
ta ceremonialia distinguuntur
a praeceptis moralibus. Ad 4m
dicendum quod sicut Dionysius dicit primo capitulo caelestis
hierarchiae, divina hominibus mani-
festari non possunt nisi sub aliquibus
similitudinibus sensibilibus. Ipsae
autem similitudines magis movent animum
quando non solum verbo expri-
muntur, sed etiam sensui offeruntur.
Et ideo divina traduntur in
scripturis non sub similitudinibus solum
verbo expressis, sicut patet in metapho-
ricis locutionibus, sed etiam per similitudines
rerum quae visui proponuntur, quae pertinent
ad praecepta ceremonialia.

Ad 4m sic proceditur. Videtur quod praeter
praecepta moralia et ceremonialia
non sint aliqua praecepta iudicialia in
veteri lege. Dicit enim Augustinus contra
Faustum quod in lege
veteri sunt praecepta vitae

agendis. et precepta vite signandis.
Sed precepta vite agendis sunt
moralia. Precepta autem vite
signandis sunt cerimonialia. ergo pre-
ter duo genera preceptorum non
sunt ponenda in lege alia
precepta iudicialia. ¶ Preterea illud
Psalmi. Iudicia tua non de-
clinavi. Dicit glossa. id est ab hiis
que constituisti viam vivendi
scilicet regulam vivendi pertinet ad pre-
cepta moralia. ergo precepta iu-
dicialia non sunt distinguenda
a moralibus. ¶ Preterea iudicium videtur
esse actus iustitie. Unde ps.
Quousque iustitia convertatur in iudicium. Sed actus iustitie sicut
et actus ceterarum virtutum ad
precepta moralia pertinet. ergo
precepta moralia includunt
in se iudicialia. et sic non debent
ab eis distingui. ¶ Sed contra est
quod dicitur Deut. vi. Hec sunt pre-
cepta cerimonie atque iudi-
Precepta autem dicuntur ce-
dunt moralia. ergo preter precepta
moralia et cerimonialia sunt etiam
iudicialia. ¶ Respondeo dicendum quod sicut
dictum est ad legem divinam
pertinet ut ordinet homines
ad invicem et ad deum.
Utrumque autem horum in com-
muni pertinet ad dictamen
legis nature ad quod referuntur
precepta moralia. Sed oportet
quod determinetur utrumque
ad legem divinam vel
humanam. quia precepta natu-
ralia sunt communia tam in specu-
lativis sicut in operativis. Sicut
igitur determinatio communis

preceptorum cultus divini fit per precepta
cerimonialia. sic etiam determinatio
communis preceptorum de iustitia ob-
servanda inter homines determinatur
per precepta iudicialia. et secundum hoc oportet
tria precepta veteris legis ponere.
scilicet moralia que sunt de dictamine
legis nature. cerimonialia que
que sunt determinationes cultus
divini. et iudicialia que sunt de-
terminationes iustitie inter homines
observande. Unde cum apostolus Ro.
vii dixisset. Lex quidem sancta
subiungit quod mandatum est iustum
et sanctum et bonum. iustum quantum
pertinet ad iudicialia. sanctum quantum
quantum ad cerimonialia. Sanctum
enim dicitur quod est deo dicatum.
bonum. id est honestum quantum ad
moralia. ¶ Ad primum ergo dicendum
quod tam precepta moralia quam
etiam iudicialia pertinent ad
directionem vite humane. Et
ideo utraque continentur sub
uno membro illorum que ponit
augustinus. scilicet vite regende et
vite agende. ¶ Ad secundum dicendum
quod iudicium significat executionem
iustitie que quidem est secundum
applicationem rationis ad aliqua
particularia determinate. Unde
precepta iudicialia communicant
in aliquo cum moralibus in quantum
scilicet a ratione derivantur. et in aliquo
cum cerimonialibus in quantum scilicet
sunt quedam determinationes
preceptorum communium. et ideo quandoque
sub iudiciis comprehenduntur
precepta iudicialia et moralia.
Sicut dicitur Deut. v. Audi
israel cerimonias atque iudi-
cia. quandoque vero iudicialia

et cerimonia. Sicut habetur
Deut. xviii facietis in-
dicia mea et precep-
ta servabitis ut precepta ad
moralia referantur. iudicia
vero ad iudicialia et cerimonialia
Ad 3m dicendum quod actus iustitie
in generali pertinet ad precep-
ta moralia Sed determinatio
eius in speciali pertinet ad
precepta iudicialia

Ad 4m sic proceditur. videtur
quod alia precepta contine-
antur in lege veteri preter
precepta moralia iudicialia
et cerimonialia. Iudicialia vero
precepta pertinent ad actum iustitie
que est hominis ad hominem
Cerimonialia vero pertinent ad
actum religionis qua deus
colitur. Sed preter has sunt alie
multe virtutes scilicet temperantia
fortitudo liberalitas et alie
plures ut supra dictum est ergo
preter predicta oportet plura alia
in lege veteri contineri. Preterea
Deut. xi dicitur Ama dominum
deum tuum et observa precep-
ta eius et cerimonias et iudicia
atque mandata. Sed precepta
pertinent ad moralia ut dictum
est ergo preter moralia iudicialia
et cerimonialia adhuc contine-
tur in lege que dicuntur
mandata. Preterea Deut. vi
dicitur Custodi precepta domini
dei tui atque testimonia et
cerimonias quas tibi pre-
cepi ergo preter omnia predicta
adhuc in lege testimonia continentur
Preterea in ps. dicitur Iustificationes
non obliviscar iustificationes
tuas Glossa id est legem ergo precep-
ta veteris legis non solum
sunt moralia cerimonialia
et iudicialia sed etiam iustificationes
Sed contra est quod dicitur Deut. vi
Hec sunt precepta et cerimonie
atque iudicia que mandavit
dominus deus vobis et
hec ponuntur in principio legis
ergo omnia precepta legis sub
hiis comprehenduntur. Respondeo dicendum
quod in lege ponuntur aliqua
tamquam precepta alia vero tan-
quam ad preceptorum adimple-
tionem ordinata. quidem precep-
ta sunt de hiis que sunt
agenda ad quorum imple-
tionem ex duobus homo indu-
citur scilicet ex auctoritate precipientis
et ex utilitate implendi que
quidem est consecutio alicuius
boni utilis delectabilis vel honesti
aut fuga alicuius mali contrarii
oportuit igitur in veteri lege proponi
quedam que auctoritatem precipientis
demonstrarent indicarent ut illud
Deutero vi Audi Israel dominus
deus tuus unus est et illud Gen.
primo In principio deus creavit
celum et terram et huiusmodi
dicuntur testimonia. Oportuit
etiam quod in lege proponerentur
quedam premia observantium legem
et pene transgredientium ut
patet Deutero xxviii Si
audieris vocem domini dei
tui faciet te excelsiorem
cunctis gentibus etc. Et huiusmodi
dicuntur iustificationes secundum quod deus
aliquos iuste punit vel

contineat. Ipsa autem agenda sub praecepto non cadunt nisi inquantum sunt actus debiti virtutis. Est autem duplex debitum virtutis, quoddam secundum rationem virtutis, aliud autem secundum rationem legis determinantis, sicut philosophus in V ethicorum distinguit duplex iustum, scilicet debitum, scilicet morale et legale. Debitum autem morale est duplex. Dictat enim ratio aliquid faciendum vel tamquam necessarium sine quo non potest esse ordo virtutis, vel tamquam utile ad hoc quod ordo virtutis melius servetur. Et secundum hoc quaedam moralia praecise praecipiuntur vel prohibentur in lege, ut non occides, non furtum facies, et haec sunt proprie praecepta. Quaedam vero praecipiuntur vel prohibentur non quasi praecise debita sed propter melius, et ista possunt dici mandata quae quandam inductionem habent et persuasionem, ut illud Exodi XXII: Si pignus acceperis vestimentum a proximo tuo, ante solis occasum reddes ei, et aliqua similia. Unde Jeronimus dicit quod in praeceptis est iustitia, in mandatis caritas. Debitum autem ex determinatione legis in rebus quidem humanis pertinet ad iudicialia, in rebus autem divinis ad ceremonialia. Ea quae pertinent ad poenam spectant possunt dici protestatoria, inquantum sunt protestationes quaedam divinae iustitiae. Omnia vero praecepta legis possunt dici iustificationes inquantum sunt quaedam executiones legalis iustitiae. Possunt etiam aliter mandata a praeceptis distingui, ut praecepta dicantur quae deus per se ipsum iussit, mandata autem quae per alios mandavit, ut ipsum nomen sonare videtur. Ex quibus omnibus apparet quod omnia legis praecepta continentur sub moralibus, ceremonialibus et iudicialibus. Alia vero non habent rationem praeceptorum sed ordinantur ad praeceptorum observationem, ut dictum est. Ad tertium ergo dicendum quod iustitia inter alias virtutes importat rationem debiti, et ideo moralia in tantum sunt lege determinata inquantum pertinent ad iustitiam cuius quaedam pars est religio, ut dicit Tullius. Unde iustum legale non potest esse aliud praeter ceremonialia et iudicialia praecepta. Ad quartum patet solutio per ea quae dicta sunt.

Ad VI sic proceditur. Videtur quod lex vetus non debuit ad observantiam praeceptorum per temporales promissiones et comminationes inducere. Intentio autem legis divinae est ut homines deo subdantur per timorem et amorem. Unde dicitur Deuteronomii X: Et nunc Israel, quid dominus deus tuus petit a te nisi ut timeas dominum deum tuum et ambules in viis eius et diligas eum? Sed cupiditas rerum temporalium abducit a deo. Dicit enim Augustinus in libro LXXXIII quaestionum quod venenum caritatis est cupiditas. Ergo promissiones et comminationes temporales videntur contrariari intentioni legislatoris, quod facit legem reprobabilem, ut patet per philosophum in II politicorum. Praeterea lex divina

aliqui

dictat

iustitia

pene

inducere

est excellentior quam humane
videmus autem in sensibus quanto
est aliquis altior tanto perfecto
ra mente percipit / ergo cum lex hu
mana procedit ad inducendum
homines ad bonum per temporales
comminationes / lex divina non
debuit eciam sic procedere
sed per alia media ¶ Propter id
non potest esse premium iusticie
vel pena culpe quod equaliter
eveniunt in bonis et malis
Unde Salomon dicit Ecclesiastes ix Universa
temporalia equaliter eveniunt iusto
et impio / bono et malo /
mundo et inmundo / ymolanti
victimas et sacrificia et contem
nenti / ergo temporalia bona
vel mala non convenienter pro
mittuntur ut pene vel premia
mandatorum legis divine ¶ Sed
contra quod dicitur Ysaie primo Si vo
lueritis et audieritis me
bona terre comedetis / quod si
nolueritis et me ad iracundi
am provocaveritis / gladius
devorabit vos ¶ Respondeo dicendum
quod sicut in scientiis speculativis indu
assensum cuntur homines ad assensum
conclusionibus per media sillogismi / Ita
eciam quibuslibet in legibus homines
inducuntur ad observantias
preceptorum per penas et premia
Videmus autem in scientiis speculativis
quod media proponuntur auditori
secundum eius conditionem / unde oportet
ordinate in scientiis procedere
ut ex notioribus incipiat
Ita etiam oportet eum qui vult
inducere hominem ad obser
vantiam preceptorum ut
ex illis eum movere

incipiat que sunt cui affectui
sicut pueri provocantur ad aliquid
faciendum aliquibus puerilibus
¶ Item et autem supra quod lex vetus
disponebat ad perfectum unde da
batur populo adhuc imperfecto ideo
comparatur ad perfectionem que futura
erat ad Christum ¶ Et ideo populus ille
comparatur puero sub pedagogo
existenti ut patet Galatas iii° ¶ Per
fectio autem hominis est ut con
temptis temporalibus et spiritualibus
inhereat ut patet per id quod dicit
apostolus Philipenses iii ¶ Que quidem retro
sunt obliviscens ad ea que
priora sunt in ea extendendo
contemplor / ergo perfecti sunt hec spe
ciant imperfectorum autem quod temporalia
parva bona desiderant in ordine
ad deum / imperfectorum autem est
quod in temporalibus bonis sunt non
existimant / Unde legi veteri
conveniebat ut per temporalia
que erant in affectu hominum
imperfectorum manuduceret homines
ad deum ¶ Ad primum ergo dicendum
quod lex humana inducit homines
exprimens temporalibus vel penis
per homines inducendis
lex vero divina exprimit
vel penis exsolvendis per deum /
et in hoc procedat per media
altiora ¶ Ad 2 dicendum quod cupi
ditas qua homo consistit finem in
temporalibus bonis et caritatis re
mediis Sed consecutio temporalium
bonorum que homo desiderat
in ordine ad deum est via indu
cens imperfectos ad dei amorem
Boecius ii° prosa Consideranti tibi
sui fortunalem leti ¶

Ad 3 dicendum quod sicut patet per ppsto ab
veteris testamenti tempore licet quidam
status perfecti essent sub lege in per
spiritu sunt quidem legem
observabant et statum dili
mantes apropter legis similitu
tatis adiunctis vivebant
Sed alii perfectionis potentis eam
industriam legis observantes
eam in aliquas adversitates
incidebant vel quia in erat
spirituales effecti ut per hoc magis
ab affectu temporalium atraherentur
et eorum virtus probata redde
retur aut quia opera legis
corpus implentes eorum totum
habebant in temporalibus desiderium
et adeo elongatur Unde quod dicitur
Ysa. xxix populus hic la
biis honorat me cor autem
eorum longe est a me

Deinde queritur de preceptis
quibus preceptorum veteris
legis Et primo de preceptis
moralibus Secundo de cerimonialibus
Tertio de iudicialibus Circa
primum queruntur xii primo utrum
omnia precepta moralia veteris
legis sint de lege nature Secundo utrum
precepta moralia veteris legis
sint de actibus omnium virtutum
Tertio utrum omnia precepta
moralia veteris legis re
ducantur ad x precepta de
calogi Quarto de distinctione
decalogi preceptorum deca
logi Quinto de numero eorum
Sexto de ordine Septimo de modo
tradendi ipsa Octavo utrum
sint dispensabilia Nono utrum
modus observandi virtutum
cadat sub precepto Decimo
utrum modus caritatis cadat

sub precepto Undecimo de distinctione
quorum de preceptorum moralium
Duodecimo utrum precepta mo
ralia veteris legis iustificent

Ad primum sic proceditur videtur
quod non omnia precepta moralia pertinent
ad legem nature Dicitur enim Eccli.
xvii addidit illis disciplinam
et legem vite hereditavit
illos Sed disciplina dividitur contra le
gem nature eo quod lex nature non
addiscitur sed ex instinctu habetur
Ergo non omnia precepta moralia
sunt de lege nature Praeterea lex divina
perfectior est quam humana Sed
lex humana superaddit aliqua
ad bonos mores pertinentia
hiis que sunt de lege nature ut
patet ex hiis quod lex nature est eadem
apud omnes huiusmodi autem morum
instituta sunt diversa apud diver
sos Ergo multo fortius lex
divina ad bonos mores pertinentia
debuit addere supra
legem nature Praeterea sicut ratio naturalis
inducit aliquid ad bonos mo
res ita etiam fides unde
dicitur ad Gal. v. quod fides
per dilectionem operatur Sed
fides non continetur sub lege
naturali quia ea que sunt
fidei supra legem sunt nature
Ergo non omnia precepta precepta
moralia legis divine
pertinent ad legem nature Sed
contra est quod dicit apostolus ad
Ro. ii quod gentes que le
gem non habent naturaliter ea que
legis sunt faciunt quod oportet
eam intelligi de hiis que
pertinent ad bonos mores

ergo omnia moralia veteris legis
sint de lege naturae. Respondeo dicendum
quod moralia praecepta a caeremo- a
nialibus et iudicialibus distinc-
ta sunt de his quae secundum se
ad bonos mores pertinent.
Cum autem humani mores
dicantur in ordine ad rationem
quae est proprium principium humanorum
actuum, illi mores dicuntur
boni qui rationi congruunt, mali
autem qui a ratione discordant.
Sicut autem omne iudicium rationis
speculativae procedit a naturali cognitione
principiorum primorum, ita etiam
iudicium omne rationis practicae
procedit ex quibusdam principiis natura-
liter cognitis, ut supra dictum
est. Ex quibus diversimode pro-
ceditur ad iudicandum de
diversis. Quaedam enim sunt
in actibus humanis adeo ex-
plicata quae statim cum modi-
ca consideratione possunt approbari
vel reprobari per illa
quia ut communia prima. Quaedam
vero sunt ad quorum iudicium re-
quiritur multa consideratio di-
versarum circumstantiarum quas
considerare diligenter non est cuius-
libet, sed sapientum, sicut
considerare particulares conclusiones
scientiarum non pertinet ad omnes
sed ad solos philosophos. Quaedam
vero sunt ad quae iudicanda
indiget homo adiuvari per
divinam instructionem, sicut
est circa credenda. Sic igitur patet
quod cum praecepta moralia sint
de his quae pertinent ad bo-
nos mores, haec autem sunt
quae rationi congruunt, omne

autem rationis humanae iudicium
aliqualiter a naturali ratione di-
rivatur, necesse est quod omnia praecepta
moralia pertineant ad legem
naturae, sed diversimode. Quaedam enim
sunt quae statim per se ratio na-
turalis cuiuslibet hominis diiudicat
esse facienda vel non facienda,
sicut honora patrem tuum et ma-
trem tuam, et non occides, non furtum
facies; et huiusmodi sunt absolute de le-
ge naturae. Quaedam vero sunt quae
subtiliori consideratione rationis a
sapientibus iudicantur esse observan-
da, et ista sic sunt de lege naturae
ut tamen indigeant disciplina
qua minores a sapientioribus
instruantur, sicut illud coram cano
capite consurge et honora personam
senis, et ad huiusmodi. Quaedam
vero sunt ad quae iudicanda
ratio humana indiget instructione
divina per quam erudimur
de divinis, sicut illud non facies illud
tibi sculptile neque omnem simi-
litudinem; non assumes nomen
Dei tui in vanum. Et per hoc patet
responsio ad obiecta.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod prae-
cepta moralia legis non
sint de omnibus actibus virtutum.
Observatio enim praeceptorum
veteris legis iustificatio no-
minatur. Psalmus: iustifica-
tiones tuas custodiam. Sed iustifica-
tio est executio iustitiae. Ergo praecepta
moralia non sunt nisi de ac-
tibus iustitiae. Praeterea id quod
cadit sub praecepto habet rationem
debiti. Sed ratio debiti non
pertinet ad alias virtutes nisi
ad solam iustitiam, cuius proprius
actus est reddere unicuique

debitum. Ergo praecepta legis
moralia non sunt de actibus
aliquarum virtutum sed solum
de actibus iustitiae. ¶ 3. Praeterea lex
ponitur propter bonum commune ut Ysidorus
dicit. Sed inter virtutes sola iustitia
respicit bonum commune ut philosophus
dicit in V ethicorum. Ergo praecepta
moralia sunt solum de actibus
iustitiae. ¶ Sed contra est quod Ambrosius
dicit quod peccatum est transgressio
legis divinae et caelestium
inobedientia mandatorum. Sed
peccata contrariantur omnibus actibus
virtutum. Ergo lex divina habet
ordinare de actibus omnium
virtutum. ¶ Respondeo dicendum quod cum
praecepta legis ordinentur ad bonum
commune sicut supra dictum est necesse
est quod praecepta legis diversi-
ficentur secundum diversos modos commu-
nitatum. Unde philosophus in sua politica
docet quod alias leges sta-
tuere in civitate quae regitur re-
ge et alias in ea quae regitur
per paucos vel per aliquos
potentes de civitate. Est autem
alius modus communitatis ad quam or-
dinatur lex humana et ad quam or-
dinatur lex divina. Lex enim humana or-
dinatur ad communitatem civilem quae est
hominum ad invicem. Homines autem
ordinantur ad invicem per
actus exteriores quibus ho-
mines sibi invicem communicant.
Huiusmodi autem communicatio pertinet
ad rationem iustitiae quae proprie di-
rectiva communitatis humanae.
Et ideo lex humana non proponit
praecepta nisi de actibus iustitiae.
Et si praecipiat actus aliarum
virtutum hoc non est nisi in quantum
assumunt rationem iustitiae ut patet
per philosophum in V ethicorum. Sed communitas
ad quam ordinat lex divina
est hominum ad deum vel in praesenti
vel in futura vita. Et ideo
lex divina praecepta proponit
de omnibus illis per quae ho-
mines bene ordinantur ad communicatio-
nem cum deo. Homo autem cum deo con-
iungitur ratione sive mente in
qua est dei imago. Et ideo lex
divina praecepta proponit de
omnibus illis per quae ratio hominis
est bene ordinata. Hoc autem con-
tingit per actus omnium virtu-
tum. Nam virtutes intellectuales ordi-
nant bene actus rationis in seipsis.
Virtutes autem morales ordi-
nant bene actus rationis circa
interiores passiones et ex-
teriores operationes. Et ideo manifestum
est quod lex divina
convenienter proponit praecepta
de actibus omnium virtutum
ita tamen quod quaedam sine quibus
ordo virtutis qui est ordo
rationis observari non possunt
cadunt sub obligatione
praecepti. Quaedam vero quae
pertinent ad bene esse virtutis
perfectae cadunt sub admoni-
tione consilii. ¶ Ad primum ergo dicendum
quod adimpletio mandatorum
legis etiam quae sunt de actibus
aliarum virtutum habet rationem
iustificationis in quantum iustum
est ut homo obediat deo.
Vel etiam in quantum iustum
est ut omnia quae sunt hominis
rationi subdantur. ¶ Ad secundum dicendum
quod iustitia proprie dicta atten-
dit debitum unius hominis
ad alium. Sed in omnibus
aliis virtutibus attenditur

debitum inferiorum (virium) virtutum ad rationem et secundum rationem hominis debiti philosophus assignat in v ethicorum quandam iusticiam metaphoricam. Et per hoc patet solucio per ea que dicta sunt de duplici iusticia.

Ad quartum sic proceditur videtur quod non omnia precepta veteris legis moralia reducuntur ad x precepta decalogi primum sic et principalia legis precepta sunt diliges dominum deum tuum et diliges proximum tuum ut te ipsum Mathei xxii sed ista duo non continentur in preceptis decalogi ergo non omnia precepta moralia continentur in preceptis decalogi ¶ Preterea precepta moralia non reducuntur ad precepta cerimonialia sed potius econverso Sed inter precepta decalogi est unum cerimoniale scilicet memento ut diem sabbati sanctifices ergo precepta moralia non reducuntur ad omnia precepta decalogi ¶ Preterea precepta moralia sunt de omnibus actibus virtutum Sed inter precepta decalogi ponuntur sola precepta pertinencia ad actus iusticie ut patet discurrenti per singula ergo precepta decalogi non continent omnia precepta moralia ¶ Sed contra est quod Mathei v super illud beati estis cum maledixerint etc. dicit glossa Quia moyses x precepta proponens postea per partes explicat ergo omnia precepta legis sunt quedam partes preceptorum decalogi ¶ Respondeo dicendum quod precepta decalogi ab aliis preceptis legis differunt in hoc quod precepta decalogi per se ipsum deus dicitur proposuisse populo illa vero precepta proposuit populo per moysen ¶ Illa vero precepta ad decalogum pertinent quorum noticiam habet homo per se ipsum a deo ¶ Huiusmodi vero sunt illa scilicet que statim ex principiis communibus primis cognosci possunt modica consideracione et iterum illa que statim ex fide divinitus infusa innotescunt inter precepta ergo decalogi non computantur duo genera preceptorum scilicet illa que sunt prima et communia quorum non oportet aliam edicionem esse nisi quod sunt scripta in racione naturali quasi per se nota sicut quod nulli homo est malefaciendum et alia huiusmodi ¶ Et iterum illa que per diligentem inquisicionem sapiencium inveniuntur racioni ¶ Hec enim proveniunt a deo ad populum mediante disciplina sapientum Utraque tamen horum preceptorum continentur in preceptis decalogi sed diversimode nam illa que sunt prima et communia continentur in hiis sicut principia in conclusionibus proximis illa vero que per sapientes cognoscuntur continentur econverso in hiis sicut conclusiones in principiis

¶ Ad primum ergo dicendum quod precepta illa sunt prima et communia precepta legis nature que sunt per se nota racioni humane vel per naturam vel per fidem et ideo omnia precepta decalogi ad illa duo referuntur sicut conclusiones ad principia communia ¶ Ad secundum dicendum quod preceptum de observacione

sabbati secundum aliquid morale
inquantum scilicet per hoc preceptum
quod homo aliquo tempore vacet rebus
divinis secundum illud psalmi Vacate
et videte quoniam ego sum deus
et sic hoc modo inter precepta decalo
gi ~~quam~~ computatur non autem
quantum ad taxacionem temporis
quia sic hoc cerimoniale dicitur
Ad 3m dicendum quod ratio debiti
in aliis virtutibus est magis
latens quam in iusticia / et
ideo precepta de actibus aliarum
virtutum non sunt ita nota populo
sicut precepta de actibus iusticie
Et propter hoc actus iusticie specia
liter cadunt sub preceptis decalo
gi que sunt prima legis elementa
Ad 4m sicut patet videtur quod
inveniuntur precepta decalo
gi distinguuntur. Latria
enim est alia virtus a fide
sic precepta dantur de actibus
virtutum / sic hoc quod dicitur in principio
decalogi Non habebis deos
alienos coram me pertinet
ad fidem / quod autem subditur
Non facias sculptile pertinet
ad latriam ideo sunt duo pre
cepta et non unum. Ad 5m argumentum
dicendum ¶ quod precepta ~~in lege~~
affirmativa in lege distincte
enumerantur sicut Honora
patrem et matrem / et non occi
des / sic hoc quod dicitur ego sum
dominus deus tuus est affirma
tivum. Quod autem subditur Non
adorabis deos alienos
est negativum / ideo sunt duo
precepta et non sub uno con
tinentur. Ad 6m dicendum

Quod apostolus ad Ro. vii
dicit Concupiscentiam nesciebam
nisi lex diceret Non con
cupisces. Et sic videtur quod hoc
preceptum non concupisces sit
unum preceptum non ergo debet
distingui in duo. ¶ Contra quod
est auctoritas Augustini in glosa
super Exodo ubi ponit tria
precepta pertinencia ad deum
et vii ad proximum. ¶ Responsio
dicendum quod precepta decalogi di
versimode a diversis distinguntur. Esi
chius in levitico xxvi super
illud quod dicitur in uno
clibano coquunt panes
dicit preceptum de observacione
sabbati non esse de x preceptis
quia non est observandum
secundum litteram / et sic omni tempore
distinguit iiii precepta per
tinencia ad deum / ut primum
sit ego sum dominus deus tuus
secundum sit Non habebis deos
alienos coram me. Et sic
etiam distinguit duo Ieronimus het
Osee x super illud Propter duas ini
quitates tuas. Tercium vero preceptum dicit
esse Non facias sculptile
quartum vero Non assumes
nomen dei tui in vanum. Ad pro
ximum vero ad proximum dicit
esse sex quorum primum sit honora
patrem tuum et matrem tuam / secundum non
occides / tercium non mechaberis
quartum non furtum facias / quintum
non falsum testimonium dices / sextum
Non concupisces. Sed primo hoc
videtur inconveniens quod preceptum
de observacione sabbati precepta
decalogi interponatur si nullo
ad decalogum pertineret
Secundo quia cum scriptum sit

Math. vi. Nemo potest duobus
dominis servire. Cuius ratio est
unitas, et sub eodem praecepto
cadere. Secundo sunt duo, scilicet primum
et non habebis deos alienos
coram me. Origenes distinguens et
non ordinans praecepta ordinavit
ad decem. Ponit ista duo
pro uno praecepto. Secundum vero ponit
non facias sculptile. 3. non
assumes nomen dei tui in vanum
4. Memento ut diem sabbati
sanctifices. Quartum vero in ponit partem
operis. Contra quia facere sculptile
ut patet non est prohibitum
nisi sic ut non colantur
pro diis. Item et in thabernaculo
praecepit deus fieri ymaginem
seraphim. Ut dicit
Theologus. Concorditer
autem Augustinus ponit primum
praeceptum Non habebis deos
alienos et non facies sculptile.
Quartum et concupiscentia
uxoris alienae pertinet ad
concupiscentiam carnis. Concupiscentia
autem aliarum rerum quae desiderantur ad possidendum
pertinet ad concupiscentiam oculorum.
Unde et Augustinus ponit duo
praecepta de non concupiscendo
rem alienam et uxorem alienam. Et sic ponit tria praecepta
in ordine ad deum, et vii
in ordine ad proximum, et hoc
melius est. Contra primum ergo
dicitur quod latria non est aliud
nisi quaedam protestatio fidei.
Unde non sunt alia praecepta
danda de latria et alia
de fide. Potius tamen sunt
danda de latria quam de fide.

Prima praecepta fidei praesupponuntur
ad praecepta decalogi sicut praeceptis
dilectionis. Dicit n. prima praecepta
quia legis non sunt per se
nota. Hunc rationem validam et pro-
mulgatione non indiget ita et
etiam hoc quod est credere in deum est
primum, et per se notum ei qui habet
fidem. Accedentem autem ad deum
oportet credere et causa est ut dicitur Hebr. ^ideo
Hebreorum et non indiget alia
promulgatione nisi infusione
fidei. Contra 2. dicitur quod praecepta
affirmativa distinguuntur a ne-
gativis praeceptis quando unum non
comprehenditur in alio sicut
in honoratione parentum non inclu-
ditur quod nullus homo occidatur.
... Contra quia affirmativum
comprehenditur in negativo vel
econverso non dantur sub hoc diver-
sa praecepta sicut non datur
aliud praeceptum de hoc quod est non
furtum facies, et de hoc quod est
conservare rem alicuius vel
restituere eam, et eadem ratione non
sunt diversa praecepta de credendo
in deum et hoc quod non vale-
nos deos. ^credat Contra 3. dicitur quod omnes
concupiscentiae conveniunt in una ratione,
et ideo apostolus singulariter
de mandato concupiscendi lo-
quitur quia tamen in speciali diverse
sunt concupiscendi rationes. Ideo
Augustinus dicit diversa praecepta
de non concupiscendo. Differunt n. specie
concupiscentiae secundum diversitatem actionum
vel concupiscibilium, ut dicit philosophus x
ethicorum.

Ad 7. sic proceditur. Videtur quod in-
convenienter praecepta de-
calogi enumerantur. Primo

cum ut dicit Ambrosius Est trans-
gressio legis divine et celestium
inobediencia mandatorum Sed pec-
cata distinguuntur per hoc
quod homo peccat vel in deum vel
in proximum vel in se ipsum Cum
igitur in preceptis decalogi non
ponantur aliqua precepta ordi-
nancia hominem ad se ipsum sed
solum ordinancia ipsum ad deum
vel proximum videtur quod insufficienter
sit enumeracio preceptorum decalo-
gi ¶ Preterea sicut ad cultum dei
pertinebat observacio sabbati
ita etiam observacio aliarum
sollempnitatum et ymolacio sacri-
ficiorum Sed inter precepta deca-
logi continetur unum pertinens ad
observanciam sabbati ergo et debuit
et alia pertinencia ad alias sol-
lempnitates et ad ritum sacri-
ficiorum ¶ Preterea sicut contra deum pec-
care contingit periurando et
blasphemando vel alias contra
doctrinam divinam mentiendo
Sed ponitur unum preceptum pro-
hibens periurium cum dicitur Non
assumes nomen dei tui in va-
num ergo peccatum blasphemie
et false doctrine debuit aliquo
precepto decalogi prohiberi
¶ Preterea sicut naturalem homo di-
lectionem habet ad parentes ita
etiam ad filios mandatum
autem caritatis ad omnes pro-
ximos extenditur Sed
precepta decalogi ordinantur
ad caritatem Secundum illud i ad Thimotheum
i finis precepti caritas est
ergo sicut ponitur quoddam preceptum
ad parentes ita etiam debuerunt
poni aliqua precepta pertinencia

ad filios et ad proximos ¶ Preterea
in quolibet genere peccati contin-
git peccare corde et opere
Sed in quibusdam generibus
peccatorum scilicet in furto et adul-
terio seorsum prohibetur peccatum
operis cum dicitur non moe-
chaberis non furtum facies
et seorsum peccatum cordis
cum dicitur non concupisces rem
proximi tui et non concupisces
uxorem proximi tui ergo et
idem debuit poni in peccato ho-
micidii et falsi testimonii
¶ Preterea sicut contingit peccatum
provenire ex inordinacione concupiscibi-
lis ita etiam ex inordinacione irascibi-
lis Sed quibusdam preceptis prohibetur
inordinata concupiscencia cum
dicitur non concupisces ergo et
alia precepta in decalogo
debuerunt poni per que prohibere-
tur inordinacio irascibilis non ergo
videtur quod convenienter decem
precepta decalogi enumerentur
¶ Sed contra est quod dicitur Deutero-
nomio iv ostendit vobis pactum suum nobis
quod precepit ut faceretis et decem
precepta que scripsit in dua-
bus tabulis lapideis ¶
Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est
Sicut precepta legis humane
ordinant hominem ad quandam
communitatem humanam ita precepta
legis divine ordinant hominem
ad quandam communitatem seu re-
publicam hominum sub deo
Ad hoc autem quod aliquis in aliqua communitate
bene commoretur duo requi-
runtur quorum primum est ut
bene se habeat ad eum qui pre-
est communitati Aliud autem est

vt homo bene se habeat ad ali
os quantum ad communicationes / et eo
participes / Sed vt in primo le
ge diuina primo ponuntur quedam
precepta ordinancia hominem
ad deum / Deinde alia
precepta ordinancia hominem
ad alios proximos / Et quia
tres sunt debitores principi autem quilibet
3 debet / Primo homo primo quidem
fidelitatem / 2o reuerentiam
3o famulatum / Fidelitas
quidem ad dominum in hoc consistit
vt honorem principatus ad
alium non deferat / et quantum
ad hoc accipitur primum preceptum
cum dicitur / Non habebis deos
alienos / Reuerentia autem ad
dominum requiritur vt nichil
iniuriosum in eum committat
et quantum ad hoc accipitur secundum precep
tum quod est / Non assumes nomen
dei tui in vanum / Famulatus
autem debetur domino in recompensa
tionem beneficiorum que ab ipso
percipiunt subditi / et ad hoc
pertinet 3m preceptum de sanctifi
catione sabbati in memoriam
creationis rerum / Ad proximos
autem aliquis bene se habet
et specialiter / et generaliter / Specialiter
quantum ad illos quorum est
debitor / vt eis debitum
reddat / et quantum ad hoc
accipitur preceptum de hono
rando parentibus / Generaliter autem quantum
ad omnes / vt nulli nocumentum
inferat / neque opere / neque ore
/ neque corde / Opere quidem
infertur nocumentum proximo

quandoque (quod) in ipsam personam quan
tum ad consistenciam / scilicet per homicidium
/ et hoc prohibetur per hoc quod
dicitur / Non occides / Quandoque autem in
personam coniunctam quantum ad propa
gationem prolis / et hoc prohibetur
cum dicitur / Non mechaberis / Quandoque
in re possessa que ordinatur
ad vtrumque / et quantum ad hoc dicitur
/ Non furtum facies / Nocumentum
autem oris prohibetur cum dicitur / Non
loqueris contra proximum tuum falsum
testimonium / Nocumentum autem cordis
prohibetur cum dicitur / Non con
cupisces / et secundum hanc differenciam etiam
tria precepta ordinantur ad deum
quorum primum pertinet ad opus
/ Vnde ibi dicitur / Non facies sculp
tile / Secundum autem ad os / vnde
dicitur / Non assumes nomen dei tui
in vanum / Tercium pertinet ad cor
quia in sanctificatione sabbati secundum quod
morale preceptum est precipitur quies
cordis in deum / Vel secundum
Augustinum per primum preceptum veneramur
vnitatem primi principii
/ Per secundum veritatem diuinam / Per 3m caritatem vel
bonitatem / qua sanctificamur / et in
qua quiescimus / sicut in fine
/ Ad (…) sicut videri datur / Primo
quidem quia precepta decalogi
referuntur ad precepta dilec
tionis / non fuit dandum precep
tum homini de dilectione dei
et proximi quia quantum ad hoc
lex nature obfuscata erat
per peccatum / non autem quantum
ad dilectionem sui ipsius / quia
quantum ad hoc lex naturalis

vigebat vel quia ex dilectione
sui ipsius includitur in dilectione
dei et proximi. Unde hoc non ho-
mo se diligit quod se ordinat
in deum. Et ideo ex in preceptis
decalogi ponuntur solum pre-
cepta pertinencia ad proximum vel
ad deum. Octavo autem potest dici
quod precepta decalogi sunt illa
que immediate populus recepit a deo
unde dicitur Deuteronomii x Scripsit
in tabulis iuxta id quod prius
scripserat verba x quibus
locutus est ad vos dominus. Unde
precepta decalogi oportet talia
esse que statim in mente
populi cadere possunt. Consequenter
autem hic videndum quod autem [?]
homo de naturali [deleted] debeat
aliqua deo vel proximo. Hoc
de facili cadit in conceptione
hominis precipue fidelis sed quod
aliquid determinate sit debitum
homini in hiis que pertinent
ad seipsum et non ad alium
hoc non ita in promptu appa-
ret videtur enim primo aspectu [?]
quod quilibet sit liber in hiis
que ad ipsum pertinent et ideo
precepta quibus prohibentur in-
ordinationes hominis per se ad
seipsum perveniunt ad populum mediante
instructione sapientum unde non
pertinent ad decalogum. Ad
2um dicendum quod omnes sollempnitates
veteris legis sunt institute
in commemorationem alicuius divini
beneficii vel preteriti commemorati
vel futuri prefigurati et similiter
propter hoc omnia sacrificia offe-

offerebantur in commemorationem beneficia
dei commemoranda. Inter omnia autem pre-
cipuum erat beneficium creationis
quod memoratur in sanctificatione
sabbati. Unde Exodi xx pro
ratione huius precepti ponitur
Sex enim diebus fecit deus
celum et terram etc. Inter omnia
autem futura beneficia que erant
prefiguranda precipuum et fina-
le erat quies mentis in deo
vel in presenti per gratiam vel
in futuro per gloriam que etiam
prefigurabatur per observantiam
sabbati. Unde dicitur Ysaie lviii Si
averteris a sabbato pedem tuum
et vocaveris sabbatum deli-
cium delicatum et sanctum domini
gloriosum. Hec enim beneficia primo
et precipue sunt in mente hominum [deleted] maxime
fidelium. Alie vero sollempnitates
celebrantur propter aliqua particu-
laria beneficia temporaliter transeuntia
sicut celebratio phase propter
beneficium preterite liberationis
in Egypto et propter futuram
passionem Christi que temporaliter
transivit inducens nos in quietem
sabbati spiritualis. Et ideo preter-
missis omnibus aliis sollemp-
nitatibus et sacrificiis de so-
lo sabbato fiebat mentio
inter precepta decalogi.
Ad 3um dicendum quod sicut apostolus dicit
ad Hebreos vi homines per ma-
iorem sui iurant et omnis
controversie eorum finis ad confirmationem
est iuramentum [deleted] et
ideo quia iuramentum communiter [?]
propter hoc prohibitio inordinationis

quod multa specialia praecepta de-
calogi prohibentur quaecumque
autem sunt doctrinae / non
pertinent nisi ad perfectos
... non ordinat ut decla-
rata mentio in praecepto de-
calogi / quantum ad quaedam
vel ad aliquem intellectum
in hoc quod dicitur Non assu-
mes nomen dei tui in vanum
prohibetur falsitas doctrinae
Glosa enim ibi exponit
Non dices Christum esse
creaturam. Ad secundum dicendum
quod statim ratio naturalis dictat
homini quod nulli iniuriam
faciat / et ideo praecepta deca-
logi prohibentia nocumentum
extendunt se ad omnes. Sed
ratio naturalis non statim dic-
tat / quod aliquid pro alio faciendum
nisi cui homo aliquid debet
Debitum autem filii
ad patrem adeo est manifestum
quod nulla tergiversatione potest
negari / eo quod pater est
principium generationis / et
esse et insuper educationis
et doctrinae / et ideo non ponitur
sub praecepto decalogi ut
aliquod beneficium / vel obse-
quium alicui impendatur
nisi parentibus / parentes autem
non videntur esse debitores
aliqua filiorum propter aliqua beneficia su-
scepta / sed potius e converso filius
enim est aliquid patris / et
pater amat filios / ut ali-
quid ipsorum sicut / dicitur
philosophus viii Ethicorum. Unde
eisdem rationibus non ponuntur

alia praecepta decalogi pertinentia
ad amorem filiorum sicut nec
etiam aliqua ordinantia hominem
ad seipsum. Ad tertium dicendum quod dele-
ctatio adulterii et utilitas divi-
tiarum sunt propter seipsas appeti-
bilia / inquantum habent rationem boni
delectabilis / vel utilis / et prop-
ter hoc oportuit in eis prohiberi
non solum opus / sed concupiscentiam
Sed homicidium / et falsitas sunt
secundum seipsa horribilia / quia proximus
et veritas naturaliter amantur / et non
desiderantur / nisi propter aliquid
et ideo non oportuit circa peccatum
homicidii / et falsi testimonii
prohibere peccatum cordis / sed solum
operis. Ad quartum dicendum quod sicut supra
dictum est omnes passiones ira-
scibiles derivantur a passionibus
concupiscibilibus / et ideo in praeceptis deca-
logi quae sunt quasi prima elementa legis
non erat mentio facienda de
passionibus irascibilibus / sed solum
de passionibus concupiscibilibus.

Ad sextum sic proceditur videtur quod in-
convenienter ordinentur
decem praecepta decalogi. Dilectio
enim proximi videtur esse praevia
ad dilectionem Dei
quia proximus est nobis magis
notus quam Deus. Unde dicitur
I Joh iiii qui fratrem suum quem vi-
det non diligit / Deum quem
non videt quomodo potest diligere
Sed tria prima praecepta pertinent
ad dilectionem Dei / septem vero
alia ad dilectionem proximi / ergo
inconvenienter praecepta decalo-
gi ordinantur. Praeterea praecepta

affirmatiua inquantum actus virtutis
per precepta vero negatiua pro
hibentur actus viciorum ¶ 3
s bonum in committendo peccatorum
sunt compescenda sunt vitia
/ qua inserunt virtutibus / ergo ut
precepta pertinencia ad proximum
primo ponenda sunt precepta
legis negatiua quam affirmatiua
¶ 4 precepta dantur de ac
tibus hominum / sed prior est actus
cordis / quam oris / vel operis
hominis / ergo inconvenienter de ultimo
precepta de non concupiscendo
que pertinent ad cor vltimo
ponuntur ¶ 3 est quod qua
dicitur ¶ Respondeo dicendum quod sicut ad deum sunt
ordinata sunt / ista precepta deca
logi sunt immediate data a deo
ut deus 3 / ergo convenienter
ordinem habent ¶ Respondeo dicendum
quod postquam est precepta deca
logi dantur de his que
statim in promptu mentis homo
suscipit / manifestum est autem
/ quod tanto aliquid magis
ratione suscipit / quanto contrarium
eius est / et magis rationi re
pugnans / manifestum est autem
/ quod cum rationis ordo a fine
incipiat / maxime est contra
ut homo inordinate se habeat
circa finem / finis autem humane
uite et societatis est deus
/ et ideo primo oportuit precepta
decalogi hominem ordinare
ad deum / cum eius contrarium
sit grauissimum / sicut etiam
in exercitu qui ordinatur
ad ducem / sicut ad finem
primum 3 quod miles subdatur

duci et huius contrarium est grauissimum
secundo 3 ut aliis coordinetur
ut ipsa autem 4 per que
ordinantur in deum primo occurrit
/ quod homo fideliter ei subdatur
/ nullam participationem cum inimi
cis eius habendo / secundum est / quod ei re
uerentiam exhibeat / 3 m est
3 quod etiam famulatum impendat
/ manifestum est enim maius
si miles infideliter agens
cum hoste pactum habeat / quam
si aliquam irreuerentiam duci
faciat / et 3 etiam est grauius
quam si in aliquo obsequio duci
deficiat / in preceptis autem
autem ordinantibus ad proxi
mum manifestum 3 quod magis repugnat
rationi et grauius peccatum est
quod homo non seruet ordinem debitum
ad personas quibus est magis
debitor / et ideo inter precepta
ordinantia ad proximum / primo
ponitur preceptum pertinens
ad illos quibus precepta obsequia
debet / s ordine contrarie pecca
tum / contrarium enim est et magis
rationi repugnans peccare
opere quam ore et ore quam
corde et inter peccata operis
contrarium 3 homicidium per
quod tollitur uita hominis
iam existentis / quam adulterium
per quod impeditur certitudo
prolis nasciture / et adulterium
contrarium quam furtum quod pertinet
ad bona exteriora ¶ Ad primum
ergo dicendum quod contrarius s mini
strandus primus sit magis no
tus / quam deus sit dilecto
dei est tamen dilectionis proximi

ut infra patebit et ideo
precepta ordinata ad deum
sunt preordinata / Secundo
dicit quod sicut deus est pri-
cipium creandi omnibus
ita etiam pater est principium
producendi filio Tertio
generice vel precepta pertinentia ad
deum ponuntur precepta pertinentia
ad proximum / Vnde autem pre-
dictum quod affirmativa et negativa
pertinent ad idem genus operis
quantum est in se non habent
eiusdem efficaciam / et si-
cut in executione operis prius
est prosequenda sunt vitia quam
insequende virtutes Vnde illud
psalmi Declina a malo
et fac bonum et infra / Sic
scilicet prius age dispositive bene
facere tamen in cognitione prior
est virtus / quam peccatum / quia
per rectum cognoscitur obliquum
ut dicitur in libro de anima / Per
legem autem cognitio peccati
ut dicitur Romanos 7 et ideo habet
precepta affirmativa debuissent
poni primo / Sed non est ideo ista
ordinis Sed que posita est quod
in preceptis pertinentibus ad deum
que sunt prima tabule Vltimo
ponitur affirmativum preceptum
quia eius transgressio mino-
rem reatum inducit Secundo
dicit quod peccatum cordis et si
sit prius in executione
tamen eius prohibitio posterius
cadit in rationem.
Ad 4 sic proceditur videtur
quod precepta decalogi
inconvenienter tradantur ...

tum affirmativa ordinantur ad actus virtutum
precepta autem negativa abstrahunt
ab actibus vitiorum / Sed ita quod in
multis opponuntur sibi virtutes
et vitia / ergo etiam quod in ... de-
bent ordinari preceptum decalogi de-
bent poni precepta affirmativa
et negativa in quocumque / Igitur
quedam negativa ponuntur et quedam
affirmativa / Secundo videtur quod
cum omnibus hoc tamen constat sed
quia precepta decalogi sunt pertinentia
ad legem divinam ... omnibus
debent ideo assignari / et non
solum in primo et tertio precepto / Secundo
per abstinentiam preceptorum in-
... aliquis prima adeo
Sed dicuntur promissiones sunt de pri-
mis preceptorum / ergo promissio
debent poni in omnibus preceptis
et non solum in primo et in quarto
Secundo lex vetus que timore
inducendo per comminationes penarum
inducebat ad observationes
preceptorum Sed omnia precepta
decalogi pertinent ad legem
veterem / ergo in omnibus debuit
poni comminatio pene et non
solum in primo et secundo / Dicitur enim
Proverbiis 3 Describe ea in tabulis
cordis tui / Secundo ergo solo
3o precepto fit mentio de memoria
et ita videtur quod precepta deca-
logi inconvenienter tradita esse
Sed contra est quod dicitur Sapientie 11 quod
deus omnia fecit in numero et
pondere et mensura multo magis
igitur in preceptis sue legis con-
gruum modum tradendi servavit
Respondeo dicendum quod in preceptis di-
vine legis maxima sapientia

comminatio
Item omnia pre-
cepta dei
in memoria
retinenda sunt /

9tinetur Vn dr Deut. 4.
Hec e sapia et intellectus vra
coram pplis / sapientis aut est omnia de
bito modo et ordine disponere
/ et ideo manifestum esse oz / q precepta
legis convenienti modo sunt tradi
ta / Ad primum ergo dicendum / quod separa
ad affirmatione sc negatio
opposita Non aut sequitur ex remotione
ad negationem unius opposita affirmatio
alterius Sequitur enim si est album non est
nigrum Non tamen sequitur si non est
nigrum / ergo est album quia ad
plura se extendit negatio quam
affirmatio / et inde est quod non esse
faciendum iniuriam quod pertinet ad
precepta negativa ad plures personas
se extendit Quam primum dictamine
rationis quam est debitum ut alicui
obsequium vel beneficium impen
datur Inest aut primo dic
tamini rationis quod homo debitor
est beneficii vel obsequii exhibendi
illis a quibus beneficia accepit
si nondum recompensavit Duo
aut sunt quorum beneficiis sufficienter
nullus recompensare potest scilicet deus et
pater ut dicitur in viii ethicorum / Et
ideo sola duo precepta affirmativa ponuntur
unum de honore parentum / aliud
de celebratione sabbati in comme
moratione divini beneficii / Ad secundum dicendum quod illa precepta que
sunt moralia habent manifestam rationem
Unde non oportuit quod in eis
aliqua ratio adderetur Sed quibusdam
dam preceptis additur ratio vel
ut determinatio precepti moralis
communis Sicut in primo precepto
Non facias sculptile et in
3o precepto determinatur dies sab
bati / et ideo utrobique oportuit
rationem assignari / Ad 3m dicendum quod
homines ut plurimum actus suos
ad aliquam utilitatem ordinant

/ et ideo in illis preceptis necesse
fuit promissionem premii apponere
ex quibus videbatur nulla uti
litas sequi vel aliqua uti
litas impediri / Quia vero parentes
sunt iam recedentes a quibus non
expectatur utilitas / Et ideo pre
cepto de honore parentum additur
promissio Similiter etiam et
de precepto de prohibitione ydo
latrie quia per hoc videbatur
impediri apparens utilitas
quam homines credunt se posse
consequi per pactum cum demonibus
inimicis / Ad 4m dicendum
quod pene precipue sunt necessarie
contra illos qui sunt proni ad ma
lum ut dicitur in x ethicorum / Et ideo
illis solis preceptis legis addi
ta comminatio penarum in quibus
erat pronitas ad malum / Erant
aut homines proni ad ydola
triam propter generalem consuetudinem
gentium et similiter etiam sunt homines
proni ad periurium propter frequentiam
iuramenti / Et ideo primis duobus
preceptis adiungitur comminatio
Ad 5m dicendum quod preceptum de
sabbato ponitur ut commemorativum
beneficii preteriti / et ideo specialiter in eo
fit mentio de memoria vel quia
preceptum de sabbato habet determinationem
adiunctam que non est de lege nature
et ideo hoc preceptum speciali commo
natione indiguit

Ad 8. sic proceditur Videtur quod precep
ta decalogi sint dispensa
bilia / Precepta enim decalogi
sunt de iure naturali / Sed ius naturale
in aliquibus deficit et mutabile
est sicut / et natura humana ut
philosophus dicit in v ethicorum / Defectus
aut legis in aliquibus particularibus

2 // manifestam

casibus est ratio dispē^di ut
dictū est ergo in preceptis decalo
gi pōt fieri dispensatio ¶ Tertio
aut sic / sicut scilicet hō ad legem
humanam ita sicut deus ad
legem datam diuinitus / Sed hō
pōt dispē^re in preceptis legis
que hō statuit / ergo cum precepta
decalogi sint instituta a
deo videtur quod deus in eis
possit disp^re sed prelati uice
dei funguntur / Dicit enim apostolus
ij ad Cor. ij^o Nam et
ego si quid donaui propter vos
donaui in persona xpi / ergo et
prelati possunt in preceptis deca
logi dispensare ¶ Item inter
precepta decalogi continetur prohi
bitio homicidij / Sed in isto precepto
videtur dispensari prohibemus
puta cum fm preceptum legis
humane homines licite occidunt
puta malefactores vel hostes
ergo precepta decalogi sunt dispensabilia
¶ Item obseruatio sabbati continetur
inter precepta decalogi sed
in hoc precepto fuit dispensatum
dicit enim j machab. ij et cogita
uit in die illa dicentes
omnis quicumque venerit ad nos
in bello die sabbatorum pugne
mus aduersus eum / ergo precep
ta decalogi sunt dispensabilia
¶ Sed contra quod dicitur ysa. xxiiij
quidam reprehenduntur
de hoc quod mutauerunt ius dis
pensauerunt fedus sempiternum
quod maxime videtur intelligi
de preceptis decalogi ergo precepta
decalogi mutari per dispe
sationem non possunt ¶ Respondeo dicendum
quod sicut supra dictum est et
in preceptis debet fieri dis

pensatio quando occurrit aliquis particu
laris in quo si uerbum legis ob
seruetur contrarietur intentioni legis
latoris / Intentio autem legislatoris
cuiuslibet ordinatur primo quidem
et principaliter ad bonum commune / Secundo autem
ad ordinationem iusticie et virtutis
secundum quam bonum commune conseruatur et ad
ipsum peruenitur / Si qua ergo precepta
dantur que continent ipsam conseruationem
boni communis vel ipsum ordinem iusticie
et virtutis huiusmodi precepta continent
intentionem legis latoris et ideo
indispensabilia sunt / Puta si pone
retur hoc preceptum in aliqua communitate
quod nullus destrueret rem publicam
neque proderet ciuitatem hostibus
siue quod nullus faceret aliquid iniuste
vel male huiusmodi precepta essent
indispensabilia / Sed si alia
precepta traderentur ordinata ad
illa precepta quibus determinantur aliqui
speciales modi in talibus preceptis
dispensatio posset fieri / inquantum
per omissionem huiusmodi preceptorum
in aliquibus casibus non fieret
preiudicium primis preceptis que
continent intentionem legislatoris
puta si ad conseruationem rei publice
statueretur in aliqua ciuitate
quod de singulis vicis aliqui
vigilarent ad custodiam ciuitatis
obsesse posset tamen aliquibus
dispē^ri propter aliquam maiorem
utilitatem / Precepta autem deca
logi continent ipsam intentionem
legislatoris scilicet dei / Nam precepta
prime tabule que ordinant
ad deum continent ipsum ordinem
ad ipsum bonum commune et finale
quod deus est / Precepta autem
secunde tabule continent ipsum

88

ordinem iustitie inter homines
observandum, ut scilicet nulli
fiat indebitum, et cuilibet
reddatur debitum. Secundum hanc [enim] ra-
tionem sunt intelligenda precep-
ta decalogi, et ideo sunt omnino
indispensabilia. Ad primum dicendum quod philosophus
non loquitur de iusto naturali quod continet
ipsum ordinem iustitie. Hoc enim
numquam deficit, iustitiam esse
servandam; sed loquitur quantum
ad determinationes modi iustitie
que in aliquibus fallit. Ad
secundum dicendum quod sicut apostolus dicit ad Thi-
motheum, Deus fidelis permanet,
negare seipsum non potest. Ne-
garet autem seipsum, si ordinem
iustitie sue auferret, cum ipse sit
ipsa iustitia. Et ideo in hoc
Deus dispensare non potest, ut
homini ~~ve~~ liceat non ordinate
se habere ad deum, vel non
subdi ordini iustitie eius,
etiam in his que secundum homines ad
invicem ordinantur. Ad tertium
dicendum: cum occisio hominis pro-
hibetur in decalogo secundum quod
habet rationem indebiti, sic enim preceptum
continet ipsam rationem iustitie.
Lex autem humana hoc concedere
non potest, quod liceat homo
indebite occidatur. Sed male-
factores occidi vel hostes rei
publice, hoc non est indebitum.
Unde hoc non contrarium
precepto decalogi. Nota
tamen quod talis occisio est ho-
micidium quod precepto decalo-
gi prohibetur, ut Augustinus
dicit in I De libero arbitrio. Et similiter
si alicui auferatur quod
suum erat, si debitum est

quod ipsum amittat, hoc non est furtum
vel rapina que precepto de-
calogi prohibentur. Et ideo quando
filii Israel precepto dei tule-
runt Egyptiorum spolia, non
fuit furtum, quia hoc eis de-
bebatur ex sententia dei. Simili-
ter Abraham cum consensit
occidere filium, non consensit in
homicidium, quia debitum
erat occidi eum per mandatum
dei qui est dominus et vite et
mortis. Ipse enim est qui penam
mortis infligit omnibus hominibus
iustis et iniustis pro peccato pri-
mi parentis, cuius si homo sit
executor auctoritate divina, non
erit homicida, sed nec deus.
Et similiter Osee accedens
ad uxorem fornicariam vel
ad mulierem adulteram, non est
mechatus nec fornicatus, quia
accessit ad eam que sua erat
secundum mandatum divinum, qui est
auctor institutionis matrimonii.
Sic igitur precepta ipsa decalogi
quantum ad rationem iustitie quam
continent immutabilia sunt; sed quantum
ad aliquam determinationem per
applicationem ad singulares actus,
ut hoc vel illud sit homi-
cidium, furtum vel adulterium
aut non, hoc quidem est mutabile,
quandoque sola auctoritate divina in
his scilicet que a solo deo sunt
instituta, sicut in matrimonio et in
aliis huiusmodi; quandoque etiam auctoritate
humana, sicut in his que sunt
commissa hominum iurisdictioni.
Quantum enim ad hoc gerunt homines
vicem dei, non autem quantum
ad omnia. Ad quartum dicendum quod illa
excogitatio magis fuit

interpretatio precepti | quia dis-
pensatio sed cum intelligitur
violare sabbatum qui facit
opus quod necessarium
ad salutem humanam Unde
dominus probat mt xii

Ad iiii sic proceditur videtur
quod modus virtutis ca-
dat sub precepto legis Est
enim modus virtutis ut aliquis
iuste operetur iusta et forti-
ter fortia et sic de aliis virtutibus
Sed in Deut xvi iuste
quod iustum est prosequeris
ergo modus virtutis cadit sub
precepto Preterea id maxime cadit sub precepto quod est de intentione
legis latoris Sed intentio
legis latoris adhibet principa-
liter ut homines faciat vir-
tuosos sicut dicitur in ii ethic
Virtuosi autem est virtuose
agere ergo modus virtutis cadit
sub precepto Preterea modus virtutis
proprie esse videtur ut ab volun-
tate et delectabiliter operetur Sed hoc
cadit sub precepto legis divine
Dicitur in ps Servite domino
in letitia Et ii ad Cor ix non
ex tristitia aut necessi-
tate hylarem enim diligit deus datorem
Ubi dicit glossa Quicquid boni
facis cum hylaritate fac et
tunc bene facis Si autem cum tristi-
cia facis fit de te non tu facis
ergo modus virtutis cadit sub
precepto legis Sed contra est quod
nullus potest operari eo modo
quo virtuosus operatur nisi
habeat habitum virtutis ut patet
per philosophum in ii et v ethic

Quicumque autem transgreditur preceptum
legis meretur penam Sequeretur
ergo quod ille qui non habet virtutem
quicquid faceret mereretur penam
Hoc autem est contra intentionem
legis que intendit hominem
assuefaciendo ad bona opera indu-
cere ad virtutem non ergo modus virtutis
cadit sub precepto Respondeo dicendum
quod sicut supra dictum est preceptum
legis habet vim coactivam illud
ergo cadit sub precepto legis (coactio)
directe ad quod lex cogit Coactio
autem legis est per metum pene
ut dicitur in x ethic Illud enim proprie
cadit sub precepto legis pro quo
pena legis infligitur Aduersi
tamen ergo penam aliter se habet
lex divina et humana non enim
pena legis infligitur nisi pro illis
de quibus habet legislator iudi-
care quia ex iudicio legis
punit lex Homo autem qui est lator
legis humane non habet iudicare
nisi de exterioribus actibus quia
homines vident ea que apparent (patet)
ut dicitur i Reg xvi Sed solus
deus qui est lator legis divine
est iudicare de motibus
interioribus voluntatis secundum illud ps
Scrutans corda et renes deus
Secundum hoc ergo dicendum est quod modus virtutis
quantum ad aliquid respicitur a lege
humana et divina quantum
ad aliquid a lege divina sed non
a lege humana quantum autem (ad aliud)
nec a lege humana nec a lege
divina Modus autem virtutis
in tribus consistit secundum philosophum in ii
ethic quorum primum est si ab
operans sciens Hoc autem diiudi-
catur et a lege divina et a lege

humana quod non [ad]s[unt] facit ignorantiam per accidens facit. Unde secundum ignorantiam aliquis diiudicatur ad poenam vel ad veniam tam secundum legem humanam quam secundum legem divinam.

Tertium autem est ut aliquis operetur volens vel eligens, et propter hoc eligens, in quo importatur duplex motus interior, scilicet voluntatis et intentionis, de quibus supra dictum est. Et ista duo non diiudicat lex humana, sed solum lex divina. Lex enim humana non punit eum qui vult occidere et non occidit, sed punit eum lex divina, secundum illud Matthaei V: Qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio.

Quartum autem est ut firme et immobiliter habeat et operetur. Et ista firmitas proprie pertinet ad habitum, ut scilicet ex habitu radicato operetur. Et quantum ad hoc modus virtutis non cadit sub praecepto neque legis divinae neque legis humanae. Non enim ab homine neque a Deo punitur tanquam praecepti transgressor qui debitum honorem impendit parentibus, quamvis non habeat habitum pietatis.

Ad primum ergo dicendum quod modus faciendi actum iustitiae qui cadit sub praecepto est ut fiat secundum ordinem iuris, non autem ut fiat ex habitu iustitiae.

Ad secundum dicendum quod intentio legislatoris est de duobus. De uno quidem ad quod intendit per praecepta legis inducere, et hoc est virtus. Aliud autem est de quo intendit praeceptum ferre, et hoc est id quod ducit vel disponit ad virtutem, scilicet actus virtutis. Non enim idem est finis praecepti et illud de quo praeceptum datur, sicut nec in aliis rebus idem est finis et quod est ad finem.

Ad tertium dicendum quod operari sine tristitia opus virtutis cadit sub praecepto legis divinae, quia quicumque cum tristitia operatur non volens operatur. Sed delectabiliter operari sive cum laetitia aut hilaritate quodammodo cadit sub praecepto, scilicet secundum quod sequitur delectatio ex dilectione Dei et proximi, quae cadit sub praecepto, cum amor sit causa delectationis; et quodammodo non, secundum quod delectatio consequitur habitum. Delectatio enim operis est signum habitus generati, ut dicitur in II Ethicorum. Potest etiam aliquis actus esse delectabilis vel propter finem vel propter convenientiam habitus.

Ad decimum sic proceditur. Videtur quod modus caritatis cadat sub praecepto legis divinae. Dicitur enim Matthaei XIX: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Ex quo videtur quod observatio mandatorum sufficiat ad introducendum in vitam. Sed opera bona non sufficiunt ad introducendum in vitam nisi ex caritate fiant. Dicitur enim I ad Corinthios XIII: Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Ergo modus caritatis est in praecepto.

Praeterea, ad modum caritatis proprie pertinet ut omnia fiant propter Deum. Sed

illud cadit sub precepto Ut
cum apostolus ad Corinthios x°
Omnia in gloriam dei facite
ergo modus caritatis sub precep-
to cadit ¶ Item si modus caritatis
non cadit sub precepto ergo
aliquis potest implere precepta legis
non habens caritatem Sed quod potest
fieri sine caritate potest fieri sine
gratia que semper annexa est
caritati / ergo aliquis potest implere
precepta legis sine gratia hic
est ergo pelagianorum error ut
patet per Augustinum in libro de he-
resibus / ergo modus caritatis est
in precepto ¶ Sed contra est quod qui-
cumque non servat preceptum
peccat mortaliter Si igitur modus
caritatis cadit sub precepto
Sequitur quod quicumque operatur aliquid
et non ex caritate peccat mor-
taliter Sed quicumque non habet caritatem
operatur non ex caritate / ergo
sequitur / quod quicumque non habet
caritatem peccat mortaliter
in omni opere quod facit quan-
tumcumque sit de genere bonorum
quod est inconveniens ¶ Respondeo dicendum quod circa
hoc contrarie opiniones fue-
runt Quidam enim dixerunt absolute
modum caritatis esse sub pre-
cepto / nec est impossibile obser-
vare / hoc preceptum caritatem
non habenti / quia potest se disponere
ad hoc / quod caritas infundatur
ei a deo / nec quandocumque aliquis
non habens caritatem facit aliquid
de genere bonorum peccat mor-
taliter / quia hoc est preceptum affir-
mativum / ut ex caritate operetur
et non obligat ad semper sed

pro tempore illo quo aliquis habet caritatem
Alii vero dixerunt / quod modus caritatis
omnino non cadit sub precepto
Utrique autem quantum ad aliquid veritatem
dixerunt Actus enim caritatis dupliciter
considerari potest Uno modo secundum quod est
quidam actus per se et hoc modo
cadit sub precepto legis quod de hoc
specialiter datur / scilicet Diliges dominum deum tuum et
proximum tuum / et quantum ad hoc primi
verum dixerunt non enim est impossibile
hoc preceptum observare quod est de
actu caritatis / quia homo potest
se disponere ad caritatem habendam
et quando habet eam potest ea uti Alio
modo potest considerari actus caritatis
secundum quod est modus actuum aliarum virtutum
hoc est secundum quod actus aliarum virtutum
ordinantur ad caritatem que est
finis precepti / ut dicitur i ad Thimotheum primo
Dictum est enim supra quod intentio
finis est quidam modus formalis
actus ordinati ad finem et hoc
modo verum est quod secundi dixerunt quod
modus caritatis non cadit sub pre-
cepto / Honora patrem tuum et 1 hoc est dictum quod in hoc precepto
non includitur quod honoret patrem
ex caritate sed solum quod honoret patrem
Unde qui honorat patrem licet
non habens caritatem non efficitur
transgressor huius precepti Sed
si sit transgressor / quod est de
actu caritatis propter quam transgressionem
meretur penam Ad
primum ergo dicendum Cum dicitur non dicit
Si vis ad vitam ingredi serva
mandata omnia Sed serva omnia
mandata intelligitur quod etiam conti-
netur mandatum de dilectione dei
et proximi ¶ Ad 2 dicendum quod
sub mandato caritatis continetur

ut diligatur deus ex toto cor-
de. ad quod pertinet ut omnia
referantur in deum. Et ideo prae-
ceptum caritatis homo implere non po-
test nisi etiam omnia referantur in deum.
Sic ergo qui honorat parentes
tenetur ex caritate honorare
non ex vi praecepti huius quod dicit Ho-
nora parentes. Sed ex vi huius
praecepti Diliges dominum deum tuum ex to-
to corde tuo. Et ad ista duo
praecepta affirmativa non obligant
ad semper, non possunt pro diversis
temporibus ~~temporibus~~ obligare. Et
ita potest contingere quod aliquis implens
praeceptum de honoratione parentum non tunc
transgrediatur praeceptum de omissio-
ne modi caritatis. Ad tertium dicendum
quod observare omnia praecepta legis
[non] homo potest nisi impleat praeceptum caritatis
quod non fit sine gratia. Et ideo impossi-
bile est quod Pelagius dixit implere
hominem sine gratia.

Ad xi sic proceditur. Videtur quod incon-
venienter distinguantur alia
praecepta moralia legis praeter
decalogum. Quia ut dicitur
Matth. xxii, in duobus praeceptis
caritatis pendet omnis lex et prophetae.
Sed haec duo praecepta explicantur
per praecepta decalogi.
Ergo non oportet alia praecepta mo-
ralia esse. Praeterea praecepta mo-
ralia a iudicialibus et caeremo-
nialibus distinguuntur ut dictum
est. Sed determinationes communium
praeceptorum moralium pertinent
ad iudicialia et caeremonialia
praecepta. Quia autem praecepta
moralia sub decalogo continen-
tur vel etiam decalogo prae-
supponuntur ut dictum est,
ergo inconvenienter traduntur alia
praecepta moralia praeter decalo-
gum. Praeterea praecepta moralia
sunt de actibus omnium virtutum
ut supra dictum est. Sicut ergo
in lege ponuntur praecepta
moralia praeter decalogum
pertinentia ad latriam, liberalita-
tem et misericordiam, et castitatem, ita
etiam deberent poni aliqua
praecepta pertinentia ad alias
virtutes, puta ad fortitudinem,
sobrietatem et quaedam huiusmodi. Quod tamen
non invenitur. Non ergo inconvenienter
distinguuntur in legalia prae-
cepta moralia quae sunt praeter
decalogum. Sed contra est quod dicitur
in psalmo: Lex domini immaculata
convertens animas. Sed per alia etiam
moralia quae superadduntur [decalogo]
homo conservatur absque macula
peccati et anima eius ad deum
convertitur. Ergo ad legem pertine-
bat etiam alia praecepta mora-
lia tradere. Respondeo dicendum quod sicut
ex dictis patet, praecepta iudicialia
et caeremonialia ex sola insti-
tutione vim habent, quia antequam [antea]
instituerentur non videbatur referre
utrum sic vel aliter fieret. Sed
praecepta moralia ex ipso dic-
tamine naturalis rationis efficaciam
habent etiam si nunquam in
lege statuantur. Horum autem
triplex est gradus. Nam quaedam
sunt certissima et adeo mani-
festa quod editione non indigent,
sicut mandata de dilectione
dei et proximi, et alia huiusmodi
ut supra dictum est, quae sunt
quasi fines praeceptorum. Unde
in eis nullus potest errare
secundum iudicium rationis. Quaedam

vero sunt magis determinata
quorum rationem quilibet statim cognoscit
etiam popularis per se facili
ter/ et tamen quia in paucio
ribus circa huiusmodi contingit
iudicium humanum perverti
(indigent) huius editione/ et hec sunt
precepta decalogi. Secundo
vero sunt quorum ratio non est
adeo manifesta sed solum sa
pientibus/ et ista sunt precepta
moralia super addita de
calogo tradita a deo populo
per moysen et aaron. Sed quia
ea que sunt manifesta sunt principia
cognoscendi/ et eorum que non
sunt manifesta alia precepta
moralia superaddita decalo
go reducuntur ad precepta
decalogi per modum cuiusdam
additionis ad ipsa. Nam
in primo precepto decalogi
prohibetur cultus alienorum deorum
(da pre) tamen superadduntur prohibitiva
eorum que ordinantur ad cul
tus ydolorum sicut dicitur
Deut. xviii. Non inveniatur
in te qui lustret filium suum
aut filiam ducens per ignem
nec sit maleficus incantator
nec phitones consulat neque
neque divinos et querens a mor
tuis veritatem. Secundum autem pre
ceptum prohibet periurium superadditur
autem ei prohibitio
blasfemie Levit. xxiiii.
Prohibitio falsae doctrine
Deut. xiii. Tertio vero
precepto superadduntur omnia
ceremonialia. Quarto autem
precepto de honore parentum

superadditur preceptum de honora
tione senum secundum illud Levit. xix. Co
ram cano capite consurge et ho
nora personam senis/ et universaliter omnia
precepta inducentia ad reverentiam
exhibendam maioribus vel ad
beneficia exhibenda vel equa
libus vel minoribus. Quinto autem
precepto quod est de prohibitione
homicidii superadditur prohibitio
odii/ et cuiuslibet violationis contra proximum
sicut illud Levit. xix. Non stabis
contra sanguinem proximi tui et etiam
prohibitio odii fratris secundum illud Ne oderis fratrem
tuum in corde tuo. Precepto autem
quod est de prohibitione
adulterii superadditur preceptum
de prohibitione meretricii secundum
illud Deut. xxiii. Non erit mere
trix de filiabus israel
neque fornicator de filiis israel
et iterum prohibitio vitii contra naturam
secundum illud Levit. xviii. Cum mas
culo non commisceberis cum omni pecore (peccore)
non coibis. Precepto autem
de prohibitione furti
~~Precepto autem precepto~~ adiungitur
preceptum de prohibitione usure secundum
illud Deut. xxiii. Non fenera
beris fratri tuo ad usuram et prohibitio
fraudis secundum illud Deut.
xxv. Non habebis in sacculo
diversa pondera/ et universaliter omnia
que ad prohibitionem calumnie
et rapine pertinent. Octavo vero
precepto quod est de prohibitione
falsi testimonii additur prohibitio
falsi iudicii secundum illud Exod. xxiii.
Nec in iudicio plurimorum
acquiesces sententie/ ut a vero devies

et prohibitio mendacii. Sicut
ibi subditur: Mendacium fu-
gies. Et prohibitio detractionis,
sicut Levit. 19: Non eris
criminator et susurro in populis.
Aliis autem duobus praeceptis nulla
alia adiunguntur, quia per
eius mali concupiscentia prohi-
betur. Ad primum ergo dicendum quod ad
dilectionem Dei et proximi ordina-
tur quae sunt praecepta decalogi,
sicut tamen dictum est, verum quaedam
magis evidenter. Ad 2 dicendum quod
praecepta caeremonialia et iudicialia
sunt determinativa praeceptorum deca-
logi ex vi institutionis, non
autem ex vi naturalis instinctus, sicut
praecepta moralia superaddita.
Ad 3 dicendum quod praecepta legis
ordinantur ad bonum commune, ut
supra dictum est. Et quia virtutes
ordinantes ad alios directe per-
tinent ad bonum commune, et similiter virtus
castitatis in quantum actus generationis
deservit bono communi speciei, ideo
de istis virtutibus directe dantur
praecepta decalogi et praecepta super-
addita. De actu autem fortitudinis
datur praeceptum proponendum per
duces exhortantes in bello, quod
pro bono communi suscipitur, ut patet
Deuteron. 20, ubi mandatur
sacerdoti: Nolite metuere, nolite
cedere. Similiter etiam actus gulae pro-
hibere committitur monitioni
paternae, quia contrariatur bono dome-
stico, unde dicitur Deut. 21 ex
persona parentum: Monita nostra au-
dire contempnit, comessationibus
vacat et luxuriae atque conviviis.

Duodecimo sic proceditur. Videtur quod prae-
cepta moralia veteris
legis iustificabant. Dicit

enim apostolus Rom. 2: Non enim
auditores legis iustificabuntur,
sed factores legis. Sed factores qui implent
praecepta legis. Ergo praecepta legis
adimpleta iustificabant. Praeterea
Levit. 18: Custodite leges
atque iudicia quae faciens ho-
mo vivet in eis. Sed vita spiritualis
hominis est per iustitiam. Ergo prae-
cepta legis adimpleta iusti-
ficabant. Praeterea lex divina ef-
ficacior est quam lex humana.
Sed lex humana iustificat; est
enim iustitia in hoc quod quidam
praecepta legis adimplent. Ergo
praecepta legis iustificabant.
Sed contra est quod dicit apostolus 2 Cor.
3: Littera occidit, spiritus autem
vivificat. Quod secundum Augustinum in
libro De spiritu et littera intelli-
gitur etiam de praeceptis moralibus.
Ergo praecepta moralia non insti-
ficabant. Respondeo dicendum quod sicut
sanum proprie et primo dicitur quod habet
sanitatem, per posterius autem quod
significat sanitatem vel quod conser-
vat sanitatem, ita iustificatio
primo et proprie dicitur ipsa factio
iustitiae; secundario vero et quasi impro-
prie dici iustificatio significatio
iustitiae vel dispositio ad
iustitiam. Quibus duobus modis
manifestum est quod praecepta legis
iustificabant, in quantum scilicet dispo-
nebant homines ad gratiam
Christi iustificantem, quam etiam
significabant, quia sicut dicit Augustinus contra
Faustum, etiam
vita illius populi prophetica erat
et Christi figurativa. Sed si loquamur
de iustificatione proprie
dicta, sic considerandum est quod iustitia

pt accepi put est in actu ul
put est in actu Et sm hec
iustificacio dr dicit Vno
quo ho sit iustus ad
pictus habitu iusticie Alia
vero modo ho op opere iusticie
opatur et sic dr iustus / aut
sit aliud qm iusticie ex causa
tio iusticia aut sicut et alie
virtutes / pt accepi et acqui
sita et infusa / ut ex supra
dictis pz Acquisita quidem
causatur ex opibus Infu
sa causatur ab ipso deo per
graciam et hec est vera iusti
cia de qua nunc loquimur sm
quam ali iusti apud deum qui
d rom iiii Si abraham
ex opibus legis iustificatus
est / et hz gloriam sed non
apud deum Hec igitur iusticia
causari non poterat per precepta
moralia que sunt de actibus
humanis / sic precepta moralia iu
stificare non poterant iusticiam
causando / sed vero acquisita iusti
ficatio per execucionem iusticie / sic p
cepta moralia iustificabant in
quantum continebant id quod est
se iustum / illa sed ca veteris
legis gentium non observabant
/ sicut observant sacrata no
ue legis / que per se hnt iusti-
ciam Si vero iustificacio acci
piatur per execucionem iusticie
sic omnia precepta legis iusti
ficabant aliter tamen et aliter
Nam precepta cerimonialia
continebant quidem iusticiam
/ sic in generali put scilicet
exhibebantur in cultum dei

Inspeciali vero non continebant sic su
iusticiam nisi ex sola legis de
terminatione diuine Et ideo de his
preceptis dr quod non iustificabant
nisi ex deuocione et
obediencia facientium Precepta vero
moralia et iudicialia continebant
illud quod erat sic se iustum vel
in generali vel etiam in speciali Sed
precepta moralia continebant illud
quod erat sic se iustum / sic iusticia
generalem que est omnis virtus ut dr
in v ethicorum Precepta vero iudicialia
pertinebant ad iusticiam specialem
que consistit circa actus humane vite
qui sunt inter homines ad inuicem
Tercio patet quod apostolus accipit
ibi iustificacionem pro execucione iusticie
Ad 3m dicendum quod facientes precepta
legis dicitur vivere in eis quia non
incurebant penam mortis qua
lex transgressoribus infligebat in
quo sensu inducit hoc apostolus ad
Galathas iii Ad 3m dicendum quod precepta
legis humane iustificant iusticia
acquisita de qua non querimus
ad presens sed solum de iusticia que est apud deum
Consequenter queritur de
preceptis cerimonialibus et
primo de ipsis sic se 2o de
causa eorum 3o de duracione
ipsorum Circa primum queruntur
quatuor Primo que sit racio
preceptorum cerimonialium 2o vtrum
sint figuralia 3o utrum debuerint
esse multa 4o de diuisione ipsorum
Ad primum sic proceditur videtur quod racio
preceptorum cerimonialium non
in hoc consistat quod pertineant ad cultum
dei In lege enim veteri dantur
iudeis quedam precepta de ab
stinencia ciborum vt pz leuitici

xi. Et etiam de abstinendo ab ali-
quibus vestimentis. Unde Levitici
xix. Vestem que ex duobus
texta est non indueris. Et Numeri
capitulo xv°. ut faciant
sibi fimbrias per angulos
palliorum. Sed huiusmodi non sunt
precepta moralia que non ma-
nent in nova lege / nec etiam
iudicialia que non pertinent ad iu-
dicium faciendum inter homines / ergo sunt
cerimonialia. Sed in nullo pertinere
videntur ad cultum dei / ergo non
est ratio cerimonialium preceptorum
que pertinent ad cultum dei. Pre-
terea quidam dicunt quod precepta cerimonia-
lia dicuntur illa que pertinent
ad sollempnitates quasi dicerentur
a cereis / que in sollempnitatibus
accenduntur. Sed multa alia
sunt pertinentia ad cultum dei
preter sollempnitates / ergo non videtur
quod precepta cerimonialia ea ratione
dicantur quod pertinent ad cultum dei.
Preterea quosdam precepta cerimonia-
lia dicuntur quasi normativa idest re-
gulativa salutis. Nam chere in
greco est idem quod salve. Sed omnia
precepta legis sunt regulativa salutis
et non solum illa que pertinent
ad cultum dei / ergo non solum illa
que pertinent ad cultum dei. Pre-
terea rabi moyses dicit quod precepta cerimo-
nialia dicuntur quorum ratio non est
manifesta / sed pertinentia ad cultum
dei habent rationem manifestam. Sicut
observatio sabbati / et celebratio
phase / et scenophagie et
multorum aliorum quorum ratio
in lege signatur / ergo cerimonia-
lia non sunt que pertinent ad

cultum dei. Sed contra est quod di-
citur exodi xviii°. Esto tu populo in his
que ad deum pertinent ostendasque
populo cerimonias et ritum
colendi. Respondeo dicendum quod sicut
supra dictum est precepta cerimonia-
lia determinant precepta mora-
lia in ordine ad deum sicut
iudicialia determinant precepta
moralia in ordine ad proximum.
Homo autem ordinatur ad deum
per debitum cultum / et ideo
cerimonialia proprie dicuntur que ad
cultum dei pertinent / ratio autem huius
nominis supra posita est ubi precepta
sunt cerimonialia ab aliis dis-
tincta. Ad primum ergo dicendum quod ad
cultum dei pertinent non solum sa-
crificia / et alia huiusmodi que immediate
ad deum ordinari videntur. Sed
etiam debita preparatio colentium
deum ad cultum ipsius sicut
etiam in aliis quecumque sunt
preparatoria ad finem cadunt
sub scientia que est de fine. Huiusmodi
precepta autem que dantur in lege
de vestibus / et cibis colentium
deum / et aliis huiusmodi pertinent
ad quandam preparationem ipsorum
ministrantium / ut sint ydonei
ad cultum dei / sicut etiam specialiter
observantias aliqui habent
qui sunt in ministerio regis. Unde
etiam sub preceptis cerimonialibus
continentur. Ad secundum dicendum quod illa
expositio nominis non videtur esse ad
cultum conveniens quia non
multum invenitur in lege quod in
sollempnitatibus cerei accenderentur
sed in ipso etiam candelabro lu-
cerne cum oleo olivarum prepara-
bantur ut patet Levitici xxiiii°

Nichilominus tamen propter dicta quod in
sollempnibus omnia alia que
ad cultum dei pertinebant
diligentissime observabat. Et
sic hec in observacione sollemp
nitatum omnia cerimonialia in
cluduntur. Tho. 2 dd. quod nunc
illa expositio unius cum ce
rimoniis consensus non est cum
cerimonie non est contra sed la
tum. Dicitur tamen dicta quod cum
salus hominis sit a deo propter
illa precepta videntur esse
salutis, quod homines ordi
nat ad deum. Et cerimonialia
dicuntur que ad cultum dei
pertinent. Tho. 2 dd. quod in
tantum cerimonialia cum quo
dammodo probabilibus non quod ex
eo dicuntur cerimonialia
quia ratio eorum non est ma
nifesta. Sed hec est quedam
consequens quia cum precepta
ad cultum dei [1] ~~ordinata~~
[1] pertinencia oportet esse figurativa ut supra dictum
simile est quod eorum ratio non est
adeo manifesta.

Ad secundum sic proceditur videtur quod
precepta cerimonialia
non sunt figurativa. Pertinet
enim ad officium cuiuslibet docto
ris ut sic pronunciet ut
de facili intelligi possit. Augustinus
De ... in 4 de doctrina
christiana. Et hoc maxime videtur
esse necessarium in latione legis
quia precepta legis proponuntur
populo. Unde lex debet esse manifesta. Ut
dicit Ysidorus. Si igitur precepta
cerimonialia data sunt in
alicuius rei figuram videtur

inconveniens tradidisse huiusmodi pre
cepta Moyses non exponens
quid figuraret. [2] Preterea que in
cultu dei aguntur maxime
decet honestate carere. Sed facere
aliqua facta ad alia [3] ~~representanda~~ videtur
esse theatrum vel poeticum. In
theatris enim representabantur aliquando per
ea que ibi gerebantur quedam
aliorum facta. Ergo videtur quod huiusmodi
non debent fieri ad cultum dei
ut dictum est. Sed cerimonialia
ordinantur ad cultum dei ut dictum
est. Ergo cerimonialia non debent
esse figurativa. Preterea Augustinus dicit
in Enchiridion. Deus maxime
colitur spe fide et caritate. Sed
hec non sunt figurativa. Ergo precep
ta cerimonialia non debent esse
figurativa. Preterea Dominus dicit Johannis 4.
Spiritus est deus et omnes qui ado
rant eum in spiritu et veritate
adorare oportet. Sed figura non est ipsa
veritas, ymmo contra invicem divi
duntur. Ergo cerimonialia que
pertinent ad cultum dei non debent
esse figurativa. Sed contra est quod
apostolus dicit ad Colossenses 2º. Nemo
vos iudicet in cibo aut in
potu aut in parte diei festi
aut neomenie aut sabba
torum que sunt umbra futurorum.
Respondeo dicendum quod sicut iam dictum
est precepta cerimonialia dicuntur
que ordinantur ad cultum dei.
Est autem cultus dei duplex:
interior et exterior. Cum enim homo
sit compositus ex anima et corpore
utrumque debet applicari ad
colendum deum, ut scilicet anima
colat interiori cultu, et corpus
exteriori. Unde dicitur in psalmo

[1] ea
[1] reputanda

Cor meum et caro mea exultaverunt in deum vivum. Et sicut corpus ordinatur in deum per animam, ita cultus exterior ordinatur ad interiorem cultum. Consistit autem cultus interior in hoc quod anima coniungatur deo per intellectum et affectum. Et ideo secundum quod diversimode intellectus et affectus colentis deum deo recte coniunguntur, secundum hoc diversimode exteriores actus hominis ad cultum dei applicantur. In statu enim future beatitudinis intellectus humanus ipsam divinam veritatem in se ipsa intuebitur, et ideo exterior cultus non consistit in aliqua figura, sed solum in laude dei, que procedit ex interiori cognitione et affectione, secundum illud Isaie li: Gaudium et letitia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. In statu autem presentis vite non possumus divinam veritatem in seipsa intueri, sed oportet quod radius divine veritatis nobis illucescat sub aliquibus sensibilibus figuris, sicut dicit Dionysius primo c. cel. hier. Diversimode tamen secundum diversum statum cognitionis humane. In veteri enim lege neque ipsa divina veritas in se ipsa manifestata erat, neque etiam adhuc propalata erat via ad hoc perveniendi, ut apostolus dicit ad Hebr. ix. Et ideo oportebat exteriorem cultum veteris legis non solum esse figurativum future veritatis manifestande in patria, sed etiam esse figurativum Christi, qui est via ducens ad illam patrie veritatem. Sed in statu nove legis hec via iam est revelata. Unde hanc non oportet prefigurari sicut futuram, sed oportet commemorari per modum preteriti vel presentis. Sed solum oportet prefigurari futuram veritatem glorie nondum revelatam. Et hoc est quod apostolus dicit ad Hebr. x: Umbram habet lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum. Umbra enim minus est quam imago, tamquam imago pertineat ad novam legem, umbra vero ad veterem. Ad primum ergo dicendum quod divina non sunt revelanda hominibus nisi secundum eorum capacitatem, alioquin daretur eis precipitii materia dum contemnerent que capere non possent. Et ideo utilius fuit ut sub quodam figurarum velamine divina mysteria rudi populo traderentur, ut sic saltem ea implicite cognoscerent dum illis figuris deservirent ad honorem dei. Ad secundum dicendum quod sicut poetica non capiuntur a ratione humana propter defectum veritatis qui est in eis, ita etiam ratio humana perfecte capere non potest divina propter excedentem ipsorum veritatem. Et ideo utrobique opus est representatione per sensibiles figuras. Ad tertium dicendum quod Augustinus ibi loquitur de cultu interiori ad quem ordinari oportet exteriorem cultum, ut dictum est. Et similiter dicendum ad quartum, quia per Christum homines plenius ad spiritualem dei cultum sunt introducti.

Sed revelata

Ad 3 sic proceditur. videtur quod non
debuit esse cerimonia multa
ea enim que sunt ad finem debent
esse fini proporcionata / sed pre
cepta cerimonialia sicut dictum
est ordinantur ad cultum
dei et in figuram dei et xpi
Est autem unus deus a quo
omnia et unus dominus ihesus
xpus per quem omnia ut dicitur
i ad Corinth viii ergo
cerimonialia non debuerunt
multiplicari. Item multitudo pre
ceptorum cerimonialium trans
gressionis erat occasio Secundum
id quod dicit petrus actuum
xv Quid temptatis tollere
iugum super ceruices discipulorum
quod neque nos neque patres
nostri portare potuimus Ergo
transgressio cerimoniarum precepto
rum contrariatur diuine saluti
sed nobis omnis lex debet sa
luti conuenire hominum ut
ysidorus dicit. Videtur quod non
debuerunt multa cerimonia
precepta dari. Item cerimonia
pertinebant ad cultum dei ex
teriorem et corporalem ut dic
tum est. Sed huiusmodi cultum
exteriorem lex debebat dimi
nuere quia ordinabat ad xpm
qui docuit legem homines
deum colere in spiritu et veritate
ut dicitur Joh iiii. ergo debu
erunt multa precepta cerimo
nialia dari. Sed contra est quod
dicitur Osee viii Scribam
eis multiplices leges meas

Et Job xi dicitur ut ostenderet tibi secreta
sapientie quod multiplex sit lex eius. Respon
deo dicendum quod sicut supra dictum est quod omnis
lex alicui populo datur. In populo autem
duo genera hominum continentur quidam
proni ad malum qui sunt per pre
cepta legis coercendi ut supra
dictum est. quidam habentes inclinationem
ad bonum vel ex natura vel
ex consuetudine vel magis ex gratia
et tales sunt per legis preceptum
instruendi et in melius promoven
di. Quantum igitur ad utrumque genus
hominum expediebat precepta cerimo
nialia in veteri lege multiplicari
Erant enim in illo populo ad ydola
triam proni / et ideo necesse erat
ut ab ydolatrie cultu per precepta
cerimonialia reuocarentur ad cul
tum dei. Et quia multipliciter homines
ydolatrie deseruiebant oportebat
e contrario multa institui ad singula
reprimenda et iterum multa talibus
imponi ut quasi honorati ex
hiis que ad cultum dei impen
derent non vacarent ydolatrie
deseruire. Ex parte vero eorum
qui erant prompti ad bonum
etiam necessaria fuit multiplicatio
cerimonialium propter duo / Tum quia
per hec diuersimode mens eorum
referebatur in deum et magis
assidue / Tum etiam quia misterium
xpi quod per huiusmodi cerimonialia figura
batur multiplices utilitates
attulit mundo / et multa circa
ipsum consideranda erant
que oportuit per diuersa cerimo
nialia figurari. Ad primum
ergo dicendum quod quando id quod ordinatur
ad finem est sufficiens ad ducendum

in fine tunc sufficit unum ad
unum finem. Sicut una me-
dicina si sit efficax sufficit
contra ad sanitatem inducen-
dam / et tunc non oportet multipli-
cari medicinas. Sed propter de-
bilitatem et imperfectionem eorum
quod est ad finem / oportet ea multi-
plicari sicut multa remedia adhi-
bentur infirmo quia unum non
sufficit ad sanandum cerimonie
autem veteris legis invalide
et imperfecte erant / et ad reputandum
~~[illegible]~~ Christi iustitiam
que est super omnes tolleret / et
ad promulgandum meritum hominum
deo. Unde Apostolus dicit ad Hebreos
vii. Reprobatio fit prioris mandati
propter infirmitatem et inutili-
tatem nichil enim ad perfectum addu-
xit lex. Et ideo oportuit has
cerimonias multiplicari. Ad
2m dicendum quod sapientis legis la-
toris ~~minores~~ transgressiones
permittere ut maiores caveantur.
Et ideo ut caveretur transgres-
sio ydolatrie / et superbie que
in iudeorum cordibus nascere-
tur / si omnia precepta legis
implerent / et ideo non propter hoc
permisit deus multa cerimo-
nialia precepta tradere / quia
de facili sinebat eos non
transgredi eorum / Ad 3m dicendum
quod vetus lex in multis dimi-
nuit corporalem cultum propter
quod statuit / quod non in omni
loco sacrificia offerentur

nec per quoslibet et multa
huiusmodi statuit ad diminutionem
exterioris cultus. Unde etiam
rabi moyses egipcius dicit attenuare
quod deus tamen non ita atte-
nuavit corporalem cultum dei ut
reverteret ad cultum demonum
declinarent /

Ad 4m sic proceditur videtur quod
cerimonie veteris le-
gis inconvenienter dividantur
in sacrificia sacra sacramenta / et
observantias cerimonie enim ve-
teris legis figurabant / sed hoc Christum
solum fiebat per sacrificia
per que figurabatur sacrificium
quo Christus se obtulit obla-
tionem et hostiam deo. Ut
dicitur ad ephesios v. / ergo sola
sacrificia erant cerimonie.
Preterea lex vetus ordinabatur
ad novam. Sed in nova lege
sacrificium est ipsum sacramentum
altaris / ergo in veteri lege non
debuit distingui sacramenta a
sacrificiis / Preterea sacrum di-
citur quod est deo dicatum / sic quod
modo tabernacula et vasa
eius sanctificari dicebantur.
Sed omnia cerimonialia erant
ordinata ad cultum dei ut
dictum est / ergo omnia cerimonialia
erant sacra neque una
pars cerimonialium debet sacra
nominari / Preterea observantie
ab observando dicuntur. Sed omnia
legis precepta observari de-
bebant. Dicitur in Deuteronomi
vi°. Observa et cave ne

oblivisceris domini dei tui et
negligas mandata eius
atque iudicia / et cirimonias
ut ergo observantie debitum
poni vna post cirimonialia
¶ Item sollempnitates inter
cirimonias computantur ut sit
in numeri sexti ut patet ad
Collo. in textu et obla
tiones et munera ut patet per
capitulum ad hebreos ix / que
tamen sub nullo horum continentur
Videtur ergo inconveniens esse predicta
distinctio cirimonialium
¶ Sed contra est quod in veteri le
ge singula predicta cirimonie
vocantur sacrificia enim dicuntur
cirimonie numeri xv / Offerat
vitulum et sacrificia eius
ad libamenta ut cirimonie
eius postulant / De sacramento
autem ordinis dicitur levitici viii
Hec est unctio aaron et
filiorum eius in cirimoniis De
vasis autem dicitur exodi xxxviii
Hec sunt instrumenta tabernaculi
testimonii et in cirimoniis levi
tarum / De observantiis autem
dicitur iii regum ix Si aversi
fueritis non sequentes me nec
observantes cirimonias quas
proposui vobis ¶ Respondeo dicendum
quod sicut dictum est precepta cirimonialia
ordinantur ad cultum dei
in quo quidem cultu considera
ri potest et ipse cultus et co
lentes / et instrumenta colendi
Specialiter autem cultus specialiter con
sistit in sacrificiis que in
dei reverentiam offeruntur

Instrumenta autem colendi pertinent
ad sacra ut est tabernaculum
et vasa alia huiusmodi Ex parte
autem colentium duo possunt conside
rari scilicet et eorum institutio ad cul
tum dei quod fit per quandam
consecrationem vel populi / vel ministrorum
et ad hoc pertinent sacramenta / et iterum
eorum singularis conversatio per
quam distinguuntur ab hiis
qui deum non colunt / et ad hoc
pertinent observantie puta in
cibis in vestibus et aliis huiusmodi
¶ Ad primum ergo dicendum quod sacrificia
offerri oportebat et in aliquo
loco et per aliquos homines
et totum hoc ad cultum dei
pertinet Unde sicut per sacrificia
significatur christus immolatus ita etiam
per sacramenta et sacra illorum significa
bantur sacramenta et sacra legis nove
et per eorum observantias signi
ficabatur conversatio populi nove legis
que omnia ad christum pertinent
¶ Ad secundum dicendum quod sacrificium
nove legis id est eucharistia continet
ipsum christum qui est sanctificationis
actor sanctificavit enim per suum
sanguinem populum ut dicitur ad
hebreos ultimo Et ideo hoc sacri
ficium est etiam sacramentum Sed sacri
ficia veteris legis non continebant
christum sed ipsum figurabant
Et ideo non dicuntur sacramenta
Sed ad hoc designandum seorsum
erant quedam sacramenta in veteri
lege / que erant figure future
consecrationis / quamvis etiam quibus
dam consecrationibus quedam
sacrificia adiungerentur ¶

Ad 3 dicendum quod etiam sacrificia et sacramenta erant quedam erant sacra ut puta ad cultum dei dicata vel tamen erant sacramenta vel sacrificia et ideo retinebat sibi que nomen sacrorum etc. Secundo dicendum quod ea que pertinebant ad conversationem populi colentis deum retinebat sibi que nomen observantiarum inquantum a communi deficiebant Non enim dicebantur sacra quia non habebant immediatum respectum ad cultum dei sicut tabernaculum et vasa eius Sed per quandam congruentiam erant cerimonialia inquantum pertinebant ad quandam ydoneitatem populi colentis deum etc. Tertio dicendum quod sicut sacrificia offerebantur in determinato loco ita etiam offerebantur in determinatis temporibus unde etiam et sollempnitates inter sacra computari videntur oblationes autem et munera computantur cum sacrificiis quia deo offerebantur unde apostolus dicit ad Hebreos 5o Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hiis que sunt ad deum ut offerat dona et sacrificia

Deinde considerandum est de causis cerimonialium preceptorum Et circa hoc queruntur sex Primo utrum precepta cerimonialia habeant causam Secundo utrum habeant causam literalem vel solum figuralem Tertio de causis sacrificiorum Quarto de causis sacramentorum Quinto de causis sacrorum Sexto de causis observantiarum Ad primum sic videtur quod non sit precepta

Precepta cerimonialia non habent causam Quia super illud Ephesios 2 In legem mandatorum decretis evacuans dicit glossa id est evacuans legem veterem quantum ad carnales observantias decretis id est preceptis evangelicis que ex ratione sunt Sed si observantie veteris legis ex ratione erant frustra evacuarentur per rationabilia decreta nove legis ergo cerimoniales observantie veteris legis non habebant aliquam rationem etc. Preterea vetus lex successit legi nature Sed in lege nature fuit aliquod preceptum quod nullam rationem habebat nisi ut hominis obediencia probaretur sicut Augustinus dicit 8 super Genesim ad literam de prohibitione ligni vite ergo etiam in veteri lege aliqua precepta danda erant in quibus hominis obediencia probaretur que de se nullam rationem haberent Preterea opera hominis dicuntur moralia secundum quod sunt a ratione Si igitur cerimonialium preceptorum sit aliqua ratio non different a moralibus preceptis Videtur ergo quod cerimonialia precepta non habent aliquam causam Ratio enim precepti ex aliqua causa sumitur Sed contra est quod dicitur in psalmo preceptum domini lucidum

illuminans oculos. Secundo cerimonialia precepta sunt dei ergo sunt iusta. Et non essent nisi haberent rationabilem causam. Ergo precepta cerimonialia habent rationabilem causam.

Respondeo dicendum quod cum sapientis sit ordinare secundum philosophum in primo methaphysice, ea que ex divina sapientia procedunt oportet esse ordinata, ut dicit apostolus Ro. xiii. Ad hoc autem quod aliqua ordinata sint duo requiruntur. Primo quidem quod aliqua ordinentur ad debitum finem, qui est principium totius ordinis in rebus agendis. Ea enim que casu eveniunt preter intentionem finis vel que non serio fiunt sed ludo dicimus esse inordinata. Alio oportet quod illud quod est ad finem sit proportionatum fini. Et ex hoc sequitur quod ratio eorum que sunt ad finem accipitur secundum sicut ratio dispositionis serre sumitur ex sectione que est finis eius, ut dicitur in ii phisicorum. Manifestum autem est quod precepta cerimonialia sicut et alia precepta legis sunt ex divina sapientia instituta. Unde dicitur Deut. iiii: Hec est sapientia vestra et intellectus coram populis. Unde necesse est dicere quod precepta cerimonialia sint ordinata ad aliquem finem ex quo eorum cause rationabiles assignari possunt.

Ad primum ergo dicendum quod observantie veteris legis possunt dici sine ratione quantum ad hoc quod ipsa facta in sui natura rationem non habebant. Puta quod vestis non conficeretur ex lana et lino. Poterat tamen habere rationem ex ordine ad aliquid aliud, sive ut aliquid per hoc figurabatur vel aliquid excludebatur. Sed precepta nove legis que principaliter consistunt in fide et dilectione dei ex ipsa natura actus rationabilia sunt.

Ad secundum dicendum quod prohibitio ligni scientie boni et mali non fuit propter hoc quod illud lignum esset naturaliter malum. Sed tamen ipsa prohibitio habuit aliquam rationem ex ordine ad aliquid aliud, in quantum scilicet per hoc aliquid figurabatur. Et sic etiam cerimonialia precepta veteris legis habent rationem in ordine ad aliud.

Ad tertium dicendum quod precepta moralia secundum suam rationem habent rationabiles causas, sicut non occides, non furtum facies. Sed precepta cerimonialia habent rationabiles causas ex ordine ad aliud, ut dictum est.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod precepta cerimonialia non habeant causam litteralem sed figuralem tantum. Inter precepta enim cerimonialia precipue erant circumcisio et immolatio agni paschalis. Sed utrumque istorum non habebat nisi figuralem causam, quia utrumque istorum

dictum est in signum. dicitur Gen. xvii. Circumcidetis carnem preputii vestri ut sit in signum federis inter me et vos. Et de celebratione phase dicitur Exo. xiii. Erit quasi signum in manu tua et quasi monumentum ante oculos tuos. Ergo multo magis alia cerimonialia non habent nisi causam figuralem. Preterea effectus proportionatur sue cause. Sed omnia cerimonialia sunt figuralia ut dictum est. Ergo non habent nisi causam figuralem. Preterea id quod est de se indifferens utrum sic vel non sic fiat non videtur habere aliquam causam litteralem. Sed quedam sunt in preceptis cerimonialibus que non videntur differre utrum sic vel non sic fiant sicut est de numero animalium offerendorum. Et aliis huiusmodi particularibus circumstantiis. Ergo precepta veteris legis non habent rationem litteralem. Sed contra est quia sicut precepta cerimonialia figurabant Christum ita etiam et hystorie veteris testamenti. dicitur i. ad Corinth. x. quod omnia in figura contingebant illis. Sed in hystoriis veteris testamenti preter intellectum misticum seu figuralem est etiam intellectus litteralis. Ergo etiam precepta cerimonialia preter causas figurales habebant etiam causas litterales. Respondeo dicendum quod sicut dictum est ratio eorum que sunt ad finem oportet quod a fine sumatur. Finis enim preceptorum cerimonialium duplex est. ordinabantur enim ad cultum dei pro tempore illo et ad figurandum Christum. Sicut et verba prophetarum sic respiciebant presens tempus quod etiam in figura futuri dicebantur. ut Jeronimus dicit super Osee. Sic igitur rationes preceptorum cerimonialium veteris legis dupliciter accipi possunt. Uno modo ex ratione cultus divini qui erat pro tempore illo observandus. et rationes iste sunt litterales sive pertineant ad vitandum cultum ydolatrie sive ad rememorandum aliqua dei beneficia sive ad insinuandum excellentiam divinam. Vel etiam ad designandum mentis dispositionem que tunc requirebatur in colentibus deum. Alio modo possunt rationes eorum assignari secundum quod ordinantur ad Christum figurandum. et sic habent rationes figurales et misticas sive accipiantur ex ipso Christo et ecclesia quod pertinet ad allegoriam sive ad mores populi christiani quod pertinet ad moralitatem sive ad statum future glorie prout in eam introducimur per Christum

pertinet ad anagogiam. Ad 3m dicendum quod sicut intellectus litteralis in scriptura est litteralis quia verba ad hoc proferuntur ut hoc significent, ita etiam figurationes cerimoniarum legis que sunt commemorative beneficiorum dei propter que instituta sunt vel aliorum huiusmodi que ad illum statum pertinebat non excedunt ordinem litteralium causarum. Unde quod assignetur causa celebrationis phase quia est signum liberationis ex egypto, et quod circumcisio sit signum pacti quod deus habuit cum abraham pertinet ad causam litteralem. Ad 4m dicendum quod ratio illa procederet si cerimonialia precepta essent data ad figurandum futurum, non autem ad presentialiter deum colendum. Ad 5m dicendum quod sicut in legibus humanis dictum est quod in universali habent rationem, non autem quantum ad particulares conditiones, sed hec sunt ex arbitrio instituentium, ita etiam multe particulares determinationes in cerimoniis veteris legis non habent aliquam causam litteralem sed solum figuralem, in communi etiam habent causam litteralem.

Ad 3m sic proceditur. Videtur quod non possit conveniens ratio cerimoniarum assignari que ad sacrificia pertinent. Ea enim que in sacrificium offerebantur sunt illa que sunt necessaria ad sustentandum humanam vitam sicut animalia quedam et panes quidam. Sed tali sustentatione deus non indiget, secundum illud psalmi: Numquid manducabo carnes taurorum aut sanguinem hircorum potabo. Ergo inconvenienter huiusmodi sacrificia deo offerebantur. Preterea in sacrificium divinum non offerebantur nisi de tribus generibus animalium quadrupedum, scilicet de genere boum ovium et caprarum, et de avibus communiter quidem turtur et columba. Specialiter autem in emundationibus leprosi fiebat sacrificium de passeribus. Multa autem alia animalia sunt hiis nobiliora. Cum igitur omne quod est optimum deo sit exhibendum, videtur quod non solum de istis rebus fuerint deo sacrificia offerenda. Preterea sicut homo a deo habet dominium volatilium et bestiarum, ita et piscium. Inconvenienter igitur pisces a divino sacrificio excludebantur. Preterea indifferenter offerri mandantur turtures et columbe. Sicut igitur mandatur offerri pulli columbarum, ita etiam pulli turturum. Preterea deus est auctor vite non solum hominum sed etiam animalium, ut patet per illud Genesis primo. Mors autem opponitur vite. Non ergo debuerunt offerri deo animalia occisa, sed magis animalia viventia, precipue quia etiam apostolus monet Romanorum 12: ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem. Preterea si animalia deo in sacrificium non offerebantur nisi occisa, nulla videtur esse differentia qualiter occidantur.

occidantur in memoriam ergo debite
mortis ymolacionis proprie
in animabus ut patet levitici primo
¶ Per omnes defectus animalis in-
est ad corrupcionem et mortem
Et ideo animalia corrupta deo offe-
rebantur. Unde cum fuit prohibita
oblacio animalis infecti pu-
ta claudi / vel ceci aut ali-
cuius macule ¶ Per illi qui offerunt
hostias deo debent de illis par-
ticipare Unde apostolus ad co-
rinthios x° Nonne qui edunt ho-
stias participes sunt altaris
Impinguntur primo quedam partes
hostiarum cunctis subtrahebantur
scilicet sanguis et adeps et pectus-
culum et armus dexter ¶ Per sed
holocausta offerebantur in ho-
nore dei / Contra est de hostie
pacifice et hostie pro peccato ¶ Sed
nullum animal feminini sexus offe-
rebatur deo in holocausto
fiebant in holocausta tam
de quadrupedibus quam de avi-
bus ergo in neutris in hostiis
pacificis et pro peccato offerebantur
animalia feminini sexus / et tamen in
hostiis pacificis non offerebantur
aves ¶ Per omnes bestie pa-
cifice primo debent esse inte-
gre Uno ergo debent poni
ista duo quia quorundam
pacificorum carnes non possent
vesci in crastino quod tamen
autem possent nisi mundarentur
levitici vii° ¶ Per omnia pec-
cata in hoc quod sunt quia
a deo avertunt ergo pro omnibus
peccatis una reconciliacio

unum genus sacrificii debuit
offerri ¶ Per omnia animalia que
offerebantur in sacrificium
unico offerebantur scilicet occisa
non videtur ergo conveniens
quia de tribus sequentibus dicitur
(Dicit)ur fiebat oblacio / unde
aliud offerebantur spice / unde
simila / unde panis quidem
quandoque coctus in clibano / quidem
in sartagine / quidem in crati-
cula ¶ Per omnia que in usum
nostrum veniunt a deo re-
cognoscere debemus primo inquire-
batur animalia solum hec deo offe-
rebantur panis unum vinum
thus et sal ¶ Per sacrificia
corporalia exprimunt interius sacri-
ficium cordis quo homo spiritum
suum offert deo / Sed interiori sa-
crificio plus est de dulce-
dine qua reputatur mel
et mordacitate quam reputatur sal
ergo Exodi xxxiiii Si prius mel
sit mel dulce quod inquiri
prohibebantur in sacrificio ap-
poni mel et fermentum quod
autem facit panem sapidum
et precipiebatur ibi apponi
sal quod est mordicativum
et thus quod habet saporem
amarum Videtur ergo quod ea
que pertinent ad interiora
magis sacrificiorum non habe-
bant convenientem causam
¶ Sed contra est quod dicitur levitici
i° Oblata omnia adole-
bit sacerdos super alta-
re in holocaustum et odo-
rem suavissimum domino Et
sicut dicitur Ephesios v. Tradi-
dit (?)

diligit deus nisi qui cum
sapientia inhabitat Ex quo
potest accipi quod quicquid est deo
acceptum est in sapientia ergo etc.
timorem sacrificiorum cum
sapientia erant red... quibus
coniungebantur Et hec videntur
quod predicti ... cerimonie
veteris legis duplicem
causam habebant Primam scilicet
litteralem secundum quod ordinabantur
ad cultum dei Aliam vero
figuralem sive misticam
secundum quod ordinabantur ad figu-
randum christum Et ex utraque
parte potest convenienter assignari
causa cerimoniarum que ad
sacrificia pertinebant Primum
enim quod sacrificia ordinabantur
ad cultum dei causa sacrifi-
ciorum duplex accipi potest Uno modo
secundum quod per sacrificia representa-
batur ordinatio mentis
in deum ad quam excitabatur
ipse qui sacrificium offerebat
Ad rectam autem ordinationem
mentis in deum pertinet quod
omnia que homo habet recognoscat
a deo tamquam a primo principio
et ordinet in deum tamquam
in ultimum finem et hec represen-
tatur in sacrificiis et ob-
lationibus secundum quod homo de rebus
suis quasi in recognitionem quod ha-
bet ea a deo in honorem
dei ea offerebat Unde et
dixit David I paralipomenon
xxix tua sunt omnia et que
de manu tua accepimus de-
dimus tibi Et ideo in oblatione
sacrificiorum protestabatur
homo quod deus esset primum

principium creationis rerum et ultimus
finis ad quem essent omnia referenda
Et quia pertinet ad rectam ordina-
tionem mentis in deum ut mens
humana non recognoscat aliud
primum auctorem rerum nisi solum
deum neque in aliquo alio
finem suum constituat Propter hoc
prohibebatur offerre sacrificium
alicui alii nisi deo Secundum
illud Exodi xxii Qui immo-
lat diis occidetur preter domino
soli Et ideo alia ratione
ista sacrificia potest assignari ratio
Alio modo hoc quod per hoc homines
retrahebantur a sacrificiis ydolorum
Unde et precepta de sacrificiis
non fuerunt data populo iudeorum
nisi postquam declinavit ad
ydolatriam adorando vitulum
conflatilem quasi huiusmodi sacrificia
sint instituta ut populus ad sacri-
ficandum promptus huiusmodi sacrifi-
cia magis deo quam ydolis offerret
Unde dicitur Ieremie vii Non solum
locutus sum patribus vestris et non
precepi eis in die qua eduxi
eos de terra Egipti de verbo
holocaustomatum et victimarum Inter
omnia autem dona que deus
humano generi iam per peccatum
lapso dedit precipuum est
quod dedit filium suum Unde dicitur
Iohannis iii Sic deus dilexit
mundum ut filium suum uni-
genitum daret ut omnis qui
credit in ipsum non pereat
sed habeat vitam eternam Et ideo
potissimum sacrificium est quo
ipse christus semetipsum obtulit
deo in odorem suavitatis Et dicitur

Ephe v° Et ipse hec omnia
alia sacrificia offerebantur
in veteri lege / ut hec omnia sin
gularit et proprie sacrificium
signarent tamquam perfectum per
impfectum Unde apostolus ad hebre
os x° Et sacerdos veteris legis
cotidie sepe offerebat hostias
que numquam possunt auferre
peccata Cristus aut una pro
peccatis obtulit in sempiternum
Et quia ex figurato finitur
id sic ea omnes sacrificiorum
figura hinc veteris legis sunt
finita Et ideo sacrificio ceperunt
¶ Ad secundum ergo dicendum est deus
non volebat huiusmodi sacrificia
sibi offerri propter ipsas res
que offerebantur cum eis in-
digeret unde dicit ysa° p° ho
locausta arietum et adipem
pinguium / et sanguinem vitu
lorum / et hyrcorum / et agnorum
nolui Sed volebat ea
offerri sibi / sicud predictum
est / tum ad excludendum
ydolatriam / tum ad signan
ficandum debitum ordine
mentis humane in deum
/ tum etiam ad figurandum
misterium redemptoris humane
facte per cristum ¶ Et ideo
ex omnium ad omnia predicta
convenientissime ~~sunt~~ ista
animalia offerebantur deo
in sacrificium / et non quevis
alia Primo quidem ad ex
cludendum ydolatriam
quia omnia alia animalia

offerebant ydolatre diis suis
vel eis ad maleficia utebantur
Ista aut animalia apud
egiptios in quibus conversati
erant abhominabilia erat
ad occidendum / unde ea non offe
bant in sacrificium diis suis
unde dicitur exodo viii° abhomina
tiones egiptiorum ymmola
bimus deo nostro Oves
enim colebant hyrcos ve
nerabantur quia in eorum
figura demones apparebant
boves autem utebantur
ad agriculturam quam inter res
sacras habebant Secundo hoc
conveniens erat ad predictam
ordinationem mentis in deum
et hoc dupliciter Primo quidem
quia huiusmodi animalia maxime
sunt per que sustentatur
humana vita / et quod hoc
mundissima sunt et mundissim
habent nutrimentum Cetera vero
animalia vel sunt silvestria
et non sunt communiter hominum
usui deputata / vel si sunt
domestica immunda habent nu
trimentum ut porcus et gal
lina Solum aut id quod
est purum deo attribuendum
est Huiusmodi aut aves specialiter
offerebantur quia habebantur in
copia in terra promissionis Secundo
quia per ymmolationem huiusmodi
animalium puritas mentis
designatur Quia ut dicitur
in glo levitici primo Vitulum
afferimus cum carnis super
biam vincimus / agnum cum
irrationabiles motus corrigimus

Eodem lesrinud supanus
Et intime dum castitate
similiter panes azimos
tum in azimis sumant
epulantur. In columba vero
innuitur quod sequitur castis
et simplicitatis mentis. Ita
ro congruens fuit hec animalia
offerri in signum christi. Et
ut in eadem glo dicitur Christus
in vitulo offertur propter
virtutem crucis. In agno propter
innocentiam. In ariete propter
principatum. In hirco propter
similitudinem carnis peccati. In
turture et columba dua
rum naturarum coniunctio monstrabatur
Vel in turture castitas
in columba caritas figuratur
In similagine conspersionem
credentium aqua baptismi
figurabat. Ad 3 dicendum quod
pisces quia in aquis vivunt
magis sunt alieni ab homine
quam alia animalia que vivunt
in aere/ sed et hoc et iterum
pisces ex aqua extracti
statim moriuntur. Unde non
poterant in templo offer
ri sicut alia animalia. Ad
4 dicendum quod in turturibus
meliores sunt maiores quam
pulli. In columbis autem
contra. Et ideo ut Rabbi Moi
ses dicit mandantur offerri
turtures et pulli colum
barum quia et omne quod est
optimum deo est attribuen
dum. Ad 5 dicendum quod ani
malia in sacrificium oblata
occidebantur/ quia veniunt
ad usum hominis occisa

sunt quod a deo datur homini ad
esum/ et ideo igne cremabantur
quia per ignem decocta sunt
apta humano usui. Et similiter
per occisionem animalium significatur
destructio peccatorum. Et quod homines
erant digni occisione pro
peccatis suis ac si illa animalia
loco eorum occiderentur ad
significandum expiationem peccatorum
per occisionem autem huiusmodi animalium
consignabatur Christi occisio. Ad
6 dicendum quod specialis modus occidendi
animalia immolata determina
bantur in lege ad excludendum
alios modos quibus ydola
tre animalia ydolis immola
bant. Vel etiam ut Rabbi
Moyses dicit lex elegit genus
occisionis quo animalia minus
affligebantur occisa per quod
excludebatur et offe
rentium/ et deterioratio animalium
occisorum. Ad 7 dicendum quod
animalia maculosa solebant
contemptui esse apud homines contemptui
Et ideo prohibitum est ne deo in
sacrificium offerrentur propter quod
etiam prohibitum erat ne mercedem
prostibuli aut pretium canis
in domum dei offerrent. Et etiam eadem
ratione non offerebant animalia
ante 7 diem quia talia animalia
erant quasi abhominabilia non
dum complete consistentia propter
teneritudinem. Ad 8 dicendum
quod triplex erat sacrificiorum
genus. Quoddam erat quod totum
comburebatur. Et hoc dicebatur
holocaustum quasi totum incensum
huiusmodi enim sacrificium offerebatur

deo spale ad recognicionem ipsius
magestatis / et amore bonitatis
eius / et querebat statim
perfectionis / Impletur eciam con
fusionem et ideo totum comburebatur
ut sicut totum erat resolutum
in vaporem sursum ascendebat
/ ita eciam figuraretur totum hominem
et alia que ipsius sunt dei
subiecta quando esse subiecta et esse offeren
da celerius aut aut satisfaciond
peccato peccato / quod offerebatur deo et
in remissionem peccati
et querebat statim penitentie
satisfactione tum in satisfactione peccatorum / quod
dividebatur in duas partes / Nam
una pars eius comburebatur
altera vero cedebat in usum
sacerdotum ~~ut quod offerebatur~~
~~satisfaccio pro peccato~~ ad significandum
quod expiacio peccati fit
a deo per ministerium sacerdotum / ut
quod offerebatur sacrificium pro peccato
totius populi vel specialiter pro peccato
sacerdotis / tunc eciam totum combu
rebatur / nec eciam cedebat in
usum sacerdotum venie ea que
pro eorum offerebantur / ut nichil
peccati eorum in eis remaneret
/ et quia hoc non esset satisfacio
pro peccato / si cederet in usum
eorum pro quorum peccatis offerebantur
idem esse videtur ac si non offer
ret / Tertium vero sacrificium
vocabatur hostia pacifica
que offerebatur deo vel pro
graciarum accione / vel pro salute
vel prosperitate offerentium / vel
debito beneficii accepti vel
accipiendi / et comedit

statim perficeretur impleretur
mandatorum et ista dividebatur
in tres partes / Nam una pars
incendebatur ad honorem dei
altera pars cedebat in usum
sacerdotum / Tercia vero pars
in usum offerentium ad signi
ficandum quod salus hominis
procedit a deo dirigentibus
ministris ministerio dei / et co
operantibus ipsis hominibus
qui salvantur / Hoc autem
generaliter abstinebatur quod sanguis
et adeps non veniebant
neque in usum sacerdotum neque
in usum offerentium / Sed san
guis effundebatur ad crepi
dinem altaris in honorem
dei / adeps autem urebatur
in igne / Cuius ratio una quidem
fuit ad excludendum ydola
triam ydolatre enim ~~bibebant~~ libabat
de sanguine victimarum / et co
medebant adipes / unde
Deuteronomio xxxii De quorum
victimis comedebant adipes
et bibebant vinum libaminis
Alia vero est ad informacionem
humane vite prohibebatur enim
eis usus sanguinis ad hoc
ut horrerent humani sangui
nis effusionem / unde Genesis ix
Carnem cum sanguine
non comedetis / Sanguinem enim
animarum vestrarum requiram / Esus
vero adipum prohibebatur eis
ad vitandum lasciviam / Unde
Ezechielis xxxiiii Quod
crassum erat comedebatis
Tercia ratio est propter reverentiam

dei uo quia sanguis est maxime nutritiuus ad vitam ueniens cum anima dicitur esse in sanguine Adeps autem habundanciam nutrimenti demonstrat Et ideo ut ostenderetur quod a deo nobis est et uita / et omnis bonorum sufficiencia ad honorem dei effundebatur sanguis et adurebatur adeps Tercia racio est quia per hoc significabatur effusio sanguinis xpi et pinguedo caritatis eius per quam se obtulit deo pro nobis De hostiis autem pacificis in usum sacerdotis cedebat pectusculum et armus dexter ad excludendum quandam diuinationis speciem que vocatur spatulamancia quia scilicet in spatulis animalium immolatorum diuinabant et sibi inesse peccatores / et ideo ista offerentibus subtrahebantur Per hoc etiam significabatur quod sacerdoti erat necessaria sapientia cordis ad instruendum populum quod significabatur per pectus quod est tegimentum cordis / et etiam fortitudo ad sustentationem defectuum que significabatur per armum dextrum Ad xv dicendum quod holocaustum erat perfectissimum inter sacrificia ideo non offerebatur in holocaustum nisi masculus Nam femina imperfectum animal est Oblatio autem turturum et columbarum erat propter pauperes offerendum / qui maiora animalia offerre non poterant Et quia hostie pacifice gratis offerebantur / et nullus eas offerre cogebatur nisi spontanee / Ideo huiusmodi aues non offerebantur inter hostias pacificas / sed inter holocausta et hostias pro peccato quas quandoque oportebat offerre Aues autem huiusmodi propter altitudinem volatus conueniunt perfectioni holocaustorum et in hostiis pro peccato / quia habent gemitum pro cantu Ad xvi dicendum quod inter omnia sacrificia holocaustum erat precipuum Quia totum comburebatur in honorem dei / et nihil ex eo comedebatur Secundum uero locum in sanctitate tenebat hostia pro peccato que comedebatur solum in atrio a sacerdotibus et in ipsa die sacrificii Tercium uero gradum tenebant hostie pacifice pro gratiarum actione que comedebantur ipsa die / sed ubique in Ierusalem Quartum uero locum tenebant hostie pacifice ex voto quarum carnes poterant etiam in crastino comedi Et est ratio huius ordinis Quia maxime homo obligatur deo propter eius maiestatem Secundo propter offensam commissam Tercio propter beneficia iam suscepta Quarto propter beneficia sperata Ad xvii dicendum quod peccata aggrauantur ex statu peccantis ut supra dictum est Et ideo alia hostia mandatur offerri pro peccato sacerdotis et principis et alterius priuate persone Est autem ~~[illegible]~~ attendendum ut Rabi moyses dicit

Et quanto grauius erat peccatum tanto valor species animalis offerebatur pro eo unde capra quod est vilissimum animal est offerebatur pro ydolatria quod est grauissimum peccatum pro igno rancia vero sacerdotis offerebatur vitulus pro negligencia vero principis ircus Leuit. iiii. Item hec in sacrificijs pri dominus voluit paupertatem offeren cium ut qui non posset edum aut quadrupedes saltem offerret auem et qui hec non posset saltem offerebat farinam ut patet. Causa vero figuralis est quia panis significat Christum qui est panis viuus ut dicitur Joh. vi. Iste quidem erat primo in spica per statum legis nature in fide patrum. Erat autem sicut simila in doctrina legis et prophetarum. Erat autem primo panis formatus per humanitatem assumptam coctus igne id est formatus primo secundo in clibano ventris virginalis qui est sicut ~~[illegible]~~ coctus in in sartagine per labores quos in mundo sustinuit. In cruce vero quasi in craticula adustus. Leuit. xiiii. dicitur ea que in usum hominis veniunt de terra nascentibus uel sunt in ciborum et de hijs offerebatur panis uel sunt in potum et de hijs offerebatur vinum uel sunt in condimentum et de hijs oleum et sal uel sunt in medicamentum et de hijs offerebatur thus quod est aromaticum et consolidatiuum.

Per panem significatur caro Christi per vinum vero sanguis eius per quem redempti sumus. Oleum significat graciam Christi. Sal scienciam. Thus oracionem. Leuit. ii. dicitur. Item mel non offerebatur in sacrificijs dei. Tum quia consueuit offerri in sacrificijs ydolorum. Tum quod ad excludendum omnem dulcedinem carnalem et voluptatem ab hijs qui deo sacrificare intendunt. Fermentum vero non offerebatur ad excludendum corruptionem et forte etiam in sacrificijs ydolorum solitum erat offerri. Sal autem offerebatur quia impedit corruptionem putredinis. Sacrificium autem dei debet esse incorruptum. Item quia per salem significatur discrecio sapiencie uel etiam mortificatio carnis. Thus autem offerebatur ad designandum deuocionem mentis que est necessaria offerentibus et etiam ad significandum odorem bone fame. Nam thus etiam pingue est et odoriferum et quia sacrificium zelotipie non procedebat ex deuocione sed magis ex suspicione ideo in eo non offerebatur thus.

Ad .6. sc. partem vtrum cerimoniarum veteris legis que ad sacra pertinent sufficiens racio assignari non possit. Dicit enim Paulus Act. xvii. Deus qui fecit mundum et omnia que in eis sunt hic celi et terre dominus sit non in manufactis templis habitat

vel forte manufactis

ingredimur ig(itur) ad cultu(m) dei
tab(er)naculu(m) vel templu(m)
in veteri lege est institutu(m)
¶ pp status veteris legis
no(n) fuit immutat(us) nisi p(er) xp(istu)m
Et tab(er)n(acu)l(u)m designabat
statu(m) veteris leg(is) no(n) q(uo)d de
buit imm(u)t(ar)i p(ro)fic(a)tione
a(n)t(iqu)i templi ¶ pp diu(er)sa
l(oc)a p(er)tine(n)t eu(n)d(em) d(e)b(e)t duc(er)e
ho(m)i(n)es ad divinu(m) cultu(m)
Sed ad augme(n)tu(m) divini
cult(us) p(er)tinet q(uod) fiu(n)t multa
altaria et templa Sicut
p(at)z in nova lege q(uo)d i(n)d(icatu)r
est q(uod) ~~lxx~~ in veteri lege no(n)
d(e)b(e)nt e(ss)e solu(m) unu(m) templu(m)
aut unu(m) tab(er)naculu(m) s(ed)
multa ¶ pp tab(er)naculu(m)
seu templu(m) ad cultu(m) dei
ordinaba(tur) Et in deo p(ri)ncip(ali)
ne est venera(n)di unitate(m)
et simplicitate(m) Non t(ame)n q(uo)d fuis
se que(m) vel in tab(er)nacula
seu templu(m) per quedam
vela distinguebat(ur) ¶ pp
motus p(ri)mi mobil(is) qui est
d(ic)t(u)s p(ri)mo apparet in p(ar)te
orientis a qua p(ar)te incipit
p(ri)mus mot(us) / Et tab(er)naculu(m)
fuit institutu(m) ad dei ado
ratione(m) / ideo debebat esse dis
positu(m) magis v(er)sus orie(n)
tem qua(m) v(er)sus occide(n)te(m)
¶ pp Exo xx Dicit p(ro)p(ter)
ut no(n) faciant sculptile neq(ue)
aliquid simile neq(ue) ingrediu(ntu)r
/ ideo fuit in tab(er)naculo
vel in templo sculpte yma
gines cherubin Simili(ter)
est archa et p(ro)piciatoriu(m)
et candelabru(m) et mensa
et est altare sunt removibil(ia)

pp

ta(m) ubi fuisse videntur s(ed) dicit p(ro)p(ter)
Exo xx Altare de t(er)ra facietis
michi Et iter(um) no(n) ascendes
ad altare m(eu)m per gradus i(n)g(re)d(ien)t(u)r
ig(itur) videba(tur) p(ro) in no(n) altari si
de lignis auro et ere (con)tectis
et multe altitudinis ut ad eos
qui p(er) gradus ascendi no(n) poss(e)t
Sic eu(n)d(em) Exo xxi Et facietis altare
de lignis sethim qd habebit v(ide)l(icet) cubitos
~~cubitos~~ in longitudine et tot
in latitudine / et tres cubitos
altitudine / et cooperies illud
ere Et Exo xxx d(icitu)r facies
altare ad adolendu(m) thimia
mata de lignis sethim vesti
es q(uo)q(ue) illud auro purissimo ¶ pp
in op(er)ibus dei nil debet esse
sup(er)fluu(m) quia neq(ue) in operib(us)
n(atur)e aliquid sup(er)fluu(m) invenit(ur)
q(uo)d uni tabernaculo vel domui
sufficit unu(m) op(er)imentu(m) inveni(tur)
ig(itur) tab(er)naculo fuit op(er)imen
ta multa tegume(n)ta s(cilicet) cor
tine saga cilicina pelles arie
tu(m) rubricate et pelles
iacinctine ¶ pp (con)stitutio (con)
tior interiore sollempnitate(m) signat
rig(or) sb(bat)i in q(uo) a(n)no in q(ua)mvis
usq(ue) tab(er)naculu(m) et ei(us) vasa
(con)servaba(n)t(ur) eni(m) q(ue)da(m) etiam
innata ¶ pp in ps Iudi
cium dei in om(n)i t(em)p(o)re sep(er)
laus ei(us) in ore meo Sed
sollempnitates institut(a)e
ad laudem dei / ideo n(on) fuit
(con)ven(ien)s ut aliqui t(empo)ra dicit(ur)
statuerentur ad sollempnitates
peragendas p(ro)pt(er) r(ati)o(ne) q(uo)d
cerimonie sacrificior(um) (con)tentas causas
~~[illegible]~~ no(n) habent ¶ Sed (contra)
est q(uo)d ap(osto)l(u)s d(icit) ad heb(reos) vii

Contra illi qui asserunt secundum legem antiquam exemplari et umbre deservientem celestium sicut responsum est moysi cum consummaret thabernaculum Vide inquit omnia facito secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est Sed valde rationabile est quod ymaginem celestium reputat ergo convenienter sacerdotabilem cultum habebant. Ad secundum dicendum quod totus exterior cultus dei ad hoc precipue ordinatur ut homines deum in reverentia habeant. Habet autem hoc humanus affectus ut ea que communia sunt et non distincta ab aliis minus revereatur. Ea vero que habent aliquam excellentie discretionem ab aliis magis admiretur et ea revereatur / et inde etiam consuetudo hominum inolevit ut reges et principes quos oportet in reverentia haberi a subditis et preciosioribus vestibus ornentur / et etiam ampliores et pulchriores habitationes possideant / et propter hoc oportuit ut aliqua specialia tempora et speciale tabernaculum et specialia vasa et speciales ministri ad cultum dei ordinarentur / ut per hoc animus hominum ad maiorem dei reverentiam adduceretur. Similiter etiam status veteris legis / sicut dictum est institutus erat ad figurandum misterium christi / oportet autem esse determinatum id per quod aliquid figurari debet ut scilicet aliquid similitudinem eius representet / et ideo etiam oportuit aliqua specialia observari in hiis que pertinent ad cultum dei. Ad tertium dicendum quod in cultu dei duo respiciuntur scilicet deum qui colitur et homines colentes. Deus igitur qui colitur nullo corporali loco clauditur unde propter ipsum non oportuit speciale thabernaculum fieri vel templum. Sed homines ipsum colentes corporales sunt et propter eos oportuit speciale thabernaculum vel templum institui ad dei cultum propter duo. Primo quidem ut ad huiusmodi locum convenientes cum hac cognitione quod deputaretur ad colendum deum cum maiori reverencia accederent. Secundo ut per dispositionem talis templi vel thabernaculi significarentur aliqua pertinencia ad excellenciam divinitatis vel humanitatis christi. Et hoc est quod Salomon dicit iii Regum viii^o Si celum et celi celorum te capere non possunt quanto magis domus hec quam edificavi tibi. Et postea subdit Sint oculi tui aperti supra domum hanc de qua dixisti erit nomen meum ibi ut respicias ad deprecacionem servi tui et populi tui israel. Ex quo patet quod domus sanctuarii non est instituta ad hoc quod deum capiat quasi localiter inhabitantem Sed ad hoc quod nomen dei inhabitet ibi .i. ut nomen dei manifestetur per aliqua que ibi fiebant vel dicebantur

Et quia propter reverentiam loci ora
tiones fiebant ibi magis quam
alibi ex devotione orantium
Glosa 2 Reg. 7 cap. status ve
teris legis non fuit diuturnita
tis ad xpm quantum ad im
pletionem legis que facta est
solum per xpm est tamen
diuturnitatis quantum ad conditionem
populi qui erant sub lege
Tum quia populus fuit inde
fessus non habens statum maiorem
Quia modo vero habuit varia
bella cum finitimis gentibus
Tum alio autem tempore David et
Salomonis populus ille habuit
quietissimum statum et tunc
primo edificatum fuit templum
in loco quem designavit
abraham ex divina demon
stratione ad ymolandum Di
citur Gen. 22 cap. Dominus
mandavit abrahe ut offer
ret filium in holocaustum
super unum montium quem mon
stravit tibi / et post ea dicitur quod
appellavit nomen loci illius
Dominus videt quia scilicet dei pro
visionem esset locus ille dica
tus ad cultum divinum. Propter
quod dicitur Deut. 12 cap. ad locum
quem elegerit dominus deus ves
ter venietis et offeretis ho
locausta et victimas ve
stras. Locus autem ille / de
signari non debuit per
edificationem templi ante
tempus predictum propter tres ra
tiones quas Rabi moyses
assignat Prima est ne
gentes apparerent sibi locum
illum Secunda est ne gentes ipsum
destruerent Tertia vero ratio est ne
quelibet tribus vellet habere locum
illum in sorte sua / et propter hoc
orirentur lites / et iurgia et ideo
non fuit edificatum templum donec
haberent regem per quem possent
huiusmodi iurgia compesci Interim
vero ad cultum dei erat ordina
tum thabernaculum portatile
per diversa loca quamdiu non fuit
determinato loco divini
cultus Et hec est ratio literalis di
versitatis tabernaculi et templi
Ratio autem figuralis esse potest
quia per hec duo significatur duplex
status per thabernaculum mu
tabile significatur status presentis vite
mutabilis Per templum vero
quod erat firmum et stans
significatur status future vite que
est omnino invariabilis / et propter
hoc in edificatione templi
dicitur quod non est auditus sonus
mallei vel securis ad figuran
dum quod omnes perturbationes in
mutabilitatis longe erunt a statu
futuro Vel per thabernaculum
significatur status legis veteris
per templum autem a salomone
constructum status nove legis
Unde ad constructionem thaber
naculi soli iudei sunt operati
ad edificationem vero templi
cooperati sunt etiam gentiles
scilicet tirii et sydonii Glosa
3 Reg. 6 cap. Ratio unitatis tem
pli vel thabernaculi potest esse
literalis et figuralis Literalis

quod est ratio ad exclusionem ydolatrie / quia gentiles diis diversis diversa templa constituebant. Et iterum ut firmaretur in animis hominum fides unitatis divine voluit deus ut in uno loco tantum sibi sacrificium offerretur. Et iterum ut per hoc ostenderet quod corporalis cultus non erat propter se ei acceptus / et ideo compescebantur ne ubique et passim sacrificia offerrent. Sed cultus nove legis in cuius sacrificio spiritualis gratia continetur est secundum se deo acceptus / et ideo multiplicatio altarium et templorum acceptatur in nova lege. Quantum vero ad ea que pertinebant ad spiritualem cultum dei qui consistit in doctrina legis et prophetarum erant etiam in veteri lege diversa loca deputata in quibus conveniebant ad laudem dei que dicebantur synagoge. Sicut et nunc dicuntur ecclesie in quibus populus christianus ad laudem dei congregatur / et sic ecclesia nostra succedit in locum / et templi et synagoge quia ipsum sacrificium ecclesie spirituale est. Unde non distinguitur apud nos locus sacrificii a loco doctrine. Ratio autem figuralis esse potest quia per hoc significatur unitas ecclesie vel militantis vel triumphantis / Ad tertium dicendum quod sicut in unitate templi vel tabernaculi representabatur veritas dei vel unitas ecclesie / ita etiam in distinctione tabernaculi vel templi representabatur distinctio eorum que deo sunt subiecta ex quibus in dei venerationem consurgimus. Distinguebatur autem tabernaculum in duas partes. In unam que vocabatur sancta sanctorum que erat occidentalis. Et aliam que vocabatur sancta que erat ad orientem / et iterum ante tabernaculum erat atrium. Hec igitur distinctio duplicem habet rationem ad cultum dei / Sic enim diverse partes mundi per distinctionem tabernaculi figurantur. Nam pars illa que dicitur sancta sanctorum figurabat seculum altius quod est spiritualium substantiarum. Pars vero illa que dicitur sancta exprimebat mundum corporalem / et ideo a sanctis sanctorum distinguebatur quodam velo quod quatuor coloribus erat distinctum per quos quatuor elementa designantur. Scilicet bisso per quod designatur terra quia byssus id est linum de terra nascitur. Purpura per quam significatur aqua. Fiebat enim purpureus color ex quibusdam conchiliis que inveniuntur in mari. Iacincto per quod significatur aer quia habet aerium colorem / et cocco bis tincto per quod figuratur ignis. Et hoc ideo quia materia quatuor elementorum est impedimentum per quod velantur nobis incorporales substantie / et ideo in interius tabernaculum id est in sancta sanctorum solus summus sacerdos et semel in anno introibat ut ~~distingueretur~~ designaretur quod hec est finalis perfectio hominis ut ad illud seculum introducatur. In tabernaculum

vero ꝯtius .s. i. sancta introibant
sacerdotes cottidie non autem
cottidie propter quod in solum ad
atrium accedebat quia ipsi
corpore propter participacionem pertinet
ad inferiores aut corum
veres soli sapientes per
contemplationem attingere possunt
hoc vero totum figurale / per
ꝯtius thabernaculum et
sancta / significatur status veteris
legis ut apostolus dicit ad he
breos ix . Item ad illud
thabernaculum semper introibant
sacerdotes sanctificatorum officia
consumantes . Interius
vero thabernaculum quod dicitur
sancta sanctorum significatur vel celestis
gloria / vel etiam status spiritualis
nove legis qui quedam
est inchoatio future glorie
in quem statum nos xpistus
introduxit / hoc signabatur
per hoc quod summus sacerdos semel
in anno solus in sancta sanctorum
introibat . Velum autem signifi
cabat spiritualem occultationem
sanctificatorum in veteribus sacri
ficiis quod velum quatuor colo
ribus erat ornatum . Bisso
quidem ad signum carnis puri
tatem . Purpura autem ad signum
passiones quas sancti susti
nuerunt pro deo . Cocco bis
tincto ad signum caritatis
gemine dei et proximi . Ja
cincto autem significabatur
celestis meditatio . Ideo sta

tum autem veteris legis aliter se
habebat populus et aliter sacerdo
tium populus ipsa corporalia sacri
ficia considerabat . Considerabat quod
in atrio offerebantur . Sacerdotes
vero totum sanctificatorum considerabant
huiusmodi sub magis complicata
de misteriis xpisti / et ideo intrabant
in ꝯtius thabernaculum quod
etiam quodam velo distingue
batur ab atrio . Item quedam
erant velata populo circa misterium
xpisti que sacerdotibus erant
nota non tamen erant eis plene
revelata . Sicut postea in novo
testamento ut habetur Ephe. iii
ad 7 dd . Item ordo ad occidentem
fuit introducta in lege ad ex
cludendum ydolatriam . Nam
omnes gentiles in reverentiam
solis adorabant ad orientem
unde dicitur Ezech. viii . Erant quidam
habebant dorsa contra
templum domini et facies ad ori
entem et adorabant ad ortum
solis . Unde ad hoc excludendum
tabernaculum habebant sancta sanctorum
ad occidentem ut per oppositum occi
dentem adorabant . Ratio autem
figuralis potest esse quia totus
status prioris thabernaculi
ordinabatur ad significandum mor
tem xpisti que significatur per occasum
Unde in psalmo . Iter facite ei qui ascendit
super occasum dominus nomen
illi . ad 6 dd . quod eorum
que in thabernaculo continebantur
vero reddi potest et literalis et
figuralis . Literalis quidem per
relationem ad cultum divinum
Et quia devotum est quod per tabernaculum

uisus quod dicebatur secundum sensum
figuratur securitatem alterius spiritualem
probatur. Deo in illo tabernaculo
tria continebantur scilicet archa te-
stamenti in qua erat urna
aurea habens manna et virga
aaron que fronduerat. Et
tabule in quibus erant scripta
x precepta legis. Hec autem
archa sita erat inter duos
cherubin qui se mutuis
vultibus respiciebant. Et super
archa erat quedam tabula
que dicebatur propiciatorium super
alas cherubin quasi a binis
cherubin portaretur circa yma-
ginem quod illa tabula esset
sedes dei unde et propiciatorium
dicebatur quia commode propicia-
tur ad preces summi sacerdotis. Et
ideo quasi portabatur a cherubin
quasi a duobus obsequentibus. Archa
testamenti erat quasi scabellum se-
dentis super propiciatorium. Per
autem tria designantur tria que
sunt in altiori seculo illo scilicet
deus qui super omnia est et
in contemplatione omnium creature
et propter hec nulla similitudo eis
proponebatur ad representandum
eius incorporalitatem, sed ponitur
ad representandum quodam signa
sedis eius quasi scilicet creatura con-
templabilis est que est subdita
deo sicut sedes sedenti. Secundum
est in illo altiori seculo spiritua-
lis substantia que angeli dicuntur
et hii signantur per duos che-
rubin mutuo se respicien-
tes ad designandum concordiam
eorum adinvicem. Exodi
xxv. Etiam facit concordiam
in sublimibus. Et propter etiam
non sunt tamen unum cherubin
ut designaretur multitudo sub-
stantiarum spiritualium ut excluderetur
cultus eorum quibus preceptum
erat ut soli uni deo co-
lerent. Tertium est in illo in-
tellectuali seculo rationes omnium
eorum que in hoc seculo perfi-
ciuntur quodammodo clause, quod
rationes effectuum clauduntur
in suis causis et rationes arti-
ficiatorum in artifice. Et hec
significabantur per archam in
qua reputabantur per tria
ibi continentia tria que sunt
potissima in rebus humanis
scilicet sapientia que reputabatur
per tabulas testamenti, potestas
regis que reputabatur per
virgam aaron, vita que re-
putatur per manna, quod fuit
sustentamentum vite. Vel per hec
tria significabantur tria dei
attributa scilicet sapientia in thabule,
potentia in virga, bonitas
in manna, tum propter dulce-
dinem tum quia manna dei est pro-
data. Et ideo in memoriam di-
vine virtutis conservatur. Et hec
etiam tria figurata sunt
in visione Ysaie qui vidit
eum dominum sedentem super solium
excelsum et elevatum
et seraphim assistentes
et domus ~~plena~~ gloria dei plena.
Unde et seraphim dicebant
Plena est omnis terra gloria
eius. Et per solium sedes

ne ponebantur ad cultum
quod exhibebatur pro legis pre-
cepto. Sed insignum ministerii,
ut dictum est. Ex inceptioni vero
talis quod significat prius se-
culum continebantur. Contra
in altare thimiamatis
quod erat directe contra archam
mensa propositionis super quam xii
panes apponebantur. Erat
posita ex parte aquilonali.
Candelabrum vero ex parte
australi, que tria inclinabantur
tribus que erant in
archa clausa. Sed magis
[illegible] cum reputabat
Apostolus ii [illegible] vere adminis-
tratorie ad ministerium per
[illegible] que sunt in mente di-
vina et angelorum ad hoc
quod homines sapientes ea
cognoscere possint, quod significatur
per sacerdotes ingredientes
tabernaculum in candelabro
[illegible] designabatur. Panes in simili
signo sapientia que intelli-
gibilis exprimebatur in tabulis.
Per altare vero thimiamatis
significatur officium sacerdotum
quorum erat populum ad deum
reducere et hoc etiam significabatur
per virgam. Item in illo
altari incendebatur thimiama-
tum odor. Per quod significabatur
sanctitas populi ac-
ceptata deo. Dicitur ii Apoka-
lypsis [illegible]. Per fumum aroma-
tum significantur iustifi-
cationes sanctorum. Secundum
autem sacerdotum dignitatis

in archa significabatur. Per archam
per virgam in coopertione vero thabe-
rnaculo. Per altare thimiamatis
quod sacerdos mediator est in-
ter deum et [illegible] populum regens
potestatem divinam quod virga
significat et fructum primi regis sanctitatem
populi deo offert quod in altare thimiamatis.
Per mensam autem significatur nutri-
mentum vite sicut et primam
significat hoc est quibus et grossiorem nu-
trimentum id autem summum et
subtilem. Sicut autem canda-
labrum ponebatur ex parte
australi, mensa autem ex parte
aquilonari. Quia pars austra-
lis est dextra pars mundi
aquilonaris autem sinistra. Ut
dicitur in [illegible] celi et mundi. Sapientia autem
pertinet ad dexteram sicut
et temporalia bona. Temporale
autem nutrimentum ad sinistram.
Cantica id prius in sinistra
ipsius divitie et gloria. Potestas
autem sacerdotalis media est
inter temporalia et spiritualem sapi-
entiam quia per eam et spiritua-
lis sapientia et temporalia dispe-
nsantur. Potest autem et horum
alia ratio assignari magis
litteralis. In archa enim contine-
bantur tabule legis ad
tollendam legis oblivionem.
Unde dicitur Exodo xxiiii. Dabo
tibi duas tabulas lapi-
deas et legem ac man-
data que scripsi ut do-
ceas filios Israel. Virga
vero autem reponebatur
ibi ad comprehendendam

ipsi dissensione de sacerdo-
tio aaron Vt dicitur Numeri x-
vii Affer virgam aaron
in tabernaculum testimonij
ut servetur in signum rebellium
filiorum israel Manna autem
observabatur in archa ad co-
memorandum beneficium quod deus
prestitit filiis israel in deser-
to prout dicitur Exodi xvi Im-
ple gomor ex ea et custo-
diatur in futuras retro
generationes ut videant panem
quo pavi vos in solitudine
Candelabrum erat institutum
ad honorificandum tabernacu-
li construet eum ad maiestatem do-
mus | ꝙ sit sine lumine Ha-
bebat autem candelabrum tha-
lamos septem ut dicit Jose-
phus ad significandum vij pla-
netas quibus totus mundus illu-
minatur Et ideo ponebatur
candelabrum ex parte australi
quia ex illa parte est motus
planetarum inferius Altare
vero thymiamatis erat institutum
ut incensum in tabernaculo esset
fumus boni odoris Tum propter
reverentiam tabernaculi Tum contra
mundum fetorem qui oportebat
contingere ex effusione sangui-
nis | et cremationem animalium
ea que sunt fetida despi-
ciuntur | ꝙ vilia que vero
sunt boni odoris homines
magis appetuntur Mensa
autem apponebatur | ad desig-
nandum ꝙ sacerdotes templo ministrantes

in templo victum habere debent
Unde xij panes superposi-
tos mensa in memoriam xij
tribuum solis sacerdotibus co-
medere licitum erat ut habetur Matthei
xij Mensa autem in po-
nebatur etiam in memoriam ante
ppriatorum | ad excludendum ritum
[illegible] ydolorum Nam gentiles
in sacrificiis suis proponebant
mensam coram ydolo lune
prout dicitur Jeremie vij Mulieres
conspargunt adipem ut fa-
ciant placentas regine
celi | In atrio vero ante tabernaculum
construebatur altare holocau-
storum | in quo offerebantur
deo sacrificia de hiis que
erant a populo possessa Et ra-
onato potest esse simplius
quam hinc deo offerebatur per
minimum sacerdotem Sed ad alta-
re interius in quo incensum devo-
tio et sanctitas populi deo offere-
batur non poterat accedere
| nisi sacerdotes quorum erat
deo offerre populum Est au-
tem altare ante tabernaculum
in atrio constitutum ad removen-
dum cultum ydolatrie Nam gen-
tiles infra templa al-
taria construebant ad im-
molandum ydolis Significa-
pro vero cum hec assign-
pt ꝯ revelatione tabuli
ad christum quem figurabatur
Est autem considerandum quod
ad designandum imperfectionem

legalium figuras. Diverse
figure fuerunt institute in
templo ad figurandum Christum.
Ipse enim significatur per propici
atorium qui est propiciator
noster ut dicitur I Joh.
ii°. Et duo cherubin propiciatorium
a cherubin portatur. Quia
de eo scriptum est Adorent
eum omnes angeli dei
ut Hebr. primo. Ipse etiam
significatur per archam quia
sicut archa erat constructa
de lignis sethim ita corpus
Christi de membris purissimis
constabat. Erat autem circum
aurata quia Christus plenus
fuit sapientia et caritate que
per aurum significantur. Intra
archam vero erat urna
aurea id est sancta anima et man
na habens id est omnem plenitudinem
deitatis. Erat etiam in archa
virga id est potestas sacerdotalis
quia ipse est factus sacerdos in
eternum. Erant etiam ibi tabule
testimonii. Quod designabat
quod ipse Christus est legis da
tor. Ipse etiam potest significari per can
delabrum quia ipse dicit
Ego sum lux mundi. Et per hoc
lucebat in domo Christus sancti.
Ipse etiam significatur per mensam
quia ipse est spiritualis cibus
animarum. Joh. vi. Ego sum
panis vivus. Duodecim autem
panes per apostolos vel doc
trina eorum significantur. Sive
per candelabrum et mensam
potest significari doctrina et

fides ecclesie que eam illuminat
et spiritualiter reficit. Ipse etiam potest
significari per duo altaria holo
caustorum et thimiamatis quia per ipsum
omnia nos bona offerre debemus. Vel
opera sunt illa quibus carnem
affligimus que offeruntur in
altari holocaustorum. Omnia
illa que maiore virtute perficiuntur
per spiritualia perfectorum desideria
deo offeruntur in quo quasi in al
tari thimiamatis. Hebr. id est ad Hebre.
ult. Per ipsum ergo offerimus
hostias laudis semper deo. Gen. viii.
Noe. Et domino fecit altare
constitutum ad sacrificia et munera of
ferenda in honorem dei et susten
tacionem ministrorum qui tabernaculo de
serviebant. Construere autem altaria
dicitur duo precepto domini quod
in principio legis. Exo. 2°. Quibi
dus mandavit quod facerent al
tare de terra vel saltem de lapidi
bus non sectis. Et iterum quod non
facerent altare contra templum ad
quod oportet per gradus ascendere.
Et hoc ad detestandum ydolatrie
cultum. Gentiles enim quod ydolis
construebant altaria ornata et
sublimia quibus credebant magis
sublimare et munire. Et propter hoc etiam
deus mandavit. Deut. xvi. Non
plantabis lucum et omnem ar
borem iuxta altare domini dei
tui. Ydolatre enim quoque
sub arboribus sacrificabant propter
amenitatem et umbrositatem
arborum. Etiam propter hoc non figuralis
fuit. Quia in Christo qui est
noster altare. Item constituit
varium tamen unum continuum
ad humanitatem quod est altare

de terra facere et quantum ad divi-
num in eo consistens percepit qua-
liter quod est non ascendere per
gradus ad altare Licet enim
ante tempus debemus admit-
tere doctrinam gentilium ad lapicida
procurare Et sicut thabernaculo
ad honorem dei non erant tamen
de hiis actionibus ydolatrie
et non quibus mandavit quod fieret
altare holocaustorum de ere
quod erat omni populo conspicuum
et altare thimiamatis de auro
quod soli sacerdotes videbant
licet erat tanta proprietas
eorum Ut per hoc populus ad ali-
quid ydolatrie provocaretur
Et quia [illegible]
huius precepti non ascendes
per gradus ad altare meum
id est quod subditur ne reve-
letur turpitudo tua Conpetens
est quod eis fuit institutum ad
excludendum ydolatriam Nam
in sacris priapi sui pudenda
gentiles populo ostendebant
Nunc vero autem indutis sacer-
dotibus feminalibus corpus ad
tegendum pudendorum Et ideo
sine periculo institui potuit
tanta altaris altitudo ut
per aliquos gradus ligneos non
stantes sed portatiles in hora
sacrificii sacerdotes ascenderent ad altare
sacrificii officio et [illegible]
est Corpus thabernaculi
constabat ex quibusdam ta-bulis
in longum non erectis que quidem
intus tegebantur quibusdam
cortinis ex quatuor coloribus
variatis scilicet de bisso retor-
ta et iacincto et purpura

cocco bistincto Sed hiis cor-
tine tegebant solum latera
thabernaculi In tecto autem
thabernaculi erat operimentum unum
de pellibus iacinctinis et super
hoc aliud de pellibus arietum
rubricatis Desuper tamen
de quibusdam sagis ciliciniis
que non tantum operiebant tectum
thabernaculi sed etiam descendebant
usque ad terram et tegebant
tabulas thabernaculi exterius Horum
autem operimentorum vero ratio talis
in communi erat ornatus et pro
tecto thabernaculi ut decentius
haberetur Mistice vero quedam sunt
Per cortinas designabatur
celum siderium quod est variis stellis
variatum Per saga quod que est
super firmamentum Per pelles
rubricatas celum empireum
in quo sunt angeli Per pelles
iacinctinas celum sancte trinitatis
Figuraliter vero vero horum est
quia per tabulas ex quibus
construebantur thabernaculum significantur
fideles Christi ex quibus constituitur
ecclesia Tegebantur autem intus
tabule cortinis quadrico-
loribus quia fideles intus
ornantur quatuor virtutibus
Nam in bisso retorta [illegible]
Significatur caro casti-
tate renitens In iacincto mens
superna cupiens In purpura
autem caro passionibus sub-
iacens In cocco bistincto
mens inter passiones dei
et proximi dilectione refulgens
Per operimenta vero tecti de-
signantur prelati et doctores
in quibus debet renitere

celestis conversacionis que significatur
per pelles iacinctinas. Continuitas ad mundum quod significant
pelles rubricate. Austeritas
vite et tollerancia adversitatum que significatur per saga
cilicina que erant exposita
vento et pluviis ut dicit glossa.
Ex. d. g. dd. Sanctificatio
tabernaculi et vasorum habebat eius
causam litteralem ut debita
reverencia haberetur. Quia per hunc
consecrationem divino cultui deputatur. Figuralis autem racio
est quia per huius sanctificationem
significatur spiritualis sanctificatio
veteris tabernaculi scilicet fidelium
in quibus continetur ecclesia Christi.
Extra d. x. dd. In veteri
lege erant vii solemnitates
temporales et una continua ut
potest colligi Levitici xxiii et
xxix. Erat enim quoddam festum
continuum quia cotidie mane
et vespere ymolabatur agnus
per illud continuum festum
iugis sacrificii representabatur
perpetuitas beatitudinis divine. Festorum autem temporalium
primum erat quod iterabatur qualibet
septimana et hoc erat solemnitas
sabbati quod celebrabatur in memoriam creationis
rerum ut supra dictum est. Alia
solemnitas iterabatur qualibet
mense scilicet festum neomenie
quod celebrabatur ad commemorandum opus divine gubernationis. Nam hec inferiora
precipue variantur secundum
motum lune et ideo celebrabatur

hoc festum in novitate lune non
autem in eius plenitudine ad evitandum ydolatrie cultum qui
in illo tempore lune sacrificabant.
Hec autem duo beneficia sunt
communia toto humano generi et ideo
frequencius iterabantur. Alia
vero quinque festa celebrabantur
semel in anno et recolebantur
in eis beneficia specialiter illi populo
exhibita. Celebrabatur autem festum
phase primo mense ad commemorandum beneficium liberacionis
de Egipto. Celebrabatur autem
festum penthecostes post l diebus ad
recolendum legis date. Alia
vero tria festa celebrabantur
in mense viio qui quasi totus
apud eos erat sollempnis sicut
et vii dies. Prima enim die
mensis vii erat festum tubarum
in memoriam liberationis Ysaac
quando Abraham invenit arietem
herentem cornibus que representabant
cornua quibus buccinabant.
Erat autem festum tubarum
quasi quedam invitatio ut prepararent se ad sequens festum quod
celebrabatur x die et hoc
erat festum expiationis in
memoriam illius beneficii quo deus
propiciatus est peccato populi de
adoratione vituli ad preces
Moysi. Post hec autem celebrabatur
festum scenophegie id est tabernaculorum vii diebus ad commemorandum beneficium divine
protectionis et ~~dedicationis~~ deductionis
per desertum ubi in tabernaculis habitaverunt. Unde in
hoc festo debebant habere fructum arboris pulcerrime id est

circuitu et lignum densarum fron-
dium. l. (mirtum) que sunt odori-
fera et spatulas palmarum
et salices de torrente quod diu
retinebant suum virorem / et hec
inveniuntur in terra promissionis
ad significandum quod per arduam viam
christi eos duxit deus ad
terram delitiosam. Ymma autem
die celebrabatur ad festum scilicet
cetus atque collecte in quo colli-
gebantur applo ea que erant necessaria
ad expensas cultus divini / et
significabatur adunatio populi / et
pax perfecta in terra promissionis
consignabitur autem in istorum festorum
est quod pinguedo satisfactionum agni
significabatur fecunditas christi qui
est agnus / Numeri id Lev. ult.
Unde dicitur hec et hoc ipse et
in fine. Per sabbatum autem sig-
nificatur spiritualis requies nobis data
per christum. Ut habetur ad hebreos iiii
Per neomeniam autem que est
accensio nove lune significatur illumi-
natio ecclesie per christum eam predi-
cante et miracula faciente. Per
festum autem pentecostes significatur
descensus spiritus sancti in apostolos /
Per festum autem expiationis
significatur emendatio aperte populi
christiani. Per festum autem tabernaculorum
peregrinatio eorum hic in mundo qui quo
ambulant in operibus perfectionis
Per festum autem cetus atque col-
lecte significatur congregatio fidelium
in regno celorum. Et ideo hoc
festum dicebatur esse sessivum
Et hec tria festa erant quasi
adunimento / quia omnes operatores
amicis perficere in fortitudine

mirtum
dei
Per festum autem tubarum significatur predicatio apostolorum

quousque pervenerat ad dei visionem
Ut dicitur in psalmo
Ad v. scripture vi capitulo
mentorum veteris legis
dicens cui esse non possit
Et enim que ad cultum divinum
sunt non debet esse similia eorum
que ydolatrie observabant
Unde dicitur Deutero. xii. Non
facies similiter domino deo tuo. Omnes enim
quas abhominatur
dominus fecerunt diis suis / sed
etiam ecclesie ydolorum in eorum
cultum se incidebant usque ad
effusionem sanguinis. Unde dicitur in iii Re-
gum xviii. Et incidebant se se
iuxta ritum suum cultus et lan-
ceolis donec perfunderentur san-
guine. Propter quod dominus mandavit
Deutero. xiiii. Non vos
incidetis nec facietis calvicium
super mortuo. Or mortuo ingrediendo
quo iudeorum sunt instituta in
lege / Quarto propter ea quod cultus divinus
fieri debet honestate et io-
cunditate. Unde id est in psalmo
Cum laudabo te. Et ad hanc
quedam convivia ordinabantur ut ho-
mines festinanter comederent
Unde dicitur propterea Exo-
di xii. Ut comedent fe-
stinanter agnum paschalem
et alia talia que huiusmodi conve-
nienti sunt instituta quod solo
viderentur in anima esse. Quinto propter
sacramenta veteris legis figure
fuerunt nove legis. Unde per
agnum paschalem significatur
sacramentum eucharistie. Unde i ad
Cor. v. Pascha nostrum
immolatus est christus. Quod ergo

cultus

debuit esse aliquod sacramentum in
lege que significabat quod sacramenta
nove legis faciunt conferunt
gratiam. ratione contrarium unde et quod
sacramenta ¶ Septimo purificatio non
potest convenienter fieri nisi ab aliquibus
immundicijs. Sed quidem ad deum
nullum corporale reputatur immundum
quia anima et corpus creatura dei est
et omnis creatura dei bona et
nichil reiciendum quod cum gratiarum
actione percipitur. ut dicitur
j ad thimotheum iiij. mundicie igitur
ad quas purificabantur. primo per con-
tactum hominis mortui vel ali-
cuius huius corporalis infectionis
¶ Septimo Numeri xix dicitur. Omne
vas quod immundus tetigerit. Secundo tunicis
immunde nisse quod contrahebatur
in mundo. et quia immunditias
reddebat. Unde numeri xix
etiam sacerdos qui immolabat
eam et mactatam erat usque
ad vesperam similiter et ille
qui cineres eius colligebat
Ergo immundicie propter hoc fuit
1 pca quod huius cineres eius aspersi
sunt immundi purificabantur
¶ Septimo contra non sunt ad corporales
quod possunt deferri de loco ad
locum nisi ut per aliquid
immundum sicut a peccato mundan-
tur ut ad comparationem
peccatorum ipsi sacerdotes sive vom...
lepra corporis consistebant contra
filiorum israel ut portaret
ea in desertum animalia ad
ad purificationes scilicet de vi-
tulo comburendo de sacrificio
immundi reddebantur. Ista quod
oportebat eos lavare vestimenta
et carnem aqua ¶ Septimo id quod iam
est mundatum non oportet iterum mundari
unde mundata lepra hominis
vel domus aliqua purificatione ad
hibebatur ut habetur levitici xiiij
¶ Septimo spiritualis immundicia non potest
per corporalem aquam vel pilorum
rasuram emundari. Unde Jeremie
ij. quod deus precepit Exodi xxx
ut fieret labium eneum cum basi sua
ad lavandum manus et pedes sa-
cerdotum qui ingressuri erant ta-
bernaculum. et precipitur Numeri viij
quod levite abstergerentur aqua
lustrationis et raderent omnes
pilos carnis sue ¶ Septimo quod magis
est non potest sanctificari per id quod
minus est. Ergo indigne sicut per quandam
consecrationem corporalem et sanctifica-
tionem corporalia et oblationes corporales
fiebat in lege consecratio ma-
iorum et minorum sacerdotum ut habetur
levitici viij. Et levitarum
ut habetur Numeri viij ¶ Septimo sicut
dicitur j Regum xvi homines
vident ea que apparent. deus
autem intuetur cor. Sed ea que
exterius parent in homine est
corporalis dispositio et etiam indumenta
Ergo inconveniens est sacerdotibus ma-
ioribus et minoribus quedam
specialia indumenta deputa-
bantur. Exodi ibi habetur Exodi xx
viij. Et preterea videtur quod
prohiberetur ab asacerdote ipse
corporales defectus. Ut quod dicitur levitici
xxj. homo de semine tuo
per familias qui habuerit maculam

tio offerat panes deo suo si
cecus fuerit vel claudus etc. Er-
go videtur quod sacramenta legis
veteris irrationabilia fuerint ¶ Sed
contra est quod dicitur leviticum xxi
Ego sum dominus qui sanctifico
eos sed a deo fit nihil sine
ratione scilicet dicitur enim in psalmo
Omnia in sapientia fecisti ergo
in sacramentis veteris legis que
ordinabantur ad hominis sanctifica-
tionem nihil erat sine causa ra-
tionabili ¶ Respondeo dicendum quod sicut
supra dictum est Sacramenta proprie di-
cuntur illa que adhibebantur
dei cultoribus ad quandam conse-
crationem per quam scilicet deputabantur
quodammodo ad cultum dei Cul-
tus autem dei generalis quodammodo
pertinebat ad totum populum Sed
specialiter specialis modo pertinebat ad sacer-
dotes et levitas qui erant
ministri divini cultus et ideo in istis
sacramentis veteris legis quedam
pertinebant generaliter ad totum populum
quedam autem specialiter ad mini-
stros et circa utrosque tria
erant necessaria quorum primum est
institutio in statu colendi
deum et hec quidem institutio
generaliter quantum ad omnes fiebat
per circumcisionem sine qua nullus admittebatur
ad aliquid legalium Quantum
vero ad sacerdotes per sacerdotum
consecrationem Secundum requirebatur
usus eorum que pertinent ad
divinum cultum et sic quantum
ad populum erat esus paschalis
convivii ad quem nullus admittebatur

incircumcisus ut patet Exodi xii
Et quantum ad sacerdotes oblatio
victimarum et esus panum
propositionis et aliorum que erant
sacerdotum usibus deputata
Tertio requirebatur remotio eorum
per que aliqui impediebantur
a cultu divino scilicet immunditiarum
Et sic quantum ad populum erant
quedam purificationes institute
a quibusdam exterioribus immunditiis
et etiam expiationes a peccatis
Quantum vero ad sacerdotes
et levitas erat instituta
ablutio manuum et pedum et ra-
sio pilorum et hec omnia habe-
bant rationabiles causas et litterales
secundum quod ordinabantur ad figurandum
Christum ut patebit per singula
¶ Ad primum ergo dicendum quod causa litteralis
circumcisionis principalis
fuit quidem ad protestationem
fidei unius dei Et quia
Abraham primus fuit qui se
ab infidelibus separavit exiens
de domo sua et de cognatione
sua ideo ipse primus circumcisionem
accepit Et hanc causam assignat
apostolus ad Romanos iiii signum
accepit circumcisionis signaculum
iustitie et fidei que est in
preputio quia scilicet in hoc legitur
Abrahe fides reputata ad
iustitiam quod contra spem in
spem credidit scilicet contra spem
nature in spem gratie ut fieret
pater multarum gentium cum
ipse esset senex et sua uxor
anus et sterilis et ut hec
protestatio et imitatio fidei

ad cultum dei pro tempore illo et figurales secundum quod ordinabatur

abrahe firmiter in cor
dibus multorum accepimus
signum in carne sua cum
obliuisci non posset Unde
Gen. xvij Erit pactum
meum in carne vestra in fedus
eternum / Secundo autem fiebat octaua die
quia tunc puer est valde te
nellus et posset ex hoc grauius
ledi uel [illegible] ad hoc quod
quidam non solidum Unde ce
nec animalia offerebantur
ante octauum diem / Tercio autem
non amplius tardabatur ne
propter dolorem aliquis signum tam
[illegible] resurgentur / et parentes
eorum quorum amor magis erit
ad filios propter frequentem conuer
sacionem / et eorum augmentum
eos tamen [illegible] subtraherent / Quarto
non potuit esse ad debilitatem
generis in membro illo / Quinto
non insigillatione [illegible] veneris
et [illegible] in quibus illa pars
[illegible] [illegible] / Sexto
autem non prohibuit [illegible]
qui in tali loco fiebat
cum non erat filius patris tem
poris / Figuralis uel [illegible]
racio / erat quod figurabat ablacionem
corruptionis fienda per christum
que perfecte complebitur in octaua
etate que est etas resurgen
cium / quia omnis corruptio
culpe et pene peribit in
nobis per [illegible] originalis
ex peccato primi parentis / non tan
tum fiebat in membro generacionis
Unde apostolus ad Colossenses ij
Circumcisi estis in [illegible] circum
cisione non manufacta / expoli

acione corporis et carnis sed
in [illegible] [illegible] Exodi
xij [illegible] [illegible] pascha
quinto fuit in genere racio ut
beneficium quod eduxit deus eos ex
egipto [illegible] quinto [illegible]
benedictionem [illegible] se ad illud
[illegible] quod deus sibi [illegible]
fecit ex egipto / quod cum fuit
ex egipto liberati / precepit de
eis ut sanguine agni linirent
super limina domorum / quod pre
stantes se reddere artibus egip
ciorum qui arcte colebant / Unde
et liberati sunt per sanguinis agni
aspersionem uel linicionem in postibus
domorum ab angelo percuciente quod
imminebat egiptijs / [illegible] In illo
corum de egipto quando fuit [illegible]
festinancia ad exire [illegible] [illegible]
[illegible] eum eos egiptij ut qui
dam [illegible] ut habetur Exodi xij
[illegible] quod ea pascha qua
festinarent [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] romanes
festinancia [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] per ea
que comedebant / Precepit
enim eis ut comederent
panes azimos et hoc propter
quod non potuerunt fermentum [illegible]
[illegible] egiptijs / et ut
comederent assum [illegible] Quinto
cum [illegible] preparabatur et quod
[illegible] non [illegible] / et ideo quia
in festinancia non vacat [illegible]
Gen. [illegible] ad [illegible] co
medendi [illegible] [illegible]
stros accingentes calciamenta
habentes in pedibus tenentes
baculos in manibus et co
mederent festinanter [illegible] manifeste

designat homines exeuntes in principio itineris, ad quod etiam pertinet quod eis precipitur in una domo comedere, nec eius deferre de carnibus eius foras, quia s. per festinanciam non vacabat mentem mittere in convivia. Amaritudo vero quam passi fuerunt in egipto significabatur per lactucas agrestes. ¶ Spiritualiter quia vero per immolationem agni paschalis significabatur immolatio Christi. Unde dicitur i ad Cor. v^o: Pascha nostrum immolatus est Christus. Sanguis vero eius libatus ab exterminatore liniti in superliminaribus domorum vel significat fidem passionis Christi in corde et ore fidelium, per quam liberamur a peccato et a morte. Unde dicitur i Petri i^o: Redempti estis precioso sanguine agni immaculati. Comedebantur autem carnes ille ad significandum esum corporis Christi in sacramento. Erant autem asse igni ad designandum passionem vel caritatem Christi. Comedebantur autem cum azimis panibus ad designandam puritatem conversationis fidelium sumentium corpus Christi. Unde dicitur i Cor. v^o: Epulemur in azimis sinceritatis et veritatis. Lactuce autem agrestes comedebantur in signum penitentie peccatorum que necessaria est sumentibus corpus Christi. Renes autem erant accingendi cingulo castitatis.

Calciamenta autem pedum sunt exempla mortuorum patrum. Baculi habendi in manibus significant pastoralem custodiam. Precipitur autem quod in una domo agnus paschalis comedatur, id est in ecclesia catholicorum, non in conventiculis hereticorum. ¶ Ad secundum dicendum quod quedam sacramenta nove legis habent in veteri lege sacramenta figuralia sibi correspondentia. Nam circumcisioni respondet baptismus, qui est fidei sacramentum. Unde dicitur ad Coloss. ii^o: Circumcisi estis in circumcisione domini nostri Ihesu Christi, consepulti in baptismo. Convivio autem agni paschalis respondet in nova lege sacramentum eucharistie. Omnibus autem purificationibus veteris legis respondet in nova lege sacramentum penitencie. Consecrationi autem pontificum et sacerdotum respondet sacramentum ordinis. Sacramento vero confirmationis, quod est sacramentum plenitudinis gratie, non potest responderi in veteri lege aliquod sacramentum, quia nondum advenerat tempus plenitudinis gratie, eo quod nichil ad perfectum adduxit lex. Similiter autem et sacramento extreme unctionis, quod est quedam immediata preparatio ad introitum glorie, cuius aditus nondum patebat in veteri lege, pretio nondum soluto. Matrimonium autem fuit quidem in veteri lege prout erat in officium nature, non autem prout est sacramentum coniunctionis Christi et ecclesie, que nondum erat facta. Unde et in veteri lege dabatur

Libellus repudii quod est
continet totum satis | Vide x
xix . Expositio de iudiciis pro
ficiscebantur ex ordi-
nabantur ad remedium et impedimenta
divini cultus | qui quidem
est duplex | scilicet spiritualis qui
consistit in devotione mentis
ad deum | Et corporalis qui con-
sistit in sacrificiis et ob-
lationibus et aliis huius-
modi. Spiritualem aut spiritualem impe-
diebant homines peccata | quibus
homines polluti dicebantur |
sicut per ydolatriam | per
homicidium | per adulterium
et incestum. Et ab istis pol-
lucionibus purificabantur
homines per aliqua sacrifi-
cia vel quia ablata ~~quibus~~
pro tota multitudine | vel etiam pro peccatis
singulorum | non quod sacrificia
illa carnalia haberent ex
se ipsis virtutem expiandi
peccata | sed quia significabant
expiacionem peccatorum futuram
per Christum | cuius participes
erant antiqui protestantes
fidem redemptoris in figuris
sacrificiorum. Corporalem aut
exteriorem impediebantur ho-
mines per quasdam immundi-
cias corporales | que quidem
primo considerabantur in hominibus
consequenter | et in aliis anima-
libus | et in vestimentis
et in domibus et in vasis.
In hominibus quidem immundicia
reputabatur primo quidem
ex ipsis hominibus. Primo aut

ex contactu rerum immundarum. Ex ipsis
aut hominibus immundicia reputabatur
omne illud quod corruptionem ha-
bebat aliquam | vel quod cor-
ruptioni expositum erat. Et id-
quia mors est corruptio quedam
cadaver hominis reputabatur
immundum. Similiter hic est quod lepra
ex corruptione humorum con-
tingit | qui exterius erumpunt
et alios inficiunt | leprosi etiam
reputabantur immundi. Simili etiam
et mulieres pacientes sanguinis
fluxum | sive per infirmitatem
sive etiam per naturam | vel temporibus
menstruis | vel etiam tempore concep-
tionis | et eadem ratione viri
reputabantur immundi fluxum
seminis pacientes | vel per
infirmitatem vel per pollutionem
nocturnam | vel etiam per coitum.
Nam omnis humiditas pre-
dictis modis ab homine egre-
diens quandam immundam in-
fectionem habet | que inheret ho-
minibus immundicia quedam ex
contactu quarumcumque rerum immun-
darum. Istarum aut immundiciarum
ratio erat et litteralis | et figuralis.
Literalis quidem propter reverentiam
eorum que ad divinum cultum
pertinet | tum quod homines precio-
sas res contingere non solent
cum sunt immundi | tum etiam
ut ex raro accessu ad sacri-
ficia magis venerentur. | Cum etiam enim
omnes immundicias raro ali-
quis caveret posset | contingebat
quod potuit raro ho-
mines accedere ad attingendum

ea que pertinebant ad diuinum
cultum et ut attenderent cum ma-
iori reuerencia et humilitate
mentis. Erat autem in quibusdam
horum racio litteralis ut homines
non formidarent accedere ad
diuinum cultum qui refutabantur
propter eorum lepras eorum et propter
infirmitatem quorum morbus
abhominabilis erat et conta-
giosus et quedam eciam racio
erat ad uitandum ydolatrie
cultum contra gentiles in
ritu suorum sacrificiorum utebantur
quandoque humano sanguine et semine
Omnes autem huiusmodi inmundicie
corporales purificabantur per solam
aspersionem aque uel que inmundiores
erant per aliquod sacrificium
ad expiandum peccatum ex quo
tales infirmitates contingebant
spiritualis uero racio harum inmundiciarum
fuit quia per huius corporales in-
mundicias significabantur diuersa
peccata. Nam inmundicia cadaueris
cuiuscumque significat inmundiciam
peccati quod est mors anime. Inmun-
dicia autem lepre significat in-
mundiciam heretice doctrine tum
quia heretica doctrina contagiosa
est sicut et lepra tum etiam
quia nulla falsa doctrina est
que vera falsis non admisceat
Sicut eciam in superficie corporis
leprosi est ut appareat distinctio
quarundam macularum ab alia
carne integra. Per inmundiciam
uero mulieris sanguinefluxe
significatur inmundicia ydolatrie
propter ymmolatum cruorem
Per inmundiciam uero uiri
seminisfluxi designatur inmundicia
vane locucionis eo quod semen
est verbum dei. Per inmundiciam
uero coitus et mulieris parientis
designatur inmundicia peccati
originalis. Per inmundiciam
uero mulieris menstruate desi-
gnatur inmundicia mentis per
voluptates emollite. Vni-
uersaliter uero per contactum inmundicia
rei inmunde designatur inmundi-
cia consensus in peccatum alterius
secundum illud ad Corinthios vi
Exite de medio eorum et separa-
mini et inmundum ne tetigeritis. Hu-
iusmodi autem contactus inmundicia
deriuabatur eciam ad res inanimatas
Quicquid enim quocumque modo
tangebat inmundus inmundum erat
in quo lex attenuat superstitionem
gentilium qui non solum per
tactum inmundi dicebant inmun-
diciam contrahi sed eciam per collocucio-
nem aut per aspectum. Ut
rabi moyses dicit de muliere
menstruata. Per hoc autem mysti-
ce significabatur id quod dicitur Sapientie
xiiii Similiter odio sunt deo impius
et impietas eius. Erat autem
et quedam inmundicia rerum in-
animatarum per se sicut erat inmun-
dicia lepre in domo et in vestimentis
Sicut enim morbus lepre accidit
in hominibus ex humore corrupto
putrefaciente carnem et corrumpen-
te ita etiam propter aliquam corrup-
cionem et excessum humiditatis
uel siccitatis fit quandoque aliqua corrupcio
cio in lapidibus domus uel etiam
in vestimento. Et ideo hanc corrup-
cionem vocabat lex lepram ex
qua domus et vestis iudicaretur inmunda
Tum quia omnis corrupcio ad
inmundiciam pertinebat ut dictum est

Nam etiam quia in huius corruptionem gentiles deos ponere credebant Et ideo lex precepit huius domus in quibus fuit talis corrupcio procurant destrui et vestes comburi ad tollendam ydolatrie occasionem Erat etiam et quedam inmundicia vasorum Regum dicitur primo xv Vas quod non habet cooperculum et ligaturam et desuper inmundum erit Huius inmundicie racio est quia in talia vasa de facili poterat aliquis inmundiciem aliquid immittere Vel poterant inmundicie fieri etiam hoc propter ad excludendum ydolatriam Credebant enim ydolatre quod si mures vel lacerte vel aliud huiusmodi que immolabant ydolatrie caderent in vasa vel in aquas quod cederent diis gratia Adhuc etiam aliquae mulieres vasa dimittunt discooperta in obsequium nocturnorum numinum quas ianas vocant Hec autem inmundicia vero est figuralis quia per lepram domus signatur inmundicia congregacionis hereticorum Per lepram vero in veste linea signatur perversitas morum ex amaritudine mentis Per lepram vero vestis lanee signatur pravitas adulatorum Per lepram vero in stamine signantur peccata spiritualia in stamine autem Per lepram vero in subtegmine signantur peccata carnalia quia in stamine est in subtegmine vita autem in ter[?]e Per vas

quod non habet cooperculum vel ligaturam signatur homo qui non habet aliquod velamen taciturnitatis et qui non constringitur aliqua censura discipline Ut Glossa[?] In Glossa dicitur sicut dicit Rabbi Moyses erat inmundicia in lege una quando per aliquam corruptionem mentis et corporis et hec inmundicia maior erat Alia vero erat inmundicia quando solo contactu rei immunde et hec minor erat Et facilior ritu expiabatur sacrificio pro peccato quia omnis corrupcio ex peccato procedit et peccatum signat Hec secunda inmundicia expiabatur per solam aspersionem aque et quia quando expiacionis Hebrei Numeri xix mandatum ibi a domino quod acciperent vaccam ruffam in memoriam peccati quod commiserunt in adoracione vituli Et dicitur vacca magis quam vitulus quia sic dominus synagogam vocare consuevit Glossa Ozee iiii sicut vacca lasciviens declinavit Israel Et forte hoc est quia vaccas in more Egypti colunt Glossa Ozee x vaccas tamen colunt et in desertis peccati ydolatrie ymmolabantur extra castra et ubicumque sacrificium fiebat pro expiacione multitudinis peccatorum cremabatur extra castra tota et sic sacrificatum per hoc sacrificium eius dari complures ab communitate peccatorum intinguebat sacerdos digitum in sanguine eius et aspergebat contra fores suas septies contra fores sanctuarii in septem virtutibus quia septenarius communitatem

Margin notes: in subtegmine; in stamine; neque inmundicia prima expiabatur; aqua; sicut

significat. Et ipsa etiam aspersio san-
guinis pertinebat ad detesta-
tionem idolatrie in qua san-
guis ymolaticius non effundebatur
sed congregabatur et ita ipsum
homines comedebant in ho-
nore ydolorum comburebant
in igne. Vel quia deus moysi
in igne apparuit et in igne da-
ta est lex. Vel quia per hoc
figurabatur quod ydolatria totaliter
erat extirpanda et omne
quod ad ydolatriam pertinet.
Sed vacca cremabatur cum pel-
le et carnibus eius cum sanguine
et fimo flamme traditur. Ad-
iungebantur .iii. in combustione
lignum cedrinum ysopus coccus-
que bistinctus ad significandum quod sicut lignum
cedrinum non de facili putrescit
et coccus bistinctus non amittit
colorem et ysopus retinet odo-
rem etiam postquam fuit desicca-
tus ita deus hoc sacrificium erat
in conservationem corporis populi et
honestatis et ipsius devotionis.
Cinis autem de cineribus vacce
ut sint multitudini filiorum israel in
custodiam. Vel secundum Josephum
quatuor elementa significata
sunt. Quoniam .iii. apponebantur cedrus
signum terre propter suam terrestritatem
ysopus signum aeris propter odorem
coccus bistinctus signum aque
eadem ratione et propter pre-
tinctionem que per aquam fi-
unt ut per hoc exprimeretur
quod id sacrificium offerebatur
creatori quatuor elementorum.
Et quia huiusmodi sacrificium
offerebatur pro peccato ydolatrie

comburentis

in eius detestationem. Et combustio-
nes et cineres colligentes et ite-
rum aspergentes aquas in quibus
cineres ponebantur immundi conta-
minabantur ut per hoc ostenderetur
quod quocumque modo ad
ydolatriam pertinet est immun-
dum et abhominabile. Ab hac autem
immunditia purificabantur per
solam ablutionem vestimentorum
nec indigebant aqua asper-
sionis. Huius immunditiam quia
sic esset processus in infinitum, ille
enim qui aspergebat aquam
immundus fiebat, et si ipse se
ipsum aspergeret immundus remaneret.
Si autem alius eum aspergeret
ille immundus esset et sic ille
qui eum aspergeret, et sic in infini-
tum. Figuralis autem ratio huius
sacrificii sit quod per vaccam
ruffam significatur corpus christi in infir-
mitate assumptum quod femininus
sexus designat. Sanguinem pas-
sionis eius designat vacce
color. Erat autem vacca rufa
etatis integre quia omnis
operatio christi est perfecta in qua
nulla erat macula. Nec por-
tavit iugum quia non portavit
iugum peccati. Precipitur
autem adduci ad moysen quia
imputabant ei transgressionem
mosaice legis in violatione
sabbati. Precipitur autem tradi
Eleazaro sacerdoti. Extra castra
occidendus in manibus sacerdotum
traditus est immolandus extra
castra quia extra portam civitatis
passus est. Contingit autem sacer-
dos digitum in sanguine eius
quia per discretionem quam digitus
significat imitandum passionem christi

est
et considerandum et imitandum
1 Aspergitur autem sancta thabernaculi
per quod synagoga
designatur vel ad comparationem
ᵃ vel ad purificationem eiusdem — mundorum non recedunt et
hoc vii vicibus vel propter vii
dona spiritus sancti. Vel propter
vii dies in quibus omne
tempus currit. Omnia autem omnia
que ad christi incarnationem
pertinent igne cremanda id est
spiritualiter intelligenda sunt. Item
per pellem et carnem exterior
christi operatio designatur. Per sanguinem
subtilis et interna vel
exteriora ministrantis. Per
fimum lapsus sunt et omnia
huiusmodi ad infirmitatem pertinentia.
Redduntur autem tria cedro
quod sunt altitudine spei vel
contemplationis. Ysopus quod
significat humilitatem vel fidem.
Cocco bistincto quod sunt geminam
ᶜ etiam caritatem. Per hec enim debemus
christo passo adherere. Iste
autem cinis combustionis vitule
ostenditur amiro modo quod rele...
quia passionis pertinuit ad
gentiles qui non sunt culpa
biles in christi morte. Suppo
nitur autem cinis in aqua ad
comparandum quod in passione et
baptismo sortitur virtute
emundandi peccata. Sacerdos
autem qui ymolabat et com
burebat vaccam et ille qui
colligebat et aspergebat cineres
immundus erat et etiam qui aspergebat
aqua. Vel quia iudei facti
sunt immundi ex occisione christi
per quam nostra peccata expiantur
et hec usque ad vesperam id est

usque ad finem mundi quod reliquie
eius convertentur. Vel quia illi qui tractant
sancta intendentes ad emundationem
aliorum ipsi etiam aliquas immundicias
contrahunt ut gregorius dicit in pastorali
et hoc usque ad vesperam id est usque
ad finem presentis vite. Ordo xvi
Sicut dictum est immundicia que
ex corruptione proveniebat vel
mentis vel corporis expiabatur
per sacrificia pro peccatis singulorum ᵃ ᵃ pro peccato offerebant et spiritualia sacrificia
Sed quia aliqui negligentes
erant circa expiationem huius pec
catorum et immundiciarum. Vel
etiam propter ignorantiam ab expia
tione huius desistebant. Insti
tutum fuit ut semel in anno decima
die septimi mensis fieret sacri
ficium expiationis pro toto
populo. Et quia sicut dicit aplus
ad hebreos vii lex constituit
homines sacerdotes infirmitatem haben
tes. oportebat quod sacerdos primus
offerret pro se ipso vitulum pro
peccato in commemorationem peccati quod
aaron fecit in conflatione
vituli aurei. Et arietem in
holocaustum per quod significabatur
quod sacerdotis prelatio quam
aries designat qui est dux
gregis erat ordinanda ad ho
norem dei. Deinde offerebat
pro populo duos hircos quorum
unus immolabatur ad expian
dum peccatum multitudinis.
Hircus enim animal fetidum est
et de pilis eius fiunt vestimenta
compungentia ut per hoc signa
retur fetor et immundicia
et aculei peccatorum. Huius autem
hirci immolati sanguinem

[illegible]

in sancta sanctorum et aspergebat
contra tabernaculum sanctuarii ad finem ut tabernaculum a sordibus quod
emundabatur ab inmundiciis filiorum Israel
corpora vero hirci et vituli, quorum
sanguis etiam ut sanguis vituli
que immolata sunt pro peccato
oportebat comburi ad ostendendum
consumptionem peccatorum. Non autem
in altari quia ibi non comburebantur
tota nisi holocausta. Unde
mundandum erat ut comburentur
extra castra ad detestationem
peccati. Hoc autem fiebat quandocumque
ymolabatur in sacrificium aliquod
grave peccatum ut pro multitudine peccatorum.
Alter vero hircus emittebatur in
desertum non quidem ut offerretur
demonibus quibus colebant gentiles
in desertum, quia eis non
licebat ymolari. Sed ad designandum
effectum illius sacrificii immolati.
Et ideo sacerdos imponebat manus
super caput eius confitens peccata
filiorum Israel ac si ille pro illis
portaret ea in desertum. Ubi
absque tamen de (?) cuique portans
penam pro peccatis populi. Vel colligabatur
super caput eius aliqua
cedula vel carta scripta peccata
(Ratio autem figuralis horum erat
quia Christus significatur esse pro multitudine
populi rediturus et per aliorum quia
ipse est dux fidelium. Et per
novum rite plenitudine caritatis
peccati et ipse Christus est dux
eorum pro peccatis sacerdotum et populi.
Unde per eius passionem
et maiores et minores aperto
mundantur. Sanguis autem vituli
et hirci infertur in sancta pontificem
quia per sanguinem passionis
Christi patet nobis introitus
in regnum celorum. Comburuntur
autem eorum corpora extra
castra quia extra portam Christus
passus est. Ut dicitur ad
Hebreos xiii. Per hircum

ut quia in eius emissione significatur remissio peccatorum populi

autem quia emittebatur per significari ut ipsa divinitas
Christi que in solutione absconsa
fuit Christo paciente non quasi
locum mutans sed virtute
cohibens. Vel significabatur
concupiscentia mala quam debemus
a nobis abicere. Nostros motus
deo ymolare. De
mundicia vero eorum qui huiusmodi
sacrificia comburebant ratio
est quia in sacrificio vituli
ruffe dictum est. Ex hoc
idem (?). Per ritum legis leprosus
non emundabatur a macula
lepre sed emundatum ostendebat.
Et hoc significatur Levitici xiiii
cum dicitur de sacerdote cum
invenerit lepram esse mundatam
precipiet ei qui purificatur. Ideo
lepra mundata erat. Sed
purificacio dicitur in quantum iudicio
sacerdotis restituebatur consorcio
hominum et cultui divino. Contingebat
tamen quoque divino
miraculo ut per ritum legis
de his lepra mundaretur
quod sacerdos decipiebatur iudicio.
Huiusmodi autem purificacio leprosi duplex
fiebat. Unam primo iudicabatur
esse mundus. Secundo autem restituebatur
tamquam mundus consorcio
hominum et cultui divino
scilicet post vii dies. Ergo in prima
purificacione offerebat pro se
leprosus mundatus duos passeres
vivos et lignum cedrinum
et vermiculum et ysopum hoc
modo ut filo coccineo ligarentur
passeres et ysopus ad
lignum cedrinum ita scilicet quod lignum
cedrinum esset quasi manubrium
aspersorii. Ysopus autem et passer

solutione

caut(em) id quod de aspersione
tingebatur in sang(uin)e alt(er)ius
passeris immolati de aq(ui)s
viuis. Hec aut(em) q(ua)tuor of-
ferebat / contra q(ua)tuor defectus
lepre. Nam (contra) putredinem
offerebatur cedrus / que est
arbor imputribilis. Contra
fetore(m) ysopus que est herba
odorifera (contra) insensibilitate(m)
passer viuus (contra) turpitudine(m)
coloris vermiculus qui h(abe)t
ruffum colore(m). Passer vero
viuus auolare (per)mittebatur
in agrum quia leprosus
restituebatur pristine lib(er)tati.
Sed in vmo vero die admittebatur
ad cultum diuinum et restitue-
batur consorcio hominum. Sed primo
ty (con)sumere rasis pilis totius corporis
et vestimentis eo q(uod) lepra pilos
corrodit et vestimenta inqui-
nat et fetida reddit. Et
postmodum sacrificium offerebatur
pro delicto eius q(uia) lepra plurimum
inducitur p(ro) p(ec)c(a)to. De sang(uine)
aut(em) sacrificij tingebatur ex-
tremum auricule eius qui erat
mundandus et pollices manus
dextre et pedis quia dictis
partibus primo lepra (com)mouetur
et sentitur. Adhibebantur
enim h(uius)modi ritui tres liquores
s(cilicet) sanguis (contra) sanguinis cor-
ruptionem oleum ad eundem
spiritualiter. Figuralis autro
erat quia p(er) duos passeres
signatur diuinitas et humanitas
Christi quorum vnus s(cilicet) humanus
immolatur in vase fictili
super aquas viuentes q(uia)
per passionem Christi aqua bap-
tismi (con)secratur. Alius

aut(em) s(cilicet) impassibilis diuinitas /
viuus remanebat / quia diui-
nitas mori non p(otes)t. Sed et euo-
labat quia passione astringi
non potuit. Hic aut(em) passer
viuus p(er)t(inet) cu(m) ~~[illegible]~~ ligno
cedrino et cocco bis tincto et
vermiculo et ysopo .i. fide spe
et caritate vt sup(ra) dictum est intin-
guitur in aqua ad aspergendum q(ui)a
in fide dei et hominis baptiza-
mur. Et lauat aut(em) se per aquam
baptismi vel lacrimarum (con)punctionis
sue .i. operi et omnes pilos .i.
cogitationes. Sanguine aute(m)
Christi mundatur eius q(ui) mundatur
de sanguine et de oleo vel eius
auricula tangitur (contra) corrupte
cum vba (?) pollices eius manus
dextre (et) et pedis tangitur
vt sit eius actio sancta. Alia
vero que adhuc (con)munitatem
pertinet vel ad aliorum diuin(orum)
ceterum non habet spe(cia)le
preter alia sacrificia pro pec(cato) vel
delicto. Sed vero dum (?) pe(r)
post institueba(tur) ad cultum
dei per confessionem. Alia institue
per aliquam spe(cia)lem (con)munitat(em)
vel (con)secrationem. Secundo et separa-
ti ab aliis (con)iunguntur q(ui) specialiter
ad ministerium cultus diuini p(re) ali-
is deputati / et totum quod circa
eos fiebat in eorum con-
secratione vel institutione
ad hoc pertinebat vt omnes
eos h(ab)ere quidam (con)gregatam
(con)munitatem et cetera et digni-
tate in institutione ministerio-
rum fiebant. Primo vero (con)se-
crabantur. Secundo ornabantur
et (con)secrabantur. Tercio appli-
cabantur ad cultum ministerij

Sicut ergo purificabantur quodam-
modo carnaliter per ablutionem
aque et per quedam sacrificia
specialiter autem levite radebant
omnes pilos carnis sue ut
habetur levitici viii. Consecratio
vero ista pontificis et sacer-
dotis ordine hoc fiebat. Primo
enim postquam abluti erant in-
duebantur quibusdam vestibus
specialibus pertinentibus ad desig-
nandum dignitatem ipsorum. Sacer-
dotum autem pontifex oleo unctionis
in capite ungebatur
ut designaretur quod a christo
diffunderetur potestas consecrandi
ad alios sicut oleum a capi-
te derivatur ad inferiora ut habe-
tur in ps. Sicut unguentum in
capite quod descendit in bar-
bam aaron. Levite vero non
habebant aliam consecrationem
nisi quod offerebantur domino a filiis
israel per manus pontificis
qui orabat pro eis. Minores
vero sacerdotes solum manus conse-
crabantur que erant applicande
ad sacrificia. et de sanguine
animalis tingebatur immolati
extremum auricule dextre ipsorum
et pollices pedis et manus
dextre. ut scilicet essent obedi-
entes legi dei in oblatione
sacrificiorum. quod significabatur
in unctione auris dextre. et
quod essent solliciti et prompti
in execucione sacrificiorum. quod
significatur per unctionem
pedis et manus dextre. et
aspergebantur etiam ipsi et ve-
stimenta sanguine animalis im-

molati in memoriam sanguinis
agni per quem fuerunt liberati
in egipto. Offerebantur
autem in eorum consecratione
hec sacrificia vitulus pro
peccato in memoriam remissio-
nis peccati aaron quod conflatorem
vituli. Aries in ho-
locaustum in memoriam ob-
lationis abrahe cuius obe-
dientiam pontifex debebat
imitari. Aries etiam consecrationis
qui erat quasi hostia pacifica
in memoriam liberationis
de egipto per sanguinem
agni. Canistrum panum in
memoriam manne prestiti populo.
Pertinebat autem ad applicationem
ministrorum quod imponebatur super
manus eorum adipes arietis
et torta panis una et ar-
mus dexter ut
ostenderetur quod accipiebant
potestatem huius offerendi. Levite
vero applicabantur ad
ministerium per hoc quod intromit-
tebantur in thabernaculum
federis quasi ad ministrandum ~~circa~~ circa vasa
sanctuarii. Figuralis autem horum
ratio erat quia illi qui sunt
consecrandi ad spirituale ministerium
christi debent primo purificari
per aquam baptismi et lacrimarum
in fidem passionis christi quod
est expiativum et purgativum
sacrificium. Et debent radere
pilos carnis i. omnes pravas
cogitationes. Debent etiam
ornari virtutibus et consecrari
oleo spiritus sancti per aspersionem
sanguinis christi et sic debent
esse intenti ad exequenda
spiritualia vel alia ministeria.
Ad iiii dicendum quod sicut

dictum est In veteri lege erat
inducte ad reverenciam divini
cultus et hec duo. Primo ex
claudendo aulam divini ab
id quod vix videbatur ad honorificentiam
potuit esse conceptibile. Secundo applicando ad
divinum cultum omne id quod
videbatur ad honorificentiam
pertinere / et propter hoc quod observa-
batur in tabernaculo / et vasis eius
et aliis in immolandis multo
magis hoc observandum erat
in ipsis ministris. Et ideo ad
removendum contemptum ministrorum
preceptum fuit ut non haberent
maculam vel defectum corporalem
quia huiusmodi homines solent apud
alios in contemptu haberi / preter quod
ministerium fuit ut non passim
ex quolibet genere ad dei ministerium
applicarentur / sed certe pro
sapia / secundum successionem ut ex
hoc clariores et nobiliores
haberentur. Ad hoc autem quod dei
reverencia haberetur adhibe-
batur eis specialis ornatus
vestium / et specialis consecratio
et hec est in generali causa ornatus
vestium / In speciali autem sciendum
est quod pontifex habebat novem
ornamenta. Primum enim habebat
vestem lineam. Secundo habebat
tunicam iacinctinam in cuius ex-
tremitate versus pedes ponebat
per circuitum tintinnabula quedam
et mala punica facta ex iacinc-
to et purpura coccoque bis
tincto. Tercio habebat superhume-
rale quod tegebat humeros
et anteriorem partem usque ad
cingulum quod erat ex auro
et iacincto et purpura cocco
bis tincto et bisso retorta
et super humeros habebat
duos onichinos in quibus erant
sculpta nomina filiorum israel.
Quartum erat rationale ex eadem
materia factum quod erat quadra- materia
tum et ponebatur in pectore et
coniungebatur super humerali
et in hoc rationali erant xii
lapides preciosi distincti per
quatuor ordines in quibus etiam
erant sculpta nomina filiorum
israel quasi ad designandum quod ferret
onus totius populi. Per hoc quod
habebat nomina eorum in humeris
et quod iugiter debebat de eorum
salute cogitare. Per hoc quod
portabat eos in pectore quasi
in corde habens. Quinto etiam in ro-
nali mandavit dominus poni
doctrinam et veritatem iustificationum et quia quedam principia
doctrine scribebantur in illo ro- ad veritatem in-
nali. Iudei tamen fabulantur state
quod in rationali erat lapis qui
secundum diversos colores mutabatur
secundum diversa que debebant accidere
filiis israel / et hoc vocant
et veritatem / et doctrinam. Sextum
erat balteus id est cingulus quedam
factus ex predictis iiii coloribus.
Septimum erat tyara id est mitra
quedam de bisso. Octavum
autem erat lamina aurea pen-
dens in fronte eius in qua
erat nomen domini / Nonum
autem erat feminalia linea
ut operirent carnem turpitudinis
sue quando accederet ad sanctua-
ria vel ad altare. Ex
istis autem octo ornamentis
minores sacerdotes ha-
bebant quatuor scilicet tunicam

lineam et femoralia et balteum
et mitram. Horum autem orna-
mentorum quandam rationem litteralem
assignant dicentes quod in istis
ornamentis designatur dispo-
sitio totius orbis qui pontifices
protestantur se esse ministros
creatoris mundi. Unde etiam
Sapientie xviii dicitur In veste
aaron erat descriptus orbis
terrarum. Nam femoralia linea
significabant terram quod linum
nascitur. Baltei circumvolu-
tio significat occeanum quod circumcingit
terram. Tunica iacinctina suo
colore significat aerem. Per tintin-
nabula sonitum tonitrua,
per malogranata choruscationes.
Superhumerale autem
significabat sua varietate celum
sidereum. Duo onichini
duo emisperia vel solem
vel lunam. Duodecim gemme
in pectore duodecim signa in zodia-
co que dicebantur posita in
rationali quia in celestibus
sunt rationes terrenorum. Unde
Iob xxxviii Numquid
nosti ordinem celi et ponis
rationem eius in terra. Cydaris
autem vel tiara significat celum
empireum. Lamina aurea
deum omnibus presidentem. Assign-
atur vero [illegible] manifesta est.
Nam macule vel defectus
corporales a quibus debebant
sacerdotes immunes esse si-
gnificant diversa vitia et
peccata quibus debent carere. Pro-
hibebatur enim cecus, id est ne sit
ignorans. Ne sit claudus

id est instabilis et ad diversa
se inclinans. Ne sit parvo
vel grandi vel torto naso
id est ne perfectus discretionis
vel in plus vel in minus
excedat quia consequenter alia superat
discretio. Per nasum enim di-
scretio designatur quia discer-
nimus odores. Ne sit fracto
pede vel manu id est ne amit-
tat virtute [illegible] operando
vel procedendo in virtute re-
pudiatur. Si habeat gibbum
vel ante vel retro per quod
significatur superfluus amator
terrenorum, si est lippus id est per
carnalem affectum eius in-
genium obscuratur. Contingit
enim lippitudo ex superfluo
humore vel ex fluxu hu-
moris. Repudiatur etiam
si habeat albuginem in oculo
id est presumptionem candoris iu-
stitie in sua cogitatione
repudiatur etc. Et si habuit
iugem scabiem id est petulan-
tiam carnis. Et si habuit
impetiginem que sine dolore
corpus occupat et membro-
rum decorem fedat, hec
quam avaritia designatur.
Et etiam si sit herniosus
vel ponderosus qui scilicet
pondus turpitudinis gestat
in corde licet non exerceat
in opere. Per ornamenta
vero designantur virtutes
ministrorum dei. Sunt autem
quatuor que sunt necessaria
omnibus ministris scilicet castitas
que significatur per femora-
lia. Caritas vero [illegible] que

varietate

ponis rationem

que significat^r ptmm line
am per cingulum rectitudo
intencionis que significat^r
ptyarca ptegentis carpnt
Sed plures pontifices decim
qua^or hec primo quidem
ingenii dei in corda in con
templacione et hoc fit laxna
aurea mm huius dei in fronte
Sed^o qr supportet infirmitates
ppli qd fit super humera
le Tercio qr habeat ppl'm i
corpore et in visceribus per
solitudinem caritatis qd fit
per rationale Quartum qr habeat
conuersacionem celestem per opa
pfeccionis qd fit per tunicam
iacinctinam Unde et tunice
iacinctine adiunguntur in ex
tremitate tintinabula aurea
per que fit doctrina conuencione
cum debz cunga celesti conuersacioni
pontifex Adiunguntur et mala
punica per que fit unitas
fidei et concordia in bonis mo
ribus quia sic tunica debet esse
eius doctrina ut predicet fidei et
pacis unitas non rumpatur

Ad 6^m sic proceditur qr obser
uancia zimonialis
nulla sint tam iudicialis
eterna ut dicit scriptura i ad heb^m
ix^o Omnis creatura dei bona
et dicit nichil reiciendum quod
cum graciarum actione percipitur ergo ne
nunc ig^r phibiti sunt abesu
quorundam ciborum tanquam
immundorum ut pz leuitici xi^o et
Item sicut animalia dant^r in cibum
hominibus ita etiam herbe unde
dicitur Gen ix^o Quasi olera vi
rencia dedi vobis omnem car
nem Sed in herbis deus non
distinxit aliquas immundas

Cum in aliquibus illarum sint ma
xime nociue ut puta venenosa
ergo vr^r qr nec de animalibus aliqua
debuit phiberi tanquam immunda
Item si materia est immunda ex qua
aliquid generatur pt idem videtur
quod id quod generatur ex eo sit immundum
Sed ex sanguine generatur caro cum ig^r
non omnes carnes phibentur tanquam
immunde pt simili nec sanguis
debuit phiberi tanquam immundus nec adeps aut
qui ex sanguine generatur Item dns
dicit math xv^o Nolite timere
eos qui occidunt corpus quia
post mortem non habent quid faciant
quod non esset verum si in nocumentum hom
cederet quod ex eo fieret multo ig^r
minus pertinet ad aliam scientiam
quia cum cibos decoquantur
nichil ig^r videtur esse quod dicitur Exo
xxiii Non coques edum in lacte
matris sue Item que sunt primicia
hominibus et animalibus tanquam per
fectiora precipiuntur deo offerri
Inconueniens ig^r precipitur leuitici
xix^o quod ingressi fuerint terram
et plantauerint in ea ligna po
mifera auferent primicia eorum
s. prima germina et immunda erunt
vobis nec edetis ex eis Item ve
stimentum extra corpus habitum est non
ergo debuerunt quedam specialia ve
stimenta interdici iudeis puta quod
dicitur leuitici xix^o Vestem que
ex duobus texta est non
indueris Et deutro xxii^o Non
induetur mulier veste virili
et vir non induetur veste
feminea Et infra Non indueris
vestimento quod ex lana linoque
contexta est Item memoria
mandatorum dei non ptinet
ad corpus sed ad cor inconueniens
ergo precipitur deutro vi^o qr ligarent

aut

preceptum dei. scilicet signum in manu sua
et quod scriberentur in liminibus hostiorum
et quod per angulos palliorum
facerent fimbrias in quibus
ponerent vittas iacinctinas
in memoriam mandatorum ut habetur
Numeri xv. Ad octavum dicendum quod apostolus dicit i ad Corintho-
rum ix. Non est cura deo de
bobus et propter hoc nec de aliis
animalibus irrationabilibus in genere
igitur precipitur Deut. xxii. Si
ambulaveris per viam et inveneris
nidum avis non tenebis
matrem cum filiis. Et Deut.
xxv. Non ligabis os bo-
vis triturantis. Et Levit. xix.
Iumenta tua non facies coire
cum alterius generis animantibus. Ad nonum dicendum quod
inter plantas non fiebat discre-
tio iudeorum ab immundis. ergo in
tolerantia terre cultura plantarum
debuit aliqua distinctio adhiberi.
Ideo inhibentur precipitur Levit. xix.
Agrum non seres diverso se-
mine. Et Deut. xxii. Non seres
vineam tuam altero semine et
non arabis in bove simul et asi-
no. Ad decimum dicendum quod que sunt inanimata mi-
nime videntur esse homini po-
testati subiecta. inhibentur igitur
arcetur homo ab argento et auro
ex quibus fabricata sunt ydola
et ab aliis que in domibus
ydolorum inveniuntur propter
legem quod habetur Deut. vii.
Et egestiones humanas cooperiret
fodientes in terra. Ad undecimum dicendum quod pietas
in sacerdotibus maxime requiritur.
Sed ad pietatem pertinere videtur
quod aliquis funeribus amicorum
intersit. Unde etiam Thobias
de hoc laudatur. ut habetur Thobie
primo. Similiter etiam ad pietatem
pertinet quod aliquis in uxorem

// Ad [...] et videtur esse preceptum quod habetur Deut. xxiii ut egestiones

accipiat meretricem quia per hoc
cum aspectu et infamia libidi-
nis ergo ~~magis~~ magis videtur quod magis
prohibebatur sacerdotibus Levit.
xxi. Ad duodecimum dicendum quod est quod dicitur
Deut. xviii. Tu autem a
domino deo tuo aliter institutus
es. Ex quo potest accipi quod hec
observantie sunt institute a deo
ad quandam specialem ~~prerogativam~~ illius
populi prerogativam. Non ergo sunt ir-
rationabiles aut sine causa. Ad 13m
dicendum quod populus iudeorum ut dic-
tum est specialiter erat deputatus
ad divinum cultum. et inter eos
specialiter sacerdotes. Et sicut alie
res que applicantur ad cultum
divinum aliquam specialitatem debent
habere quod pertinet ad honorificentiam
divini cultus. Ita etiam in conversatio-
ne illius populi et precipue sacer-
dotum debuit esse specialia quedam
convenientia ad cultum divinum
vel spiritualem vel corporalem. Cul-
tus autem figurabat misterium
Christi. Unde etiam eorum gesta
figurabant ea que ad Christum
pertinent. secundum illud i ad Cor. x.
Omnia in figura contingebant
illis. Et ideo rationes harum ob-
servantiarum dupliciter assignari
possunt. Uno modo secundum convenientiam
ad divinum cultum. Alio modo secundum quod
figurabant aliquid circa christia-
norum vitam. Ad 14m ergo
dicendum quod sicut supra dictum est duplex
est pollutio vel immunditia ob-
servabatur in lege. Una quidem
culpe per quam polluebatur
anima. Alia autem corruptio-
nis cuiusdam per quam quodammodo
inquinatur corpus. Loquendo igitur
de prima immunditia nulla genera
ciborum immunda sunt vel homines
inquinare possunt secundum suam naturam

Unde dicitur Mathei xv Non
quod intrat in os coinquinat
hominem, sed que procedunt ab
ore hec coinquinant hominem
/ et exponitur hoc dupliciter
Quia aut aliqui cibi per
accidens inquinant animam in quantum
scilicet contra obedienciam vel votum
vel nimia concupiscencia comedun-
tur / inquantum prebent fomentum
a vino luxurie / propter quod aliqui a vino
et carnibus abstinent. Secundum
autem talem immundiciam que est
corrupcionis cuiusdam aliq-
animalium carnes immundiciam
habent / vel quia ex rebus immundis
nutriuntur sicut porci / aut im-
munde vivunt sicut quedam
animalia sub terra habitancia ut
talpe et mures et alia huiusmodi
Unde etiam quandam fetorem
contrahunt vel quia eorum car-
nes propter superfluam humiditatem
vel siccitatem corruptos hu-
mores in corporibus humanis
generant. Et ideo prohibite sunt
eis carnes animalium habencium
soleas .i. ungulam unam
non fissam propter corporis terrestrei-
tatem. Et similiter sunt carnes
animalium habencium multas conci-
suras in pedibus prohibite
colerica quia sunt nimis colerica / et
adusta sicut carnes leonis
et huiusmodi / et eadem racione sunt
prohibite eis aves quedam
rapaces que sunt nimie
siccitatis / et quedam aves aqu-
atice propter excessivam humidita-
tem. Et quidam pisces non
habentes pinnulas et squa-
mas ut anguille et huiusmodi
propter excessivam humiditatem. Concessa
autem eis ad esum

animalia ruminancia et findencia
ungulam / quia habent humores bene
digestos / et sunt medie complexi-
onata / quia nec sunt nimis
humida quod significant ungule et
non sunt nimis terrestria cum non
habeant ungulam continuam sed fissam
/ In piscibus etiam concessi sunt eis pis-
ces sicciores qui signantur per hoc
quod habent squamas et pinnulas
/ per hoc enim efficitur temperata complexio
humida piscium / In avibus autem
sunt eis concesse magis temperate
sicut gallina perdices et alie
huiusmodi / Alia vero fuit detestacio
ydolatrie. Nam gentiles et pre-
cipue egipcii inter quos erant
nutriti huiusmodi animalia prohibita
ydolis ymmolabant vel eis ad
maleficia utebantur. Animalia vero que
iudeis sunt concessa ad esum non
comedebant sed ea tamquam de-
os colebant / Vel propter aliam
causam ab eis abstinebant ut
supra dictum est. Tercia vero est ad tol-
lendam nimiam diligenciam circa
cibaria / et ideo conceduntur illa
animalia que de facili et in promptu
possunt haberi. Generaliter tamen
prohibitus est eis esus sanguinis
et adipis cuiuslibet animalis. San-
guinis quidem tum ad vitandam
crudelitatem ut detestarentur hu-
manum sanguinem effundere ut
supra dictum est / tum etiam ad
vitandum ydolatrie ritum
quia eorum consuetudo erat ut
circa sanguinem congregati
adinvicem convenirent ad comedendum adunarentur
in honorem ydolorum quibus re-
putabant sanguinem acceptissimum
esse. Et ideo dominus mandavit quod
sanguis effunderetur / et
quod pulvere operiretur. Et propter

Hec etiam prohibitio est cibus eo
modo quod animalia suffocata ut strangu-
latum quia sanguis eorum
non separatur a corpore. Vel quia
in tali morte animalia multum
affliguntur et dixit voluit
eos prohibere. Secundo etiam animalia
bruta ut prohiberet magis recedere
a crudelitate hominum. Iudei enim
preter eos etiam bestias adeps
etc. cum prohibitum est eis. Primo
quia ydolatre comedebant in ho-
nore deorum suorum. Secundo quia
quia tamen abantur in honore dei.
Tertio quia sanguis et adeps
non generant bonum nutrimentum
quod per causam inducit Rabi mo-
yses. Causa autem prohibitionis
cibus duorum ponuntur. Rabi
Moyses. Ubi dicit quod filii israel non com-
edunt [illegible] eo quod angelus
tetigerat nervum femoris iacob
et obstupuit. Figuraliter autem
vero eorum est quia per omnia hec
animalia prohibita describuntur
aliqua peccata in quorum figuram
illa animalia prohibentur. Quid
est quod utrumque in hoc consistit. In
corpore et agno quod utrumque
mundum est quia omnis creatura
dei bona est. Sed [illegible] honore
agnum mundum porcum immundum
[illegible] tamquam si stultus et [illegible]
[illegible] dicitur utrumque [illegible]
[illegible] vocat et [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] quibus constat
[illegible] [illegible] significat autem [illegible]
est [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quod [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] significat
quam [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
mentorum hec per et [illegible]

Alia etiam duarum naturarum in oppo-
sito significat comparationem boni et ma-
li. Animalia significant medita-
tionem scripturarum et sanctorum vel
laudem eorum. Unguem autem
alterum [illegible] est divisio. [illegible]
autem [illegible] qui hanc scrip-
turas et pinulas significat [illegible]
sunt. Secundum per pinulas si-
gnatur vita sublimis ut
contemplativa. Per squamas
autem significatur aspera vita
quorum utrumque necessarium
est ad [illegible] [illegible]. In
ambobus autem specialia quedam
genera avium prohibentur. In
aquila enim que alte vo-
lat prohibetur superbia. In [illegible]
autem qui equis et hominibus
infestus est crudelitas poten-
tum prohibetur. In [illegible]
autem quibus [illegible] parsi-
significantur illi qui sunt [illegible]
molesti. In milvo aliud [illegible]
[illegible] insidiis [illegible] [illegible]
significatur fraudulenti. In
[illegible] autem qui [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et
cadaveribus mortuorum significantur
illi qui mortes et [illegible]
[illegible] hominum affectant ut
[illegible] lucrentur. Per [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] significantur illi
qui sunt voluptatibus [illegible] [illegible]
[illegible] ut qui sunt [illegible] boni
affectionibus. Quia cornix semel
[illegible] ab archa non [illegible]
Per struthonem qui cum sit avis
volare non potest sed [illegible] [illegible]
[illegible] significantur [illegible] [illegible]
et [illegible] negativis [illegible] [illegible]
[illegible] Per nicticoracem qui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] in [illegible]

a crudelitate

utraque

eos vident. Significat eos qui
in temporalibus sunt astuti in
spiritualibus autem sunt ceci.
Larus / qui in aere volat
natat in aqua eos qui
contemplationem et baptismum perve-
niunt / ut significat eos
qui per contemplationem volare
volunt et in vinis et aquis
voluptatum decipit. Accipiter vero qui
deservit venatoribus ad predam signat
eos qui ministrant potentibus
ad depredandum pauperes. Per
bubonem qui in nocte pascitur
quia in die vero latet signifi-
cantur hypocrite / qui occultam
gerunt in nocte criminalis operi-
bus que agunt. Graculus
autem cum ista est ut presumendo
diversa imitatur / significat gu-
losos qui aquis delectationum
se dimergunt. Ibis vero est avis
in affrica habens longum rostrum
que de serpentibus pascitur et forte
est idem quod ciconia / et sic invidos
qui de malis aliorum quasi de
serpentibus reficiuntur. Cignus
est avis albi coloris candidi
et longo collo quod habet propter pro-
funditatem terre ut aque cibum
trahit / et per hoc significat homines
qui per perfectionem iustitie can-
dorem ... circum ... currunt.
Onocrotalus vel ut onocrotal(us)
avis est in partibus orientis
longo rostro que in faucibus
habet quosdam folliculos / quibus
primo cibum recipit / et post ho-
ram in ventrem mittit / significat
avaros qui cum nimia sollicitu-
dine necessaria congregant / Por-
phirio autem pedem unum alterum
autem habet unum pedem latum ad
natandum / et aliud fissum

ad ambulandum quia cum in aqua
natat ut anas et in terra ambulat
ut perdix. Solo morsu bibit om-
nem cibum aqua tingens / et significat eos
qui vel ad alium arbitrium facere
volunt. Et solum quod fuit tinctum
aqua esse voluit. Herodio-
nem qui vulgariter falco dicitur
significantur illi quorum pedes veloces
sunt ad effundendum sanguinem.
Charadrion autem qui est avis gar-
rula significantur loquaces. Upupa
autem que nidificat in sepulcris
fetidis pascitur fimo et gemitum
in cantu simulat / significat tristiciam
seculi que operatur mortem
operatur. Vespertilionem autem
que circa terram volat / significantur
illi qui secularia predicti sola
terrena sapiunt. Cetera volatilia
autem quadrupedia illa sola co-
meduntur eos que posteriora crura
habent longiora / ut salire possint.
Cetera vero que terre magis adherent
prohibentur quia illi qui abutuntur
doctrina quarum ceterorum ut possint
in altum non sublevantur immunda
reputantur. In sanguine vero et adipe
et ... prohibentur crudeli-
tas et voluptas et fortitudo
ad peccandum. / Adam
quod esus plantarum et aliarum
terre nascentium apparet apud
homines esse ante diluvium
introductus. Gen. ix. Ecce viii
Quasi olera virentia dedi vobis
omnia carnem. Et hic in qua
esus terre nascentium magis pertinet
ad quandam simplicitatem con-
questus autem carnium ad quasdam
delicias et ... vivendi
Sponte cum terra herbas ger-
minet, ut ... motu sine studio
humano ... necessaria ...

copia praestant. Quod autem cum
vngues studio amplius vel nutrire
vel capere. Et ideo volens deus populum
suum reducere ad simpliciorem victum
victa in quae animalia eis prohibuit
non autem in quae nascentia. Vel
etiam quia animalia immolabantur
ydolis, non autem terrae nascentia.
Ad 3m dicendum quod licet haedus occisus
non sentiat qualiter carnes eius
coquantur, tamen in animo decoquentis
ad quandam crudelitatem pertinere
videtur. Vel lac matris quod da-
tum est ei pro nutrimento adhibeatur
ad consumptionem carnium ipsius. Vel
potest dici quod gentiles in sollempnitatibus
idolorum taliter carnes haedi
coquebant vel ad immolandum vel
ad comedendum. Et ideo Exodi 23
postquam praedictum fuerat de sollempni-
tatibus celebrandis in lege sub-
ditur: Non coques haedum in lacte
matris suae. Figuralis autem ratio
huius prohibitionis est quia praefigura-
batur quod Christus qui est haedus propter
similitudinem carnis peccati non
erat a Iudaeis coquendus, id est
occidendus, in lacte matris, id est tempore
infantiae. Vel significatur quod haedus, id est
peccator, non est coquendus in
lacte matris, id est non est blandimentis
deliniendus. Ad 7m dicendum quod
gentiles fructus primitivos quos
fortunatos aestimabant diis
suis offerebant vel etiam combu-
rebant eos ad quaedam magi-
ca facienda. Et ideo praeceptum
est eis ut fructus trium primo-
rum annorum quasi immundos reputa-
rent. In tribus enim annis fere
omnes arbores illius terrae fructum
producunt, quae scilicet vel se-
minando vel inserendo vel
plantando coluntur. Raro

autem contingit quod ossa fructuum
arboris vel semina seminentur
latentia. Sed per hoc non tar-
dius facerent fructum. Sed
lex respexit ad id quod
frequentius fit. Poma autem
quarti anni tanquam primitias
fructuum mundorum Deo offere-
bantur. A quinto autem anno
et deinceps comedebantur.
Figuralis autem est ratio quia
per hoc figuratur quod post tres status
legis, quorum unus est ab Abraham
usque ad David, secundus usque ad transmi-
grationem Babylonis, tertius
usque ad Christum, erat Christus
Deo offerendus, qui est fructus
legis. Vel quia primordia
operum nostrorum debent esse nobis
suspecta propter imperfectionem. Ad
8m dicendum quod sicut dicitur Ecclesiastici xix, amictus
corporis enuncia-
at de homine. Et ideo voluit
dominus ut populus eius distingue-
retur ab aliis populis non solum
signo circumcisionis quod est
in carne, sed etiam certa habitus
distinctione. Et ideo prohibitum
fuit eis ne induerentur ve-
stimenta lino et lana contexta,
et ne mulier indueretur veste
virili, aut e converso, propter duo. Pri-
mo quidem ad vitandum ydolatriae cul-
tum. Huiusmodi autem variis ve-
stibus ex diversis confectis gentiles in
cultu suorum deorum utebantur,
et in cultu Martis mulieres
utebantur armis virorum,
in cultu autem Veneris e converso vi-
ri utebantur vestibus mulierum.
Alia vero ratio est ad declinandam
luxuriam. Nam per commixtio-
nes varias in vestimentis
omnis inordinata commixtio
coitus excluditur. Quod autem

Dn

mulier induatur veste viri
aut ergo motiuum est corporis
et ociosam libidinem prestat. Tercio
generalis aut ideo est quia in
vestimento contexto ex lana
et lino inducitur contrario
simplicitatis et innocencie que
signatur per lanam et subti
litatis et malicie que signatur
per linum prohibetur et
quod mulier non usurpet sibi
doctrinam vel alia virorum
officia sed nec vir declinet
ad mollicies mulierum. Quarto
Deuteronomii xxii fimbrias per quatuor angulos
Dominus iussit ut in quatuor
angulis palliorum iacinctinas
fimbrias facerent ad pluri
mos distinguendos ab aliis populis.
Unde per hoc se esse iudeos
profitebantur et per apper
tum huius signum induebantur
in memoriam legis
Quarto autem dicitur ligabis ea
in manum tuam et erunt et mota ante
oculos tuos. Pharisei male
interpretabantur scribentes in
membranis decalogum moysi
et ligabant in fronte
et circum ut ante oculos
moverentur vel inanem vanam
intencionem quam intendebat fuit
ut ligarentur in manu id est
in opere ut essent ante oculos
id est in meditacione. In carne
tamen et spiritualiter committis
ingerebantur signatur celeste
intencio que omnibus operibus
nostris debet adiungi. Et in
dici quod populus ille carnalis
erat et duricie cordis exorbitat
per huius signum se sibi ligatos
ad legis observanciam confi
tari. Quarto Deuteronomii xxii affectus hominis est duplex unus

quidam est racionalis. Alius vero est
passiualis quantum ad affectum primum racionis
non refert quod homo et bruta
animalia agunt quia omnia animalia
subiecta sunt eius potestati. Unde
Genesis i. prima. Omnia subiecta
sunt sub pedibus eius. Et secundum
hoc apostolus dicit Cura non est deo
de bobus. Quia deus non
requirit ab homine quod circa
boves agat ut circa animalia
alia. Quantum vero ad affectum
passionis movetur affectus hominis
et circa alia animalia. Quia enim
passio ... contingit compassionem
cionibus aliorum. Contingit
enim quod bruta animalia penas
sentire. Potest in homine contingere
affectus misericordie et circa affligentes
animalium compassionem. Autem est
ut qui exercetur in affectu misericordie
circa animalia magis ex hoc dispo
natur ad affectum misericordie circa
homines. Unde dicitur proverbiorum xii. Novit
iustus animas iumentorum
suorum. Viscera autem impiorum
crudelia. Et ideo ut dominus populum
iudaicum ad crudelitatem pronum
ad misericordiam revocaret voluit
eos exercere ad misericordiam eciam
circa bruta animalia fieri que prohibens quedam circa animalia fieri
ad crudelitatem quandam pertinere
videntur. Et ideo prohibuit
quod non coquerent edum in lacte
matris sue. Et quod non alliga
retur os bovis triturantis
et quod non occiderentur mater cum
filiis. Quamvis eciam dici possit
quod hec prohibita sunt eis in de
testacionem ydolatrie. Quia egipcii
iniquum reputabant ut
boves triturantes de frugibus
comederent aliquam eciam
maleficiis utebantur matre cum

incubante et pullus eius sunt
apti ad fecunditatem. Et fortuni-
tatem multorum filiorum et ex quo d
auguriis reputabatur hic esse for-
tunatus qui inveniretur inter multis
filiis. Circa combustionem vero
aliarum diversarum specierum. Vel aliter
potuit esse ratio una quidem
ad detestationem ydolatrie egyp-
tiorum qui diversis combustionibus
utebantur in honorem planetarum
qui secundum diversas constellationes habent
diversos effectus et super diversas
species rerum. Alia vero est ad excluden-
dum credulitatem vanam. Tertia
ratio est ad tollendum similiter oc-
casionem crudelitatem. Sicut enim di-
versarum specierum non conficiuntur de-
facili ad mortem nisi hoc per
homines procedat et in occultu
talibus aliarum ... homo
crudelis mortis. Tamen ex ipsis diu-
tinus uti iudeorum prohibendum erat.
Ut radatis morsos etc. Ut homines
abstrahant oculos ab actibus coeun-
tibus. Spiritualis autem ratio
horum est quod boni credentes
vel predicatores decent seges
doctrine non sit nimia intrus
subtrahenda. Ut capitulo etc. I ad
Corin. xv. Parate etc. Non scin-
detis etc. quam filius secundum
in quibusdam retinendi sunt
spiritus spirituales quasi filii et dimit-
tenda carnalis observantia quam
non sed in omnibus iuvenis
legis prohibetur etiam quod immunda
id est peccatores homines non sacrifi-
cate vel alterius generis animalibus
vel cum gentibus et mulieribus. Ad
quod dicitur. Quia omnes ille commix-
tiones irregulares sunt
prohibite ad hanc ad detesta-
tionem ydolatrie quod egyptii

in vocatione stellarum diver-
sas commixtiones faciebant
et in seminibus et in animalibus
et in vestitu representantes
diversas commixtiones stellarum
ut autem huius commixtiones
varie prohibentur ad dete-
stationem contra quod dictum est
in spiritualibus vero quia est
dicitur. Non seres vineam tuam
altero semine est spiritualiter
intelligendum quia in ecclesia
que est spiritualis vinea non
est seminanda aliena doc-
trina scilicet aliorum vel ecclesia
non est seminanda diverso
semine id est heretica doctrina
et heretica. Non est etiam
simul arandum in bove et asino
quia fatuus sapienti impedi-
tioni non est sociandus quia
unus impedit aliam. Et ad
hoc dicitur quia malefici et sortes
ydolorum utebantur in suis vi-
tibus operibus vel comminibus
homini antiquorum. Et ideo ad
detestandum ydolatrie cultum
precepit dominus ut sacerdotes
minores qui per tempora certa
ministrabant in templo non in-
terminarent in mortibus nisi vel
de propinquorum scilicet patris et matris
et huius consanguineorum. Pontifex
vero autem qui debebat esse paratus
ad ministerium continuum. Et ideo to-
taliter prohibitus erat ei accessus
ad mortuos quoscumque. Propter
quod preceptum est etiam ei
ut duceret uxorem virginem
et repudiatam et viduam vel
propter reverentiam sacerdotii quorum
dignitas quodammodo diminu-
itur. Et cum ea propter

filios quibus esset ad ignominiam
turpitudo nisi quod maxime
tunc erat vitandum
quando sacerdotum dignitates per
successionem generis conferebantur
Preceptum etiam erat eis ut
non raderent caput neque bar
bam nec in carnibus suis
facerent incisuras ad remo
vendum ydolatrie cultum quia
sacerdotes gentilium radebant
caput et barbam unde dicitur
Baruch vi Sacerdotes sede
bant habentes tunicas scissas et
capita et barbam rasam
Et etiam in cultu ydolorum
incidebant se cultris et lan
ceolis ut dicitur in iii Regum
xviii In nova lege precepta
sunt data sacerdotibus veteris
legis Spiritualis autem ratio
horum est quia divino cultui de
stinati ab operibus mor
tuis que sunt opera peccati
Et etiam hoc debent radere
caput id est deponere sapientiam
nec non barbam deponere
id est sapientie perfectionem neque scis
suris vestimentorum aut incisi
onibus ut scilicet vicium scis
matis non incurrant etc.

de duratione

Deinde queritur de du
ratione preceptorum cerimo
nialium Et circa hoc que
runtur quatuor etc. Primo utrum
precepta cerimonialia fuerunt
ante legem etc. Secundo utrum
habebant aliquam virtutem
in lege iustificandi etc. Tertio
utrum cessaverint in adventu
Christi etc. Quarto utrum sit
peccatum mortale observare
ea post Christum etc.

Tertio quomodo sic probatur Videtur quod ceri
monie legis fuerunt ante
legem Sacrificia enim
et holocausta pertinent ad cerimo
nias veteris legis ut supra
dictum est Sed sacrificia et ho
locausta fuerunt ante legem Ge
nesis iiii Cayn enim ob
tulit de frugibus terre munera deo
Abel autem obtulit de primogenitis
gregis sui et de adipibus eorum
Noe etiam obtulit holocausta et abraha
deo ut dicitur Genesis viii Ergo cerimo plus ut dicitur
nie veteris legis fuerunt ante Genesis xxii
legem etc. Preterea ad cerimonias sa
crorum pertinet constructio altaris
et eius unctio sed ista fuerunt
ante legem Legitur enim Genesis xii
Et abraham plus ut dicitur Genesis
xxii tertio Et abraham edifi
cavit altare deo Et de Ja
cob dicitur Genesis xxviii Tu
lit lapidem et erexit in ti
tulum fundens oleum desuper
Ergo cerimonie legales fuerunt
ante legem etc. Preterea inter sacramenta
legalia primum videtur fuisse circum
cisio Sed circumcisio fuit ante legem
ut patet Genesis xvii Similiter
etiam sacerdotes fuerunt ante legem
Dicitur enim Genesis xiiii Quod Mel
chisedech erat sacerdos summi
dei Ergo cerimonie sacrorum fue
runt ante legem etc. Preterea
discretio ciborum mundorum ab
immundis pertinet ad cerimonias
observantiarum ut supra dictum est
Sed talis discretio fuit ante
legem Dicitur enim Genesis vii
Ex omnibus animalibus

mundis tolle de animantibus vero immundis duo et duo. Ergo cerimonie legales fuerunt ante legem. Sed contra est quod dicitur Deut. iiij. Hec sunt cerimonie et precepta que mandavit dominus deus vester ut docerem vos. Non autem indiguissent predicti doceri si prius predicte cerimonie fuissent. Ergo cerimonie legis non fuerunt ante legem. Respondeo dicendum sicut ex dictis patet cerimonie legis ad duo ordinabantur scilicet ad cultum dei et ad figurandum Christum. Quicumque autem colit deum oportet quod per aliqua determinata colat eum que ad exteriorem cultum pertinent. Determinatio autem divini cultus pertinet ad cerimonias sicut et determinatio eorum per que ordinamur ad proximum pertinet ad precepta iudicialia ut dictum est. Et ideo sicut inter homines communiter erant aliqua iudicialia non tamen ex auctoritate divine legis instituta

// ratione sed // ratione hominum ordinata, ita etiam erant quedam cerimonie non quidem ex auctoritate alicuius legis determinate sed solum secundum devotionem et voluntatem hominum deum colentium. Sed quia etiam ante legem fuerunt quidam viri precipui prophetico spiritu pollentes credendum est quod ex instinctu divino quasi ex quadam privata lege inducerentur ad aliquem modum certum colendi deum qui et conveniens esset interiori cultui et etiam congrueret ad significandum Christi misteria que figurabantur etiam per alia eorum gesta secundum illud i ad Corinth. x. Omnia in figuram contingebant illis. Fuerunt igitur ante legem quedam cerimonie, non tamen cerimonie legis quia non erant per aliquam legis lationem institute. Ad primum ergo dicendum quod huiusmodi oblationes et sacrificia et holocausta offerebant antiqui ante legem ex quadam devotione proprie voluntatis secundum quod eis videbatur conveniens ut in rebus quas a deo acceperant quas in reverentiam divinam offerrent protestarentur se colere deum qui est omnium principium et finis. Ad secundum dicendum quod etiam sacra quedam instituerunt quia videbatur eis conveniens ut in reverentiam divinam essent aliqua loca ab aliis distincta divino cultui mancipata. Ad tertium dicendum quod sacramentum circumcisionis precepto divino institutum fuit ante legem. Unde non potest dici sacramentum legis quasi in lege institutum sed solum quasi in lege observatum. Et hoc est quod dicitur Ioh. vij. Circumcisio non ex moyse est sed ex patribus eius. Sacerdotium etiam erat ante legem apud colentes deum secundum humanam determinationem qui hanc dignitatem primogenitis attribuebant.

Ad 2 dicendum quod distinctio mun-
dorum animalium et immundorum
non fuit ante legem quantum
ad esum ut dicitur Gen
9 Omne quod movetur et
vivit erit vobis in cibum
Sed solum quantum ad sacrifi-
ciorum oblationem quia de quibus-
dam determinatis animalibus
sacrificia offerebant Si tamen
quantum ad esum erat distinc-
tio aliqua animalium non hoc
erat quia esus eorum repu-
taretur illicitus cum in nulla
lege esset prohibitus sed propter
abhominationem vel consue-
tudinem sicut et nunc videmus
quod aliqua cibaria sunt in aliquibus
terris abhominabilia
que in aliis comeduntur.

Ad 3m sic proceditur videtur quod
cerimonie veteris legis
habebant virtutem iusti-
ficandi. Expiatio enim a pec-
cato et consecratio hominis ad
iustificationem pertinet. Sed Exo
29 dicitur quod per aspersionem
sanguinis et unctionem olei
consecrabantur sacerdotes et ve-
stes eorum. Et Levit 16
dicitur quod sacerdotes per asper-
sionem sanguinis vituli ex-
piabat sanctuarium ab immun-
diciis filiorum Israel et prevaricationibus
eorum atque peccatis. ergo cerimonie
veteris legis habebant virtutem
iustificandi. Preterea id per quod homo
placet deo ad iusticiam pertinet
secundum illud ps Iustus dominus et
iusticias dilexit. Sed per cerimonias
aliqui placebant deo secundum illud

Levit 10 quomodo potui placere
deo in cerimoniis mente lugubri
ergo cerimonie veteris legis habebant
virtutem iustificandi. Preterea ea que sunt
divini cultus magis pertinent
ad animam quam ad corpus secundum illud
ps lex domini immaculata conver-
tens animas. Sed per cerimonias veteris legis
mundabantur leprosi ut dicitur Levit
14 ergo multo magis cerimonie
veteris legis poterant animam iusti-
ficare. Sed contra est quod apostolus dicit
ad Gal 3 Si data esset lex
que posset iustificare Christus gratis
mortuus esset id est sine causa Sed hoc
est inconveniens ergo cerimonie veteris
legis non iustificabant. Respondeo
dicendum quod sicut supra dictum est in veteri
lege duplex immunditia observabatur.
Una quidem spiritualis que est immunditia
culpe. Alia vero corporalis que tol-
lebat ydoneitatem ad divinum cultum
sicut leprosus dicebatur immundus
vel ille qui tangebat aliquod
morticinum. Et sic immunditia nihil
aliud erat quam irregularitas quedam
Ab hac igitur legis immunditia cerimonie
veteris habebant virtutem mundandi
quia huiusmodi cerimonie erant quedam
remedia adhibita ex ordinatione
legis ad tollendas predictas
immunditias ex statuto legis in-
ductas. Et ideo apostolus dicit ad
Hebr 9 quod sanguis hir-
corum et taurorum et cinis
vitule aspersus inquinatos san-
ctificat ad emundationem carnis
Et sicut ista immunditia que per
huiusmodi cerimonias emundabatur
erat magis carnis quam mentis
Ita etiam et ipse cerimonie iustifi-
cationes carnis dicuntur ab ipso apostolo
parum supra iustificationes car-
nis usque ad tempus correctionis

inpositis ab immundicia vero
viventis que est immundicia cul
pe· non habebat virtutem expiandi
Et hoc ideo quia expiacio a
peccatis nunquam fieri potuit
nisi per christum qui tollit pecca
mundi vt dicitur Joh 1o Et quia
misterium incarnacionis et pas
sionis christi nondum erat
realiter peractum ille veteris legis
cerimonie non poterant in se
continere realiter virtutem proflu
entem a christo incarnato et pas
so sicut continent sacramenta nove
legis Et ideo non poterant a
peccato mundare Sicut dicit apostolus
ad hebreos x Quod impossibile
est per sanguinem vel thaurorum
aut hyrcorum auferri peccata
Et hoc est quod apostolus Gal iiii
vocat ea egena et infirma
elementa Infirma quidem quia
non possunt a peccato mundare Sed
hec infirmitas provenit ex
eo quod sunt egena id est eo quod non
continent in se graciam Poterat
autem mens fidelium tempore legis
per fidem coniungi christo incarna
to et passo et ita ex fide
christi iustificabantur cuius fidei quedam
protestacio erat huiusmodi cerimoniarum
observacio inquantum erant figura
christi Et ideo pro peccatis offere
bantur et sacrificia in veteri
lege non quia ipsa sacrificia
a peccato emundarent Sed quia
erant quedam protestaciones
fidei que a peccato mundabant
Et hoc etiam ipsa lex innuit
ex modo loquendi Dicitur enim
lii levitici iiii° et v° quod in obla
cione hostiarum pro peccato quod
orabat pro peccato sacerdos

et dimittetur ei quasi peccatum
dimittatur non ex vi sacrificiorum
sed ex fide et devocione
offerencium Sciendum autem quod hoc
ipsum quod veteris legis cerimonie
a corporalibus immundiciis expia
bant erat in figuram expia
cionis a peccatis que fit per
christum Sic igitur patet quod cerimonie
in statu veteris non habebant legis
virtutem iustificandi Ad primum
ergo dicendum quod illa sanctificacio sacerdotis
et filiorum eius et vestium
ipsorum vel quorumcumque aliorum
per aspersionem sanguinis nichil
aliud erat quam deputacio
ad divinum cultum et remocio
impedimentorum eius et ad emun
dacionem carnis ut dicit apostolus
in prefiguracionem illius sanctifica
cionis qua ihesus per suum sanguinem
sanctificavit populum Expiacio
eciam ad remocionem huiusmodi corporalium
immundiciarum referenda est non
ad remocionem culpe Unde et
sanctuarium expiari dicitur quod culpe
subiectum esse non poterat Ad
secundum dicendum quod sacerdotes place
bant deo in cerimoniis propter
obedienciam et devocionem et fidem
rei prefigurate Non autem
propter ipsas res secundum se conside
ratas Ad tercium dicendum quod cerimo
nie ille que erant institute
in emundacionem leprosi non ordina
bantur ad tollendam immun
diciam infirmitatis lepre quod
patet ex hoc quod non adhibebantur
huiusmodi cerimonie nisi iam emundato
Unde dicitur levitici xiiii quod
sacerdos egressus extra castra
cum invenerit lepram esse munda
tam precipiet ei qui purifi
catur ut offerat et cetera

Ex quo patet quod sacerdotes con
stituebantur in veteri lege emen
dande non autem emendare ad
hibebantur aut huius timore
ad tollendam inmundiciam
in reglorum. Sicut enim quod epi
scopus coniungit sacerdotem
curate iudicando mundan
dos leprosos mundaba(n)tur a deo
virtute divina. Non autem
virtute sacerdotum. Sicut
et miraculose mulieres ad
ulterium cognoscebantur per eum
bibere aquis in quibus sacer
dotes congesserat ut habetur Numeri v
Sic patet videtur
quod timonie veteris
legis non cessavit
in Christi adventum. Dicit enim
Baruch v. Hic est liber man
datorum et lex que est in aeternum
Quod ad legem pertinebat ti
monie legis ergo legis timo
niarum continue cavit. Quod
oblatio leprosi iudaici ad le
gis timonias pertinebat Sed
in ewangelio precepit leproso emundato
ut huius oblationes offerret
ergo timonie veteris legis non cessavit
eo veniente. Quod manente ceri
monie cessaverunt. Sed timonie veteris le
gis habebant quasdam rationes
in quantum ordinabantur in figuram
Christi ergo timonie veteris legis cessa
re non debuerunt. Quod circumcisio
erat instituta in signum fidei
abrahe. Observatio autem sab
bati ad recolendum beneficium
creationis et alie huius solle
mpnitates ad recolendum alia
dei beneficia ut supra dictum
est. Sed fides abrahe est
semper imitanda a nobis et

beneficium creationis et alia dei be
neficia semper sunt recolenda ergo
ad minus circumcisio et sollempni
tates legis cessare non debuerunt. Sed
contra est quod dicit apostolus ad Collossenses ii Ne
mo vos iudicet in cibo aut
in potu aut in parte diei festi
aut neomenie aut sabbatorum
que sunt umbra futurorum. Et ad
Hebreos viii dicitur. Quod a deo novum
testamentum vetavit priorem quod autem
antiquatur et senescit prope interitum
est. Responsio dicendum quod omnia precepta
cerimonialia veteris legis ad
cultum dei sunt ordinata ut supra
dictum est. Exterior autem cultus
proportionari debet interiori cultui
qui consistit in fide spe et caritate
unde secundum diversitatem interioris cultus
debuit diversificari cultus exterior.
Potest autem triplex status interioris cultus
distingui. Unus quidem secundum quem
habetur fides et spes et de bonis
celestibus et de hiis per que in
celestia introducimur. Utrumque
tamen quasi de quibusdam futuris
et talis fuit status fidei et
spei in veteri lege. Alius autem
est status interioris cultus in quo
habetur fides et spes de celestibus
bonis sicut de quibusdam futuris
Sed de hiis per que introdu
cimur ad celestia sicut de presentibus
vel preteritis et iste status
est nove legis. Tercius autem
status est in quo utraque habe
ntur presentia et nichil creditur
ut absens nec speratur in
futurum et iste est status beatorum.
In illo igitur statu beatorum
nichil erit figurale ad divinum
cultum pertinens. Sed solum
gratiarum actio et vox laudis

Et ideo dicitur Ezechielis xxxi. Veniunt
b[...]orum tempus illius non indi in
ea dominus deus omnipotens templum
illius est et agnus Christi vero
hic. cerimonie quos status per quos
per quos figurabantur 29. 2. 39.
Veniente isto statu cessare de-
bent et alie cerimonie induci
que conveniunt statui cultus
divini atque illo in quo bona
celestia sunt futura beneficia
autem dei per que ad celestia
introducimur sunt presentia. Et
Ad 1m ergo dicendum quod lex vetus
dicitur esse eterna secundum moralia
quidem simpliciter et absolute secundum
cerimonialia vero quantum ad veritatem
per ea significata. Ad 2m dicendum
quod misterium redemptionis
humani generis completum fuit in pas-
sione Christi. Unde tunc dominus dixit
consummatum est. Ut habetur Iohannis
19. Et ideo tunc debuerunt totaliter
legalia cessare quasi iam veri-
tate eorum consummata. In cuius signum
in passione Christi velum templi
legitur esse scissum. Mathei xxvii.
Et ideo ante passionem Christi Christo
predicante et miracula facien-
te concurrebant simul lex et evangelium
quia iam misterium Christi erat
inchoatum. Sed non dum
consummatum. Et propter hoc man-
davit dominus ante passionem
suam leproso ut legales
cerimonias observaret. Ad
3m dicendum quod rationes litterales
cerimoniarum supra assignate
referuntur ad cultum divinum.
Qui quidem cultus erat in
fide venturi. Et ideo veniente
eo qui venturus erat et cultus
ille cessat et omnes rationes
ad hunc cultum ordinate.
Ad 4m dicendum quod fides abra-
he fuit commendata in hoc
quod credidit promissioni de
futuro semine in quo benedi-
cerentur omnes gentes. Ideo
quamdiu hoc erat futurum
oportebat protestari fidem
abrahe in circumcisione. Sed
postquam iam hoc est perfectum
oportet idem alio signo declarari
scilicet baptismo qui in hoc
circumcisioni succedit. Secundum
id apostoli ad Collossenses ii. Cir-
cumcisi estis non circumcisione
manu facta sed in circumcisione
domini nostri Ihesu Christi consepulti
in baptismo. Sabbatum autem
quod significabat primam creatio-
nem mutatur in diem dominicam in
quo commemoratur nova creatura
inchoata in resurrectione Christi.
Et similiter aliis sollempnitatibus
veteris legis nove sollempnitates
succedunt. Quia beneficia
illi populo exhibita significant
beneficia nobis concessa per Christum.
Unde festo pasche succedit
festum passionis Christi et resur-
rectionis. Festo penthecostes
veteris succedit festum penthecostes
in quo data fuit lex nove.
Festo neomenie succeditur
festum beate virginis in qua primo
primo apparuit illuminatio solis
id est Christi per copiam gratie. Festo
tubarum succedunt festa apostolorum
et confessorum. Festo tabernaculorum
succedunt festa consecrationis ecclesie.
Festo cetus collecte succedit festum
angelorum vel etiam festum omnium sanctorum.

A 10

Ad x sic proceditur. Videtur quod post passionem Christi legalia sine peccato mortali observari possunt. Non enim est credendum quod apostoli post acceptum Spiritum Sanctum mortaliter peccaverunt, cum eius plenitudine induti fuerint virtute ex alto, ut dicitur Luc. ult. Sed apostoli post adventum Spiritus Sancti legalia observaverunt. Dicitur enim Act. xvi quod Paulus circumcidit Thimotheum. Et Act. xxi dicitur quod Paulus secundum consilium Iacobi assumptis viris purificatus cum eis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio. Ergo sine peccato mortali possunt post Christi passionem legalia observari.

Praeterea vitare consortia gentilium ad caeremonias legis pertinebant. Sed hoc observavit primus pastor ecclesiae. Dicitur enim ad Gal. ii quod cum venissent quidam Antiochiam, subtrahebat et segregabat se Petrus a gentilibus. Ergo absque peccato post passionem Christi legis caeremoniae observari possunt.

Praeterea praecepta apostolorum non induxerunt homines ad peccatum. Sed ex decreto apostolorum statutum fuit quod gentiles quasdam caeremonias legis observarent. Dicitur enim Act. xv: Visum est Spiritui Sancto et nobis nihil ultra imponere oneris vobis quam haec necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum et sanguine et suffocato et fornicatione. Ergo absque peccato caeremoniae legales possunt post Christi passionem observari.

Sed contra est quod apostolus dicit ad Gal. v: Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Sed nihil excludit fructum Christi nisi peccatum mortale. Ergo circumcidi et alias caeremonias observare post passionem Christi est peccatum mortale.

Respondeo dicendum quod omnes caeremoniae sunt quaedam protestationes fidei, in qua consistit interior Dei cultus. Sic autem fidem interiorem potest homo protestari factis sicut et verbis, et in utraque protestatione, si homo aliquid falsum protestatur, peccat mortaliter. Quamvis autem sit eadem fides quam habemus de Christo et quam antiqui patres habuerunt, tamen quia ipsi praecesserunt Christum, nos autem sequimur, eadem fides diversis verbis significatur a nobis et ab eis. Nam ab eis dicebatur: Ecce virgo concipiet et pariet filium, quae sunt verba futuri temporis; nos autem idem repraesentamus per verba praeteriti temporis, dicentes quod concepit et peperit. Et similiter caeremoniae veteris legis significabant Christum ut nasciturum et passurum; nostra autem sacramenta significant ipsum ut natum et passum. Sicut igitur peccaret mortaliter qui nunc suam fidem protestando diceret Christum nasciturum, quod antiqui pie et veraciter dicebant, ita etiam peccaret mortaliter si quis nunc caeremonias observaret quas antiqui pie et fideliter observabant. Et hoc est quod Augustinus dicit contra Faustum: Iam non promittitur nasciturus, passurus, resurrecturus, quod illa sacramenta quodammodo personabant, sed annuntiatur

quod natus sit passus sit resur-
rexit. Et quod hec sacramenta
que Iudei agunt id profitentur
¶ Ad primum ergo dicendum quod ita quod
dixisse Ieronimus sensisse videtur Augustinus
et Hugo. Dicendum quod distinguuntur
duo tempora. Unum tempus ante passionem
Christi in quo legalia nec erant
mortua quia non habebant vim
obligatoriam aut expiativam
pro suo modo. Nec etiam mortifera
quia non peccabant ea observan-
tes. Statim autem post passionem
Christi inceperunt esse non solum
mortua id est non habentia virtutem
ad obligationem sed etiam mor-
tifera ita scilicet quod peccabant
mortaliter quicumque ea observa-
bant. Unde dicebat quod apostoli
numquam legalia observaverunt
post passionem secundum veritatem. Sed
solum quadam pia simulatione scilicet
ne scandalizarent Iudeos et
eorum ~~conversionem~~ conversationem impe-
dirent. Que quidem simulatio sic
intelligenda est non quidem ita quod
illos actus secundum rei veritatem non
facerent. Sed quia non faciebant
tamquam legis cerimonias obser-
vantes. Sicut si quis pelliculam
virilis membri abscinderet propter
sanitatem non causa legalis
circumcisionis observande. Sed quia
indecens videtur quod apostoli ea occul-
tarent propter scandalum que
pertinent ad veritatem vite et
doctrine, et quod simulatione uterentur
in hiis que pertinent ad salu-
tem fidelium. Ideo convenien-
tius Hugo distinguit
tria tempora. Unum quidem an-
te Christi passionem in quo legalia
non erant nec mortifera nec
mortua. Aliud autem post tempus
evangelii divulgati quo legalia
sunt et mortua et mortifera.
Tertium autem tempus medium scilicet
a passione Christi usque ad divulga-
tionem evangelii in quo legalia quidem
fuerunt mortua quia nullam vim
aliquam habebant. Neque aliquis
ea observare tenebatur. Non tamen fue-
runt mortifera quia illi qui conver-
tebantur ad Christum ex Iudeis po-
terant illa legalia licite ob-
servare. Dummodo non sic ponerent
spem in eis quod ea reputarent
sibi necessaria ad salutem quasi sine
legalibus fides Christi iustificare
non posset. Hiis autem qui converte-
bantur ex gentilitate ad Christum non
inerat causa ut observarent. Et
Paulus circumcidit Timotheum qui ex
matre Iudea genitus erat. Titum
autem qui ex gentilibus erat natus
circumcidere noluit. Ideo autem no-
luit Spiritus Sanctus ut statim inhi-
berentur hiis qui ex Iudeis converte-
bantur observatio legalium
sicut inhibebantur hiis qui ex gen-
tilibus convertebantur gentilitatis ritus
ut quedam differentia inter hos ritus
ostenderetur. Nam gentilitatis
ritus repudiabatur tamquam omnino
illicitus et a Deo semper prohibitus.
Ritus autem legis cessabat tam-
quam impletus per Christi passionem
utpote a Deo in figuram Christi
institutus. ¶ Ad secundum dicendum quod secundum
Ieronimum Petrus simulatorie se a gen-
tibus subtrahebat ut vi-
taret Iudeorum scandalum quorum
erat apostolus. Unde in hoc nullo modo
peccavit. Sed Paulus enim

similiter simulatorie reprehendit
ut vitaret scandalum gentilium
quorum erat apostolus Secundum Augustinum
hoc improbat certissima paulus
in canonica scriptura scilicet Galathas
2o inquiens reprehensibilis et aliquid
credere falsum esse dicit cum petrus
reprehensibilis erat Unde verum
est quod petrus peccavit et
paulus sic eum simulatorie non
reprehendit Non autem petrus
peccavit in hoc quod ad tempus
legalia observabat quia hoc
sibi licebat tamquam ex iudeis
converso Sed peccabat in hoc quod
circa legalium observantiam nimi-
am diligentiam adhibebat ne
scandalizaret iudeos Ita quod
ex hoc scandalizabantur gentiles secundum
Galatas 2o Ad 3m dicendum quod quidam
dicunt quod illa prohibitio apostolorum
non est intelligenda ad litteram
Sed secundum spiritualem intellectum ut scilicet
in prohibitione sanguinis intelligatur
prohibitio homicidii In prohibitione
suffocati violentie et rapine
In prohibitione immolatorum intelligatur
prohibitio ydolatrie fornicatio
autem prohibetur tamquam per se ma-
lum Et hanc opinionem
accipiunt ex quibusdam glosis
que huiusmodi precepta mistice ex-
ponunt Sed quia homicidium
et rapina etiam apud gentiles
reputabantur illicita non opor-
tuisset super hoc speciale man-
datum dari his qui erant
ex gentibus conversi ad christum Unde
alii dicunt quod ad litteram illa
comestibilia fuerunt prohibita
non propter observantiam lega-
lium Sed propter gulam comprimendam

Unde dicit Ieronimus super illud Ezechielis
xl iiiio Omne morticinum et
captivum non comedent sacerdotes qui ieiunabat in
et cetera Condemnat hoc cupiditatem
gule non custodiens Sed quia sunt
quedam cibaria magis delicata et
gulam provocantia ideo fuerunt magis
hec quam alia prohibita Et ideo
dicendum ad 3am opinionem quod
ad litteram ista sint prohibita non
ad observandum ceremonias legis
Sed ad hoc quod posset convenire
convictus gentium et iudeorum Et pro-
hibitorum iudeis non propter anti-
quam consuetudinem sanguis et
suffocatum abhominabilia erant
comestio autem immolatorum simula-
cris poterat in iudeis circa
ea gentiles suspectum reddere
ad ydolatriam Et ideo ista fuerunt
prohibita pro tempore illo in quo de novo
oportebat convenire gentiles
in unum et iudeos Procedente autem
tempore cessante causa cessat effectus
manifestata evangelice doctrine ve-
ritate in qua dominus docet quod nichil
quod per os intrat coinquinat ho-
minem ut habetur Mathei xv Et quod
nichil est reiciendum quod cum
gratiarum actione percipitur ut
dicitur i ad Thimotheum iiiio fornicatio
autem prohibetur specialiter
quia gentiles non reputabant
eam esse peccatum. q cv [illegible]

Consequenter queritur de preceptis
iudicialibus Et primo queritur
de preceptis principum in quantum 2o
de civibus eorum 3o circa personas
exteras 4o que sunt in domo
iudicialia precepta 5o de vindicta
sincopis 3o de conditione reorum 6o
quarto de distinctione personarum

Ad p(ri)m(u)m sic p(ro)cedit(ur). V(idetu)r q(uod) r(ati)o p(rae)-
ceptoru(m) iudicialiu(m) no(n) (con)sistit
in hoc q(uod) sunt ordinativa
ad proximu(m). Iudicia(li)a .n. p(rae)cepta
a iudicio d(icu)ntur. Sed multa sunt
alia quib(us) ho(mo) ad proximu(m) ordi-
natur que no(n) p(er)tinent ad ordi-
ne(m) iudicioru(m). Non ergo p(rae)cep(ta)
iudicia(li)a d(icu)ntur quib(us) ho(mo) ordinat(ur)
ad proximu(m). ¶ Pr(aeterea) p(rae)cepta iudicia(li)a
a moralib(us) distinguu(n)t(ur) ut sup(ra)
d(ictu)m e(st). Sed multa p(rae)cepta mo-
ralia sunt quib(us) ho(mo) ordinat(ur)
ad proximu(m) sicut in vij p(rae)ceptis
s(ecund)e tabule. Non ergo p(rae)cep(ta) iudi(cia)lia
d(icu)ntur ex hoc q(uod) ordinant ad p(ro)-
ximu(m). ¶ Pr(aeterea) sicut se h(abe)nt cerimonia-
lia p(rae)cepta ad deu(m), ita se h(abe)nt
iudicia(li)a p(rae)cepta ad proximu(m) ut
sup(ra) d(ictu)m e(st). Sed int(er) p(rae)cepta
cerimonialia sunt queda(m) que p(er)-
tinent ad se ip(su)m sicut obs(er)vanc(ie)
ciboru(m) et vestimentoru(m) de quib(us)
sup(ra) d(ictu)m est. Ergo p(rae)cepta iudi-
cia(li)a ex hoc d(icu)ntur q(uod) ordinant
ho(min)em ad proximu(m). ¶ Sed c(ontra) e(st)
q(uo)d d(icitu)r Ezech(ielis) xviij. Inter
cetera spectancia viri iusti si iudi-
ciu(m) veru(m) fecerit int(er) viru(m) et viru(m).
Sed iudicialia p(rae)cepta a iudicio
d(icu)ntur. Ergo iudicia(li)a p(rae)cepta videt(ur)
dici illa que p(er)tinent ad ordi-
nacione(m) ho(min)um ad inuice(m). ¶ Resp(ondeo)
d(icendu)m q(uod) sicut ex sup(ra)dictis patet,
p(rae)ceptoru(m) cuiuscu(m)q(ue) legis quedam
h(abe)nt vim obligandi ex ipso
dictamine r(ati)onis, q(ui)a n(atur)alis
r(ati)o dictat h(oc) e(ss)e debitu(m) fieri
vel vitari. Et talia p(rae)cepta di-
cuntur moralia eo q(uod) a r(ati)one
d(icu)ntur mores humani. Alia
vero p(rae)cepta sunt que non

habent

vim obligandi ex ipso dictamine
r(ati)onis, quia sc(ilicet) in se (con)siderata
no(n) h(abe)nt absolute r(ati)onem debiti
vel indebiti. Sed h(abe)nt vim ob-
ligandi ex aliq(ua) institucione
divina vel humana. Et hui(usmodi)
sunt determinaciones q(ue)dam mora-
lium p(rae)ceptoru(m). Si ergo deter-
minantur moralia p(rae)cepta
per institucionem divinam in
hiis per que ordinat(ur) ho(mo) ad
deum, talia d(icu)ntur p(rae)cepta cerimo-
nialia. Si autem in hiis que
p(er)tinent ad ordinacionem ho(min)um
ad inuice(m), talia d(icu)nt(ur) p(rae)-
cepta iudicia(li)a. In duob(us) ergo
(con)sistit r(ati)o iudicialiu(m) p(rae)cep(tor)um,
sc(ilicet) ut p(er)tineant ad ordinacione(m)
ho(min)um ad inuice(m) et ut no(n) h(abe)ant
vim obligandi ex sola r(ati)one
sed ex institucione. ¶ Ad p(rimu)m ergo d(icendu)m
q(uod) iudicialia exercentur offi-
cio aliquoru(m) principu(m) qui h(abe)nt
potestatem iudicandi. Principis | ad (margin: pertinentia principis)
principem aut(em) p(er)tinet no(n) solu(m)
ordinare de hiis que in liti-
giu(m) veniunt, sed et(iam) de volu(n)-
tariis (con)tractib(us) qui int(er) ho(m)i(n)es
sunt, et de o(mn)ib(us) p(er)tinentib(us)
ad p(o)p(u)li co(mmun)itatem et regimen. Unde
p(rae)cep(ta) iudicialia non solu(m) s(un)t
illa que p(er)tinent ad lites iudi-
cioru(m), sed et(iam) que p(er)tinent
ad ordine(m) ho(min)um ad inuicem
que subest ordinacioni p(rinci)p(is)
tanq(uam) supremi (iudicis). ¶ Ad 2. d(icendu)m
q(uod) r(ati)o illa p(ro)cedit de illis p(rae)-
ceptis ordinantib(us) ad p(ro)ximu(m)
que h(abe)nt vim obligandi
ex solo dictamine r(ati)onis. ¶ Ad
3. d(icendu)m q(uod) et(iam) in hiis que
ordinantur ad deu(m) que sunt
moralia, que ip(s)a r(ati)o fide informata

dictat sicut deum esse amandum
et colendum. Credendum vero sunt ceri-
monialia que non habent vim ob-
ligationis nisi ex constitutione
divina. Ad divinam autem insti-
tutionem pertinet non solum sacrifi-
cio oblata. Sed etiam quantum per-
tinet ad idoneitatem offerentium
et deum colentium homines
cum ordinantur in deum sicut
in finem. Et ideo ad deum perti-
nent et pertinent ad
cerimonialia precepta quod ha-
beat quandam ydoneitatem re-
cultus divini. Sed homo non or-
dinatur ad proximum sicut ad
finem ut oportet eum disponi
in seipso in ordine ad pro-
ximum. Hec enim comparatio
sicut eorum ad quos quin et que
sunt subiecta sunt / sicut philosophus in politicis.
Et ideo non sunt alia
precepta iudicialia ordinantia
homo in seipso. Sed omnia talia sunt
iudicialia quia vero que est
proximum moralium sicut habetur de hono-
re vel cetera que ad proximum pertinet
sicut honorare vel in-
iuste. Dicendum tamen quod ordo
hominis ad proximum magis
subiacet rationi quam ordo ho-
minis ad deum plura precepta
moralia inveniuntur per que
ordinatur homo ad proximum
quam per que ordinatur ad
deum / et propter hoc oportuit
plura esse cerimonialia in lege
quam iudicialia

Ad 2. sicut precedente dicitur quod precepta
iudicialia non figurant
aliquid. Hoc non videtur
esse verum cum precepta
que sunt in figura alicuius rei

iusti. Ad 2m ergo etiam precepta in-
dicialia aliquid figurent non est
differentia iudicialia et cerimonialia differentia
precepta. Sed propter sicut illi populo
iudeorum data sunt quedam iudi-
cialia precepta ita et aliis populis gentilium
Sed iudicialia precepta aliorum populorum
non figurant aliquid / sed ordinant
quid fieri debeat / ergo iudicialia precepta
precepta iudicialia veteris legis deo sicut
et ea que ad cultum divinum per-
tinent quod figurare oportuit tradi
quia ea que dei sunt super nos
nota sunt ut precepta dicit. Sed ea
que sunt proximorum non excedunt
nostram rationem ergo iudicialia que ad
proximum nos ordinant non opor-
tuit aliquid ad figurandum / Sed con-
tra est quod Exodi 21 iudicialia
precepta allegorice et moraliter
exponuntur / Respondeo dicendum quod du-
pliciter contingit aliquod preceptum
esse figurale / uno modo primo et per se
quia scilicet principaliter est institutum
ad aliquid figurandum / et hoc modo
precepta cerimonialia sunt figuralia
Ad hoc enim sunt instituta / ut aliquid figurent
pertinens ad cultum dei / et admi-
sterium Christi Credendum vero precepta
sunt figuralia non primo et per se. Sed
ex consequenti et hoc modo precepta
iudicialia veteris legis sunt
figuralia. Non enim sunt instituta
ad figurandum / sed ad ordinan-
dum statum illius populi secundum iustitiam et
equitatem. Sed ex consequenti ad figura-
bant / inquantum scilicet totus status
illius populi qui per hec precepta
disponebatur figuralis erat. Sed in
illud 1 ad Corinthios quod omnia
in figura contingebant illis / Sed ad 1
ergo dicendum quod precepta cerimonialia
alio modo sunt figuralia quam iudicialia

ut dicitur e. 1 ord. 2 dd. c. 21 ppl

iudeorum electus erat adeo ut

hec que eo ipsis inspect.

et ideo oportuit illius populi statum esse per habitum figuralem

ut regum dicit in fine ultimo. Et

populi hec eciam iudicialia illi

populo magis sunt figuralia quam

alius populis tradita sunt.

eciam bella et gesta illius populi

exponuntur mistice non autem

bella et gesta assiriorum

uel romanorum quamuis longe

clariora sint hominibus. 1 ord. 3

dd. c. 21 ordo ad primum in populo

illo sicut sic specificatus parumper

erat rome sed sicut quod refereba-

ad cultum dei separabat rome

et exhibat ptem figuralem erat.

Ad 3 sic procedit. Quod precepta

iudicialia veteris legis

perpetuam obligationem habeant.

Precepta enim iudicialia pertinent

ad virtutem iusticie. Nam iudicium

dicitur execucio iusticie. Iusticia perpetua

est et immortalis, ut dicit Sa-

pie. 1°. Ergo obligatio preceptorum

iudicialium est perpetua. Item

institutio diuina est stabilior

quam institutio humana. Sed precepta

iudicialia humanarum legum habent

perpetuam obligationem. Ergo multo

magis precepta iudicialia

legis diuine. Item apostolus dicit ad

hebreos vii c. 2: reprobatio fit

precedentis mandati propter infirmitatem

eius et inutilitatem. Quod quidem

verum est de mandato cerimoniali

quod non poterat facere perfectum

in accessu ad deum sicut soluo

in cibis et in potibus et

variis baptismatibus et iustitiis

carnis, ut dicit apostolus ad

hebreos c. ix. Sed precepta iudi-

cialia erant vtilia et effi-

cacia, ad id ad quod ordina-

bantur, scilicet ad iusticiam et equitatem

hominibus constituendam. Ergo precepta

iudicialia veteris legis non

reprobantur, sed adhuc efficaciam

habent. Sed contra est quod apostolus

dicit ad hebreos vii c. 2: translato

sacerdocio necesse est ut eciam

translatio fiat. Sed sacerdocium

est translatum ab aaron ad

christum. Ergo eciam et tota lex

est translata. Non ergo iudicialia

precepta adhuc obligationem

habent. Item ppo dd. c. 1 iudicialia

precepta non habuerunt perpe-

tuam obligationem, sed sunt

euacuata per aduentum christi.

Aliter tamen quam cerimonialia. Nam

cerimonialia adeo sunt euacuata

ut non solum sint mortua, sed

eciam mortifera obseruantibus post

christum maxime post euangelium

diuulgatum. Precepta uero

iudicialia sunt quidem mortua quia

non habent vim obligandi. Sed non

tamen sunt mortifera. Quia si

quis princeps ordinaret in regno

suo illa iudicialia obseruare

non ideo peccaret, nisi forte hoc

modo obseruarentur uel obseruari

mandarentur tamquam habentia

vim obligandi ex veteris

legis institutione. Talis enim

intentio obseruandi esset morti-

fera, et huius diuersitatis potest

accipi ratio ex premissis. Dictum est enim

quod precepta cerimonialia sunt figu-

ratiua primo et per se tamquam instituta

pncipa ad figurand misteria
xpi ut futura Et io ipa ob
s'uacio eor pindicat fidi
veritati s qm 9fitetur illa mi
steria ia esse 9pleta Precep
ut iudicialia no sut isti tuta
ad figurand Sed ad dispon
statu illius ppli qui ordinaba
ad xpm Et io mutato sta
tu illius ppli qui ordina
batur ad xpm Cristo iam
ueniente iudicialia precep obli
gacoim amiserut Illos em
fuit pedagogus ducens ad xpm
Vt dr ad Gal iij Sz
ad hmoi iudicialia precepta
no ordinatur ad figurand
s ad ad fiend ipa eoru
absolute obsuacio no pindicat vitati
fidi Sz intecio obsuandi
tamqm ex obligacoe veteris le
pindicat uitati fidi Contra
ph hetur q statu prioris
ppli adhuc duraret et q
no eum vemiss Ad primum
go dr Sz iusticia quid p
petuo e obsuanda Sz de
terminacio eor que sut iusti
s institucionem humana uel
diuina oz q varietur sed
diuisu homi statu Ad 2
dr Sz precepta iudicialia
ab hoibus instituta hnt ppe
tua obligacoz manente isto
statu regiminis Sz si ciuib
uel genus ad ad regimen
deueniat oz leges mutari
Non enim eede leges que
in democracia que e
ptas ppli in oligarchia
que est ptas diuitum Et
p3 per phm 3 politica Et io
etiam mutato statu illius ppli
oz mutari precepta iudicialia Ad
Ad 3 dr Sz precepta iudicia
lia disponebat pplm ad iusticiam
et equitatem s q 9ueniebat illi statui
s p9 xpm statu illius ppli oz mutari
ut iam in xpo non esset
distinccio gentilis et iudei sicud
ante erat et ppt hoc oportet
esse precep iudicialia mutari Cam
Octauo que sit pcc m q precepta
iudicialia no pnt hre aliquam
certam diuisionem Precepta enim iudi
cialia ordinant hoies adinuicem
Sz ea que inter homines
ordinan oz i usum eoru veni
encia no cadunt sub certa dis
tinccione cu sint infinita go
precepta iudicialia no pnt
hre certam distinccionem Prt
precep iudicialia sut determina
moralium Sed precepta moralia
no videtur hre aliqua distinc
tionem nisi s q reducunt ad p
cepta decalogi go precepta iu
dicialia no hnt aliquam certam
distinccionem Prt precepta cerimonialia
quia hnt certam distinccionem
eorum distinccio in lege innuitur
dum quedam vocantur sacrificia
quedam obsuancie Sz nulla
distinccio innuitur in lege
preceptorum iudicialium go videtur
q no habeant certam distinccionem
Sz Sz ubi e ordo oz q sit
distinccio Sz ro ordinis maxime
9petit ad precepta
iudicialia per que ppls ille or
dinabatur go maxime de
bent hre distinccionem certam

Ad tertium dicendum quod cum lex sit quedam ars humane vite instituende vel ordinande, sicut in vnaquaque arte est certa distinctio regularum artis, ita oportet in qualibet lege esse certam distinctionem preceptorum, alioquin ipsa confusio auferret utilitatem legis. Et ideo dicendum est quod precepta iudicialia veteris legis per que homines ad inuicem ordinabantur distinctionem habent secundum distinctionem ordinis humane. Quadruplex autem ordo in aliquo populo inveniri potest. Unus quidem principum populi ad subditos. Alius autem subditorum ad inuicem. Tertius autem eorum qui sunt de populo ad extraneos. Quartus autem ad domesticos, sicut patris ad filium, uxoris ad virum et domini ad servum. Et secundum istos quatuor ordines possunt distingui precepta iudicialia veteris legis. Dantur enim quedam precepta de institutione principum et officio eorum et de reverentia eis exhibenda. Et hec est vna pars iudicialium preceptorum. Dantur etiam quedam precepta pertinentia ad concives ad inuicem, puta circa emptiones et venditiones et iudicia et penas. Et hec est secunda pars iudicialium preceptorum. Dantur etiam quedam precepta pertinentia ad extraneos, puta de bellis contra hostes et de susceptione peregrinorum et advenarum. Et hec est tertia pars iudicialium preceptorum. Dantur etiam in lege quedam precepta pertinentia ad domesticam conversationem, sicut de servis et uxoribus et filiis. Et hec est quarta pars iudicialium preceptorum. Ad primum ergo dicendum quod ea que pertinent ad ordinationem hominum ad inuicem sunt quidem multa in se, sed tamen reducuntur ad aliqua certa secundum diuersam ordinationem humanam, ut dictum est. Ad secundum dicendum quod precepta decalogi sunt prima in genere moralium, ut supra dictum est, et ideo convenienter alia precepta moralia secundum ea distinguuntur. Sed precepta iudicialia et cerimonialia habent aliam rationem obligationis, que non est ex ratione naturali sed ex sola institutione. Et ideo distinctionis eorum est alia ratio. Ad tertium dicendum quod ex ipsis rebus que per precepta iudicialia ordinantur in lege, lex innuit distinctionem iudicialium preceptorum.

Deinde considerandum est de ratione iudicialium preceptorum. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo de ratione preceptorum iudicialium que pertinent ad principes. Secundo de hiis que pertinent ad convictum hominum ad inuicem. Tertio de hiis que pertinent ad extraneos. Quarto de hiis que pertinent ad domesticam conversationem.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod lex vetus inconvenienter de principibus ordinaverit. Quia, ut Philosophus dicit in III Polit., ordinatio populi precipue dependet ex maximo principatu. Sed in lege non invenitur qualiter debeat institui supremus princeps. Invenitur autem de inferioribus

auferret

secundum

Quadruplex ordo inveniri potest in aliquo populo

ideo

convictum

principibus. Primo quidem Exo. x-
viii provide de omni plebe
viros sapientes etc. Et Nu-
meri xi Congrega mihi lxx vi-
ros de senioribus Israel. Et De-
uteronomii 1° Date ex vobis viros
sapientes et gnaros etc. Ergo
insufficienter lex vetus principes
populi ordinavit. ¶ Praeterea optimi
est optima adducere ut Pla-
to dicit. Sed optima ordinatio
civitatis vel populi cuiuscumque
est ut gubernetur per regem
quia huiusmodi regimen quo unus
Deus mundum gubernat a prin-
cipio. Ergo lex debuit regem
populo instituere et non permittere
hoc eorum arbitrio. Sed permit-
titur Deut. xvii Cum
dixeris constitue super me
regem etc. ¶ Praeterea
sicut dicitur Matth. xii Omne reg-
num in se divisum desolabitur et
experimento patuit in populo iudeo-
rum in quo divisio regni
fuit destructionis causa. Sed
lex precipue debet intendere ea
que pertinent ad salutem communem
populi. Ergo debuit in lege pro-
hiberi divisio regni in duos
reges. Nec etiam debuit hec
auctoritate divina introduci
sicut legitur introductum auc-
haiam toritate divina per abraham
Silonitem prophetam in Reg.
iii ¶ Praeterea sicut sacerdotes insti-
tuuntur ad utilitatem populi in
hiis que ad deum pertinent
ut patet Hebr. v ita etiam

principes constituuntur ad utili-
tatem populi in rebus humanis
Sed sacerdotibus et levitis qui
sunt in lege deputantur aliqua
ex quibus vivere debent sicut
decime et primicie et multa
alia huiusmodi. Ergo similiter principibus
populi debuit aliqua deputari unde
sustentarentur et precipue cum eis inhi-
bita sit eis munerum acceptio
ut patet Exo. xxiii Non accipi-
as munera que excecant etiam
prudentes et subvertunt verba iustorum prudentes
~~prudentum~~ ¶ Praeterea sicut regnum est op-
timum regimen ita tyrannis est
pessima corruptio regiminis
Sed dominus regem instituendo instituit
ius tyrannicum. Dicitur enim primi
Reg. viii Hoc erit ius
regis qui imperaturus est vobis
filios vestros tollet etc. Ergo
inconvenienter fuit provisum per legem
circa principum ordinationem. ¶ Sed contra est
quod populus Israel de pulchritudine ordi-
nationis commendatur Num. xxiv
Quam pulchra tabernacula
tua Iacob et tentoria tua Israel
Sed pulchritudo ordinationis
populi dependet ex principibus
bene institutis. Ergo per legem populus
fuit circa principes bene institutus
¶ Responsio dicendum quod circa bonam
ordinationem principalem in
aliqua civitate vel gente sunt
duo attendenda quorum unum
est ut omnes aliquam partem
habeant in principatu. Per hoc
enim conservatur pax populi et omnes
talem ordinationem amant
et custodiunt ut dicitur in
ii° Pol. Aliud est quod

attenditur secundum speciem regiminis
vel ordinationis principatuum
Cum enim sint diverse species / ut
philosophus tradit in 3° poli. etc.
precipue tamen est regnum in quo
unus principatur secundum virtutem et aristo-
cratia et potestas optimorum in qua
aliqui pauci principantur secundum
virtutem Unde optima ordinatio
principum est in aliqua civitate vel
regno in qua unus preficitur
secundum virtutem qui omnibus presit / et
sub ipso sunt aliqui principantes
secundum virtutem Et tamen talis principatus
ad omnes pertinet Tum quia
ex omnibus eligi possunt Tum quia
ab omnibus eliguntur Talis
enim est optima politia bene
commixta ex regno inquantum unus — commixta
preest et aristocratia in qua
multi principantur secundum virtutem
et ex democratia id est potestate
populi inquantum ex popularibus
possunt eligi / et ad populum pertinet
electio principum / et ad hoc fuit
institutum secundum legem divinam
Nam moyses et eius successo-
res gubernabant populum quasi
singulariter omnibus principantes quod
est quedam species regni Eli-
gebantur autem 72 seniores
secundum virtutem / Dicitur enim Deut°
1° Tuli de vestris tribubus
viros sapientes et nobiles
et constitui eos principes / et
hoc erat aristocraticum / Sed de-
mocraticum erat quod isti de — democraticum
omni populo eligebantur Dicitur
enim / Exo. 18 Provide
de omni plebe viros sa-
pientes etc. Et etiam quod populus
eos eligebat Unde Deut°
1° Date ex vobis viros
sapientes etc. Unde patet quod op-
tima fuit ordinatio principum
quam lex instituit / Ad primum
ergo dicendum quod populus iste sub
speciali cura dei regebatur Unde
dicitur Deut° 7° Te elegit
dominus deus tuus ut sis ei populus
peculiaris Et ideo institutionem
summi principis dominus sibi reser-
vavit Et hoc est quod moyses
petiit / Num. 27 Provideat
dominus deus spirituum omnis carnis
hominem qui sit super multitudinem
hanc / et sic ex dei ordina-
tione institutus est iosue in
principatu post moysen / et de
singulis iudicibus qui post
moysen fuerunt legitur quod deus
suscitavit populo salvatorem et
quod spiritus domini fuit in eis ut
patet 3 iudic. Et ideo electionem
regis non commisit dominus
populo sed sibi reservavit ut patet
Deut° 17 Eum constitues
regem quem dominus deus tuus ele-
gerit / Ad 3m dicendum quod regnum
populi si non corrumpatur sed propter
magnam potestatem que regi
conceditur de facili regnum
degenerat in tyrannidem nisi sit — degenerat
perfecta virtus eius cui talis
potestas conceditur Quia non est
nisi virtuosi bene ferre bonas
fortunas / ut dicit in 4 Ethic.
Perfecta autem virtus in paucis

invocantur et precipue indi tindeles erant et adauari tiam proni per iniuria inmore homines in tyrannide stadut Et ideo deus a principio eis regem non instituit tu plena potestate sed iudicem et gubernatorem in eorum custodiam Sed postea regem ad petitionem populi quasi indignatus concessit ut patet per hoc quod dixit ad Samuelem 1 Regum viii Non te abiecerunt sed me ne regnem super eos Instituit tamen a principio circa regem instituendum primo quidem modum eligendi in quo duo determinavit ut scilicet in eius electione expectarent iudicium domini Et ut non facerent regem alterius gentis quia tales reges solent minus affici ad gentem cui preficiuntur et per consequens non curare de eis Secundo ordinat circa reges institutos qualiter debent se habere quantum ad seipsos ut scilicet non multiplicent currus et equos neque uxores neque etiam immensas divitias quia ex cupiditate horum principes ad tyrannidem declinant et iustitiam derelinquunt Instituit etiam qualiter debent se habere ad deum ut scilicet semper legerent et cogitarent de lege dei et semper essent in dei timore et obedientia Instituit etiam qualiter se haberent ad subditos suos ut scilicet non superbe eos contemnerent aut opprimerent neque etiam

a iustitia declinarent Ad secundum dicendum quod divisio regni et multitudo regnum magis est illi populo data in penam pro multis dissensionibus eorum quas maxime contra regnum david iustum moverunt quam ad eorum profectum unde dicitur Osee xiii Dabo tibi regem in furore meo Et Osee viii Ipsi regnaverunt et non ex me principes extiterunt et non cognovi Ad x dicendum quod sacerdotes per successionem originis sacerdotalis deputantur Et hoc ideo ut in maiori reverentia haberentur si non quilibet ex populo posset sacerdos fieri quorum honor cedebat in reverentiam divini cultus Et ideo oportuit ut eis quedam specialia deputarentur tam in decimis quam in primitiis quam etiam in oblationibus et in sacrificiis ex quibus viverent Sed principes sicut dictum est assumebantur ex toto populo Et ideo habebant certas et proprias possessiones ex quibus vivere poterant Et praecipue tamen dominus prohibet in rege ne superhabundaret divitiis aut magnifico apparatu tum quia non erat facile quin ex hiis in superbiam et tyrannidem erigetur tum etiam quia si principes non erant multum divites et erat laboriosus principatus et sollicitudine plenus non multum affectabatur a popularibus et tollebatur seditionis

ania contra .d. d. c. ij. id ius
non debebatur regi ex iustitia
diuina Sed magis presumptiua
usurpatio regni quia sibi
ius iniquum constituit Et tyran-
nidem regnauit et subditos
depredauit Et hoc patet per hoc
quod in fine subdit Vos quoque eritis
ei serui quod proprie pertinet ad ty-
rannidem quia tyranni subdi-
tis suis [illegible] ut seruis Vnde
hoc dicebat samuel ad terrendum
eos ne regem peterent Sequitur
enim Noluit autem audire populus
uocem samuelis Potest tamen con-
tingere quod bonus rex absque tyran-
nide filios tollat et constituat
tribunos et centuriones et multa
accipiat a subditis propter commune
bonum procurandum

Ad 2m patet quod in ueteri lege fuerunt tradita
precepta iudicialia quantum ad spola-
tionem [illegible] Non enim posset homo
patienter usque ad mortem Si uero
accipiat ea que sunt alterius Sed
hoc uidetur esse inductum in lege
Dicitur enim Deutronomio xxiii Ingressus
uineam proximi tui comede uuas
quantum tibi placuerit Ergo lex
uetus inconuenienter priuabat homi-
nes Preterea ex hoc maxime multe
ciuitates et regna destruuntur
quod possessiones ad mulieres perue-
niunt ut dicit philosophus in 2 politicorum
Sed hoc fuit introductum in ueteri
lege Dicitur enim Numeri xxvii Ho-
mo cum mortuus fuerit absque filio
ad filias eius transibit heredi-
tas Ergo non conuenienter prouidit
lex de salute populi Preterea
societas hominum maxime

conseruatur quod homines
per hoc conseruantur emendo et
uendendo sibi inuicem res quibus
ab inuicem indigent
ut dicitur in primo politicorum Sed lex uetus
abstulit uirtutem uenditionis
mandauit enim quod possessio
uendita reuertetur ad uendi-
torem in l. anno ut patet Leuitici
xxv Ergo incongrue lex populo
illi est instituta Preterea
maxime utilibus hominum impeditur
ut homines sint prompti ad mu-
tuum dandum Sed hec promp-
titudo tollitur per hoc quod credi-
tores accepta non reddunt
Dicitur enim Deutronomii xxv Multi
autem causa nequitie non fene-
rati sunt sed fraudari gratis ti-
muerunt Hoc autem induxit lex
primo quidem quia mandauit Deutronomii
xv Cui debetur aliquid ab amico
uel proximo ac fratre suo repetere
non poterit quia annus remissio-
nis est domini Et Exodi xxii
dicitur si presente domino animal
mutuatum mortuum fuerit reddere
non tenetur Secundo quia aufertur
ei securitas que habetur per pignus
Dicitur enim Deutronomii xxiv Cum re-
petes a proximo tuo aliquam
rem quam debet tibi non in-
gredieris domum ut pignus
auferas Et iterum non pernocta-
bit apud te pignus Sed statim
reddes ei Ergo insufficienter fuit
ordinatum in lege de mutu-
is Preterea ex fraudulentia depo-
sitorum periculum maxime imminet
Et ideo est maxima cautela
adhibenda Vnde dicitur Machabeorum 2
iii quod sacerdotes inuocabant

de celo cum qui deposita lege
posuit / aut hiis qui posuerant
salua custodierunt. Et in precepti-
ve le. prima tercia et deposita
adhibetur. Ex. xxii.
Et in amissione depositi stat
iuramento eius aput quem fuit
depositum / ergo non sunt ita hec
leges ordinate contra. Et quod
autem mercenarii locat operas su-
as ita aliquis locat domum vel
quicquid huiusmodi. Et non est vicium
ut statim precium locate domus
conductor exhibeat / ergo et
mercenarius debitus fuit quod preciperet
Leuit. xix. Non morabitur
opus mercenarii aput te usque
mane. Et ibi sequitur / iniun-
geat iudicatoribus ciuitatis fa-
cilis debent esse accessus ad
iudicium iniungere quia statuit
lex Deut. xvii ut ireuit
ad unum locum querentes iudicium
de dubiis suis. Et possit non
solum duos sed etiam tres
vel plures conquerentes admittere
iniunxerat quia Deut. xix de
ore duorum vel trium stat
omne verbum. Et pena debet taxa-
ri secundum qualitatem
culpe. Iniun-
git Deut. xxv pro
mensura peccati erit et pla-
garum modus. Et quibusdam cri-
minibus culpis lex statuit cer-
tas penas. Ex. xxii.
Quis restituet fur v boues
pro uno boue et quatuor oues
pro una oue. Iniunxerat etiam
non multum grauia precepta qui-
bus in pena punitur. Sicut
Num. xv lapidatur qui
colligerat ligna in sabbato

filius eius puniens pro peccata de-
licta quia comessationibus va-
cabat et quam ineuadabiliter lapi- lapidare
dari Deut. xxi. Inueniun-
tur in lege instituta pene. Et
secundum Augustinum xxi de ciuitate Dei
octo genera penarum in legibus
esse scribit Tullius. Dampnum,
vinculum, verbera, talionem, ignominiam,
exilium, mortem, serui-
tutem. De quibus aliquis sunt in le-
ge instituta. Dampnum quando
fit cum fur condempnatur ad qua-
druplum vel quadruplum. Vin-
cula non sunt precepta Num. x-
xv mandata. Quemadmodum quod in
carcerem includitur. Verbera
non sunt Deut. xxv. Si eum
qui peccauit dignum viderit
plagis presentent et coram se
facient verberari. Ignominia etiam
inferebant illi qui nolebat nolebat
ducere vxorem fratris sui defuncti
que tollebat calciamentum illius
et inspuebat in faciem illius.
Mortem etiam inferebant ut patet
Leuit. xx. Qui maledixerit
patri suo aut matri morte moriatur.
Pena etiam talionis lex demonstrat
dicens Exo. xxi. Oculum
pro oculo dentem pro dente. Iniungens
tamen vim quod dat duas penas
scilicet exilium et seruitutem lex vetus
non infligit. Et pena non
debet nisi culpe. Et bruta ani-
malia non peccant habere culpam ergo
iniungunt eas infligi pena. Exo.
xxi. Bos lapidibus obruetur
qui occiderit virum aut mulierem.
Et Leuit. xx. De muliere
que succubuit iumento eius occidatur occidatur

simul iustitiam cum ea sit ig(itur)
videtur quod inducuntur ea que
pertinent ad conuictum hominum admi-
tem fuerit in lege veteri ordina-
ta. Ipse dominus mandauit Exo(di)
xxi° Qui hominem morte
homines puniebatur / sed mors
animalis multominus reputatur
quam occisio hominis / ergo non potest
sufficienter recompensari pena ho-
micidii per occisionem bruti
animalis. Inducitur etiam mandatum
Deutero(nomii) xxi Cum inuentum
fuerit cadauer occisi hominis — inuentum (margin)
et ignoratur cedis reus seniores — ignoratur (margin)
ciuitatis proxime tollant vitulam de
armento que non traxit iugum
nec terram sciendit / ducent et du-
cent eam ad vallem asperam atque
saxosam que nunquam arata
est nec sementem recipit et — sementem (margin)
cedent in ea ceruices vitule / Et
sic dicendum est quod plurimum specialis
conueniret in p(ro)p(osit)o. Non sta-
tuitur ... [illegible] ... et iudicii s. n.
m. c. Ro° ... quod p(ar)t(e) aug(ustinus)
in ... de ci(uitate) dei introducat
articulo quodam plus et ceterus
...[illegible] compositum et utili-
tate ... tale sociatis Unde
ad vitam ipsius pertinet ut co-
nuictu hominum ad inuicem iuste
legis precepta ordinetur. Est au-
tem conuictus hominum ad inui-
cem / Una quidem que sit auctoritate
principum Alia autem que sit
propria voluntate priuatarum
priuatarum personarum et quia
voluntate priuatarum personarum disponi
potest quod eius subditur potestati ideo
auctoritate principum quibus sub-
diti sunt homines / ergo quod iudicia
inter homines exercentur / et pe-
ne malefactoribus inferantur.

Potestati vero priuatarum personarum
subduntur res possesse. Et ideo
propria voluntate in hiis possunt sibi in-
uicem communicare puta emendo
vendendo donando / et aliis
huiusmodi. Circa utraque communica-
tionem lex ordinauit / statuit enim
iudices ut patet Deutero(nomii) xvi
Iudices et magistros constitues
in omnibus portis eius ut iudi-
cent populum iusto iudicio. Insti-
tuit etiam iustum iudicii ordinem
ordinem Ut dicitur Deutero(nomii) i° Quod
iustum est iudicate siue ciuis
sit siue peregrinus Nulla erit
personarum distantia. Sustulit
etiam occasionem iniusti iudicii ac-
ceptionem munerum iudicibus pro-
hibendo Ut patet Exo(di) xxiii et
Deutero(nomii) xvi. Instituit etiam
numerum testium duorum vel trium
Ut patet Deutero(nomii) xvii et xix.
Instituit etiam certas penas pro diuersis
delictis ut postea dicetur. Sed circa
res possessas optimum est quod
sicut dicit in 2 polliticorum. Quod pos-
sessiones sint distincte / et usus
sit partim communis partim per — partim (margin)
voluntatem possessorum communicetur
Et hec tria fuerunt in lege sta-
tuta. Primo quod ipse possessio-
nes diuise erant in singulos
Dicitur enim Numeri xxxiii Ego
dedi vobis terram in possessionem
quam sorte diuidetis vobis. Et
quia per possessionum irregularitatem
plures ciuitates destruuntur ut
dicit philosophus in 2 politicorum / Ideo
circa possessiones regulandas triplex
remedium lex adhibuit. Unum
quidem ut secundum numerum hominum equa-
liter diuiderentur. Unde dicitur

Am(os) xxxiii° Quibus dampn(um) p(er)pe-
latorem et separationibus an-
gustiore ad remedium d(icit) ut pos-
sessiones non in perpetuum aliena-
tur Sed certo t(em)p(or)e ad suos
possessores revertantur ut non
confundantur sortes possessionum
Secundo et adhuc confusionem
tollendam ut proximi succedant
mortuis in ordine quem videlicet
filius 2o filia 3o fratres 4to
patrui 5o quinto propinqui
et ad distinctionem sortium ser-
vandam ulterius lex statuit ut
mulieres que sint heredes nubent
suis tribubus ut habetur
Num(eri) xxxvi Sexto vero instituit
lex in quantum ad aliquos usus rerum
esset communis proprietate et quantum ad
curam preceptum est enim Deut(eronomii)
xxii Non videbis bovem
et ovem fratris tui errantem et prete-
ribis sed reduces fratri tuo Et
sic et aliis Septimo quantum ad sta-
tum concedebatur n(on) communi quantum
ad omnes ut ingressus domum
amici posset licite comedere
dum tamen extra non auferret
Octavo vero ad pauperes spar-
sim eis relinquebantur manipuli
obliti et fructus et racemi
remanentes ut habetur Levit(ici) xix
Et Deut(eronomii) xxiiii et eis communica-
bant ea que nascebantur in tertio
anno ut habetur Deut(eronomii) xxvi° Nono
vero statuit lex communicationem fieri
per eos qui sunt domini rerum
una cum ... dicitur
Deut(eronomii) xxiiii Decimo ... ex-
tra ... que dentes
et peregrini et pupilli et vi-
dua comedent et saturabun-
tur ... vero per recuperationem

relinquerent

utilitate sicut per venditionem
et emptionem per locationem et con-
ductionem et per mutuum et iterum
per depositum de quibus inveniuntur
ordinationes certe in lege Un-
de patet quod lex vetus sufficienter ordinavit
convictum illius populi Ad 7m dicendum
quod sicut apostolus dicit Rom(anorum) xiii°
Qui diligit proximum legem
implevit quia scilicet omnia precepta
legis precipue ordinata ad proximum ad
hunc finem ordinata videntur
ut homines se invicem diligant
Ex dilectione autem procedit quod homines sibi
invicem bona sua communicent
prima ut dicitur Ioh(annis) iii° Qui viderit
fratrem suum ~~sua communicent~~ suum
necessitatem patientem et clauserit
viscera sua ab eo quomodo caritas Dei
manet in illo Et ideo intendebat lex
homines assuescere ut facile sibi
invicem sua communicarent Quia apostolus
I ad Thim(otheum) vi° divitibus mandat
facile tribuere et communicare Non autem
facile communicativus est qui non sustinet
quod proximus aliquid modicum de
suo accipiat absque magno suo
detrimento Et ideo lex ordi-
navit ut liceret intrantem vi-
neam proximi racemos ibi comedere
Non autem extra deferre
ne ex hoc daretur occasio gravis
dampni inferendi ex quo pax per-
turbaretur que inter disciplinatos
non perturbatur si modica acci-
piant sed magis amicitia confirmatur
et assuescunt homines ad facile co-
municandum Ad 8m dicendum quod lex non
statuit quod mulieres succederent
in bonis paternis nisi in defectu
masculorum filiorum Tunc autem
necessarium erat ut successio mulieribus
concederetur in consolationem

pris cui quae suffecit si cuius
hereditas omnino esset alienata ad re-
uocandum sufficeret. Prohibuit tamen
circa hoc esse legis cautelam debitam
propter hoc ut videlicet succedentes
in hereditate prima inveniant suis
tribubus hereditatibus adhuc quod sortes
tribuum non confunderentur. Sed
contra Num. vlt. Ad 3 dicendum quod pro-
pinquus dicitur in 2o pollicetur secundo pos-
sessionem alteri confert ad conservationem
cuius ut generaliter. Unde patet ipse
dicitur apud quosdam gentiles civitates
statutum fuit ut nullus possessionem
possit vendere nisi propinquo de-
mto. Quia si passim possessiones
venderentur posset contingere quod
omnes possessiones ad paucos
devenirent et ita necesse esset
civitatem vel regionem habitatoribus
evacuari. Et ideo lex veteris ad
huius periculum amovendum sic ordinavit
quod in necessitatibus hominum subveniretur
tur concedens vendere possessionem
usque ad certum tempus et in futurum
remanet periculum. Nam certo tempore pos-
sessio vendita ad venientem
rediret. Et hec instituit quod sor-
tes non confunderentur. Sed re-
manet certa determinatio determinata
in tribubus. Quia vero domus urbanae (urbane)
urbane non erant sorte distincte
ideo concessit quod in perpetuum vendi
possent sicut et bona mobilia. Non
enim erat statutus numerus domorum
civitatis sicut erat certa mensura
possessionis ad quam non adderetur
poterat autem aliquid addi ad
domorum numerum domorum civitatis.
Domus vero quae non erant
in urbe sed in villa muros non
habentes in perpetuum vendi non
poterant. Quia huiusmodi domus

non construuntur nisi ad cultum et
ad custodiam possessionum. Et
ideo lex statuit idem ius circa utrasque.
Ad 4 dicendum quod sicut dictum est (dictum)
intentio legis erat assuefacere
homines suis preceptis ad hoc
quod sibi invicem (invicem) in necessitatibus sub-
venirent quia hoc maxime
est amicitie fomentum et hanc quidem
facilitatem subveniendi non statuit
in his quae gratis et absolute
donantur sed in his quae mutuo
conceduntur quia huiusmodi subven-
tio frequentior est. Et de pluribus
necessaria huiusmodi facilitatem (aut sub-) multipliciter insti- (ventionis)
tuit. Primo quidem ut faciles se (facilitate)
preberent ad mutuum exhibendum (multa)
nec ab hoc retraherentur anno
remissionis appropinquante ut habetur
Deut. xv. Secundo ut eum cui mu- (ne)
tuum concederent gravarent vel
usuris vel etiam aliquod pignorum
sed vite necessaria acciperent et si
accepta fuerint quod statim resti-
tuantur. Dicitur enim Deut. et
Exo. Non fenerabis fratri tuo
ad usuram. Et xxiiii Non ac-
cipies loco pignoris inferiorem
et superiorem molam quia animam
suam apposuit. Et Exo. xxii dicitur tibi
si pignus a proximo tuo acce-
peris vestimentum ad solis oc-
casum reddes ei ut non impor-
tune compingeret. Unde dicitur Exo. (exigeret)
xxii. Si pecuniam mutuam de- (pecuniam mutuam)
deris populo meo pauperi qui habitat
tecum non urgebis eum quasi exac-
tor. Et propter hoc etiam mandatur
Deut. xxiiii. Cum repete-
rem aliquam a proximo tuo quam
debet tibi non ingredieris
domum eius ut pignus auferas

Sed stabis foris et ille tibi
proferet [A]nimi quia domum tu
tissimum est unicuique re
ceptaculum uti molestum est
homini ut in domo sua invadatur
(quaerent) [A]nimi etiam quia non concedit credito
(vult) ri ut accipiat pignus quod vult
sed magis debitori ut det
quod minus indigeat (Credito
nisi tamen quod in viii° anno pe
nitus remittentur [P]robabile
enim supponit erat ut ille qui
tamen debere reddere posset ante vii
(mutuatez) annum redderent igitur mutuante
non defraudaretur / si autem omnino
impotentes erant eandem tunc
erat eis debitum remittendum
pro dilectione qua tenentur erat eis
dimittendum propter indigentiam
[C]irca animalia vero mutuata hic
lex instituit ut propter negligentiam
eius cui mutuata sunt si in propria
absentia moriantur vel debili
tentur reddere ea compellantur
[S]i vero eo presente et diligenter
custodiente mortua fuerint / vel
(debilitata) debilitata non cogantur restituere
et maxime si eum mercede con
ducta cum ita ut etiam potuisset
mori vel debilitari apud commo
(mutuatez) dantem [I]ta si conductum animale
fuerit ex aliquo lucrum reportaret
ex mutuo non esset gratuitum
mutuum [E]t maxime hoc observan
dum quod animalia mercede erant
conducta [C]um tamen haberet com
pensationem pro suis animalibus [T]um vel
aliter debebat restitui animal
illud nisi propter negligentiam
custodientis [S]i autem non erant
mercede conducta potuisset
habere aliquam excusationem

ut saltem tantum restitueret quantum
ad usum animalis mortui vel debi
liti conducti posset [C] Ad 7 dd (c. dua)
quod hec est differentia inter mutuum et
depositum [Q]uia mutuum tra
ditur in utilitate eius cui traditur
et depositum traditur in utilitate
deponentis et ideo magis arta
bantur aliquibus in aliquibus circa
ad respectum mutuum quam ad respectum
depositum [D]epositum vero perdi
poterat dupliciter [P]rimo ex causa
inevitabili ut animal depositum si
erat mortuum vel debilitatum ab
sportatum vel ex rapina puta si
esset captum ab hostibus / vel si
esset commissum alicui in quo
tamen tenebatur deferre ad
dominum animalis id quod de animali ex
ciso superaverat / in aliis autem predictis
casibus nihil reddere tenebatur [S]ecundo
ad purgandum suscipientem fraude (suscipientis)
tenebatur iuramentum prestare [S]ecundo
poterat perdi ex causa evitabili
puta per furtum et tunc propter
negligentiam custodis reddere te
nebatur [S]ed secundum quod hoc quod (qui mutuabatur)
accipiebat alterum tenetur reddere etiam
si debilitatum aut mortuum fuisset (debilitatum)
in eius absentia [D]emum vero
negligentia tenebatur quam depositarius
qui non tenebatur nisi de furto
[C] Ad vi dd [C]ontra mercenarii
qui non locant operas suas / pauperes (pauperes)
sunt de laboribus suis victum que
runt cottidianum [E]t ideo lex x
ime ordinavit ut statim mer
ces eis solveretur ne inde eis
deficeret [E]t ille qui locat res
suas alias consuetudo esse con
sueverunt nec ita indigent lo
cationis pretio ad suum victum
cottidianum et ideo non est ea
dem ratio utrobique in contrarium [C]

Ad 1 dicendum quod iudices adhibe-
ntur hominibus ~~[struck]~~ constitu(ti)
qui determinent ambiguitates (ambiguum) que in-
ter homines circa iusticiam insurgunt / duplici-
ter autem ad esse potest ambiguum
/ Uno modo apud simplices / et ad hoc
dubium tollendum mandatur
Deuteronomio xvi ut iudices et
magistri constituerentur per singulas
tribus ut iudicarent populum
recto iudicio / Alio modo contingit
aliquid dubium esse apud peritos
/ Et ideo ad hoc dubium tollen-
dum constituit lex ut omnes recur-
rerent ad locum principalem a deo
electum in quo et summus sacerdos
esset qui determinaret dubia
circa ceremonias cultus / et summus
iudex populi qui determinaret
que pertinent ad iudicia hominum
/ Sicut etiam nunc per appellationes vel
per consultationes / vel ab inferioribus
iudicibus ad superiores deferuntur
/ Unde dicitur Deuteronomio xvii / Si
difficile et ambiguum apud
te iudicium perspexeris / et iu-
dicum intra portas tuas
videris verba variari ascende
ad locum quem elegit dominus
deus tuus ad sacerdotes levitici
generis et ad iudicem qui fuerit
in illo tempore / Huiusmodi autem ambigua
non frequenter emergebant unde
ex hoc populus non gravabatur
/ Ad 8 dicendum quod in negotiis
humanis non potest haberi demonstra-
tiva probatio / et infallibilis
sed sufficit aliqua coniecturalis
probabilitas / secundum quam rethor
persuadet / Et ideo licet sit
possibile duos aut tres testes

(left margin) ambiguum
(left margin) iudicem

in mendacium convenire / non tamen est
facile nec probabile quod conveniant
/ Et ideo accipitur eorum testimonium
tamquam verum et precipue si in suo
testimonio non ~~[struck]~~ vacillet / vel
alias suspecti non fuerint / et ad
hoc etiam quod non de facili a veri-
tate testes declinarent / instituit
lex ut testes diligentissime
examinarentur et graviter puni-
rentur qui invenirentur men-
daces / ut habetur Deuteronomio xix
Fuit tamen aliqua ratio huiusmodi numeri
determinandi ad significandum infallibi-
litatem veritatis personarum que quando-
que numerantur due / quia spiritus sanctus
est nexus duorum / quandoque expri-
muntur tres / ut Augustinus dicit
super illud Iohannis viii / In lege vestra
scriptum est quod duorum hominum
testimonium verum est / Ad 9 dicendum quod
non solum propter quantitatem culpe
sed etiam propter alias causas gravis
pena infligitur / Primo quidem propter
quantitatem peccati quia maiori
peccato ceteris paribus debetur maior pena
/ Secundo propter peccati consuetudinem
quia a peccatorum consuetudine non de
facili homines abstrahuntur nisi
per graves penas / Tertio est
propter multam concupiscentiam vel de-
lectationem in peccatis ab his
enim non de facili homines abs-
trahuntur nisi propter graves penas
/ Quarto propter facilitatem commit-
tendi peccatum et latendi in ipso
huiusmodi enim peccata quando manife-
stantur sunt magis punienda
ad aliorum terrorem circa ipsam
quantitatem quadruplex gradus
est attendendus / et circa

vim et idem fecit quorum primus
quidem est qui involuntarie pec-
catum committit. Primus enim si
animo est involuntarius totaliter
excusatur, ut patet Deuteronomii
xxii. De puella que oppressa est
in agro non est rea mortis, quia
clamavit et nullus affuit qui
liberaret eam. Si vero fuit aliquo
modo voluntarius, sed tamen ex in-
firmitate peccat, puta cum quis
peccat ex passione, minuitur
peccatum et pena secundum [illegible]
communi, nisi forte propter communem
utilitatem pena augeretur ad ab-
strahendum homines ab huiusmodi peccatis
2a sicut dictum est. Secundus gradus est
quando quis per ignorantiam pec-
cat, et tunc aliquo modo reus
reputabatur propter negligentiam
addiscendi, sed tamen non puniebatur
per iudices. Sed expiabat
peccatum suum per sacrificia, unde dicitur
Levitici iiii. Anima que peccaverit
per ignorantiam etc. Sed hoc in-
telligendum est de ignorantia fa-
cti aut de ignorantia propri-
gini quod omnes scire tenebantur.
3a Tertius gradus est quando aliquis
ex superbia peccat et ex certa
electione, ut ex certa malitia,
et tunc puniebatur secundum quantitatem de-
4a licti. Quartus autem gradus
est qui peccabat per pertinaciam et
pertinaciter, et tunc quasi rebellis
et destructor ordinationis
legis omnino occidendus erat.
Primum hoc dicendum est quod de pe-
na furti considerabatur secundum
legem id quod frequenter ac-
cidere poterat, et ideo pro furto
alicuius rei que de facili
custodiri poterat a furibus non red-
debat fur nisi duplum. Oves
autem non de facili custodiri pote-
rant a furto quia pascuntur in agris,
et ideo frequentius contingebat quod oves
furto subtraherentur. Unde lex
maiorem penam apponit ut scilicet
quatuor oves pro una ove redderentur.
Boves autem difficilius custodiuntur quia habentur
in agris et non ita pascuntur
congregatim sicut oves, et ideo ad-
huc maiorem penam apponit
ut scilicet v boves pro uno bove
redderentur. Et hoc dico nisi for-
te animal idem inventum fuerit vivens
apud eum, quia tunc solum dupla resti-
tuebat sicut et in ceteris furtis.
Poterat enim haberi presumptio ut
cogitaret restituere ex quo vivum
servasset. Vel secundum glosam quod potest dici
bos secundum quinque utilitates, quia immolatur,
arat, pascit carnibus, lactat,
et corium eius diversis usibus
ministrat. Et ideo pro uno bove
quinque boves reddebantur. Ovis
autem secundum quatuor utilitates, quia
immolatur, pascit, lactat et lanam
ministrat. Filius autem contuma-
x qui comedebat et bibe-
bat occidebatur. Quod propter contuma-
ciam que semper morte puniebatur et rebellionem
ut dictum est. Ille vero qui colli-
gebat ligna in sabbato la-
pidatus fuit tamquam legis
violator, que sabbati observantiam
approbat in commemorationem
fidei novitatis mundi sicut supra
dictum est. Unde occisus fuit
tamquam infidelis. Exodi x dd.
Lex vetus penam mortis
inflixit in gravioribus criminibus,
scilicet in hiis qui contra deum peccant
et in homicidio et in furto

ignominie

et irreuerencia ad parentes
et adulterio et in bestialibus
furto aut aliarum rerum
adhibebant penam dampni pro
cussione aut et mutilacionis
inducunt penam talionis Et pro
in peccato falsi testimonii in hiis
aut minoribus culpis indu
pena flagellacionis vel
ignominie aut etiam pena aut similis
inducebant in duobus casibus
primo quando quis septimo anno re
missionis ille qui erat seruus
nolebat beneficio legis uti ut
liber exiret tunc ipse ei
infligebatur ut in perpetuum ser
uus remaneret Secundo infligebatur
seruo qui non habebat ad possessionem
restitucionem Sed hec sexto ex
pena aut exilii [illegible] loco
non statuit quia de solo ipso
illo tollebatur deus omnibus
aliis populis per ydolatriam
corruptis Unde si quis a populo
illo vel deo exclusus esset da
retur ei occasio ydolatrie Et
ideo primi Regum xxvi dicitur
quod David dixit ad Saul
maledicti sunt qui eiecerunt
me hodie ut non habitem in
hereditate domini dicentes Vade ser
ui diis alienis Erat tamen ali
quod preclare exilium Unde Num.
Deut. xix quod qui percussit
proximum suum nesciens et qui
nullo odio ipsum habuisse conuin
cebatur ad unam urbium
refugii confugiebat et ibi ma
nebat usque ad mortem summi
sacerdotis Tunc enim licebat
ei redire ad domum suam
quia in publico dampno populi
consueuerunt priuata ire sedari et
ita proximi defuncti non sic
prouocantur ad eius occisionem
Ad xii dicendum quod animalia bru
ta mandabantur occidi non
propter aliquam ipsorum culpam
sed in penam dominorum qui talia
animalia non custodierant ab
huiusmodi peccatis Et ideo magis
puniebatur dominus si bos cornu pe
tiit ab heri et nudius tercius
in quo casu poterat occurri pericu
lum quam si subito cornupeta effi
ceretur Uel occidebantur animalia
in detestacione peccati ne ex eorum
aspectu aliquis horror hominibus
incuteretur Ad xiii dicendum quod
racio litteralis illius mandati fuit
ut Rabi Moyses dicit quia ut plurimum
sequutor interfector est de ciuitate
propinqui Unde occisio vitule
fiebat ad explorandum occultum
homicidium Quod quidem fiebat
per tria quorum unum est quod
seniores ciuitatis iurabant nichil
se pretermisisse in custodia viarum
Aliud est quia ille cuius erat
uitula dampnificabatur in occi
sione animalis Et si prius ma
nifestaretur homicidium animal non
occideretur Tercium est quia locus
in quo uitula occidebatur
remanebat incultus Et ideo
ad euitandum utrumque dampnum
homines ciuitatis de facili mani
festarent homicidam si scir
rent et raro preterirent quin
aliqua uerba uel indicia
super hoc facta essent vel
fiebant ad terrorem et inde
testacionem homicidii Per
occisionem enim uitule que est

animal utile / et forti ue-
plenum perpue autoqum la-
bore sup iugo figurabatur
Cum quamuis homicidium fratris
set quamuis esset utilis et for-
tis occidendus erat morte
crudeli / quia auris incisio figura-
bat / quod tamquam vilis et abiec-
tus a consorcio hominum conclu-
dendus erat / quod significabatur
per hoc / quod uitula erat occisa
in loco aspero et in oculto re-
linquebatur inputrescenda contri-
cio conscientie aut penitenciam
de commisso / significatur tacto quod
que non traxit iugum / quia non
fecit penitenciam / nec terram fodit
vomere .i. predicacionibus uitam
lam non admisit Per hoc
quod in valle multa occide-
batur / significatur desperata mors
Christi / per quam purgantur omnia
peccata / et qualiter ee honorandus
actor ostenditur

AD 3m sit pce. vi quod in
dicialia precepta non sunt
quemuis tradita quantum ad con-
uersos Dicit enim petrus ac-
tuum x In ueritate comperi
quod non est personarum acceptor
deus / sed in omni gente qui timet
deum et operatur iustitiam
acceptus est illi Set illi qui sunt
deo accepti non sunt ab ecclesia
dei excludendi / quemadmodum
tamen mandatur Deutero xxiii Cum
ammonites et moabites etiam
post x generationem non intrabunt
ecclesiam domini imperpetuum Sicut
autem ibidem precipitur / Egipcius
quam gentibus non abhominaberis
Idumeum quia frater tuus est nec egip-
cium quia aduena fuisti in terra
eius ¶ Ad 4m quod sunt in potestate ma-
nu mentum aliquam penam Set quod
Ho sit eunuchus uel ex scorto
natus non est in potestate eius quem in-
quemuis mandatur Deutero xx-
iii Cum eunuchus et ex scorto
natus non ingredietur ecclesiam dei
¶ Ad 5m lex precepti misericordiam mandat
ut aduenam non affligas Exodi
xxii Aduenam non contri-
stabis nec affliges eum Ad-
uene enim et ipsi fuistis in terra
egipti Et xxiii Peregrino mo-
lestus non eris scitis enim aduenarum
animas / quia et ipsi peregrini
fuistis in terra egipti Set ad
afflictionem aliquorum pertinet quod
usuris opprimantur Igitur
lex permisit Deutero xxiii Ut
alienis ad usuram pecuniam com-
modaret ¶ Ad 6m quod magis approp-
inquant nobis homines quam arbo-
res Set hiis que sunt nobis
magis propinqua / magis debemus
affectum et effectum dilectionis im-
pendere Eccl xiii Omne
animal diligit sibi simile Sic et
omnis homo proximum sibi Iniungitur
12 Deuteronomio mandatur
quod de ciuitatibus hostium captis omnes
interficerentur / et tamen arbores non
succiderentur fructifere ¶ Ad 7m bonum
commune est bono priuato
preferendum ab unoquoque Set in bello
quod committitur contra hostes commune bonum
... Iniungitur mandatur
Deutero xx Cum minime pertinet
aliquem a bello remittantur puta domum
qui edificauerunt domum / uel qui

Deut. desponsavit uxorem. Ad xii^m quod
culpa non aliquis quoddam
reportare sed quod homo sit formi-
dolosus et corde pavidus vel
pavidus est. Contingit enim ipsi
fortiter inquinentur quam alios
plus perturbarent formidolosi
et pavidi tot fiunt. Ad iiii^m quod
est quod sapientia divina. Et Prov.
viii^o Iusti sunt omnes sermones
mei non est in eis pravum
quid neque perversum. Respondeo dicendum
quod cum extraneis potest esse communicatio
hominum dupliciter. Uno modo pacifice.
Alio modo hostiliter. Et quantum ad utrumque
modum ordinandum lex que
convenientia precepta continebat. Tri-
pliciter enim offerebatur Iudeis occasio
ut cum extraneis pacifice communicarent.
Primo quidem cum extranei
per terram eorum transitum facie-
bant quasi peregrini. Secundo quando
in terram eorum adveniebant ad ha-
bitandum sicut advene. Et quantum
ad utrumque lex misericordie precepta pro-
ponit. Nam Exodi xxii dicitur
advenam non contristabis. Et xx-
iii^o dicitur peregrino molestus non eris.
Tertio vero quando aliqui extranei
totaliter in eorum consortium et ritum
admitti volebant. Et in hiis
quidam ordo attendebatur. Non
enim statim recipiebantur quasi cives
sicut etiam apud quosdam gentiles
statutum erat ut non reputa-
rentur cives nisi qui ab avo
vel abavo cives existerent
ut Philosophus dicit in iii Polit.
Et hoc ideo quia si statim
extranei advenientes reci-
perentur ad tractandum ea que

sunt populi possent multa pericula
contingere. Cum extranei non habentes
adhuc amorem firmatum ad bonum
publicum aliqua contra populum at-
temptarent. Et ideo lex statuit
ut de quibusdam gentibus ha-
bentibus aliquam affinitatem
ad Iudeos scilicet de Egiptiis apud
quos nati fuerant et nutriti
et de Ydumeis filiis Esau fratris
Iacob in tertia generatione recipe-
rentur in consortium populi. Quidam
vero quia hostiliter se ad eos
habuerant sicut Amonite et Moabite
nunquam ad consortium populi admit-
terentur. Amalechite autem qui
magis eis fuerant adversati et
cum eis nullum cognationis
cognationis habebant consortium
quasi hostes perpetui haberentur. Dicitur
enim Exodi xvii Bellum Dei
erit contra Amalech a genera-
tione in generationem. Similiter etiam
circa hostilem communicationem
cum extraneis lex convenientia
precepta tradidit. Nam primo
quidem instituit ut bellum iuste
inciperetur. Mandatur enim Deut.
xx quod quando accederent ad ex-
pugnandam civitatem offerent primo
ei pacem. Et secundo instituit ut
fortiter bellum susceptum exeque-
rentur habentes de Deo fiduciam
et ad hoc melius observandum
instituit quod imminente prelio
sacerdos confortaret promittendo
eos auxilium Dei. Tertio man-
davit ut impedimenta prelii
removerentur remittendo
quosdam ad domum qui pos-
sent impedimentum prestare. Quar-
to instituit ut victoria

moderate utentur pecudum mulieribus et pueris / et ligna fructifera regionis non incidendo c / Ad 3 dicendum quod hominis nullius gentis concludit hoc cultum dei / et ab hiis que pertinent ad cultum dei. Exodo xii Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam et facere phase domini / ibi circumcidetur prius omne masculinum eius / et tunc rite celebrabit eritque simul sicut indigena terre. Sed in temporalibus quantum ad ea que pertinebant ad communitatem populi / non statim quilibet admittebatur / ratione supra dicta. Sed quidam in tercia generatione scilicet egipcii et ydumei / et alii vero perpetuo concludebantur in detestationem culpe preterite sicut moabite et amonite et amalechite. Sicut enim punitur unus homo propter peccatum quod commisit ut alii timore videntes timeant et peccare desistant. Ita etiam propter peccatum gentis potest puniri ut alii a peccato abstineant. Poterat tamen dispensative aliquis in talem gentem populi admitti propter aliquod opus virtutis. Sicut Judith

achior quinto dicit / quod achior dux filiorum amon appositus est ad populum israel et omnis successio eius. Et similiter ruth moabitis

mulier que mulier virtutis erat licet possit dici / quod illa prohibitio concernebatur ad viros / non ad mulieres quibus non competit simpliciter esse cives

Ad 2 dicendum quod sicut philosophus dicit in 3o politice Dupliciter aliquis dicitur civis uno modo simpliciter alio modo secundum quid. Simpliciter quidem civis est qui potest agere ea que sunt civium / puta dare consilium vel iudicium in populo. Secundum autem quid civis dici potest quicumque civitatem inhabitant etiam viles persone / et pueri / et senes qui non sunt ydonei ad hoc / quod habeant potestatem in hiis que pertinent ad commune bonum. Unde bastardi propter vilitatem originis excludebantur ab ecclesia id est a collectione populi / usque ad x generationem. Et similiter eunuchi quibus non poterat competere honor qui patribus debetur et precipue in populo iudeorum in quo dei cultus conservabatur per carnis generationem et apud gentiles etiam qui multos filios genuerant aliquo insigni honore donabantur. Sicut dicit philosophus in 2o politice. Tamen quantum ad gratiam / ad ea que dei pertinent eunuchi ab aliis non separabantur. Sicut patet advene qui adheret deo dicens separatione dividet me deus a populo suo / et non dicat eunuchus ecce ego lignum aridum Isaie lvi. Ad 3 dicendum quod accipere usuras ab alienis non erat secundum intentionem legis. Sed ex quadam permissione propter pronitatem iudeorum ad avariciam / et ut magis pacifice haberent se ad extraneos a quibus lucrabantur. Ad 4 dicendum quod circa civitates huiusmodi quedam distinctio adhibebatur / quedam enim erant remote non de numero illarum / que eis erant repromisse / et in talibus in hu-

civibus..

expugnatis / occidebantur masculi
qui pugnaverant quasi potius Dei
iudiciis / aut et infantibus
parcebatur. Sed in civitatibus
vicinis que capiebantur omnes interfici
omnes mandabantur iusticia propter
iniquitates eorum precedentes / ad quarum
punicionem Deus populum israel
quasi divine iusticie executores
mittebant. Deutronomii IX. Deuteronomii
IX. Quia ille egerunt impie
introeunte te delete sunt.
Ligna autem fructifera mandabantur
reservari / propter utilitatem ipsius populi
cuius dicioni / et civitas et territo-
rium subiciendum erat. Ad
V. dicendum. Quod novus edificator
domus / aut plantator vinee /
vel desponsator uxoris excluditur
a prelio / propter duo. Primo
quidem / quia ea que homo de novo
habet vel statim paratus est adha-
bendum / magis solet amare
et per consequens eorum amissionem time-
re. Unde probabile erat / quod ex tali
amore magis mortem timerent
et sic minus fortes essent ad
pugnandum. Unde philosophus dicit
in III° ethicorum. Infortunium videtur
quando aliquis appropinquat ad ali-
quod bonum adipiscendum / si postea
impediatur ab illo / et ideo ne propinqui
qui remanebant magis contri-
starentur de morte talium qui
bonis sibi paratis potiri non
fuerunt. Et etiam populus conside-
rans hoc horreret huiusmodi ho-
mines a mortis periculo fuerunt
sequestrati per subtractionem
a prelio. Secundo propter ti-
morem. Timidi domum remittebantur
ad domum / ut hoc non ipsi
aliquod commodum consequerentur sed

ne populus ex eorum presencia in-
commodum consequeretur dum et
per eorum timorem / et fugam
etiam illi ad timorem / et fugam
provocarentur.
Ad quartum sic proceditur. Videtur quod in-
convenienter lex vetus
precepta ediderit circa
personas domesticas. Servus
enim id quod est domini est ut philosophus
dicit in primo polliticorum. Sed illud quod
est alicuius perpetuo eius esse
debet. Ergo inconvenienter lex man-
davit Exodi XXI. Quod servi VII.
anno liberi abscederent. Praeterea
sicut animal aliquod ut asinus
aut bos est possessio domini ita
etiam servus. Sed de animalibus praecipitur.
Deuteronomii XXII. Non
tradas servum domino suo qui ad
te confugerit. Praeterea lex divina
debet magis ad misericordiam provo-
care quam etiam lex humana.
Sed secundum leges humanas gra-
viter puniuntur qui nimis
aspere affligunt servos / aut
ancillas. Maxima autem videtur
afflictio ex qua sequitur mors.
Inconvenienter igitur statuitur Exodi
XXI°. Quod qui percusserit ser-
vum / aut ancillam virga / si
uno die supervixerit / non sub-
iacebit pene / quia pecunia
illius est. Praeterea alius est principatus
patris domini ad servum et patris
ad filium ut dicitur primo et 3°
pollliticorum. Sed hoc ad principatum
domini ad servum pertinet ut ser-
vum / vel ancillam vendere
possit / inconvenienter igitur lex per-
misit / quod aliquis venderet

Quid

horreret

servum

Lv

filium suum in famulum
vel ancillam. Et sic pater habet
sui filii potestatem, sed eius e-
minentie concessus, qui habet potesta-
tem super peccante. Invenitur
igitur mandatum Deut(eronomii) xxi c., quod
pater ducat filium ad senio-
res civitatis puniendum. Et sic deus
prohibuit Deut(eronomii) vii ut
cum alienigenis non sociarent — alienigenis
coniugia, et coniuncta esse se-
pararentur, ut patet primo Esdre. In-
venitur tamen Deut(eronomii) xxi conce-
dis ut captivas alienigenarum
ducere posset uxores. Et sic
deus in uxoribus ducendis quos-
dam consanguinitatis et affinitatis
gradus precepit esse vitandos,
ut patet Levitici xviii. Invenitur
tamen mandatum Deut(eronomii) xxv c.,
si aliquis esset mortuus ab-
sque liberis, uxorem eius ipsius
frater eius acciperet. Et sic inter virum
et uxorem sicut est maior
familiaritas, ita debet esse
firmissima fides. Sed hic non
patet, ecce si uxorem displicuerit fu-
erit, invenitur tamen deus permisit
Deut(eronomii) xxiiii c. quod vir possit
dimittere uxorem scripto li-
bello repudii, et quod eam
solutus eam recipere non
possit. Et sic sed uxor potest
frangere fidem marito, ita etiam
servus domino et filius patri. Et
ad maiestatem quae in contra fit in domi-
num vel filii in patrem, unum est
institutum in lege aliquod
sacrificium, tamen unde institutum sacri-
ficium zelotypie ad manifestandum
uxoris adulterium. Numeri v.

Dico igitur invenitur videtur esse
tradita in lege precepta iudi-
cialia circa personas domesticas.
Et sic quantum ad dominum ipsos. Iudicia
domini vero iustificata in semetipsa.
Et Psalmo xviii. Quod hoc domesticas
personas ad invicem, ut dicit philosophus
in primo Politicae, est sicut actus coniuncti
qui ordinatur ad usum communem vite.
Vita autem hominis consistit du-
pliciter. Primo quantum ad individuum,
prout scilicet homo in uno vivit. Et
ad talem vite conservationem opitu-
lantur homini exteriora bona, ex
quibus homo habet victum et
vestitum et alia huiusmodi necessaria
vite, in quibus administrandis in-
diget homo servis. Alio modo conservatur
vita hominis secundum speciem per generationem,
generationem ad quam indiget homo
uxore, ut ex ea generet filium.
Sic igitur in domestica communione sunt
tres combinationes, scilicet domini ad ser-
vum, viri ad uxorem, patris ad
filium. Et quantum ad omnia ista
lex vetus precepta convenientia tradidit.
Nam quantum ad servos instituit
ut modeste tractarentur, et quantum
ad labores, ut scilicet immoderatis la-
boribus affligerentur. Unde Deut(eronomii)
v: Dominus mandavit ut die
sabbati requiesceret servus et ancilla
tua sicut et tu. Et iterum quantum
ad penas inflictas imposuit
enim penam mutilatoribus servorum,
ut dimitterent eos liberos. Unde
Exod(i) xxi. Et similiter etiam
statuit in ancilla quam in uxo-
rem vir duxerit. Statuit
enim specialiter circa servos qui erant
ex populo ut septimo anno liberi

egrediebantur non vacui omnibus que
apportaverant etiam vestibus
Ut habetur Exo. xi Mandatur
etiam nusquam Deut. xx ut
ei debitum vicarius Contrahe-
rent ut statuitur in lege quan-
tum ad uxores ducendas ut
scilicet ducat uxores sue tribus
Num. ultimo Et hoc ne
sortes hereditatum confundantur Et
quod alius in uxorem ducat uxo-
rem fratris defuncti sine libe-
ris ut habetur Deut. xxv
Et hoc ut ille qui non potuit
habere successores secundum carnis
originem saltem haberet per
quandam adoptionem ut scilicet
nomen mariti defuncti
deleretur Prohibuit etiam
contra quasdam personas ne
in coniugium ducerentur scilicet alieni-
genas propter periculum seductionis
Et propinquas propter reverentiam
naturalem que eis debetur Statuit
etiam qualiter uxores iam duc-
te tractari deberent ut scilicet non
leviter infamarentur Unde
mandatur puniri ille qui falsum
crimen tum imponit uxori ut habetur
Deut. xxii Et quod propter
uxoris odium filius detri-
mentum non pateretur ut habetur
Deut. xxi Et etiam quod propter
odium uxorem non affligeret
Sed potius scripto libello
repudii eam dimitteret
ut patet Deut. xxiiii Et
ut etiam maior dilectio
inter coniuges a principio contrahatur
precipitur quod cum aliquis nuper

uxorem accepit nihil ei publi-
ce necessitatis iniungatur ut libere posset
letari cum uxore sua Circa
filios autem instituit ut parentes eis
disciplinam diligenter adhiberent
instruendo eos in fide Ut habetur
Exo. xii Cum dixerint vobis
filii vestri que est ista reli-
gio dicetis eis victima transitus domini
est Et quod etiam instruerent eos
in moribus Unde dicitur Deut.
xxi Dicent parentes filius noster
iste contempnit audire monita com-
messationibus vacat et luxuri-
is atque conviviis Ad tertium dicendum
quod quia filii Israel erant a domino
de servitute liberati et per hoc di-
vine servituti adducti voluit
dominus ut non in perpetuum servi
essent Unde dicitur Levit. xxv Si
paupertate compulsus vendiderit
tibi se frater tuus non eum
opprimes servitute famulorum
Sed quasi mercenarius et colonus
erit Quia mei enim sunt servi et ego
eduxi eos de terra Egypti non
veniant conditione servorum Et ideo
quia simpliciter servi non erant Sed
secundum quid finito tempore dimitte-
bantur liberi Ad quartum dicendum quod
mandatum illud intelligitur de servo
qui a domino queritur ad occiden-
dum vel ad aliquod peccati ministerium Ad
quintum dicendum quod circa lesiones servis
illatas lex considerasse videtur
utrum sit certa vel incerta Si
enim lesio certa esset lex penam
adhibuit pecuniariam scilicet quod
amissione servi qui mandatur
libertati donandus pro morte

aut homicidii pena cum sing(ulis)
in manu domini liberavit eos mo
re(re)tur / Et vero lepro non erat
certa / sed cum appareret haberet
lex nullam penam infligebat
in isto casu / puta ut si unus
percussus non statim mori
ebatur / sed post aliquot dies mori
tur cum erat vivus ex percus
sione erat mortuus quia si
percussisset liberum hominem / ita
tamen quod statim non moretur
sed super baculum suum am
bulavit non erat homicida
reus qui percussit / tamen si
post moreretur tenebatur
tamen ad impensas solvendas
quas percussus in medicos
fecerat / Et hoc in suo casu
locum non habebat Contra quod
quod sine habebat et in ipsa
persona sui erat quedam
passio dei / Et ideo pro causa
assignatur quare non servabat
ad penam peccatum aut quia
peccatum illius est / Extra x ad
quod peccat dono est nullus iudex
potest ponere iudicium quod
sunt sibi / Et erat sicut si
quod quasi mercenarius usque ad
tempus / Et per hunc modum permit
tebat lex quod pauper de
gente sua filiam aut filium
venderet / Et hec sunt verba
illius legis audiunt / Dicit
enim si quis vendiderit filiam
suam in famulam non egredietur
sicut ancille exire solent
sed venerant / Per hunc erat
mutatio non solum filium

Sed etiam se ipsum aliquis vendere
poterat magis quasi mercenarium
quam quasi servum / Ex id levitici xxv
Si pauper(tate) compulsus vendi
derit se tibi frater tuus non eum
opprimes servitute famulorum / sed
quasi mercenarius colonus erit / Exod
j. ad quod pro de pluribus d(icitur) m(od)o
ethica punitus primus est sola
admonendi potestatem Non autem
habet potestatem coactivam per quam
tollere et corrigere opprimi potest
Et ideo in hoc casu lex mandavit
ut filium contumax ap(ud) ... civit(atis)
puniretur / Exod 6 ad / quod deos
alienos in aliquo prohibuit in matrimonium
duci propter periculum seductionis ne
inducerent in ydolatriam / Et propterea
hoc prohibuit de illis gentibus
que in hoc mundo habitant / De quibus
erat magis probabile quod suos
ritus retinerent / Si quis vero
ydolorum cultura se dimittere vellet
et ad legis cultum se transferre
poterat in matrimonium duci / Exod
patet de ruth quam duxit booz
eam in uxorem / Que ipsa dixit
Extra sorori sue populus tuus populus
meus / Deus tuus deus meus
ut dicitur ruth 10 / Et ideo captiva
non permittebatur alicui in uxorem
duci nisi prius rasa cesarie
et circumcisis unguibus / et de
posita veste in qua capta est
et fleret patrem et matrem suam
que significat ydolatrie perpetua abiec
tio / Extra 1 ad quod pro de licet
de sine contra / Eum immitigabile
malum mors erat apud iudeos
quia omnia pro penitentia ... vita

Statutum fuit ut defuncto fratre
filius qui fratri nasceretur unde erat
quedam mortis mitigatio. Non
autem alius quam frater / ut propinquius
inheretur accipere uxorem
defuncti / quia non ita videretur
quasi mortuus quando ex ea nasci-
turus esset filius eius qui obiit
et etiam quia nec / non ita here-
ditas statuerit domini eius qui
obierat sit fratri eius / tamen quanto
quando hoc facere iustum erat
Ex quo patet quod fratris in parte do
uxorem fratris sui post defuncti
fratris fungebatur. Unde 8 distinctio
quod lex permisit repudium uxoris
Non quia sumere iustum esset
Sed propter duritiam uxorum ut
dicitur Matthei xix. Sed de hoc
plenius tractari eum de
matrimonio agetur. Unde 9 distinctio
quod uxores fidem minorem fran-
gunt per adulterium / et defa-
cili propter delectationem et late-
ter quia adulteri obser-
vant caliginem ut dicitur Job
xxiiij. Non autem est filius vo-
de filio ad patrem nec de sponso
ad dominum / quia tales infidelitas non
procedit ex complacentia dilecta
sed magis ex malitia / nec per-
ita latet sicut infidelitas mulierum
adulterium.

infidelitas

Queritur quid est de lege
evangelii que dicitur lex
nova. Et primo de ipsa
secundum se. Secundo de ipsa per comparationem
ad legem veterem. Tertio de hiis
que in lege nova continentur.
Circa primum queruntur quatuor.
Primo utrum lex nova sit
scripta vel indita. Secundo

de virtute eius utrum sufficiat.
Tertio de principio eius utrum
debuit dari a principio mundi.
Quarto de termino eius
utrum sit duratura usque ad
finem an debeat ei alia lex
succedere.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod lex
nova sit lex scripta
lex enim nova est ipsum evangelium
Sed evangelium est scriptum Johannis xx
Hec autem scripta sunt ut cre-
datis / ergo lex nova est lex
scripta. Preterea lex indita est
lex nature secundum illud Romanorum ii Natura-
liter ea que legis sunt fa-
ciunt qui habent opus legis in cor-
dibus suis. Si igitur lex evangelii
esset lex indita non differret
a lege nature. Preterea lex evangelii
propria est eorum qui sunt in sta-
tu novi testamenti. Sed lex
indita est communis et hiis qui
sunt in novo testamento et hiis
qui sunt in veteri lege. Dicitur enim
Sapientie vij quod divina sapientia
per nationes in animas sanctas
se transfert amicos dei et
prophetas constituit / ergo lex no-
va non est lex indita. Sed contra
est quod lex nova est lex no-
vi testamenti. Sed lex novi testamenti
est indita in corde. Apostolus
enim ad Hebreos viij dicit indu-
cens auctoritatem que habetur
Jeremie xxxj. Ecce dies
veniunt dicit dominus et consum-
mabo super domum Israel / et super
domum Juda testamentum novum et ex-
ponens quod sit hoc testamentum
quod disponam domui

scilicet dabo leges meas in mente eorum et in corda eorum superscribam eas. Ergo lex nova est lex indita. Item Ro. viii. Unaqueque res videtur esse quod est in ea potissimum ut dicit philosophus in ix ethicorum. Id autem quod est potissimum in lege novi testamenti in quo tota virtus eius consistit est gratia spiritus sancti que datur per fidem Christi et ideo lex nova est principaliter ipsa gratia spiritus sancti que datur Christi fidelibus et hoc manifeste apparet per apostolum qui dicit Ro. iii. Ubi est gloriatio tua exclusa est non per legem factorum sed per legem fidei. Ipsam enim fidei gratiam legem appellat. Et expressius ad Ro. viii dicitur lex spiritus vite in Christo Iesu liberavit me a lege peccati et mortis. Unde et Augustinus dicit in libro de spiritu et littera quod sicut lex factorum scripta fuit in tabulis lapideis ita lex fidei scripta est in cordibus fidelium. Et alibi dicit in eodem libro. Que sunt leges dei ab ipso deo scripte in cordibus nisi ipsa presentia spiritus sancti. Habet tamen lex nova quedam sicut dispositiva ad gratiam spiritus sancti et ad usum huius gratie pertinentia que sunt quasi secundaria in lege nova de quibus oportuit instrui fideles Christi et verbis et scriptis tam circa credenda quam circa agenda. Ideo dicendum est quod principaliter nova lex indita est secundario autem est lex scripta. Ad primum

ergo dicendum quod in scriptura evangelii non continentur nisi ea que pertinent ad gratiam spiritus sancti vel sicut dispositiva vel ordinativa ad usum huius gratie. Sicut dispositiva quidem quantum ad intellectum per fidem per quam datur spiritus sancti gratia continentur in evangelio ea que pertinent ad manifestandam divinitatem vel humanitatem Christi. Secundum affectum vero continentur in evangelio ea que pertinent ad contemptum mundi per que homo capax fit gratie spiritus sancti. Mundus enim id est amatores mundi non capiunt spiritum sanctum ut habetur Joh. xiiii. Usus vero spiritualis gratie est in operibus virtutum ad que multipliciter scriptura novi testamenti homines exhortatur. Ad 2 dicendum quod duplex est aliquid inditum homini. Uno modo pertinens ad naturam humanam et sic lex naturalis est lex indita homini. Alio modo est aliquid inditum homini quasi nature superadditum per gratie donum et hoc modo lex nova est lex indita homini non solum indicans quid sit faciendum sed etiam adiuvans ad implendum. Ad 3 dicendum quod nullus unquam habuit gratiam spiritus sancti nisi per fidem Christi explicitam vel implicitam. Per fidem autem Christi pertinet homo ad novum testamentum. Unde quibuscumque fuit lex gratie indita secundum hoc ad novum testamentum pertinebat.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod lex nova non iustificet. Nullus enim iustificatur nisi legi dei obediat secundum illud ad Hebr. v. Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne. Sed evangelium non semper operatur

quod homines ei obediant dicitur
enim (Ro. x) Non omnes obediunt
evangelio. ergo lex nova non iustificat.
¶ Preterea apostolus probat ad Ro. 4 quod
lex vetus non iustificabat quia
ea adveniente prevaricatores erant
sicut dicitur ad Ro. 4. lex ira[m]
operatur. ubi enim non est lex nec
prevaricatio. Sed multo magis lex nova
prevaricationem addit. maiori enim pena
est dignus qui post legem novam datam
adhuc peccavit. secundum illud ad Hebr.
x. Irritam quis faciens legem
(ulla) Moysi sine ulla miseratione duo-
bus vel tribus testibus moritur.
quanto magis putatis deteriora
mereri supplicia qui filium dei con-
culcaverit etc. ergo lex nova non
iustificat sicut nec lex vetus.
¶ Preterea iustificare est proprius effectus
dei. secundum illud ad Ro. viii Deus
qui iustificat. Sed lex vetus fuit a deo
(nova) sicut et lex nova. ergo lex nova non
magis iustificat quam lex vetus.
¶ Sed contra est quod apostolus dicit ad Ro. i
Non erubesco evangelium. virtus enim
dei est in salutem omni credenti.
non autem est salus nisi iustificatis.
ergo lex evangelii iustificat. ¶ Respondeo
dicendum quod sicut dictum est ad legem
evangelii duo pertinent. unum quidem
principaliter scilicet ipsa gratia spiritus sancti interius
data. et quantum ad hoc lex nova
iustificat. unde Augustinus dicit in
libro de spiritu et littera. ibi scilicet in
veteri lege lex extrinsecus posita
est qua iniusti terrerentur. hic
scilicet in nova lege intrinsecus data est
qua iusti iustificarentur. Aliud
pertinet ad legem evangelii secundario
scilicet documenta fidei et
precepta ordinantia affectum

humanum et humanos actus. et
quantum ad hoc lex nova non
iustificaret. Unde apostolus dicit 2 ad
Cor. 3 Littera occidit spiritus
autem vivificat. Et Augustinus exponit
in libro de spiritu et littera quod per
litteram intelligitur quelibet scriptura
extra homines existens etiam moralium
preceptorum qualia continentur
in evangelio. unde etiam littera evangelii
occideret nisi esset interius
gratia fidei sanans. ¶ Ad primum
ergo dicendum quod illa obiectio procedit
de lege nova non quantum ad illud
quod est principale in ipsa sed quantum
ad id quod est secundarium in ipsa
scilicet quantum ad documenta et precepta
exterius homini proposita vel
verbo vel scripto. ¶ Ad 2m dicendum
quod gratia nove legis etsi adiuvet
hominem ad non peccandum non
tamen ita confirmat in bono ut
homo peccare non possit. hoc enim
pertinet ad statum glorie. Et ideo
si aliquis post acceptam gratiam nove
legis peccaverit maiori pena
est dignus tanquam maioribus
beneficiis ingratus et auxilio sibi
dato non utens. Nec tamen propter
hoc dicitur quod lex nova iram operatur.
quia quantum est de se sufficiens
auxilium dat ad non peccandum.
¶ Ad 3m dicendum quod legem novam et ve-
terem deus dedit. sed aliter et ali-
ter. nam legem veterem dedit scriptam
in tabulis carnalibus. ut dicit
apostolus ad Corinth. 3. Unde
sicut Augustinus dicit in libro de spiritu
et littera. litteram istam extra homines
scriptam et ministrationem mortis
et ministrationem damnationis apostolus
appellat. hanc autem scilicet nove
ministrationem

te le ministracionem spiritus et
ministracionem iusticie 2o ex premissis
spiritus opera inministracio et
apparuit nobis dampnacionis libera
mur in perpetuum
Ad 2m sic proceditur videtur quod lex
nova debuit dari a principio
mundi non enim est personarum
acceptio apud deum ut dicitur
ad Ro. 2o Sed omnes homines
peccaverunt et egent gracia dei
ut dicitur Ro. 3 ergo a principio
mundi lex ewangelii dari debuit
ut omnibus per eam subveniretur
Preterea sicut in diversis locis
sunt diversi homines ita eciam
in diversis temporibus Sed deus
qui vult omnes homines salvos
fieri ut dicitur 1 ad Thimoth.
2o mandavit ewangelium predicare
in omnibus locis ut patet Math. ult.
et Mar. ult. ergo omnibus
temporibus debuit adesse lex
ewangelii ita quod a principio mundi
daretur. Preterea magis est
necessaria homini salus spiritualis
que est eterna quam salus corporalis
que est temporalis sed deus a princi
pio mundi providit homini ea
que sunt necessaria ad salutem
corporalem tradens eius potestati
omnia que erant propter ho
minem creata ut patet Gen.
1o ergo et lex nova que
maxime est necessaria ad
salutem spiritualem debuit
hominibus a principio mundi dari
Sed contra est quod apostolus dicit
1 ad Corinth. xv Non
prius quod spirituale sed quod animale
lex nova est maxime spiritualis
ergo lex nova non debuit
a principio dari
Respondeo dicendum quod
triplex racio potest assignari quare
lex nova non debuit dari a
principio mundi
Prima
est quia lex nova sicut dictum
est principaliter est gracia spiritus sancti que ha
bundanter dari non debuit an
tequam impedimentum peccati ab humano
genere tolleretur consummata redemp
cione per Christum Unde dicitur Joh.
vii Nondum erat spiritus datus
quia Ihesus nondum erat glorificatus
et hanc racionem manifeste assignat
apostolus ad Ro. viii ubi postquam
premiserat de spirituali vite lege
subiungit deus filium suum mittens
in similitudinem carnis peccati de pec
cato dampnavit peccatum in carne
ut iusticia legis impleretur in
nobis
Secunda racio potest assignari
ex perfectione legis nove non enim
ad perfectum adducitur statim a
principio Sed quodam temporali suc
cessionis ordine sicut aliquis primus
fit puer et postmodum vir et
hanc racionem assignat apostolus ad
Galat. iii Lex pedagogus noster
fuit in Christo ut ex fide iustificemur
at ubi venit fides iam non
sumus sub pedagogo
Tercia
racio sumitur ex hoc quod lex nova est
lex gracie et ideo primo oportuit
quod homo relinqueretur sibi in statu
veteris legis ut in peccatum cadendo suam
infirmitatem cognoscens recognosceret se gracia egere Et hanc
racionem assignat apostolus ad Ro.
v dicens lex subintravit ut
habundaret delictum Ubi autem
superhabundavit delictum
superhabundavit et gracia Ad primum

Prima racio quare lex nova testamenti non debuit dari a principio mundi

2a racio

3a racio

gal. ordinem. Ex hiis humana genus propter peccatum primi parentis meruit ampliorem amplius gratie. Et in quibus temporibus non dat hoc est communicat quibuscumque aut dat hoc est congrua. ut Augustinus dicit in libro de perfectione iusticie. Unde non est acceptio personarum apud deum quia Christus non omnibus apparuit ante legem quia propositum quod erat debito ordine proponenda ut dictum est. Tercio ad 2m dicendum quod diversitas locorum non variat diversum statum humani generis quam variatur per temporis successionem. Et ideo omnibus locis proponitur lex nova non autem omnibus temporibus licet omni tempore aliquem fuerit ad novum testamentum pertinentes ut supra dictum est. Tercio ad 3m quod ea que pertinent ad salutem corporalem deserviunt homini communiter ad naturam que non tollitur per peccatum sed ea que pertinent ad spiritualem salutem ordinantur ad gratiam que amittitur per peccatum et ideo non est similis ratio.

|| similis

Ad sextum sic proceditur videtur quod lex nova non sit duratura usque ad finem mundi. Quia ut dicit apostolus I ad Cor. xiii. cum venerit quod perfectum est evacuabitur quod ex parte est. Sed lex nova ex parte est. Dicit enim apostolus ibidem. Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus. Ergo lex nova evacuanda est alio perfectiori statu succedente. Preterea dominus dicit Iohannis xvi promisit discipulis suis cognitionem omnis veritatis in adventu spiritus sancti paracliti. Sed nondum ecclesia omnem veritatem cognoscit in statu novi testamenti. Ergo est expectandus alius status in quo per spiritum sanctum omnis veritas manifestetur. Preterea sicut filius est a patre ita spiritus sanctus a patre et filio. Sed fuit quidam status conveniens persone patris scilicet status veteris legis in quo homines generationi intendebant. Similiter etiam est alius status conveniens persone filii scilicet status nove legis in quo clerici qui intendunt sapientie que appropriatur filio principaliter. Ergo erit tertius status spiritus sancti in quo viri spirituales principabuntur. Preterea dominus dicit Matthei xxiiii. Predicabitur hoc evangelium regni in universo orbe et tunc veniet consummatio. Cum igitur iam diu est evangelium regni sed nondum venit consummatio. videtur quod non sit evangelium christi sed futurum est aliud evangelium spiritus sancti quasi alia lex. Sed contra est quod dominus dicit Matthei xxiiii. Dico vobis quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Quod exponit Chrysostomus de generatione fidelium christi. Ergo status fidelium christi manebit usque ad consummationem seculi. Respondeo dicendum quod status mundi variari potest dupliciter. Uno modo secundum diversitatem legis. Et sic huic statui nove legis nullus alius status succedet. Successit enim status nove legis statui veteris legis tamquam perfectior imperfectiori. Nullus autem status presentis vite potest esse perfectior quam status nove legis. Nihil enim potest esse propinquius fini ultimo quam quod immediate in finem ultimum inducit introducit. Hoc autem facit nova lex. Unde apostolus dicit ad Hebr. x. Habentes itaque fratres fiduciam

ergo usque ad finem mundi duraturus

in puteoium sanctorum in sangui
ne christi quam initiauit nobis
viam nouam accedamus ad
eum et tunc potest esse aliquis
perfectior status quam iste quo
status noue legis quia tanto est
vnumquodque perfectius quanto ultimo fini est [margin: perfectius quanto]
propinquius Et ultimo status hominum
variari potest secundum quod homines diuersimode
se habent ad eandem legem vel
perfectius vel minus perfecte Et sic
status noue legis frequenter fuit
immutatus In quibusdam legibus
optime custodiuntur quibusdam
omnino pretermittentur Sicut
et status noue legis diuersificatur
secundum diuersa loca et tempora et personas
magnum spiritus sancti perfectius vel minus
perfecte ab aliquo recipitur non est
tunc expectandum quod sit aliquis sta-
tus futurus in quo perfectius
gratia spiritus sancti habeatur quam
actenus habita fuit maxime
ab apostolis qui primitias spiritus
acceperunt id est et tempore prius
et ceteris habundantius ut glossa
dicit Ro viii Ad primum ergo
dicendum quod sicut dicit dyonisius in
ecclesiastica ierarchia triplex est hominum [margin: ecclesiastica]
status primus quidem veteris legis
secundus noue legis tercius status
succedit non in hac vita
sed in patria Et sicut primus
status est figuralis et imperfectus
respectu status euangelii ita hic
status est figuralis et imperfectus
respectu patrie quo veniente
iste status euacuatur Sicut
ibi dicitur Videmus nunc
per speculum in enigmate
tunc autem facie ad faciem
Ad 2 dicendum quod sicut augustinus
dicit in libro contra faustum montanus
et priscilla posuerunt quod promissio
domini de spiritu sancto dando non
fuit completa in apostolis sed
in eis et similiter manicheus posuit
quod fuit completa in manicheo
quem dicebant spiritum esse paraclitum
Et ideo utrique non recipiebant
actus apostolorum in quibus manifeste
ostenditur quod illa promissio fuit in
apostolis suis completa sicut dominus
iterato promisit actuum i cap
Vnde iohannes spiritu sancto non post multos hos
dies quod impletum est Actuum
ii° Et iste vanitates concluduntur [margin: vanitates]
per hoc quod iohannes vii dicitur nondum
erat spiritus datus quia ihesus
nondum erat glorificatus Ex quo
datur intelligi quod statim glorificato
christo in resurrectione et ascensione
fuit spiritus sanctus datus et per hoc etiam
concluditur quorumcumque vanitas qui
dicunt esse expectandum aliud tempus
spiritus sancti Docuit autem spiritus sanctus apostolos
omnem veritatem de hiis que
pertinent ad veritatem salutis scilicet de [margin: salutis]
credendis et agendis Non
tamen docuit eos de omnibus fu-
turis euentibus hoc enim ad
eos non pertinebat secundum illud actuum
i° Non est vestrum nosse tempora
vel momenta que pater posuit in
sua potestate Ad 3 dicendum quod lex
vetus non solum fuit patris sed
et filii quia christus in vetere lege figura-
batur Vnde dicit iohannes v°
Si crederetis moysi crederetis
forsitan et michi De me enim
ille scripsit Similiter etiam lex noua
non solum est christi sed et spiritus sancti
secundum illud Ro viii lex spiritus vite
in christo ihesu Vnde non est

non est expectanda alia lex
que sit spiritus sancti. Ad 4m dicendum quod cum Christus
statim in principio evangelice predicationis
dixit appropinquavit regnum
celorum, stultissimum est dicere
quod evangelium Christi non sit evangelium
regni. Sed predicatio evangelii Christi potest
intelligi dupliciter. Uno modo quantum
ad divulgationem notitie Christi. Et sic
predicatum fuit evangelium in
universo orbe etiam tempore apostolo-
rum, ut Chrysostomus dicit. Et secundum hoc quod
additur tunc erit consummatio intelligitur
destructio Jerusalem de qua tunc
ad litteram loquebatur. Alio modo potest
intelligi predicatio evangelii in universo
orbe cum pleno effectu, ita scilicet
quod in qualibet gente fundetur
ecclesia. Et ita sicut Augustinus
dicit in epistola ad Esychium
nondum est predicatum evangelium
in universo orbe, sed hoc facto
veniet consummatio mundi.

Consequenter considerandum est de
lege nova ad legem veterem. Et
circa hoc queruntur quatuor.
Primo utrum lex nova sit alia
lex a lege veteri. Secundo utrum lex nova
impleat veterem legem. Tertio utrum
lex nova contineatur in veteri. Quarto que
sit gravior utrum lex nova vel vetus.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod lex
nova non sit alia a lege
veteri. Utraque enim lex
datur fidem dei habentibus quia
sine fide impossibile est placere
deo, ut dicitur Heb. xi. Sed
eadem est fides antiquorum
et modernorum, ut dicitur
in glossa Matth. xxi. Ergo est eadem
lex. Preterea Augustinus dicit in libro contra
Adamantum Manichei discipulum
quod brevis differentia legis et
evangelii est timor et amor. Sed

hec duo nova lex et vetus diversificari
non possunt secundum caritatem et timorem quia etiam
in veteri lege proponuntur precepta ca-
ritatis Levit. xix Diliges
proximum tuum sicut te ipsum, et Deut.
vi Diliges dominum deum
tuum. Similiter etiam diversificari non
possunt per aliam differentiam quam Augustinus
assignat contra Faustum quod vetus testamentum ha-
buit promissa temporalia, novum testamentum
promissa spiritualia et eterna, quia etiam
in novo testamento promittuntur aliqua promis-
sa temporalia, Marc. x accipiet centies
tantum nunc in tempore hoc domos
et fratres etc. Et in veteri testamento sperabantur
promissa spiritualia et eterna, secundum illud
ad Heb. xi Nunc autem melio-
rem patriam appetunt, id est celestem,
quod dicitur de antiquis patribus.
Ergo videtur quod nova lex non sit alia a veteri.

Preterea apostolus videtur distinguere utram-
que legem ad Rom. iii, veterem
legem appellans legem factorum, legem
vero novam appellans legem fidei. Sed
etiam lex vetus fuit fidei secundum illud
Heb. xi Omnes testimonio fidei proba-
ti sunt, quod dicit de patribus veteris le-
gis. Similiter et lex nova est lex factorum.
Dicitur enim Matth. v Benefacite hiis
qui oderunt vos. Et Luc. xxii
Hoc facite in meam commemorationem. Er-
go lex nova non est alia a lege veteri.

Sed contra est quod apostolus dicit ad Heb.
vii Translato sacerdotio necesse
est ut legis translatio fiat. Sed
aliud est sacerdotium novi et veteris
testamenti ut ibidem apostolus probat.
Ergo est et alia lex.

Respondeo dicendum quod sicut supra dictum est omnis
lex ordinat conversationem humanam
ad aliquem finem. Ea autem que or-
dinantur ad finem secundum rationem
finis dupliciter diversificari
possunt.

Quod quia ordinatur ad diversos fines et hec est diversitas speciei maxime si sit finis propinquus. Secundo quod propinque ad finem vel distancia ab ipso
motus (margin) sicut patet quod in morte diversus ... sicut quod ordinatur ad diversos fines
sicut vero quod una per motum propinquior sicut quia alia attendi dicitur in motu sicut perfectum et imperfectum sicut
Due leges distinguntur dupliciter (margin) ... due leges possunt distingui dupliciter. Primo quod sicut diverse ut potest ordinari ad diversos fines sicut id est lex civilis quia est ordinata ad hoc quod populus dominaretur esset specie diversa ab illa lege que esset ad hoc ordinata quod optimates civitatis dominarentur. Secundo due leges distingui possunt sicut quod una propinquius ordinatur ad finem alia vero remocius puta in una et eadem re. Secunda lex imponit pueris perfectis qui statim possunt capere ea que pertinent ad virtutem. Alia lex ... pueros qui sunt ... opera puerorum ... Dicendum ergo quod secundum primum modum lex nova non est alia ab lege veteri quia utriusque
finis (margin) est unus scilicet ut homines subdantur deo. Est autem unus deus et novi et veteris testamenti. Id est Ro. iii. Unus deus est qui iustificat circumcisionem ex fide et preputium per fidem. Secundo lex nova est alia a veteri ... lex vetus est quasi pedagogus puerorum ut apostolus dicit ad Galat. iii. Lex autem nova est lex perfectionis quia est lex caritatis de qua apostolus dicit ad Colos. iii. Quod est vinculum perfectionis.

Ad primum ergo dicendum quod unitas fidei utriusque testamenti attestatur unitati finis. Dictum est enim supra quod obiectum theologicarum virtutum quarum est fides est finis ultimus sed tamen fides habuit alium statum in veteri et novo lege. Nam quod illi credebant futurum nos credimus factum. Ad secundum dicendum quod omnes differentie que assignantur inter novam et veterem legem accipiuntur secundum perfectum et imperfectum. Precepta enim legis cuiuslibet dantur de actibus virtutum. Ad operanda autem opera virtutum aliter inclinantur imperfecti qui nondum habent habitum virtutis et aliter illi qui sunt perfecti habitu virtutis. Illi enim qui nondum habent habitum virtutis inclinantur ad agendum virtutis opera ex aliqua causa extrinseca puta ex comminatione penarum vel ex promissione aliquarum extrinsecarum remunerationum puta honoris vel divitiarum vel alicuius huiusmodi. Et ideo vetus lex que dabatur imperfectis id est nondum consecutis gratiam spiritualem dicebatur lex timoris in quantum inducebat ad observantiam preceptorum per comminationem quarundam penarum et dicitur habere temporalia quedam promissa. Illi autem qui habent virtutem inclinantur ad virtutis opera agenda propter amorem non propter aliquam penam aut remunerationem extrinsecam. Et ideo lex nova cuius principalitas consistit in ipsa spirituali gratia indita cordibus dicitur lex amoris et dicitur habere promissa spiritualia et eterna que sunt obiecta virtutis precipue caritatis et ita per se in ea inclinantur non quasi in extranea sed quasi in propria. Et propter hoc lex vetus dicitur cohibere manum non animum quia qui timore pene ab aliquo peccato abstinet non simpliciter eius voluntas a peccato recedit sicut recedit voluntas eius qui amore iusticie

abstinet a peccato. Et ergo hec lex no-
que est lex amoris dicitur aim cohi-
bebant aut aliq in statu ve. te.
habentes caritatem et graciam sicut qui
prius expectabant promissiones
spirituales et eternas / et si hii perti-
nebant ad legem novam. Sicut ecc
in no. te. sunt aliqui carnales no-
dum pertingentes ad perfectionem ve. no.
le. propter quos eciam oportuit in no. te.
induci ad iusticie opera per timorem
penarum et per aliqua temporalia promissa lex
autem ve. et si precepta caritatis da-
ret / non tamen per eam dabatur spiritus sanctus
per quem effunditur caritas in
cordibus nostris. Ut dicitur Ro. v. c. / Ad
3m dicendum quod sicut supra dictum est lex
no. dicitur lex fidei inquantum eius
principalitas consistit in gratia que
que interius datur credentibus. Unde
dicitur gratia fidei. Habet autem secundario
aliqua facta moralia et sacramentalia
Sed in hiis non consistit principalitas lex
no. sicut principalitas ve. le. in eis
consistebat. Illi autem qui in ve. le.
deo fuerunt accepti per fidem sicut hii
ad no. te. pertinebant non autem
iustificabantur nisi per fidem christi
qui est auctor no. te. Unde et
de moyse dicitur ad hebreos
xi. c. Maiores divicias
estimabat thesauro egiptiorum
improperium christi etc. Ad
H Secundum sic proceditur. Videtur quod lex
no. le. ve. non impleat.
At impletio est contraria eva-
cuationi. Sed lex no. evacu-
at vel excludit observan-
cias le. ve. Dicit enim apostolus
ad Gal. v. Si circumcisione
dicit vobis nichil proderit.
Ergo le. no. non est impletiva
le. ve. Praeterea contrarium non est
impletivum sui. Sed dominus in le. no.
proposuit quedam contraria preceptis ve. le.
Mt. v. Audistis
quia dictum est antiquis quicumque
dimiserit uxorem suam det
illi libellum repudii. Ego autem
dico vobis quod dimiserit uxorem
suam facit eam mechari et idem
quod pertinet ad prohibicionem iuramenti
et eciam in prohibicione talionis et
eciam odio inimicorum. Sicut eciam
videtur dominus reiecisse precepta ve. le.
de discretione ciborum Mt. xv.
Non quod intrat in os coinqui-
nat hominem. Ergo lex no. non
est impletiva ve. Praeterea quicumque
contra legem agit non implet
legem. Sed christus in aliquibus contra le-
gem fecit. Tetigit enim leprosum ut dicitur
Mt. viii quod erat contra legem. Sicut eciam
videtur sabbatum pluries violasse.
Unde de eo dicebant iudei Jo.
ix. Non est hic homo a deo qui
sabbatum non custodit. Ergo christus
non implevit legem et ita lex
no. data a christo non est veteris im-
pletiva. Praeterea in ve. le. contine-
bantur precepta moralia cerimonialia
et iudicialia ut supra dictum est.
Sed dominus Mt. v. ubi quantum
ad aliqua legem implevit nullam
mencionem videtur facere de cerimonialibus
et iudicialibus. Ergo videtur quod lex no.
non sit totaliter ve. impletiva. Sed
contra est quod dominus dicit Mt. v. Non
veni solvere legem sed adimple-
re. Et postea subdit iota unum aut
unus apex non preteribit a lege
donec omnia fiant. Respondeo dicendum quod sicut
dictum est lex no. comparatur ad ve-
terem sicut perfectum ad imperfectum. Omne
autem perfectum implet id quod imperfecto

deest / et si hec lex non adim-
pleat vetere le(gem) inquantum suppleat
id quod vetus lex deerat. Quia ve-
tere le(gis) duo possunt considerari
s(cilicet) finis et precepta contenta in le-
ge. Finis autem cuiuslibet legis est
ut homines efficiantur iusti et
virtuosi ut supra d(ictum) e(st). Unde et
finis vetere le(gis) erat iustificatio hominum
quam tamen lex efficere non poterat
figurabat sed figurabat quibusdam cerimonialibus
factis et promittebat verbis
et quantum ad hoc lex nova im-
plet vetere le(gem) iustificando virtute
passionis Christi. Et hoc est quod
dicit apostolus ad Romanos viii
Quod impossibile erat legi deus
filium suum mittens in similitudinem
carnis peccati dampnavit peccatum
in carne ut iustificatio legis im-
pleretur in nobis / et quantum ad hoc
lex nova exhibet quod lex vetus pro-
mittebat s(ecundum) id ad Corinthios i°
Quotquot promissiones dei sunt
in illo est. Et iterum
quantum ad hoc etiam implet quod
lex vetus figurabat
Unde ad Colossenses ii dicitur de
aliquibus quod erant umbra futuro-
rum corpus autem Christi id est veritas pertinet
ad Christum. Unde et lex nova
dicitur lex veritatis lex autem vetus um-
bre vel figure. Precepta vero
vetere le(gis) adimplevit Christus
doctrina et opere et doctrina. Opere
quidem quia circumcidi voluit
et alia legalia observare
que erant illo tempore obser-
vanda. Ad Galatas iiii
factum sub lege. Sua doctrina
adimplevit precepta legis
tripliciter primo quidem verum intellectum

legis exprimendo sicut patet in homicidio
et adulterio in quorum prohibitione
scribe et pharisei non intelligebant nisi
exteriorem actum prohibitum. Unde
dominus legem adimplevit ostendens etiam
interiores actus peccatorum cadere sub
prohibitione. Secundo adimplevit dominus
precepta legis ordinando quomodo tutius
observaretur quod lex vetus statuerat
ut quod non periuraret et hoc magis
observaretur si omnino a iuramento absti-
neret nisi in casu necessitatis. Tercio ad-
implevit dominus precepta legis su-
peraddendo quedam perfectionis con-
silia ut patet Mathei xix ubi dominus
dicenti se precepta vetere
le(gis) observasse dicit Unum tibi
deest Si vis perfectus esse vade
et vende omnia que habes etc. Ad primum
ergo dicendum quod lex nova non evacuat
observantiam vetere le(gis) nisi quantum ad
cerimonialia ut supra habitum est. Hec autem
erant in figuram futuri. Unde
ex hoc ipso quod cerimonialia precepta
sunt impleta perfectis his que figura-
bantur non sunt ulterius observan-
da quia si observarentur adhuc signi-
ficaretur aliquid ut futurum et non
impletum sicut et promissio futuri
doni locum non habet iam promissione
impleta. Per adventum donorum (?)
et per hunc modum cerimonias legis
tollit cum implentur. Ad se-
cundum dicendum quod sicut Augustinus dicit
contra Faustum precepta illa domini
non sunt contraria preceptis vetere le(gis).
Eorum enim quod dominus precepit de uxore dimittenda
dimittenda non est contrarium ei quod
lex precepit. Neque enim ait lex
qui voluerit dimittat uxorem dimittat
cui esset contrarium non dimittere

Sed utique voluit dimittere
uxorem aliquo / qui habet impot
mentum ut in discidium actionis
per scriptum libelli conscriptione re
fertur abstinet. Unde dicit dominus
ad hoc consensit ut non facile
uxor dimitteretur. sola enim
fornicationis accepit / et etiam ee
est dicitur in prohibitione mandati. sed
deum sed etiam ee pz in prohi
bitione talionis tempavit enim
mosaica videtur lex ut non prece
deretur ad immoderatam vindictam
aliquis dominus perfectius redemit cum
qui monuit eos audita absti
nere / tam odium vos inimicos re
monuit filium patris vestri qui est in celis
nos monens ut pro odio non
sentiretur sed culpa. Contra dicitur
tem vos talionis quod coacta
erat / dominus non mandavit
ut tamen non abstinerent. Et
dicit quod nulli tibi sed suis manu
erant in iudicio / sed sum sed hoc
ut sed dicitur. ¶ Ad 3. dicendum legis
precepta cerimonialia non eo
modo tam. ad 5 veniunt contra eorum
observatia totaliter excluditur
per impletionem ut dicitur in. De
precepto vero iudicialibus quod moderantur
pecunias talionis / ut quod dicitur hoc
dicetur. Dicitur ab aliis esse in
ꝑcepto telligendum inquam quod in dominus
intentionem legis ut non esse
ad hoc / quod precepta talionis quieta
pro livore vindicte / quod ipse ex
cludit monens contra eos et
esse paratus etiam iniurias in
unias suffere. Et etiam per
amorem iustitie quod adhuc in non
lege remanet. ¶ Ad 6. dicendum quod
tactus leprosi erat prohibitus

in lege quod per hoc intrabat homo
quandam immundiciam vel irregularitatem sicut et
per tactum mortui ut dicitur de c. Sed
dominus qui erat mundator leprosi
immundiciam incurrere non poterat. Preca
autem que fecit in sabbato / sabbatum
non solvit / sicut rei in lege / sicut ipse
mr in evangelio ostendit / tum quia operabatur
mirabilia in virtute divina que semper
operatur in rebus. Tum quia salutis
hominum opera faciebat cum pharisei
etiam saluti animalium in die sabbati
providerent. Tum quia ratione necessitatis
discipulos excusavit in sabbato spicas
colligentes. Sed videtur solvere
superstitionem phariseorum qui credebant
etiam a salubribus operibus esse in
die sabbati abstinendum quod erat
contra intentionem legis. ¶
¶ Ad 3. sic proceditur videtur quod lex nova
in veteri lege non continetur. Lex enim
nova precipue consistit in fide unde dicitur
lex fidei ut patet Ro. iii. Sed multa
credenda traduntur in nova lege que in
veteri non continentur. ergo lex nova
non continetur in veteri. ¶ Preterea quedam glossa super
Matthei v super illud qui solverit unum
de mandatis istis minimis dicit quod
minora legis sunt mandata in veteri
aut sunt maiora mandata in nova. maius
autem non potest contineri in minori. ergo
lex nova non continetur in veteri. ¶ Preterea
continetur in alio pro habetur cum eo
illo. Si ergo lex nova continetur
in veteri sequitur quod habita lex
vetere habetur lex nova. non ergo
nova lex continetur in veteri. Sed contra est
quod dicitur Ezechielis i. Rota
erat in rota. id est nova lex in ve
teri ut glossa exponit. ¶ Respondeo dicendum
quod aliquid continetur in aliquo
dupliciter. Uno modo in actu sicut

intelle[ctum]

locatum in locato. Alio modo virtute
sicut effectus in causa sua vel
completum in incompleto. Sicut
per genus continetur in se species potestate
Et sicut tota arbor continetur
in semine / et per hunc modum
nova lex continetur in veteri. Dicen-
dum est enim quod lex nova comparatur
ad veterem / sicut perfectum ad im-
perfectum. Unde Crisostomus exponens
id quod habetur Marci iiii. Terra
fructificat herbam primo
spicam / deinde plenum frumen-
tum in spica / sic dicit Primo her-
bam fructificavit in lege nature / post-
modum spicas in lege moysi
/ postea plenum fructum in evangelio. Sic
igitur lex nova in veteri sicut fruc-
tus in spica. / Ad tertium ergo dicendum
quod omnia quae traduntur credenda
in novo testamento explicite et aperte
traduntur in veteri lege sed impli-
cite sub figura / et secundum hoc etiam
quantum ad credenda lex nova con-
tinetur in veteri lege. / Ad secundum dicendum
quod praecepta novae legis dicuntur esse ma-
iora quam praecepta veteris legis quan-
tum ad explicitam manifestationem.
Sed quantum ad ipsam substantiam
praeceptorum novi testamenti omnia continentur
in veteri testamento. Unde Augustinus dicit contra
Faustum / quod pene omnia quae
monuit vel praecepit dominus
ubi adiungebat Ego dico
vobis / inveniuntur etiam in illis
veteribus libris / sed quia non intelli-
gebant homicidium nisi per
emptionem corporis humani / aperuit
dominus omnes iniquos motus
ad nocendum fratri in homicidii
genere deputari / et quantum ad
huiusmodi manifestationes praecepta

in novo testamento
credenda

novae legis dicuntur maiora praeceptis ve-
teris legis. Nihil tamen prohibet maius in
minori contineri virtute sicut arbor
continetur in semine / Ad quartum dicendum quod
id quod implicite datum est oportet
explicari / et ideo post veterem legem
latam oportuit etiam novam legem dari.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod lex
nova sit gravior quam lex ve-
teris / Mat. v. Quicumque solverit unum de
mandatis istis minimis. Dicit Crisostomus
Mandata moisi in actu facilia
sunt non occides non adulterabis
mandata autem christi id est non irasceris
non concupisces in actu difficilia
sunt / ergo lex nova est gravior quam
vetus / Praeterea facilius est prosperi-
tate uti quam tribulationes pati. Sed
in veteri testamento observantiam consequebatur prosperitas
temporalis / ut patet Deuteronomii xxviii.
Observatores autem novae
legis sequuntur multae maiora adversitates ut
dicitur ii Corinthiis vi. Exhibeamus
nosmet ipsos sicut dei ministros
in multa patientia / in tribulationi-
bus / et necessitatibus / in angustiis
etc. / ergo lex nova est gravior quam
lex vetus. / Praeterea quod se habet ex addi-
tione ad alterum videtur esse
difficilius. Sed lex nova se habet
ex additione ad veterem. Nam
lex vetus prohibuit periurium
lex nova etiam iuramentum / lex vetus
prohibuit discidium uxoris
sine libello repudii / lex autem
nova omnino discidium prohibuit ut
patet Matthaei v. secundum expositionem
Augustini / ergo lex nova est gravior
quam lex vetus. / Sed contra est quod
dicitur Matthaei xi. Venite ad me
omnes qui laboratis et onerati

observationem veteris
legis
identitas

ad

estis. Et quod exponens hylarius dicit
legis difficultatibus laborantes et pec-
cati onerati ad se advocat
et post de iugo evangelii subdit iu-
gum enim meum suave est et onus
meum leve. ergo lex nova est levior
quam vetus. Respondeo dicendum quod circa opera
virtutis de quibus precepta legis da-
tur duplex difficultas attendi potest.
Una quidem ex parte exteriorum operum
que ex se ipsis habent quandam diffi-
cultatem et gravitatem et quantum ad hoc
lex vetus est multo gravior quam
nova quia ad plures actus exteriores
obligat lex vetus in multiplicibus
cerimoniis quam lex nova que preter
precepta legis nature paucissima super-
addidit in doctrina christi et apostolorum
licet aliqua sint postmodum superaddita
ex institutione sanctorum patrum
in quibus etiam augustinus dicit moderationem
esse attendendam ne conversatio
fidelium onerosa reddatur. Dicit
autem ad inquisitiones ianuarii de
quibusdam quod ipsam religionem
unam quam in manifestissimis et
paucissimis celebrationum sacramentis
deus una voluit esse liberam
servilibus premunt oneribus adeo ut
tollerabilior sit conditio iudeorum
qui legalibus sacramentis non humanis
presumptionibus subiciuntur. Alia
autem difficultas est circa opera
virtutum in interioribus actibus pu-
ta quod aliquis opus virtutis exerce-
at prompte et delectabiliter et
circa hoc difficilis est virtus. hoc enim
non habenti virtutem est difficile sed per
virtutem redditur facile. et quantum
ad hoc precepta nove legis sunt graviora graviora
preceptis veteris legis. quia in nova
lege prohibentur interiores
motus animi qui expresse

in vetere lege non prohibebantur in omnibus
et si in aliquibus prohiberentur in quibus
tamen prohibendis pena non imponebatur.
Hoc autem est difficillimum non habenti
virtutem sicut etiam philosophus in V ethicorum
dicit. Operari ea que iustus opera-
tur facile est sed operari eo modo quo
iustus operatur scilicet delectabiliter
et prompte est difficile non habenti
iustitiam. Et sic etiam dicitur in I Johannis V
quod mandata eius gravia non sunt
quod exponens augustinus dicit quod non
sunt gravia amanti sed non amanti
sunt gravia. Ad primum ergo dicendum quod
auctoritas illa expresse loquitur de difficultate
nove legis quantum ad expressam prohi-
bitionem interiorum motuum. Ad secundum
dicendum quod adversitates quas patiuntur
observatores nove legis non sunt ab
ipsa lege imposite. sed tamen propter
amorem in quo ipsa lex consistit
facile tollerantur quia sicut
augustinus dicit in libro de verbis domini
omnia seva et inmania facilia
et prope nulla efficit amor. Ad
tertium dicendum quod ille additiones ad
precepta veteris legis ordinantur
ut facilius impleatur quod vetus lex
mandabat sicut augustinus dicit et
ideo per hoc non ostenditur quod lex nova
sit gravior sed magis quod sit facilior.

Deinde considerandum est de hiis que
continentur in lege nova. Et
circa hoc queruntur quatuor. Primo
utrum lex nova debeat aliqua opera exteri-
ora precipere vel prohibere. Secundo
utrum sufficienter se habeat in actibus ex-
terioribus providendis vel prohibendis.
Tertio utrum convenienter instruat
homines quantum ad actus interiores.
Quarto utrum convenienter superaddat

1

complia precept lex noua
Q̄ui sit p̄ce q̄ lex noua
Nullos actus exteriores de-
beat p̄cipe u̇l p̄hibe lex
em ē euūn regn̄ q̄ id ait
xxiiii p̄dicabr̄ hoc euūm
regn̄ ī uniūso mūdo s̄z regn̄
dei nō ɔsistit ī exterioribȝ
actibȝ s̄z solū ī interioribȝ
vn̄ id luce xvii regnū dei
intra vos ē Et Ro xiiii non
est regn̄ dei esca et potus
s̄z iusticia et pax et gaudiū
in spū sc̄to Ergo lex no. nō de;
p̄cipe u̇l p̄hibe aliqs exterio
res actus ¶ pp̄ lex no. est lex
s. ut d̄r Ro. viii s̄z ubi est
spūs dn̄i ibi ē lib̄tas ut
h̄r ad Corinth iii Non ēm
ē lib̄tas ubi hō obligat̄
ad aliq̄ exteriora facienda opa
u̇l uitanda Ergo lex no nō
ɔtinet aliq̄ p̄cep̄ u̇l p̄hibitiones
exteriorum actuū ¶ pp̄ ab exteri
oribȝ actus p̄ue intelligunt
ad malū sed interiores actus
p̄ue ad aīm s̄z hōc po;
dicit int̄ no. le. & ve. q̄ lex
ve cohibet manū s̄z lex no.
cohibet aīm Ergo ī le. no de-
bent poni p̄hibitiones et
p̄cepta exteriorum actuū s̄z
solū interiorum ¶ s̄z q̄ p̄ p
legē no. efficiunt̄ homines
filii lucis ut d̄r Joh xii
Credite ī lucē ut filii sitis
lucis s̄z filios lucis decet
opa lucis face et opera
tenebrarum abice vn̄ id
Ephe v° Eratis aliqn̄ te-
nebre. nūc aūt lux in
dn̄o ut filii lucis ambulate Ergo
lex no. quedā exteriora opa debuit
p̄hibe et q̄dā p̄ci ¶ R̄ndeo d̄r
q̄ sicut d̄cm est p̄ncipalitas legis
no ē grā s. s. q̄ manifestat̄ ī fide
per dilectionē opante h̄anc
aūt grām ɔsequūt homines p
dei filiū hoīem factū cui͡ hūa-
nitatē p̄o repleuit grā et ex
inde est ad nos diriuata vn̄
d̄r Joh 1° Uerbū caro factū
est Et p° a subdit plenum
grē et ūi et ita de plenitudine
cui͡ nos omēs accepim͡ grāz p
grā Et subdr̄ q̄ grā et ūi-
tas p ih̄m xp̄m facta ē Et io
ɔuenit p aliq̄ exteriora sensibilia
grā a uerbo incarnato p fluens
ī nos deducat̄ et ex interiori
grā p quā caro spūi subdit̄
exteriora q̄dā opa sensibilia p̄ducat̄
Sic ig̊ exteriora opa dupl̄r
ad grām p̄tinē possūt Uno
sicut inducentia aliq̄ ad grāz
et talia sūt opa sacramentorū q̄ ī
le. no. sūt instituta sic bapt̄ euk̄a
et alia h͡ modi Alia vō sūt opa
exteriora q̄ ex instinctu grē
p̄ducuntur et ī his q̄ attendit̄
alia d̄ra q̄ n. h̄nt necessariā
ɔuenientiā u̇l ɔtrarietatē ad interio-
rem grām que ī fide per
dilectionē opante ɔsistit
et h͡ mōi exteriora opa sūt
p̄cepta u̇l p̄hibita ī le. no
sicut p̄cep̄ ē ɔfessio fidei
et p̄hibita negatio vn̄ ait
Mt x Qui ɔfitebit̄ me co-
ram hoībȝ ɔfitebor eū co-
ram p̄re meo Qui autem

negauit me coram hominibus
negabo et ego eum coram patre
meo. Alia vero sunt opera que non
habent necessariam contrarietatem vel con-
venienciam ad fidem per dilectionem
operantem. Et talia opera non sunt
in noua lege precepta vel prohibita
ex ipsa prima legis institucione. Sed
relicta sunt a legislatore scilicet Christo
unicuique, secundum quod aliquis curam ge-
rere debet. Sicut unicuique liberum
est circa talia determinare quid sibi
expediat facere vel vitare
et cuicumque presidenti circa talia
ordinare suis subditis quid sit
in talibus faciendum vel vitandum. Unde
eciam secundum hoc dicitur lex euangelii
lex libertatis. Nam lex vetus multa
determinabat et pauca relinquebat
libertati hominum determinanda. Ad
primum ergo dicendum quod regnum dei principaliter
consistit in interioribus actibus. Et ex
consequenti eciam ad regnum dei pertinent
omnia illa sine quibus interiores actus
esse non possunt. Sicut si regnum dei
est interior iusticia et pax et gau-
dium spirituale, necesse est quod omnes
exteriores actus qui repugnant
iusticie aut paci aut gaudio spirituali
repugnent regno dei. Et ideo sunt in euan-
gelio regni prohibendi. Illa vero que indifferenter
se habent respectu horum, puta come-
dere hos vel illos cibos, in his
non est regnum dei esca et potus.
Ad secundum dicendum quod secundum philosophum in primo
metaphysice liber est qui sui causa
est. Ille ergo aliquid agit qui ex se — libere
ipso agit. Quod autem homo agit ex habi-
tu sue nature conveniente ex se ipso agit
quia habitus inclinat in modum
nature. Si vero habitus esset nature repu-
gnans, homo non ageret secundum quod est
ipse, sed secundum aliquam corruptionem
sibi supervenientem. Quia igitur gratia spiritus sancti
sit interior habitus nobis infusus
inclinans nos ad recte operandum,
facit nos libere operari ea que con-
veniunt gratie, et vitare ea que gratie re-
pugnant. Sic ergo lex nova dicitur lex
libertatis dupliciter. Uno modo quia non artat
nos ad facienda vel vitanda aliqua nisi
que de se sunt vel necessaria vel
repugnantia saluti, que cadunt
sub precepto. Secundo quia huiusmodi precepta
vel prohibitiones legis facit nos libere implere inquantum — in exteriori
~~in interiori instinctu~~ gratie ea implemus
et propter hec duo lex nova dicitur lex
libertatis perfecte. Iacobi primo. Ad tertium
dicendum quod lex nova cohibendo animum
ab inordinatis motibus, oportet quod eciam
cohibeat manus ab inordinatis ac-
tibus qui sunt effectus interiorum motuum.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod lex nova
insufficienter exteriores actus or-
dinaverit. Ad legem enim novam precipue
pertinere videtur fides per dilectionem operans,
secundum illud ad Galatas quinto: In Christo Iesu neque
circumcisio aliquid valet neque preputium
sed fides que per dilectionem operatur.
Sed lex nova explicavit quedam credenda
que non erant in veteri lege explicita, sed
de fide trinitatis. Ergo eciam debuit
superaddere aliqua exteriora opera mo-
ralia que non erant in veteri lege
determinata. Preterea in veteri lege non solum
instituta sunt sacramenta, ut supra dictum
est. Sed in lege nova, etsi sint instituta
aliqua sacramenta, nulla tamen sacra videntur
a domino instituta, puta vel ad sancti- — que pertinent
ficationem alicuius templi vel vasorum
vel eciam ad aliquam solemnitatem
celebrandam. Ergo lex nova insufficienter
exteriora ordinavit. Preterea in veteri lege sicut
erant quedam observancie

tudentes ad dei ministerium ta[illegible]
erat quod obseruire pertinentes
ad prim ut b dom est ind[illegible]
minus ve le agetur Et
in no le indue aliq obseruan
tie esse date ministerio ut p[illegible]
q x Solite possidere aurum
nec argentum nec pecuniam
in zonis vestris quae ibi se
cuntur et dicit luc ix et x
Ergo etiam debent aliq obseruan
tie ministri in no le adprim
fidelis pertinentes Cum in ve
le pertinet medulla et tum [illegible]
sunt quae indicia precepti Et in le
no ido tenentur ad indicia
precepti ergo lex no. inssuffi[illegible]
iora opera ordinat Contra
per deum dicit math vii Omnis
qui audit verba mea haec et
facit ea assimilabitur viro sapienti
qui edificauit do super supra pe Et sapi
ens edificator nihil obmittit
eorum quae sunt necessaria ad edificium
Ergo in verbis [illegible] sufficienter sunt omnia
posita quae pertinent ad salutem
humanam Respondeo dicendum quod sicut
supra d. e. lex no. in [illegible]ionibus
illa solum precipere debuit ut
prohibere per quae in gratiam
introducimur vel quae pertinent
ad gratie rectum vsum necessario
Et quia gratiam per nos consequi
non possumus sed per xpm
solum Ideo sacramenta per quae
gratiam consequimur ipse dominus
instituit scilicet baptismum eucharistiam
cum ministris novis
le institucionem apostolorum
et episcoporum presbyterorum et

pinas et minorum indecentes conuenientes
et permisit per se missionem esse
etiam institutionem ab apostolis legitur sicut
istinos vingendo sanusse ut habetur
q vi quod sunt no le sacramenta vel
autem gratie usus est per opera caritatis
quidem sunt quae sunt de necessitate virtutis pertinent
ad precepta moralia quae etiam
in ve le tradebantur Unde quantum
ad hoc lex no. super ve nihil debuit
addere circa exteriora agenda Deter
minatio autem predictorum operum in ordine
ad cultum dei pertinet ad precepta cerimonialia
vel le In ordine vero ad proximum ad
iudicialia ut b dictum est Et ideo quia
iste determinationes non sunt sunt de necessitate
interioris gratie in qua lex consistit Ideo
non cadunt sub precepto no le Sed
relinquuntur humano arbitrio quaedam
quidem quantum ad subditos quae scilicet perti
nent singulariter ad unumquemque quaedam
vero ad prelatos temporales vel spiritua
les quae scilicet pertinent ad utilitatem
communem Ad quartum dicendum quod lex no. exteriora
opera determinare debuit per precepta vel
prohibitiones nisi sacramenta et moralia
precepta quae de se pertinent ad rationem
virtutis puta non esse occidendum
non esse furandum et alia huiusmodi Ad
primum ergo dicendum quod ea quae sunt fidei
sunt supra rationem humanam Unde
in ea non possumus pervenire nisi
per gratiam Et ideo habundan
tiori gratia superveniente oportuit plura
credenda explicari Sed ad opera
virtutis dirigimur per rationem naturalem
quae est regula quaedam operationis humane
ut b d e Et ideo in his non
oportuit aliqua precepta dari ultra mo
ralia legis precepta quae sunt de dictamine
rationis Ad secundum dicendum quod

institute
insacit non lz. dare gr̃am que non ē
nisi apo. Et io cõiunt q ab apo
institutam habent. Sz i practica non dat
ita quo puta ꝯ gseca tpli ut altare
ut aliorum huius sicut cs ꝯ ipsa
celebratur sollempniter. Et io cõtra
h sic ipa non ptinet ad ueritatez
institucione gre dõs sic eos istituta reli-
quit p suo arbitrio. Contra 3 dd
q i ca pccp dõs dedit aplis non
tamqz cerimoniales obseruancias. Sz
tamq moralia ista. Et dnr pmo
religi. Primo h ergo ꝯ k°e
cõfessio ciuantaz sunt. Ro sunt pccp h
cõfessiones. Concessit n cis ut pos-
sit pge ad pdicationis officium sine pera
et baculo et aliis huius tamq habe-
tes ptatem accia pur am debi-
ta ab illis quibus pdicabat. Vnde dicit
Dignus ergo n opacius cibo suo no
al pcat. h sic pcarogat q sua ptat
quo quis viuat i pdicatoris officio
non acci ius sumpta ab hiis quibus cum
pdicat. sed paulus fecit ꝯtrario
pius intelligi h aliorum scorum exempo
itum ut pr statuta tpa aplis
data. p io c. quo mittebat ad
pdicandum tamen vnde sed ꝓ pa3 in-
digebat. ui. ꝯ qi ad p̃mi
rex sua consules accipe a.
tpa apo ista sed alz sedin
assumꝰ plato et prc q orat
paulatim ꝯcedit ut i tpali
sollicitudine abdicauit pqd red
debant ydonci adhuc q cum
p omnem suum orbem pdicarent
Sicut ergo uniꝰ sic adhuc duran-
te statu. vt. le. et non dat p
statum libertatez hoc ꝯcedit ꝯceda
modos determinatos vnde
insti q qd ~~[illegible]~~ statuta

tamen pac reconu tamqz dixit ia
pca ca suffr ꝯsta bl ꝗnd lxx
xxxi quum misi vos sine baculo
et pera et calceamentis numquid aliquid defuit
vobis. At illi dixerunt . nihil ergo
dixit eis. Sz nunc q hz saccum
tollat similiter et peram. ꝯaz. n. in
minet tempus ꝓfecte libertatis ut io
suo dimittere arbitrio i hiis q h sic
non ptinet ad ueritatez vite. Contra
tertio. x. dd q iudicia q sic se-
cundum dictata non sunt de iure ꝯ uite
ꝑtinent ad illaz doctrinam. Sz pom
quam ad quilibet pom insti. Et io
iudicia pccpta tamqz dõs dispo-
sitionibus q tamen aliorum sunt cuiuslibet
vel spiritualem vel tpalem. Contra Sz ii
iudicia pccp vt. le. q ꝯpleuit
pp. mam illam phorum ut i dicit.
Ad 3 prc vn q it inoc
Hactenus lego non insufficiens ho
minem ordinauit. Quia n. ꝓ
pccp data ordinant homines
ad deum et proximum. Sz dõs pom
cepta ea illorum q adimpleuit
sic iii phi. z hominem et ceta
ꝓhibitione adulterii et ceta phi
bicio proximi. ergo vi q insuffic
ordinauit ad replecionem
aliorum peccatorum pmittens
Contra pp dõs ml ordinat de iudici
pcepta ii ceta repnam vel et de
pem homines et ceta preceptorum
minorum. Sz multa sunt alia in
dicia p lea vt. le. ut h d. z
ergo q in adhuc insufficienter vitam
hominem ordinauit. Contra pp in vt. le.
sunt pcta moralia et iudicia dant
q ceremonia ceta q dõs ml
ordinat. ergo male ꝯsufficienter ordi
nasse. Contra pp. ad minorem hominem

mel deponitorz ptinet op n mi bonum
opus fiat pp premium tpalem
finem Secz multa st tria tpalia
bona que faciunt quamq multa
eciam ad bona opa st que incium
oro et elima / go dg hs fuit
q dog dorunt som de li ta
opa gloriam favoris quam [illegible]
inanitati z ul ad tuorz honoz (Amitatis) (tremoz)
¶ pp n hac decima e ut solici
te cita ca q st e neccia ad vi
uendi / i q a soli ne aa alia
ad hanc qmte uid d pu
mo / vade ad formica opus
et apoda mas eius pat esta
te cibum & ut aggregat i messe
qd comedat / s oc petp m qd
da q melia bz ut e unqud
ut pote q lc. inde opus
go i ceuit vi dus pphibuis
st solliu victu et vestitu
¶ pp ug actu vt e pphibe
dg / Secz medium est actu iustic
fi id psom / Cr iusp iusticia
gntc d medium go dquem (dus indicat hibuisse et ita)
v lex no dsuffi v hoicz or
diasse cita iniores actu / Secz
q z qd tangit dt d ho ge
dud i mote qpd z q mdio
qui audt va ma / inhc sate
sigt i m smoz dm oibz poste
qbz pana uita forat et z
sitm / ¶ ppo dd q pd opi
ducta aut te cumpp appar
simo q dg i mote ppqui t
tom dsoria cz pam uite qz
igo pste iniores motu hois
ordinit / Mag pz dcla tu
bti mis fine et quidata apla
ta digni te ppqs cat do
tua eiv ta p inlgada or
diat iniores hoi motu pro
quiesd q m ad scip et dz q m ad
pxi m / Quartum aut adscip dur
fz duas iniores hois motus
tra ageda q st votas dagedi
et ictat dfine / Vnd pro ordiat
hoi vo tez p drisa legis pcepta
ut scz ab abstracat no som ab
operationibus opibz q st p se mala
Secz etc ab incitorib et ab occasionib
malorum / Deinde ordiat hapite
dotes q i bois q agis uecp qrag
contrarian gloriam uecz indanias
diuitias q z thezaurizac i tra
/ Tercium at ordiat iniores hois
motu quo ad pxi m ut scz cu no
temerare a imste indico / aut p
sumptuose uecz ut sic fung aput
pxi m remissi ut cis sac dimittas
fi st dign m / Vltio aut docz
mo m adimpledi eiv tm dorta
scz pploradodiui m aupx m / et cotu
appondo adimgdud pangusta
porta pfe vt / et tan la adhid
ne apponbz compan / et q ab
suado madatorz eius uecia ad
vite no at suffic sola gfco fidi
ut milor opand ut sog audiu
¶ Ad i go dd q tra illa legis
pcep adimpleri apposit i qq
ctbe et pph no tatu intelletu
hebant / Et hc gtigebat prie
tra ta pta gnalogi / Vna ita
pphibitg cz adultin et homicid
gstrabat som expiora actu phi
beri / Ino aut iniores appetitu
q magis tredebant tra hc ho
micidiu / et adulteriu qui tra
fortu et plus testiom / Tercium
motu ire i homicidium teddunt
et gcupic motu teddunt in adul
terium indc ahplit nos ama
messe / no at appetitg inandi
ul plus testiom dicedi tra
p inuind do et no hebant

Alium illud credentes primum
esse esse pecuniam mutuandam aut
per se appetendum / et sequitur
quod maxime ad dei reverentiam pertinet
Et ideo deus aut mutuum non esse
appetendum tamquam bonum. Sed melius
esse absque mutuo loqui in usuris
rogat rogat / ad 2 dd' quod ista mandata
precepta dantur stricte et prohibitiones curabat
bat primo quidem quod non quod ille
non tradita erunt tamen prius
sionibus estimabant esse per se
iusta scilicet repudium uxoris / et
usuras accipere ab extraneis / et
deus prohibuit uxoris repudium
matth v Et usuras accipere
luc vi d Date mutuum nihil
inde sperantes / Tertio curabat
credentes quod que lex iustus
instituerat facienda propter iustitiam ee
conservandam ad appetitum vindicte
sunt concupiscentie temporalium rerum / ut
ad odio inimicorum / et sic de lege
precepti appetitum in vindicte
credebat esse licitum propter preceptum
datum de pena talionis / quod quidem
fuit datum / ut iustitia servaretur
non ut homo vindictam acciperet
Et ideo deus ad removendum
docet animum hominis se debere
esse paratum / ut si necesse sit / etiam
paratus sit plura sustinere Quo-
tum autem cupiditatis estimabat
esse licitum / propter precepta iudicia
in quibus mandatur restitutio rei ablate
late. sed / etiam quod aliqua addi oc
vel b d Et hoc quidem lex
mandavit propter iustitiam obser-
vandam non ut daret cupiditati
locum Et ideo deus docet / ut
concupiscentia nostra non reputamus

Sed sumus pati / si necesse fuit et
ampliora dare Motum autem odii
credebant esse licitum / propter precepta
legis data de hostium interfectione
/ que quidem lex statuit propter iustitiam
implendam ut s d Non propter
odia exsaturanda Et ideo deus
docet ut ad inimicos habeamus
caritatem et pati sumus / si oportet
fuit etiam benefacere eis Hec non
precepta / sed preparationem animi sunt ac-
cipienda ut Augustinus exponit / ad
3 dd' quod precepta moralia omnino
in nova lege remanere debebant / quia
per se pertinent ad rationem virtutis
Precepta autem iudicialia non remane-
bant ex necessitate sicut modo quod
lex determinat Sed relinquebatur
arbitrio hominum utrum sic vel aliter
esset determinandum Et ideo convenienter
deus circa hec quia preceptorum
mos ordinatur preceptorum / aut
ceremonialium observationem per
impletionem tollebatur Et ideo circa
hec precepta in nova lege determinat ut
ordinat / deus contra aliquis / quod totum
corporalis cultus qui erat determina-
tus in lege / erat de spirituale com-
mutandus ut patet Joh iiii ubi dicit
Venit hora quando neque in monte
hoc neque in Ierusalem adorabunt
patrem / sed in spiritu et veritate / ad 4
dd' quod omnes res mundane ad tria
reducuntur scilicet ad honores
divitias et delicias ut illud
i Joh ii Omne quod est in mundo
concupiscentia carnis est quod pertinet
ad delicias carnis concupiscentia
concupiscentia oculorum quod pertinet ad
divitias et superbia vite quod
pertinet ad ambitum glorie

x sed veri adoratores ado-
rabant patrem

et honore Supplicat ad carib
delicat lex ne resumsit s
magis prohibuit Resumsit
aut telas ne honore et lund
dantes dimittere Dic cum
Deut. xxviii Si audieris
vocem dni dei tui faciet te
excelsiorem cunctis gentibus Et
sequitur ad primum Et post pauca
subdit Benedicet te factum
in cibis bonis quantum ad 2m
Sequitur quod promissa sit prime
intelligebant iudei ut pater ca
vere deo serviendi sit propter finem
Et ideo dicit hic removit D
primo quod opera virtutis non sunt facienda
propter temporalem gloriam Et potius
tria opera ad que omnia alia redu
cuntur Nam omnia que quis facit
ad refrenandum seipsum compri
ment reducuntur ad ieiunium
Que vero fiunt propter dilectionem
proximi reducuntur ad elemosinam
Que vero propter cultum dei fue
runt reducuntur ad orationem post
ea tria separatur Quia hypocrita
et post hominis maiorem solet
gloriam venari Tertio docuit
quod non debemus finem constitue
re divitiis Et in deinde Noli
te thesaurizare vobis thesauros
in terra. Circa primum dicit quod deus
solli nec vitiam non prohibuit
sed sollicitudinem inordinatam Est
autem triplex inordinatio solli
citudinis vitanda et temporali
primo quod ut in eis finem non
constituamus nam deo servimus
propter vitam victus et vestitus
Unde dicit Nolite thesaurizare vo
bis ut non sollicitemini deprecantibus

cum desperatione divini auxilii Unde
deus dicit Scit pater vester quod his indigetis
Tertio ut non sit sollicitudo presump
tuosa ut scilicet homo confidat se ne
cessaria vite propria sollicitudine pos
se procurare absque divino auxilio
quod dicit vero non potest. quod non homo
adicere ad staturam suam. Quarto
certo prohibetur quod homo tempore solli
citudinem praeoccupat quia scilicet solli
citus est nunc quod non pertinet ad curam
presentis vite sed ad curam future
Unde dicit Nolite solliciti esse in cra
stinum. Circa hoc obicitur quod deus non p
hibet iudicium iustitie sed quod non pos
set sancti subtrahi ab indigentibus Sed p
hibet iudicium inordinatum ut dicit
Ad 2m potest sic videri quod in evangeliis
in lege non consilia que determinata
sint propter consilia non dantur
de rebus temporalibus ad finem ut s
dictum est cum de consilio agetur Sed
non eadem omnibus expediunt Ergo
non sunt aliqua consilia determinata omnibus proponenda
Praeterea consilia dantur de meliori bono
sed non sunt determinata gradus melio
ris boni ergo non debent aliqua determinata
consilia dari. Praeterea consilia pertinent ad
perfectionem vite sed obedientia pertinet ad per
fectionem vite ergo de ea in evangelio
consilium non datur in evangelio Praeterea multa
ad perfectionem vite
pertinent inter
precepta ponuntur sicut hoc quod dicitur Di
ligite inimicos vestros Et precepta
etiam que deus dedit apostolis Matthaei x.o
Ergo in evangelio traduntur consilia in ve
le Etiam quod non ponuntur tum
etiam quia apostoli non distinguuntur
Contra est quod consilia sapientis
amici magnam utilitatem afferunt
Unde dicitur Proverb. xxvii Unguento
et variis odoribus delectatur

tor et bonus amici consilys
cum dulcoratur ·q· 3 x^t c ma-
xime sapius et amici quo eq consi^a
maioriaz utilit^as continet et quec-
s ¶ Ter^o dd' q' h dua it consi^m
et precep^m q p'titu iporte uia^k
¶ Concilia i opoc po^z eq /tn di-
¶ cto quei i ee uo q e ho li
bite ¶ p'ta sut addita consi^a
no at i le ve /q cat lep sim^{le}
oug q p'ta uo le religiari ce
data de hys q st uerun ad co
sequendu sicz bti^{ne} et c^o / i q
lep uo i uncte it^o aliud / consilia
vo oz ee de ill p q^e melius
et expediens pt ho consq^m sine
pdan ¶ Est aut consilium bono
ut^e res hu^s mudi et spu^a bo isti
btido ec^d consistit / ita q' qto pl^s
recedit ab alio et cq^o / quo ta^r ibus
hus mudi ut i eis sine consi^{at} huius
ca^i q' rebs et i ab suorz opin
to^r recedit abouis spua^{bus} et io
hus i ordia^o tolli^z p'ta ¶ q ho
to^r ca q st mudi abiciat uo
uem^m ad puenied ad sine pdan
¶ q ho pt ptes ibus hus mudi du
m^o i eis sine uo consistat ad
btinc ee^z pueie / s expediam
puet to^r bo hus mudi abici^{do} et io
de h^c dat^r consi^a eius ¶ Bo a hus
mudi q ptinet adusu huma^e uite
i 3^{bus} consistuit / s i diuiys corporis
bo^{rum} ¶ In diuiys carius q ptinet
ad concupi^s carius ¶ Et i honoribus
q ptinet ad s'biaz uite p^d pz i
Ioh ij ¶ i^o ra to^r relinquere
h q po^e ptinet ad consi^a eius
¶ unq^s ec 3^{bus} funda^r ois relig^o
q statu pfectionis pfite^r ¶ ra di-
uic abdicat^r p paup^{te} ¶ Deli-
catis pcastit^{ate} ppe^{az} ¶ Supbia
uite p obedie^e sinit ¶ Sec at
sim^r obsuata ptinet ad consi^a
sim^r ipo^{ta} s obsua^e uniqs q cor i ago
spali ca^s ptinet ad consi^m / s q s i ca^o
¶ puta cu ho dat alm ele^{os} pauperi qua
dac uo teba^z consilium sequi^r quo ad
sctu ¶ i ¶ Si^r etc qui a^{go} ee deliato
de delca^{oribus} carius abstinet / ut orombus
uacet consi^m sec^z pt^e i^o ¶ Silr cu^o qui ad
u sc^z vo^{tes} suaz i a^{go} sto / q' liate poss
fac consi^m sec^z i ca^o i^o puta s Bnfa^{at}
umcl qui uo te^z ¶ Si offensa remit
tat ex iuste poss exige' uidcaz / et ec
dua consi^a pti na ad i^a ta gualia / et
psta reduan ¶ Ad i^{um} go dd' q' pdan
consi^a q'm e de se s ouby pedi ¶ Sz
i depoitoc alioz contigt q' alia ex-
pedia uo st / q cor^z affect adh^c uo
iclia^z ¶ Et io dns consi^a ciuta ppo^{us}
¶ ff fat mtoz de ydonei^{te} hom ad ob
suanda consi^{oz} / dat u consi^m ppe^e pau^{te}
Mt xix pmittit ¶ Si uis pfe ee pro
cedit va ven · o · q hz ¶ Sili daus
consi^m ppe^e castit^{tis} ed duo ¶ Sut eunuchi
q castrauer seipos pp re ce^z ¶ Stati
sedit q pt cape capiat · et si^r exp^s
i ad Cor vij ¶ puisso consi^o ¶ Virgi^e dt
porro h^c ad utili^{te} vram dico uo ut
laqu vobs [illegible] ¶ Ad 2 dd' q
uelia^{ta} bo pti^r i pgle^s st deliata
s i^a q st sim^r / et abso^{te} melioa bo
i vli st deliata / ad q^e ec dua i^a
ptaria reducun ut dcm e ¶ Ad 3
dd' q et consi^m obe^e dns uel^z addisse
i he q' dns ¶ Et seqr^z ue^{·} q s esum^z
uo pom uui^{do} opa s ec obedo ma
dat^s ipis ¶ Jo xv ¶ Vides mee vo-
m · aud · 2 st · ue ¶ Ad 4 dd' q ea q
de dilectioe uimicoz / et plibus dogd^r
Mt v et luc vj / si referat^r ad ppa^{oz}
ai st de uerti^{te} salutis / ut s ho pt
patus Bnfa^{re} uuct / et a^a hus fac
ed uem^b h^c recpat / et io it p'ta
po^{m} / s ut ab h^c uuct exhibeat
prompte i actu u spalis ueni^b uo
ptinet pt ad pti^{ta} consi^a ut d · e
¶ Illa at q^e ponitur Mt iiij et luc ix
et x sunt q p'ta do^{ne} p te^{io} uel
e cassiores q ut d3 / et io reducun
tamq consilia · Finis

1 at

1 imsereret vim earz tanto plus

1 ininal

1 in

1 q'm

Quod sapientie cum salomone postulasti. hoc, id est in hoc scripto a vero pacifico postulatum conscripsit. Quia predecessori tuo beate memorie venerabili Abbati Ottoni librum de utroque complanandum posuis (?), nunc tibi iubendo coactus successor eius librum salomonis tibi complanandum instanter assensus, ut qui patri prius opus magno sudore elaboratum obtuli tibi quoque filio filii opus stilo elucidatum deberem offerre. Effeci itaque quod iussisti et librum salomonis qui intitulatur Cantica canticorum multorum ore celebratum, paucorum intellectu reseratum plano stilo reserani (?), ac opus de expositis obscuris, quibus studiosis splendentis illustrare elucidatum, nichil preter solum laborem ascribens, sanctis auctoritatibus scriptorum relinquens. Cantica canticorum. In principio librorum tria requiruntur: scilicet auctor, materia, intentio. Auctor ut nomen noscatur scriptoris, utrum ethnicus an fidelis, utrum katholicus an hereticus fuit. Materia ut scias de bellis an de nuptiis vel de quibus rebus tractat. Intentio ut cognoscas utrum lectorem de qua (?) tractet suadeat vel dissuadeat vel liber lectus quid utilitatis conferat. Auctor huiusmodi libri est spiritus sanctus loquens per vas sapientie salomonem. Ideo legitur liber salomonis [illegible] istum scriptorem qui fuit vir sapientissimus et propheta precipuus. Idem salomon tria volumina heroico metro edidit secundum et in tres partes philosophie scilicet ethicam phisicam logicam distribuit. Parabolas namque ethice attribuit, in quibus bonos mores docuit. Ut ibi: Appende fili mi disciplinam p. t. e. d. le. in te (?). Ecclesiasten autem phisice assignat in quo naturas rerum disseruit. Ut ibi: Omnia flumina intrant mare, ad locum autem unde exeunt revertuntur, ut iterum fluant. Cantica canticorum logice contulit in quibus volens animam per dilectionem deo iungi docuit. Ut ibi: Fortis est ut mors dilectio tua. Aque multe non poterunt extinguere caritatem. Materia est sponsus et sponsa, id est Christus et ecclesia. Vel ut melius legitur Christus et [illegible] sponsum sponsa est. Et iterum: Decem virgines exierunt obviam sponso et sponse. Christus namque consimile dicitur sponsus. Quia sicut sponsus sponse carnaliter iungitur et unum corpus efficitur, ita et Christus per assumptam carnem ecclesie assimilatur. Et per promotionem corporis eius ei incorporatur. Unde et corpus eius scribitur, cuius caput ipse legitur, membraque eius sunt omnes electi per fidem et dilectionem ei coniuncti. Tres nuptie leguntur in evangelio. Prime nuptie: Simile est regnum celorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Secunde: Vos similes hominibus domini sui qui revertitur a nuptiis. Tertie: Et que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias. Prime nuptie erant quando rex celi filio suo Christo humanam naturam copulat, ubi thalamus virginis uterus fuit, de quo ut sponsus de thalamo processit. Ad has nuptias omnes ante legem fuerunt per prophetas (patriarchas), omnes sub lege per patriarchas (prophetas) invitati. Secunde nuptie fuerunt quando homo ad celos ascendit et multitudinem angelorum

sibi coniunxit. Ad has nuptias
omnes gentes per apostolos vocate
sunt. Tercie nuptie post
iudicium erunt cum per angelos
ecclesiam in celestem urbem transferet
et in thalamo glorie ducet et
sue visione sibi coniunget. Ad has
nuptias prelatos ecclesie multos
volentes trahit et compellit. De
hiis nuptiis materia huius libri
contexitur. Ideo epithalamium id est
nuptiale carmen dicitur. Aliter
intencio eius est ecclesiam vel
quamlibet animam sponse sponsum
sponso Christo per dilectionem coniungere.
Sic dilectio dividitur in duo
scilicet in dilectionem dei et proximi.
Dilectio proximi est hiis duobus contenta
videlicet quod tibi non vis alii ne
feceris. Quod vultis ut faciant
vobis homines facite eis. Similiter
dilectio dei in duobus est scilicet ut
precepta eius servemus. Unde scri-
bitur Si quis diligit me sermonem meum
servabit. Titulus huius libri est
Canticum canticorum id est laudes laudum.
Sicut enim in lege quedam dicuntur
sancta, quedam vero sancta
sanctorum, sic sanctuaria, ita can-
ticum dicitur respectu aliis in canticis
preferuntur. Quedam nuptie can-
tica sunt pro victoria, ut Cantemus
domino gloriose. Quedam gratiarum
actiones ut Confitebor tibi domine.
Sed illa canunt nuptias in eternum
cantantur. Ideo omnia cantica
precellit. Hoc autem distat inter
carmen et canticum, quia carmen
certa lege metri scandit, canticum
vero modulando canitur. Est autem
canticum iocunditas mentis ex
exultacionibus. Et secundum ea hec
verba Osculetur me non sunt can-
tica, sed de cantico agunt, quia
bonum virtutum instructe que in di-
lectione constat canitur. Cantica
liber sapientie, Ecclesiasten cum quibus
Job assequitur. Spiritus sapientie id est spiritus
intellectus. Hic liber est unus de vii

Agiographie. Sacra quippe scriptura
est tripartita, dum eam continent in
veteri et in novo testamento. Veteris
testamenti scriptores sunt, apostoli mar-
tires confessores. Est autem prophecia
veteris testamenti. Ut scribitur Audiam
quid loquatur in me dominus. Novum testa-
mentum. Ore loquetur patrem id est illum
patrem loquetur in nobis. Vetus
testamentum partitur in tria, in hystoriam,
in prophetiam, in agiographiam. Hystoria est
que narrat preterita ut Genesis. Prophecia
que predicit futura ut prophete. Agio-
grapha sunt que de futuris et preteritis ante
preterita. Sunt autem agiographie vii
libri qui continent vii dona
spiritus sancti scilicet de primo tractat psalmo
spiritus consilii. Est. Spiritus fortitu-
dinis. Canticum spiritus scientie. Liber Sapientie
spiritus pietatis. Jhesus filius Sirach
spiritus timoris. Hec sunt septem
columpne quibus sustentata est magna
domus dei et Sapientie. Et nondum
Cum tamen spiritui sancti assignatur scrip-
tura totius scripture canticum inclu-
ditur preterea et hic videlicet visus et allo-
quium tactus et oscula. Sicut enim primus
namque puella placita visu eli-
gitur. Deinde electam amans
alloquitur. Tercio blande constrictam
amplectitur. Quarto osculatur. Quinto
res fit pagitur. Sic deus primam
ecclesiam in patriarchis visu predesti-
nacionis elegit dum Abrahe di-
xit In semine tuo b. o. g. In Moyse
et prophetis hanc allocutus est dicens
Si feceris que precipio dabo tibi terram
fluentem lac et mel. Hanc presencia assumpte
carnis tetigit dicens Venite ad me
omnes qui laboratis et onerati estis et
ego reficiam vos. Hinc cum per mortem
diabolum victor mortis resurgens pacis
amplexu ei reddidit dicens Pax
vobis. Ad hoc tamen restat quod
futurum erit cum pacto iudicio in gau-
dium domini sui eam introducet
dicens Venite benedicti p. m. p. r. q. ab o-
rigine mundi vobis paratum est. Omnis liber sacre
scripture habet partes divisiones et partes
... significaciones v. g. prophetam

dividitur in tria et preterit tria secu-
la videlicet ante legem sub le-
ge sub gratia. quibus omnibus iusti contra
vicia pugnaverunt et pera-
ctis plurimis victoriis triumphaverunt quos
postea in xv decades describuntur
distribuuntur qui veluti totidem
gradibus eundem scale ad celum
vertice inseruntur sponsa victores
de valle lacrimarum scandunt ad al-
ta celorum. Theutonice autem liber in quatuor
partes dividitur quia ecclesiam sponsa Christi
quam vocat de quatuor plagis
mundi per quatuor evangelistas in thalamum
sponsi colligit dicente domino Venient
ab oriente et occidente a meridie
et aquilone et recumbent cum
Abraham Ysaac et Jacob in regno
celorum. Ab oriente ergo sponsa addu-
cta quando multitudo electorum ante
legem in fidem patriarcharum est
collecta qui crediderunt hoc promis-
sum In semine tuo benedicentur omnes gentes in
Christo. A meridie est sponsa addu-
cta quando turba prophetarum in fide prophe-
tarum est collecta qui crediderunt
hoc futurum Ecce virgo concipiet et pariet fi-
lium et vocabitur nomen eius Emanuel id est nobis-
cum deus qui fuit deus homo Christus. Ab
occidente sponsa est adducta quando
multitudo gentium sub gratia per apostolos
ad fidem Christi est tracta. Ab aquilone
sponsa adducetur quia sub antichristo
turba infidelium ad fidem convertetur.
Aliter ab oriente puerilis etas
a meridie iuvenilis ab occide-
nte senilis per aquilonem decre-
pita accipitur de quibus cotidie
magna multitudo per fidem et dilec-
tionem in amplexum sponsi
colligitur. Quod duo in hoc libro principes
personas notatur quibus [illegible]
partes assignatur scilicet per filiam pha-
raonis per filiam regis babilonis
per Sunamitem et per mandragoram
[illegible] duce coniunctam inte-
duce in significacionem. Una filia pha-
raonis realiter est Salomoni coniugio

copulata. Et regina austri
que filia babilonis figuraliter
dicitur in templum domini venit
auro gemmisque adornata. Su-
namitis et mandragora hortus
est puella sine capite ypsa si-
gnificatione ponitur. Filia pha-
raonis in curru ab oriente est
adducta. Regina austri in ca-
melis a meridie est adducta. Su-
namitis ab occidente in quadri-
ga Aminadab adducta. Mandra-
gora ab aquilone de aquis
collecta est adducta. Filia pharaonis
gentis ebree fuit que sub um-
bra pharaonis exivit et Salo-
monem sibi sociavit. Quia deus
vineam de egipto transtulit
et in iudeam plantavit. Hec
in curru sponso adducitur quia
in lege ad cultum veri dei perducitur.
Sed ipsa currus dei deseruit et
currum pharaonis ascendit dum
plebs hebrea lege dei derelicta
iussu principum suorum ydolatriam
arripuit. Reges namque et
sacerdotes israel currum pharaonis
fuerunt dum egipciacam ydolatriam
et gentes in bethel populo dei
induxerunt. Pharao dicitur
denudans vel confusio et est confu-
sio dyabolus qui eos cultu divino
denudavit et eos in variis
erroribus dissipavit. Que quando
ad sponsum verbum in [illegible] rubro dele-
venit que prima in iudeo cultum
dei suscepit et post ipsa solem
iusticie sedem [illegible] pertulit.
Filia regis babilonis id est filia
dyaboli est gentilitas. Babilon
etenim est turris iudeus que multis
est confusus [illegible] gentium [illegible]
vox est dyaboli qui multos peccatis
confusos est. Cuius filia est genti-
litas in confusione nata. Sed
hec scilicet regina austri venit
ad Salomonem quia quod sexto
que auster [illegible] illustrata vel

in celum regnaturum ad numen pa
cificum id est christum / Cum eam in
templum domini introduxit qui
eam templum dei vivi fecit Iste
Aurum et gemmas in ornatum
templi attulit / quia superna et
ornamento virtutum domum dei in
se ipsam ornavit / Venit autem
vetra in camelis quia docta
apostolis Camelos ad viles artes
docendas ut cameli ad onera
portanda habiles / sed propter
distorti sunt et deformes Iste
quasi de mundi ad sponsam venit
in quadriga Aminadab Suna
mitis est cuius de qua illa Su
namitis fuit cuius filium helizeus
a morte resuscitavit Cum puer
suum cum baculo misit Gezinger
tum suscitare non potuit / Venit
helizeus et assimulatus est mor
tuo et surrexit continuo / Iste
mortuus significat humanum genus
Gezius qui baculum super mor
tuum posuit moyses significat qui
legis baculum super mortuos
in peccatis posuit / tamen eos magis
oppressit quam resuscitavit / Elizeus
qui dicitur salus dei mei christus
nobis a deo datus / salus hic in
similitudinem hominum mortalis factus
mortuum suscitavit humanum genus
Porro sunamitis dicitur captiva
Et est synagoga ad hoc in perfidia
a dyabolo captivata / Ista ab occi
dente sponso adducetur quia in
fine mundi ad fidem christi veniet
Et hoc in quadriga Aminadab
Aminadab erat sacerdos in cuius
quadriga archa in vehi est reda
ucta / olim a phylistiis capta ar
cha de inde ad gentes venit / est
cum christus de synagoga ad gentes
se contulit / Archa ad urbem redu
cetur / cum sub helya et Enoch
christus ad iudeam cum gentibus reuertetur
Aminadab dicitur spontaneus
populi mei et est christus qui sponta
nea morte est pro populo oblatus

Huius quadriga est cum in equo
vectus est per mundum / Rote huius
quadrige sunt quattuor evangelia / Equi
sunt apostoli qui hanc quadrigam
traxerunt / dum evangelium christi per
mundum predicaverunt / Ipse sedebat
ascendens super equos tuos et quadri
gas tuas / Super hanc quadrigam
sunamitis sponso adducitur quando
synagoga per evangelium in consortium
christi recipitur / Mandragora vero
hoc est puella sine capite venit
ab aquilone Mandragora est herba
formam hominis habens / sed capite ca
rens et multitudo infidelium intel
ligitur post occisum antichristum / cum
mandragore caput est amputa
tum / dum antichristus occiditur
qui caput omnium malorum scribitur
que tunc ad christum tempore conuersa re
currit / de aquilone id est de infide
litate et subditur eius in simplicitate
Hoc de agro colligitur quod de toto mundo
hec turba congregetur / Intimum insi
nuatio huius libri vero reperitur / Ceres
ad totius libri contrarioribus huius a
morem Imperator summe rei pub
lice volens sibi heredem generare
sibi filiam regis talem / huic constitu
heredem universorum / propter quem fecit et
secula Cum ut filios posset
sibi regni coheredes / desponsavit
ei pro regina et conubium sibi
est Angelicum et humanum nam post
ea quidem princeps tyrannidem
arripuit et similis altissimo esse
voluit Cum tyrannide regina
consensit imperatorem deserens /
tyranno adhesit / a quo polluta
adulterio / privata est regni solio / et
cum eodem tyranno eterno dampnata
exilio Cum concubina mox indi
gnitate prolata regni corona / est
ei copulata Cuius corona tunc ideo
est dilatata / quia non dum erat perfecte
ornata gemmis aut ornatu huma
natus est obediam dum mandati re
gis quod filius electum ad regi
cubiculum in paradiso qui in cubiculo
ornandam locavit maritum or
natus / preceptum dedit mandans ut se

obedientia ornaret / respondes quod or-
natum in aulam et in consortium
reciperet. Hoc emula eius videns
et invidens tacta dolore cordis
intrinsecus inferiorem sibi in digni-
tate preferri seque gloria et honore pri-
vari / intrantem callide decepit
/ ornatum scilicet prestare obediencie non sibi
prodesse / sed magis obesse retulit
/ ornatum hec acceptum abstulit
dum eam sibi magis quam deo
obedire persuasit. Unde sponsus offensus
quod a se datum ornatum ab-
iecisset / immo emule sue a se
repudiate dedisset de cubiculo
paradisi eam expulit quoniam suam
tam diu interdixit amissum or-
natum ab emula reciperet / et sic
gratiam sponsi et coronam regni
repararet / Hoc autem debuit fieri
viciis et concupiscenciis resistendo
et mandatis dei usque ad mortem
obediendo. Tamen obediencie ornatum
tunc humana natura recepit, cum
Christus obediens patri usque ad mor-
tem fuit. Hoc est obedientiam deo debi-
tam / tam fortis homo solus tenuit
quod nec morte superatus ea dese-
ruit. Tamen ornatum se recepturam
tam fortis sponsi retinuit quem
nullis mortibus aliena eripi po-
tuit. A paradyso igitur expulsa pro
recipiendo ornatu in mundo certa-
bat / quia adhuc nec legem nec
doctorem habebat. Tamen gigan-
tes quasi latrones ab emula
eius immissi / magis in domum
deduxerunt. In manibus portitu-
ra portabitur / quia tempore
opera passionum ecclesie assotiabitur
et multorum viciorum sordibus polluetur.
Cuius miserie sponsus condolens
hostes eius diluvio delevit / ipsam
vero Noe quasi pedagogo cu-
stodiendam tradidit. Qui Noe eam
arche quasi scolis erudiendam
tradidit seu inclusit / in qua inter
munda et inmunda alia pauco numero
delituit. Ibi tamen docta / qui Noe
figuram futuri Christi. Archa vero
typum futuri ecclesie preferret munda
alia erant licite coniugio utentes
in munda illicite se polluentes di-
luvium significat baptismum qui erat perditio
peccatorum, salvatio iustorum. Corvus
de archa egressus et non reversus
hereticum futurum de ecclesia exeuntes
amplius non rediturum. Columba
cum oliva reversa gratiam spiritus sancti ecclesie
in missam vel simplices lapsos
ad penitentiam conversos. Deinde instinctu
emule eius hostes turrim
edificant de superbia eam publice
impugnant / et ab amore sponsi
ad amplexum adulteri i. diaboli
et adulterium ydoli inclinant.
Sed cum laboranti sponsus affuit
linguas hostium dividens confudit
eamque sub custodia Abrahe ami-
ci sui in spiritu commisit. Qui eam
de Mesopotamia educens in terram
promissionis introduxit. In qua
tandem merito possederunt t. bo-
na. Et iterum possidebit semen
t. x. i. a. Ibidem genuit Ysaac
heredem mundi. Ibi didicit quod ab
Ysaac sonat risus iustorum ge-
nium Christi futurum premium omni-
credentium prefigurat et futura quod
de principes eciam exprimeret quod
principatum emule sue in celo
obtineret / et semen Abrahe Christus
sponsus eius foret in quo omnes gen-
tes benedicende essent. Porte
autem minutorum celi loca lapsorum
angelorum in quibus ipsa locanda
esset. Et Ysaac qui dicitur gaudi-
um figuraret eternum gaudium
quod in hereditate perciperet. Mesopo-
tamia vero quod sonat interpreta-
tum fluminis fluxe dimittere
seculi et mundi honores esset de-
bens Christus eciam educeret et in terram
repromissionis vel in paradisum
introduceret. Unde et procurator
Abrahe eandem in Rebecca de
Mesopotamia Ysaac adduxit.
qui eam in coniugium suscepit et
duos filios genuit. Unum qui a pri-
mo dicitur alium qui probatur. Cum Rebecca

a d(omi)no dicit(ur) Due gentes in
utero tuo sunt et duo populi
de utero tuo dividuntur populusque
populum superabit et maior ser-
viet minori. Qui p(er) mutuo
fig(ur)um doctor(um) p(re)cellit qui re-
bellem q(uo)d p(ar)atum sonuit i(d est)
stratum multi xpo passionem
De mesopotamia h(oc) e(st) de fluxis
rebus seculi eductum ad ysaac
quod gaudium i(d est) ad xpm verum
gaudium p(er)duxerit. Duo filii
sunt duo ordines in eccl(es)ia s(cilicet)
clericus qui ad divina officia
b(e)n(e)dicit(ur) laycalis qui ad hoc
officio arcetur. Duo populi sunt
spirituales et carnales in eccl(es)ia.
Regimine carnal(es) maior in
mundo s(er)viet spirituali minori in
mundo. Deinde in lya et rachel
Jacob gaudet(ur). Quar(um) una
secunda altera d(omi)n(u)s filius fuit
demum illum genuit. Qui egipti
a p(ro)ximo fame salvavit. Unde
et salvator mundi dictus e(st) Ja-
cob q(uo)d dicit(ur) luctator vel videns
deum e(st) xpus qui cum dyabolo p(ro)pria
luctamine iniit et vicit. Et fa-
cie(m) deu(m) vidit. Due sorores sunt
due vite in eccl(es)ia activa videlicet
et contemplativa. Activa fecunda
in temporalibus. Contemplativa
sterilis in spiritualibus. Cui tamen
filius erat. Qui mundum a fame
verbi dei salvavit vero salva-
tor mundi. Post hec fame pas-
sus in egiptum ingreditur
et pharaonis s(er)vitute subicit(ur). Cui
calamitate moyses doctor ac
ductor in auxilium mittit(ur). Qui
sanguine agni eum de egip-
to redimit cum spoliis egipti
p(er) mare rubrum educit. Hostes
insequentes submersit. In deserto
divina lege imbuit. Thaberna-
culum de spoliis egipti facit
pane celi et aqua de petra
producta refecit. Terra(m) illos suffi-
cie(n)ter in t(er)ram p(ro)missionis intro-

ducit devictis hostibus terram
eorum in possessionem ei distribuit.
Pharao est dyabolus. Quia famem
verbi dei patris obscure p(ro)phetarum
doctrine erat involvende et adhuc
multis erroribus subigenda
donec verus doctor xpus adve-
nerit. Qui eam sanguine suo
quasi agni immaculati de errore
et potestate dyaboli redimeret. Quam
velut baptismate eam abluit
peccati. quasi hostes in mari obruit
Evangelii doctrina erudivit corpore
et sanguine suo reficit. Scilicet
sapientiam quasi spolia egipti in mari
obruit materia iusticie construit
dum pharaonis contra hostes pugnare
docuit. Terra ad hoc vulgus ihesus
vel salvator in terram repromissionis
et in paradisum introduxit et
hostes eius s(cilicet) demonibus et de
persecutoribus dampnatis mansio-
nes regni celestis cunctis fideli-
bus distribuit. Vel hac quoque
xpo sampson gaze includitur
ab hostibus obsidetur. Sed fractis
foribus et inferni hoste victor
egreditur et montis cacumine oc-
cupit. Sampson qui dicitur sol
est xpus sol iusticie qui propria
eius sepulchro vel inferno includitur
a custodibus obsidetur. Sed portis
inferni ingrediens demones
p(er)cussit. De sepulchro surgens mili-
tes fugiunt celi cacumine pe-
netravit. Hac in exemplo David
in solario deambulans nudam vidit
viri coniugem doluit quo occiso
eam sibi copulavit de qua vas
sapiencie genuit. David qui dicitur desidera-
bilis est xpus totus desiderabilis
Cui in solario celi imperatoris gloria
manens gentilitatem virtutibus et
stola immortalitatis denudatam
vidit dyabolo sociatam. Doluit viros
cui dicit lux dei mei / et sic dyabolum
qui se transfiguravit in angelum lucis
spiritualiter in ydolatria cause p(er)di-
tionis occidit. Ecclesiam sibi sociavit
filios x(ri)ane sapiencie amatores.

genuit Ezra dd omnia ulta mi
stia sponsi et spose s. xpi et eccle
in psalterio decacordo pertinent
et xpus sensu ecclesie appuit
vt intelligerent oia q in lege
et pphs et psalmis de eo scripta
erant Post dauid salemon
hanc in filia pharaonis sibi copu
lauit hanc in regina austri
in templo dni suscipiens multis
muneribus donauit et templum
ipe de tribus materiis s. de sectis
lapidibus de lignis cedrinis de
puro auro edificauit hanc
in parabolis ethycam in ecclesiaste
physicam in canticis theologiam
docuit Salomon quod sonat
pacificus e xpus pax vera
buma in celis et in terris pacificans
qui primitiam ecclesie de egypto ve
nientem q filiam pharaonis s.
in fide copulat ecclesiam de gentibus
venientem q reginam austri
suscipiens sue fidei associauit
quam variis carismatibus dona
uit hanc in templo celi reci
piet et de tribus materiis vz
tribus ordinibus clericorum i. coniuga
tis continentibus virginibus construit
Coniugati quippe in ecclesia sunt
q lapides qui sunt in vi operibus
lucis secti et politi Continentes
vo sunt ut ligna cedrina quorum
opa sunt incorruptibilia Virgines
aut ut aurum purissimum sunt
qui puritate castitatis et vita claritate
fulgescunt hanc multa in parabo
lis locutus est Ut scribitur Ipsa loquebatur
ipsis turbis in parabolis multa
de mansionibus eius disseruit Theo
logicam porciunculam ptulit cum cele
stia docuit Deinde sponsa in babi
loniam captiuatur sed a rege cy
ro cognominatur i. xpo accepta in
tate liberatur et a ihu sacerdote ad
urbem reuocatur Per hoc docetur
q ecclesia in mediis suis in multis
heresibus et varia vicia captiua
ducitur in quibus coram deo et
angelis confunditur sed prudentibus

xpo ihu vero rege et sacerdote
sollicitata et in urbem i. ad ecclesiam
vel ad celestem iherusalem reuertitur Per
hanc machabei usque ad mortem
certauerunt et multis pro ea
sanguinem suum fuderunt Pro
tot et tantos labores post tot
et tantas miserias ipse sponsus
sponsam suam preliis consultatam
visitauit actissimum ornatum
obediencia sua receptam reddidit
baptismate a sordibus abluit
doctrinis variis et signis et exe
mplis vitulum saginatum id est
[stigmatum]
scripturam ad gaudium eius occidit
purpurauit sanguine suo eam ornauit
signo crucis consignauit
paranymphis i. aplis eam commen
dauit ipse per ascensionem in celum
abiit Porro paranymphi suscep
tam signis et variis doctrinis
usque ad ipsam mortem decora
uerunt martyres eorum succes
sores sanguine suo eam illustra
uerunt doctores multis scriptis
eam ornauerunt Post ornatum
sanctissima angelis hanc spon
sam in celestem aulam coronandam
adducent quam in solio glorie col
locatam celsitudinem regum faciet
Et hoc magno opere notandum
quam multis malis eam tyranni
et emuli eius sepe temptauerunt
quot modis quot dolis quot
insidiis et artibus eam ab amore
sponsi auertere conati sunt ut va
luerunt ut pauca de pluribus
replicem primus signiferum
eius Abel inuidiose strauerunt
Patriarchas variis modis affli
xerunt Joseph alumnum eius fratres
venditum carceri mendacem
incluserunt ipsam in egypto per
materiam variis cruciatibus
per pharaonem et populum eius afflixerunt
filios eius crudeliter necauerunt
de egypto egredientem consiliis
et armis impiorum impugna
uerunt inter regnum [illegible]

potum subuenientibus et regi
bus multis bellum vexauerit
prophetas eius diuersis penis oc
ciderunt machabeos crudeliter
lacerauerunt sub apostolis et eorum
successoribus omnia inaudita et ex
quisitis et inauditis per
iudeos et gentiles distraxerunt
mille mortibus necauerunt
Deinde per hereticos falso dogma
te per falsos christianos simula
tione vnicuique vexauerunt Et in hiis
omnibus eis non preualuerunt Ad
hoc sub antichristo eorum duce omnibus
vitiis temptationum insurgunt
vt eam ab amore sponsi auertant
ut proximum eorum perdant
Sed nichil preualebunt quia ipsa
eternam gloriam preparat ipsi vero
eternum supplicium pro inuidia su
stinebunt Hanc ad hoc puellam
ante legem patriarche figuris de
christo conceperunt adultam sub
lege prophete scripturis adholescen
tem informauerunt Hanc nubi
lem sub gratia signis doctrinis va
riis et exemplis ornauerunt Hanc
ad hoc chorus angelorum in leti
cia et exultatione adducet in
templum regis quia rex glorie
gloria et honore coronabit et in
thalamo gaudii sibi copula
bit quia ei seipsum vt est patri
coequalis manifestabit Huius
sponse etatum interuectio per diuersa
seculi tempora distinguitur Infancia
eius fuit ab adam vsque ad noe
Eius puericia a noe usque ad
abraham Eius adolescencia
ab abraham vsque ad dauid
Iuuentus eius a dauid vsque ad
captiuitatem babilonis Eius
senectus a captiuitate babilonis
vsque ad christum Eius decrepita
a christo vsque ad finem mundi De hiis
actibus de hiis etatibus de hiis
temporibus talis sponse contexitur
liber huius scripture Ve. hic pretendi-

quia filia babilonis hic in comitatu
apostolos martires confessores virgines et
omnes electos attentione quod dix
imus Ve filius dei est iste vsque
ad heliam et enoch Omnium
vero hic in comitatu omnes qui
sub predicatione helye et sub persecu
tione antichristi per totum orbem
sanguinem fuderunt vt fide
christi obedirent Mandragora at
hic in comitatu omnes qui post morte
antichristi per totum orbem ad penitentiam
conuersi fuerunt Aliis vtiliter pu
blicis ad ipsam litteram attendimus
Cum accessus tibi 3 Filius regis
illum desponsauit & filiam regis
babilonis premittens nuncios
Quibus illa inquit Quis 3 dominus
vester At illi Dominus noster 3 rex regum
et dominus dominantium rex glorie et prin
ceps pacis Et illa Est pulcher At
illi Cuius pulchritudinem sol et luna
mirantur quia est speciosus forma
pre filiis hominum et totus desiderabi
lis In quem angeli desiderant
prospicere At illa Est potens At
illi Potestas eius a mari usque ad
mare At illa Est diues At illi
Glorie et diuicie in domo eius
et torrentes voluptatis Et illa
honoratur muneribus At illi Reges
tharsis et insule munera offerent reges arabum
et saba dona adducent Et illa Que est
eius seruitus At illi Omnes gentes
seruient ei At illa Que est laus
eius At illi Omnes gentes magni
ficant eum Hiis auditis inquit
Ipse dominus meus veniat et osculetur
me osculo oris sui et loquatur
michi que sibi placeant Et
faciam voluntatem eius Rex
celestis urbis est deus cuius filius est
christus Rex babilonis huius mundi est
dyabolus vt scribitur Princeps huius
mundi iudicatus est Huius filia fuit
humana natura imitatione peccati sed
quatuor quippe modis dicitur pater
in scripturis duobus generatione
et duobus imitatione Generacione

dicitur adam per superbiam genus et abraham per ysaac imitacione dicitur deus per iusticiam ut ibi Estote perfecti ut sitis filii patris vestri qui in celis est Item imitacione dicitur dyabolus per malorum Ut ibi vos ex patre dyabolo estis Hinc multitudo in malo humana natura facta est eius filia hanc filius dei desponsavit dum patriarchis in notuit quia humanam naturam in se assumere disposuit Item nuncios premisit dilectam per prophetas hoc humanum generi nunciare voluit Cui quasi prestita sunt dona gloriam regni eius et potenciam et alia insignia in mundo promissa sunt Sed duobus modis sponsa Christo accipitur scilicet humana natura quam accepit et ecclesia quam sibi incorporavit Humana quippe natura ei impressit dona eterne maiestatis in divinitatem assumpsit Ecclesia adhuc ei iubet dona cum in specie totam regni recipiet Hec autem in duo est in duas partes dividitur scilicet in synagogam et gentilitatem Ad istam prophete sunt intimatores ad illam vero apostoli sunt missi Sed de hiis duabus est una sponsa videlicet katholica ecclesia Christo per nuncios adiuncta que ei per sanguinem est nupta Hec igitur sponsa adventum sponsi desiderans dicit osee legitur etc Osculum dicitur cum oris porrectum scilicet primo

Osculetur me osculo oris sui Ac si diceret mittere nuncios Cum totiens me salutant per vos qui tot precepta michi mandant per vos ipse veniat et suo osculo me salutet et proprio ore voluntatem suam michi aperiat Sacra scriptura quatuor modis intelligitur scilicet hystorice allegorice tropologice anagogice Quod principium proposicionum patrum in thabernaculo exprimitur quod quatuor pedibus fulcitur Thabernaculum est ecclesia in qua Christus militat Mense presentis scripturam in qua est proposicio panum id est refectio animarum quatuor pedes sunt sacre pagine exposiciones videlicet hystoria videlicet cum res sicut est gesta narratur Allegoria cum de Christo et ecclesia res exprimuntur Tropologia cum ad mores et animum refertur Anagogice cum de superna vita intelligitur Est igitur hystoria hec filia pharaonis salomonem coniugenda audit nunciis eius amore devicta Nolo per vos nuncios ultimus salutari Ipse salomon osculetur me osculo oris sui Allegorice vero sic Salomon est Christus filia pharaonis ecclesia Hec intimatores id est prophetas audit dicentes Cum multum diu per verbum oris me osculati sunt consolando et pacem promittendo Ipse tandem osculetur me osculo oris sui Quem totiens promisit per prophetas tandem adveniens instruet et presencia sua me osculetur Et proprio ore pacem olim amissam michi redditurum loquatur Osculum dicitur cum oris porrectum Per osculum quippe pax per os verbum patris id est filius intelligitur Deus quasi ab alieno ore osculatus est sponsam quando olim multipharie multisque modis locutus est deus patribus in prophetis Quasi proprio ore osculatus est eam qui novissime diebus istis locutus est ei in filio dicens Pax vobis Quod est dicere pacem et gaudium quod in paradyso perdidistis amisistis per filium meum vobis iam redditum noveritis Humanum enim genus propter inobedienciam de paradyso expulsum est perdidit pacem et gaudium de humano genere primitus quo erant abel et alii iusti usque ad abraham deinde patriarche usque ad moysen ab hoc prophete usque

ad Johannem baptistam prudentes
in spiritu et habitu patrem proprium
redditum optulit cuius tamen
interuenit Sequitur mox eo
nato angeli intimauerunt pacem
redditam dicentes pax hominibus
bone voluntatis / dicit ergo sponsa
Osculetur me osculo oris sui / Ac si aperte
dicat Sponsus meus qui me de
paradyso propter amissum ornatum
offensum expulit et gratiam suam
michi interdixit ipse michi iam
post assumptam carnem iungitur
et priorem in ornatu et deliciis
patris reddatur in osculo eius
tam arctum iungitur / et prius separatur
sociatur ita sponsus petrinus est
etiam quidem et cum eius diuini
tatis proprium est sociata Pro tractu
est tamen amor proximi per
tractum aut prius dilectio dei
exprimitur / per hoc christus ecclesie eo
iungitur Tropologya autem est
hic fidelis anima sponsa christi co
gitans, vbi fuit / vbi erit / vbi
sit / vbi non sit. scilicet quod in origi
nali et actuali peccato fuit / quod
interueniente iudicio erit dei / quod
in vanitatibus seculi sit quod in
eterna beatitudine adhuc non sit
gemens et tremens dicit Oscu
letur me osculo oris sui Ac si dicat Ille
qui in mea carne in dextera
patris sedet meus aduocatus
iustus iudex me deprecans dole
tem / de venditio suo tuncetiam vi
sitando osculetur / et signo et
pace amicicie quam pro eo
penitentibus promisit me con
soletur / Anagogice vero sic
Ecclesia hic peregrinans / et ad illam
patriam suspirans dicit Osculetur
me osculo oris sui Quasi dicat Ille
qui michi in scripturis loquitur
et gaudia eterna repromittit /
ipse aliquando presencialiter in iudicio
apparuit et pacis gaudia pro
ore retribuet dicendo Venite

benedicti patris mei percipite regnum quod vobis paratum est ab
origine mundi Quia vero Salomon ab
scriptura loquitur ut maior effectus
exprimatur Scriptura huius libri
dicitur dragma / quod est amatoria
cantilena que ab amatoribus
canitur absque personis / Vnde et illo
carmine dicitur dragmaticon / vbi di
uerse persone introducuntur que etiam
nominantur / sicut in hoc libro / a
diuersis personis absque nomine lau
des canuntur / Canticis sponse
prescripta Sequitur canticum sponsi
Quia meliora sunt vbera tua
vino fragrantia vnguentis optimis hoc hystorice
sic intelligitur Salomon filiam
pharaonis ad se venientem osculosu
scipiens dixit Tu desiderasti
osculum meum / et ego osculor
te frui vberibus tuis / quia
meliora sunt vbera tua vino fra
grantia vnguentis optimis quod est dicere magis
volo vberibus tuis perfrui / quam
vino inebriari vel optimis vn
gentis deliciari / Allegorice autem
exponitur sic / Sponsus in terrenis
adueniens dicit sponse / Tu peti
sti a me osculari / ego presencia
mea osculor te / hoc est dulce
mea tangam te / et pacem amis
sam reddam tibi / fide et dilectione
iungam tibi et pares in filios
regni patris coheredes / quos vbe
ribus tuis lactabis Quia meliora
sunt vbera tua vino optimo Et hic liber
spiritualis est / et spiritualiter spiritualibus
in corpore positis per similitudinem
corporum loquitur Tota ecclesia est
quasi vnum corpus / cuius caput est
christus / caput autem christi deus / Membra
vero huius corporis sunt diuisi in certa
ordines / Vt putta oculi sunt docto
res / vt apostoli / Aures obedientes
vt monachi / Nares discreti vt
magistri / Os bona loquentes vt presbi
teri / Manus alios defendentes
vt milites / Pedes alios pascendo
portantes vt rustici dicente apostolo
Ipse dedit quosdam apostolos quosdam
prophetas / alios pastores / alios doc
tores in edificationem corporis christi

Ecclesie thema verba sunt duo testamenta de quibus iudeos ait lac doctrine sumunt / sicut parvuli lac de uberibus matris sugunt. Vinum autem quod inflat vel bibentes inebriat / est secularis sapientia / que se sugentes delectat et inflat ut dyaletica. Sciencia quippe secularis inflat / caritas vero sacra similis edificat dicit gregorius. Meliora sunt u-bera tua vino. Vel doctrina de duobus testamentis tuis videlicet uberibus prolata qua filios tuos in fide parvulos lactas et nutris / melior est hoc est michi placens / quam doctrina philosophorum quam vini dicunt doctrinis. Secundum dicit meliora probat etiam illa esse bona / quia utilia liberales artes quippe sunt utiles / quia sunt instrumenta sacre scripture ut malleus fabro, arma militi. Sed tamen meliora sunt sacre scripture testimonia prout rectis prolata. Fragrantia unguentis optimis. Vel redolent sancti spiritus donis. Bonum unguentum adlinitum est quod de agrestibus herbis confectum / potiora vulnera sanat. Melius unguentum quod de melioribus speciebus factum interiora morbum sanat. Optimum unguentum est quod de preciosis speciebus constituitur denarios comportans intus dolores fugat et corpus a putredine sanat ut illud Marie in ewangelio quod super caput fudit. Ad spiritualem autem sensum bonum unguentum est oleum infirmorum quo infirmi unguntur in ecclesia. Melius unguentum oleum sanctum quo reges et sacerdotes unguntur. Optimum unguentum crisma quo episcopi reges et sacerdotes christi unguntur. Tropologice vero bonum unguentum est lex naturalis quod in ipso viri alii ut fecerunt per quam placuit Abel et Enoch et alii. Melius unguentum lex scripta. Ut non occides etc. Optimum unguentum sicut dicit: Ut nolo mortem peccatoris / sed ut magis convertatur et vivat. Allegorice autem bonum unguentum est remissio peccatorum in baptismo. Post sanctis melius unguentum bona vita post baptismum per gratiam sancti spiritus ut sobrie et pie et iuste vivamus in hoc seculo. Optimum unguentum septem dona spiritus sancti, scilicet spiritus sapientie et intellectus etc. Ubera lacte doctrine fragrantia ubera matris ecclesie. Tropologice autem sic de anima accipitur. Hec iudicium timens et patrem iudicem peccati dicit sponsus. Anima pulsando osculo pacis anime posuus / ego osculabor te peccata remittendo et pacem beate vite tribuendo. Anima meliora sunt ubera tua vino fragrantia unguentis optimis. Duo homines leguntur interior et exterior. Exterior constat ex tribus videlicet sensu, corpore et vita. In sensu exterior. Interior quoque constat in tribus videlicet in sensu interiori in ratione et intellectu. Corpus constat ex quatuor elementis: terra, aqua, aere, igne. Et hoc habemus cum lapidibus. Vita est vis anime que vivificat corpus et hanc habemus cum herbis et arboribus. Sensus est vis anime que corpus animatum sensificat et hunc habemus cum bestiis et omnibus animantibus. Sensus est quinque partitus scilicet visus, auditus, odoratus, gustus et tactus. Visu quippe colores, auditu sonos, odoratu odores, gustu sapores, tactu dura et mollia discernimus. Sensus interior est vis anime quo preterita presentia et futura ymaginamur. Ratio est vis anime qua ymaginationum genera et species discernimus. Intellectus est vis anime quo incorporea ut est deus et sapientia intelligimus. In hiis tribus constat interior homo / quo nichil habemus cum bestiis. Habemus in hoc ymaginem dei. Comprimitur et hinc spiritus sanctus in scripturis loquitur. Hoc autem differt inter ymaginem et similitudinem quia ymago est in essentia nature

Similitudo vero in imitacione
boni vel mali ymagine dei na
turaliter here(n)mus Similitudine
peccando pdidimus Sicut g(ener)o ex
terior ho(mo) h(abe)t sua membra sibi
congrua Ita interior ho(mo) habet sua
membra sibi convenientia Eius
itaque vbera sunt scriptura sacra
quibus sic indoctos pascit vt
mater vberibus filios lactat
Vinum autem mentem suavitates est
cum potiori quia fratribus mi
nistrat et caritas conformat sol
licita est Sed meliora sunt v(bera) eius vi
Quia magis deo placet doctrina
qua indoctos ad virtutes informat
quam cum qua caritas conformat
Hec verba optime ingentibus
flagitant quod scriptura sacra que
indoctos lactat donis spiritus sancti
exuberant Anagogice sic ex
ponitur sic Ecclesie ad supernam patriam
suspiranti dicit Christus per filium sentencias
Quia vultum patris mei toto
ope desiderans et osculum ve
racis amice in terris postulas
Ergo te osculabor id est eternam pacem
tibi cum angelis dabo et me
ipsum tibi verum patrem manifesta
bo Quia meliora sunt v(bera) tua vino scilicet
Que ecclesie sunt vbera duo karitatis
precepta quibus filios suos ad acti
ua et contemplatiua vita infor
mat ne malum pro malo alicui
sed bonum reddant Vinum autem
est legalis austeritas que precepit
osculum pro oculo et dentem pro dente
reddi et qui occiderit occidi
Sed vbera ecclesie meliora sunt vino Quia
clemencia karitatis magis deo
placet quam severitas legalis
Hec verba sunt flagitii vino opti
Quia precepta karitatis redo
lent plena sancti spiritus donis
Vox sponse Oleum effusum
nomen tuum id est ideo dicitur Christus
apertus missus venit ad sponsam
vncturus vt et sponsam vngerit suo

hystoria intelligitur quod filia pha
raonis salomonem osculatus
sensit odorem olei ex vnccione
regali et dixit Oleum effusum
nomen tuum hoc est sic caput tuum
ex oleo vnccionibus effuso redolet
Ita fama regalis nominis tui vel
pacis vbique refulget Ideo iuuen
tule diligunt te Quod si in re
ita non fuit quod cum ita esse potuit
vtique in signo fuit ut prius allegatum
vero postquam Christus sponsus postulatum sponse
verba sponse ad celum vos filios vn
gentes replevit hic est Postquam
Christus incarnacionem suam dona
spiritus sancti ad docendos populos super
terram effudit Illa ex multis
dicit Oleum effusum nomen tuum
Oleum dum in vase latet non
redolet effusum vero bene olet
Sic Christus dum in sinu patris
latuit quasi nullum odorem dedit
Dum vero effusus in terrene ap
paruit eius cognicio in toto
mundo innotuit Nomen eius Christus
quod est vnctus qui olim in syna
goga latuit vbi soli reges et
sacerdotes oleo vngebantur Et
tunc in iudea notus erat deus Hoc
nunc in ecclesia effusum est sup
omne genus hominum quod oleo et
crismate in regnum et sacerdotium
Christi inunguntur Vnde a Christo christiani
dicuntur Et hoc nomen nunc a
solis ortu vsque ad occasum lauda
bitur quia dum ecclesia Christi suscre
pit per verba fidelium vbique accumulat
que laude susceptori suo canit
Vnde scribitur dicit gloriosus Oleum effu
sum nomen tuum quasi diceret Sicut oleum effu
sum bene redolet sic fama
nominis incarnati vbique refulget
Oleum licet sit insignia Oleum
enim dicitur cura et oleum est signum
pacis et fouet infirmos et sanat
vulnera lumine lucernis ministrat
et omnibus liquoribus supereminet
net hoc Christum significat qui est
vera vnccio et pax vera qui nos
infirmos pro delicto fouit vulnera

pectora pressura volucra curent pigros
et uinculis lunne pbunt oibus
sanctis sup eminet. Dum sponsa
sponsi osculis fruitur adolescen
tulis thorum ingredi et delicijs
frui. Ideo adolescentule dilexerunt te
anime fidelium fide et dilectione
obsecuntur tibi Jhesus. Tropologice
Alt fidelis anima nomen suum vt oleum
effudit. dum famam bone actionis
quasi bonum odorem proximis p
omnibus diffudit. Hoc nomen quasi
in vase latet dum ullum bonum
opus coram proximis lucet. Hoc
precipitur. Luceat lux vestra coram ho. vt
videant opera vestra bona etc. Hanc animam
adolescentule diligunt quia fideles anime
eam in bonis imitantur. Iuxta
anagogen vero eterne ad celestia an
helantium nomen vt oleum effunditur
quando pro odore et luce bonorum operum
in celum sic vt recipitur. Vnde
sancti et angeli diligunt. Que in ecclesia
tum ea de oleo exultant in Christo
et spiritu sancto exultabunt. Et hoc
nomen nunc quasi oleum in vase latet
quam diu ipsa in hoc mundo peregrina
manet. Ad hoc subiungit Vox
sponse. Trahe me post te. Hic
subintelligitur quod salomon postquam
filiam pharaonis osculo concepit
in domum quam sibi edificauit
ascendit. Sponsa eum comitari
voluit et non valuit. Et ita dixit
Trahe me post te. Subiungit adole
scentule scilicet puelle eius. Trahe me
post te. Curremus in odore vnguentorum tuorum
hoc est nos post te curremus
quo odore vnguentorum tuorum senserimus
unguentorum. Illud allegorice legitur
videlicet terre vbi nobiles femine
solent se vngento fricare et adhi
bere quorum odoramine magis
possint placere maritis ut de
Hester et Judith legitur. Allegorice
igitur postquam Christus nomen effundit
sup oliue genus humanum fudit
et odore olei spiritus sancti adolescentule

tulis id est fideles anime ad amorem
suum attraxit. Per durum viam
transiens est in celum. Pauce post
ea sue dulcedinis gustum. Que
illa per eandem viam sequi voles
non valens clamat. Trahe me
post te. quod est dicere Da vires
posse tua vestigia per hanc viam
sequi per quam ad gloriam processi
sti. Via duriusquam est passiones nullis
non appeti. et asperam eo patiet
pati. Per hanc viam ipse id est Christus
est ad gloriam. Cum eum iudei vel
lent regem constituere fugit. Cum
vellent eum crucifigere vltro se
optulit. Hec via licet sit dura
carnalibus tamen suauis est spiritua
libus. Per hanc viam sequentibus
iter precepit dicens. Si quis vult
venire post me. abneget semetipsum
et tollat crucem et sequatur me. id est imitetur
me. Per hanc viam nemo gra
ditur nisi trahetur. Vt scriptum est
Nemo venit ad me nisi pater
traxerit eum. Deus enim nos
ad se duobus modis trahit
et duobus modis impellit. Nota nos trahit ad se duobus modis et duobus impellit
Trahit nos promissionibus dul
cedinis superne patrie. Impellit
nos minis ignis iehenne.
Trahit nos quoque diuersis preis
impellit nos varijs flagellis.
Sic moyses traxit populum promittendo
regni diuicias pharaonem impullit
diuersis verberibus. Quosdam deus
trahit nolentes cum eos gratia sua
preuenit inspirando vt bonum ve
lint volentes inspirantur iuuando
vt bonum possint. Ergo gratia est
cum preuenit vt velimus. donum
est cum iuuat ut possimus arbi
trium vtrumque sequi velimus. libertas
tas si sponte sequimur. Captiuitas
si sequi abnuimus. Tropologice
fidelis anima bonum volens et
perficere non valens clamat Deo.
Trahe me post te. Hoc est fragili
tas si sequentes relabimur. Arbi
trium si sequendo non deficimus
Et hoc non nobis sed gratie ascribimus

Vestigia ad te qui es via
veritas et vita veniam Nullus
enim homo ad primam conditionem nisi
peregrinum tribulationem Anagogice anima
peregrinans supernam appetens
et per se ipsam non valens clamat
Trahe me post te de hoc mundo
ad celestem gloriam ut te in illa
facie ad faciem videam quia
nullus ad illam per se venire po
terit nisi gratia et dextera dei illa
traxerit. Post adolescentularum
Curremus modo vn tu. Est
in fide et ope perfecta scilicet sponsa
digna connubio et in thalamo
glorie collocanda sponsi aut ad
hoc in contemplativa vita di
cuntur amici sponsi in activa
vita amici Ad hoc autem videns
in fide dicuntur adolescentule hii
omnes dicunt post te perfectus in
certis Curremus modo vn tuorum
hoc est precedentem omnes vn
dum faciendo et docendo et omnes
sequemur odorem vnguentorum tuorum i. imitemur
exempla operum tuorum. Vngenta sponse
ecclesie ut superius dictum est sunt
varia spiritus sancti karismata Odor
vnguentorum fama bonorum operum
procedens quod dicitur Curremus in odore
inuenit festinandum ad virtutem
dum tempus habemus Ut scriptum est
Vt nos teneamus Tropologice Quando ad
Tropologiam refertur Cum videt
lapsum aliquem per se consilium di
cunt Curremus modo vn tu
hoc est nos imitabimur tuum
exemplum Anagogice autem
sit Cum feruentes amorem
celestis regni dicunt ecclesie ad
supernum festinanti Nos cur
remus post te de virtute in virtutem
in odorem vnguentorum Vox
sponse Introduxit me rex
in cellaria sua Tradunt hebrei
quod Salomon hunc librum in honorem
filie pharaonis fecerit cum et incompara
bilem domum edificauit Iuxta
sensum historiam postquam eam
introduxit thesaurum suum ei
ostendit et de cellariis varia
pocula obtulit Cellarium enim

dicitur quod celans vinum Cum ado
lescentule cantant ab ea potate
Exultabimus et letabimur in te hoc est co
gaudentes honori tuo Memores
vberum tuorum super vinum i. in memo
ria huius regis dictum Meliora
sunt vbera tua vino hoc est michi
magis placet quam vinum et quia
regi places Recti diligunt te i.
omnes boni tibi congaudent sed
mali inuident. Secundum allegoriam
autem est a christo per gratiam in spiritualem
scripturam tradidit tractat dicit
Introduxit me rex in cellaria sua Cella
ria in quibus varii potus fuerant
sunt libri sacre scripture de quibus
varie sancte scientiis iustitiam
propinant Cum enim lectio de Joseph
legitur quasi poculum castitatis dul
cedinis porrigitur Cum vero de Judith
scriptura recitatur quasi poculum
castitatis propinatur In hoc cella
ria rex sponsam introduxit quia
sensum aperuit ut intelligeret
scripturas. Christus autem ipse se rex
vocat dicit ego quasi filius vni
genitus a patre perficiar ut scriptum
est ego autem constitutus rex ab eo
et iterum ad pilatum cum dicis Rex
ego sum ego sum Data est michi
omnis potestas in celo et in terra In
ipse est constitutus a deo iudex vi
uorum et mortuorum hic solus
rex in scripturis introducere qui
solus potest septem signacula
libri soluere Nunc cantat cum iocun
ditate Natiuitatis passionis resur
rectionis et ascensionis futurum
iudicium Adolescentule dicunt
sponse Nos potando fecisti exul
tare et letari Ideo exultemus et
letamur in te Exultabimus i. corde
i. scilicet operando ea que prospera sunt
vigiliis ieiuniis elemosinis Et
letabimur in te scilicet operando que
quotidiana sunt Regendo orando pre
dicando Et hoc in te quia hec
opera non valent nisi in catholica
ecclesia Memores vberum tuorum hoc est
in memoria huius doctrinam utriusque
legis que sunt vbera tua quia inde
sugimus et duo in scitate et iustitia
sciencie Et hoc super vinum i. super

scelarem scripturam que docet nos
laud(ando) honorem querere et terrenas
divicias congregare. Ideo recti
diligunt te. Anima qui de corpo(re)
recta scripture doctrinam tuam dili
gunt. Secundum mortalitatem mo
ralitatem vero cum quis de se
culari vita ad spiritualem conversionem
venit Gaudebimus etc. Introduxit
me rex in cellaria sua. Claustra
quippe sunt quasi quedam cellaria
in quibus sunt multe consolacionis
pocula. Dum enim conversis vite
sanctorum leguntur, quasi quedam
pocula iusticie spiritualibus pro
feruntur. Omnibus claustralibus
quasi Gaudebit et letabitur inte hoc
est corpore et anima congratulamur
de bona conversacione. Memores ubi
tu i. scripture et sacre studii super
i. scilicet vinum. Et ideo recti dilite
i. quamvis penitentes imitantur
te. Secundum altiorem sensum
sancti iam in celo recepti gratu
lando etc. Introduxit me rex in
cellaria sua. hoc est in commode glorie
gaudia ubi qui esuriunt et siti
unt iusticiam saturabuntur et
inebriabuntur ab ubertate domus tue
et torrente voluptatis tue potabis eos. Cum
sancti in gloria congaudentes cantant
Gaudebimus et letabimur inte hoc est
pro omni congratulamur glorie tue.
Memores ubera tua genitrice dileccionis
qua filios imbuisti super vinum
hoc est super legalem observanciam
de qua eos prohibuisti. Ideo recta
diligunt te i. sancti angeli dili
gunt te. Vox sponse. Nigra
sum sed formosa i.e. hic adlonum
datur intelligi quod nobiles femine
in ierusalem ad reginam cum muneribus
venerunt et ex fusca visa illam
despexerunt, quibus ipsa dixit.
Filie ierusalem. Et ego sum nigra
tamen sum formosa. Nigra ut
tabernacula cedar, formosa ut
pellis salomonis. Nolite me
considerare quod fusca sim, quia mitum
decoloravit me sol. Et eciam
timor me denigravit, quia
filii matris mee pugnaverunt

contra me. Hoc est fratres mei pu
gnaverunt ante oculos meos contra
hostes. Et interim posuerunt
me custodem in vineis ubi a
sole fuscata sum. Vineam
meam propter umbre non custodivi
hoc est a sole me non servavi
hoc usque nunc ita non fuit non
multum curavit eum mistice
res hic intelliguntur ad spiritualem
quippe intelligenciam. Ecclesia
in cellaria sacre scripture per
christum introducta quod bibit hic
aliis predicando eructavit. Unde
mox persecucionem incurrit
infidelium. Anima in gentes infid(eles)
inspecta bonis proscribi et convitiori
diversis penis cruciari quam
adeo delictum despexerit et
vitam eius inspiciamus sine vo
sine honore estimaverit. Nos
ipsa docet se talia propter sponsum pote
pati et propter se interiori hoc est
ad gloriam ornari dicens. Nigra
sum sed formosa i.e. sic tabernacula cedar
sic pellis salomonis. Ierusalem quod
sonat visio pacis superna pa
tria intelligitur in qua eterna
pax christi videbitur. Huius filie
sunt fideles que in celesti ierusalem
regnaturi. Formosa dicitur
forma operis i. odiosa propter formam
fforum quippe est ferrum in
igne candens. Unde dicitur formo
sa i. rubeo rose et lacteo lilii
candore splendidi. Ideo dicitur
sancta formosa, quia in igne
tribulacionis excocta martiribus
rubescit, albescit virginibus.
Cedar fuit filius hismahel
filii abrahe tanto odio omnibus
suis habitus ut nullo loco esset
securus, sed semper tabernacula
mutaret, que sole et tempestate
nimis nigre essent. Cedar ipa
genus cedar dicitur hodie hec
nigra tabernacula nigris ex
coriis contexta cooperta interius
albis lintheis contenta. Cedar
quod dicitur tenebre vel nigredo
significat peccatores nigros in peccatis
ad eternas tenebras tendentes

Hoc nigra tabernacula mala
actiones signant in quibus quasi
tabernaculis nigris fetentibus omnibus
odiosi habitant. Salomon qui
domini fecit templum archa domini
pellibus rubricatis exterius
cooperuit sole et tempestate de
nigratis, vel auro et gemmis intus
ornatis. Salomon quod dicitur
pacificus est Christus, cuius pellis
id est caro erat proprio sanguine
rubricata / sputis flagellis etc.
denigrata. Interius auro et
gemmis id est sapientia et signis orna
ta. Hac pelle archa tegebatur
quia carne Christi deitas velabatur.
Hec pellis fuit ecclesia que
exterius sanguine passionis ru
bricata a persecutoribus iudei de
nigrata interius gemmis virtu
tum ornata. Dicit ergo ecclesia ipsa
ad illos persecutores: Ego quidem sum nigra
quia tamen modo propter passiones
quas sustineo despecta sum sicut
tabernacula cedar, hoc est quasi sum
de furibus et latronibus nigris
in peccatis, sed tamen formosa sum
sicut pellis salomonis, quia per Christum
Christi ornata sum virtutibus. Ecclesia
siquidem olim a contribulibus suis
tanto odio est habita ut nullus ei
locus tutus manendi esset, sed
de civitate in civitatem fugiens
migraret. Unde multi scandali
zati sunt qui christianos miserabi
liores omnibus hominibus reputa
verunt, quibus dicitur: Nolite me
considerare quod decoloravit me sol. Quod
est dicere: Nolite attendere penam
propter quam modo despecta sum,
sed attendite causam propter quam susti
neo penam, quia non pro furto
nec pro aliquo crimine sed pro Christo
hanc patior qui est sol iusticie,
qui sol decoloravit me, id est cum
ardoris amor me modo obscura
vit. Per solem aliquando Christus,
aliquando persecutio accipitur: Christus
propter splendorem, persecutio propter
fervorem. Cum sol iusticie me
illuminavit tunc sol persecutionis
me obscuravit. Quia ipsi
filii matris mee pugnaverunt
contra me. Non quod filia phils

hic loquitur, scilicet ecclesia de egypto educ
ta sub apostolis ad Christum collecta cuius
mater erat synagoga, cuius
filii iudei qui ecclesiam multis modis
impugnaverunt. Christum occiderunt
Stephanum lapidaverunt utrumque
Jacobum interfecerunt, alios flagel
laverunt, alios persecuti sunt. Po
suerunt me custodem in vineis
quia ecclesiam de finibus suis
expulerunt me omnibus ecclesiis pre
fecerunt dico quia causa perfidie
dei contriverunt. Vineam meam
non custodivi. Hoc est primitivam
ecclesiam in iudea non licuit mihi
custodire. Ecclesia persimilis dicitur vinee
Quia sicut vinea foris est arida
intus florida, sic ecclesia in exterio
ribus est arida in interioribus
florida. Insuper Christus est vitis
vera, apostoli palmites, per vite
frutices operum omnes electi.
Admonitionem autem sensum. Cum
fidelis aliquis in sancta conversatione de
specto cultu et humili habitu utitur
a carnalibus amicis et cognatis
despicitur. Quibus dicitur: Vos amici
ti mei vultis esse filie ... id est ecce
ubi nigra id est despecta propter contemptum
mundi appareo. Et reputatis me
sicut tabernacula cedar, id est sicut
ypocritas qui veniunt in vestimentis
ovium intrinsecus autem sunt lupi
rapaces. Qui sunt habitacula te
nebrarum scilicet demonum, sed in oculis
domini sum formosa sicut pellis
salomonis, videlicet instar car
nis Christi exterius ieiuniis et vigi
liis macerati interius virtutibus
decorati. Sicut enim est pellis
mortui animalis, sic ego morti
ficatus in viciis. Et ideo sed habitu
cultum vero in pacificate adeo
non carnalis. Nolite me conside
rare quod fusca sum in vili habitu, sed at
tendite quod hic causa veri solis
Christi subivi, qui cum esset dives
propter me pauper factus est ut me
similem faceret. Qui me decoloravit
dum me desideriis ornatus
colore adhuc habitum permutavit

Nec mirum est vobis appareo
nigra i. despecta quia non inde
ret pagini. Sed ipsi filij ma
tris mee pugnaverunt contra me
michi detrahendo quietem
spiritualis vite invidendo ad se
cularia negocia detrahendo. Et
cum aliter non possent, posuerunt
me custodem inde contra (?)
prefecerunt secularibus contra vineam
meam non custodivi i. spiritualem
vitam obtentu dilectionis proxi
mi et neglexi vite quippe sin
gulorum hominum vinee assimilari
dicitur. Quia sicut vinea circumsepta
est maceria sic corpore circumdata
anima. Et sicut in vinea sunt palmi
tes fructum ferentes, sic sunt
in anima cogitaciones opera proferen
tes. Istis vineis seculares spiritua
lem virum custodem ponunt dum
eum huc et ad officia prelature
eligunt. Sed ipse vineam suam
non custodit dum spiritualem vitam
negligit et curam secularis ne
gocij suscepit. Alter intellectus
anime (?) ecclesie ad superna patriam
anhelans et alios secum predican
do trahere festinans dicit Vos ama
tores mundi, filie urbium nolite. Ego
nigra vobis videor in activa
vita seu in secularibus. Ut taberna
cula cedar i. filiis peccatoribus. Sed
formosa sum in contemplativa
vita seu in spiritualibus ut pellis sa
lomonis ornata in virtutibus.
Nolite ergo me considerare quod fusca sum in
secularibus quia intus fulgeo
illuminata a vero sole in spiritualibus
et multo fusca sum. Etiam filij
matris mee pugnaverunt contra me scilicet
heretici et falsi christiani filij ecclesie
fide non opere impugnaverunt me
falsis dogmatibus et pravis
moribus. Ipsi posuerunt me custo
dem in vineis. Uxor (?) propter illos
suscepi curam in secularibus.
Et vineam meam non custodivi. quia propter
eos contemplacionem ~~celestem~~ celestem

in intimis. Vox sponse. Indica
michi quem diligit anima mea ubi pa
scas ubi cubes in meridie. Ecclesia
ad historiam loquitur more femine
petentis virum suum in invena
tione querentis et ne custodia
militum incidat timentis. Sed cum
verba ad pastorem dirigat quod alle
gorice intelligi vult manifestat.
Ecclesia in persecucione nigra i. despe
cta in vineis custos posita videns
activos cum bonis i. malos cum
bonis in vineis mixtos nec ipso
... passionis posse eos discer
nere petit secundum dilectionis ab ipso
pastore qui segregat oves ab
hedis dicens Indica michi quem diligit
anima mea ubi pascas ubi cubes in meridie. Christus pa
stor dicitur ... quia pascit gre
gem fidelium in pascuis sacre
scripture et ovem perditam re
duxit ad pascua patrie paradisi.
Fideles autem ideo dicuntur oves
quia sunt simplices et innocentes.
Meridies vero est fervor solis et
tempus persecucionis. Tunc Christus
cubat in cordibus credencium
fidem et dilectionem usque in finem
tenencium. Et pascit quos prevaricaba
se confitendo declinabis (?) estu
viciorum se maniganes vagire (?)
aut ... greges
sodalium suorum conventus hereticorum
de quibus multi passi sunt sed
martires esse non potuerunt quia
caritatem non habuerunt sine qua
non prodest ut ipsa passio dicente
apostolo. Si tradidero corpus meum
ut ardeat caritatem autem non ha
beam nichil michi prodest. Ecclesia
ergo inter persecutores et hereticos inter
veros et falsos martires po
sita dicit Indica michi quem diligit anima mea
Christus dicitur. O quem sancta ca
ritate diligo pro quo omnes pas
siones sustineo, da signum co
gnoscendi locum tue mansionis
in tempore persecucionis ne ...
in choro martirum iniustitia ...
hereticorum pro te adorem ... Ecclesia
enim etiam credencium est templum
dei vivi sicut etiam malignancium

est templum dyaboli. Et sic Christus
in templo adoratur fidelium, sed
dyabolus in templo eciam colitur.
Si quis enim hereticum vel diui
tem adulterum vel raptorem lu
cri honorat, plane dyabolum
in eo tamquam templum suum adorat.
Sodales dicuntur quasi simul
edales, qui nobiscum sacramenta
Christi edunt, scripturas legem
nobiscum audiunt, Christum ore
predicant, et de omnibus his non
sunt, quia non que Ihesu Christi sunt
sed sua sunt tantum querunt, id est lucra
vel laudes hominum et sedem preceptum
et cetera; pastores fratres non dilig
unt. Signum cognoscendi tale
est hoc: in hoc cognoscent omnes
quia mei discipuli estis si dilectionem
adinvicem habueritis. In istis est locus
Christi meridianus, in quibus est signum
dilectionis. Tropologice autem fide
lis anima inter veros et falsos fratres
constituta dicit: Indica mihi quem
diligit anima mea. Meridies tamquam sol fer
uet, calor est temptacio que carnis
libidinis vel animi accendit in
ardore; locus autem umbrosus est
tristicia animi. Et sic pastor estu
in meridie in opaco loco decli
nat, sic Christus in estu temptacionis
in tristis cubat, quos et sua the
theoria, id est diuina contemplacione, pa
scit. Sed sunt plures tristi ore non
mente, timore coacti non amore
Christi, aut voluntatem peccandi
sed perficiendi non habent facultatem;
in talibus Christus non habet manendi
locum, quia spiritus discipline fu
giet fictum. Sodales autem sunt
falsi testes fratres qui tamquam veri
christiani sacramenta sumunt, sancti
tatem ficti preferunt. Sed in vesti
mentis ouium lupi rapaces sunt,
quia veros fratres non diligunt. Horum
signum est hic: a fructibus eorum co
gnoscetis eos. Sicut arbores tamen
florent omnes pariter apparent, et
sepe acerbe in fructu pulchrio
res in floribus sunt, tamen in ipso
in solo fructu discernuntur, ita falsi

fratres tamquam veri cum filiis ieiunant,
vigilant, cantant, orant, sed solo
suo odio discernuntur, per quod templum
dyaboli cognoscuntur. De talibus anima
dicit fidelis: Indica mihi quem
diligit anima mea etc. Anima Christo loqui ex
toto est vocis noticiam veritatis que
est Christus. Anime loqui est secre
ta veritatis ei aperire. Quod per
sonam propriam que diligit dicit,
magnum dependencium absentis compre
hendit. Animam ponit pro vita, ut illud:
Qui odit animam suam, id est vitam suam,
custodit eam. Dicit ergo: Indica
mihi quem diligit anima mea etc., quasi diceret: O Christe vita
vite quam diligo, pascua, id est pro vita,
indica mihi interna inspiracione
in quibus requiescis in estu
temptacionis, et quos pascis pa
stu tue dilectionis, ne vagari inci
piam post greges sodalium tuorum, hoc
est ne dum quero te in veris fratribus
honoris vaga mente dyabolum
inveniam in falsis fratribus homi
nibus, in quibus cum caritas que deus est
non habitat, in falsis que est
dyabolus regnat. Anagogice vox
ecclesia presentia fastidiens et futura
appetens dicit: Indica mihi quem diligit anima mea.
Meridies dicitur quasi dies merus, id est
media dies, vel meri, id est puri dies,
quando sol in centro celi clarius
lucet, et significat splendorem eterne cla
ritatis, quando sol iusticie Christus
in patre et cum spiritu sancto medius ful
get. Greges autem sodalium sunt
ordines angelorum, qui sunt soda
les, quia et in gaudiis similes
sodales. Dicat ergo ecclesia Christo: Indica
mihi quem diligit anima mea etc., quasi diceret: O sol iusticie,
qui me decolorasti, qui me de
amore seculi ad amorem tuum permu
tasti, notifica mihi gloriam tuam, qua
in claritate divinitatis patri et spiritui sancto
equalis fulges et angelos tua
visione pascis, ne vagari incipiam
post greges sodalium, hoc est ne dubia
mente in agminibus angelorum
te sicut nobis locutum cogitem.
Vox sponsi. Si ignoras te,
o pulcherrima inter mulieres. [illegible] [illegible] [illegible]

locum amice que venit se in me
videre dicens. Si ignoras locum
in quo habitem, sequere vestigia gre
gum et invenies me in taberna
culis pastorum. Allegorice autem
sponse interroganti de loco in quo
sponsus manet ipsum locum habitacionis
sic demonstrat dicens O pulcerrima
subaudis in fide inter mulieres i.
inter hereses. tu es locus meus
et ideo locus mee requiei et
quando te video ibi locus est manendi
Quod si ignoras te locum esse
mee mansionis Egredere de hac ig
norancia et abi post vestigia gre
gis hoc est imitare quod iudeorum
qui unum tantum locum in urbe habent
ubi deo sacrificaverunt in quo taber
naculum vel templum tamen fuit quod
locus archa dei fuit. et ibi
pasce edos tuos i. dona carnali
suspicientes iuxta tabernacula pasto
rum hoc est secundum scripta prophetarum
Pulcherrima dicitur quia pulchre carens
est intelligitur earum pastorum pulchre
pastorum carencia. Aliter dicitur
quia mollier et intelligitur multi
hereticorum vel impostorum qui mol
les i. proni sunt ad pervertendum gre
ges sicut iudei qui baculo legis
congregant ad cultum dei qui sunt
carnales per vulgatam lascivi
ad sinistram manum iudicis consti
tuendi. Pastores sunt prophete quorum
tabernacula sunt eorum scripta. Sicut
enim in tabernaculis habitant
militantes sic in scripturis se quod
rent contra vicia pugnantes. hoc
alio modo potest intelligi. Si ipsius
ignoras dubitando te esse me
um locum Egredere de hac dubi
tacione et abi post non pas
sibus corporis sed affectibus cordis
post vestigia gregum i. post
fidem precedencium prophetarum et pasce
edos tuos i. instinctus carnales
iuxta tabernacula pastorum hoc est
secundum doctrinam apostolorum. Aliter si ig
noras te signatam meo re
demptam et ideo in sede ponatur

Egredere de gregibus meis et abi
post vestigia gregum tuorum et sequere
exempla eorum et pasce edos
tuos hoc est dona carnales iuxta
tabernacula pastorum i. secundum doc
trinam hereticorum. Tropologice — *tropologice*
vero anime loquitur Christi quieti dicit
sponsus O pulcherrima in conversacione
inter mulieres i. falsos fratres est locus
mee mansionis in qua posita
est sedes dilectionis ut scriptum
est Anima iusti est sedes sapiencie. Et
si in contemplativa vita igno
ras te locum esse meum egredere
ad activam et abi operando post
vestigia gregum tuorum i. post sanctam in
gregacionibus degencium et
pasce edos tuos iuxta tabernacula pastorum. hoc
est dona carnales cogitationes
secundum vitam patrum in quorum
fide et operacione et doctrina po
sui michi locum. Anagogice
autem ecclesie depingit celestia dicit
sponsus O pulcherrima in dileccione et
pulchritudinis inter mulieres hoc
hoc est inter ceteras animales filios
hominis pertinentes Si in hac vi
ta ignoras te qualis futura
sis in illa gloria Egredere de corpore
et abi post vestigia gregum i.
imitare quod martiri et pa
triarche hoc est reficere ipsos suam
mentem in festivitatibus iuxta ta
bernacula i. iuxta corpus apostolorum vel
illorum successorum qui erant pasto
res ipsorum quorum corpora dicuntur
tabernacula dicente Petro apostolo
velox est deposicio tabernaculi
mei i. solucio corporis mei. Si corre
spondeat cum corporibus illorum re
gestis ipsorum, certum spiritibus eorum
in celo regnantibus. Vox sponsi
Equitatui meo in curribus pharaonis
assimilavi te i. tibi videtur
sonare quasi Salomon de philo
sophia filie pharaonis Vox es digna ut
post gregem eunt que cum quod
latu in regali curru pharaonis
aducta per deserto historia hec ta
gitur quam populus dei in egypto afflictus

per sanguinem agni liberatur, per
mare rubrum adductus celesti
pastu in terram repromissionis
introducitur. Quem pharao cum
curribus et equitibus insecutus
fluctibus maris est obrutus. Egyptus dicitur tribulatio.
Allegorice autem, scilicet et hic mundus
tribulatione plenus Egyptus
dicitur, quia tenebre, et sicut in
mundo tenebris horrendis. Populus
in Egypto afflictus est, videlicet populus
in hoc mundo oppressus. Moyses qui
populum per sanguinem agni de Egypto liberavit, scilicet Christus verus
agnus qui pro sanguine populum
de tribulacione mundi et de tenebris inferni redemit. Mare rubrum
scilicet baptismus in Christo videlicet
rubricatus. Terra repromissionis
scilicet beatitudo regni celestis. Pharao
qui sonat elidens, scilicet dyabolus
qui elisit genus humanum, pariter
hic fluctibus maris obruitur cum
curribus et equitibus quando infernalem
ignem et sulfure possidebit cum hereticis et persecutoribus.
Dicit igitur sponsus consolans sponsam:
O dilecta mea, id est secretalis mea,
tibi nota facta omnia que audivi
a patre meo, quia a persecutoribus
et hereticis talia passa qualia olim
populus meus in Egypto, et non
es secuta greges hereticorum, sed
fugisti in tabernacula pastorum.
Ideo assimilavi te equitatui
meo in curribus pharaonis. Littera est sic:
te reputavi exercitum meo in
Egypto afflicto existenti in
curribus pharaonis, id est quando pharao
persequebatur eum in curribus.
Sicut eum tunc liberavi, ita te
liberabo de gregibus hereticorum
et persecutoribus qui sunt currus
pharaonis, id est dyaboli, et tu pastoribus
qui sunt currus mei introducam te in terram viventium. Tropologice autem: Anima sponsi
est in curribus pharaonis quando
fidelis anima constituta est in falsis
fratribus qui sunt currus pharaonis,

id est dyaboli. Hanc equitatui suo
assimilabit, quia eam predicatoribus eius id est deportabit. Hii
quippe sunt eius equites, quia
eius iniusticiam impugnant. Ipsi
sunt, ipsi sunt equi quia curam
eorum in pudinem trahunt de terris
sedit. Ascendens super equos tuos
et quadrige tue salvatio. Anagogice vero anima
de Egypto huius mundi fugiens et
ad veram patriam tendens est
in curru pharaonis quam diu pulsata
scilicet hic cum malis. Hanc exercitui suo
assimilabit qui angelicis agminibus associabit. Vox sponsi.

Pulchre sunt gene tue sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas
argento. Turtur ad hystoriam moraliter.
Audistis amicam laudatam
ac munera ei promittentis. Que
cum in meridie quesivi in tabernaculis pastorum invenit, et hanc
laudem et promissa ab eo audivit.
Turtur vero ad allegoriam ecclesia
vero in persecutione videns inter
hereticos quam inter catholicos quam
Christo pati metuens dubio errore
decipi quesivit sponsum in grege
sodalium, id est hereticorum, non invenit.
Quesivit eum in tabernaculis pastorum
vel catholicorum et ibi invenit
qui eam laudibus extollit et
munera promisit dicens: Pulchre
sunt gene tue sicut turturis. Cum membra
corporis ponuntur in scripturis officia
eorum tantum in significatione.
Cum vero aves introducuntur colores
vel nature eorum assignantur.
Tota ecclesia scilicet primum corpus cuius
caput est, membra eius sunt ordines electorum. In genis notatur
verecundia. Gene igitur ecclesie scilicet ille
ordo inferior qui verecundantur clam
coram deo, palam coram hominibus
peccare, sicut monachi et heremite.
Hee gene pulchre sunt quia se peccasse
vel peccare erubescunt. Turtur
est aurei coloris et [illegible]
[illegible]. Turtur felle caret, sed
uno compare gaudet. Hec duo

gerit figura xpi quia aurcu
colorem hnt dum celeste vita
docent p cantici gemunt qui suspi
ries in celum gemunt q hnt
gemitus surdum et mutum alam
dibus sz repit felle caruit q
simudem non hnt Vno compa
re gaudet i societate vnius
eccie katholice gaudet / Gene
q sponse sut / sicut gene tur
turis / quia ille ordo in eccia p
cante verecundia imitator
est x imitator s aplorum qui
aureum hnt colorem / q quasi
corum metelis e pgaudio mundi
gemunt gemitibus inenarrabi
libus felle malicie caret vno
corpe gaudent xpi / / Collum
tuu monilia / Collum iungit ca
put et corpus et tenuit escam
incipite accepta in corpus Collum
eccie ordo platorum tenuit pdi
cando in corporibus qui vbo et x
eccie iungit capiti xo atq escam
sacre scripture et doctrine accipi
te x accepta tenuit pdicando
in corpus eccie monile quod
munit et ornat pectus e sigund
virginis eccie xpo desponsate ne
adulterium ullum in mittat i signum
aliene Collum i eccie est sicut
quia ordo platorum bene vivendo
ornat et vite pdicando munit
pectus virginis eccie xpo despo
sate ne adulter hereticus ullum
pue dogmatis in mittet i signum
fidei katholice / Et nonch hij
duo ordines preteris ponuntur
Quia hij duo magis in eccia
necij noscunt Alter indoctis
pdicando alt peis regendo dt
ho sponsus Sammea intabunaclis
tedru nigra intabunaclis pas
torum pulcra / pulcre sut gene
tue et collu tm sic mo / qui st
equites mei pastores tui qui
sut ut turtur vita simplices
vt monile scriptis te ornantes
quibus potens agregibus hereticorum
muniri aquibus timebas cor
rumpi Et tali ornatu muniais
Ergo et pater et spus sanctus
vt ego Ropifices mei ornato
res tui murenulas aureas fa
s sacris scripturis sapia splen
didas vermicula argento hoc z
viris eloquencia / Deus q olim
dixit faciamus hoiem ipse nunc
dt hom faciemus murenulas
tibi i ad honorem tui Sacra
quippe scriptura est esca tunice
sua alpentis viris scripta et hoc
est honor anime fiuata aqu
rem e pistis informiue suo
consistens tenlatus et conglobatus
no comedens sed sugendo hu
morem et succum trahens adm
similitudinem sunt murenule i in
aures que sut ornatus mulierum
et intelligunt sacre scripture /
que docent obediam que z or
natus aurium hec scripture dulcis
exhortando simplices z humiles
vt murenula silgunt humorem
peti exhibunt aurum qd omnia
metalla precellit sigt sapiam q
omnia transcendit murenule sut
aurce / quia sacre scripture sapia
resplendide insigne sunt sub vti
vt aurum exornato argento
quod nitet et exprimit eloqu
ciam / que tropis et figuris
nitet et rethoricis coloribus
dulcis sonat Scripture sut vmi
culate argento i eloquencia distinc
te et sentenciis variate vmiculae
etenim z variae inmodum vmis
flexuosi contorque hijs monilibus
est sponsa ornata a sponsi opifi
cibus Tropologice sicut exterior
homo ht sua membra . ita interior
ho ht sua / Gene i aie e verecun
dia qua verecundatur se no facienda
fecisse vt facienda neglexisse /
Hec sut pulc / quia boni actioni
intente hec gene sut turturis
/ quia fidelis aia gemit se i hoc
corpe pegrinari adiuo eum sol
singlat consorcio aie / collum est
intellectus qui aiam et corpus
iungit et spm ut caput z corp
Due quippe q vires sut anime
superior que vocatur spus qua
spualia tenetamus inferior q

vocatur ara que corporalia
tractamus et disponimus. Hec
duo intellectus quasi collum corporis
et caput iungit dum spiritum et
animam unam subiam esse intelligit
Effectum accipite acceptum in cor
tinuit dum spiritualia que intel
ligit inventum memorie re
condit. Hunc monile est interior
sensus variis sententiis ut precio
sis lapidibus insignitus in
auris eius est obediencia auro sa
piencie et argento scientie decorata. Se
anagogen vero est ad supernam
patriam suspirans morem tene
gerit que se in hoc modo pe
regrinam gemit unam rem a domino
petit ut inhabitet in domo domini
omnibus diebus vite sue. Ornatur
hunc monile et in auris cum Christus
splendens in gloria patris. Alia
translacio sunt hec similitudines
aureas faciemus tibi cum distinc
tionibus argenti quoadusque rex
in accubitu suo est quod est dicere
aurum id est feliciam meam in presenti
vita non potes videre sed similitudine
celestis claritatis pellucidorum scrip
turarum videbis per speculum in enig
mate donec omnibus appareat
qui nunc latent in divinitate. Vox
sponse. Cum esset rex in
accubitu suo nardus mea dedit odorem suum.
Ex delectam dat intelligi quod amica
dilectum quesivit in tabernaculis
pastorum cubantem invenit et
ipse eam monilibus auro et
gemmis factis ornavit. Ipsa vero ei
unguenta confectio mirra et
botris confecta obtulit. Allegorice
vero primitiva ecclesia ante adventum
Christi in multis filiis suis dominum in
libris gentilium quesivit. Et sic
ingredientibus sodalium erravit. Sed
tunc in tabernaculis pastorum
cubantem hoc est in libris prophetarum
latentem invenit, quia ei mo
nilia auro et gemmis insignita
dedit, quia ei legalia precepta
preciosis promissionibus plena coniunxit.
Ipsa quoque precibus unguenta obtulit
dum se salvandam precibus incarnationem

passionem et resurrectionem credidit et his
inherens interim dum esset in mensa
sua hoc est dum rex glorie Christus
latuit in sinu patris accubitum
quippe est in se esse respice pro nardo
vero incarnacio primum eius pas
sio probatum ipsius resurrectio.
Significat species arborum vel herbarum
prefine in scripturis ponitur. Nardus
namque est arbor aromatica
parva spicosa et odorifera de qua
fiunt optima unguenta. Ut illud
Marie unguentum factum erat de nar
do. Nardus quoque ponitur pro humilitate
et unctione quo sanatur infirmi.
Christus fuit nardus arbor unguen
taria qui factus est humilis, quibus
medicina primus id est humilis, quia
cum esset in forma dei humiliavit
se ad formam servi. Spinosus quoque
de peccatoribus natus odoriferus
quia virtutibus refertus, qui fructus
est unguentum unde salutis quo vita
eius dominus sanavit omnem
languorem et omnem infirmitatem.
Dicit ergo. Cum esset rex in accubitu suo
id est rex glorie cum esset in humana
natura nardus mea id est virtus eius sancta
mea medicina dedit odorem suum hoc est
noticiam suam per apostolos qui ce
cos illuminavit mortuos susci
tavit et omnes egros sanavit.
Vel cum esset rex in accubitu suo
id est Christus post ascensionem in gloria
patris. Nardus mea id est operacio
mea dedit odorem suum videlicet odoriferum
obsequium. Tunc diu quesitum
dilectum sponsa invenit in tabernaculis
culis pastorum id est in doctrina apostolorum
qui dedit ei monilia hoc est spiritus
sancti carismata. Et ipsa optu
lit ei unguenta id est fidei sue salvatoris
opera. Aliter dum esset rex in accu
bitu id est in sinu patris vel in utero
virginis. Nardus mea id est humilitas
mea dedit odorem id est bonorum operum per
nardum quoque humilitas esse intelligi
per quam aliis sanitas boni odoris
debetur vel rex hic accipitur ecclesie
in suo predemptorum prelatus
et dilectus. Cum esset rex in accu
bitu id est Christus in ecclesia nardus mea
id est odorem suum hoc est humilitas mea

cepit salutem. Quia fasciculus
mirre dilectus michi. Hoc est id est amaram
mortem Christus prius subiit
quia me de morte redemit. Mir-
ra namque est arbor arabie
altitudinis quinque cubitorum similis
spine quam athaniam dicte eius
gutte viridis et amara. Unde
et nomen accepit mirra. Gutta
eius sponte manans est preciosior
cortice[illegible] melior que medi-
cis infirmitatibus salubris est. Et
mortuorum corporibus ne vermibus
et putredine consumantur conducens
id est mirra significat amaram mortem
Christi que variis infirmitatibus me-
delam contulit et putredinem
peccatorum a nobis depulit. Unde
et in cruce mirratum vinum ac-
cepit. Et Joseph corpus eius in-
ter eam condidit. Per fasciculum inte-
gerrime passionis Christi. Factus
est mirre fasciculus cum de cruce
ablatus mirra aloe est perlitus.
Dicit igitur sponsa fasciculus mirre
dilectus meus mihi quasi diceret dilectus meus
quem ego diligo pre omnibus qui mihi
fuit nardus in incarnatione
factus est mirra in passione
amaram mortem prius sustinens
amaram mundi pressuras pati me docens
et ideo inter ubera mea commorabitur
hoc est in cordibus utriusque testamenti que
sunt ubera mea predicabitur ut mors
dilecti mei que principia salutis
subiit sit in memoria mea. Certe
est quod cum fuit mirra in morte
factus est michi botrus id est leticia
in resurrectione. Unde sequitur. Botrus
cipri dilectus meus dilectus meus mihi in vineis
Cyprus insula pomis mi-
re magnitudinis botrus [illegible]
fert. Vel cyprus est arbor egip-
tia similis salici [illegible] flores mi-
ri odoris et per botros. Botrus
plenitudo pomi. Cyprus autem
dicitur gaudio vel floratio et significat
Christum qui in cuius morte mor-
tua refloruit que etiam leti-
ciam attulit. Ipsius cipri botrus
fuit Christus patibulo crucis suspensus
de quo flos dixit illud vinum
quod dat plenum gaudium. Hic
est botrus que duo in vecte ad
filios israel portaverunt sicut Christus
in cruce pendens quem prophete
et apostoli ordo prelatis demum
universis predicaverunt. Cui ergo fuit
fasciculus mirre in amaritudine
passionis ipse constitit botrus
cipri in dulcedine resurrectionis quia
in eum tristificat vinum letifi-
cat. Dicit ergo sponsa Botrus
cypri dilectus meus mihi. Quasi dicat ille
qui ut prius in cruce pendebat
factus est michi botrus potus
leticie. Et ideo est meus dilectus
quia diligo eum pre omnibus. Et hoc
in vineis engaddi id est in moribus eorum
Engaddi quippe est fons in quo
olim in quo sacerdotes lavabant
hedos quos solebant immolare.
Et ideo dicitur fons hedi per engaddi
quod dicitur fons hedi designat fons
baptismatis hedi id est peccatores la-
vantur a vitiis. Vinee autem sunt
ecclesie in fonte baptismatis lote
aliis presentes vinum vite alit.
Engaddi est locus in quo balsami
crescunt que in modum vinearum
excoluntur. Quas ideo vineas
appellat. De balsamo autem et oleo
crisma conficitur quo christiani consecran-
tur. Botrus ergo cypri est in
vineis engaddi quia Christus potus
leticie est in ecclesia unctus sancto
crismate qui fuit nardus na-
scendo. mirra moriendo botrus
resurgendo. Moraliter autem
rex in accubitu suo est deus Christus
in anima iusti requiescit. Anima
quippe iusti est sedes sapientie.
Huius autem nardus dat odorem
dum humilitas eius surgit bonorum
operum opinione. Huic fit dilectus
mirre fasciculus quando ad anima
passionis Christi in qua colligitur
quod amaram compassionis pati
disponit inter ubera eius quod cor-
ditur in terra eius quod est inter
ubera predicatorum recepit. Botrus
cypre quod confusio sonat fit eius
in vinum engaddi dum gaudet de
confusione baptizatorum et penitentium

agentibus. Anagogice vero dicitur
ipse in accubitu suo est nardus
sponse odorem dedit, quia dominus
Christus in gloria patris latet cum
famam bone operationis ubique
diffundit. Dilectum ut fasciculum
mirre inter ubera collegit, dum
eius amorem ei omnium anima
rum unit que mundus diligit. Bo
trum cipri in vineis engadi
qui est locus balsami ostendit
dum Christum post finem vite in sua
cristianitate unctum in celo videre
desiderat. Vox sponsi. Ecce
tu pulchra es amica mea, ecce tu pul
chra, o. t. co. Mutuum ad hyst. Rex
reginam in monilibus ornatam
collaudat. Mutuum vero ad alle
gor. Christus ecclesiam pulcherrimam
donis decoratam laudibus celebrat
et hoc quod dicit pluralitate dicit
columbarum, vel bis pulchra due ecclesie
designantur. Una ante Christi
adventum, sub apostolis una tamen
amica, quia utraque una fide
Christo iuncta. Credit enim ecclesia ista
credidit iam factum, illa credidit
futurum. Neminem moveat
quod duas ecclesias vel plures dicimus
cum una katholica ecclesia predicetur.
Sed licet sit una tamen pro diversis
locis plures statibus nomine iuste
dicuntur, sicut multe sorores tamen sit
una scribuntur. Ecclesia autem ideo
columbe comparatur, quia vii
donis spiritus sancti illustratur, sicut
columba vii naturis decoratur.
Columba quippe in petra nidi
ficat, alienos pullos nutrit,
puriora grana eligit, felle caret,
rostro non ledit, iuxta fluenta
habitat, congregatim volat. Sic
ecclesia in petra vel in Christo in fide
et opere edificatur. Alienos a reg
no dei verbo et exemplo nutrit
pueros suos. De libris gentilium
vel hereticorum eligit meliora, mali
cie caret, neminem detrahendo
ledit. Iuxta fluenta scripture

habitat, ut raptus accipitrum id est de
monum evadat. Multos secum ad
gaudia celestia laborant volare. Colum
be hoc est ecclesie ante Christi adventum
de celo ipsi oculi prophete fuerunt, qui
ei etiam lumine Christum previderunt
et videntes dicebant altius eo
lumine sunt. Ecclesie post Christi adventum
de celo ipsi apostoli extiterunt, qui
eum ad verum lumen id est Christum perdu
xerunt. Dicit ergo sponsus: Cantica
mea tu omnia secreta patris mei
nota feci, quia te utroque testamento
mee passionis misteria mortis mee
botro in vinis inebriavi. Ecce in
passione mei tu es pulchra in fide,
ecce coram hominibus tu pulchra es in
opere, quia oculi tui id est prelati tui
simplices sunt oculi columbarum
sicut prophete et apostoli doctores ecclesie.
Oculi enim ducunt hominem ne in
lapidem offendat. Ita doctores
ducunt ecclesiam ad vitam ne in lege
dei ambulando ad lapidem offendat.
Tropologice autem anima Christi
amica est pulcherrima tota ab origina
li peccato, ipsa pulchra ab actuali peccato.
Cuius oculi sunt ratio qua verum a fal
so discernit et intentio qua fa
cienda providet. Ipsi oculi sunt columbarum
si bona que eligit bona intentione
facit. Oculi autem corvorum sunt si bona
que facit mala intentione peragit,
sicut hi qui vel laudis gratia predicant vel
elemosinas tribuunt. Anagogice
vero ecclesia peregrinans est pulchra in
dilectione dei in contemplativa vita,
ipsa pulcherrima in dilectione proximi
in activa vita, et ideo dei amica
suspirans ad secreta celestia. Cuius
oculi sunt episcopi et alii doctores ad
vitam eam ducentes. Qui sunt
oculi columbarum sicut Christus et sanctus
spiritus apicibus illuminati. Christus comparatur
columbe que septem naturis
assimilatur, quia septiformi
spiritu plenus predicatur. Unde et
columba pro eo in sacrificio ob
lata. Columba est figura spiritus
sancti, gerit qui vii donis spiritualibus
subsistit. Et columba super Christum

trop[ologice]

apparuit / et columba ramum olive
in archam retulit / Ad hanc visi
onem ducunt eum illi oculi ut
in lumine videant lumen s. in
patre filium in utroque spiritum sanctum
// Vox sponse / Ecce tu pulcher es
dilecte mi. et decorus. lectulus noster floridus. Tigna do
morum nostrarum cedrina. laquearia nostra cypressina. Iuxta hystoriam
Xnima dilectum gubernatorem vero
pastorem in meridie quesivit / et
invenit a quo monilibus orna
ta et laudata atque ad regalem
aulam remeat in lecto cum dilecto
quiescens sponsum et lectum et domum
laudat. Iuxta allegoriam vero ecclesia christum
etiam in tepidis animabus occup
atum in meridie persecutionis per
diversa tormenta quesivit / pastorem
invenit a quo virtutibus ornatur
propter reverentiam / laudatur qui eam
quasi de agro in palatium revocat
dum eam de persecutione in pacem
reducit, in lecto quietis et securitatis
collocat pro qua pacis quiete laudes
letabunda cantat dicens / O mi pre
omnibus dilecte / ego que fui prius
deformis et feda per te ornata facta
sum pulchra / quia tu naturaliter
es pulcher / in virtutibus divitiis / et
decorus in sanctitate humanitatis / facies
pulchros in fide et decoros in opera
tione / Christus quippe secundum divinitatem
est ipsa pulchritudo a quo pulchra sunt
omnia que pulchra sunt / Cuius pul
chritudinem sol et luna mirantur et nunc angeli
desiderant prospicere / Secundum humanitatem
vero est ipse speciosus forma pre filiis ho
minum / Quia naturaliter sic se fuit / ut
in monte apparuit / quando ut sol re
splenduit / sed quia mortalibus
visus claritate vultus eius vide
non potuit sub lacerna latuit ut
scribitur. Ecce vidimus eum non habentem
speciem neque decorem / Sic facies
Moysi ex colloquio dei tam pul
chra fuit quod filii Israel intendere
in eam non potuerunt / et ideo vela
men ante se habuit / Unde scribitur
quod facies Moysi erat cornuta quia
radios per quos sol de se emittebat
// lectulus noster floridus / Secundum
diversos ecclesie status variatur pa

ximo diximus. Tempus persecutionis
vocavit meridiem in qua solis
ardor fervet / Tempus pacis vero
nominat lectulum in quo est
quies securitatis / Sic ergo persecutio
dicta est meridies in qua ecclesia
estuabat / sic pax ecclesie nunc lec
tulus in quo in contemplatione sponsi
sui secura quiescit pro divinis lau
dibus aut ideo lectulus dicitur quia
pax brevis est qua ecclesia fru
itur / Qui lectulus est floridus
quia in pace tunc plus fidelium
est bonis actibus intentum qui
in persecutione a bono studio fuit
retardatus. Vel lectulus est homo
divinus in quo deus sponsus cum
sponsa sua humana natura requi
evit / Deus quippe erat in christo
reconcilians mundum sibi / Ideo ille
lectulus noster floridus dicitur / quia ecclesia
propter christum est deo iuncta / qui
lectulus est floridus / quia etiam
in iuventute immortalis / qui prius
quasi marcidus mortalis fuerat /
Et quia tu pulcher es a pulchro
patre natus / et lectulus noster pulch
ra casta matre procreatus / Ideo
et domus nostre pulchre ab artifi
cibus nostris / de cedris et cypressis
que sunt cedrus et cypressus dum
multis adiuncti spiritu edificante.
Nam tigna domorum nostrarum cedri
na laquearia nostra cypressina / Tigna
sunt superiora tabulata domus
id est tecta / Laquearia vero inferiora
tabulata picture aptata / Cedrus
est lignum imputribile bene
redolens / Cuius resina est pestif
era ceteris / quia languidi me
bra curat / vermes in ulceribus
necat / odore serpentes et muscas
fugat / Cypressus est lignum vir
tute cedro similibus templorum
aptum impenetrabili soliditate
numquam olere credit / Precisum
numquam revirescit / Domus dei
est ecclesia in qua christus habitat /
ut pater familias in domo / que
domus sunt multe ecclesie per diversos
situs terrarum. Ut Romana ecclesia
Ierosolimitana vel Constantinopolitana /
Tigna harum domorum que pulchrem

et tempestate repellunt sunt episcopi
et alii prelati catholici que scriptis
et doctrinis domum dei scilicet ecclesiam
ab hereticis defendunt. Hec tigna
sunt cedrina, quia eorum opera
sunt imputribilia et prefirma
bene redolentia doctrina eorum
ut resina picta curat vicia
vel demones fugat. laquearia
vero picture harum domorum sunt
subditi in ecclesia scilicet continentes vel
coniugati elemosinis et bonis
operibus ornati. Qui sunt cypressini templo dei apti non rede
euntes ut canes ad vomitum
peccati. / Tropologice fidelis anime

Tropologice

est lectulus in quo predilectorum
requiescit xpc. Cuius lectus
floret dum ea se ornando vel
legendo contemplando [illegible] anime
... bona conscientia in qua ut in lecto
secura quiescit anima. Cuius lectus
floret dum ea aliis bone
vite exemplo prebet. Ipsa est
et domus dei in qua xpc habitat
ut sponsus in thalamo. Cuius
tigna sunt principales virtutes
prudentia fortitudo iustitia
temperantia. laquearia obedientie
... que cedro vel cypresso comparantur, quia sicut hee arbores
in ramis sic in bonis operibus
multiplicantur. Vel domus anime
est corpus, tigna vero eius
quinque sensus, laquearia corporis
membra que sunt cedrina et
cypressina dum militant ad mundum
spiritus. / Anagogice autem xpi

Anagogice

lectulus et ecclesie est contemplativa
vita in qua requiescit a secularibus
turbationibus. Cuius lectulus floret
dum multitudo religiosorum se in
artibus et in scripturis exercet.
Domus cedrinis et cypressinis
lignis ab opificibus edificate sunt
claustra a sanctis patribus regulis
et honestis institutionibus constructa.
Tigna sunt cedrina prepositi et
abbates simoniam redolentes qui
verbo et exemplo alios nutriunt et
vinces animum se muniendo ...

tingunt. laquearia autem cypressina
sunt monachi et omnes religiosi
quorum servitiis cotidie templum
ornatur dei et aliorum omnium ornamento
proficiunt, et sic cypressus recisa non
revirescit. Unde etiam ante fores
mortuorum poni solebat. ita
ipsi nunquam secularia repetunt
quibus abrenuntiaverunt et quam
semper putant mortem aspiciunt
et in habitaculis dei coedificantur votis
et moribus aptentur. // Vox
sponsi. Ego flos campi et lilium convallium. Canticorum ii.

Cantica ii. in hoc prima a. m. in ... f.
Aliud dat intelligi. Quia lectus
dilecti floribus septus fuit. Ex
odore et pulchritudine ipsa de
lectata sit, quia dixit: lectulus
noster floridus. Et ipse blandiens ei sta di
xit. Allegorice autem etiam perfectorum
que est lectus floridus tingit dum
in perfectis in fide tamen floridis stipat
in flore nondum fructus exibitur.
futurum. Ita in perfecta fide stat non
opera. Ecce flos est xpus scilicet perfide
illorum ornavit qui dicit: Ego flos
campi, quod est dicere: ecce lectulum in
floridis infidelibus hoc est omne
quia ego sum flos campi, id est
ornatus populum ... Flos dicitur
a flore quod cito fluit. Campus

flos

id est terra inarata et pascualis ...
se proferens flores. Campus
est tota ecclesia in fide incorrupta
in qua sunt pascua vite que
profert varios flores id est diversos
iustorum ordines, scilicet rosas martyrum
lilia virginum violas confessorum
et alios flores continentium et le
gitime coniugatorum. Huius campi flos
id est decor est xpus. ornatus omnium
fidelium. Flos campi ipse dicitur. flos
primus nimius rubicundus et est
corporis humilis fructus ipso sanguine
rubricatus. Campus est terra inarata id est virgo inviolata, cuius flos
est xpus quia de virgine natus ipse
est lilium convallium. Quia humi
humilium intimum suorum (?) a lilio vero
considerantur quia est candidum
et habens aureum colorem preeminente

vi

et est odoriferum et pandulum
et semper micturum. Sic xpus est
candidus in sanctitate. Item
in dulcitate odoriferus in predicatione
pandulus in suscipiendo peniten-
tes. Incumbens ad condescendendum pec-
catoribus et sublevando eos. Ipse
est lilium convallium. hoc est ornamen-
tum fidelium. Sic enim convalles
sunt inter duos montes ita fideles
sunt inter duas leges vel inter duos
populos scilicet iudeos et gentiles. Sic
lilium inter spinas. Cant. ii. inter filias. Quia
xpus ideo ego sum lilium convallium
scilicet ornatus humilium, sic eris tu
amica mea inter spinas ut decus
gentium. Et sic ego lilium sum inter
spinas scilicet inter iudeos me pungen-
tes et lacerantes / sic eris tu etiam
amica mea inter gentes filias ba-
bylonis id est confusionis que te multis
spinis tribulationum pungent et multis
penis lacerabunt. Superbia terra
honor / cito floret cito arescit
aculeis pungit. Ita mali cito
diviciis florent in virtutibus cito
arescunt. Et ideo igni apti sunt
malis moribus bonos pungunt.
Aliter sic lilium est ornatus spinarum
sic eris tu decus filiarum que in
inflorendo lecto quiescent [?]
vel ornamentum eris fide et dog-
mate inter hereses que volunt esse
tue filie cum sint spine et filie
babylonis id est confusionis. Moraliter
autem xpus est flos campi honor
et odor lectuli sui scilicet fidelis anime
in fide integre / quamvis fructifera
sed studio florere cui est lilium
convallium id est decor humilium animarum
Hec sunt convalles quia inter su-
perbos et divites sunt pauperes de-
presse quasi inter montes. Sic et pro-
prie lilium sunt inter spinas scilicet inter
phariseos ypocritas. Ita fidelis anima
est inter filias babylonis scilicet falsos
fratres ypocritas. Anagogice Ca-
pud [...] est ordo virgi-
num etiam flos est xpus cum delectatione

coma et primum. Convallis vero
congregatorum inter virgines et continentes
quasi inter duos montes sitorum
quorum xpus lilium scilicet candor et
gaudium. Et sic lilium est inter
spinas decore et odore / sic etiam
perfectorum est inter filias illorum id est inter
perfectos decore vite et odore doctrine
Perfecti dicuntur / qui omnia mundi re-
linquerunt dicente domino Si vis
perfectus esse vende omnia que habes
et da pauperibus. Imperfecti vero
dicuntur qui adhuc mundo utuntur
de quibus scribitur. Imperfectum meum
vi. o. t. et in li. tu. o. scri. Secundo — de lilio
quia lilium tactum amittit odorem
Sic et virginitas tacta amittit
bonam opinionem. Vox sponse
Sic malum inter ligna sic dilectus meus
inter filios. Sub umbra illius quem de-
sideraveram sedi et fructus eius dulcis gutturi meo. Ad literam
regina delectatione surgens cenavit
cum rege sub umbra arboris
et de fructibus eorum comedit.
Spiritualiter hec locuta est. Allegorice — Allegorice
aut etiam sole persecutionis [...]
in meridie ardore temptationum
estuantem [...] Vt lilium
in spinis laceratam demum pon-
dere pressurarum fatigatam umbram
arboris vite querebat / leviamen
quietis desiderabat. Inter umbras
requiescens [...] Sic malum
inter ligna silvarum sic dilectus meus inter filios
Sub umbra illius quem desideraveram sedi. Malus est
arbor [...] dicimus hec
malus de arbore hoc malum de po-
mo vero hic malus. Malus est [...] terra — malus habet tria
ipse umbram refrigerantem
fructum reficientem odorem delec-
tantem. Hec malus est xpus qui
humanum genus obumbravit [...]
beneficia sua in ramis crucis
expandit et ipse ardentes corda
suo reficit sanctitate dulcedinis
sue replevit. Silva vero est syna-
goga. ligna silve iudei ad
[...] apti ignibus dilectus meus inter

filios subaudis dyabli gen
tiles et ydolatras et peccatores
obumbrans eos et reficies Alit
malus e xo lignum apli de qua
constructa est domus s. ecclesia sil
ua ecclesia construis de diuersis ar
boribus .i. electis et sanctis dilec
tus filios dei xpus inter prophetas
et aplos 2 martires qui sunt filii
dei 2 coheredes xpi Et notandum
cum recep de eis p f di si Sub
umbra illius quem desideraui.
Similitudo e de illo qui omni
in estu ptat et umbram arbo
ris festinat Genus humanum
quod pomum ligni scie boni et
mali paradisum perdiderat quasi
omnis peccatorum in estu viciorum
portabat quod se deorsum in p
petuum tormentorum trahebat
et ideo ad arborem vite festi
nabat refugium autem quilibet
umbram eius ponit pro refrige
rio sicut aut umb. colligere et
corpore et in itinerantium re
frigerium ab estu et protectio a
tempestate Arbor vite est
sancta crux fructus eius xpus. De qua
umbra scribitur Virtus altissimi
obumbrabit. Umbra protectio est
ut refrigerium humanum generis
constituens calore diuinitatis 2 cor
poraliter Sub hac umbra quam
diu ecclesia desiderabat sedit dum
in fide carnis xpi quievit Hanc
umbram per prophetam desidera
bat dicens Obsecro domine mitte
quem missurus es Et per dauid
domine inclina celos Et per ysa
iam utinam disrumperes celos et
descenderes Sic ergo mal' inter lig
silvarum umbra fructu precellit
et odore sic xpus omnes sanctos
umbra protectionis fructu doc
trine odore vite antecellit Et
sicut hic arbor itinerantes in
estu umbra fructu et odore
sibi attrahit / sic xpus sua suaui
tate genus humanum pestis temp

tacionum et agens sibi attrahit
qui suo corpore ut doctrina reficit
dicens Venite ad me omnes qui
laboratis et onerati estis 2 ego
reficiam vos De cuius fructu ecclesia
refecta iubilat dicens Fructus
huius arboris e elucidatum doctrina
Guttur vero ecclesie est ordo magistrorum
in ea. Gutturis quippe officium
est cibos recipere et vocem emitte
re sic magistri in ecclesia cibum spiritual
doctrine legendo recipiunt et voce
alios docendo emittunt Fructus
ergo arboris vite est dulcis gutturi
ecclesie dum magistri spiritualem doctrinam
dulcius percolantur sicut hauriunt
et eam suauiter aliis effundunt
Tropologice autem dilectus eius
filios Sic malus inter ligna sil.
qui xpum predilectum est ut claus
trales filios ecclesie obumbrans
eos amicis et corpore suo ut doc
trina eos reficies Sub umbram
illius fidelis anima sedet dum
estum secularis vite declinans
in requie spiritualis vite refrige
rium desiderat Cuius fructus est
dulcis gutturi suo, dum ut clau
stralis religio ei placet vel
corporis dum in presulato cordis eius
sapit / per quod sic salutem intelli
git Anagogice vero ecclesia celestis
regnans xpum angelis imparem
tandem consideratis dicit Sicut mal
inter lig. sil. sic dil' meus inter fi
q.d. Sicut xpus e patris et
meus dilectus fuit in mundo sua
ius pomiferis sicut in
celo sanctus inter omnes ange
los filios dei Sub umb. q.d.
hoc est regimen autem quam
semper desiderabam inveni
perveni et fructus eius d. g. in eo
ti gaudium perpetuum acquisitum
fecit dulcedinem autem in eo de qua
dulcedine iubilat dicens Introduxit
duxit me rex in cellam vi. s. ord
in in caritate Adiuram Regina

que sub arbore comedit intellec-
to sibi. Et hoc sororibus puellis
adolescentulis retulit dicens Intro-
duxit me in cellam vinariam ordi-
navit in me caritatem. Ubi de ebriata et
amore regis attempta languorem
incidit. Et ideo comitibus dicit
Fulcite me floribus stipate me malis quia
amore langueo. Quibus verbis
datur intelligi quod flores et virgas
de loco in quo consederat tulerunt
quibus se ut baculis langue-
tem sustentarent ne cadat. Rex pe-
tit eam iamque lassescentem rex
amplectitur et consolatur. Unde letata
dicens Leva eius sub capite meo et
dextera illius amplexabitur me. Rex vero
in lectulum eam reclinat et
comites adiurat dicens Adiuro
vos filie Ierusalem ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam
quoadusque ipsa velit. Allegorice autem
ecclesia que de fructu ligni vite
hoc est de cruce corporis Christi comedit
dicit intellectu sapore sacre scripture
pocula bibit dicit sororibus Intro-
duxit me rex in cellam vinariam. Ecclesia
ibi locuta est humana ut sponsa
ubi loquitur autem dicit ecclesia de gentibus
sponsa Christi humanam naturam
verbum dei verbum sibi postulatum
coniunxit dum humanam carnem
assumpsit. Ut scribitur Verbum caro
factum est. Hanc oleo nominis sui
in reginam unxit dum assumpsit
hominem deus esse et angelis
imperare voluit. Hanc perdu-
xit dum victor mortis celos
ascendens carne unum secum
tulit. Unde letabunda canit
Introduxit me rex in cellam scilicet
rex glorie introduxit me humanam
naturam in celestia gaudia. Loquitur
autem ecclesia per Christum redempta
et per apostolos in secreta dei intro-
ducta dicit Introduxit me
rex in cellam vinariam videlicet Christus
rex regum quem omnes reges
adorant. Introduxit me per fidem
in spiritualem ecclesiam que est cella
vinaria quia in ea sunt diversa

scripture pocula et vina spiritus sancti
transfundata. Est autem vinaria
ecclesia que sub Christo et apostolis de iu-
deis est congregata quando multitudo
credentium erat cor unum et
anima una et omnia habebant communia.
Ad quam introducta est ecclesia
de gentibus quando Cornelius et
sui et Samaritani gentiles per
baptismum et spiritus sancti donum
adiuncti sunt fidelibus. In hac
ordinavit caritatem quando in ca-
ritate unanimes in diversos distri-
buit ordines quosdam apostolos quosdam
prophetas alios evangelistas alios pa-
stores alios doctores. Aliter cella
vinaria est sacra scriptura. In hanc
Christus ecclesiam introduxit dum
ei spiritualem intelligentiam dedit
ut scribitur Aperuit eis sensum ut
intelligerent scripturas. Caritatem
in ea ordinavit dum per preceptis
tres gradus caritatis ostendit
Ut in primis deum, post omnibus deinde
proximum sicut seipsum, ad ultimum
etiam inimicum propter deum diligat.
Ordines quoque in caritate faci- de ordine caritatis
unt dum post deum parentes nostros
deinde coniuges et filios deinde
fratres et cognatos deinde do-
mesticos et cives ad ultimum
inimicos et iudeos scilicet et paga-
nos diligimus. Hic sponsa egressa
narrat iuvenculis se prestantibus
scilicet ecclesia perfecta aliis ecclesiis filiabus
suis quibus et dicit Fulcite
me floribus. Per flores intelliguntur pueri
et simplices in fide florentes.
Per malos id est arbores intelliguntur
iuvenes in operatione fructifi-
cantes. Clamat perfecta ecclesia dicit
imperfectis Ecce quia ego vino
scripture sum inebriata et cari-
tatis per diversos gradus in me est
ordinata. Vos fulcite me floribus
hoc est predicatione vestra subponite
michi pueros in fide floridos et stipa-
te me malis id est exemplis vestris
multiplicate in me iuvenes
in bonis fructiferos ut quod
sibi eius primum et ordinem

225

in eius karitate Similitudo est
a domo iam senio collapsa que
fultris sustentatur ne cadat et est
etiam in senibus honestis desti
tuta que prius fide florebat
quodammodo fulcitur ne corruat
Alia similitudo est a stipitibus qui
novis pullulantes arborem id est
arborem tangunt vel annulis
qui dum suis armis stipant ne
hostilis impetus in eam fiat Sic
fideles matrem ecclesiam que in me
stantem bonis actibus stipant dum
alius elemosinis alius lectioni
bus alius orationibus insudant
et armis septuplicem eam studiant
ne hostis vel draco vel hereticus impe
tum in eam faciat vos ergo
filie mee fulcite et stipate me
bonis filiis ne deficiam sed in
viris operibus meum requiescam
Quia amore langueo dilecti
mei quem adhuc videre non
valeo et amore superne patrie
quam adhuc non habeo Et propter hoc
leva eius sub capite meo et d
extera eius amplexabitur me Celestem presentis vite
gloria per dexteram vero perhennis
vite beatitudo designatur ut scribitur
longitudo dierum in dextera eius et in sinistra
eius divitie et gloria Caput ecclesie
est christus dicit ergo Leva eius
sub capite meo hoc est gloriam
presentis vite sub capite meo id est
sub amore christi pono quem
pre omnibus divitiis diligo Et dextera
eius amplexabitur me hoc est eterna
beatitudo recipiat me Vel ordo
iustorum qui a dextris christi erit
diligit me Aliter leva eius sub
capite scilicet vetus lex est sub capi
te meo quia carnalia instituta
despicio et dextera illius amplexa
tur ad obediendum sibi Vel leva
eius id est activa vita vita est sub
capite meo quia in ea ei servio
Et dextera illius id est contemplativa
vita amplexatur me in qua ei requie
scens placeo et ne me aliquis

de sua quiete inquietet subdicit
sponsus dicens Adiuro vos filie iherusalem
per capreas cervosque camporum ne suscitetis neque
evigilare faciatis dilectam quoadusque ipsa
velit Per capreas que alta petunt
et a longe venatorem prospiciunt
prophete figurantur qui in altum
contemplationem sublevati christum et
ecclesie misteria a longe prospexerunt
Per cervos vero qui spineta transiliunt
et venenum vincunt apostoli desig
nantur qui spinas peccatorum transili
entes serpentis venenum persecutionum(?) mali
tiam mundi vicerunt Campi sunt
ecclesie due una ante christi adventum
sub prophetis alia post eius adventum
sub apostolis in quibus campis varii
flores sunt omnes fideles Vel campi
sunt duo testamenta in quibus sunt
flores pulcherrime sententie In uno campo
capree scilicet prophete cucurrerunt dum
veteri populo christum futurum prenuntia
verunt In alio campo cervi id est apostoli
cucurrerunt dum christum venisse populo
vero innotuerunt Filie iherusalem
omnes ecclesie filie catholice ecclesie urbis
dicte ecclesiam patrem fratres celestis vi
sionis(?) quippe dixit sponsus presen
tibus apostolis dicens Vobis ecclesie
filie celestis urbis ego dico Adiuro
vos hoc est sacramento lavacri regene
rationis mee et vestri baptisma
tis constringo vos per capreas vobis
per capreas et cervos camporum
id est prophetas et apostolos doctores
vestros ne vi vel sermone suscitetis
dilectam id est inquietetis eam dor
mientem strepitu mundi ab amore
mei neque evigilare eam faciatis
a somno contemplationis cogendo
ad secularia negotia quoadusque
ipsa velit hoc est donec ipsa sua
sponte onus regiminis compatiendo
proximis subire velit Sunt
plerique potentes qui spirituales viros
ad regimina laicorum(?) cogunt
ut ministrando de eis habeant honorem
Tunc(?) utique dilectam a somno quie
tis excitant et hoc vero(?) per prophetas

et aplos instruit ne fiat Cum
aut ipi spual' ppedire videant
ut fratribus possint aquiete sua
sponte surgunt et ponderibus re
giminis licet inviti suscipiunt
et proximis et oppressis subve
niunt Monili aut sponsa
a sposo intellam vinariam intro
ductam dum quis xpo trahente
claustrum ingreditur ingo vinum
quod letificat cor hois bibet
cum de scripturis plurima leti
cie hauriet ingo caritatis ordi
natur dum primus deus / deinde
platus dein pares / deinde alij
fres pmitus abeo amantur Sicut
flores fulciunt et mali i. arbo
res vel mala i. fructus utrumque
enim legi pt stipant tunc cum
pueri et iuvenes in sctis studijs
studeant Sic amore langwz
cum ut omnes fres xpm amare
videt. Leva hec z pns vita
e sub capite i. submitte eius et
dextra hec z eterna vita eum
amplexatur quia hac sola fer
tur Caput eniu z mens ate
Quia sicut capud omnia mebra
regit ita mens cogitationes
disponit Aliter leva sunt virtutes
in hac vita mete dextra vero
incorruptibilitas infutum ei
dabitur Et quia hic aiaz caprec
tioque comparatur ne quis eum
ab inquiete inquietet Caprea
est in ubi naturis alta petit
bonas herbas animal eligit rumi
nat / vulua sua pdyptamum
curant Sic spualis ho ad alta
ascendit / bonas partes animalis
sentit / orando ruminat quia
legit cibum quem legendo comme
dit / vulua pectoris pmeditatione
purgat curant / Cervus quoque habet
quatuor naturas Cum insulas lo
ge positas aggregatim transmeare
natiunt / Et unusquisque caput
alterius sup clunes portat / Cum
actumbus inserunt spinosa

transeunt Beneficientes serpentem
de caverna naribus extrahunt
ac comedunt Ad fontem po
tandum currunt cornua z pilos
renovandi deponunt Sic iusti
cum adversam vadunt pmuntur
seli pcedunt unusquisque alterius
onus portat cum eos mali se
cuntur temporalia bona que ut
spinosa sunt impedimenta vite
eis relinquunt Serpentem de ca
verna extrahunt / quia dyabolum vel
peccatum de corde suo aflatu exhor
tationis auferunt post sumptum
venenum ad fontem currunt / quia
pmissa petra fonte lacrimarum
diluunt cornua deponunt et
pilos / quia divitias que sunt
superflua vite reiciunt i virtutibus
renovati iuvenescunt Iuxta
anagogen vero i. circum altiorem
sensum intellectus iam recepta
dicit Introduxit me rex in cellam
vinariam rex glorie introduxit me
in supernam patriam ubi sancti
iusticiam inebriabuntur ab ubertate
domus dei et torrente volup. sue
potabit eos / Et non quidem introduc
tio ponitur ibi xpc rex dicitur
quod eterna gloria introducat est
eius regnum super quam ipse re
gnabit / In hac civitate ipse or
dinabit / quia virgines inter conti
nentes in suas mansiones vi
duas in suas coniugatos in suas
ordinabit Sicut flores fulciunt
mala stipant dum electi in
fide et operatione inventi in
gloria commendant Langwz amore
eterna saciando non saciatur
dilecti sui visione Leva spons
est sub eius capite i. eterna in hac
vita relicta est sub xo custodia
et dextera eius amplexabitur
eam quia multitudo angelorum
de eius societate letatur Ubi filie
ierlm hec est fideles omes dicite
et capree s. prophe vel alij iusti
qui ad alta celorum per virtutes co
scendunt / et cervi vz templi vel alij
clerici qui spinosa i. peccata transierunt

Anagogice

eius gle congaudet / Vox
sponsi vox dilci in Surge
propera amica mea hystor Sponsa
dormiente et nemine sanc
excitare presumente ipse sponsus
sanc excitat et precipit ut
surgens puellas suas ad opa
dirigat Tunc ad vocem sponsi
surgit et comites ad ꝯtollēdas
vineas et capiendas vulpecu
las mittit allegor Quia spo
sa dormivit id est post passionem
sponsi dni discipulis collecta ab
sua predicatione quievit anus /
spiritus sanctus misit sanc sponsi
excitavit puellas in opus
mitte monuit id est Petro
predicavit de celo missum in mundo
benedictus alia etiam omnibus gentibus
predicandum innotuit Sponsi
vero comites ad vineas ꝯtol
lendas et vulpes capiendas
misit / id est apostolos et eorum
discipulos ad convertendas gentes
et iudaicas vel philosophicas
hereses destruendas misit Et non
mi misit puellas sed alias sc
ilicet quia sponsa misit ancil
las in virtute ipsos adimplerem
quia unum dei sponsa misit
et despectos homines in virtute
ipsos ad eternam vite gaudium
Sponsa a sponso excitata allo
quitur adolescentulas Ecce vox
quam audivi Surge propera
amica mea vox dilecti mei /
Igitur consurgendum et ei ad opus
quod me vocat obediendum
Dixit enim Ite et docete omnes
gentes Et alibi Segregate mihi
Paulum et Barnabam in opus quod
assumpsi eos scilicet predicare gentibus
Item ubi Macedo apparuit Pau
lo dicens Transiens in Macedo
niam adiuva nos Tunc cum amica pasto
ris dormivit oves per devia
errabant / sed bonus pastor di
lectam fecit evigilare et disp

ersam congregare ad illam ipse collectam
congregare ut esset unus pastor
et unum ovile Et nota quod sponsa
prius adolescentulas admonebat
ne sponsum excitarent quem
ipse non excitat quia scilicet videlicet
omnia tempora tempus habent et oportet
spiritualiter tempore pacis in contemplatione
quiescere / tempore vero persecutionis vel here
seos contra hostes dei predicando
vel dictando pugnare dicunt
adolescentule Numquid vidisti eius
tum vocem audisti Ecce ipsum
video quia iste olim promissus
venit saliens in montibus tran
siliens colles Similitudo est
ab illo cervo qui in monte saliendo
venit Unde sequitur Similis est
dilectus meus capree hinnuloque cervorum
Montes qui super plana terre
ad alta consurgunt Sunt prophete
qui quelibet vitam hominum altitu
dine virtutum transcendunt Colles
autem sunt pharisei qui scientia legis
eminebat in templo dei Sponsus
ergo venit saliens in montibus
Quia Christus per prophetas saltus
venit in mundum ut predictum
erat in prophetis De celo quippe
saltum dedit in virginis uterum
De utero in presepio de presepio in
crucem de cruce in sepulchrum de
sepulchro in celum Colles transili
vit dum superbos phariseos
spernit / humiles apostolos elegit /
Aliter in montibus saliens venit
quia saliens suos promotos quos
per virtutes predicantes volunt Col
les transilivit / dum imperfectos a
predicatione cessare voluit. ut non
vel prius discunt et firmat postea
ea doceant ut de duo scriptum
est Tunc precepit illis facere et doce
Sicut sol nunc sursum nunc
deorsum ita prius in dignitate fuit
sursum in humanitate fuit
deorsum Sol oriens in primis
apparet in montibus deinde in
collibus Montes sunt apostoli /

in hiis saliebat christus apparens
cum per nomen eius suscitaverunt
mortuos et alia miracula fece
runt. Per colles consilium comparatus
apostolorum est signa fecerunt. Hic
similis est capree quia in sublime
sceleris peccati carpit dum de peccato
ribus ultus venit. Sicut enim
per oves iusti ita per capras pecca
tores designantur. Vel si libet capree
dicitur. Sicut enim capra vellocius
currit et bonas herbas eligit
Sic christus vellocius obedienciam patris
complevit bonos animalis in iudi
cio segregabit. Similis est hinnu
lo cervorum in varietate virtutum
et miraculorum. Hinnulus quippe
est varii coloris. Hic fervente
sole umbrosum locum querit in
quo ab estu requiescat. Sic christus
in cristis mentibus ab estu viciorum
requiescit. Per cervos qui vello
citer currunt et saliunt patriar
che et prophete figurati sunt qui
in mandatis domini velociter sine
querela cucurrerunt de virtute in
virtutem salierunt. Hinnulus cervorum
est filius patriarcharum et prophetarum
et per hinnulum vellocitas eius cu
rrit sic christus qui peccatum non fecit
omnes sanctos sanctitate agilitate pre
currit. Hiis ergo apostolis que salti
bus gaudet christus comparatur
Sicut predictis saltibus currens
super omnes iustos exultat. Dicit
adolescentule Ubi nunc est ille
dilectus sponsus. En ipse stat post
parietem nostrum respiciens per fenes
tras prospiciens per cancellos. Similitudo est ab eo
qui cubiculum amice intrare
non valens per fenestram ei loquitur.
paries est murus qui domum a do
mo separat et significat originale
peccatum vel mortalitatem que de
peccato venit quod nos a deo
separat. quem murum cepit adam
edificare et omnes posteri eius
laborat cum consimile. Hinc iudei

multis peccatis edificaverunt. Et ideo
christus lapidem angularem preci
osum electum quem vos apostolus pro
hibuit reprobaverunt. in quem non
credentes offendentes corru
erunt. Sed hic lapis in montem
magnum crevit super quem fra
Civitas regis magni edificari
cepit qui omnes ipsi crede
ntes in se cives recepit. Sicut
dicit Iudeo meo transgrediar
murum quia illum fecit
peccatum. Post hunc murum christus
stetit qui omnes in se credentes
impellet quia mortalis factus
est ut originale peccatum destru
eret. Qui stat laborat. Et christus
in destruccione huius muri in
tantum laboravit quod sanguinem
fudit. Fenestre que lumen
in domum mittunt sunt apostoli qui lumen
cognicionis dei in ecclesiam domum dei
fuderunt. Cancelli id est parva fora
mina in pariete per que sol radios
suos mittit sunt prophete per quos sol
iusticie radios sue noticie mundo
immittebat. Cancelli eciam sunt
arcus in anteriori parte domus. Un
de dicuntur cancellarii videlicet prolocu
tores regis qui de cancellis edic
ta regis populo dicunt. Quod itaque
erant prophete qui in anteriori parte
domus id est in synagoga que erat
umbra domus ecclesie mandata
dei populo nunciabant. Cancelli eciam
sunt loca in choro in quibus psal
lentes sunt ordinati et in multis
omnes qui sunt in diversis gradibus
constituti. Sponsus ergo per fenestras
sponsam respexit dum christus
per apostolos lumen cognicionis ec
clesie infudit. Per cancellos hanc
prospexit dum per prophetas et reli
quos doctores ei radios sue no
ticie inmisit per fenestras. stat
perspiciens partim vir partim non
vir sic in carne manens partim
visus est deus in miraculis partim
non est visus in infirmitate passionis

cancellarii

Et quia post pariete stetit sponse iungi non potuit, et ideo per fenestram oscula et verba dedit. Ecce quamdiu mortalitatis interpositus fuit ecclesie iungi perfecte non potuit tantum oscula doctrine per fenestram corporis prebuit, destructo pariete sponse copulabitur, quia ablata mortalitate ecclesie ut est manifestabitur. Ecce dicit dilectus meus quem diligo pre omnibus qui saliendo ad me venit et stans in muro impegit. Ipse per fenestras cancellos respiciens nunc exortat loquitur michi dicens Surge propera amica mea. Hoc qui secundum septuaginta in medium venit et mortem nostram destruxit ipse in tempore per prophetas et apostolos precepit ut hic aliis predicem dicens Optima est que diu cessasti a predicatione. surge aquilonem tua id est propera te ad laborem ad predicationem gentibus. Propera quia tempus breve est. et si hoc facies eris amica mea facies michi amicos per fidem qui fuerunt inimici per infidelitatem et eris columba mea septiformi spiritu illustrata ut columba virtutibus decorata facies simplices, et eris formosa hanc deformes in viciis faciens formosos in virtutibus et cum illis columbina veni ad me ad remunerandum te. Respondit quia hec verba et sequentia sunt sponse repetitis verba sponsi. Optimum tempus hoc predicandi iam enim hyemps transiit i. infidelitas transiit ymber i. persecutio abiit et recessit. Yemps que gelu terram stringit ne fructificet est infidelitas que corda hominum in bono frigida frigore malicie constringit ut nec fructum fidei afferant. Hec yemps usque ad Christum duravit, sed ipso sole iusticie oriente yemps transiit et ubi fidei calore sancti spiritus terram solvit et flores virtutum

produxit. Ymber pluvia cum impetu veniens et cito recedens. Sic persecutio cum impetu venit sed Christo ipsius vincente cito abiit. Porro apostolis predicantibus et eorum successoribus non abiit sed maxime persecutio crevit. Sed ideo in preterito dicit abiit quia nec ymber cito recessit. Aliud est abire aliud recedere. Ille abiit qui vult redire, ille recedit qui numquam vult redire. Sub regibus gentium persecutio aliquando abiit et iterum rediit. Tempore vero Constantini non reversura recessit. Oportuit autem persecutionem cessare ut probati possent coronari. Ymber quoque significat tempestatem bellorum. Ante Christi adventum maxima tempestas bellorum in toto orbe desevit nulli detinens suam in aliam migrantem qui dicitur pro exploratore. Sed postquam Christus verus pax advenit ymber bellorum recessit. Et tunc flores apparuerunt in terra nostra i. homines in fide florentes apparuerunt in Iudea olim alicuna immo dyabolo possessa, sed nunc per victoriam Christi recepta, et ideo nunc nostra. Tempus putacionis advenit ut silva succidendum producitur quatenus flores uberius erumpant qui fructum habundantem proferunt, i. ut vicia amputentur et virtutes plantentur. Vox quoque turturis audita est i. predicatio Christi audita est in terra nostra i. in Iudea nunc per fidem. Vel vox predicatorum qui sicut turtur absconsa heremus et verus ad veterum mutiat, qui pro cantu planctum gemitum reddunt qui pudicicie amatores sunt quia quamvis consortium hominum fugiunt et semper in cacuminibus montium vel in desertibus arborum morantur dum in mundo solo corpore positi conversationem habent in celestibus incolatum suum prolongatum se reminisse memores. Vel vox penitencium peccata sua gementium

audita e ficus esse protulit grossos
s. videlicet sunt ut ficus folia i.
verba huius loco opera et ideo adeo
maledicta abiecit carnales sensus
legis Grossos i. sunt in maturi
fructus ficus qui levi tactu
grossorum cadat. Ut enim vox t
turturis Christi in terra sonuit. ficus
synagoga grossa grossos id est
acerbos sensus legis abiecit / et
dulces fructus i. apostolos protulit / qui
dulcem cibum allegorie credentibus
ministrarent. Et quia ficus ecclesie
synagoga apostolos protulit ideo vi
nee odorem dederunt s. credentes qui sunt in
fide florentes famam bone opinionis
dederunt. Flos vitis corpus suis
confirmat potuli generis quod saluti
et voluptati est. Ad quem modum flos vitis
est fides Christi populum inde co
stitutum est secundum eius. qui confert
eternam salutem et vite voluptatem.
Nota quod sponsa que ad custodiendam
vineam mittitur tribus nominibus
appellatur s. amica columba formo
sa. quia nimirum cultura vinee
id est predicatio huius falcem committitur
in quibus recta fides et simplex
opus et pura dilectio inveniuntur. hoc
faciendo que decent sunt dicunt amici
non lucri causa operantes sunt co
lumbini in dilectione sunt formose.
huius septem a sponso promittuntur.
Quam vinea Christi per septe dona
spiritus sancti vii modis excolitur dum
predicatorum hyemps infidelitatis
solvitur. ymber bellorum sedatur.
et flores i. iusticia bonorum pro
ducuntur. sarmenta viciorum am
putantur. Vox turturis i. sim
plex predicatoris in multa terra s.
in corde iam credulo libenter
auditur. ficus profert fructum vz.
quisque fidelis bonum opus. et sic
vinee adulte scilicet ecclesie in fide flo
ride dant odorem virtutum. Iam
mittitur filia pharaonis pro filia baby
lonis cum ea legati mittuntur
pro regina austri. cui a sponso
dicitur Surge amica mea. Sepius

dicitur. Surge. Iterum repetit Surge
quia duobus modis surgimus
cum aut ad operandum vel ad do
cendum mentem erigimus / dicitur
ergo surge i. ad bonum operandum
i. ad exemplum prebendum mente
erige. Iterum dicitur surge i. ad docen
dum alios mentem erige. Ille
surgit qui facit et docet bonum
quod didicit. Surge enim est sur
sum se erige. O amica mea
tu licota fecit omnia per se
creta. surge et adduc mecum
filiam babilonis regis ut et
ipsa fiat mea amica. tu olim
spretum cum spretantibus cedar fuisti
nunc pinea dona sponsa dote
cum esse in virtutibus speciosam
nunc in vitiis fedam / et tu illa
caritate ornata veni adimp
cias. Tu columba mea pune
vii donis spiritus sancti repleta dote
cum simpliciter / ut septiformem
spiritum recipiat tu in desertis in
foraminibus petre et in cavernis mac
hor e spem salutis ponens
in vulneribus Christi et in promissis
sacre scripture. Petra quippe
id est Christus super quam petrus fundatur
ecclesia dolentis dicit. De hac petra
fluxit aqua que filios israel
satiavit quia de Christi latere
sanguis et aqua manavit
que hanc columbam redemit
et lavit. Item petre foramina
sunt Christi vulnera que sunt
columbe ecclesie ab accipitribus s
i. ademonibus munimina. Caverna
est Christi latus. caverna e lateris
vulnus quod lancea militis fecit
in quo hec columba nidum
spei posuit. Vel macira e muri
cum vliceris absque cemento factus
et intelligitur sacra scriptura que
cingit ecclesias absque heresi separata
Sicut enim cementum e ligamine
lapidum ita est heresis ligamine
autem Caverne eiusdem materie sunt
profunde scripture sine inquibus
se a vitiis abscondit hec colum
be. Et nomen qui tribus nominibus

attollit quam ad predicacionem mittit
quia ordo doctorum dei secreta
dei ut annuntiet scire que docent
et iudicia speciosum ut vita eius
auditoribus splendeat / Sic vir
predictis virtutibus ut columba
vini nitentis fulgeat / Cui dicitur
ostende michi faciem tuam per
faciem homo cognoscitur facies
ecclesie ergo est bona operacio per quam
cognoscitur / hanc faciem ostendit
dum qui occulte operatur in publi
co alios operari docet / Quod faciem
ostendit dum causa dei bonum
opus ad exemplum proximis profert
Sonet vox tua in auribus
meis scilicet qui indice desponsacionis
tue in baptismate michi te
servare promisisti sic alios servare
doce Vox enim tua dulcis Sub
audi erit auditoribus si ita vi
nis vt doces et facies tua decora
id est operacio tua erit in placita
decoribus dicitur quasi dicatur omnis de
cor quippe est dicere et facere vir
delectus dei / Ad hoc respondit spon
sa vbi dilecti Conspicit dixit ad
proximum nunc queratis se ad ado
lescentulas dicens Capite nobis
vulpeculas parvas que demoliuntur
vineas nam vinea nostra floruit / quasi dicit
vinea nostra floruit quia anima
nostra magno labore excoluit
sed ecce vulpes irrumpunt et fructus
eius rapiunt quas vos adole
scentule capite et de vinea ex
pellite vulpes se in foveis ab
scondunt et nunquam recto itinere
incedunt vulpes ergo cum esuriunt
aperto ore mortua se fingit
et ita aves decipit et devorat
Per has notantur heretici qui in occul
tis disputant nunquam recto fidei
sermone katholicos et humiles se
simulant ut simplices decipiant
Hos predicatores capiunt cum
eos racione et auctoritate vin
cunt et redarguunt Illi ideo di
cuntur parvuli / quia se humiles

fingunt vel illi sensu parvuli sunt
vel quia ut parvuli per tamen sensus
sunt ipsi a katholicis superati desi
nunt vel illi sensu parvuli sunt
vineas ante demoliuntur et suffo
diunt dum ecclesias per hereses et scisma
ta scindunt Ecce vera vinea id est
katholica ecclesia in recta fide flo
ret fructum operacionis vberius pro
fert / que letabunda dicit Dilectus
meus michi loquitur et ego illi
subaudi obediam qui pascitur inter
lilia hic delectatur in operibus eorum
qui sunt candidi in virtutibus
et qui suavi odore sunt aliorum ut
lilium pullulatrix et dum in hiis pa
scitur / Et tunc dum obediam illi alios
docendo donec elaret dies et donec
sera eterne claritatis adveniat
vbi omnes Christum lumine videant
et donec inclinentur vmbre id est donec
ignorancie presentis vite pertranseant
dies est presencia solis nox vero est
vmbra terre Cum sol surgit dies
cum sua impertinencia venit Cum
vmbra terre que est nox presenti
inclinata evanescit sic cum Christus
sol iusticie illuxerit et dies eternus
cum refrigerio iustorum apparuerit
et apparuerit sempiternitas et presens
cursus huius vite ut vmbra eva
nescit Similitudo est de illo qui in
ymo estu fatigatus vento et dulci
aura recreatur Sic ecclesia estu
tribulacionum fatigata Christo adve
niente recreatur filia Syon pro
filia babilonis nunc inimicis prohibe
bunt ut eius auxilio illam
adducunt dicens Quid dilecte convertere
ad filiam babilonis per gyrum a
qua recessisti per ydolatriam similis
esto mea capree que alta pe
tit et silvestres silvas anoxius
eligit ut silvandos amassi
predicacionis se commodos et hos al
ta celorum petere facias aut similis
esto mea hynnulo cervorum qui velo
cius currit et vmbrosum locum
querit ut facias velociter con
currere ad fidem et ad baptismum

de esu utriusque optima virtutis gre
du conscendes super predicatores dando
eis verbum tunc loqui cum fidu
cia qui sunt per contemplacionem mo
tes in domo dei que est ecclesia Si
cut dicitur pascua habitant
super montes bethel Bethel dicitur
per interpretacionem ut domus vigiliarum
vel domus et est ecclesia que ad ecclesiasti
stica consurgit et in qua sunt vi
gilie laudes dei contra demones
et vicia in qua habitant deus per fidem
Sunt montes sunt doctores alii
in virtutibus excellentes super quos
est christus caprea et hynnulus
cervorum tunc pecores bonos amal
eligit et eos per exempla sequi
tur rex fecit // Tropologice dilectus
sponsum a sponsus vocatus cum
sponsus videlicet inspiracione spi
ritualem viam a claustrali quiete
ad regimen ecclesie vocat Salit
in omnibus salit tunc cum de vir
tute in virtute per exempla pro
ducit Ipse erit similis capree
hynnuloque cervorum cum bonas sibi
eligit et alta virtutis petit ad
brauium vite sequitur quos tunc
stans post parietem impellit
tunc quosdam malignantium sapiet
subvertit Per fenestras et can
cellos respicit dum apostolus et
prophetas scripturis diligenter intendit
Dilectus ei per fenestras et cancel
los loquitur ut surgit dum christus
per prophetas et apostolos eum docet ut
proximos ad bene vivendum mo
neat Ipse vero surgit dum ei ad omnia
obedit Propera dum optime et
inoptime predicat ut sic amica
dei fit cum alios amicos dei facit
Columba est tunc simpliciter vivit
Formosus tunc alios ad bonum in
formant Veniet cum ut omnia impleta
dei implet Iam hyemps transiit
tunc aspera compressio quamque plebis
in mollicia induruit calore divini
amoris soluta in vera compunctione
transiit Cum cum parvos a puritate

prohibet mox persecucionem aberis
sustinet quia omnes qui volunt
pie vivere in christo ihesu persecucionem patientur
abeunte flores apparuerunt quia
respice persecucionem iniuria bonorum
crimpullat Ipse sarmenta ampu — *sarmenta*
tat dum rebelles de ecclesia segrega
gat Vox turturis in terra audi
tur cum penitentes ad ecclesiam plane
ta revertuntur Ficus profert grossos
id est dum bona arbor fructus bonos
profert bonum opus Vinee flores
dant odorem cum eo ecclesie vel clau
stra sub eo crescunt bonorum operum
opinionem Ipse surgit tunc hereticos
respicit amicus dei efficitur cum
amicos dei perficit Speciosa erit
tunc errantes ad spem dei reducit
Veni tunc negligentes ad imperium
agni venire facit Columba
que alienos pullos nutrit cum
filios perdicionis filios iehenne
filios ire fecit filios regni filios
dei Capree et hynnuli in montibus
bethel habitant quando quisque fidelis
vel fideles aut per doctrinam sequi ad
alta celorum festinat In foraminibus
petre nidificant cum eos in vulneribus
christi in fide temptat In caverna
materie habitant cum doctrine sacre
scripture eos parare clamantur Facie
suam deo ostendit dum per bonum
quod agit dei retribucionem intendit
Sonet opera acrupit abscondit
faciem et verecundatur Ille faciem
ostendit qui opere complet quod verbo
docet Vox eius in auribus sonat
cum vivit ut predicat Vulpeculas
capit dum falsos fratres ad regulam
iusticie corrigit aut incorrigi
biles de ecclesia sua repellit ne
vineas suffodiunt id est ne congre
gaciones multorum simulacione
subvertant Dilectus placet illi
in promissis et ille placet ei obedien
do eius preceptis Pascitur inter lilia
qui reficitur secundum vita in virtutibus
candida dulcedinis Aspiret dies hoc est
dum lux virtutis omnibus apparet
et umbra transiit Sic eius forma
yoga sunt umbra ecclesie et quedam

ille qui plus fecit umbram fuit illius
rei quam nunc agimus. Ista sa
cramenta ecclesie et festiuitates
sub umbra future glorie sunt. Et sic
omnia mala presentis vite sunt um
bre future mortis vite. Cum igitur
lux eterne glorie illuxerit tunc umbre
sacramentorum euanescent et omnis
tribulatio recedit. Dilectus adhuc
reuertitur cum expulsis ypocritis
numerus electorum augetur. Similis esto dilecte
capree vel hinnulo ceruorum bonos amans
fecerunt. Hinnulus erit cum consolatio
ad quesitionem currere facit. Et hoc
super montes bethel hinnuli et
capree in montibus bethel ha
bitant. Id est quemque fideles per
doctrina sanctorum ad alta celorum festi
nant. Id est hoc facit per prelatos domini
R. // Synagoga dilectum sponsum
assumptum consolatur cum [illegible] peregri
nationem eternam ad celestia vocat.
Similis est videlicet in montibus et collibus
felicitatem que fuit cum super ordi
nes angelorum et sanctorum in dextera
patris regnantem. Capreolus capree
videtur et hinnulo ceruorum quia
de patriarchis naturam [illegible]
iudicem viuorum et mortuorum.
Post parietem nostrum stat respici
ens per fenestras et cancellos quia
eternum [illegible] sumptum mor
talem monstrabit in gloria dei patris
immortalem ut per prophetas et
apostolos prenunciat. Ipsa surgit quia
vocanti occurrit ad gaudia patris
ubi amica secreta celestia vi
dat. Ubi erit columba septifor
mi spiritu plena formosa quia
sine macula. Ibi tempus totius
aduersitatis transiit, imber id est torpor
et senecta presentis vite abscedet
quia cum de corpore corruptionis
educitur ad contemplandum deum
in verba sua dicit non [illegible] verborum
gutte sunt nec ut pluuia pre
dicationis debent infundi. Quia
quod hic nunquam audire potuit anima
plus videbit. Ut tempus putatio
nis, quod aliquis dicat, [illegible]
Flores apparent in terra. Quia

qui deo [illegible] vita que
sanctitatis primordia. [illegible]
[illegible] cepit quod iam in floribus
odoris [illegible] quam postquam [illegible]
[illegible] fuit in fructu habebit uberius.
Cum tempus putationis aduenit
anima ideo vicio amputato mor
te et pena carebit. Vox autem
vox turturis Christi mitissimi [illegible]
auditur. Intra in gaudium domini
tui. Et ficus protulit grossos suos
laboris sui recipiet fructum eterne
vite premium. Vinee florentes dederunt odorem
quia ecclesie que hic in virtutibus
floruerunt ibi odorem suauitatis
emittentes eternam prebet volup
tatem. Similis amice associabitur
amica in gloria speciosa in amplexu
sponso. Columba in foraminibus
petre id est in [illegible] Christi. Caverna
macerie hoc est in tabulis ciui
tatis superne. Ibi ostendet ei Christus
faciem suam qui in maiestate
sua videbit eum facie ad faciem.
Vox eius sonabit in auribus eius
quando dicet Venite benedicti patris mei perci
pite regnum. Que vox est dulcis et facies
decora in quam angeli deside
rant prospicere. Vulpes capiuntur que
vineas demoliuntur. Quia per angelos
omnia scandala de regno eius colli
gentur, in caminum ignis mittentur.
Nostra vinea [illegible] florebit quia
ecclesia cum Christo in eternum gaudebit.
Dilectus illi iungitur et ipsa illi qui
pascitur inter lilia. Quia regnum
[illegible] sanctorum agmina in virtutibus
candida vel nunc inter lilia pascitur
quia in pectoribus sanctorum usque in fine
seculorum fulcitur donec aspiret dies
et inclinentur umbre. Celestia [illegible]
Unde solitudo est pascitur per
totam noctem super veniente
aurora querit sibi tuta loca. Ista
[illegible] dum constat [illegible] qui est
nox per illam noctem pascitur
de sanctorum virtutibus cum aspirat
dies eternitatis et ortus fuerit sol
iusticie Christus, pastor non labora
bit in fidelibus sed deus erit omnia

in omnibus quae de iudicio renunt
similis xpus capree que bonas
herbas eligit et alta petit / quia
bonis aux edoctus i alta gla patris
regnabit et erit filius hinnulo
qui umbroso loco quiescit / quia
in refrigerio sed cum ipse refri
gerium eorum requiescet super
montes bethel / videbitur sup oes
ordines angelorum celestium in ihrlm
que est domus dei / c m /

Primus tractatus erit de filia
pharaonis / secundus erit de
filia babylonis / tertius legati
regis / quartus regina austri / missi ve
niunt sponsum in tamellis cum
magis comitatu adducunt / quia
filia pharaonis de vinea cum suis
comitibus egressa cum magno
tripudio excepit cum magno co
mitatu plausu in templum regis
duxit / hanc itaque regali mu
nificentia dotatam ad palatium quin
tum introduxit / scilicet apli per cetera
genera missi / hanc regibus et
predicatoribus ad xpum fidem quorum
multitudine fidelium dein
deinde gratis agendo sibi associavit
in templum dni in instruentem
eterna verbo et exemplo deduxerunt /
hanc itaque rex gle xpus ad qui
num corporis sui ut pacere scripta
voluit legitur namque quod paulus
et barnabas et alii ad gentes p
dicandas missi et in ihrlm adversus
iudeis fratribus retulerunt quanta
deus per eos in gentibus fecerit et
quanta aviditate gentes fidem rece
perunt et quod etiam in iudea con
structa de illorum conversione consol
abantur / filia ergo babylonis
olim in ydolatria inuncta scilicet gen
tilitas filia confessionis nunc austri
regina quia ad verum regem xpm
conversa legitur filie pharaonis videlicet ecclesie
de iudeis natis ei inspiratas
quas passa est in opportunitate vita dicens
In lectulo meo per noctes quaesivi quem diligit anima mea
similitudo est ab illa que in nocte

anxia amicum querit de non
invento dolet ac tamen diu querens
circuit donec inveniat et letari
ad habeat lectulis est infidelitas
in quo requiescit secta genti
litatis / Nox vero intelligitur secularis
philosophia philosophis scientiis obscura
dicit ergo In lectulo meo per noctes quaesivi
quem diligit anima mea / quaesivi / ergo plenitudo
gentium infidelitate mea quasi
in lectulo ego posita per noctem
scilicet volvendo libros philosophorum
quaesivi legendo et interrogando
noticiam eius que nunc cognitio
vero diligit anima mea / hoc est vita est
mea diligo enim qui prior dilexit
me et nunc per fidem assumpsit
me / quaesivi illum multotiens
in scripturis gentilium et non inve
equalem per naturam de virgine
pertinuo quoniam multi quippe gen
tilium nullam inquisierunt viam
salutis per quam pervenirent ad summum
bonum ubi esset vera beatitudo et
non invenerunt quia in xpm
qui est via veritas et vita non cre
diderunt et tamen apud illos virtutem
non inveniunt dicitur Surgam
de lecto meo mee infidelitatis
et circuibo ut persecutabor eternam
civitatem dei et cives illius
interrogabo et per vicos id est per ex
mentiam et per plateas id est per
doctrinas confessorum quaeram quem diligit anima mea
i. mulis vera civitas dicitur
est timi vinctis et intelligitur
eterna in qua habitatores debent
habere in dilectione unum cor et animam
unam / Vicus est stricta via et
designantur hii qui artam viam
perguunt ad gaudia / arta via
est ieiunare vigilare corpus
castigare amplexibus abstinere
inimicos diligere / platea est lata
via et notantur hii qui platam
et spaciosam viam tendunt ad ce
lestia ut licite coniugati et secularibus
negociis pertinentes occupati et
inde elemosinis intenti / Audivi
dogmata philosophorum desperavi et etiam

doctrinam christianorum me quidem
et ab his qui sunt in contemplativa
vita et ab his qui sunt in acti-
va vita. Discerne quid potissi-
mum placeat quem pre omnibus diligit a-
nima. Nam diu quesivi illum
prius in scolis sclavorum et non
inveni apud illos etiam virum
veritatis. Tandem me ita diligenter
[illegible] investigantem et beatam vitam
desiderantem invenerunt vigiles
id est predicatores apostoli ad doctrinam pat[illegible]
scilicet Cornelium Petrus, eunuchum
Philippus, Dionysium Paulus, qui
verbo et exemplo sollicite custo-
diunt civitatem, videlicet ecclesiam, ne ho-
stes demones vel heretici clanculo
irrumpant et aliquem de omnibus
intrantium in ea perimant. Quos
interrogavi: Num quem diligit anima mea
vidistis? quod legitur: Ite legati regis
[illegible] missis apud philosophos [illegible]
[illegible] salvatorem dicens semper
quesivi et non inveni. Vos de
salvatorem mundi annunciatis
quem cum hominibus conversantem vidistis.
Num cum oculis cordis gloriam
maiestatis eius vidistis? Dicit
ipse: Paululum. Nam vidimus
eum cecos illuminantem, mortu-
os suscitantem et in monte in glo-
ria [illegible] ut sol radiantem. Ergo at
dum pertransissem eos, hoc est
cum per eorum doctrinam de terrenis
mente transissem ad celestia, in-
veni in equalitate patris sponsum
meum, verbum per quod facta sunt omnia,
quem diligit anima mea, quia ipse di-
lectio et vita. Tenui eum in ven-
tum fide. Nec dimittam eum
operatione vel aliqua tribulatione
donec inducam illum mea predi-
catione in domum matris mee,
hoc est in ecclesiam gentilium ut
omnes credant in illum. Vel mater
est synagoga que ecclesiam genera-
tione fidei genuit, cuius domus est
Iudea in qua in fine mundi sub-
ductis [illegible] colligitur synagoga.
Cubiculum matris domum intro-
ducet ecclesia per fidem dilectum ut

omnes ipsi salvus fiat. Convertetur
enim adversum hoc in fine mundi
et famem ubi dei patientur et
[illegible] civitatem id est ecclesiam ut
audiant a christianis verbum salutis.
Genitrix est nutrix et intelli-
[illegible] que suo lacte nutrit filios
ecclesie. Cum cubiculum est Ierusalem
vel cor fidelium, incubiculum geni-
tricis dilectus ducitur quando christus
plebem in Ierusalem predicabit et in
corde eos venturos credit. Possumus
nos reginam austri in domum
filie pharaonis ad quam intro-
duxit eam et in cubiculo eius
ut puta de itinere lassum requie-
scere fecit. Et ne quis hanc inque-
tet interdicit dicens: Adiuro vos
filie Ierusalem per capreas cervosque camporum ne suscitetis
neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa
velit. Hic intelligitur de multis domibus
[illegible] et sententie diversitas. Hec
est de ecclesia gentium ut prius de
ecclesia iudeorum. Ecclesiam quippe de
gentibus per apostolos adductam
nos glorie in domum filie pharaonis
id est infidelem primitive ecclesie intro-
duxit. Incubiculo eius id est contem-
plativa vita cum tumultu seculi
requiescere docuit. Et ne quis
hanc hoc tempore ad secularia
negocia ab hac quiete inquietet
per propheticam et apostolicam scripturam prohi-
bet. Iste bonus pastor centesimam
gregem ad ovile suum adduxit
et sub uno pastore unum ovile
fecit. Ideo autem versiculus Adiu-
ro vos filie Ierusalem in canticis amo-
ris repetitur ut non minorem
se dicat ecclesie de gentibus quam
de iudeis collectam, sed
equalem per utrumque pacem silentium
[illegible]. Pro [illegible]
[illegible] regina austri ca-
pitur amore sponsi [illegible]
[illegible] de iudeis [illegible] mortale
[illegible] carnalis vo-
luptas in qua requiescit qui
in deliciis vivit. Nox vero est
mors [illegible] venit nox
quando nemo potest operari. Ideo [illegible]

per noctem deum querit qui ceter
mali vincis inimicicie morte
indutias vite adhuc petit Ergo
querit eum non invenit quia non
ideo indutias petit ut deo pro
peccatis satisfaciat sed ut diutius
concupiscentiis deliciis affluat sine
vere et ut de lecto carnalis vite
surgit Civitatem id est sacre scrip-
ture tota intencione circuit
per vicos et plateas id est speciales
et seculares scientie acquirunt
Quam ideo non inveniunt quia
per omnes vite maculas perciendo
non diligunt sed hunc vigiles i
veniunt qui civitatem custodiunt
quia docti viri qui in scripturis
vigilant licet ad principium 2 satis
factionem informant hos de spiritu
aut interrogent Et cum eos per
transierit id est eorum perdoctrina certe
verum primam cepit salutem
quam quesierat invenit Hanc ergo
inventam obtinuit ut tenorem bo
operatione nec dimittat ulla te
ptacione donec eam per dilectionem
introducat in domum matris
sue id est in animam que est domus gratie
que genuit eum deo et in cubiculum ge
nitricis sue id est in cor quod est cubiculum
superne matris sue Aliter lectulus
est secretum spiritualis vite Nox vero
perturbacio mundi In hoc lecto po
situs discernit per noctem querit
eum fidelis anima in istam quesitione
pacis et perturbacionum a secularibus
rebus parciendo illum solum lege
do et orando querit quia deus in
pacem et requiem habere possit
Sed quem querit non invenit
hic quia quamdiu in mundo vivit
peregrinatur adhuc qui est pax et
requies et beatitudo Surgit ergo
et circuit civitatem quia se tota
virtute erigit ad perscrutandum
sacram scripturam per vicos et pla
teas dilectum querit quia virtutes
spirituales et seculares in contem

platiua et in actiua vita vi
uendo perquirit si quid imitandum
inveniat per quod dilectio placens
ad eum pertingat Sed hic non
invenit quia quamdiu eius
visione non fruitur non quesivit
Hanc vigiles civitatis inve-
niunt quia exploratores sacre
scripture hoc est expositores
in doctrinam pervigiles talem
animam querunt quia diu dog
mate ad exponendum perducunt Hos
interrogans paululum eos pertran
sit et dilectum invenit quia
scripta eorum relegens cito deum
vero intuitu invenit quem
quesivit Pauca transit quia in ipsis
videt formam eius que quer(it)
et eos transit quia deum qui vult
esse incipit imitari et intueri
Illum tenet dilectione nec dimittit
illum ulla perturbacione donec eo
introducat illum in claustrum
domus congregationis matris
sue que illum per exhortacionem
genuit et in cubiculum genitricis
sue id est in intellectum sacre scri
pture que eum nutrit lacte
sue ut et alii mecum intelligant
deum Secundo altiorem vero intel
lectum lectulus 3 corporis in quo
anima quiescit recumbit Nox vero
hic indicat tenebras ignorancie
oblitus ceterum hic peregrinamur
in lecto dilectum per noctem querit
dum in corpore quod aggravat
animam posita tenebris igno
rancie obsita eternum lumen ?
videre appetit Sed cum non
invenit surgit civitatem circuit
per vicos et plateas quem diligit
querit quia munda tota eius
amore fervens ad celestia scru
tanda se erigit Ordines an
gelorum et sanctorum in mente illustra
ri forte per eos proprium lucem
aspiciat Hanc custodes civitatis
inveniunt quia angeli qui
semper vident faciem patris eius oc
currunt et per contemplacionem dila

gloriam audiunt. Hos cum paulu-
lum pertransissent dilectum inveniunt. Quem
tum hos angelorum invicte tur-
be sedent Christum in dextera patris
regnantem videbunt. Hunc tenet
contemplando nec dimittat ulte-
rius. Sectando ipse introducat
eam in celestem urbem que est
mater nostra et domum angelice
multitudinis et in cubiculum
genitricis sue id est in paradisum
exultacionis receptus est Lat.
qui cum suis sequacibus. Regina
auster que tecte cum gilaus ab ipso
vere conflata de tubiculo pro-
cedit gemmis ornata. quam
filie urbem cum tantum. Que est
ista concupiunt et ad lectum Salomonis
honorifice deducunt. Sexaginta fortis-
simi cum sint armati occurrunt
et eam in ferculum Salomonis
id est in domum convivii cum magno
apparatu introducunt. Scilicet
ecclesia gentium ab apostolis in specu-
lativa vita informata et ex
multis donis spiritus sancti de co-
vita aperta (?) intime contempla-
cionis sponsi instructa ad pu-
blicum bone operacionis et predicacionis
processit dum in media parte per multa
tortorum tormenta diversis temporibus
promissis prebuit. cum in ultima vero
hic parte per Christo ultime fideles
de iudeis advenientes magnis
laudibus extollunt. et Christum
de synagoga expulsum in ea
ut in lecto requievisse cernunt
est per fidem et certe (?) lectum Christo quia
in eius fide et dilectione ut ali-
quis in lecto fessus requiescit
est et domus convivii. quia Christus
eius operibus reficitur et desideriis
in precaminibus cibatur. Sed et vi-
tulus saginatus prodigo filio
ei occiditur dum plebs gentilis
corpore et sanguine Christi reficitur
et esurientes et sicientes in festivis
variis scripture ferculis saciantur.
Igitur filia pharaonis hec est ecclesia

de iudeis adveniens que ei filia ba-
bylonis id est ecclesia de gentibus
ponitur comparatur. Et congaudendo
acclamat. Que est ista que
ascendit per desertum sicut virgula fumi. Simi-
litudo est exemplo per Moysen de
egypto populus Israel rubrum educto
qui per desertum difficili via ad
patriam ascendit. Cum Amalech
in via pugnam intulit quem
Josue et alii vicit qui victorem
populum manna refectum in terram
repromissionis introduxit. Sic
ecclesia gentium de egypto huius
mundi per Christum de potestate pharaonis
id est diaboli liberata per baptismum san-
guine Christi rubricatum educ-
ta que per desertum mundi duram
viam ad patriam celi ascendit quia
multis tribulacionibus oportet eam
intrare in regnum. Cum Amalech
id est diabolus pugnam in via continue
infert per persecutores et hereticos
et per falsos fratres et christianos.
Sed hec omnia per Christum ihesum suum
ducem vincet. qui eam corpore
et sanguine suo pascit et in
terram viventium scilicet in paradisum
introducet. Dicitur ergo. Que est ista
que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex
Alter similitudo dicitur ab interroga-
cione synagoge cum erat dei
tam antiquo regis cultu prophetis
et aliis iustis fecunda. Gentilitas
vero destituta erat nulla virtutum
fruge fecunda. Auxilio prophetarum et
angelorum ad cultum dei instructa
regula est timor puerorum cor-
rectio parvulorum. Principium intellectus
timor domini. Per quem ecclesia ad
sapientiam ascendit ut scribitur
Inicium sapientie timor domini. Consummacio
est summum desiderium igne sancto
amoris perductum. Commemoracio
est confessio peccatorum et notatur
multitudo virtutum quarum est
mortificacio vitiorum. Per hoc pre-
sciendo confessores diversis pulveribus

pigmentarii de virga omni fide
liud Christi pigmentarius cui est
medicus qui pigmenta i. dicta
sa medicamina conficit et intelli-
gitur spiritus qui septiformem adversus
viciorum morbos medicinam
facit. Item sicut gradus ascendentes
ad perfectionem scribuntur vel sicut ordi-
nes angelorum vel electorum in ecclesia
coniunguntur. De virga quippe fumo
re ascendit ad fumum compunctionis
inde ad aromata virtutum deinde
ad mirram mortificationis inde
ad thus confessionis ut hostia
viva deo fiat. Deinde ad uni-
versum pulverem pigmentarii scilicet hoc
est ad imitanda principia omnium per-
fectorum Christi. Vel per virgam que
recta est recti corde accipiuntur
per fumum penitentes per aromata
claustrales per mirram marti-
res per thus confessores per univer-
sum pulverem coniugati et alii fi-
deles. Dicitur itaque Que est ista
que ascendit per desertum sicut virgula etc. quod ista olim
desperata a deo deserta nunc ad
fidem quam prius glorificata est et contra
laude et admiratione digna que
de infidelitate et ydolatria ascendit
per gradus virtutum per desertum mundi
ad alta celorum sicut virgula fumi
virga que de terra ad celum se eri-
git et fumus qui de prima desce-
dens alta petit. Fumi dico ex
aromatibus i. ex odore mirre
et thuris et universi pulveris pig-
scilicet hoc est ex omnibus speciebus me-
dicinalibus. Fumus ex igne natus
in alta ascendens paulatim se
subtrahens humanis aspectibus.
Sic ecclesia igne sed spiritus in
amorem dei accepta conscende-
re non desinit donec aciemus sub-
tracta ad invisibilia celi secreti
fumus etiam tempore pluviarum oritur
pluvium in sublimioribus disperit.
Sic ecclesia in quibusplurimis tribula-
tionibus gignitur nonnulla in quibusdam
superius tollitur ad celestia per

mirram mortificationis carnis
per thus sinceritatis orationis per
pulverem omnium gratiarum virtutum
accipiuntur. Per que etiam in singu-
lis ordinibus electorum ascen-
dit ad alta polorum. Tropolo-
gice sponsa per desertum ascendit
quando anima a voluptatibus carnis
ad alta virtutum ascendit per deser-
tum i. per claustralem vite secretum
venit a sollicitudinibus mundi separata
et celestibus preceptis dedita
sic virga et fumus terrena dese-
rens et celestia petens aro-
mata virtutum colligens et more
aromatum odorem bone fa-
me desuper emittens mirram mor-
tificationis et thus orationis re-
dolens et pulverem omnium virtutum
per exemplum fratribus prebens.
Synagoga autem sponsa per desertum
ascendit que etiam hic peregri-
nans per mundum ad celum scan-
dit sicut virgula fumi, scilicet hoc
est sicut illi qui fuerunt ut virga
recti et per fumum i. perturbati cum
corde pectora sua lacrimantes. Et quasi
ut aromata odorem virtutum
dabant. Et qui se pro deo morti-
ficabant et qui se in templo incensa
deo per sacrificium victimam offerebant
et qui aliis bona omnia dabant
filiabus Ierusalem admirantibus quo
regina per desertum ascendit
et interrogantibus dicat eis. Ad lectum
Salemonis scilicet desiderat recipe-
re gratiam dei in ecclesia gen-
tium mirantibus quod per ipsa tor-
menta studet ad celestia dicit eis
Nec miramini per ardua asce-
dere sed potius imitamini
me Christi vestigia per difficilia
sequentem quia ad lectum Sale-
monis i. ad eternam beatitudinem
festino que est lectus Christi veri
pacifici in qua requiescunt
cum eo omnes sancti et ut hic sanctam
cuius lectus per fidem ut in me
requiescat per gratiam et ibi in
cuius lecto requiescam que lectum

quidam ut et vos ad eum ascē
datis et in eo requiescatis. En
lectulum salemonis lx. fortes
ambiunt ex fortissimis isrl
omnes tenentes gladios et ad bella doc.
q. d. Ego ecclesia sum lectulus xpi
veri pacifici in quo sancti in amp
plexu eius delectantur tumul
tibus viciorum sopitis. Et hunc
lx fortes eius gladio ambiunt id est
3 omnes perfecti in ecclesia hunc sanctis
sui ab hereticis muniunt. Et io
venite et in hunc requiescite.
Diminutivum lectulus ideo ponitur
quia brevis est sanctorum requies
ad litteram intelligitur. ita quod salemon
ditissimus regum lectum gemmis
et auro ornatum habuit qui
frequenter militum cohortibus
custodibus erat. ad allegoriam huius
Salemon quod sonat pacifi
cus qui omnia pacificavit xps
verus pacificus intelligitur. et i
stius lectulus est ecclesia in qua
ipse per fidem requiescit pulsus
de synagoga. Cuius lectus est auro
et gemmis ornatus i. sapientia et
virtutibus decoratum habuit. lx
fortes eius armis ambiunt quibus
omnes perfecti ecclesiam septum et ecclesiam
plenius muniunt. Sciendum quod magis
in magno misterio inspicit sepius
bonum. Omnis namque numerus est
perfectus aut imperfectus. Perfectus
numerus designat perfectos in ecclesia
imperfectus aut signum imperfectos i. ecclesia
est aut perfectus numerus qui complet
suis partibus sic aut sunt partes
unitas binarius trinarius
Nam sexies unum sunt sex vel
bis tria vel ter duo sunt. vi. Et
partes simul collecte sunt unum
duo tria sunt sex. Non ita in
octonario numero cuius partes sunt
unitas binarius quaternarius
Octies enim unum vel bis quatuor
vel quater duo sunt octo. Hec
partes sunt unitas binarius ter
narius quaternarius que partes
collecte non faciunt octo vel sex
Nam unum duo quatuor faciunt vii.

Duodenarius aut summam suam
ostendit excedit cuius partes sunt
unitas binarius ternarius qua
ternarius quinarius senarius
Duodecies enim unum et bis sex
vel ter quatuor vel quater tria vel sex
ies duo sunt xii. que partes in
unum collecte s. vii. in iii. iv.
vi faciunt xvi. Omnes aut numeri
continentur in quatuor versibus. Primus
dicitur simplex s. i. ii. iii. usque ad
decem. In quo primo solus senarius
est perfectus alii imperfecti. Secundus
versus dicitur multiplex s. x. xx.
xxx. et ita usque ad centum. in quo
sexagenarius invenitur perfectus
cuius partes x. xx. xxx. Nam
x pro unitate xx pro binario xxx
pro ternario ponitur. Sexagies enim
decies x vel bis xxx vel ter xx
sunt lx. Quod alius numerus infra
C. facit. tercius versus est centum mul
tiplex s. c. cc. ccc. et ita usque
ad mille In quo sescentenarius solus
est perfectus. Nam sexies centum
vel bis ccc. vel ter ducenti sunt
ducenti. Ibi quippe C. pro unitate
cc pro binario ccc. pro ternario po
nitur. Quartus versus est a
mille usque ad mille milia. sed
dicitur miriades ubi semper
possidet sexta locum est perfectus
s. sex milia vel lx milia vel
centum milia Sexagenarius igitur
numerus constat ex senario et denario
Nam sexies x vel decies sex
sunt lx. Per denarium intelligitur
vetus lex propter decalogum ubi
scribitur Non occides non mecha
beris etc. Per senarium autem
nova lex propter sex opera misericordie que
sunt esurivi et dedistis mihi manducare etc. Per
lx quo accipiuntur omnes perfecti
sub veteri et novo testamento
ut prophete et apostoli armis spiritualibus
instructi contra vicia fortes ad
bona opera stabiles. Hii lectum
salemonis ambiunt quia ecclesiam

lectum xpi oratione predicatione et exemplo et scripto muniunt. Ipsi enim fortissimi israel sunt, quia confirmati in illo deum visuro electi sunt. Israel est namque interpretatione videns deum et sonat vir videns deum. Hoc ergo isti electi fortissimi quia in virtutibus insuperabiles et alios ad lumen confortantes. Omnes in manu tenentes fide et opere gladios predicationis novi et veteris testamenti et ad bella spiritualia doctissimi scientes nulle artes demonum et machinas viciorum. Vnde eis pugnant contra homines sed contra spirituales nequicias. Sequitur autem contra hostes uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Verbum predicationis proprie dicitur gladius sive ensis, quia sicut gladius autem a corpore separat, sic verbum dei a viciis animam vel malos a bonis separat. Per hoc notatur generacio. Quo femora sunt doctores per quos doctores generant filios spirituales. Timores nocturni sunt insidie dyaboli qui conatur incautos ad eternas tenebras mittere. Vt ergo ensis corpus secans super femur ponitur ita verbum dei resecans vita super predicatione uniuscuiusque esse debet et novo testamento prelata dicitur ut cogitationes a bonis et mala opera a corpore amputet et filios ecclesie heredes regni dei pariat et timores nocturnos sive insidias dyaboli et versucias hereticorum ecclesie hostium repellat. Nondum quod omnis in senario numero omnia opera sua perfecit quia consistit quaternario et binario et unitate. Per quaternarium trinitatis plurimum dilectio dei et proximi. Per unitatem vero copulatur unitas ecclesie in qua omnes perfecti sunt custodes lecti xpi. Per hoc eciam cuiusque opus est ut predicatio eius quia opere ut ense pugnant predicatione ut femore gignunt ne dum eius vita despicitur. Tropologice lectulus salomonis

est anima iusti in qua requiescit deus est spiritualis quies ut scribitur. Super quem requiescam nisi super humilem et quietum. Hunc lectum LX fortes ex filiis israel id est omnes spirituales deum mente contemplantes verbo et exemplo ambiunt gladios discretionis tenentes falsos fines aversantes ad bella viciorum virtutibus docti, quia uniuscuiusque ensis super femur id est super seminaria vite carnalis carnalibus dum carnem macerant corpus in servitutem redigunt propter timores nocturnos sive astutas insidias dyaboli fraudes quibus improvidos pertrahit ad noctem eterne dampnationis. Iuxta anagogen vero lectulus salomonis est eterna beatitudo in qua requiescit ecclesia que iam de terris inde convolans migravit. Hunc LX fortes ex israel ambiunt quia omnes veteris et novi testamenti sancti deum videntes eum circumdant tenentes gladios id est premia monstrantes que iam receperunt. Per hoc quod in ista vita gladios verbi salutis contra vicia pugnaverunt quando ad bella spiritualia docti id est contriti erunt uniuscuiusque ensis erit super femur sed quia utrosque ... apparebit quid per hoc receperit qui carnem se ense discretionis libidinem carnis resecavit propter timores nocturnos id est ne esset socius cum demonibus in nocte eterne mortis. Regina domus convivii multa comitata et ingressa filias urbis ... ascensum eius ad lectum salomonis hortatur ut secum intrent ad convivii laudibus decorem domus dicens. Ferculum fecit sibi salomon de lignis libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media caritate stravit propter filias ierusalem. Et id ... et vita celesti domo celebre convivium celebrare scripture ... generum ... et domus convivii ... omnes deinde ... vel

gentibus invitat Xpistus per fidem
Veniant in dilectione requie-
scunt epulas eterne dulcedinis
in paradiso in eternum. Secundo
vero quod rex lectum ipso silencio
multis deliciis affluens tale con-
sistorium vel refectorium fecit ut
hic scribitur in quo lectulo et mensa
aureo et gemmis ornata spiritualiter /
Est autem consistorium domus
iudicii. Refectorium domus convivii.
Sed rex noster allegorice Xpistus fecit etiam
domum iudicii in qua cottidie
iudicat bonos ad gloriam malos
ad penam. Fecit etiam et domum
convivii in qua reficit corpore et
eius suo omnes credentes in se
dicens illis Venite ad me fide
et dilectione omnes qui laboratis
in tribulationibus mundi et onerati
estis peccatis vel pressuris et ego re-
ficiam vos eterna refectione. In qua do-
mo lectum et mensam id est clau-
stralem requiem et sacramentum scri-
pturarum posuit ut videlicet
in laboribus seculi fessi in lecto
requiescant et fame verbi dei
patientes de mensa verbum percipi-
ant. Salomon namque quod sonat
pacificus est Xpistus qui inimici-
tias inter deum et homines sol-
vens omnia in celis et in terris
pacificavit qui et rex glorie
regens singulos ordines ecclesie
Ille fecit sibi ferculum id est domum
convivii de lignis Libani scilicet certis
de omnibus electis ad honorem
suum. Libanus est mons quippe
inter repromissionis ad cuius ra-
dices oritur Iordanis. Cuius ligna
sunt cedri pulchritudine et specie
super omnes arbores et imputribi-
les odore et annis illese /
Cum in sacra scriptura ponitur
nomen montis vel vallium vel
locorum / tunc ante nomina mi-
sterium vel situs locorum vel rerum
ubi gesta sunt significare notatur / Et licet
tota pars illius scripture quam amago
gratia Effrem vocatur plena sit
similitudinibus / in isto libro pri-
me similitudines est contextus Xpistus
possit dici mons / quia duo no-
tantur in monte scilicet sanctitas et alti-
tudo. Ita Xpistus sanctus est in potentia
altus in virtute. Ille mons secundum
Danielem totum mundum implevit
Quia Xpistus predicatione orbem replevit.
In hunc montem secundum Ysaiam omnes
gentes ascendunt / quia in Xpistum
omnes gentes credunt. Super hunc mon-
tem scilicet civitas dei edificatur / quia
super summam fidem Xpisti et ardua
precepta eius ecclesia fundatur. Li-
banus dicitur candidatio et est Xpistus
candidus quia de castissima virgine
sine labe peccati natus. Huius Liba-
ni ligna sunt omnes electi fide pulcri
spe proceri caritate odoriferi de
quibus facta est ecclesia domus convivii.
Columpne que hanc domum su-
stentant argentee sunt apostoli et eorum
successores episcopi predicatione vel
eloquia et vita nitidi qui verbo
et exemplo sustentant domum domini.
Item est reclinatorium aureum
quietis vite claustralis id est quia
se Xpistus reclinat ad pausandum
et ipsi a labore mundi requiescunt
ad deum contemplandum. Quod est
aureum / quia sapientia puritatis cari-
tate fulgidum. Item ascensum
purpureum est inclinatum thoris
ipso sanguine purpuratum. Pur-
pura conchilium sanguine piscis conficitur.
Piscis est Xpistus qui in humano
genere latuit / ut piscis in undis
Sed captus est hamo nostre mor-
talitatis. Cuius sanguine tincta
est purpura scilicet ecclesia que se-
quens Xpisti vestigia ipso sanguine
est purpurata. Item ascensum
ad Xpistum scandit qui pro eo marti-
rium sanguinem fudit pro Xpisto
media strata caritate. Quanta
ad linum. Pavimentum inter duos
parietes medium erat marmore-
is et vitreis opere mirifice
stratum omnibus instrumentis
ad dilectionem pertinentibus distinctum

varie quippe ymaginum forme
erant operi illi impresse. Signifi-
cat autem in domo domini turbam
fidelium agriculture insudancium
qui ymagines dilectoris sibi
impressas ostendunt dum proximis
in necessitate rebus suis subve-
niunt. Lectum ornatum fecit Sa-
lomon propter filias Jerusalem / quia Christus
sic ecclesiam domum suam dispo-
suit ut quidam sint in ea co-
lumpne / quidam reclinatorium
quidam ascensus · quidam propa
civitatis · sicut filie Jerusalem eterne
patris / Tropologice autem sic
intelligitur. F. f. s. r. s. de li. li.
hoc est lectum cedrinum · colum-
nas, id est spondas lecti fecit ar-
genteas reclinatorium ubi ca-
put reclinatur fecit aureum ascen-
sum, id est scabellum purpureum
media strata caritate scilicet lectis-
sima erant intexta rebus
caritatem componentibus. Lectus
de lignis libani factus est sancta anima
de exemplis sanctorum regulis Christo
sancta / Cuius columpne sunt quatuor
principales virtutes, scilicet prudencia
fortitudo iusticia temperancia que
sunt argentee scilicet splendide, quia
faciunt animas splendidas quas
sustentant / Eius reclinatorium
aureum est bona conscientia in qua
est reclinatorium proprie ut aurum
purgatur in camino tribulacionis
excocta / Eius ascensus est cele-
stis appetitus · quia quodam
modo ascendit / dum terrena
contempnit celestia appetit. Qui
est purpureus / quia qui per
ardua virtutum gressum mollitur
mox animalis persecucionem pati
/ et sine sanguinis effusione
martir efficitur. Media sunt
strata caritate / quia inter
reclinatorium et ascensum me-
dia sunt Vigilie elemosine
ieiunia que caritate condita
erunt accepta sine caritate non
prodessent sancta / Eius modi lectus
factus est propter filias Jerusalem hoc est
ut fideles anime filie eterne in eo
requiescant / Et ponitur vero in eis
Anagogice vero sic exponitur. Fer-
culum fecit sibi rex Salomon de li-
gnis libani et mensam cedrinam / colum-
nas, id est pedes mense fecit argenteas
Reclinatorium aureum quo anti-
qui solebant post prandium
reclinare caput. Ascensum gra-
dum purpureum / media cari-
tate stravit, id est mensale formosis
caritate repuntantibus parabant
Mensa est sacra scriptura in qua sunt
diversa deliciarum fercula. Ferculum
est discus afferendo dictus / quod
iterum est scriptura ferens vite fer-
cula. Hec mensa facta est de lignis
libani / quia sacra scriptura facta
est de prophetis et apostolis iudaici populi
in cultu unius dei dealbati et peccata
in baptismate Christo candidati.
Utrumque enim sonat libanus scilicet de-
albatio vel candidatio / que ligna
sunt imputribilia / quia sancti corde
coram deo sunt durabilia / Eius
mense columpne scilicet pedes sunt
quatuor intellectus, id est hystorialis alle-
goricus / Tropologicus / Anagogicus / que
columpne sunt argentee quia
scripture sunt eloquencia splendi-
de. Eius reclinatorium aureum est corpus domi-
num sine labe peccati purum in igne
passionis excoctum caritate
immortalitatis fulgidum in quod
se deus reclinavit dum humanum
genus visitavit. Eius ascen-
sus est sancta crux per quam Christus
ad gloriam patris ascendit / et per
quam cottidie peregrinus cum sanctis
ad gaudia scandit / Media stra-
ta sunt caritate quia omnia opera
Christi ab incarnacione usque ad
passionem vel ascensionem plena
sunt caritate. Vel mensa sacre scrip-
ture est plena poculis caritatis.
Que caritas in mensa in qua
est posita ut omnes perem sicut
filie celestis Jerusalem ut in lecto
eterne quietis et in reclinatorio au-
reo splendore eterne claritatis.

quesstauit / et incipit et in
genium adeant ac imperias
regni cum angelis pagant / pg
qui regina ornata aduenit
ipso coronatus ad quinium pro
cedit et per plateas ciuitatis
clamat filias syon ad videndum
coronatum regem inuitat di
cens Egredimini et videte filie
syon regem salomonem in die
despo. quo cum ma sua in die
despo illius et in die leticie cor
dis eius / Vox est predicato
rum precomum xpm filias syon
i. omnes ecclesias prudentium virgi
num ad visionem coronati xpi
Syon est mons iherusalem sup
quem est turris dauid pos
ita et dicitur specula / Iherusalem aut
dicitur visio pacis Syon quod fi
gurat presentem ecclesiam que per
speculum et in enigmate specu
latur hinc futuram gloriam / Iherusalem
ad aut designat ecclesiam regnantem
in celis que iam fruitur visione
et vere pacis filie vos syon sunt
omnes ecclesie per orbem diffuse /
filie vniuersalis ecclesie hijs dicitur
a predicatoribus s. ecclesie regis pro
meritis Egredimini de babylone
filie syon et videte regem iherusalem
coronatum quasi dominus in babylo
ne resedet / qui in confusione in
infidelitatis latet / quasi de baby
lone egreditur qui de infidelitate
ad fidem xpi conuertitur / filie syon
ad videndum regem israel in dya
demate egrediuntur dum ecclesie
per orbem de priori vita per fidem
egresse xpm regem glorie
xpm passum in spinea coro
na ammirantes contemplantur
qua coronauit eum mater sua
synagoga in die passionis que
fuit dies desponsationis illius
qui eam desponsauit sanguine
suo / et in die leticie cordis eius
hoc est in die passionis quo letatus
est / ut eum quasi malefactorem
cum latronibus crucifixit. Vel spis

mirum dicis cum passe iudeorum
quando crucifixerunt xpm / Ideo an
translacio ls / In die solempnitatis
et leticie vel in dyademate vi
dent regem qui videt xpm in
humana carne / qua circumdedit
eum mater sua maria in die de
sponsacionis illius i. in die incarna
cionis quo humanam naturam sibi spon
sauit / et in die le. cor eius i.
in die resurrectionis quo assumpta hu
mana natura iam immortalis facta
in eterna leticia est translata / Vel
virgo mater vltimum de immortalitate
letificata ad locum celi filie syon
sunt egresse vide xpm in spinea
corona qui multitudo populi et mulierum
plangencium ad crucem eum sequeba
batur / quibus et dixit filie
ierusalem nolite flere super me etc. Iuxta
moralem sensum filie syon ad
videndum regem coronatum egre
diuntur cum anime fidelium de ignoran
cia ad scienciam vel de mala conuer
sacione ad confessionem vel de mala conuersacione
ad sanctam conuersacionem conuertuntur / vt cord
ipsorum regem virginis partum conspiciant
quod illa die fuit quo iudea in
sua spineam coronam imposuit
et mente contemplentur illam gloriam
quam ei dedit pater in die sol.
et leticie resurrectionis quo eum gloria
et honore coronauit et super omnia
opera sua constituit / Iuxta alteriorem
sensum / filie ierusalem egrediuntur
vt regem coronatum videant / quando
anime de corporibus egresse celi pa
lacium ingrediuntur vt regem glorie
in decore suo videant / quod eum
mater sua celestis ierusalem coronauit
qui deum hominem victorem dyaboli
adeo coronatum cum triumpho excepit
in die soll. et le. i. in die ascen
sionis quo eterna leticia ecclesie
contulit / Voce iocunde per orbem clam
ante filie syon de domibus carna
lium euolant regem coronatum
ac reginam gemmis ornatam vi
dere querunt quam ipso amplexatur
per singula membra laudat lau
datam multis muneribus donat Sci
licet apostolica tuba per orbe intonante

et p plos nacionu ad culturas e
pietatis in virtute / Omnes gentes de
domibus ydolatrie pvenerunt
ad videndam eterni regis x̄ 2 eius
gloriam festinaverunt / Xpus eciam
ad se venientem dulci amplexu
accepit multa carismata ei co
tulit / Hanc p singula membra
laudat dominus opa fidei in singulis
ordinibus ecclesie pbat / Tota ecclesie
eccia est unum cuius caput e xpc
dns Cuius corporis membra sunt diversi
ordines electorum / Qui hic in vii
distinguuntur / quia septiformi
spiritu disponuntur / Cui dr /

O vam pulchra es amica mea
pulchra es et decora q d Decora
pus nimium tu esses in babylo
nia Nunc autem adhuc quasi
iam facies mea secreta / Quam pul
chra es in ornatu virtutum valde
pulchra intus in fide / pulchra
foris in ope / et decora i valde
fuscata in pdicacione / quia facis
que doces ecclesie o verbis que mones
Oculi tui columbarum / Cum membra
corporis in scriptura ponuntur tunc
notantur eorum officia. cum aves
ul alia ponuntur illorum natura vel
colores notantur / Oculorum officium
ē decipere lucem et corpori ducatum
prebere / Columbe vero simplices
sunt 2 alias aves non ledunt
Oculi ergo sunt epi et alii plati pro
minores eius accipite xpo luce
res. qui coram hominibus vbo 2 ope
lucent et ecciam corpus xi exem
plis 2 scripturis adiutum dirigunt
Hii oculi sunt ut oculi columbarum
i. ut apli duces ecciarum / Que
columbe sunt quia vii virtutes hnt
ut columbe vii naturas / Vel ipsi
oculi tui columbe sunt quia simpli
ces sunt et neminem lede queunt
absque eo qd intrinsecus latet. s. absque
caritate que i solis oculis apparet
in vbo et ecclesie pulchra es qz extrinsecus
appares hominibus. sed pulchrior es
coram me que lates intrinsecus i
caritate 2 virtutibus / Vel tu pulchra
es in pdicacione simplicibus oculis
tuis absque ypocrisi et heresi

que intrinsecus et in ypocritis et
hereticis // Capilli tui sicut greges
caprarum / capilli caput decorant
et muniunt / Capre vero ad alta
ascendunt / Capilli ecclesie sunt
populares qui eam fide ornant
ut agricole vel armis muniunt
ut milites / Greges caprarum
sunt multitudines fidelium / que
sub aplis de virtute in virtute asce
derunt adiutorium ad horum
exemplis ut capilli i mirabiles
delapsus in eterna mercede effecti
sunt / Et quo ascenderunt ad
galaad quod dicitur acervus testi
monii / et intelligitur martirum
exercitus xpi / qui testimonium
xpo phibuerunt dum sanguine
pro fuderunt / Et ipse xpc mons
galaad et mons testium de quo
ascenditur / quia suo exemplo precessit
quem passio secuti sunt qui
testimonium phibebit eis qui
confitebitur eos coram patre quia
hic confessi sunt eum coram hominibus /
Hystoria autem est Jacob a patre
benedictus apud laban in mezo
potamia ē peregrinatus ubi duas
uxores accepit xii filios genuit
ad patrem reddit quem laban
psecutus comphendit fedus cum eo
iniit / Pro signo huius federis
acervum lapidum congregaverunt
quem galaad i. acervum testimo
nii nominaverunt / Ut nemo illorum
hunc adnocendum alteri transiret
Jacob ē xpus laban dyabolus Jacob
a patre benedictus in mesopotamiam
mittitur / Et xpc a patre benedictus
in mundum mittitur. qui apud la
ban principem huius mundi pegri
natur Jacob accepit duas uxores
et genuit xii filios / Et xpc
accepit duas eccias 2 genuit
xii aplos Ille ad patrem revertitur
et laban eum psequitur / 2 xpc
ad patrem in celum revertitur et dyabolus
eum in membris suis psequitur
Acervus lapidum ē multitudo
martirum qui congregantur ad
xpm Hunc acervum non licet laban

ut fugerit, quia dyabolus non ligat ut quecumque de [illegible] dentibus in [illegible] notat. Dentes tui sicut greges tonsarum, subaudi ouium. Dentes mordent cibum [illegible] et in corpus mittunt. Oues autem alios lacte alunt et lana vestiunt. Dentes id est sunt expositores sacre scripture, uel confessores qui hereticos et mordaces remordent, et duram litteram scripture exponendo conterunt et in memoriam eciam quasi in ventrem traiciunt. Hii sunt sicut greges tonsarum ouium, hoc est similes sunt illis qui sub apostolis omnia reliquerunt, et ut oues detonse nudi et innocentes contineri vixerunt. Hii lacte doctrine proximos alunt et rebus suis ut lana pauperes vestiunt. Et sicut oues lactate tenerrimis pascuis exemplis vestiunt. Que de ascenderunt de lauacro, hoc est de virtute in virtutem ascendunt in baptismate loti [illegible] fuerant. Omnes ille oues sunt gemellis fetibus, quia omnes illi contemptores mundi sunt pleni gemina dilectione. Et quos Christus docendo peperit gemina dilectione doctores reddunt. Et sterilis non est inter eas oues, sic subaudi [illegible], quia nullum apud religiosos vacat bona operacione, et inutilis ab eis excluditur. Sicut vitta coccinea sic labia scripta [illegible] tord⁹ apertis. Vitta capillos stringit ne diffluant. Labia ecclesie sunt magistri qui docendo aliis aperiunt, que dentes scilicet expositores exposuerunt. Hii sunt sicut vitta coccinea, hoc est sicut illi qui in memoria eciam passionem Christi [illegible] fuerunt [illegible] [illegible] [illegible]. Coccinum quippe est rubri coloris et prefert [illegible] sanguinis Christi quo redempta est ecclesia, quam isti proximis refferunt

et eos ab illicitis verbo et exemplo ut vicia fugiant. Et eloquium tuum dulce. Dulce est eloquium doctrine tue quando opere implet quod verbo docet, quia cuius vita despicitur, restat ut eius predicatio contempnatur. Sicut fragmen mali punici gene tue. Fragmen est vetrudina mala autem punica sunt rubea, punica cum Affrica a punicis [illegible] habitantibus illic advenientibus dicta ubi crescunt mala granata, scilicet poma grana plena [illegible] rubicunda et signant passionem Christi vel martirum in ecclesia. Gene quippe sunt ecclesie verecundantes persone, ut sunt monachi et heremite. Hii sunt sicut fragmen mali punici, hoc est sicut illi qui sub apostolis pro Christo passi sunt et tristi fuerunt. Sicut enim fragmen punici exterius rubet, interius albet, ita isti exterius rubent passione, interius albent castitate et pleni sunt granis, id est bonis exemplis, absque eo quod intrinsecus latet, uel absque fomite peccati qui in membris latet. Sicut turris David collum tuum. Cum ipsa nomina inscripta ponuntur, est ut aut interpretacio nominis aut officium persone aut rei alicuius geste signo notetur. Nota pulchra Sic enim in melchysedech hec tria considerantur, scilicet interpretacio nominis, que est rex iusticie, et officium regale et sacerdotale, et sacrificium panis et vini ab eo oblatum. Cum prefigurat Christum qui est rex iusticie et verus sacerdos, qui obtulit in sacrificio corporis sui panem et vinum. Sic et in David tria considerantur, videlicet interpretacio nominis que est desiderabilis uel manu fortis, et officium, quia fuit rex et propheta, et res ab eo gesta, quia pugnans Goliam superavit. Cum similiter Christum prefigurant, qui est rex glorie, et in illa gloria est desiderabilis

neque angeli desiderant prospi-
cere. Et est verus propheta quia omnia
futura predixit. Et est nimium
fortis quia superavit dyabolum. Sic ecce
vivit. Collum iungit corpus et
caput. Turris autem munit
cives ab hostibus. Collum ergo
sunt ecclesie in scripturis periciores
eam ergo verbis et exemplis in-
gerens. Sicut turris David in-
pugnabilis est. Et sic primitiva
ecclesia Christo vero David, scilicet despi-
cabili et manu forti ut turris
fundata contra persecutores et hereticos
donis spiritus sancti primitus ista
isti munimine scripturarum ab eo
sunt firmati ad defendenda fidei
edificia, ad repellenda hostium
tela et muniunt cives ipsique
sunt simul civibus babilon qui
sunt heretici, iudei, pagani, falsi
christiani. Que turris edificata
est cum propugnaculis, hoc est illa
ecclesia munita est inexpugnabi-
libus scripture sententiis quibus se
defendat ab inimicis, vel apostoli fuerunt
eius propugnacula, quia acriter pro
ecclesie contra infideles pugnaverunt
petri. // Mille clipei pendent
ex ea turri, quia innumere
bone defensiones collate sunt
illi ecclesie quibus se ab adversariis
defendat. Et ibi pendet omnis
armatura fortium quia ad eam
et posita sunt omnia opera illorum
qui fortiter vicia vicerunt. Ut
Joseph luxuriam, Moyses avari-
ciam. Vel isti qui sunt collum
ecclesie et turris David quia eam
Christo iungunt et cives ab hosti-
bus muniunt, habent propugnacula
autenticos libros. Habent mille
clippeos in munitis sanctorum et
variarum defensiones, habent omnem
armaturam fortium, scilicet omnes
passiones martirum, scripturas
et vitas precinctorum sibi propositas.
Aliter: Turris David est sacra

scriptura ad munimen ecclesie propo-
sita contra hostes a vero rege
constructa. Hec edificata est cum
propugnaculis, id est cum autenticis libris
in quibus prophete et apostoli eius
propugnatores pro ea pugnaverunt
et eam defendunt. In hac turri
pendent mille clipei, qui sunt
omnes doctrine historiarum veteris et
novi testamenti. Et omnis arma-
tura fortium, qui sunt exempla omnium
sanctorum quia alios quo vicia fortes
fecerunt. Millenarius numerus multi-
plicatur per denarium et centenarium
decies, cum enim centies decem
sunt mille et denarius decies
repetitus efficit centenarium
et iterum centenarius decies
repetitus efficit millenarium.
Per denarium intelligitur primitiva, scilicet vita
Christo, id est in ecclesia sub decalogo
legis laborantibus promissa. Per cente-
narium vero multiplicatio vir-
tutum, qui totiens per decalogum
repetitur. Per millenarium autem
plenitudo gaudiorum que dabitur
victoribus, in iusticia pugnantibus.
Mille ergo clipei sunt universe
doctrine historiarum que sub decalo-
go legis promiserunt multiplicata te
virtutum plenitudine gaudiorum.
Hiis armis munitur ecclesia
qui collum eius constituunt. //
Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree
gemelli. Ubera administrant lac par-
vulis. Hinnuli autem velociter
currunt ut sint in excelsis. Ubera
ecclesie sunt docti in utraque lege
qui parvulis in Christo infundunt
lac doctrine de utraque lege. Duo
hinnuli sunt activi et contempla-
tivi, id est seculares et spirituales
in fide adhuc parvuli qui velo-
citer currunt ad lac doctrine utri-
usque legis vel gemine dilectionis,
id est ascendunt de valle lacrimarum
ut habitent super alta celorum.
Hii sunt sicut duo lumbi capree.

Gemelli hoc est similes sunt
duobus populis subministrata est
ad fidem de iudeis et gentibus quasi
Que eciam sunt capree / Quia
sicut capra alta petit ita
ipsa de lege ad graciam conscendit
Et eius hinnuli sunt gemelli /
quia sicut gemelli eodem lacte
nutriuntur. Ita iudei et gentiles
eadem doctrina christi pascuntur / Vita
activa et contemplativa l. hinnuli
gemelli capree i. filii ecclesie
genitorum eadem doctrina christi et
hostia sacramentis pascuntur / Qui
similiter pascuntur hinnuli in liliis
i. fideles in utriusque fide et vita
deliciantur in operibus illorum
qui fuerunt ut lilia candidi in
castitate et odoriferi in sanctitate
donec aspiret dies hec ista donec
veniat plena dei cognicio et
inclinentur umbre i. donec re-
cedat ignorancia / Cum diu hic
in mundo sunt lac utriusque legis
de uberibus matris ecclesie sugunt
in liliis i. in foliis scripturarum
et exempla sanctorum pascuntur / Pro
quam illa dies eterne claritatis
advenerit et sol iusticie illuxerit non
docendi vel discendi ultra tempus
erit / sed consummatis omnibus tempore
mundi tenebris omnes ut sol ful-
gebunt quia deum sicuti in celi
tate patris videbunt / Nota vii
Nota septem sponse membra a sponso laudata / membra sponse a sponso laudata
i. vii ordines electorum in ecclesia
Oculi sunt qui occulta aspi-
ciunt / Capilli qui diversis plenis
performantur actus i. porta celi
suscenduntur / Dentes qui improbos
corrigunt / Labia qui secreta
scripture aperiunt / Gene que de pec-
catis vel alienis erubescunt
Collum qui vitalem flatum
et cibos doctrine proferendo eciam
gaudia ... / Duo ubera
docti utriusque legem de duobus
populis / Sensus moralem secundum
Moralis sensus — positus membra sponse collaudat

tamquam corpus singula opera fidel-
is ... conspirat / Sicut ... et
ipsa sua membra sibi congrua
quelibet peragit sua officia
Que bis dicitur pulchra quia ab
originali et actuali labe est
purgata / Sicut oculi sunt ratio
et intencio quarum acumine spi-
ritales sensus scripture eius est
speculanda intendit / Cum oculi sunt
columbarum simpliciter implet quod
sincerum videt / Sicut capilli sunt
subtiles cogitaciones decerpite
eius i. in mente procedentes que ut
greges caprarum ad galaad ascen-
dunt tamquam ad ammirandos montes
res intendunt / Dentes eius sunt
ingeres meditaciones quibus ...
...os sensus scripture conterit et in ven-
trem memorie traicit / Qui
sunt ut oves detonse / quia a super-
fluis cogitacionibus sunt ... Labia
eius sunt confessio que ore
confitendo ad salutem rapit quod
corde ad iusticiam credidit / Que
labia sunt vitta coccinea dum
confitetur sanguine christi esse pre-
cium sue redempcionis et ...
cohibens capillos i. cogitacio-
nes suas ... Sicut gene
sunt verecundia qua cum ...
peccare vel peccasse quod sunt ut
fragmenta mali punici / quia ...
rubent caritate intus albescunt
castitate / Collum eius est intellectus
qui iungit spiritum et animam et utrumque
intelligit unum esse substantiam quod
collum est ut turris david cum
propugnaculis et mille clipeis
quia intellectus ... adiunctus
est mille scripturarum sentenciis
Ubera eius sunt sapiencia et sciencia quibus
prebet indoctis lac doctrine / Qui
sunt ut hinnuli capree quia parvu-
los in corpore i. hinnulos ecclesie
lacte nutriunt et ad alta virtutum
provehunt / Sensus anagogicus alius
intelligitur ... peregrinante
et ... moneret aliqua ...
et eciam ... ...

quia prius de synagoga preca-
de ecclesia. Synagoga est multi-
tudo sub lege. Ecclesia est multipli-
citas credencium sub gratia. Synago-
ga dicitur congregacio que pertinet ad
irracionabilia vel lapides, quia iudei
baculo legis congregabantur ut
duri ad obsequium dei. Ecclesia autem
dicitur convocacio quod pertinet ad ho-
mines. quia ecclesia verbo predica-
cionis convocati sunt ad fidem christi.
Primitiva dicitur universitas iustorum
ab abel usque ad christum. Hec autem
primitiva ecclesia est universitas
fidelium per christum et apostolos de iu-
deis et gentibus ad fidem christi
primo tempore collecta. Ecclesia gencium
est multitudo credencium per
apostolos et eorum successores de omnibus
gentibus ad fidem christi producta.
Universalis ecclesia est omnis per universum
mundum diffusa. Ecclesia imperfecta
est populus in activa vita degens
qui in hoc mundo utitur tamquam
non utitur et dilectionem proximi
servat dum eis necessaria submi-
nistrat. Ecclesia perfecta est clerus
in contemplativa vita consistens
et mundum transgressum dilectione
dei legendo orando implere nititur.
Ecclesia peregrinans est multitudo in
utraque vita celestia suspirans.
Ecclesia in celis regnans est ba-
aurea que patria sui sponsi vo-
catur. ecclesia peregrinantibus Ihe-
rusalem membra sunt et primitiva
ecclesia huius sunt. Ecclesie ante le-
gem fuerunt oculi patriarche qui
ei christum prefigurabant. Ecclesie
autem sub lege oculi fuerunt prophete
qui in christum scriptis providerunt.
Ecclesie sub gratia oculi fuerunt apostoli
qui eam signis et miraculis
ad christum perduxerunt. Ecclesie pere-
grinantis sunt episcopi et alii prelati
qui eam predicacionibus et exemplis
ad vitam eternam perducunt. Ecclesie
eciam amica vocatur. dicitur que amica quia

facit christus precepta et ad celestia
secreta vocatur tamquam bis dicitur que sit
pulchra quia facit christus precepta
in activa et contemplativa fide
et operacione preciosa. Huius ca-
pilli sunt pueri lauti. Dentes
Sponsante pauperes labia cleri-
ci. Gene monachi. Collum heremite.
ubera virgines. Item est columba
quia in .vij. donis spiritus sancti
plena. Item cipressus quia petit alta.
Item ovis quia innocens. Item
vitis quia religio. Item malogranatum
quia generibus bonorum operum ple-
na. Item turris david quia ab hereticis
inexpugnabilis. Item capra
quia eligit virtutes bona per
has virtutes in suis membris
regnat iam in celis. Ecclesiam
peregrinantem prefiguravit moyses
tabernaculum in itinere portando.
Ecclesiam regnantem prefiguravit
salomonis templum in patria
edificatum. In tabernaculo erant
sancta in quibus populus immolabat
sancta et sancta sanctorum in quibus sa-
cerdotes offerebant. Per sancta accipitur
activa vita in qua seculares
militant per sancta sanctorum contem-
plativa vita in qua spirituales
laborant. Sed et cetera preciosa
ecclesie misteria in eodem tabernaculo
sunt expressa. Tabernaculum
de loco ad locum mutatur et ipso
tendente ad patriam portabatur.
Sic ecclesia de inferiori ad melio-
rem statum mutatur dum quodam pacto
itineris huius vite in patriam
paradisi transfertur. Templum
vero in patria a salomone .vij.
annis est edificatum de tribus
materiis scilicet de sectis lapidibus — De tribus materiis edificatum fuit templum salomonis
de manu sublatis et de lignis
cedrinis et de auro purissimo.
Sic eciam templum dei in super-
na patria a christo vero paci-
fico per .vij. dona spiritus sancti
vel habitaculum dei tunc edificatur
de tribus ordinibus electorum scilicet de
coniugatis

in pulc scli tribulacionibus q d tis
de gemencibus in virtutibus
odoriferis de decoracionibus in
adversitate ut aurum coruscans
et saphirus fulgidus Nam templum
plum est tabernaculum tristicie
Secunda pars ecciam transfertur
in illius iam regnantis consor
cium ideo et regina austri
de ethyopia venit in illud
templum quia tunc eciam de
tenebris ubi intrabit celum
postquam vero cum regina co
niunx iniit inde surges ad
montem myrre i ad lybanum
abiit In libano quippe arbores
crescunt de quibus myrra et
thus colliguntur Que regina
cum filiabus ad videndum rege
egressus est subito et ideo
hac laude concepta Tota pul
es a in 2 m n c inte Breviter
ad literam quia vero ditissimus salo
monis in lybano regio septu
fecerat in qua in estate hiems
solitus erat propter temperiem
aeris que ibi erat propter
fluenta iordanis Sed et hoc
magno ope Notandum quod ihe
cantico amoris solum verba
amancium reputantur Facta
autem subintelligenda relinquuntur
quia iuvencula adher
taciones in torcis non facta
sed verba amancium reputant
in canticis Allegorice autem
Postquam ecciam genitura in conspectu
Christi recepta et agnicio cor
poris eius est refecta mox
primum in montem myrre recurrit
primum in collem thuris surgens
Secunda primum ut Christum suum
regem pressum conspexit
ecciam materna contra tyrannos
bellum suscepit et turba
confessorum pugnam contra heti
cos iniit cuius corpora mar
tirum concidebant Thus vero
in sacrificium dei ponebant et hoc
ergo myrre est multitudo mar

qui in altum virtute petere in
star montis crescunt dum
variis tormentis pro Christo morti
ficati sunt Collis vero thuris est univer
sitas confessorum qui sanctitate in populo
ut colles eminebant et se in modo
rem suavitatis deo offerebant Ad
hunc montem et ad hunc collem
vadit Christus dicens Vadam ad
montem myrre et ad collem thuris
quod dicitur adsit venient agone mi
litum meorum si in certamine video
in extremis pene laborare Vada
ergo et feram auxilium pugnantibus
paratum dimido et coronam glorie
vincentibus preparabo Venimus et ad
aciem confessorum ut pugnantibus
succurram premium subministrando
et victores gloria et honore corona
do In hoc monte et in hoc colle
Christus presidens stetit et cunctos
eunctos sui coronatis i omnes ordi
nes ecclesie per totum mundum iusti
cia ornatos titulis mire vidit
et eciam laudavit i talia opa
probavit dicens Tota pulchra es amica
mea et macula non est in te Amica mea
ecciam faciens patris secreta tu
pulchra es in oculis in capillis
in dentibus et in ceteris membris
tuis preparata in constancia in
perseverancia ergo pulchra es et ma
cula in te non est in te ut ali
quis impugnator meus
vel viciis vel vitis defecerit sed
strenue instare pugnans victor
consistit ergo in omnibus membris
tuis per pugnam Veni ad
me et coronabo te Veni de
libano sponsa mea veni de li
bano veni coronaberis anima
de virtute piam et hinc hoc
est coronam congeneris et de his
montibus premisso impono
tibi Libanus est mons fenicis
et dicitur candidatio vel dealbacio

per libanum accipitur hic iudaicus indeicus
populus altus in regno et candidus
divino cultu. per libanum etiam
accipitur populus gentilis qui erat
altus imperio dealbatus iudaica
gloria. dicit ergo Veni de libano sponsa
mea veni de libano etc. id est o sponsa
mea procreando spirituales filios
veni per fidem cum magna tranquilli-
tate. de libano id est de iudaico populo
divino cultu candido veni cum
magna multitudine. de libano id est de gen-
tili populo imperio et gloria mundi deal-
bato veni. adhuc etc. cum turba
barbarorum ad primum gentium et cum
hiis et predictis omnibus coronaberis.
Nota quod sponsam de libano vo-
cat amicam ad quem eius secuta
fuerat quia xpistus sponsam coronabit
qui eum ad alta virtutum secuti
fuerit. Et unde coronatur sponsa
de capite amana de vertice sanir
et hermon. Amana est mons
cilicie qui et thaurus. Sanir et
hermon montes iude in quibus
leones et pardi habitant. Montes
sunt reges et principes qui in super-
bia extolluntur in quibus demones
habitant qui sunt leones et pardi
quia crudeles quia varii arti-
bus malignis. De hiis coronatur
sponsa cum predicatione sua de-
mones expellit et principes ad
xpistum convertit. Amana dicitur inquietudo
vel turbulentus vel demus vigilantes.
Sanir vero fetor vel nocturna
avis. hermon anathematizacio.
Caput amana est diabolus incipit
eorum qui sunt amana id est inquieti
turbulenti mordaces in malicia
vigiles. Sed ipse est vertex eorum
qui sunt sanir hoc est fetentes in
luxuria et in nocte ignorantie
ut avis instabiles. Et ipse est vertex
eorum qui sunt hermon id est anathe-
matizati hoc est cognati propria
iniquitate. De hiis montibus
genere ad coronam sponse elig-
untur. quia tales proficiunt ad primum

convertit. Contra hos agies ipse
dimicat. vincit diabolum et eos ad
bonum convertit. Et de cubilibus
leonum de montibus pardorum.
leo signat aliquando xpistum aliquando
diabolum aliquando superbum principem.
leo xpistum signat ut ibi Ecce
vicit leo de tribu iuda in forti-
tudine quia vicit diabolum et
quia leo tercia die suscitabit
catulum sic pater tercia die xpistum.
leo signat diabolum ut ibi adversarius
vester diabolus tamquam leo rugiens
circuit querens quem devoret et hoc propter
seviciam. leo aliquando signat princi-
pem ut ibi liberatus sum de ore
leonis hoc est de potestate neronis
et hoc propter excellenciam. leo
namque est rex bestiarum et bestie
in scripturis ponuntur pro naturis
eorum. In hoc loco leones signant
demones. horum cubilia sunt presides
et in mundi. pardi vero sunt heretici in
dogmate erroris varii. Quorum
montes sunt heresiarche id est episcopi
et magistri eorum superba et eloquencia
mundi in talibus demones ut
bestie in antris habitant qui contra
pugnant contra membra ecclesie et
predictis viciis et corporis conantur.
etiam. Aliter sanir dicitur densa
lucerna et intelligitur sacra scriptura
que est lucerna ecclesie adventum.
hoc modo autem dicitur generacio
et spiritus sanctus accipitur pro quem
quando a deo patre procedit filius per quem
etiam in baptismate generatur.
Amana dicitur coclesia et pater
notatur qui super omnia exaltatur.
vertex vero sanir et hermon est
pater et deus. Iuxta amana de vertice
sanir et hermon etiam coronaberis
quando a deo patre pro fide filii et
generatione spiritus sancti in gloria
exaltaberis. Tales vero milites
instituit ad pugnam ut accipiant
vite coronam. Nemo enim corona-
bitur nisi qui legitime certaverit.
legitime certare est usque ad mortem

quando leo signat xpistum quando diabolum aliquando principem

Aliter

Amana

instituit

i. usque ad mortem pugnare. Hoc
est vitiis et peccatis resistere. Hoc
coronari est eterna gloria sublimari.
Unde gregorius. Vulnerasti cor meum
soror mea sponsa. quasi dicat. Vocatur
soror mea i. coheres regni et
sponsa mea pariens multos fili-
os coheredes celi. Non est sic oneros-
sum tempora mei subire eternitatis
laborem quia ego prius tempora
tui subivi pugne sudores vul-
neratus sum usque ad mortem
propter amorem eius. Colligitur quod in corde
te dicitur et continens pro contento
ponitur. Vel similitudo ab illo qui
nimium aliquem amat et eius
cor amore vulneratur. Ita Christus
amore eterne in te vulneratus.
Prius vulnerasti cor meum quando
amore tui tam flagellis vulne-
ratus sum ut te facerem sororem
in regni coheredem. Iterum vul-
nerasti cor meum soror quando
amore tui in cruce pendens vulne-
ratus sum ut te sponsam in-
facerem glorie participem. In uno
oculorum tuorum et in uno crine colli
tui. Similitudo ab illo qui rapitur
pro pulchritudinem oculorum vel crinium
puelle sicut holofernes pro iudith.
Oculi ecclesie sunt eius prelati
qui eam ducunt ad celestia. Cri-
nes eius sunt subditi. Collum
eius sunt predicatores quos ornant crines
capilli. Unde oculorum vel crinium in
unitas fidei quam habent prela-
ti et subditi. Probat unitate
placuisti mihi ut humani te et pro te
vulnera suscepi. Probat debes
pugnare tu ut possis coronari.
Hoc totum dicitur sponse ad re-
gnum designante ut accipiat co-
ronam eiusmodi i. gloriam angeli-
ce nature. Hec dicitur amica
quia sponsi aperit scripture
secreta. Hec soror est. Erit
cum sibi coheredem. Hec sponsa
quia parit ei filios regni. Tro-
pologice monet anime est contempla-

Tropologice

tiva vita. collum vero activa vita.
Contemplativi merito sunt que a
terrena sola cum vitiis et concupiscen-
tiis mortificaverunt. Activi vero
crines sunt. quia bonis actibus
deo odorem suavitatis offerunt.
Ad hac vero vadit deus cum eius contem-
plationibus et tribulationibus
subvenit. Petitis fidelis anima
est tota pulchra quando in omnibus
mandatis et iustificationibus domini
est sine querela vel quia dominum amore
tota virtute diligit et proximum
sicut seipsum. In hac non est macula
quando teneret heresis. Hic venit fide
venit operatione venit predicatione
venit eis ad Christum cogitatione
venit locutione venit opere. Venit
in etate in iuventute venit
in senectute. venit in decrepita
etate. Venit quoque ad fidem in
baptismate venit ad terminum
vite intrando venit ad gloriam in
corone. Et hoc de libano. hoc est
de candore virtutum. et sic fit
sponsa Christi in amore eius cuncta
alia. Tres sunt abrenunciati. Ex hiis
unam tamen quibus abrenunciat diabolo.
Secunda cum abrenunciat seculo. 3a
cum abrenunciat semetipsum et
sequitur Christum. Unde gregorius. de libano
ad Christum venit cum pompis diaboli
in baptismate abrenunciat. Ve-
nit de libano cum deliciis mundi
renunciat. Tertio cum propriis vo-
luntatibus renunciat et obedi-
entia maiorum se penitus mancipat.
Hec coronabitur pro hoc quod fugit
de monte amana. hoc est de hiis
qui sunt inquieti et turbulenti
et quod fugit de monte sanir et
hermon qui sunt in peccatis feten-
tes et in bono instabiles et ab omnibus
contaminati. Et pro hoc coronabitur
quod nunc est sponsus sancti templum
cum cor prius erat cubile leo-
num i. demonum vel qui segregat
se ab immundis qui sunt cubilia
demonum. et de montibus pardorum

i. desperabis falsorum suorum. Hec tot
Christi voluerat dum ei penitenti
per indulgenciam contricionis tor
mentis voluerat dum ei desideranti
perpetuam ostendit. Et hec in vno
oculorum. Hec est vnica intencio
qua creatorem tuum petit ad vno
ut mihi modo d. o d. in pre. Hec
est omni tempore Christo qui est vita stabi
lis. Et in vno crine colli sui i.
in vna sua cogitacione intellectus
qua intelligit esse vnum deum
summum bonum. Quam pulchre sunt mamme tue
ad quem vero adiit est celum
que vero glorie subiit. Quid est
mons mirre et collis thuris i.
tribulacio martirum et confessorum.
Ibi comparit amica tota pulcherrima.
Hec est eciam regnans in omnibus
ordinibus suis gloria et macula
non est in ea, quia illa aula non
recipit ullam peccati que eius sit
coinquinandi. Hic venit de lybano
i. de candore, quia angeli sunt
sine peccato, quia et eos esse sine
macula peccati. Hec venit de libano
i. de candore et mundicie glorie in prin
cipibus. Venit de libano i. de
albedine virtutum in prelatis. Venit
de libano in baptizatis fidelibus.
Hec de capite tuo moncium
coronabit, quia ad ciuitatem tuam pro
natum glorificabit qui in vnum
congregauit motum amonte
Amana quippe sonat exercicium
et potest intelligi. Sanir lucerna
quod filius et hermon quod spiritus sanctus
in unitate. Et nemine inducat
quod diuerse sint interpretaciones no
minum hebreorum, quorum interpreta
ciones nominum mutant secundum
scripture diuersum sensum. Aliqui
nominis in bono aliquid accipiunt
in malo. Sed in bono accipiunt quando
ad unum i. ad multitudinem fidelium
refertur. In malo vero intelliguntur
qui ad babyloniam i. ad multitu
dinem infidelium referunt. In
illa gloria videbit regina regem

glorie dilectum suum in maiestate diuinitatis
coronatum. Quem hic vidit pro
amore in cruce vulneratum. Quod hic
erit vnum oculorum et crinium i.
vnitas prelatorum et subditorum omnium
illa visione fruencium. Quorum
erit gaudium de pace et concordie
dulcedo omnium. Regina de li
bano ad coronandum vocata est
cum maximo comitatu venit
sed maiore comitatu lx fortis
simis usitatis ad bella fortissimos
tenentes gladios et filias syon
sunt tum quibus pugnauit contra
Amana et Sanir et Hermon pro
corona ipsius et victorie regem
adiit. Quam ipse hac laude
excepit. Quam pulchre sunt
mamme tue soror mea spo
sa. Ipsa. Surge aquilo veni
auster. Sed quia multiplici lau
de forcia eius facta in bello ge
sta replicant. Cum videlicet
pugnaturas manus armauit
uberibus ad certamen informa
tiuncios in prelio vngens tunc
pauidos labiis confortauit
lassos in pugna lacte et melle
pauit vestitos in pugna remu
nerat victores in orto diuersis liliis
et fonte refecit paradisum ad
duxit gloria pomorum introduxit.
Deinde in laudem legiones
describit quas contra acies ho
stium impugnanti duxit per
omnia multiplicius etiam gerens
notatur. Veni de lybano i. de
candore mundicie glorie cum ma
gno comitatu sedentium ad
dexteram. Venit sed magno comitatu
reges et principes patriarchas et omnes
gentes professionis et condicionis pro
ceres sunt cum quibus spiritale bellum
contra demones aereos hostes
ipsius et coronam vite a rege glorie
perceperunt. De qua pugna regina
dedicatoribus eius dixit. Non est
vobis colluctacio aduersus carnem
et sanguinem. Sed aduersus prin

no arte ... ordine

et po / Quod est dicit Nos non nob
pugna est contra homines sed
contra demones / Ille alius for
tis preliator dicit Militia est vita
hominis super terram Cunctis diebus
quibus nunc milito expecto donec
veniat immutatio mea / Qui iusti
ut sol fulgebunt / Fideles compre
hendunt in tristibus regionibus sine contra
riis babilonis pugna quando est
commutatio qui iusti ut sol ful
et equales angelis erunt. Non
artificialem ordinem convenientem
inventionem fecit demum pugna
Subministrat tamen pugnanti premia
dat et corona que est premium
pugne separatur / Quia demum
tamen corona pugnantibus promittitur
vincentibus dabitur Et hoc non
tamen est in hac laude hystoria
deficit. sed aliquando allegorice vel
tropologice vel anagogice Non
pomina currit supinus vim
strumenta huius spiritualis pugne
laudantur. scilicet mamme / Verba unge
ta labia lilium vestimenta / per
que iiii etates pugnantium notantur
Quorum primam mamme infantes
per verba pueri per ungenta adolescen
tes per labia iuvenes plures
vero senes per vestimenta decre
piti. figurantur. qui pro operibus
bene in hac pugna laboraverunt
ut coronam senatus quod est plenum
gaudium percipiant Deinde tria
refugia pugnantium ponuntur
scilicet ortus fons paradisus / quia in hoc
bello peccatis vulnerati in orto
catholice ecclesie herbis penitentie et
confessionis curantur / Fonte lac
rimarum lavantur / in paradiso sen
piterne reficiuntur / Sic mortui
delicias ad fontem vite christum
transferunt. Post hoc legiones hic
pugnantium per hoc quia arborem
paradisi scilicet cypressum et nardum
et reliquias notant / Quia contra
armis hoc preceptorum in hac pu
gna defendunt. ad deinde premium

perduntur / Ad ultimum fons et pu
teus in laude ponuntur quoniam
evangelium et lex intelliguntur
quia christus bellatores suos studiis
legis et evangelii reficit et
laureatos ad refugium perducit /
Dicit ergo ipse matri regine /
Quam pulchre sunt mamme tue
soror mea sponsa / mamme sunt puellares
lac non tenentium. sed habiles ad
lac habendum. Verba vero mulierum
lac tenentium. et arbitrantur dicuntur
mamme ecclesie sunt infantes et
alii in fide rudes adhuc lac doc
trine sugentes / et non dum aliis
docendo prestantes sed ad prestandum
habiles / hec mamme sunt valde
pulchre. quia multum deo placent
sed in discendis virtutibus que sunt
arma militia studiosi quibus contra
sunt contra hostes dei pugnatur /
Verba vero ecclesie sunt magistri in utraque
lege docti qui lac doctrine pueris
docendo infundunt et eos ad spiri
tuale bellum instruunt Vinum quod
inebriat et demergit est secularis
philosophia que mentes hominum inflat
et in elationem elevat / Verba
autem ecclesie sunt meliora vino quia
doctrina magistrorum in ecclesia de utraque
lege prolata est utilior quam philosophorum
doctrina que mentes inflat /
Nondum quia totiens repetit soro
rem et sponsam / per hoc dat fidu
ciam ecclesie quod sit cohors christo ut so
ror fratris et consors regum ut sponsa
regis / Et odor unguentorum tuorum
super omnia aromata Unguenta
ecclesie sunt virtutes spirituales / que
quasi unguentis vulnera peccatorum
curant dum eos ad virtutes in
formant Aromata sunt quedam
ornamenta composita speciebus ad co
diendum mortuorum corpora confecta
Sed sunt superstitiosa / quibus iudei
utebantur per que carnales obser
vantie supersticiose notantur
Odor unguentorum est fama vir

tutum

spalud corruntate orientem ut
bonus operum que sunt presbiterorum sem-
iter ordo est super omnia aromata
hoc est magis deo placet quam omnia
legis sacrificia que fiunt hoc
figura. Et ideo in canticis canti-
corum introducitur / quia pagani
confidebant cum romanis de phi-
Iudei de legali observancia. Romani
confidebant de sola quod divinitas phi-
affirmabant salutem hominum ex-
stare in studio scripture. Iudei certabant
eam constare in religione legalis
observantie. Romani dicebant
eam constare in fide divine gra-
tiam sanctam prout modo
approbat illorum intellectum replica-
ditur. Meliora sunt ubera tua vi-
no et melius est studium in sacra
scriptura quam quod querit quam
in phia qua debitum quod
salutem non operatur. Et odor un-
guentorum tuorum super omnia aromata. magis tui placent
doctrine et virtutes spiritualium
quam omnes tradiciones phariseorum
carnalium. Favus distillans
labia ecclesie sunt isti qui aliis
doctrinam ministrant quia ipsi de ube-
ribus matris ecclesie suxerunt
Favus est mel in cera. Hec labia
ut favus distillant dum dulcem
doctrinam quam ab angelis hau-
serunt a pastoribus dulciter
instillant. Favus est mel in cera
mel in cera devocio in littera
est / aliquando littera tendit si absque
spiritus adiutorio glutitur littera
mel autem in cera est spiritualis intel-
ligencia latens in littera. Sed fa-
vus distillat dum dulcis allego-
ria de littera manat. Aliter favus
mel in cera videtur. sic fragilis
caro vel in qua scriptura ut mel
in cera absconditur. Mel et lac
sub lingua tua. Lingua est sermo
cordis / quia quod cor cogitat
hoc lingua loquitur et profert. Cor

realiter sunt perfectiores qui presbiteri
scripture divinos sensus concipiunt
et eos scribunt. Lingua vero eius
sunt qui eam interpretando que
illi ut cor conceperunt. Mel est dulcis
doctrina allegorie que doctis
convenit. Lac simplex doctrina
hystorie que simplicibus i. indoctis
convenit. Mel et lac sub lingua
ecclesie dicitur cum utraque doctrina
allegoria et hystoria corde con-
cepta tanta verborum dulcedine profer-
tur quanta dulcedo in melle et lacte
sentitur. Et odor vestimentorum tuorum sicut odor
thuris. Vestimentis nuda feditas
tegitur. Vestimenta ecclesie sunt bo-
na opera quibus tegit turpitudinem
precedentium delictorum. Odor quoque
vestimentorum est exemplum bonorum
operum quibus contra vicia pugnan-
tes quasi lorica vestiuntur quo pos-
sint omnia tela nequissimi
ignea extinguere. qui odor
est sicut odor thuris / quia sic
deo placet studium bone actionis
sicut incensum orationis. Odor
enim thuris designat incensum
orationis ut scribitur. Dirigatur oratio
mea sicut incensum in conspectu tuo. Hortus
conclusus soror mea sponsa. Hortus conclusus
in hiis qui sunt maxime i. perfecti-
ores es hortus conclusus soror et spon-
sa. item in hiis qui sunt odor unguen-
torum ut contemplativi omnes
hortus conclusus. et in hiis qui
sunt odor vestimentorum tuorum ut activi
es hortus conclusus. Item in hiis
qui sunt ubera labia es hortus
conclusus in hiis qui sunt lingua
es hortus conclusus. In orto crescunt
herbe medicinales et varii
flores. Ortus est ecclesia in qua Ortus
multe virtutes sunt diverse herbarum
species dulces peccatorum vulneribus
medicinales. In isto orto sunt
varii flores diversi electorum
ordines martires ut rose
confessores ut viole virgines

vt lilia. Alij fideles vt alij flo
res. Huius orti ortulanus est
xpus qui et sponsus qui eum
plantat quem irrigat doctrina.
Hic ortus est conclusus in integrum
plantaris presidio angelorum
vt demones muniat. Hic or
tus conclusus est inaccessibilis quia
munitur doctorum contra hereticos
et concupiscentias. In quo orto liber
et flores sunt quia fideles fide
et ope florentes. Similitudo est
ab orto paradisi qui dicitur undique ig
neo muro esse conclusus et custodia
angelorum munitus ne ingrediantur ho
mines inde prohibentur angeli demo
nes eo accedunt. Iste ortus etiam
dicitur presidio divino vt igneo mu
ro circumdatus et angelica custo
dia munita vt nec demones nec
homines mali ad nocendum pre
valeant. Et hoc ideo dicitur. Iste spiri
tali pugna cor impetus non
timent cum eum tanta presidia
muniant. In hoc orto est fons qui
irriget eum scilicet sacra scriptura
cuius fluctibus etiam irrigatur. Hic
fons est signatus quia sacre scripture
intelligentia est eius littera sigilla
ta sicut sub sigillo scripture nec
indignis patent quid secreti
contineat. In hoc est orto fons
est baptismus in quo lavantur
vulnera anime. Ortus signatus
scilicet sancta cruce in verbo dei conscientia
et homines sigillatus contra hereticos
reseratur. Alius fons sordes ab
luit peccatorum et peccata extinguit
et ymaginem reddit. Deinde fons est
xpus qui est fons vite de quo
fluunt flumina aque vive scilicet
dona spiritus sancti quibus irriga
tur vt proferat spiritualium flo
rum. Hic sordes peccatorum abluit
siue sanctitatem iusticie et circa
sue visionis extinguit ymagi
nem dei animabus
reddit. Hic erat signatus quia
tunc quasi sigillo erat velatus.
Fons est signatus quia in gloria

pro nobis est reuelatus. Hic etiam
fons dauid pater sedebat. Quia
unda xpus omnibus penitentibus
patet vt lacrimis se abluant
sicut dauid vulnera status sui in
eo lauabat. Sed et ipsa ecclesia
est fons quia spirituali gratia
et supra redundans de qua ma
nat plena fluenta doctrine quibus
plantaria ortus sui irrigantur
vt plurimos emissiones pro
ferant. Emissiones sunt virgulte
de arboribus vel herbis pullulantes
de quibus subditur. Emissiones
tue pdi. mal. pu. cum pomorum fruc.
Ortus ecclesie irrigatus ex fonte
scripture tot virgulta emisit
quot inde paradisus succrescat.
Ortus est hic ubi herba vel
olera crescunt. Paradisus ubi ar
bores crescunt. Paradisus volup
tatis ad litteram est locus orien
tis pro omnibus delicijs
corporalibus plenus. In quo primi
parentes fuerunt de quo propter cul
pam inobediencie expulsi sunt.
In hoc est fons de quo paradisus
irrigatur qui et in quatuor
flumina dividitur. In hoc est
lignum vite id est talis arbor si
homo comedisset numquam mori
corporaliter posset. Unde post culpam
sedebat. Videte ne forte sumat — Nota
de ligno vite etc. Ibi erat et
lignum sciencie boni et mali de quo
si comedissent bonum et malum
scirent. Ante comestionem huius
arboris fructus Adam novit
bonum et malum. Bonum per expe
rienciam malum tamen per scienciam non
nisi per dolorem vulneris per
scienciam non per experienciam. Post
peccatum autem novit bonum et malum
pnd. et alia incomoda per ex
perienciam bonum tamen per scienciam
non erat in arbore natura sed
in hominis inobediencia qui sunt
primitiales circa paradisum dicunt
sibi de paradiso emitti flores

nota pla...

et fructu p(er) flumina que inde
exeunt unde ille p(ro)ph(et)a unum
allegorice Ortus est paradisus nobis
in omnibus spiritualibus delicijs
plenus Paradisus etenim d(icitu)r ortus
deliciarum et in ecclesia sunt omnia
de delicie septuplices quinpond
generum multarum virtutum In hoc
paradiso est fons i. baptismus
uel xpistus p(er) quem fluenta sunt
spiritualia carismatum irrigantur
paradisus. Quatuor huius fontis
flumina sunt quatuor euangelia.
Lignum vite est sancta crux cuius
fructus est xpisti corpus. De quo
qui digne comederint non mo-
rientur in eternum. Ligna
fructifera sunt sancti fructus lig-
norum sunt opera sanctorum. Lignum
sciencie boni et mali est liberum
arbitrium. In hoc spirituali paradiso
crescunt diuersa genera arborum.
Arbores paradisi sunt diuersi ordines
electorum. Ibi crescunt mala punica
scilicet affricane que proferunt mala
punica vel rubea que dicuntur
malagranata i. granis plena
qui sunt martires sanguine
rubei ut granis pleni. Has ar-
bores ille ortus fonte irriga-
tus enutrit dum sancta ecclesia
baptismate perfusa martires
protulit cum pomorum fructibus
i. cum bonorum operum exemplis.
Ibi crescit eciam cyprus que est
arbor aromatica in egypto
huius semen simile coriandro
et habet minima album sublu-
cida et odorifero quod oleo coquitur
et inde succus exprimitur qui
cyprus dicitur. Vnguentum regium vn-
guentum conficitur ita dictum quia
regis morbus eo curatur. Cyp-
rus arbor aromatica habun-
dans in egypto est spiritualis
constitucio que primitus florebat
in egypto sine in tenebris huius
mundi qui egyptus sonat [illegible]

semen est sicut minimum quod
habet omne delectamentum et odo-
riferorum suauitatis. Quia vita
iustorum habet omne spirituale de-
lectamentum et omnem superiorum
suauitatis. Semen cuius album
et optimum odorem habet quia
illorum conuersatio est alba i. casti-
tate lucida in operatione odo-
rifera in caritate. Semen eius
coquitur cum oleo et vnguentum
conficitur quia corda vite flamis
temptationum ut aurum proba-
ntur. Quia regis morbus i. lepra
cum vt vnguento curantur. Hoc
vnguentum maria deo in domo
symonis leprosi obtulit quia
eciam super xpisti heredes a lep-
ra s. deficientes cum deo offert.
Ibi crescit et cedrus que
est arbor aromatica i. aro-
maticibus apta. sed poma
redolentes bene et tales vnde
optimum vnguentum conficitur
qui sunt humiles et innocentes.
Qui corum pro se p(ro) viuos i.
despectos faciunt et odore atque
ardore caritatis suauiores in
pectore desperati. Ibi crescit et
crocus flos rubicundus i. au-
rei coloris. Qui sunt sapientes
diuina sapiencia fulgentes. Ibi
crescit et fistula breuis ar-
buscula aromatica que
et cassia robusti et purpu-
rei coloris et corticis que
ad cumides multos molesta-
tiuos valet. Que pro sui
breuitate [illegible] inter
herbas odoriferas reputatur.
Qui sunt patientes pro xpisto et
pressuris aliis pone pati. Ibi
crescit et cynamomum bre-
uis arbor et odorifera et
dulcis vini coloris ad sim-
ilitudinem fusum fistule
duplo preciosus qui sunt

penitentes qui se infimos re-
putant, et quam tu primum ag-
entes dulcem odorem eis
prestant. Cynamomum arbor
Cinamomum habet tres cortices. Superior fistu-
la, medius cynamomum, tercius
amomum. Medius est dulcior
ceteris. Hii autem divisi corti-
ces consistent fugere solis pol-
nitur ab arbore. Qui sunt mo-
nachi qui se solvunt a mundo
amore Christi. Hec arbores esse fuerunt
in illo paradiso cum universis lig-
nis Libani, id est cedris et aliis odo-
riferis lignis, qui sunt universi
fideles Christi quorum fides et
opera et imputribiles et odori-
fera. Ibi crescunt mirra et
aloe cum omnibus primis unguentis.
quid sit mirra Mirra est arbor cuius succus
dicitur stacte, a vermibus et aptitudine(?)
putredine carnes servat. Qui sunt
heremite vel cristi se a viciis mor-
tificantes, et carnem suam a pu-
tredine libidinis vite lasci-
viam carnis depinctes. Que a-
vingentia sunt preciosa quam de primis
floribus preciosarum specierum fiunt.
Ut illud quod in custodia spiritualiter
preciosum qui sunt prelati qui de pri-
mis floribus preciosarum et aliis
primis carismatibus spiritus sancti,
scilicet primis credencium domus plebi
quamdiu verbo et exemplo singulare Christi
ulcera languidarum animarum cu-
notandum rant. Notandum quod hec species
arborum vel liberarum introducuntur
de quibus unguenta conficiuntur, quia
per has notantur ordines electorum
quasi cohortes in castris regis
ad illustracionem quorum vulnera
per unguenta curantur. Ideo et sponsam
comendatam orto et fonti et pa-
radiso comparabit. Quod hec apte
dicitur: Ne timeas pugnare
contra acies amaras, quia tales
bellatores in comitatu habes,
de quorum confidencia et auxilio
securus hostes superabis et victo-

rie coronaberis, et tu ulceratos
in bello liberis tuis curabis, quia
tu es ortus medicinalium her-
barum, et lassos fluentis tuis
refocillabis, quia tu es fons
aquarum viventium, et victores
pomis tuis saturabis, quia
tu es paradisus, id est ortus pomorum
spiritualium fecunda. Sciendum vero
ad litteram quod Salomon in Libano
talem ortum construxit unum in
quo has species arborum vel her-
barum plantatas habuit, in quo et
fons Iordanis erumpit. De quo
subditur: Fons ortorum, puteus aquarum vi-
vencium que fluunt impetu de Libano. Ortorum
ideo dicitur, quia superius duos
ortos posuit. Aque viventes sunt
aque fluentes. Aqua enim que
stat quasi mortua est, que viva
que currit. Notandum quod ibi
aque que fluunt impetu de Li-
bano, quia flumen Iordanis
cum magno impetu fluit de
Libano. Duo enim fontes sunt
Ior et Dan, ubi illi
duo confluunt Iordanem flumen
faciunt. Ideo hic similitudinem aq-
uarum introducit ut redundanciam
premiorum demonstraret que
victoribus dabitur, quia ad fontem
vite Christum ad puteum aquarum
viventium, id est ad ipsum summum pu-
teum spiritualium donorum perducit.
Sed quid dicitur quod quinque arborum
paradisi posuit sequentibus quoque ordi-
nes electorum spirituales paradisi? quod
presit qui sub hoc precepto contra
vicia pugnat. Ut premium de-
narii scilicet coronam glorie percipiat.
Talis est fructus huius orti. Fons
autem eius, id est irrigacio eius est
fons ortorum et puteus aquarum viventium que
fluunt impetu de Libano. Fons est ubi
flumen fundit. Puteus ubi aqua
in profundo latet. Fons igitur
ortorum ubi est ... irrigacio et
desiderium in activa et in contempla-
tiva vita degencium. Hic fons
de Libano erumpit in orto in Li-

currerit de monte syon flumina
omnes ortos orbis irrigant /
quia ewangelica doctrina de xpo
erupit in ortum .i. in iudeam .i.
in parvam terram eciam currerit de
monte syon populos ingentes
fluxerit et omnes etiam irri-
gavit. Puteus autem aquarum
est loco profunda diviniorum sen-
suum qui latent in lege littera
ut in profundo puteo aqua que
aque sunt viventes / quia eos vi-
vere faciunt qui eas spiritualiter intel-
ligunt. Hec aque fluunt cum
impetu de libano. quia venerunt
cum inundancia de iudayco po-
pulo. Libanus enim dicitur dealba-
cio et intelligitur iudayus populus
divino cultu dealbatus. De hoc
lybano flumina legis et prophetarum
fluxerunt et populos cum impe-
tu in terram gencium manaverunt
qui scripturis habunde spiritualiter
exposuerunt. Aliter lybanus dicitur
candidatus et intelligitur xpus
qui de casta virgine natus. De hoc
lybano aque cum impetu flu-
xerunt quando dona spiritus sancti
tamquam spiritus torrentibus in creden-
tes inundaverunt / et eos scien-
cia omnium linguarum repleverunt. De hiis
aquis ipse dixit. Qui credit
in me flumina de ventre eius
fluent aque vive .i. carismata
spiritus sancti que faciunt credentes
in deo vivere. Hoc totum ideo
hic introducitur ut sciat sponsa
quod ita eius bellatores replentur
doctrina spiritus sancti et ita re-
munerabuntur. Sicut apostoli bella-
tores xpi repleti sunt doctrina
xpi et donis spiritus sancti re-
munerati sunt premio vite. Fontes
etiam significant eos qui capa-
ces sunt verbi dei. Puteus vero
eos qui vix intelligunt misteria.
Cisterna est collectio aquarum
pluviarum quod sunt dogmata
hereticorum. Tropologice fidelis anima

est sponsa xpi per amorem ei
iuncta. Et pariens eius filios
spirituales .i. bona opera. Ideo eciam est
eius soror quia regni eius
coheres. Cum eis paciuntur perse-
cucionem propter iusticiam ipsorum est regnum te.
Anima hec sua ubera sibi
coniuncta habet. Mamme sunt stu-
dium discendi et legendi quibus
haurit lac quo post modum
parvulos .i. indoctos nutriat.
Ubera eius sunt scriptura et scientia
de quibus lac doctrine indoctis
ministrant. Cuius unguenta sunt hee
exhortaciones / quibus voluntas
mortes currunt magis quam vinum
secularis prudencie. Labia eius
sunt confessio qua ore confitetur
quod corde credit vel penitentia confes-
sione aperit. Lingua eius
vel protracto cogitacionis cum bo(num)
consilium cordis ore vel scripto
loquitur. Vestimenta eius sunt
virtutes / quibus anima decoratur ut
corpus vestimentis. Unde scribitur
Induit me dominus vestimento
salutis / et indumento iusticie
Hec est eius ortus / quia similis
est orto. scilicet bonis plena operibus
ut ortus herbarum plena virtutibus
ut ortus floribus. Qui ortus est
conclusus .i. bonis operibus cu-
stoditus a demonibus. Sponsa eciam
est fons quia de ea fluit ce-
lestis doctrina que irrigat alios
ortos .i. fideles animas. Qui fons
est fidei signaculo signatus.
Anima iusti emissionum est pa-
radisus plena deliciis. Spiritualiter
Item paradisi fons est caritas
que irrigat hunc paradysum ut
proferat preciosum fructum.
Quatuor flumina paradisi sunt
quatuor principales virtutes scilicet
prudencia fortitudo iusticia
temperancia. Lignum vite sapiencia
fructus eius immortalitas. Ligna
fructifera utiles discipline
fructus lignorum mores priorum

Lignum boni et mali transgre
ssio mandati Unguentaria ligna
scilicet mirtus et cetrus et alia sunt
virtute castitatis bonitatis humili
tatis et talia infirmanda autem
unguenta Fons et puteus in
ea est evangelica et legalis
scientia Anagoge paradysus conversa
tionis est hilaritas sanctorum in celis
plena omnibus delicijs In hunc
paradysum raptus raptus est
apostolus et in hunc introduxit
dominus latronem In hoc paradyso
fons qui fluit de loco voluptatis
est Christus fons vite fluens
de corde patris de quo manat
vita omnium. Lignum vite est dei
sapientia vel spiritus sanctus vitam
eternam inspirans omnibus
Fons et puteus aquarum vi
ventium est plenitudo omnium
gaudiorum Exceteris hujus capi
tuli desunt Anagoge Sunt
ergo tres paradysi paradysus vo
luptatis terrestris paradysus
conversationis celestis paradysus
religionis ecclesia paradysus virtu
tis anima Postquam anima
in bello cum spiritibus viciis succubu
erit aquilo alius hostis qui
bellum regine intulit sed
victus mortuus fugit atque
ut latro in insidiis latitat
Jnquo dum regina victoriam
habitu refecit ipso advenit et
hostem latentem in spineis de orto
confusum expulit atque austrum
cultorem orti invitavit dicens
Surge aquilo et veni auster
et flam ortum meum scilicet Postquam
tempore persecutio tirannorum
et donata est pacia sactorum
protinus surrexit in ecclesia vesania
hereticorum que atrocius bellum
ecclesie intulit quam prius pagani
nus protulit Periciosiores enim
hostes qui tenent ingenia posi
tus quam tiranes impugnant que
qui exercitus conclusus muro obpu
gnant Dum ergo post sudorem
persecutorum milites christi in orto
ecclesie fuerent quiete pacis
hec tortuosus draco malicie
caput extulit virus perfidie per
agmina christi fudit et ut latro
de insidiis insurgens prostravit atque
milites milites telis erroris
inibi prostravit Nequid inaudita
heresim per malignos homines in corda
fidelium infudit quia totum or
bem ecclesie est quodam sepum
tibit civitate Sed ipso gloria christi
spiritus auxilium prebuit dum verum
sum heresim per prefectos destruxit
et de orto suo flagello anathe
matis expulit Expulso autem
aquilone auster ortum ecclesie
init. quia eiecta heresi de ecclesia
auster scilicet spiritus sanctus ortum perflavit
dum verum fide doctoribus inspiravit
et mox fluxerunt orti aroma
ta. dum scilicet pii protulerunt
vera fidei dogmata Rex ergo
adveniens dicit aquilo hostis
maligne de latebris tuis sur
ge et de orto meo discede Tu
vero auster cultor orti veni per
fla ortum meum et fluant aromata que sufficiant
victoribus Aromata sunt odora
menta scilicet fructus arborum scilicet
nardi cinnamomi et aliorum
lyhani Ecclesia dolens quosdam
genitum a fide christi tam diu sepa
rari cum sibi apponi dicens
Ideo fluant quia aromata de
arboribus ardore solis fluunt ut
resina de cedro sub abiecte
Aquilo est ventus durus et fri
gidus qui frondem stringit et flores
necat Auster vero ventus ca
lidus et blandus qui frondem solvit
et flores germinare producit aquilo
est dyabolus qui durum persecutorum
ecclesie intulit et instructus terrore
fideles de fructu bonorum operum
prohibuit et in fide florentes
per varia tormenta necavit Iher

in orto ut latro in insidiis la
tuit dum nitens in persecucione
verius occultum ut diruto heti
ce pravitatis infideles evomuit
Auster est aliud spiritus sanctus qui
sua gratia ortum perflavit dum
veram fidem ecclesie inspiravit
et terram i. corda subiecta degere
ln perfidie soluit et flores fi
dei produxit. Illo enim flante orti
aromata fluxerunt, quia mox fi
dei documenta prescripta patrum
redundaverunt. Item vocatur ortus
persimile, quia sicut in orto sunt
lilia rose et alii flores ut herbe
salubres et iterum cardines urti
ce et alie herbe nocive et inutiles
Sic sunt in ecclesia martires confessores
virgines et alii fideles. Sed et
heretici scismatici et falsi fratres
in illis latet aquilo. In illis flat
auster, et de illis fluunt aro
mata virtutum. Aliter per aquilonem
undique aspera per austrum intellig
untur prospera. Job dicit promittendo
tibi non inbibendo ut non inbe
do ut ad temptacionem surgunt
ortum perflent ut aromata flu
ant hic tribulaciones fidelibus
inferunt ut exemplum eorum paciencie et
constancie bene fraglancia ut Job
ad multos perfluant. Sed prius pro
spera quam adversa animum temp
tant, quia adversa animum ab ille
cebris terrenis abstrahunt, prospera
vero ad lascivium. Tropologice
Ortus est claustrum. Flores
et herbe salubres fratres in fide et
dileccione unanimes. Urtice et
herbe inutiles ypocrite et falsi fratres
Aquilo ad temptandum in orto
surgit dum dyabolus per falsos fratres
concordiam fratrum perturbat. Sed
auster veniens ortum perflat dum
spiritus sanctus conventum fratrum in pace
et concordia corroborat. Aroma
ta fluunt dum virtutes fratrum occul
te temptacionibus probate ad noti

ciam proximorum pervenerunt. Ana
gogice aquilo in orto surgit cum
antichristus ad hunc ecclesiam in
pugnabit. Sed auster ortum
perflabit cum gratia spiritus sancti
fidelibus constanciam fidei
contra eum inspirabit. Tunc aro
mata orti fluent, quia per fide
corpus martirum redundabunt.
Aliter aquilo surgit ut de orto
discedat cum occiso antichristo
persecucio decetera recedat. Auster
vero ortum perflabit cum multitudo
lapsorum ad penitenciam per inspiracionem
spiritus sancti redibit. Tunc fluent
orti aromata, quia exempla paciencie
et constancie sanctorum sub antichristo
redundabunt in ecclesia. Aliter aquilo
de orto recedat cum dyabolus de ecclesia
ultimo iudicio dampnatus disce
dit. Auster ortum perflabit cum
christus veniens complecione spiritus
sancti ecclesiam recreabit. Tunc
aromata fluent cum iusti eterna
premia promerentes receperint. Aqui
lone recedente et austro in
ortum veniente regina aroma
ta colligit quibus victores re
ficit et regem fortis structe
ad epulas victorum invitavit
dicens etc.

Venit dilectus meus in or
tum suum ut comedat fructum pomorum suorum.
Persecucione proxima antichristi la
ta et heresibus dampnata
ecclesia iam in pace et concordia
fidei degens et multa temptamen
ta sustinens scripta patrum quasi
aromata collegit exemplo
illorum vitam spiritualem quasi in convi
vium constituit fratrum christum invitare
optat ut opus suum accepta
bile fiat dicens. Veni se pro
misit me est vestis ad consolacionem
sue unusquisque. Ipse enim pergens
veniat in meum ortum suum ut
qui me inter persecuciones et here
ses illesam custodivit nunc
in pace degentem a temptacionibus

ad visitandum et perscrutandum ipsorum cubiculum custodiunt. Item de me tales emissiones producunt quia sibi pomorum fructum ipse commendat. Hoc est tam spirituales velut de me pullulare quasi ut suavem cibum velit incorporare. Pomorum etenim orti sunt id est ceteri electi fructus pomorum sunt opera bonorum. Fructum pomorum suorum dilectus comedit cum Christus electos per bona opera sibi incorporabit ut fiat unus cum uno credentibus in corporibus comedentibus. Vel aliter dilectus meus qui de me orto suo aquilone diabolum per fidem expulit et austrum spiritum sanctum per gratiam introduxit et aromata carismatum in me multiplicavit. Ipse etiam per gratiam venit in iudeam ortum suum ut comederet fructum pomorum suorum id est ut per fidem incorporet sibi multitudinem credencium. Moraliter dilectus in ortum venit et fructum pomorum comedit cum Christus dona sua in terra spiritualium multiplicavit et de operibus eorum ut suavi cibo reficit. Iuxta altiorem sensum dilectus fructum orti comedit cum Christus electos de hoc mundo in gloriam suam assumpsit. Christus ad invitationem sponse ingressus dicit: Veni in ortum meum soror mea sponsa, messui mirram meam cum aromatibus meis. Per mirram cum aromatibus accipiuntur confessores. Sanctimonia est mel in terra et sicut amaris in corpore mel autem contra tamen amaris contra corpus presumus operimur. Hii qui corporaliter cum deo surrexerunt et cum eo corporaliter ascenderunt. Per mel autem ac sanctorum de inferno propinquius liberatorum. Per vinum intelliguntur hii qui infirmitates ceterorum alios doctrina inebriaverunt. Per lac hii qui lacte doctrine sunt

nutriti. Christus ordines electorum posuit quos ad gloriam perfectorum perduxit. Geminus quippe quia perfectus est perfectiorem invenit. Quod dicit: Veni soror mea in hereditate, sponsa mea in spirituali generacione. Ego iam veni per incarnacionem in ortum meum iudeam et iam messui mirram meam cum aromatibus, quia collegi ad me messem martirum in celum cum confessoribus fide et opere bene olentibus. Comedi favum cum melle, quia quos corporaliter suscitavi iam in gloriam suscepi cum animabus quas de inferno liberavi. Bibi vinum cum lacte, quia doctores cum auditoribus iam angelis in celis associavi, dicens: O vos angeli amici comedite et vos archangeli karissimi bibite et inebriamini. Quod est dicere: Hos quos de terris cum triumpho adduxi ut suavem cibum vobis associando incorporate et ut dulcem potum in gaudium vestrum introducite et de epulantes variis ferculis et potibus gaudete karissimi gaudete. Istos vestro consorcio annumerate. Hoc totum ideo replicat quod ecclesie genti dicit: Sicut illos de primitiva ecclesia in mea incarnacione passione et resurrectione glorificavi, ita adhuc futuros de iudeis glorificabo. Aliter: O soror mea et sponsa mea omnibus ut venirem in te ortum meum serviendo tibi contra temptamenta mundi auxilium. Ego iam veni in ortum hunc pressuris feris auxilium martiribus quos iam coronam percipientibus veni et etiam in auxilium confessoribus contra hereticos certantibus quos iam glorificavi in celestibus. Ita te contra temptamenta mundi certandum iuvabo et nota vincentem coronabo. Messui in orto meo mirram meam id est martires in certamine amare pene passos ad me in gloriam

collegi cum aromatibus meis hoc
est cum omnibus qui fuerunt bonorum
operum sunt insignes ut confessores.
Secundum quod addit meis quia
et heretici habent suos martires
et suos confessores qui non in corpore
sunt meum sed dyaboli. Cum in vita
me adquirunt iam comedi fa
vum cum melle meo iam bibi vi
num cum lacte meo. Favus sunt hii
qui in scripturis dulcedinem spiritua
lis intelligentie querunt et aliis
dilucidant. Mel sunt hii qui epu
las divini verbi sibi appositi libe
ter gustant et hiis insaciabi
liter vesci desiderant. Vinum
sunt fortes celestium doctores
alios spiritu inebriantes. Lac
sunt infirmi adhuc auditores qui
lacte doctrine nutriuntur. Ad hos
mores. Hos omnes ut dulcem
cibum michi incorporavi et ut
suavem potum in me transfudi
quia omnes in gloriam assumpsi.
Nunc alloquitur vos victores
in orto epulantes hoc est
qui in terra de viciis triumpha
tis. Comedite amici bibite et
inebriamini karissimi quod est dicere
vos tamquam bellatores mei ami
ci qui fructus fecistis quos ego
proprio meo corpore comedite fa
vum cum melle id est tales viros
vobis associate qui dulci doc
trina vos esurientes instructionem
refecerunt et meo corpore bibi
te vinum cum lacte hoc est ta
les doctores vobis coadunate
qui vos sicientes instructionem
vino spiritus inebriant lacte
doctrine nutriant. Carissimi spiritu
inebriamini et repleti celesti
bus eritis in leticia. Et eritis nostri
cibus et potus ut ipsi et vos
michi cibus et potus ut ipsi
et vos sicut illos incorporabo
et meam gloriam collocabo. Commune
sponsus mirram in orto metit

cum ipse detergit spiritualiter mor
tificantes membra sua et cruci
figentes membra sua et transfigi
se viciis et concupiscentiis falce
mortis precidit et in cellaria be
atitudinis perducit. Aromata
metit cum redolentes in virtuti
bus ad vitam colligit. Favum
cum melle comedit cum dulces
in moribus et operibus assumit.
Vinum cum lacte bibit cum sa
pientes cum simplicibus ad gloriam
elegit. Iuxta anagogen autem
corpus mirram et aromata de
orto metit cum electos in terra
quosdam tribulationibus affli
ctos quosdam virtutibus bene
olentes in eorum beatitudinis col
ligit. Favum cum melle comedit
cum doctores dulcedinis inde
ducit et in requie collocabit.
Vinum cum lacte bibit cum sibi di
tes potu doctrine habentes
de torrente voluptatis sue in
ebriabit dicens angelis: Come
dite amici bibite et inebriamini karissimi
hoc est ita gaudete de ista
societate sic epulantes letamini
de divitiis tibi et potus sancte.
Solet queri a quibusdam
utrum homo esset conditus si angelus
non fuisset lapsus. Putant
enim lapsum angelorum causam
fuisse creationis hominum sed
hii falluntur. Rome quippe dicunt
et sancte auctoritate confirmante
si innumerositatis angelorum in celo
perstitisset tamen multitudo homi
num creata esset. Et sic an
gelus in universitate habet suum
locum, ita homo in universitate
habet suum. Ergo tota scriptura
clamat hunc mundum propter hominem
factum, quia si homo non esset creatus
... et hic mundus non esset

utrum homo esset conditus
si angelus non fuisset
lapsus

additus. Quod absurdissimum
est quem credere spiritus sancti
prudentibus et prescripturum percunctes
quid ante creationem angeli vel
hominis creatum sit, primum clamat
in principio creavit deus
celum et terram. Ad quid fecit
celum ut esset habitaculum ange-
lorum. Ad quid terram ut esset
habitaculum hominum. Quo autem te-
stante angelus et homo simul
facti sunt dicens ad Iob: Ecce
behemoth quem feci tecum, quod
est dicere: Quando feci ange-
lum feci et hominem. Scriptura autem
omnia simul facta
clamat dicens: Qui vivit in
eternum creavit omnia simul.
Igitur homo non propter angelum sed
propter seipsum factus est, neque autem
propter hominem, sed propter seipsum
factus est mundus et lapsus an-
gelorum per hominem impletus est quia
decimus ordo homo factus est. Et con-
sequenter homo deus factus est. Quae-
runt utrum filius dei esset
incarnatus si homo non fuisset
lapsus. Putant eum causam
hominis tantum fuisse Christum in-
carnatum. Sed et hii falluntur.
Ratio eius manifesta clamat
et pene scripture auctoritas con-
sonat. Si homo in paradiso per-
mansisset, tamen deus hominem
assumpsisset. Aeterno quippe
erat apud deum predestinatum
ut homo deificaretur. Sicut autem est
immutabilis ita et predestina-
tio eius est immutabilis. Et si
deus non incarnaretur homo non
deificaretur. Et sic predestinatio
dei immutaretur, quod erat im-
possibile. Ideo oportuit deum in-
carnari ut posset homo deificari.

hunc predicant auctoritas vera
astipulari. Quamvis autem adam
precederet, deus per adam produxit Christum.
De terra adam incarnandum et
terram ei [illegible] ita deus
sicut deus in terra una [illegible]
apostolus ita exposuit dicens: Sacra-
mentum hoc magnum est. Ego
autem dico in Christo et in ecclesia.
Certe ante peccatum hominis predicta
est incarnatio dei. Si homo
non peccaret, immortalis perma-
neret. Et si Christus in illo statu
nasceretur, nunquam moreretur, et homo
sine interpositione mortis in illo
deificaretur. Sed quia Christus in
illo statu natus est quo homo
mereretur mori, hunc mori et ipse
voluit. Qui in vero ad vitam
[illegible] mortem hominum abstulit et
vitam amissam reddidit. Et
sic in illo statu mortis omnes
moriuntur, sic in isto statu vite
omnes in Christo vivificabuntur. Un-
de dicit apostolus: Elegit nos in ipso
ante constitutionem mundi. Quod dicit: Ante
quam mundus esset statuit deus filium
suum incarnari, et nos homines
in ipso deificari. Hunc dum fugit
apostata angelus de celo in perpetua
claritate regnaturus inveniet
cum intrans in virginis gremio
latentem se se plus indicante.
Adhuc querunt si homo in para-
diso perstitisset utrum ex eo mali
nascerentur. Sed ratio docet
quia si homo non peccasset iustus
et immortalis esset, et omnes qui
in illo statu de eo nascerentur iu-
sti et immortales essent. Soli
quoque iusti nascerentur. Postquam autem
homo peccavit iniustus et mortalis
fuit, et omnes qui in illo statu
nati sunt iniusti et mortales
preter solum Christum fuerunt. Est autem
Christus deus et homo et omnibus gratia iustus. 90

Questio utrum filius
dei fuisset incarnatus
si homo non fuisset lapsus

quidam per Christum iustificarentur alii
ipso deficerent. Cum reliqui non
iustificarentur ille novit quos
diligit et abicit quos non vult.
Tunc ergo plenitudo gentium
intrabunt et abhinc usque ad in-
gressum synagoge nocturnum tempus
ecclesie. Finito itaque convivio vic-
torum regina init dormitum dormi-
cubiculi contubernalibus. Et ipso
me querente dicite quia ego
dormio et cor meum vigilat
ut eum concipiat. Quasi ma-
gnum convivium eorum cum victori-
bus habuit, quando magnum convi-
vium cum magnis confessoribus
in interiori civitate habuit, in quo
varia fercula eorum diverse scriptu-
rarum pocula. Quo finito init
dormitum, quia ibi dampnata
omnis heresis persecucio cessavit. Quies
pacis reddita et etiam curis se-
culi se subtraxit divina offi-
cia instituit divine contemplationi
vacavit. Nunc nunc dicit in pressuris
adhuc sceleribus i[d est] scelestibus meo con-
tremui postposita celestia con-
templatione / sic ego dormio i[d est] a nego-
ciis et curis seculi quiesco / et cor
meum in meditatione scripture
et in contemplatione celestis vite
vigilat ut mea mansura bona
perspiciat. Regina dormiente dis-
sensio inter milites est exorta
liberum ab hostibus sed ab ocio nata.
Nunc ecclesie ipso regina ex-
citatur monet ut surgat tu-
multum militum compescat. Sic
etiam in contemplatione quiescen-
te multa vicia inter fideles exor-
ta sunt videlicet nove hereses discor-
die secte scismata et alia plura.
Unde Christus perceptis cum ideo
unit quietem contemplationis
interrumpere tumultus viciorum ex-
hortando corrigendo sedare.
Et nondum ei plene conversa sponso
se proponit pertimuit cor amica

i[d est] pertinacia persecutorum deinde
plurimorum conversio ab aquilone i[d est]
per vexatione hereticorum. Nunc quo-
que primo premittit pervigilaria
cum guttis noctium i[d est] per ex-
hortatione et correctione superiorum.
Quo repente sponsa verba spon-
si se continuit. Vox dilecti
mei pulsantis ad hostium cubi-
culi mei fuit sic Aperi michi
so[ror] m[ea] a[mica] m[ea] col[umba] m[ea] im[maculata] m[ea]
ut intrem ad te quia caput meum
plenum est rore et cincinni mei gut-
te noctium tota nocte stetit so-
lus et audies tumultum
multum. Cui ego respondi Ex-
spoliavi me tunica mea quomodo induar
illa. Surgam et aperiam. La-
vi pedes meos quomodo inqui-
nabo illos ambulans quo per
tempus sic veritatem demonstravit et
expone sollicitudinem erga ne-
gligentes et errantes ut spiritualiter
corrigatur et ecclesie fervorem ad
contemplationem et tamen ad servili
administratione exposuit. Prius et
ecclesie dilecti vox in scripturis
ad hostium cordis spiritualiter pulsante
i[d est] monentis est sic. Aperi michi
soror mea per me cohortis
regni amica mea per me
celestium archanorum consortium. Co-
lumba mea per me spiritu sancto
repleta. Immaculata mea per
me aspersa cruore meo. Hec
exhortando hostium cordis eorum
qui illud pessulo viciorum operi-
unt claudunt et gutte noctis i[d est]
membra demonum facti sunt
et eis soror mea si coheredes
penalitatis feceris coheredes meos
per gratiam / et eos amica si
inimicos ob perfidiam feceris
amicos per fidei confirmationem et
eos immaculata si fecerit
immaculatos qui maculati vicijs. Quia caput meum

plenum est rore hoc est fides
divinitatis mee repleta est ex
rore et cincinni mei pleni sunt
guttis noctium i. fideles mei
repleti sunt peccatis demonum
Quia caput meum est deus per
caput intelligitur fides di
vinitatis per ros quod in nocte ca
dit et solis ardore recedit /
Cincinni i. capilli accipiuntur ex
ror infidelitatis qui de nocte
ignorancie venit et luce vi
rtutis recedit / Cincinni i. ca
pilli sunt fideles per fidem capiti
Christo adherentes gutte noctium
sunt lapsi de fidelibus ut gut
te de capillis ipsorum hec decor
vel peccata demonum qui sunt
noctes demonum ad eternas te
nebras ducentes Per caput ergo
et ros noctis intelliguntur in
fide divinitatis credentes per cin
cinnos et guttas noctis demo
nibus in peccatis consencientes
Horum cordis hostium aperi in
ducendo ut intrem per graciam
et habitem in cordibus eorum
per fidem et mansionem in ipsis
faciam et faciam per bonorum
operacionem. Vox ecclesie vero respo
dentis et quasi curam secula
rium recusantis et ideo regimen
refugientis Expoliavi me
tunica mea i. omni me seculari
sollicitudine quomodo induar illa
i. quomodo reassumam iterum illam
hoc non decet inobediendo sed
secularem honorem fugiendo
Quia cum in secularibus preficitur
in spiritualibus deicitur Nam sicut
corpus tunica induitur sic mens
secularium cura implicatur quamvis
contra nolunt prelates re
induere sed in spiritualibus soli deo
vivere Lavi pedes adeo suam
voluntatem postponit et omnis
regiminis curam hominum inviti
subeunt Unde generes di
cunt Expoliavi lavi pedes

meos quomodo inquinabo illos Pe
des anime sunt affectiones quibus
adquirendis desideria transfertur
sicut corpus pedibus graditur
Quatuor sunt principia timor gau
dium dolor concupiscencia cum
tremit timor ne amittat adi
piscitur cupita gaudet de adeptis
dolet de amissis hos pedes la
vit terrenas affectiones lacrimis
penitencie abluit hos iterum inquinare
timet quia qui in secularium
regimine ponitur vix aut num
quam in illatenus sordes peccatorum
devitare valet Sed cum sponsa
tardat aperire sponso pulsanti
iam non vocat sed manum tan
git eam de quo tactu treme
facta surgit ut ei aperiat quia
cum etiam in spiritualibus viris cu
ram proximorum suscipere refugit
Christus ei opus obediencie sue
ante posuit ut de his pro tali
faciat penitenciam proximus
quod Deus fecit pro nobis Unde
scribitur // Dilectus meus misit
manum suam per foramen et
venter meus intremuit ad tactum
eius Similitudo est ab illo qui
ad hostium cubiculi amice pul
sat et cum ei non aperit per fe
nestram manum tangit eam
et tunc surgens aperit ei Manus
dilecti est operacio obediencie Christi
primam quippe opus quod
hominum fit hominibus Foramen
huic cubiculi est auris cor
poris quod est cubiculum anime
Manum ergo suam per foramen
dilectus misit quando per aurem
corporis in memoriam anime
misit opus sue obediencie
quod de gloria celestis regni egre
ssus laborem huius exilii sub
iit et inimicis suis penitenciam
predicavit et regnum celorum
apertis eius Christo laborem iudi
cabit et ut proximis in periculo

ne portis subveniret Sed
venter eius ad tactum psi
intremuit quia dum quis
suam spiritualem frigiditatem
cogn[o]verint defectu Christi per
unit / nec ad inventum offitium
domo Christi minus ydoneus
esset inobediens aut factus
inobediens a Christo perit per
ventrem eius qui est moll
le membrum frigillosum i. carnalia
intelligitur / ex quibus tamen
spirituales filij gignuntur
Tacta manum sponsi tre
mefacta surrexi ut apperire
dilecto meo Cuius pe sum
tacta de inobediencia mea tre
mefacta surrexi de loco ubi
dormiui quia quiete contemp
lacionis intimuisi ut me hor
tando apperirem dilecto meo
corda i. malicia in duricia
et abominacione clausa Secundo
quod dilecto voce pulsanti non
aperit manum autem tangenti
aperit quia hostium cordis
magis exemplo operis quam voce
predicacionis reseratur. Ut videtur
per fidem introduxit Cum recepto
tamen regimine tamen vir spiri
tualis cepit bona cordis pro
ximus operari et eos ad bene
operandum hortari / mox in
cipiunt ei multi adversari
aliquando ab eo tempore mortem
eciam minari Unde subditur
Manus mee stillaverunt
mirram / et digiti mei pleni
mirra probatissima Primum
operacionem / secundo persecucio
nem persecutores studia secundum
probatissima sunt tribulacio
nem Unde quia mirra probatissima
est optima mirra / que

alibi dicitur Mirra electa
et intelligitur mors Christi
Regina quoque / que flante austro
aromata collegit · mirra
manibus tulit Unde in me
dicitur Manus mee stilla mirram
est opera mea que opera mortifi
cacionis fecerunt amaritu
dinem persecucionis mee
monstraverunt / Digiti mei pleni mirra
probatissima i. studia mea que erant
imitancia passionem Christi mo
nerunt in tribulacionem instar
mortis Christi qui ab alijs pas
sus est quos docuit vitam
bitam / Secundo eciam tres
crucifixi sunt Christus latro confi
tens latro blasphemans
qui i. nocens mala ut morte
patitur tamen Christo crucifigitur Cum
nocens · sed pene confitens
tamen latrone confitente salvatur
Cum vero nocens et ideo con
fitens patitur tamen latrone
blasphemante dampnatur
Ergo ad tactum sponsi sur
rexi ut apperirem ei / et per
mirram stillatam i. passionum
studiis habundancie quam
pro Christo passa sum Pessu
lum hostij mei apperui dilecto
meo Hinc est timendus domus
vel templum / cuius hostium est
fides per quam intratur ad
Christum familiaris Christum Pes
sulum hostij est infideli
tas vel duricia cordis qua
hostium fidei obstruitur ne
Christus in domum anime ingrediatur
Sed pessulum hostij aperitur
dum infidelitas predicacionis
destruitur vel duricia cordis
blando sermone emollitur
Et sic pulsans sponsus intrabit

tubam

v

cordis recipit. Unde scribitur
Ecce sto ad hostium et pulso si
quis michi aperuerit intra-
bo ad illum et cenabo cum
illo. Ad hostium christus stat
et pulsat dum cor malicia
clausum superna gracia visitat.
Sed hostium aperit qui oblatam
graciam primum recipit. Christus
intrat et cum eo cenabit
dum animam penitentis sapida
replevit et consolacione scrip-
turarum saciavit. Ubi autem
pulsanti non aperitur declinat
et transit ad eum qui ei in-
timum cordis reserat. Unde
apte subditur At ille declinat
atque transierat. Ab illis namque de-
clinat qui ei cor pessulo
duricie claudunt. Ad illos vero
transit qui ei penitendo ap-
periunt. Similitudo est ab illo
qui diu ad hostium amici pul-
sans non intromittitur et indi-
gnatus regreditur. Declinat
ergo dilectus et transit dum divi-
nitas eius mentem cogitacionis
concedit. Sed quia ubi se fun-
ditus recipitur ibi peccator
tor in malicia et in duricia
ad primum emollitur. Recte sub-
iungitur Anima mea liquefacta
est ut dilectus locutus est in persona
in sponsa. Hostium aperiens
et dilectum non inveniens
venit ad thorum filiarum iherusalem
quia secum venerunt et que
sola voce refert eis quomodo pul-
santi dilecto non aperuit. Que
postea quesitum non invenit
quomodo vocatum non respondit quomodo
custodes civitatis eam pla-
gaverunt vulneraverunt theristrum
eius tulerunt. Atque adiurat ro-
gat si eum invenerint

quod passa sit eius amore ei
intercedant. Similitudo eius ab
amante amica que amicum
anxia in nocte querit vi-
giles incurrit incurrit vestes
perdit plagas accipit. Et
postea condolens consodali-
bus refert. Per sponsam in hoc
loco intelligitur ecclesia peni-
tencium dilatam in culpa animam
suam petendo et confitendo
querulam et gemebunda voce
filiabus iherusalem id est spiritualibus
et religiosis in confessione ita
dicentem Anima mea que aqui-
lone flante in malicia in-
durata est, flante austro
liquefacta est. Ut dilectus istud
locutus est quod in persona in-
quid sanguinem meo fecit
cohedem in illa voce anima
mea compuncta ad confirmationem
dans ymaginem sponsi ut
cera est liquefacta. Vox
sponsi id est superior vis anime
sue loquitur. Quesivi cogi-
tando dimicans pacie
qua me peccatricem obstina-
tam se perventurum tam diu
sustinuerit. Et non inveni
in inquisicione mea qua per-
tantibus perit. Vocavi cla-
more cordis volens scire
occulta iudicia eius quare
malos diu sustineat bonos
puniat aliquos malos puniat
erigat bonos penitentiam ab
iciat pares in culpa vindi-
catat aliud relinquat. Et
non respondit michi id est prescripturis
non indicavit michi ut non in
meis operibus sed in sua mi-
sericordia fiduciam haberem. Ipse me
quesivit dum choros angelorum

in celis reliquit / et me ut
ouem errantem in mundo consi
mit vocauit / quando dixit
Conuertimini ad me filij reuerte
tes / Et ego recipiam vos /
hanc vocem contempsi / Ideo cla
mantem in tribulacione mea quod
audit deus me ita querentem
et vocantem Inuenerunt me
custodes / i. prelati ecclesie verbo
et exemplo custodes legis dei qui
circueunt ciuitatem i. sanctam
Ierusalem ecclesiam Inuenerunt
me peccatis et abhominacionibus
plenam / percusserunt me timore
iudicij et peccatorum meorum vul
nerauerunt me compunctione et
pena / Tulerunt pallium meum
i. multitudinem peccatorum qua cir
cumdata eram per inuictam
penam / Custodes murorum
i. doctores librorum quibus cingi
tur ut muro ecclesie ciuitas dei. vel
pallium i. velamen ignorancie
Abstulerunt dum mi occulta
dei iudicia exposuerunt / Custo
dibus quoque ciuitatis et custodibus
murorum qui me talem inve
nerunt et me taliter tractauerunt
cum magno gemitu dixi Ad
iuro vos filie ierusalem / Si inue
neritis dilectum meum nunciate
dilecto meo quia amore lan
gueo / Vos fideles ac celestis
ierusalem filie per fidei sacramentum
vos constringo / Si inueneritis in scri
pturis dilectum meum / Et si le
gendo intellexeritis / Ille namque
aliud inuenit quia eius vitam
moresque cognoscit / Nunciate
ei per me hoc est denique doctrinis
generis agendo et aliis predica
do nunciare Ille enim nunciat
qui aliud nunciare docet / Quia
amore langueo / i. tanti amoris
eius sum tenera langueo

et sola celestia desiderio ac
quirit sub opera dei / scilicet quod vissimus
odio habet peccatores et misertus
est penitentibus et qui unusque
vie domini sunt misericordia et veritas
Quia super penitentes vultus
super peccatores hoc est per merita
est diligendus / quia misericor
corditer peccat hijs qui ei pe
nitendo hostium cordis apperiunt
Et iuste punit hos qui ei ianuam
cordis male viuendo obstru
unt / Nota quod septem articu vi
los ac dolentis ponit quia
in vi etatibus vel vi diebus
vi opera sua fecit / quibus
ad septenam perfectionem peruenit
scilicet quod anima aduersum deum in
compunctione liquefacit quod cum
bona compunctione anima querit
quod eum lacrimis inuocat quod
eius desiderio tota die i.
omni tempore flagellatur doloribus
vulnerantur rebus vetterijs de
spoliatur Ideo ante hoc la
mentum in cantico amoris ponitur
Quia anima fidelis christi sponsa
primum ei iungitur / et gaudium
erit in celo angelis super
peccatore penitenciam agente lucas
laudandum. plus tropologice
quam allegorice ascribitur Quia
inhac etiam penitentes ad bonos
mores hortantur Et ideo hic
allegoria deficit Iuxta anagogen
anima etiam peregrinans dormit
et cor eius vigilat quando ad terrena
et caduca insensibilis fit et ad
sola celestia anhelat Hunc
vox dilecti pulsat quando eam
per molestiam corporis vel timore vicine
mortis ad supernam patriam
vocat. tunc hostium aperit quia
eius vocacionem gratanter accipit.
Nam ut soror in hereditatem
domini introducitur ut amica
secretis celestibus admittitur

vt columba quam puncto il
lustratur ut immaculata in
thalamo sponsi collocatur
Tunica se spoliat qui corpus
deponit pedes lauat qui
vt originem pulueris cogita
tionum pollutionem penitentia
abluit / Dilectus meus misit
tit / qui eam dolore mortis
tangit Sed venter ad tactum
eius tremuit / quia demum
nus peccatis que perfragilli-te
carnis quesit indicis me
tuit Surgit eum ut ei ap
periat / quia visionem eius que
superna est optat / manus
mirra stillant quia opera
quibus hic z p[illegible] morti
ficata reputant ut pro hiis
eterna premia recipiat // In
sepulcris anagoge desiderat
sponse dilecti absente an
ime querenti. z filios ierusalem
in celo iam collocata Reg[illegible]
chorum filiorum ierusalem / Qualis
est dilectus tuus ex dilecto. O
pulcherrima mulierum / qualis est
dilectus tuus ex dilecto . quia
sic adiurasti nos / filie ierusalem
sunt ecclesie que superius dicte
sunt filie syon Ecclesie egresse
sunt ad videndum conatum regem
eum regina bellum contra
animam incipit et ab ea
mortis refertis / Et intellig
untur ecclesie de iudea in qua
erat ierusalem vel in syon. ad
fidem xpi quasi / que cum
eterna gentium spirituale bellum
[illegible] inchoant et spiritual
spiritualibus scripturis uel
corpore [illegible] refecte sunt Tamen
in hoc loco filie syon ecclesie

intelliguntur de iudeis quasi
filie syon vero ierusalem ecclesie
degentibus vocate / quia sic
ad literam minor est syon in
viris et [illegible]
[illegible] est maior edificiis et
[illegible] Sic ecclesie de iude
is paucioribus numero sunt infide
lium / Ecclesie autem de gentibus
ampliores numero sunt creden
tium In hoc loco filie ierusalem
sunt ecclesie vel anime imperfectorum
de munde cetera que est perfectorum
secreta xpi dinoscere volen
tium / Et nondum Et in hoc
cantico dirigimus sit unum
tico perseuerat sit in omelis
genealogia. Vnus quippe
introductum est vox ecclesie in
perfectorum discere volentium / Et
mox subsequitur vox ecclesie
perfectorum alios docentium Et
hoc totum fit quia tamen ecclesie
quam in omnibus libris plus est
vna sponsa xpi / Cum in
duabus naturis est vna persona
Et propter hanc vnionem aliquid
dicit pater maior me est aliquid
vero ego et pater vnum sumus
Dicunt ergo filie ierusalem admirantes
ecclesiam i. imperfecti ad fideles
Qualis est dilectus tuus
ex dilecto O pulcherrima mu
lierum hoc est dicere / O ecclesia tu
docendo mater pulcherrima mulierum
i. fide opere [illegible] inte
gritate omnibus spiritualibus plus
credentium doce nos cum
magnus sit in diuinitate
dilectus tuus xpus natus
ex dilecto deo patre et doce
nos qualis sit dilectus tuus
hic z ex dilecto hoc est quam glo[illegible]

sit in doctrina per ministeria
in humanitate. Conceptus ex
spiritu sancto. Natus de virgi
ne matre. quia sic admirasti
nos. Et sic fidei sacramenta
docuisti nos ut corpus tue
dam[?] ex deo patre divina
tum et hominem formatum
sit. Quia verus homo dicitur
ex spiritu sancto conceptus quia
illis precedentibus nisi. Sed
solo dono dei in divinitate est
assumptus. Rudit. circa spiri
alia docens misteria christi
filias vel id est animas vel ani
mas imperfectas scilicet scolarium
Quarum doctrina est in x
membra corporis distinguitur
Quia tota vis sacre scripture
in decalogo legis consistit. Ideo
quod aut spiritualis mistica doct
rina. Statim nondum est quia
absconsa et anagoge defi
cit allegoria vero et tropo
logia splendescit quare ad solu
tionem et lectioni membra vesti
tur. Dilectus meus candidus
et rubicundus est. Candor pertinet ad
dorem splendor nativitatis
Rubor vero notatur ardor
passionis. Dilectus certe
christus quem puella et pauperis
filius diligit quia in assertio
tione honoris dignitates
divinitatis nisi humanitas eius adeo
contempsit. Sed eum tradidit [illegible]
sanguine meus et albe peti
mundus et ipse rubicundus mar
tirio. quia peccatores lavit
sanguine suo. Adeo patre
electus ex omnibus angelorum
et sanctorum agminibus ut

per eum regularet mundum
primum de [illegible] vocat
prophetas christus electus est ex
milibus. scilicet ex omnibus perfectis
ad redimendum genus humanum
quod nullus facere potuit. Et
nondum est perfectissimis rectis
virtutibus [illegible] dilectus
laudat. Unde hec predicacio
optat martirium. Quia
per hoc fideles constanter et
patienter informantur per que
ita ordine salvantur. Un
scribitur [illegible] in
tristitate nemo videbit
deum [illegible] vita pos
a v [illegible] caput
eius aurum optimum. Caput
christi est divinitas. Quia sicut
caput continet corpus. sic
divinitas continet humanitatem
hoc caput est aurum optimum
id est purissimum. Quia sicut
aurum omnia metalla
precellit fulgore et digni
tate. Ita divinitas omnia
precellit honore et maiestate
Et hoc aurum est optimum
quia in divinitate est summum
bonum. Unde de fonte profluit
sicut rigor omnium sensuum
a capite descendit. Come
eius elate palmarum. Hoc
est angelice potentie [illegible]
[illegible] ut come capitis in
herentes. Sed semper pulcritu
dine eius contendentes vel
caput come divine dispo
sitiones. que sunt ut elate
palmarum [illegible]. sed nigre
ut corvi quia stultis sunt
desperabiles. Oculi eius sicut
columbe super rivulos aquarum
hoc est dona spiritus sancti
que ipse docet amatores

nondum

suos non in terreno more
porcorum volui permittentes
Sed in similitudine aquarum
claros et perspicuos red
dunt ad tenebrosam huius
vite et immundis et nudis aquis
non stringuntur turbulentis
comparant / quia deum vi
dent et divinorum carismatum
luce complentur / que carismata.
quia sola gratia conditur
vite subditur. Que lacte sunt
lote. Quia sicut mater natu
rali dilectione lac filiis
ministrat. Sic deus sola gra
cia dona carismatum filiis do
nat / Que resident iuxta
fluenta aquarum / quia quan
tum de deo clarius videt
tanto magis ad altiora cog
noscenda intendunt / Gene
illius sicut areole aromatum
hoc est modestia et pietas
que in christo singulariter re
fulsit dulcedine doctrine
delectabat presentes in
odit absentes. sicut areole
aromatum delectamento odoris
et aspectu gratiam appriencium
Que areole sunt confectio
apigmentarijs .i. a medicis
scilicet apostolis et prophetis actuarijs
medicis que concordi voce
non solum christi sermonis
sed etiam mores sacre pagine
quasi areolis descripserunt. Labia
illius distillant mirram
primam sit verbum eius doctrine
beneplacite claritate regni cele
stis permittitur gratia patienti
bus / mirram primam id est contemp
tum voluptatum predicaverunt
Manus illius tornatiles hoc
est opera eius polita et perfecte
informatura / que cum verbo

docuit opere impleuit / Ut
de doctrina sua miraculis op
eribus confirmaret / Et hec
manus sunt aureae. quia virtutes
quas in homine gessit divinitatis
gloria perfecit que nos ad regnum
et amorem celestium compellunt
plene iacinctis. Jacinctus
est herba purpurei coloris
febres compellens suavitate
odoris quod est passio christi que
compellit mortuum infidelitatis
Venter eius plene eburneus
iacinctis / quia in cruce presente
clarus quia quasi purpu
reo colore sunt vestes rubo
re sanguinis Venter eius
eburneus hoc est fragilitas
humanitatis est niteus decore
castitatis et ab omni peccato
immunis / Distinctus saphiris
saphiris qui est lapis
serenus celo similis sublimi
tatem celestium significans
quia per humanitatis fra
gilitatem. esurie. temptacione
fatigacione morte venit divi
na celsitudo miraculis resurrectione
et ascensione intelligitur
Crura illius columpne mar
moree hoc est omnia sacra
incarnationis eius sunt rec
ta et firma. quia quidquid
per eum gestum est ante tempora
adeo dispositum est. Que
columpne fundate sunt super
bases aureas .i. prophetas sa
piencia lucentes. quia tales
in carne apparuit quales ab
illis predictus in divina dispo
sicione fuit. Species eius
ut libanus hoc est pulcritu
do eius est decor omnium sanctorum
Sicut libanus est decor omnium
montium electus ut cedrus hoc

e sicut cedri sunt pomiibus
lignis Ita xpus est eximius
pomiibus sanctis. Quod enim
libanus altitudine et am
plitudine est insignis Ita
xpus inter omnes qui de terra
orti sunt antecellit Et sicut
ille mons nobilium ferox e(st)
arborum Ita ille omnes sanctos
ipse radicatos extollit et
conservat. Et sicut cedrus
pulchritudine fortitudine
sublimitate omne decus silua
rum antecedit. Sic dilectus
Speciosus forma pre filiis ho
minum. Quia ipse non acce
pit ad mensuram sed totum
deum et nos omnes de plenitu
dine eius accepimus Guttur
illius suavissimum Hoc est
intimus sapor et delectatio
verborum eius quod primi gustant
est suavissima. Qui enim autem
gustant amplius esuriunt
Guttur etiam occulta dispo
sicio bonitatis eius confectu
ut fructus dum nobis sapit et
Et totus est desiderabilis. i.
deus et homo. quia non solum
diuinitate sed secundum humanitatem
a xpo initio conceptionis usque
ad triumphum passionis resurrectionis
et ascensionis in omnibus est
desiderabilis Talis est dilectus
meus et ipse est amicus meus
filie ierusalem q(uo)d. Ecclesie uel
fideles anime filie celestis ierusalem
Si vultis xpum diligere et ab eo
diligi necesse est ut talem eum
qualem dixi intelligatis et
diligatis. Hec allegoria
spiritualiter xpo conveniunt Tropolo
gia autem eque capiti membris
membris eius congruunt. Xpus
caput est ecclesie quia sicut

capite omnia membra reguntur
Sic omnes electi a xpo reguntur
Cuius caput est aurum optimum
i. obrizum. Quia sicut illo
auro alia metalla decan
tata auri fulgorem induunt
Sic omnes xpi nomine xpiani
dicti in regno eius ut sol
fulgebunt. Come eius sicut
elate palmarum Palma dicitur
victoria. Est autem palma ar
bor inferius angusta superius
lata et significat vitam iustorum
qui parcam et angustam
vitam i. ieiunia et vigilias
et alia corporis aspera adstanti
divinum caritatis ambulant
ut ad victoriam eternam per
veniant. Elate palmarum
sunt idem quod comitule i. ra
mi producentes semper ad ex
celsa tendentes qui viriditatem
nunquam amittunt quamdiu in
palma sunt. Precisi vero mox
arescunt Come igitur illius
capitis sunt fideles ad celestia
per victoriam virtutum tendentes
qui viriditatem nunquam amittent
quamdiu parcam vitam ad
vitam perducunt. Abscisi de vir
tutibus mox aciter arescunt Ali
qui dicunt elatas palmarum
esse speciem arboris aromati
ce quam latini abietem uel
spatam vocant Nam greci
abies elates dicunt et significat sanctos
ad superna tendentes Et hec
come sunt nigre quasi corvus i.
iusti despecti sunt a bonis puris
ut iudeis xpus Corvus si
gnificat peccatores. Xpus dicitur corvus
inter peccatores reputatus est
a iudeis Nos scimus quia
hic homo peccator est Et iterum Si
hic non esset malefactor tibi
non tradidissemus eum Come

nigre sunt ut tunc corvus
quia fideles ita despecti sunt
ab impiis ut a iudeis christi
quibus dictum est Vos ma
lefici et seductores sunt Cor
vus etiam pullos suos dissimi
les non pascit Et xº vaos
sibi dissimiles abicit Ocu
li eius sicut columbe super ri
vulos aquarum hoc est sapi
entes cum corde intelligentes
et per quos etiam alii intelligunt
Hii sunt ut columbe simpli
ces in imo super scripturas
divino spiritu fluentes Que
columbe lacte sunt lote i. dulci
doctrina aliorum inundate et re
sident iuxta fluenta plenis
sima i. morantur iuxta dona
spiritus sancti habundantissima
Rivi sunt scripture veteris te
stamenti fluenta plenissima
copiosa et ex verbis ewan
gelij doctrina Solet columbe
iuxta fluenta residere ut vo
latum avium in aqua per um
bram videat Et sic unguibus
vitant Sic sancti in scripturis
fraudes demonum perpendunt
et de deceptione eorum atten
dunt quasi ex umbra hoste
cognoscunt et fugiunt Et
fluenta plenissima dicuntur
quia de quibuscumque consilium
in scriptura quesierint pro illarum
ad plenum invenerint Gene
illius sicut areole aromatum
Hoc sunt prelati pudibundi
quos pudet turpia au
dire nec dum facere quod sunt
ipse gemina multarum virtutum
Que areole sunt consite a
pigmentarijs hoc est a pa
gine virtutum scripture ab
apostolis vel aliis patribus

Labia eius lilia stillant
mirram primam Mirra prima
est optima et intelligitur
mors christi que fuit optima
quia et totius mundi redemp
tio Labia eius sunt appe
tentes voluntatem eius qui
sunt ut lilia in virtutibus
candidi Que lilia sunt dis
tillancia mirram primam
i. qui sunt docentes verbo et
exemplo amaritudinem mortis
christi Manus illius tornati
les aurei hoc est bona
operantes sunt incomprehensibiles
coram hominibus ut aurum
lucentes que manus plene
sunt iacinctis quia sola
spe et desiderio celestium
sunt laborantes Iacinctus
namque est lapis aerei vel
viridi coloris ut aura mu
tat. Et sunt sancti in virtutibus
virentes et celestia appe
tentes et mores pluribus
imitantes Venter eius
eburneus distinctus saphi
ris Venter christi sunt fideles uxo
res tamquam fide castigatis
coniugibus servantes Ele
phas namque cuius os est
ebur castum est animal et adeo
frigide nature ut super os
eius i. super ebur posito
carbone primo et super
prunam posita prima con
iungunt prima illes primo
et os stomachi claudit cor
pus eius vero dicitur invulnera
bile Significat autem sanctos et castos
a telis diaboli invulnerabiles
Saphirus est lapis speciem se
rene celi habens Venter ergo christi
distinctus saphiris sanctos et
castos a telis diaboli immunes
significat qui iuncti sunt celestibus

desaphiris / Crura illius col-
umne marmoree / Hec sunt
qui rebus suis religiosos
sustentant qui ut colum-
pne marmoree sunt recti-
lysera et infrangibiles a
viciis / que fundate sunt super
bases aureas i. super fidem
patriarcharum prophetarum apostolorum et
successorum / Species eius ut Libani
Quod sunt virgines mundicia
vite albe in castitate candide
ut cedri operibus odorifere
Guttur illius suavissimum
Hoc est sumentes Libador
que sunt suavissima / Et totus
desiderabilis s. in ultimis et in omnibus
membris suis amabilis / Tal-
is est dilectus meus
ipse et in membris suis ama-
bilis / Et iste est amicus meus
Quia hunc solum amo et a-
mor abeo et vos amate
cum filie ierusalem i. anime pacifice
in celis misere / Notandum
quod sicut x ordines per x
membra corporis i. per caput
et comas et cetera membra
describuntur ita virtutes eorum
per x res i. per aurum et palm-
as et ceteris comparantur //
Primus ordo est prelatorum qui
per caput notantur que de
auro vite remunerabuntur
que et anagoge assignantur
Quorum opera ut aurum ful-
gent / quia sapientia et caritate
splendent / Sed aurum est op-
timum / quia caritas et sapientia
omnibus virtutibus supereminet
// Secundus ordo est subditorum
i. obedientium qui per comas
comparantur cuius actio palme
vel come assimilatur / quia
bone nacionis ut palma

virent tribulacione ut comis
mundo sordet // Tercius ordo
est doctorum qui per oculos figurantur
Quorum opera columbis vel
comparantur // quia simpliciter
vivunt et doctrina fluunt //
Quartus ordo est religio-
sorum qui per genas demon-
strantur cuius actus sunt ut
aromata / quia redolent
vita et fama // Quintus
ordo est virginum qui per labia
designantur / que liliis et mur-
re adequantur quia puniunt
munditia et carnis mortifica-
tione // Sextus ordo est mili-
tum ecclesiam armis defenden-
tium / qui per manus ostenduntur
cuius opera auro et iacincto
assignantur / quia tempore pacis
puritate tempore belli districtione
decorantur // Septimus ordo
est coniugatorum qui per ventrem
intelliguntur / qui ebori vel
saphiro similes scribuntur / quia
pudore et celesti desiderio
insigniuntur // Octavus ordo
est agricolarum qui per crura
vocantur / qui columpnis vel
marmoreis comparantur / quia forti-
tudine et stabilitate fulciuntur
// Nonus ordo est virginum
qui per speciem et pulcritudinem expressi
comparantur / quia Libano vel
cedro adequantur / quia et
candore castitatis et odore
actionis odorantur // Decimus
ordo est continentium vel omnium
qui per guttur ostenduntur / qui
suavitate assimilantur / quia
munda vita et sancta oratione suavi
deo comparantur / et neminem
monent quod in corpus scripte

mun illis nunc alijs ascribi
ponit maxime virtutes
ecclesie commendat tamen nunc
de prelatis ad subditos vel ad
alios transfert. Prima ratio
Est supra in laude ecclesie
in persecutione militanti
septem ordines electorum
v. vij. membra corporis sponse
tribuit. Hunc in ecclesie in pace
degenti. x. precepti ordi
nes assignat. Quia contra illa
septem donis spiritus sancti ar
mata contra persecutores pu
gnaverunt. Et ista x. preceptis
legis armata contra vicia
per decursu vite dimicat.
Postremo sponsa filiabus
ierusalem qualis est eius dilecti expo
suit thorus floridus ierusalem
vidit. Quo abiit dilectus
tuus o pulcherrima. Similitudo
est a tropo a sodalibus que sollicite
dilectum tamen animarum qualiter
filie syon sunt sancte ecclesie vel
ancte imperfectorum. Perfectorum vero et
perfectorum. Ecclesie dicte sunt mu
lieres quia pariunt filios
spirituales. pulcherrima est que tractat
Ubi hec est pulchrior quam floret
studio bone actionis pul
cherrima que fulget in scientia
predicationis. Dicitur ergo imper
fecti ad perfectos carnales ad spiri
tuales activi ad contemplativos
subditi ad prelatos indocti ad
doctos. Quo abiit dilectus
tuus o pulcherrima quo declinavit
dilectus tuus etc. O ecclesia spi
ritualis fide et opere quam maxi
me deo placens inter
ceteras spirituales perfecta et credentes
doce nos quod querimus quem

absente que perdimus ubique
presentem. Et si presens est quare
sit videndus. Et si absens
doce nos quod querimus et qua
liter sit inveniendus et qua
renus eum tenemus fide et
devotione. Aliud est abire
aliud declinare. Ille abiit qui
in longinquum vadit. Ille vero
declinat qui extremum devitans
in proximum locum umbrarum
secedit. Christus corporaliter abiit
cum videntibus discipulis celos
ascendit. Spiritualiter vero decli
navit. Cum de synagoga
in ecclesiam gentium venit. Hic
videndus est credendo que
rendo orando inveniendus
bene vivendo. Cum scriptum
sit celum et terram ego im
pleo. Queritur quo deus
dicitur abire et adire. Secun
dum Augustinum tres motus sunt
unus localis et temporalis qui
ipse est corporis qui de loco ad
locum per tempus movetur. Alter
est temporalis et non localis qui
ipse est spiritus qui per tempus et
non per locum movetur cogitando
preterita vel futura. Tercius est
nec localis nec temporalis sed eternus
qui ipse est dei tamen movetur
volendo ad id faciendum
quod eternaliter esse statuit fiendum.
Dicitur ergo deus abire tamen in de
gentibus gratiam subtrahit. Dicitur
vero adire cum gratiam suam lar
gitur. Tribus quos diffusos gratia
sua largitur et fecit et ibi non
fit mutatio loci vel temporis.
Augustinus: Queritur tamen deus ubique sit
totus quo dicitur esse totus
alicubi. Et cum est totus
alicubi illius partes nullus est
alibi. Omne quippe quod

loco continetur tribus dimensionibus
scilicet latitudine longitudine alti
tudine perpetuo distenditur
et undique circumstantiis videlicet supra
et infra dextra et sinistra ante
et retro circumscribitur. Sed omnis
dimensio et circumscriptio longe
adeo removetur qui spiritus esse
scribitur. Sciendum vero quod tri
bus modis dicimus esse. Omne
quippe quod est aut est in
loco localiter aut in loco illoca
liter aut quod locus illocaliter.
In loco localiter est corpus quod
locum sue mole occupat et
aliud eodem tempore ibi esse non si
nit ubi illud est. Verbi gratia vinum
in vase totum spatium interius
occupat et aliud non potest
infundi nisi vinum effundatur.
In loco autem illocaliter est anima
in corpore que nullum locum
ibi occupat sed illud illocaliter
vivificat et sentificat et non
est opus ut recedat dans
locum cibo vel potui ut intro
eant. Sed locum vero illocaliter
est deus in se ipso simpliciter omnia
loca continens equaliter et omnia
tempora concludens presentialiter.
Ipse utique est totus quia est
substantia et recto circa loca
spatium et tempus omnium. Rediit
sponsa filiabus ierusalem scilicet ordo
in ecclesia docentium ordini dis
centium etc.

Dilectus meus descendit in ortum
suum per gratiam
in uterum ortum suum scilicet ecclesiam que
fluentes ecclesiam id est in virginitate
preposito gemma virtutum et venit
areolam aromatum id est ad celum
ad cetum spiritualium ubi est collec
tio bonorum operum ut pascatur in
ortis. Hoc est delectetur devotis

operibus in ecclesiis fide et ope
fructiferis et lilia colligat
id est opera castorum in unitate fidei
congreget et in virtutibus
candidos angelis associet.
Sponsus enim gratias orto suo illo contra
est querendum. Et proprie in
areolis aromatum. Et in ortis
id est in claustris in conventu
spiritualium quia ego dilecto
meo subaudis preparo locum
in me meaudit humilitate
et castitate et dilectus meus parat
mihi locum apud se recepturus
qui pascitur inter lilia id est
delectatur inter sancta desideria
castorum mentium. Ibi est inter
mentibus. Etiam est ortus christi
asili(?) que ut ortus profert va
rios gratiarum flores ita etiam
profert diversos virtutum sectato
res. In hunc ortum dilectus de
scendit cum christus in ecclesia fi
delibus per gratiam condescendit
aut dona spiritus sancti largi
endo aut peccata remittendo et
petita concedendo. Areola est
terra in orto equis lateribus hinc
inde composita colligitur fossatisque
crebrioribus reformata superfluis
germinibus depurgata et inde
ligitur claustralis vita confes
sione et pura a vitiis pur
gata regularibus disciplinis
semper ubi et virtutibus
adaptata in qua crescunt vir
tutum aromata. De qua re
dolent bonorum operum aromata
quibus pascitur sponsus. Sponsa
cum filiabus ierusalem dilectum dum
quesitum orto aromata et
lilia colligentem recepit quia
etiam christum magno desiderio
in scripturis quesitum in conventu
spiritualium studia castorum approbare
invenit qui cum ipse laude

concepit / Pulchra es amica mea
suavis et decora sicut Iherusalem
terribilis ut castrorum acies or-
dinata. Hoc est O amica mea
cupiens scire secreta mea
tu pulchra es voluntate et desi-
derio quod me queris / et suavis
voce / quia alios ad querendum
mutuis collocucionibusque cohorta-
ris et decora quia bonorum
operum exempla prebes / sic Iherusalem
id est conventus eciam est distincta
sanctis ordinibus / qui sunt doc-
tores continentes / coniugati qui
per Noe et Daniel et Iob prefi-
gurati / de quibus Noe archam
rexit in undis Daniel con-
tinens fuit in aula regis.
Iob curam gessit coniugis Quod
habes in ewangelio nota duo in
agro qui sunt doctores duo
in lecto qui sunt continentes duo
in molendino qui sunt con-
iugati scribuntur Eciam existens
sub apostolis in Iherusalem vel sicut eciam
fecit que nunc est in celesti
Iherusalem terribilis demonibus
et hereticis vel falsis fratribus conversa-
cione et disputacione ut ca-
strorum acies ordinata contra
hostes armorum instructione
In hac singulis sunt acies or-
dinati armis instructi in
castris domini scilicet in ecclesiis vel in
claustris contra agmina vi-
ciorum ordinate dum doctores
hereticos vel demones disputan-
do impugnant / continentes
probe vivendo contra impudi-
cos dimicant Coniugati fide
coniugali et elemosinis tela
luxurie dimittunt Hec acies
sic instructe sunt terribiles
quia vite meritorum videntur
male viventibus horribiles
cernentes eciam eorum adviden-
dum et horrent consilia eorum

ad audiendum Similitudo est
a militibus qui si sunt magi-
stris pati ad resistendum hosti-
bus. Castra romanorum ter-
ribilia erant / quia totum mundum
vincebant / sed Suanna non
erat / quia veram pacem non
habebant In ecclesia autem nec-
cior similitate ut Sunamita
aufert terrorem quod intra ce-
lestem vitam agit et barba-
ros disputando racionando animos
ad simul verum Christum pertingit /
Hoc quod dicit sponsus Pulchra
es amica mea Nota quod re-
gina regio ornatu ad regem
venerat Hoc vero quod dicit
Terribilis ut castrorum acies Intelligitur
cum armata multitudine com-
itata advenit quippe que cum
amana et aquilone pugna-
re iniret ad lacum contra gutturis
nocturnam pugnaturam arma non
deposuit Designat autem quod
eciam que persecutores paciendo de-
vicit hereses sapiencia devicit or-
natum virtutum in pace induit
Sed in diversis provinciis iugiter
invigilat quibus falsis fratribus
resistit Cum autem sponsa in-
venit dilecti pulchritudinem
inspeciabilem intuetur / et clari-
tatem decoris eius stupescendo
miratur. Dicit ei sponsus Averte
oculos tuos a me quia ipsi me
avolare fecerunt. Quid est O soli-
ne tu in turba intueri quod
in aulam ibo et ibi aperte
meam tibi totam fortitudinem
prebebo scilicet cum eciam tota inten-
tione dilectum in scripturis que-
rit et cum prius in cantica
invenit eius miram pulchritudinem
in gestibus et operibus verum
stupescendo miratur et hanc
perfecte magno desiderio cognoscere
conatur / sed ei dicitur Averte
oculos tuos a me id est intelligenciam

et interiores oculos cordis
averte a me ad deitatem / quia ipsi
me avolare fecerunt / hoc
ipsi oculi cordis tui vident
excedentem omnem spiritualem et
angelicum intellectum excedam
quod / Sufficiat tibi quod me
corporaliter vides inscriptum et in
invisibili creatura / et ne
queras inde corporaliter in hac
vita videre quod non poteris
propter singularitatem nobis quibus
hoc concessum in via quod tibi
dabitur in patria. Postea totum
me videbis cum me in ali-
am perveneris. Celsitudo est ab
aquila que in alto visu videtur
Sed altius volans non videtur
ita deus cum aliquantulum in con
templatione cernitur subito
corporalibus cordis eripitur
et omnem intellectum longe
transcendens pertendit. Oculos
cordis in deum figit quod trini
tatem in personis et unitatem
atque equalitatem in essentia
divinitatis perfecte cognoscit. Sed
ipse absconditus tenebris evo
lat dum sibi incomprehensibile
erit quod videre desiderat.
Oculos ergo ab eo avertit et ad
creaturas flectit dum deum in
operibus creaturis contemplari
satagit / que in essentia sui
videre non potuit. Non solum
oculos tuos averte a me / sed
et capillos tuos quoque cohi
be / Capilli sunt subtiles co
gitationes que ascendunt
multiplices. Sic greges caprarum
ascendunt ad rupes / Et hoc
de Galaad id est de Christo qui
est acervus testamenti id est
fortitudo invicta. Cogi

tant cum quidam de Christo
quomodo de massa peccatrice
absque peccato potuit concipi
quomodo absque viro de sola virgine
nasci / quomodo impassibilis pati
et immortalis potuit mori.
Et inde ascendunt cogitationes
ad dubitandum cum cogitant
quomodo Christus sit imago dei invi
sibilis patris equalis quomodo sit
dei sapientia et dei virtus / et quo
modo per ipsum omnia facta sunt et quomodo
omnia verbo virtutis sue continet.
Has cogitationes quasi capillos
constringe et altiora te ne
quesieris que hic ad plenum
cognoscere non poteris. Dentes
tui sunt sicut greges ovium de lava
cro ascendentes. Dentes sunt
acuti sensus qui cibos scripture
exponendo comminuunt / Greges
ovium de lavacro ascendentes
sunt fideles de baptismo ve
nientes / quia alios lacte re
ficiunt vel bonis exemplis
vestiunt. Tonse vero oves sunt
illi qui omnia pro Christo relin
quentes quasi doctores exce
dunt qui in exponendis scrip
turis sensum acuunt vole
ntes facere qualiter in gradu
patres positi sunt qui bapti
zati in nocte sunt ut oves
inveniunt vel pro Christo omnia
relinquere / dentes vero
absconduntur dum istius ab hac
intentione retrahunt. Et hic
in hac vita ineffabilia com
prehendunt / Genas quoque
tuas averte a me / que sunt
sicut cortex mali punici. Gene
punicis malis comparate sunt
scientie de matribus rubedine
plene que diligenter investigant

qualiter se martires in illa
vita habent / Hac gemma autem
diu omnes scientie celestis
succumbunt / quia homines
in hac vita incognoscibilia
sunt licet omnia ad illos dicta
sint qui nimio desiderio
statum future vite inquirunt
Sed in inscrutabilitate illius pre-
conatu suo deficiunt / Sed
hec anagogice dicta alle-
gorice etiam sunt dicenda / Ana-
gogice respicit ad vinculum
legis eternum / Allegorice vero
pertinet ad ordines ecclesie / Per
capillos quoque et dentes et
genas designantur tres or-
dines in ecclesia vel tres acies
contra hostes sunt ordinate / Per
capillos vero et oves et malla
punici exprimuntur virtutes
corporis / Quo utique laudantur
reginam laudant et agnam
eius / quia approbat et opera
membrorum eius dicens / Capil-
li sicut grex caprarum que ascenderunt de Galaad /
Capilli ecclesie sunt virgines qui
in fidem adherent ut capilli
Capilli vero sunt ut grex cap-
rarum / Ad Galaad descendunt
propria mente ad Christum tendunt
Galaad quippe dicitur acervus
testimonii / et significat Christum
in quo testes eius id est martires
coacervabuntur / Et hoc modo
capre ecclesie apparent dum fi-
deles Christo propria mundi
subcelunt per que capre re-
lorum ad alta scandunt / Dentes
tui sicut grex tonsarum que ascenderunt de la-
vacro / Dentes ecclesie sunt doctores qui
cibum sacre scripture conterunt
et in corpus ecclesie mittunt
Hii sunt greges ovium quia
innocenter vivunt et per vios

Sacre scripture nutriunt et eos
bonis exemplis vestiunt
Que oves ascenderunt de la-
vacro ut ostendunt / Ita isti de
baptismate loti apostolos ascen-
dunt ad virtutes et religionis
terna ut imitati Christum sequentur
Et hec omnes oves sunt ge-
mellis fetibus quia doc-
tores pleni sunt operibus
gemine caritatis / Et sterilis
non est in eis omnibus / quia
nullus est in doctoribus vacu-
us a bonis operibus / Sicut
cortex mali punici gene tue / Ge-
ne ecclesie sunt continentes qui pre
erubescentes / qui sunt sicut
cortex mali punici rubicundi
rubicundi / quia non solum
despiciunt sed etiam casti carnale
sunt desperat alicuius / Ita ap-
pareas continuus coram hominibus
absque occultis tuis id est absque
castitate que latet coram
me intrinsecus / Postquam vero a-
cies armatos laudant in
laudem regine prorumpit
dicens / Sexaginta sunt regine et octo-
ginta concubine et adolescentularum non est numerus / Una
est columba mea formo-
sa una est matris sue genetrici
sue / Salomon rex sapientissimus
et ditissimus erat amator
earum mulierum formo-
sissime hic habuit centum
reginas et centum concubi-
nas / Sunt quas certe ut ge-
ditur / Hii nobiles et alios di-
gniores quas ad comparationem
aliarum solas vocat reginas
quas / Et hic misterii gratia
introducit / Ille inter concubinas
octuaginta alias dignior esset
et genere et gratia / quas solas
hic significandi gratia ponit
propter inter reginas erant

vna alijs prestancior et ge
nerositate et dignitate que
regina reginarum dicebatur
/ que filia pharaonis non in
congrue fuisse putatur quia
et hic ad litteram laudare
creditur. Hanc concubinarum
predictarum regine et concubine
et filie laudauerunt eam dicen
tes / Que est ista que
ascendit / et que progreditur quasi au
consur. pl. ut lu. ele. ut sol
ter. ut ca. a. or. Per hec intel
ligitur eam multitudinem armatorum
precessisse. Cum eam leguntur
eam aulicis stratis regem et
reginam semper precessisse et
supra scribuntur. lx fortes
armati lectum Salomonis
custodisse. His obmissis alle
goria adiuncta deducuntur.
Choros castrorum dixit propter
choros cantorum. Chori castro
rum sunt agmina militancia
pro victoria contendencia et intel
liguntur hic contendencia con
uicia pungnancia et pro
victoria exultancia. Est et
choros equinoctia. Choros
etiam est mensura triginta
modiorum de qua in Ezechiele
legitur. Centum choros triti
ci. Chorus etiam est ventus
Chorus etiam est quoddam
musicum instrumentum. Cho
rus est multorum locus psal
lencium. Item chorus multitu
do canencium. David qui sep
fuit in bellis exposuit figuram
Christi hic contra pugnantis
Salomon vero qui semper fuit in
quiete pacis gessit figuram
Christi in celis regnantis qui
templum fecit in quo reginam

austri recepit / quia Christus
domum in celo preparat in quo
etiam recipiat. Salomon
quod sonat pacificus. Christus
pater futuri seculi princeps pacis
et pacis eius non erit finis
Salomon erat amator mul
tarum mulierum et Christus est
amator multarum animarum. Iste
habuit lx reginas et lxxx
concubinas hoc est omnes animas
perfectorum in contemplativa vita
et omnes animas imperfectorum in
activa vita. Isti quippe duo
numeri pro misterio ponuntur. In hoc
cantico / quorum unus est perfectus
et alius imperfectus et significat
perfectos et imperfectos in ecclesia
Sexagenarius etenim perfectus
est / quia constat suis parti
bus ut supra dictum est
et significat perfectos. Octogenarius
vero est imperfectus quia non com
pletur suis partibus et ideo
significat imperfectos. Sexagenarius
est per senarium et denarium
multiplicatur / quia sexies
x aut decies vi fiunt lx
qui numerus significat omnes qui per
fecti sunt in vi operibus elemosine
et in x preceptis legis. Istorum
anime dicuntur regine quia
sponsum Christum pro celestibus
et hec regni coheredes erunt
Octogenarius autem numerus
per centenarium et denarium
multiplicatur / quia octies x
vel decies octo erunt octogin
ta / qui numerus designat car
nales. decalogum legis
propter seculares dignitates et
divicias mundi observantes
que in minori electi continentur
et ideo horum anime dicuntur concu
bine / quia sponsum non pro

diligunt sed ei principalibus serviunt. Adolescentule sunt anime pro toto mundo in christo renate ad huc in fide rudes et lactis doctrine egentes. Harum non est numerus apud homines ut reginarum et concubinarum quia soli deo cognitus est numerus electorum in superna feliciter locandus. Vel ideo adolescentularum non erit numerus quia in numero reginarum et concubinarum non computantur qui pertinentes sponsi non renovantur. Cuius dicit vox adolescentulis. Quas supra filias syon vel iherusalem notavimus que cum regina nunc ad regnum venerunt et cum laudibus eam extulerunt de qua scribitur. Una est columba mea perfecta mea. Quod est dicere Diversi quidem sunt ordines electorum de quibus quedam regine quedam dicuntur concubine quedam adolescentule. sed licet tot sint regine in spiritualibus tot concubine in secularibus tot adolescentule in parvulis tamen ex his omnibus est una katholica ecclesia que est regina reginarum. Columba mea quia una domus spiritus sancti puritate plena. quia plena omnibus virtutibus omnibus carismatibus omnibus ordinibus sanctis repleta Et ideo est una Subaudis heres matris sue celestis iherusalem et una electa genitrici sue gratie que de mundo elegit eam cum supernis civibus sociaret. Viderunt eam filie et beatissimam predicaverunt que superius dicte sunt adolescentule quia ex baptismo renovate sunt dicuntur

filie quia heredes erunt matris eterne iherusalem. Hec regnum videre quia etiam in cunctis ordinibus domus christi repletam virtutibus ornatam resplendere et ideo beatissimam predicaverunt quia per tot gradus immo ad celestem beatitudinem eam vocari audierunt. Beata erit etiam quando de ydolatria ad fidem christi est vocata. Beatior quando varijs donis spiritus sancti est ditata. Beatissima erit cum in summa beatitudine angelis associata deum videbit. Regine etiam et concubine hic spirituales et seculares vivendo et predicando in equalia dei laudaverunt dicentes. Que est ista que progreditur quasi aurora consurgens i. quam gloriosa est ista tot virtutibus donis glorificata que ex omnibus partibus fide et opere et predicatorum ad nos progreditur. Quasi aurora consurgens sub apostolis sicut enim aurora tenebras noctis depellit solem mundo inducit sic etiam nascens tenebras ignorantie per apostolos repulit et solem iustitie mundo dictis et exemplis induxit. Pulchra ut luna sub persecutoribus. quia a vero sole illustrata nocte seculi exemplorum luce perfudit. Electa ut sol. terribilis in pace sub religiosis. quia ymagine veri solis ipse reputat ambulans in via iustitie et castitate et veritate et in his omnibus terribilis ut castrorum acies ordinata. quia in omnibus tribus erit unitura spiritualibus armis ut nulla adversitate possit cohiberi quin in se demonstret pulchritudinem lune in vere laboriose

accionis et solis ymaginem
in spe retribucionis aliter enim
erat aurora ante legem luna
sub lege Sol sub christo acies
castrorum sub aduentum ipsius Item et
erat aurora in patribus luna
in sacris dignitatibus Sol in
perfectibus Similiter est ipsa
aurora in coniugatis luna in
continentibus Sol in doctoribus
acies ordinata in omnibus
Sit ecclesia in cristifidelium aurora
in principiis luna in iuuenibus
sol in senibus acies castrorum
in singulis Contra demones
et hereticos et falsos fratres
Conuenerunt tur toties in hoc
cantico amoris introducuntur
castrorum pugnancium Item ideo
fecit quod sicut milites par
ta milicia sponsis ducuntur
Ita fideles sue per milicias
huius vite sponso suo christo
duplicis adeunt Natura huma
na de paradiso expulsa toto
tempore huius vite pugnando la
borat ut denarium summum
recipiat quo tenua regni
premissum recipiat Post su
dorem quippe certantis dabitur
corona laudis Et hoc summo
ope reddendum est duo dotes
a sponso ut a sponsa est pun
gnatum Scilicet ante christi
adventum et item spiritus post
primis adventum Primum
bellum fuit contra tyrannum in
imperatorem et inter uniuersos
principes et potestates quando
tyrannus imperium inuasit et
similis altissimo esse voluit
In hoc bello regnum scilicet ange
lica natura tyrannus draco
expulsit et cum ipso et inu
exilium subiit Nam virtus
a rege deo tu omnibus suis
de aula celi cecidit et carceris
inferni supplicium subiit Secundum
bellum fuit sub gigantibus
inter filios dei et inter filias
hominum id est inter passos abel et
progeniem caym quod ceptum
est ab abel et caym et terminatum
est diluuio In hoc bello sicut
sponsi abel est occisus sed
tamen contra preualuerunt
Tercium bellum sub edificatoribus
turris inter liberos et seruos
quod cepit a sem et cham
et iapheth et finitum est in diui
sione linguarum Quartum
fuit sub patriarchis inter cir
cumcisos et incircumcisos quod
cepit ab abraham et pharaone
et terminatum est submersione ex
ercitus pharaonis in mari rubro
Et hoc bello persecuti sunt ysma
hel ysaac laban iacob fratres
ioseph filios israel Quintum
fuit sub data lege inter dei
cultores et gentiles quod ceptum
est a iosue contra amalech et
finitum est sub pacifico rege
salemone Sextum fuit
sub regibus et prophetis inter
iudeos et ismaelitas vel inter
babylonios et iudeos quod
ceptum est a roboam et iero
boam et est finitum sub au
gusto tempore pacis In hoc
bello omnes fuerunt certe. Si
prophete ceciderunt et tamen pal
mas victorie receperunt
Sub gratia vero primum bellum
fuit inter sponsum et adulterum
videlicet inter christum et diabolum
quod ceptum est ab herode
et principibus et finitum est in de
structione ydolatrie et vo
catione gentium In hoc bello
sponsus cum adultero duellum
iniit Quando cum in die belli

id est in pascere dicit trans-
sivit / morte quoque ducis contellus
sui vicit qui vicos castel-
la civitates ad ydo- ydola-
triam obsessos ad fidem vi-
ri regis christi revocavit / Se-
cundum bellum fuit sub per-
secutoribus id est inter christianos
et paganos quod cepit a
petro et Nerone vel Symo-
ne mago et finem sumpsit sub
Constantino. In hoc bello sub
regine Stephanus cecidit /
omnesque duces eius scilicet apostoli
corruerunt. Innumerus omnis exer-
citus martirium subcumbit
et coronam vite promeruit
/ Tercium bellum fuit sub
confessoribus inter hereticos et
catholicos quod cepit ab ario
et alexandro episcopo / et
finitum est in Constantino-
politano concilio. In hoc bello
Athanasius et Ieronimus et Au-
gustinus et alii quamplures
clari fuerunt qui milites ex-
pelagius fuere et arrius insti-
terunt / Quartum bellum
gerit sub religiosis inter
veros et falsos fratres quod quidem
cepit a petro et Iuda. Sed
maxime invaluit cum clau-
stralis religio institui cepit
finietur autem sub antichristo vel po-
cius in fine mundi / Quintum
bellum erit sub antichristo quod
incipiet ad predicacionem helye
et Enoch et finietur in morte
antichristi. In hoc bello corruent
duces et regine helyas et
Enoch et omnis exercitus mar-
tirum et ipse dux et caput
malorum antichristus / Tunc
sunamitis regine austri
considerabit et mandragora-
cis apportabit / Sextum

bellum erit inter regem glorie
et regem superbie inter angelos
et homines. In hoc bello rex
christus cum innumero exercitu ange-
lorum adveniens hanc baby-
loniam civitatem dyaboli com-
buret. ipsum hostem cum omnibus
suis inextinguibilibus ignibus et sul-
phureis precipitabit / et sponsam
suam glorie et honore pacto
bello coronabit et in thala-
mo glorie collocabit se quoque ipsum
talem qualis est patri equa-
lis manifestabit Ave ihesu

Exposito precedens retulit
regina austri tria bella
pro corona gessisse. Primum
contra amana / Aliud con-
tra aquilonem / Tercium contra guttas
nocturnas ac victricem ad regnum
coronandam venisse et inter
initatam lx reginas et lxxx
concubinas et innumera-
biles adolescentulas huiusce
hancque a rege favorabiliter
susceptam fuisse que decora
sicut acies ordinata produxit
insignata belli scilicet auream
lunam et solem pretulit ipsa
cum sponso commutatu sub ter-
rum implicatum porro vexilla
sanguineo colore acies
militaria precessit que contra
aquilonem processorum et tamen
innixit quorum dux amana fuit
vexillum autem lune candido
splendore acierum consessorum
fulbat / que contra aquilonem he-
reticorum se armaverat quorum
princeps aquilo fuerat vexillum
autem solis igneo fulgore acie
sapiencium antecessit que
bellum contra aquilonem falsorum
fratrum scilicet qui gutte nocturnum
dicuntur presumpsit Sequens
autem exposita refert nomen

sponsum de oriente advenisse
Et hanc regem magnifice
suscepisse Regina nam[que] an
tea cum suis triumphante et cum
rege triumphate. Ecce pariter
ph[et]i helyas et enoch s[er]monante
in quadriga aminadab cum milib[us]
milibus adducunt. quam regie
et c[on]iubi[n]e iunior et adolesce
tule cum ipsa omni regina ma
ximo plausu recipiunt et i[n] ortum
mecum cum magno iubilo re
gi adducunt. Utriusque adventu
vos [con]iubilant[ur] Et h[oc] carmen
ei in modulat[ur]. Descendi
in ortum meum ut vi[dere]m po[ma] [con]
vallium. Cum in fine mundi plenitudo gentium ad fidem [con]vertetur
venerit tunc et synagoga p[er]
p[re]dicacionem helye et enoch fide
xpi suscipiet. quam ipse hac
laude recipiet. Descendi i[n]
or[tum] m[eum]. hic forma assumpsi
et veni in iudeam ut viderem po
ma qua[lia] i[d est] ut remunerarem
opa humana. q[uo]d synagoge
ad fidem veniet. im[m]o venies ad
me. quia pro[pter] ego veni ad te
quando descendi i[n] iudeam
que erat ortus meus i[d est] spiritualis
fidelium. qui [con]tinue patiunt[ur]
amaritudine. tribulacionem infrins
sicut dulcedinem p[ro]pter remu
neracionem. Fructus terre no[n]nu[m]
cortex [con]tior qui est amara
testa intrinsecus que est dura. et
nucleus quod [est] dulce Cor
tex sunt hij quibus amara p[er]
vitia testa que fringit cor[pus]
vigilijs ieiunijs Nucleus q[uo]d
est dulce sunt spirituales viri Ideo
aut descendi in ortum meum
i[d est] in iudeam Ut viderem poma
[con]vall[ium] i[d est] opa p[o]p[u]li in urbe habi
tantis que cum illis dixi. quia

inter regna gentium que inter
montes erat posita. Et inspicerem
si flo[ruisset] vi[nea] et g[er]m[inassent] [mala punica]. hoc est si ipsi
de floribus p[ro]ficeret synagoga
que vinea domini est dicta quam
quam ipse de egypto in iudeam
transtulit et in iudea plantavit.
Et viderem si g[er]m[inassent] ma[la] pu[nica]. hoc est
si aliqui p[ro] fide optinerent p[ro]po
tim[ore] p[ro]fundi Et si ista ibi no[n]
invenirem eos tal[ia] facere docere
Nescivi. me repulerunt insup[er]
[con]tumelijs affectu occiderunt
Atque v[er]ba synagoga turbata
audit Nescivi me repulerunt
insup[er] g[ra]v[i]b[us] [con]tumelijs affectu
occiderunt. Atque va[ria] synago
ga audit turbata. Nesciui
subaudi[endum] ista ita feci talia
quando vidi te int[er] homines ut
hominem [con]spiciens Nesciui
te fuisse deum. Cum vidi te int[er]
latrones pendentem nesciui
te salvatore mundi. quia si te
scivissem gl[ori]e scivissem nunq[uam] te
crucifixisse. Sed tu [con]turba
sti me ut salute humanam quas
p[er] me operaris Et ideo nesciui
quid feci. hic aia mea turbat
me p[ro]pter quadriga aminadab
hoc est animalitas mea fe
cit me desiste p[ro]pter ewangelicam
doctrinam. que me a[n]te n[on] ip[s]e
adeo precepta [et] alegalibus
cerimonijs p[ro]hibuit et bap
tisma atq[ue] talia noua insti
tuta docuit. Terra sunt i[n] hoc
Caro animalitas huius. Caro
est pondus [et] aggrauacio ani
malitas libitum carnis p[er] quas
quo vivimus. Corpus est tum
[con]iunficiunt. Azoti qui filios
isr[ae]l pugnaverunt. quibus de victis
archam dei rapuerunt. Cumq[ue]
diuina ulcione percussi i[n] poste
riora

adiss consultis rursum acceperat
quod ab illa infirmitate non pos-
sent liberari nisi archa redu-
ceretur. Que tunc imposita quadri-
gis deducta est in domum A-
minadab. Aminadab sacerdotis
Quadriga est Christi evangelium
quatuor rote sunt quatuor
evangeliste qui usque in fine seculi
per totum mundum currunt. Ar-
cha est Christi humanitas. Manna
in archa est Christi divinitas.
Archa est ducta in allophilos
Et Christus ductus est ad gentes
per apostolos. Archa est reducta in qua-
drigis in iudeam et Christus in fine
mundi reducetur per evangelia
in synagogam. De domo Ami-
nadab reducta est per david in
ierusalem. Aminadab dicitur sponta-
neus populi mei et per Christus
sponte oblatus est pro peccatis populi.
Cuius domus fuit ierusalem de qua
eum pater sustulit in celestem
ierusalem. Quadriga huius Ami-
nadab ut dictum est sunt quatuor
evangelia per que conturbata
est synagoga. Anima eius, id est
sensus ultimum cepit perturbari
quando predicatum audivit evangelium
Christi predicari. Sed in quadri-
ga hec tunc vehitur quando
per evangelicam doctrinam ad fidem
Christi perducitur. Nam ergo sponsam
principum regis fore non vellent
quod primitus probatur morte
turpissima eum condempnantes.
Et ideo afrite eius abire fe-
cit, scilicet synagoga. Sed chori
reginarum et filiarum ierusalem re-
vocant eam dicentes: Revertere
re[vertere] su[namitis] re[vertere] re[vertere] ut intueamur
te, scilicet synagoga postquam Christum
regem occidit sub cuius do-
minio esse noluit. Sed
vox predicatorum revocat eam

dicens Revertere sunamitis. Sunamitis
est civitas in qua heliseus
mortuum suscitavit et signat
mundum in quo Christus mortuum
suscitavit genus humanum.
Sunamitis autem dicitur captivata
unde dicitur sunamitis captiva
et intelligitur synagoga in per-
fidia captivata. Dicitur esse
sunamitis, id est captiva, quia sine
convertetur ut redempta. Sunamitis
dicitur predicatoribus evangelii in quarta
quater revertere, scilicet a quatuor plagis
mundi ab errore perfidie ad fidem
Christi convertere vel revertere ad re-
demptorem tuum te vocantem
te suscipere volentem in eum cre-
dendo revertere ad eum illum di-
ligendo revertere ad eum precepta
eius operando revertere ad eum
pravissimum vitium ab eo spernendo
ut intueamur te, id est ut laudemus
te. Vel revertere per quatuor evangelia
vel per quatuor virtutes ut conversionem
tuam intuentes laudemus deum.
Iudei namque in fine mundi conver-
tentur conversionis erunt quod omnes
eius intuentur et eos gratulantur.
Convertentur enim per heliam et
enoch adventum mundi contra
mem ubi placentur ut celum
et terram liberet eternam civitatem
Dei audit aprorum ubi
dum et vinctum [illegible] hysdem
institutis ut olim erat sub
apostolis ad hanc vocationis voce
sunamitis ad regem est egre-
ssa et ab eo in gratiam recepta
Hec mox instituit in laude
eius choros canentium contra
hostes eius pugnantium.
Compta namque synagoga
per eum in omni loco Christum lau-
dabit ubique eorum vicem pu-
gnabit. Unde ipso dicit ad regi-
nam sunamitis intuentem
et eius ornatum laudantes rel

Quid videbis in Sunamite
nisi choros castrorum. Aut
q. d. certe nil aliud videbis
nisi synagogam adunc quasi
in se choros in Christi laude canen-
tium et castra pravitate pug-
nantium. Erit enim tempus tunc
quale non fuit ab initio mundi
s. persecutionis tribulationis et
erroris. Surgent quippe pse-
udo prophete et facient tanta
signa et prodigia ut in errorem dedu-
cantur quippe quidem doctissimi
ducuntur. Insuper amborum corpora
Helye et Enoch Antichristus
occidet homo peccati filius perditionis
qui extollitur super omne quod
dicitur aut quod colitur deus. Unde et
se tamquam sit deus signis et pro-
digiis et hunc defferet ut ad
nullam utilitatem valentibus
tamquam sit deus quibus electos
intemptabit et non consentienti-
bus penis cruciabit. Denique
ut Daniel et Apocalipsis testatur contra
x ordinibus etiam se contra-
rium cum fidem. Hoc Sunamitis
bellum suscipiens x ordines
iustorum contra x ordines spirituales
ordinabit contra spiritualium forme
instructus spirituale bellum cum
eo inibit. Quos ordines vero
ordinabit dicetur. Sunamitis
laudat quia opera se lauda-
tium et [illegible] pugnantium
apparebat dicens: Quam pulchri
sunt gressus tui in calciamentis
filia principis. Sulamitis dicitur
tunc filia erat synagoge
principis cuius est Christus tunc filia
est Sunamitis per fidem et
regenerationem. Illius gressus bo-
nos affectiones quibus graditur
de virtute in virtutem qui
sunt pulchri bona operatione
in hoc calciamentis i. in apostolorum
exemplis. Calciamenta quippe
sunt de pellibus mortuorum
animalium et sunt exempla multorum
in Christo mortuorum. Sicut est
corpus Christi. Hinc membra sunt
ordines iustorum similitudines
vero ipso ordines eorum progres-
sus g°. s. per similitudines pe-
des tempore synagoge.
Notatur huius ordo iustorum
in ea qui agricultores qui
sicut pedes corpus portant. De
rebus necessariis etiam sustentant.
Hii in calciamentis incedunt dum
per exempla iustorum vivunt et hii
proxima die antequam resistunt
dum eo contempto vita rebus
proprio amittunt. Secundus or-
do iustorum in ea sunt coniugati
iuncturarum feminum designantur.
Unde subditur: Iunctura
feminum tuorum sicut monilia
que fabricata sunt manu
artificis. Femur femoris est
virorum, femen feminis est
mulierum. Iunctura feminum
fecunditas plus accipitur. Pro-
monilia ornatus mulierum. Plura
manu artificis excellentia operis
digitus est cum opus in suis ar-
tificis quod discipuli designatur.
Iunctura feminum synago-
ge sunt sicut monilia, quia coniu-
gati in ea per femora coniuncti
ipsi et filios generant etiam fi-
de et operatione ornant ut
monilia artificis fecit, i. ut per
operationem deo donent. Vel iunctura
feminum est concordia duorum
populorum s. iudaici et gentilis
in una fide Christi, quos sicut
membra Christiana coniungit et
spirituales filios gignunt. Coniunctura
est sicut monilia, quia
concordia illorum ita convenit
sicut unctio duorum testimoniorum

cognoscit quod utrumque ista con
iunctionem produxit. Que mo
nilia fabricata sunt manu
artificis, quia duo testamenta
que eciam completis sanctorum
ut monilia ornant et sente
ciis contra hereticos muniunt
composita sunt adeo patre
omnium artifice per filium qui est
manus eius perpetue [illegible]
superno opere. Ignis eius est spiritus
sancti iste interna i. concordia
illorum ornat synagogam et
munimine contra sententias anti
christi. // Tercius ordo sunt
delicati et molles qui per
umbilicum notantur. De quibus sub
ditur: Umbilicus tuus crater tor
natilis numquam indigens po
culis. Umbilicus est molle me
mbrum, et est media pars hominis
qui sub superius sed partes. Cum
sit caput oculi nasus os collum
pectus. Unde est umbilicus inferius
sunt secundum ordinem sunt pedes tibia
crus coxa femur venter.
Per umbilicum significantur
illos qui per suo opera nunc as
pirant ad septenarium regem
que dabitur propter septem dona
spiritus sancti. Hii sunt ut crater
tornatilis numquam indiget
poculis i. semper plenus poculis
quia sub caritate tornati
continua virtute plenati po
culis doctrine sunt pleni. Unde
sicientes iusticiam possent ha
bunde inebriari. Hoc ideo di
cit ut si molles i. imperfecti in syna
gogis tales erunt quales
perfecti in ea credendi sunt.
Quartus ordo est detractorum
vel hii qui utuntur hoc mundo
tamquam non utantur qui per ven
trem demonstrantur. De quibus

ptimis subinfertur: Venter
tuus sicut acervus tritici. Per
ventrem generaliter
per acervum tritici elemosinarum
largicio exprimitur. Triticum
pro omni frumento ponitur
secundum speciem pro genere. Venter sic
synagoga est sicut acervus tri
tici, quia quod in ea possessiones
multi sunt spiritualiter partim per ele
mosinarum largicionem edunt
et dum bona opera cumulant
quasi triticum in unum coacervant.
Ubi acervus dicitur vallatus
liliis i. munitus virtutibus valli
dicuntur sudes quibus acervus
munitus stat ne cadat. Acer
vus ergo tritici liliis vallatur
dum largicio elemosinarum
candore virtutum circumdatur
que facile vento humane
laudis dissipatur nec aliis
virtutibus fulcitur. Vero [illegible]
[illegible] posuit poculum hic vero
triticum quibus illi sicientes
iusticiam inebriat. Isti esu
rientes iusticiam, sicut dicitur
triticum verbum dei cibis dis
pergit. Sed et hii [illegible] similes
qui utrumque scilicet cibum et potum
indigentibus corporaliter impendunt.
// Et est notandum quod acervus in
imo est latior in summo est
angustior, quia multi sunt
qui elemosinas tribuunt pau
ci qui possessiones relinquunt.
// Quintus ordo est doctorum
qui per ubera notantur. De quibus
dicitur: Duo ubera tua sicut duo
hinnuli gemelli capreae, quasi dicat: hii
qui lactati sunt lacte uberum
tuorum i. qui instructi sunt
doctrina utriusque legis doctores
sunt duo populi ex iudeis et
gentilibus sub apostolis quasi q

fuerint similes / quia ad stu
dia religionis ascendentes
qui gemelli / quia in gemina
dilectione fervent tes filii capre
bonas herbas a noxiis eli
gentes i. certe malos ab o
mnibus distinguentes Capra acumi
bus est secuta de rupe se pre
cipitat et sine tormento nec
corpus ledit. Ita synagoga
[illegible] persecutoribus constituta
tormenta contempnit / corpus
ad supplicium dabit nec anima
ledatur. Similiter filii ex ubere eius
lactati erunt similes s. in christo
renati in fide et in caritate
gemelli Comitum viciorum fu
fugientes et ad maternitatem
recurrentes // Sextus ordo
est religiosorum qui per collum
designantur. De quibus subditur
Collum tuum sicut turris eburnea Hoc e
spiritales qui sustinentem christo
verbis et exemplis iunguntur
ut collum capiti et corpus
iungit sicut turris eburnea
i. sicut elephantis inexpugna
bilis in virtutibus / solent ele
phantes turres portare de
quibus pugnant ut in libro
Machabeorum legitur Ita spiritual
viri sacre scripture quasi fir
mam turrim portant / contra
hostes regni dei pug
nant Sed et per ebur casti
tas illorum intelligitur / sicut illud
animal caste nature esse phy
bet // Septimus ordo est
prelatorum qui per oculos notifi
cantur. De quibus subiungitur Ocu
li tui sicut piscine in esebon
que sunt iuxta [illegible] Esebon
est civitas unde [illegible] iuxta
portam sequitur est fons vi
vus qui efficit multas pisci

nas Iuxta quibus magni dicte
urbem abluunt se et que
abluenda sunt eis Et nemo
potest ingredi civitatem nisi
per eas Esebon dicitur cingu
lus meroris Et intelligitur
ecclesia que ad se venientes
cingit merore pene qui
a non possunt intrare in
eam nisi per portam fidei et
per fontem baptismalem / qui
licet multa loca repleverit
tamen unus baptismus est Oculi
synagoge sunt sicut piscine
in esebon i. prepositi eius
[illegible] sunt sicut [illegible]
qui sunt pleni fluentis doc
trine / vel qui fideles predi
cando ducunt per portam fi
dei et per fontem baptismalem
in ecclesiam in qua est meror
pene et portat eos aquis
scripture / Que piscine sunt
in porta filie multitudinis
gentium / quia multiplicitas
gentium generabit synagogam
[illegible] quasi filiam et pisci
nas scripture intelligentie eo
[illegible] perfundet eam // Octavus
ordo est doctorum qui [illegible]
[illegible] De quo sub
scribitur Nasus tuus sicut
turris libani que respicit
contra damascum Rex Salo
mon opulentissimus fecit
in libano delectationis gratia
turrim altissimam de qua
prospiceret contra damascum que
est metropolis syrie cuius
habitatores impugnabant hanc
turrim Ibi est ut fertur Abel
occisus Et ideo dicitur sangui
nem bibens vel siccus / quia
ibi primus [illegible] apparuit ob [illegible]

et bibit sanguinem hircinum
libanus dicitur candidatio
et significat xpm qui ipse creden-
tes facit candidos in bapti-
smate sine inquitatibus / Tu-
rris in hoc monte posita est
ecclesia doctoribus et scripturis
munita / Que contra dama-
scum i. dyabolum hircinum san-
guinem sitientem respicit
ut eius insidias provideat
et suos tales precautellam
muniat / Nasus synagoge
est sicut turris libani i. dis-
creti in ea sunt sicut prepositi
ecclesie xpi / Quia nasus odo-
res et fetores discernit / Ita
veros a falsis xpianis sec-
ernit et qui sunt firmi et
muniti contra insidias dyaboli
et vigilancia cordis intuitu
contra damascum i. contra dya(bolum)
respiciunt ut hostes ab eo
immissos vel vicia declinent
Nasus est summorum pontifi-
cum qui preceptum figuram
de quo subditur Caput tuum
sicut carmelus Carmelus est
mons in quo habitavit hely-
zeus in quo vidit igneos
currus et equites i. ange-
licum comitatum sibi in adiu-
torium missum. Et dicitur per-
scientia circumcisionis vel sci-
entia circumcisionis et significat al-
tam contemplativam vitam in
ecclesia in qua habitat xpus verus
helyzeus qui dicitur domus
salus in qua sunt angelici
comitatus ut ferant ei auxi-
lium contra hostes suos / Et
per scientiam spiritualem circumcisionis
ut circumcidat se a viciis et sci-
entia circumcisionem peccatorum respuunt
circumcisionem iudeorum Caput
ergo synagoge ut carmelus

i. ut pontifices eius sunt
sicut pontifices ecclesie qui habent
scientiam circumcisionis ut vi-
cia respuant non carnem ut
iudei decreverunt // Deinde
ordo est principum cum de-
scendentia qui per comas ca-
pitis notantur de quibus modo
sequitur Come capitis tui sicut
purpura regis vincta cana-
libus Populi tyri et sydonis
lanam unde debent facere
purpuram i. regiam vestem
sub ligneis canalibus et po-
nebant sanguinem conchili-
orum et intingunt eam. Con-
che quippe maris ferro cir-
cumcise lacrimas purpurei
coloris emittunt quibus collectis
tinctura purpurei coloris
efficitur. Unde lana intincta
vincta et induimentum regis
efficitur Come caput or-
nant et muniunt Come in
hoc loco significant principes
in ecclesia qui sacerdocium et
caput iusticia ornant et ar-
mis muniunt / Purpura que
fit de sanguine piscis est
passio xpi ut piscis in ig-
ne [illegible] in passione hamo
[illegible] mortis capti. Canales
affluencia sanctorum vel cor-
dis vel gracia. Come ergo capitis
synagoge i. principes eius
sacerdocio adherentes sunt sicut
principes ecclesie qui eam or-
nant et muniunt qui sunt
sicut purpura regis / Quia
corpus passionis xpi cruore
[illegible] fundentur ut
vestis regia xpi fiant que
purpura vincta est cana-
libus / quia passio xpi sita
est in illorum cordibus per [illegible]

lacrimas sancti spiritus vel unita
est cum aliis hoc est in septem
dona sancti spiritus. Ideo singula
sponsi membra sponse laudat
Christus singulos ac
dines salvat evangelice in fide
et opere approbat. Et nondum
Christus a sponse capite cepit
et usque ad terram descendit
laus vero sponse a pedibus
cepit et usque ad oculos capi
tis ascendit. Quia Christus de
superius ad terras descendit
Ecclesia vero de terris ad celum as
censura erit. Sed et hoc
nondum quod ibi superiora indi
gniora membra laudantur hic
vero inferiora et debiliora, quia
quanto perfecti per Christum quo ad alta
virtutum consurgunt, et infimi
vero et imperfecti per doctrinam eius
in bonis proficiunt. Praeterea nondum
est sicut enim ordines multorum
quod totidem legiones continent
demonum id est dyabolum principem
persecutorum produxit, ita sponsa
Ecclesia X ordines iustorum
quod totidem acies contra anti
christum principem persecutorum
malorum producet. Quia utique
armis decalogi pugnant
pro denario primo pro denario
secundo notandum X status ecclesie
quorum V erant ante Christi
adventum V vero erunt post
Christi adventum. Primus
status eius a deo inchoatus
subdita non scripta lege in
paradyso quod dixit Ne come
das ne moriaris quam
si servasset nunquam legi mor
tis succubuisset. Sed per preva
ricatores huius legis factus est
mortalis. Secundus status
eius erat sub naturali lege

que dixit quod tibi non vis
alii ne feceris. Hic status erat
ab Adam usque ad Abraham
ab Abraham usque ad Moysen
in quo statu una lingua
et uno divino cultu utebantur.
Tercius erat sub circumci
sione ab Abraham usque ad
Moysen in quo statu orta
est diversitas linguarum
et cultura ydolorum et sub hac
credebantur ad religionem sign
ris patriarcharum. Quartus
erat sub scripta lege a Moyse
usque ad David vel Salomonem
sub quo tabernaculo et misticis
sacrificiis ad futura instrue
bantur. Quintus erat sub
scriptis prophetarum a David usque
ad Johannem Baptistam in quo lex et prophete
cessabant. Sub quo statu
prophetica doctrina ad lucidiora
informabantur. Sextus status
erat sub evangelio sub quo ab
ipso sponso Christo et paranimphis
apostolis ad nuptias agni in
vitabantur et per donum spiritus sancti
scientia omnium linguarum fruebantur.
Septimus status est sub
martiribus sub quo a persecu
toribus impugnabantur et pro
patria cottidie coronabantur.
Octavus erat sub confes
soribus sub quo ab hereticis
et scismaticis multis modis
vexabantur sed scriptis sapien
cium ad terminum fidem imbuebantur.
Nonus status nunc est
sub religiosis sub quo a
falsis fratribus et ypocritis
deterius molestantur quam a
publicis hostibus paganis
vel Iudeis sed multitudine
claustralium quod maxime

adorat / Decimus status
erit sub antixpo sub quo
contius cruciatu corporis sub
quo erit status sunamitis
mandragora adveginum
austri quem mittet et simul
advenietem sponsum conti
pit h de synagoga quam
hystoriace dicta Cui dicit
sponsus / Descendi in ortum
meum / q d / Cum tu es pulc
ut luna electa ut sol non
est note / sed donec qz ego
sol iusticie qui illustro diez
eciam angelorum / Descendi
ad te lucidum et illuminans te
ut tu illuminares nocte id est
ignorancias infidelium ut erit
lux in diebus et posui in te ca
stra et ordinavi acies contra
vicia et feci te ortum meum
i custodiam fidelium in quo
ortum descendi per gratiam qui
deserui vineam meam scilicet
iudeam propter perfidiam / Quando
eum tria quesiverunt amara
amara testa dura nucleus
dulcis / Per hoc notantur tres or
dines in ecclesia amara qui
grati in tribulacionibus mundi
amarentur / Per testam continen
tes contra vicia duri / Per nucle
um virgines in virtutibus dulces
Sponsus eciam invenit sponsa
in orto aromatum colligentem
lilia Synagoga invenit
eum in orto meum colligentem
ma pu / quia in pace ecclesie
collegit ad regnum suum ca
stos bonis studiis redolen
tes persecucione collegit mar
tires proprio sanguine rube
tes / Et qz in ortum descendi
ut vi po qual i ut qualles
s humiles faceret bona opera
proferre / Et hoc alios ad contem
pl faceret vide / Quod cum aliis
monstramus hoc ipsi diligent
aspicimus et videndo probamus
Convallis est locus inter duos
montes positus et intelliguntur
humiles positi inter duas leges
Et ideo descendi ut viderem si
floruit vinea / Et hoc est ut ecclesias
que sunt vinee vitis vere ipsi
de fructum florere et hic ad contem
alios fructum inspicere / Et ut
vide si g ma pu ut fructum
mites fieri et alios fructum
eorum pariter vide et imitari
aliter synagoga quasi erit or
tus meus i custodia quorum
primum qui erunt fortes amari
in tribulacionibus interius dulces
in virtutibus / In quem ortum
xpus descendet per gratiam vel
poma convallium et vineas flo
rentes et mala punica vide
i ut opera humilium et fidem fi
delium et pariter martirum re
numeraret Cetera que secun
tur de synagoga intelligenda
sunt ut supra exposita sunt de
ecclesia ante tempus allegoria est
prosequenda que dicit / Nescivi sub
animus vere deus et ideo secuta
sum alienos Nec postquam co
gnovi anima mea conturbavit
me quod dicitur anima mea i anima
vita mea perturbavit me propter
iiior evangelia / Per sponsum contra
me crucifixi principibus et pharisei
Nisi primum agnitus pro bitis
et in signis eciam ibi / Porro
apostoli et eorum discipuli qui hac
quadrigam predicacionis traxerunt
diverse in / Revertere etc. ..un re.
re ut intuemur te Sunamitis
quod dicitur captiva fuit genti
litatis antiquitus captiva in
ydolatria / Hec reversa est ab
errore infidelitatis ad verum re
gem xpum per fidem reversa est

de sordibus ydolatrie per
baptismum reversa et de mala
vita spiritualiter reversa est de ritu
gentili per bona opera Aut in
tute sunt filie syon .i. ecclesie
de iudeis . que iuste in studio con
templationis fuerunt et ymitate
sunt ea / Sunamita igitur ecclesia
dicitur cum xpo eternaliter gemina
amore copulatur in congregatis
hinc in distinctionibus Sol in
doctoribus Castris in marti
ribus Iuncture cuius pulchritu
dinem / et miratur cum solita
imitatione / quia xpo allo
quitur dicens / Quid videbis
in sunamite nisi choros
castrorum . quasi diceret / Sunamita
ecclesia in summa .i. in gentili
bus captiva a tyranno /
et nunc pure libera facta /
Olim non vidisti nisi castra
discordiarum bellorum . sed iam
plus non videbis eam nisi
choros castrorum . choros dum
canentem . castra quando demo
nes et vicia pugnantem
Quos choros et castra mox
laudando commendat / quia
eorum opera ad remunerandum
approbat / Quam pulchri sunt
gressus tui in calciamentis
filia principis / Quod est dicere
O ecclesia quia filia principis
mundi s. dyaboli fuisti nunc filia prin
cipis pacis xpi valde pul
chre sunt coram me in fide et
coram hominibus in opere hii
qui te portant ad bona
studia suis exhortationibus
quasi quibusdam gressibus / et hii
in calciamentis .i. in sanctorum
exemplis priorum vestigia
gradiuntur / et te sequi hortantur
Iunctura femorum tuo
rum sicut monilia que fab
ricata sunt manu artificis . Hoc est illi
qui non iungunt duas leges
que sunt duo femora per
spiritualem intelligentiam / ut
monile te sua doctrina or
nat / que intelligentia facta
est per xpm qui est manus
patris omnium artificis quando
aperuit illis sensum ut intel
ligerent scripturas / Vm
bilicus tuus crater tor
natilis numquam indiget po
culis spiritualibus proximis pocula
veritatis / Venter tuus sicut
acervus tritici vallatus liliis
Hoc est illi qui spirituales filios
generant / Elemosinis nutriunt
seminant que per acervus
tritici .i. mercedem operum et
notatur quod vallati sunt liliis
.i. stipati virtutibus / Xpus quippe
est acervus tritici / de cuius pane
cottidie reficimur / Cuius acer
vus est multitudo fidelium / Duo
ubera tua sicut duo hinnuli
gemelli capree / Hoc est illi qui
sugunt duo testamenta que
sunt duo ubera Sed ita in divino
cultu studiosi sunt duo olim
populi iudaicus et israheliticus
qui erant gemelli .s. pares
in lege dei filij capre vide
licet synagoge / Vbi possunt
plures qui sugunt ubera effi
cientes perfecti Vel duo sunt
ubera duo precepta caritatis
Duo vero hinnuli .s. activi
et contemplativi / qui sunt
in dilectione gemelli filij
capree .s. ecclesie / Collum
tuum sicut turris eburnea

hoc e illi qui vbo et exo lo
luntur te corpus unctu
capiti sed firmi i vtutibus
vt turris et vt elephas cu
cuius os est eburneum casti
in moribus / Oculi tui
sic piscine in esebon / hoc
e illi qui pvident de futu
bona et doctina diuertitur
sua ad illa. sunt plem aqs
sapie sicut piscine i ese
bon i sct apli et pphete
qui docuerunt melorem
pmie progaudio future
glorie / Que piscine i. aplice
et pphetice doctrine sunt i
porta filie multitudinis fide
lium Que ideo filia dici quia
regni hebs credit / Nasus
quoqz tuus sic turris libani que re
spicit contra damascum / hoc
est illi qui sunt recte discre
quia vicia a vtutibus disc
unt. in hoc sunt fortes vt
turris et hoc libani i xpo
firmati ad quos timidi co
fugiunt. qz ipi contra da
mascum respiciunt. i dya
bolum cuius insidias sicientes
vigilant pveniunt / Caput
tuum ut carmelus / hoc
e sic plati tui qui te reg
unt in spualibus vt caput
tuum membra regit qui i
vitem capitis tui tibi psit
s in vtutibus alti et emi
nent te avicijs et peccatis
tentatione spuali / Et co
me capitis tui sic purpu
regis vincta / hoc e pincipes
tui adherentes fide et devoti
one capiti xpo ul predoto
sunt purpurati sanguine

passionis. sic cmo xpi clau
tesis que purpura est
uicta canalibus i. passio xpi
est fixa in illorum cordibus
ut uicta canalibus i. passio
xpi uicta domus pulcri sic
in istis omnibus es pulcra
et laudabilis cum tuctis po
pulis mutabilis / Tropo
logice aut ortus mentis e
quodlibet claustrum ul locus
singularis qui sunt ut innocentes
cotibus amaris in afflicatio
tibus intus dulces in
vtutibus sicut ortum xpc
descendit dum eis vara spi
ritu consumata tibi ut
alij cupiam alij scriam alij
castitatem alij humilitatem
Ibi videt poma cuallium
dum penitentie opa hu
milium ptalios ea videt du
cam imitantur qui precipit
dicens luceat lux vestra cora
hominibus et vi. o. vb. o. et
glo. pa. v. q. in cel e / Ibi eciam
videt vineas florentes i
cellas diversis disciplinis ac
cur sentes / quorum studia
pbat et alijs ad imitandum
demonstrat / Ibi quoqz videt ma
pu. i. patientes corpo morti
ficantes se mortificantes quos
inspicit dum alijs in exo in
ponit / Eciam vide cum est
pbac ul alijs demonstrare
ul reuiuncare / In hoc orto
ipse desclo quasiam aiam pa
turbat dum eum tuam facta
aualis vita pturbat / Et h
ppt animadib quadrigo
i. ppt quinnatam ewange
liorum xpi que ducunt alibus
impij in igne eternum Sumus

quoniam Christi est anima iusti / qui eam videns confusus turbatur dum de sua carnali conversatione confunditur / tunc vel ecclesia vel iustus dicit Revertere revertere Sunamitis revertere revertere ut intueamur te. Sunamitis quod dicitur captiva est anima in peccatis et viciis a dyabolo capta. Vel ab illa captivitate quatuor modis ad Christum revertitur scilicet primum per confessionem per bonam operationem per bonam exhortationem. Oportet enim ut peccator primus peccata penitendo defleat deinde ad prelatos confitendo confugiat deinde bene operando satisfaciat postremo alios exhortando ad confessionem pertrahat. Vel quatuor modis anima redit dum quatuor principales virtutes arripit. Qualem illi admirantes intuentur dum relicto seculo claustrum mundo mortuum ingreditur illum subitum conversionem dum conspiciunt seculares mirantur ei carnalibus dicitur. Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum hoc est in animabus in viciis captiva. Sed nunc ad virtutes conversa non videbis amplius nisi laude dei et pugnas contra insidias dyaboli. Conversi quippe semper de propria salvatione laudant et insistunt contra vicia pugnant. Sed et in claustris sunt veri chori castrorum / quia in choris deo iubilant et in claustris quasi in castris contra demones militant. Et quia anima habet sua membra sibi congrua singula membra laudantur a Christo per propria officia. Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis anima que erat filia principis id est dyaboli quando erat ab eo captivata nunc per conversionem facta filia principis Christi. Huius gressus sunt quatuor affectus scilicet concupiscentia timor gaudium dolor qui eam portant ad opera sicut pedes corpus portant ad loca. Hii pulchri sunt in calciamentis id est dum sequuntur exempla patrum virtutes vel vitam eternam concupiscunt. peccata vel ieiunium timent. Gaudent de bonis dolent de malis. Vel gressus sunt cogitationes per quas graditur ad actiones. Iunctura femorum tuorum sicut monilia que fabricata sunt. Femora anime sunt timor et amor per que gignunt bonum opus quod est spirituales proles que erunt heres regni. Per timorem quippe declinat a malo per amorem facit bonum. Quorum iunctura est fides qua credit supplicium quod timet et credit gaudium quod amat. Vel hec iunctura est sicut monile pectus ornat et munit ita fides animam ornat. Hoc manu artificis est factum / quia fides per Christum est data. Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indiget poculis. Umbilicus anime est temperantia. Quia sicut umbilicus est medius inter superiora et inferiora membra ita est temperantia inter virtutes et vicia media que est sicut crater tornatilis plenus poculis / quia est circumspectione rotunda et superna fecunda. Et sicut potus sitim temperat et cor letificat / sic temperantia ardorem viciorum restringit et immoderatum sermonem restituit reprimit. Venter tuus sicut acervus tritici. Venter anime est memoria

unguia retodet cibos sacre
scripture. qui similis est
acervo tritici. Quia sicut in
acervo granos cumulantur ita
in memoria multe sancte et
ymaginaciones coacervantur
Que liliis vallantur, quia
mundis cogitacionibus stipantur
Duo ubera tua sicut duo hin-
nuli gemelli capree. Duo ubera
autem sunt sapiencia et sciencia quibus
lactantur insipientes et nescios
Que sunt hinnuli capree, qui
semper alta petunt. Dum in-
des a se victos ad alta vir-
tutum scandere tribuunt. quod
duo gemelli sunt dei in gemi-
na dileccione celestia petunt
hinnuli capree dixit ad dis-
tinctionem hinnuli cervorum qui ve-
lociter currunt. Iste vero alta pe-
tit. Collum tuum sicut turris eburnea
Collum autem est intellectus
qui animam et spiritum iungit corpus
et caput. Hoc collum est
sicut turris eburnea, quia intellectus
eius est ab heresibus incorrupti-
bilis. Oculi tui sicut
piscine in esebon. Oculi autem
sunt intencio et racio quibus
videt virtutes et vicia que
sunt piscine. id est aque cogi-
tacionum plene semper singulo
meroris quod esebon sonat
crudelitate. Semper enim meret
anima dum intendit infini
supplicia et celestis regni
gaudia. Et hee piscine sunt
in porta filie multitudinis. id est
hee cogitaciones semper sunt
in meditacione mortis po-
site. Que est porta multitu-
dinis. quia omnes homines
occurrunt per eam. Nasus
tuus sicut turris libani, que respicit contra

damascum. Nasus autem
est discrecio inter virtutes et
vicia. Et hoc est ut turris
quia non potest falli ulla per
poteris per virtutem et. Et hec
respicit contra damascum quia
semper est provida contra dyabolum
ut eius fetorem fugiat
et odorem teneat. Caput
tuum sicut carmelus. Caput
autem mens est. quia sicut
membra corporis per caput re-
guntur ita per mentem cogita-
ciones anime disponuntur. Que
est sicut carmelus quod sonat
sciencia circumcisionis. quia scit
se circumcidere a superfluis cogi-
tacionibus. Come capitis
tui sicut purpura regis vinc-
ta canalibus. Come capitis anime
sunt cogitaciones mentis que
sunt sicut purpura regis, quia
semper meditantur, qualis
fuit passio christi et in regis
Et hec purpura vincta est ca-
nalibus, quia passio christi
fixa est in cordibus contemplativorum.
Secundum anagoge ortus fuit
virgo pretiosa in quem descen-
dit dum venit hominem induit
in hoc orto anima virginis.
floruit que mirram christi
protulit. Et mirre sunt tria scilicet
cinnamomum testa et nucleus.
Ita in christo tria sunt videli-
cet caro et ossa et anima sancte
sicut quod intimum in medio
tenetur dividit. est secundum carnem
que diuinum corpore christi di-
uisit. Nux ergo est sacra
scriptura cuius cortex vel
testa est littera. Nucleus vero
est spiritualis intelligencia iuxta
anagoge deficiat ad spiritum

gogam redeamus quia ad
Christum reuersam predicamus.
Postremo uero singula mem-
bra enumerata dimisit et laudat
quia singulorum cordium o-
pera ad remunerationem appa-
rent, generali laude efferens
dicens: Quam pulchra es et quam
decora karissima in deliciis. q. d.
Quia primogenitis deliciis re-
cipies pulchritudinem
membrorum tuorum vel virtutes
cordium iustorum tuorum
internis deliciis es valde pul-
chra exterius in operibus et valde
decora interius id est in virtutibus.
Et ideo michi karissima. Statura
tua assimilata est palme
et ubera tua botris. Statu-
ra ecclesie est perseverantia
credentium, que statura in
Abel crescere cepit et adul-
tam electorum perseverabit
sine staturam in apostolis cre-
scendi sumpsit exordium, id est
in synagoge conversione con-
summabitur. Palma est in fine
aspera, superius pulchra, et dicitur
victoria et intelligitur Christi vita
qui hic inferius fuit in asperitate
passionum et post victoriam
celestis fuit in pulchritudine
celorum. Statura ergo sponse
assimilatur palme que tolleran-
cle, que in terra hic fuit
aspera in pressuris. Sed victo-
ria potita de viciis pulchra
fulget in celis. Palma etiam
continet folia et cetera varia-
te staturam scilicet eadem uno fidei
misterio. Ubera ecclesie sunt duo
testamenta de quibus sugunt
predicatores. dicuntur ubera

quia rudibus prebent lac
doctrine. Qui assimilati sunt
botris pleni quo sunt vino
ita ipsi pleni sunt sapientia. Et sic
botri pressi inebriant, sic ipsi
in mundo pressi lac doctrine
exprimunt. Notandum autem
quod utraque lex tria in se con-
tinet, scilicet precepta exempla promissa.
Precepta veteris legis sunt: Non
occides, non mechaberis etc.
Exempla sunt quod David Saul ini-
micum in spelunca non occi-
dit, cum bene potuit, et Jo-
seph adulterium non fecit, cum
domina blando amplexu
constrinxit. Promissa vero
sunt: Si hoc feceritis dabo vobis
terram fluentem lac et mel. Precep-
ta autem nove legis sunt: Di-
ligite inimicos vestros et ora-
te pro persequentibus vos.
Exempla quod Christus oravit
pro suis crucifixoribus. Etiam
Stephanus pro persecutoribus
et lapidatoribus. Promissa
vero quod oculus non vidit
nec auris non audivit et
in cor hominis non ascendit
que preparavit deus diligentibus
se. Et notandum quod utraque
lex data est in igne qui habet
duas naturas ardoris et splen-
doris, quia utraque predica-
tores legis incendit, obser-
vatores illuminat. Ideo et utriusque
legis latoris facies resplen-
duit ut sol, quia utraque viam
ad claritatem eterne lucis do-
cuit. Sic namque splendida
fuit facies Moysi ut non
possent in eam filii Israel
intendere in faciem eius propter
claritatem vultus eius. Christi

notandum

lex data est in igne

v'o latori noue legis apparuit
sicut sol / Cum enim promissum
sit quod iusti sicut sol in regno
[suo] fulgebunt sic v'o xpi
latores noue legis facies
sicut sol in monte resple
duit / quod tunc eo helyas et
enoch et moyses lator-
em veteris legis apparuerunt

/ Dixi conscendam in palmam
et apprehendam fructus eius
etc. Similitudini quoque statura
presciencie tue assimilata
est palme scilicet victorie mee
hoc ideo est quia ego as
cendi in palmam et traxi
post me ad victoriam vel
est exaltatus sum in cruce
omnia traxi adhuc in quibus
et te duxit cum in infinitum
apud patrem ante secula di
sponit / quia ascendi in palmam sed
est in virtute magna vincens
tyrannum Et tunc apprehendam
fructus eius in omnibus salvan
dos quorum primus sunt ultimi
iudei Et victo tyranno
fugitiuos adhuc trahams
Similitudo est ab illo qui arbo
rem scandit et pendencia
poma attrahit Sic xpus in ar
borem crucis ascendit et
electos in multis erroribus
dispersos ad se collegit fructus
tus palme crucis sunt tercio
ascensio adventus spiritus sancti et salva
tio Quos fructus apprehendit
xpus / quando humanum genus
in adam mortuum suscitavit
quia ad vitam eternam in corpore
resuscitavit Et ascendens
humanam naturam super dignitate
angelorum exaltavit et hominibus
scientiam omnium linguarum spiritum
sanctum dedit et omnibus prophetiam

secundum mortis sic salvavit
Ideo autem quasi synagoge
palma crucis in memoriam
reducit ut memoret se per
crucem redemptam et diligat
redemptorem / Et per hanc
palmam erunt ubera tua sicut
botrus vinee et odores tui
sicut malorum Botrus vinee
qui est dulcis ponitur ad distinc
tionem botri silvestris qui est
amarus Ubera synagoge
sunt predicatores / qui lac doc
trine prebent rudibus Vinea
est ecclesia Botrus est xpus de
quo fluxit potus vite Erunt
similes doctores synagoge
in antixpi persecutionibus
et fluent dulcis vite in fidelibus
Odores synagoge vero sunt fa
ma et opinio bone operationis
qui sunt sicut odor malorum
scilicet arborum id est sicut predicatores
apostolorum Apostoli quippe fuerunt
sicut mali in quibus odor
et fructus quia odore pre
vite presenserunt et dulci fructu
doctrine alios refecerunt
/ Et non quoque predicatores sy
nagoge xpo assimilantur
in pressuris persecutionum. pre
dicatores vero eorum predicaci
onibus apostolorum quoque tribute per
secutionis erunt quoque in illis
tormentis flecti nequeunt
Et portant palmam victores
erunt Guttur tuum sicut
vinum optimum Guttura sy
nagoge sunt presentes verbum
doctrine Qui sunt sicut vinum op
timum quia sicut sicut doctrina
inebriant sitientes iustitiam
sic optimum vinum non inflat
et effugit guttur est secundum
Secundum parem quoque etiam in
evangelio virginibus comparantur
que per libris legis ad amores

sponsi cernitur / et in hoc can-
tico amoris quinquies pul-
critudo membrorum eius laudatur
et quod quinque ecclesie hic descri-
buntur scilicet primitiva ecclesia et ecclesia
gentium ecclesia perfectorum in perfectione
desudantium / ecclesia in perfectione
in pace militans / ecclesia syna-
goge ad fidem conversae / quia
in quinario numero fides et
operatio notatur / quia in ternario fides
trinitatis in binario operatio
gemine dilectionis / Prima laus
est primitive ecclesie ut scribitur
Ecce tu pulchra es amica mea
in qua tria membra scilicet Gene
collum et oculi laudantur
et tres ordines iustorum in ecclesia
videlicet apostoli monachi contem-
platores penitentes significantur
Oculos quippe apostoli eius duces
Christi fuerunt qui eam de tene-
bris ignorantie ad lucem veri-
tatis reduxerunt / Collum nota-
ti sunt religiosi qui contempto
mundo communem vitam ducunt
qui spiritualem cibum doctrine
decerpite Christi acceperunt et
in corpus ecclesie vivendo et do-
cendo traiecerunt / Per genas
penitentes denotati sunt
qui se peccasse erubescunt
hoc ideo laus ternario conti-
netur quia trinitatis fidem ecclesie
primitive notificant / Secunda laus
est ecclesie gentium ut scribitur
Quam pulchra es amica mea in qua
septem membra laudantur
quia septem rebus iusticiis
comparantur / et in membris ordi-
nes ecclesie in rebus virtutes
eorum intelliguntur / qui ordi-
nes septiformi spiritu distri-
buuntur dum alii spiritum sapientie
et intelligentie / alii spiritum consilii

alii spiritum fortitudinis / alii spiritum
scientie / alii spiritum pietatis / alii
spiritum timoris domini pleni refor-
mantur et per septenarium gra-
tie requiem accipiunt qui post
vii dies seculi omnibus iustis
dabitur // Tercia laus est
ecclesie in perfectione sudantis
ubi scribitur Quam pulchra sunt
mamme tue soror mea / Quia
laudem senarius dedicavit quod
perfectionem designat quia in
sex etatibus vi opera im-
pagunt perfectionem gaudium pos-
sidebunt / Quarta laus
est ecclesie in pace degentis
ubi scribitur pulchra es amica
mea in qua tria membra
laudantur et tres ordines
electorum scilicet coniugati virgines
vidue insinuantur qui trinitatis
fide decorantur // Quinta laus
est synagoge ad fidem conversae
ubi scribitur Quam pulchra
es et quam decora karissima
quam laudem senarius pos-
sidet quia hic ecclesia perfecte
fulget Et hanc laudem
precedit laus x membrorum
signans totidem ordines electorum
qui per legis decalogum precep-
turi sunt vite denarium //
Rotundum autem quod laudem
primitive ecclesie et laudem
synagoge precedit laus mem-
brorum laus vero ecclesie gentium
et aliarum precedit / Et sequitur
laus membrorum / quia multi
ordines iustorum primitivam ecclesiam
et synagogam conversam preces-
serunt / qui utrumque fecit
scriptis et dictis vix continentur
Ecclesia vero gentium ad primam
vocationem apostolorum ad Christum venit
et sibi ordines instituit
ideo laus eius precedit

Quartus tropologia delicie fi-
delis anime sunt sacre scripture
in hiis deliciis est anima fidelis
pulchra que spe caret contra
fide fulget in hiis est decora
si bona operacione splendet
et sic est christo carissima. Huius
statura est perfectio virtutum
que a primis fidei rudimentis
cepit et proficiendo crescit in
virum perfectum id est in perfectione
virtutum. Hec statura palme
assimilatur que in inferiori
angustatur in superiori dila-
tatur. quia studium virtutum
in primis est parvum angustum
postea per contemplacionem latum
Huius ubera sunt scriptura et scientia
quibus indoctos quasi parvulos
lactat. que assimilata est botris
quia plena sunt doctrinis. Vel
ubera anime sunt duo precepta ca-
ritatis de quibus fluit lac doc-
trine utriusque legis que botris
comparantur quia inde pressura
et doctrine habundancia. Anima
in palmam ascendit quando se
per victoriam crucis se palma-
rum credit. Fructus palme
apprehendit quando dignum corpus
domini comedit quod in arbore
crucis pependit. Vel fructus
eius apprehendit dum premium
vite per crucem propositum percipit
Per considerationem crucis eius ubera
sunt sicut botrus vinee non
sine. quia sic predicationes
eius sunt dulcedine plene
[illegible] vox instruitur
secundum diversitates sensuum
In hoc quippe loco ubera anime
sunt eius doctrine primo pre-
dicationis plene ut botri vinee
Cuius odores sunt sicut malorum
id est opinio virtutum eius sicut
sanctorum vel orationes eius sunt
sicut odor incensorum. Guttur
anime est vox laudis vel confessi-
onis eius quod sit vinum opti-
mum. quia non inflat inebri-
ando. sed letificat cor
vivificando. Quintus anagogia
anime delicie ecclesie cum christo
regnantis sunt gaudia pa-
radisi exultacionibus. In hiis de-
liciis est ipsa pulchra et
decora quia in hiis fulget
ut sol et luna cum christo et
angelis est [illegible]. Cuius
statura est equalitas an-
gelorum. quia palme est assi-
milata. que ultimis finibus
angustata in terris. in celestibus
vero dilatata. Cuius ubera
sunt comparata botris. quia apostoli
et alii doctores sunt pleni
poculis eterne dulcedinis. Hec
in palmam ascendit. Quia
per victoriam crucis ad lignum
vite pervenit. de quo scriptum
est Vincenti dabo edere de ligno
vite quod est in paradiso dei
mei. fructus eius apprehendit
de quo qui comederit non
morietur in eternum. Ubera eius
sunt sicut botrus vinee. quia
gaudia quibus pressuris inde
inebriata sunt sicut gaudia
in cruce pressi. Ipse est enim
botrus vinee qui totius
ecclesie fons vite inebriatur
a christo quando ei dicitur Intra
in gaudium domini tui. Cuius
odores eius sicut malorum
[illegible] Hec est delicie eius erunt
sicut angelorum et guttur eius
erit sicut vinum optimum id est
laus eius erit sicut laus epu-
lancium. dum [illegible] gutturi
[illegible] laudabunt. Hoc
est dum christus presentes
[illegible] per dictam [illegible]

approbando optimo vino quod
vinit [?] ipsa verbum predicationis salutis
mundo datur de corde loquentis
recepit dicens. Dignum dilec-
to meo ad potandum labiis
que et dentibus illius rumi-
nandum. q.d. mea prima
predicatio per te ideo optimo
vino collata, quia predicato-
res non inflat, sed audito-
res edificat. Et digna dilecta
mea ad potandum. hoc est
dignos facit quos ipse po-
tat, quos in corpus suum
certum est suave vinum fu-
dat. et digna est labiis et
dentibus illius ruminanda
i. doctoribus illius in corde
condebant. Dentes Christi sunt
scripture expositores. labia
eius sunt composita presentes.
Hii optimum vinum ruminant
dum suavem doctrinam in ventre
memorie condebat. Dentes
Christi sunt scripture expositores.
labia eius sunt composita pre-
sentes hii optimum vinum
ruminant dum suavem doc-
trinam in ventrem memorie
recondunt. Et iterum ad po-
tandum recta [?] sicut
petrus dum ruminat escam
suam comestam de ventre
in os retrahit et mandit
Et iterum in ventre recondit.
Et nota. Quod sponsus
vinum potavit et labia den-
tesque ruminant. quia doctores
cum magno labore scriptu-
ras exponunt et presentant
et auditores vinum quod tantum
ipse vero faciliter inter inspira-
tionis predestinatos convertit
Et quod potum sine difficul-
tate in corpus eorum fundit

Sponsa post receptum verbum
ab ore sponsi gutture aperit
et verbum salutis quod optimum
vinum elegerit et gentibus
adhuc incredulis propinat
dicens. Vos gentes incre-
dule gustamini ad Christum et
recipiat vos sicut et me re-
cepit. Quia ego dilecto meo
gustata sum et adhuc gustatio
eius facta est. q.d. Ego sum a
initiis adhuc diu receptus.
Ego synagoga a Christo diu
aversa ad eum sum iam con-
versa. Et ipse conversus est adhuc
pergitur qui diu aversus est
ante presidium. Potest et
hoc de ecclesia gentium intelligi
que dicitur adolescentulas. Ego
dilecto meo et adhuc conversio eius.
q.d. Ego prius conversa adeo
ab omni errore ad eum sum
conversa ut eius et domestica.
Et ipse prius humano gene-
ratus adhuc est conversus natu-
re mortalitatis quam indutus.
Et nos quoque de mala illa conver-
sione conversi ad primam et
convertet se ad nos per indulgen-
tiam. Tropologice fidelis
anima ad dilectum convertitur cum de
mala vita scilicet ad spiritualem
convertitur. Anagogice autem
etiam ad superna suspirans
ad dilectum se convertet dum de
mundo ad celum migrabit
Et ipse se ad ipsam convertet cum
eam in societate angelorum
recipiet. hec in ipsis ad supra
gogium intrauit in ma-
ngoria in receptibus intra-
bit etc.

Postquam totus conventus
[?] in aulam

regis est receptus et re-
galibus nuptiis admissus.
Sicut ab aquilone nova spo-
sa cum magno apparatu scilicet
mandragora sine capite
sponso adducitur. cui abscon-
ditum caput imponitur
dyademate redimitur et nup-
tiis recipitur. Sunamitis autem
de regia urbe egressa invenit
mandragoram regalem
puellam sine capite in agro
iacentem nimium compassa
et ad regem regressa ob-
nixe supplicat ut secum
eat misere subveniat.
Rex ergo cum Sunamite in agrum
veniens et lucernam mise-
rabiliter nudam inveniens
elevat vestit aureum
caput imponit ad nuptias
introducit. Mandragora
est herba formam humani
corporis habens sine capite.
Et intelligitur multitudo infi-
delium que tunc erit cuius cap(ut)
antichristus est qui est cap(ut)
omnium malorum. Sed caput
mandragore amputabitur
quando antichristus occiditur. Post
occisionem cuius videns Syna-
goga quamplurimam multitudinem
infidelium sine capite anti-
christo et esse tunc vere capite
christo sublimari dicit sponso
Veni dilecte mi egrediamur
in agrum commoremur in villis.
Quod est dicere O dilecte mi
quem pre omnibus diligo qui
adhuc per gloriam venisti et
primam domorum visitasti.
Veni etiam nunc propter
ad multitudinem infidelium
et visita eam per ipsam
inspiratione et per predicato-
res. Egrediamur in agrum

mundi et peregrinum per plures
semen verbi dei tibi inspiran-
do. ego predicando et operando et
docendo. Commoremur in vil-
lis id est paganorum conventiculis. Se-
mane surgamus ad vineas. Sic
est natura sicut ceteris
ager est christianis pluris an-
tea erat cultus ville vero sunt
pagani infidelitate et viciis
inducti. Dilectus qui in occulto
sedet. dum christus per suos per-
manifesta flagella ad conversi-
onem non ammonet vel
infideles per predicatores advo-
care non vocat. Cum ad publicum
in agrum egreditur dum primos
manifeste flagellat ut se
corrigant vel infideles per predica-
tores ad fidem convocat. Et
vero qui in occulto latet dum
contemplationi vacat et pro-
curantibus non predicat. De oc-
culto in agrum egreditur. dum
ad publicum predicationis atti-
gitur. Post mortem antichristi
sponsus et sponsa in agrum
conveniunt. quia christus et ecclesia
prelatos consilio invicem quales
christianos propter timorem anti-
christi ad perfidiam prolapsos ad pe-
nitentiam revocent vel ad hunc
incredulos per predicatores fide
convertant. Dum paganorum conven-
tibus maxime predicando
immorantur et hoc in villis
commorantur. Multitudo est ab
illis qui in agro parati sunt
vadunt in villis ad spectaculum
conveniunt. Nox fuit tempus
persecutionis antichristi. Mane
vero tempus pacis. Post mortem
antichristi mane ergo sponsus
et sponsa ad vineas surgunt
qui quasi in nocte dormierunt
dum se per necem antichristi
ad secularibus ecclesias erigunt
vel sub eo destructas renovant

xvii

vel dispersos congregauit. quas
sub eo destrui viderunt. Sed
heu dormiendo non resisterunt.
Sequitur Videamus si floru
it vinea si flores fruc*tus* parturi
floruissent mala punica hoc est
predicatores faciamus eos vide
re vinea scilicet synagoga in fide
floruit vt eam in fide imite
tur. Si imitatores martirum
in paciencia floruit vt illos i
mitentur. Ibi dabo tibi vbera
mea hoc est in illo agro pro
feram ad honorem tuum omnem
doctrinam vtriusque legis que sunt
vbera mea vt iudeis in fide
sugant inde lac doctrine. Et
postquam ego exposui vbera mea
mandragora dederunt odorem
suum in portis nostris. Mandragora
vt dictum est herba formam
humani corporis habens. sed capite
carens ad multas medicinas
vtilis. et intelligitur gentilitas
que tunc carens honore suo
sed christum caput fidelium non
habens. et multas vtiles sectas
habuit. hunc sponsus autem
caput imposuit aliquem ei decen
sum. que omnia transcendit vt
aurum omnia metalla in fide
proposuit gloria et honore coronabit et
in claritate sue visionis. Sibi
copulabit. Mandragore autem
sine capite sunt pagani sine
capite christo ablato sibi capite
antichristo hii dederunt odorem
in portis id est odorem bonorum operum et
virtutibus perpetuis intraturi ad ce
lum ad beatitudinis premium. Vel
sic. porte christi et ecclesie sunt
apostoli et prophete in hiis portis
mandragore odorem dederunt
quando pagani ad christum conuersi in
doctrinis apostolicis et propheticis
famam bone opinionis ser
uauerunt. Non solum verba dabo tibi

xviii

Sed eciam omnia poma noua
et vetera. Dilecte mi seruaui tibi
hoc est non solum doctrinam vtriusque
legis tue contendentes proferam
Sed eciam omnia opera apostolorum noue
legis et omnia opera prophetarum veteris
legis seruaui tibi id est pro te ex
ponenda illis. Et non solum illorum
opera. sed eciam tua seu opera tua
illis narrabo. que vtinam vi
disse oculis vt illi videre. Ita
intelligi scriptura voluit. Quis
michi det vt te fratrem meum
hoc est quia de sanctis pa
triarcha vel propheta possit michi
conferre vt inueniam te foris
vt videam doctorem mirabilia
facientem in carne cum hominibus
conuersantem. Sic te olim viderunt
quorum oculi beati fuerunt et de quibus te
stantur Symeon et Anna et alii
quamplures. Et audiam conuerte
tuo verba patris pro te reddite
hominibus. Et iam nemo ex fidelibus
despiciat me hactenus fecit
dicens me contemptam et repro
batam te deo meo gloria con
sistentem fratrem meum de ma
tre genitum generaliter sugentem
vbera matris mee id est interrogan
tem doctores de lege et prophetis
que sunt vbera matris mee
synagoge. quando scriptura pueris
in medio doctorum audiens
et interrogans illos vel quando
predicabant in synagogis de
lege et prophetis legebant et
aliis exponebant. Nota quod
adventum et secretum in agro
de ambulationem loquentur
per quod nimius affectus amo
ris vel doloris cognoscitur.
Istud quippe est quod quoddam
sanctimonium. fidelis synagoga
nimium dolens quod mater
sua infidelis synagoga

vm c

dum glorie crucifixit que tot miracula fecit vidit quando diceret Utinam esset possibile ut Christum per legem et prophetas michi promissum patribus nostris dum missum in humana carne de sinu patris foris egressum ita sicut ipsum possem videre de mea progenie natum meum fratrem sugentem legem et prophetas spiritualiter exponentem multa signa facientem ut eum toto corde amplecterer et amplius a nullo spiritualiter contempnerer a regno despicerer. Similitudo eius ab illo qui summo attempta diligenter observat sicubi dilectum suum foris inveniat ut ei loquatur et eius consortio perfruatur. Sed quia te in carne ut illi non possum videre saltem apprehendam te fide mee fugientem in divinitatis sublimitate et ducam te predicando in domum matris mee scilicet in iudeam que est domus matris mee synagoge. Et cubiculum genitricis mee id est in illum que est cubiculum legis matris mee vel iudeos ad fidem incredulos fugientem a tuam cognitionibus sibi tenentem apprehendam orando et ducam te docendo et exemplum probando in domum probando matris mee id est in multitudinem synagoge matris mee et ducam te in cubiculum genitricis mee id est in spiritualem intellectum legis matris mee ut per legem et prophetas intelligant te verum deum esse. Ibi me docebis scilicet in illa fide michi cognitionem tuam manifestabis plenissime per legem

et prophetas. Et dabo tibi poculum ex vino condito. Hoc est per intellectum fidei faciam tibi plurimum ex multis virtutibus compositum tuo corpori gratie infundendum ut sicut vinum ex multis speciebus conditum et mustum malagranatorum meorum subaudi dabo tibi id est divinum servicium ex imitatoribus martirum impendam tibi. Malagranata sunt eadem que et mala punica que rubra sunt et granis plena quorum succus saporem habet. Mustum significat autem parietes martirum imitatores bonis actibus ut granis plenos et doctrina ut musto fluentes. Per vinum ergo doctores veteris legis primum intelligunt doctores nove legis quorum laborem offeram tibi ad honorem. Sponsa itaque vino et musto accepto a sponso amplexatur eum cum plaude gratulabunda taceat. Leva eius sub capite meo et dextera illius amplexabitur me. Divicias et gloriam mundi eius amori postpono et sola eterne beatitudinis premia ab eo recipere diligo. Caput ecclesie est Christus cuius leva sunt presentis vite gloria dextera vero illius beatitudo eterna ut scribitur longitudo dierum in dextera eius in sinistra illius divicie et gloria. Leva ergo sponsi sub capite sponse est quando amorem super divicias mundi proponit. Et dextera illius amplexabitur eam quando thorum sponse in eterna beatitudine constituit. Et quia hec eum diligit ille [illegible] eterne supinus ascribitur. Ille nunc summum conversione synagoge repetitur quia eadem professio fidei et operacionis in ista

que in illa invenitur. Sub
hunc sopore sponsi sponsa que
amore et dolore fatigata
obdormivit / id est cunctis ter-
renis negociis se subtraxit
et solis celestibus contemplandis
tota intendit. Quam filie ie-
rusalem i. ecclesie universalis
ecclesie filie ab hoc sompno
excitabant dum spirituales ad
predicacionem excitandum provocant
Quod sponsus prohibet ne
lucri causa ut spiritualem fimo
ris gratiam fiat dicens. O vos
ecclesie universales ecclesie filie
eternam pacem in superna ierusalem
visure. Adiuro vos i. fidei
sacramento constringo vos ne
dilectam meam synagogam
nunc adhuc quasi iam acquiete
suscitetis que quiescit a secu-
li negociis nec evigilare fa-
ciatis a sompno sive contemplacionis
donec ipsa velit ad laborem predi-
cacionis attingi sola causa
dei. Iste versus in hoc libro est repe-
titus. Primo pro tunc ecclesie Secundo
ecclesie gentium. Tercio synagoge
que se amoverit et concordia
omnium in una fide caritatis
nota. Istud quod hystorice de
synagoga dictum allegorice
quod de ecclesia gentium intelligitur.
Sponsus eciam sponsa egredi-
untur in agro id est christus predicato-
ribus ecclesie semen verbum di-
spergit per mundum. Ecclesia civi-
tatum in villis eciam illa
commoratur. dum in populis in urbi-
bus et in villis habitantibus
per predicacionem commoratur. Mane
tunc illa surgit ad vineas
dum festinat facere multas
ecclesias. Nox fuit ab adam
usque ad christi incarnacionem. Deinde
fuit mane quo lux vita

tis resplenduit usque modo mane
christi et ecclesia ad vineas sur-
rexerunt i. quia per christum. in
multis ecclesias instituit. Cum
illa vineam florere et flores
fructus parturire et mala pu-
nica florere videt dum alios
in fide florentes alios fidei s
fructum proferentes alios martyrium
passos in ecclesia intuetur i.
decorem preposuit. Ibi dedit sua
verba quia talibus protulit christi
tempora utriusque testamenti
dogmate. Post hec. Mandra-
gore dederunt odorem in portis
nostris. quia iudei sine tempore
christo formam sue conversacionis
semper servant in populis institu-
tum in fide et dilectione vite
portis. Omnia poma nova
et vetera sponsa dilecto servavit
quia omnia opera nove et veteris
legis ad honorem christi ecclesia
iudeis proposuit. Similitudo
est ab illo qui diu absenti a-
mica poma servat que rever-
tenti leta offert. Ita ecclesia
iudaico populo diu a fide peregri-
nanti misteria utriusque legis
servavit. Que ei ad fidem
venienti per christum reseravit
Christus fuit frater ecclesie quia
deus suum naturalem patrem
fecit per graciam ecclesie patrem
et ipsam fecit sibi sororem
s. regni celestis coheredem
Hec verba matris sue videlicet
primitive ecclesie suxit per se-
sturus christi cibus lege et prophetas
impletis proposuit. Ipsa dilecto
foris invenit dum verbum
carne factum credidit. quod prius
in tribus latuit dum verbum in
principio mansit illum osculum
sumpsit dum pacem sibi
reparatam reddit dum audivit. Hinc
postea nemo despexit eam

propter xpm sedata persecucione
omnium regum et principum
eam honorauerunt. Ibi dilec
tum eius perpetuum apprehendit
et in domum matris sue in
duxit dum operando et predi
cando xpm in corpus ipsius
synagogam introduxit et
in cubiculum genitricis sue
introduxit dum eum in intel
lectum iudaice gentis duxit
que genus eius mater et
nutrix extitit, quia ex
illa apostoli nati sunt et etiam
prophete regenerati et doctrina
legis nutriti. Ibi est doctrina
ecclesie ipsa peregrinum xpi est
vocata synagoga aut propter
falsam iusticiam exercentibus
nunc iterum peregrinum illuminata.
Hic ecclesia dat xpo poculum
ex vino condito dum offert
ad honorem xpi bonum opus
sapiencia et caritate et secunda
inebrians proximos vel dum
offert in sacrificio sanguinem
de vino consecratum. Et
dat xpo mustum malagra
natorum dum exhibet diui
nitati sinceram bonis virtutibus
repletorum vel dum profert
verba de virtutibus sanctorum. Leua
dilecti sub capite eius est
et misterium incarnacionis
et dona que dat in presenti e
runt sub capite i. submerse
eius quia per ea sustentata
in presenti contra perturbaciones
mundanas quiescit et quo
dam modo in deo dormit.
Et dextera eius i. futura bona
et plena ipsius visio amplexa
bitur eam quia ita in diebus
amplexabit eam ut nullus
turbo impetere possit ...
... hanc a compluribus se
cularibus excitant dum eam

a quiete contemplacionis ad ex
tera negocia ut hic temptat
Beda. Peceptiunculis eos ad
inuitat hec hoc tunc contra
faciant. Tropologice fidelis
anima in agrum egreditur in vil
lis commoratur dum agrestes
vel villanos in bonis moribus
instruit vel dum quasi spiri
tualibus intromisso lectionis
orationis studio manibus labo
rat suis ut habeat unde
tribuat necessitatem patienti.
Mane surgit ad vineas dum
se totum erigit ad imitandas
claustralium vitas. Claustra
lem sunt spirituales vinee in
quibus sunt pocula vite fi
delis quasi flores vinee.
Fructus flores flores ma
lorum punicorum videt dum
fidem ecclesie opera fidelium paruulorum
incrementum imbui studet.
Ibi dat ubera prima dum profert
doctrina germine caritatis
Que dabunt mandragore
odorem in portis quia seculares
in quibus qui sine capite
fuerunt dum nullum prelatum
habere voluerunt fructum bone
operacionis que sunt porte
vite porrigunt. Omnia poma
noua et vetera seruat dum
congregans omnia opera antiquorum
et modernorum paratum ad imi
tandum sibi congregat. Hunc
sibi fratrem facit cum eum
coheredem regni eligit. Que
ubera matris fideles et
anima sugit dum duo testa
menta ecclesie matris fidelium
sensibus in unum habitantibus
premulget exponit. Vel mater
aliquorum huius est congregatio
spiritualium cuius ubera sunt
regularia instituta. Hunc
xpus sugit dum quecumque

quisum regularibus disciplinis
instruit. Xpm foris inuenit
qui opera dilectionis in necessitate
proximorum peragit. Hinc inter
lubeuit cum deliciis celestibus
per xpm vincit, xpm deos
culatur qui ei intimo amo
re coniungitur. Hinc nemo de
spiciat, quia 2 angelis et homi
nibus placet xpm quem per manus
apprehendit et in domum ma
tris sue inducit. Quia bona
opera in claustro dum conversacionis
matris quisque inducit
et in cubiculum genitricis sue
matris dum cum mente intelli
git docet ibi s. in claustro docetur
quod quisque in celo percipietur
Ibi dabitur ei poculum de vino
condito i. doctrina de scrip
turis sapiencium composita et
mistum mella graciam [illegible]
i. operum iustorum illecta xpi est
sub eius capite i. bona principis
vite sunt sub eius mente. Que
est caput eius et dextera eius
amplexabitur eum i. virtutes et
bona opera in corpore opera i. [illegible]
virtutes. Sub hac dextera
obdormivit dum terrena
oblivisceritur et celestia contem
platur et [illegible] cum abhac
[illegible] rethat ad seculi [illegible]
[illegible] a xpo perceptum
admiratur. Angelus [illegible] aut
[illegible] peregrinans cum xpo
magnum floribus plenum
egreditur dum de hoc mundo
migravit paradisum voluptatis
cum xpo ingreditur Pavillis
[illegible] dum in mansionibus
sibi a deo patris recipitur
Mane surgit ad vineas dum
in die iudicii se eriget ad
supernas ciuitates. Totum [illegible]
tempus hominis seculi est quasi
nox ad comparacionem futuri seculi

Dies autem iudicii est quoddam
mane eterne diei que me
lior est super milia annorum
ut vita eius quam hominis est
quasi nox. Mane autem vite
future in quo mane quilibet
fidelis surgit ad vineas
dum post mortem pervenit
ad celestes ciuitates. Ibi videt
flores vinee et florum fructus
et malorum flores punicorum
i. premia fidelis et denarium
qui dabitur bene operantibus
et mercedem que reddetur
meritoribus. Ibi dabitur eterna
xpo sua verba que doctores
utriusque legis reputabit in
eterna gloria. Ibi mandragore
inpetus dabunt odorem. Quia
in morte que est porta vite
dabunt viventibus sue vite
opinionem dum miraculis
coruscant in terris que [illegible]
vivunt. Merites qui mandra
gore olim fuerunt dum dya[illegible]
capud omnium malorum [illegible]
[illegible] et xpm omni capud
iustorum induerunt. Et [illegible]
ut mandragora multis mor
bis medicina sunt. Ibi bina
poma nova et vetera sponsa
dilecto servant quia bona opera
sanctorum veteris legis et omnia opera
iustorum nove legis eterna celestis
xpo recompensanda reputa
bit. ibi xpm fratrem suum s. hominem
de humano genere natum in deo
videbimus. Quia eam sororem
scilicet regni coheredem fecit sug
ens ubera matris eterne sugit
quia diutius [illegible] grandis cele
stis ierusalem i. angelorum plena
iter hic [illegible] in gloria humanitas
patris eterna inveniet. Que
hic foris in terra per fidem
vidit. Que diu optatum de
osculatur dum eius dulcedi
ne mentura pace copulabitur
Hac amplius nemo despiciet

quia equalis angelis erit
que hic obprobrium hominum et
despectio superbis fuit Ibi dil
ectum deum quesitum pro
tinus aliquem inventum et a
dilectione apprehendet et in domum
matris sue i. ecclesiam
ierusalem que est domus matris
eterne angelice inducet dum
cum illo in illas eternas nup
tias introibit Et in cubicu
lum genitricis i. in secretum
glorie trinitatis ubi quam in
patria gloria videbit Ibi do
cebit eam dominus quod nec
oculus vidit nec auris au
divit nec in cor hominis ascendit
que preparavit deus diligentibus
se Ibi dabit ei poculum ex
vino condito et mustum
malagranatorum i. plenum gau
dium et angelorum et hominum quod
erit ut vinum et mustum que
sunt leticia epulantium vel spo
sa dabit dilecto vinum et mu
stum quia de se veteris et
nove legis profert quibus
dabitur plenum Ibi erit leva
sponsi sub capite eius quia
omnem gloriam mundi videbit
sub potentia christi qui est caput
eius et dextera eius ample
xabitur eam quia angelica
societas et sanctorum numinum
tas que in dextera dei in iudici
o erunt illam sibi associabit
In hac dextera a bonum perturba
tione requiescet Et nemo
eam ab hac quiete excitabit
Quia gaudium nemo tollit
ab ea Commanente in brachio
sponsi dormiente Ecce ma
nu gloria aureo capite ador
nata cum magno comitatu
sponso adducitur que a choro
filiarum ierusalem cum hac laude
excipitur // Que est ista que
ascendit de deserto deliciis
affluens innixa super di
lectum suum i. fidelem syna
gogam post persecutionem hostis
in pace quiescente multitudo
infidelium antichristo ablato
et vero capite christo accepto
predicatoribus christo coniungi ad
celum ducitur aliis coniunctis
fidelibus hoc tripudio laude
excipitur Que est ista que
ascen de deserto infidelitatis
ascendit perinde hec est cum
gloria et quanta digna laude
est ista que de deserto infide
litatis ascendit perinde virtu
tum scilicet operum pro variis
in deliciis affluens nunc
deliciis spiritualibus scripture
vel operibus iustorum affluens
nunc ipse confidens sed innixa
super dilectum suum i. spe toto
in eo ponens super eo solo est
omnibus pilus unde scribitur non
est aliud nomen datum sub celo
in quo oportet salvari Multi
tudo est ab illo populo qui eductus
est de egypto de illo deserto per
iter ad terram repromissionis
ascendit deliciis legalium ob
servationum et tabernaculi mini
steriorum affluens innixa super
moysen dilectum suum et sancte
plebis qui de infidelitate ad
celum vel de mundo ad eternam
gloriam per christum ascendit
deliciis scripturarum affluens
in solo duce suo christo confidens
Corona sponse adveniens in
gressu huius urbis est ab eo
recepta Sub arbore mala
suscitavi te quod bene quod
fecisti quod adhuc venisti quia
te mortuum suscitavi ut
caput tibi imposui Quod
autem dicit Sub arbore mala
suscitavi te ad totum tempus
genus respicit quod sub arbore
paradisi mortuum per arborem

uel propinquum suscitatum Ubi
scilicet sub arbore maledictionis cor
rupta est mater tua ubi vio
lata est genitrix tua mater
humani generis est humana na
ture que ante peccatum erat incor
ruptibilis impassibilis immor
talis per fallaciam autem dyaboli
corrupta facta est passibilis et
mortalis Porro genitrix
eius erat Eva mater omnium
erat ante peccatum inviolata
quia nec corrupta nec sordibus
polluta Sed nunc perpetua sepa
ratione violata. mox corruptionis
sordibus et doloribus est subiecta
Sed Christus corrupte matri in
corruptionem reddidit dum huma
nam naturam in sua persona in
corruptibile resurgens a mor
te fecit Genitricem violatam
reparavit dum virginem genitricem
suam inviolatam servavit
Dicit ergo sub arbore mala fui
te quasi unigenitati generis
humani dicit sub arbore Christus
te morte mea suscitavi de
morte peccati que propter
eius sub arbore inobedientie
ubi corrupta est ad ima mater
tua humana natura quando
ornatum suum scilicet obedientiam
abiecit cum de interdicto pomo
comedit Et ideo depravata
quia mox incorruptionis
et immortalitatis honorem ami
sit Et ubi violata est a per
fecte genitrix tua Eva que
de paradyso pulsa honestatem
perdidit corruptionem et dolorem
invenit pariendi Et quia
de morte adiutrix suscitavi
te. Pone me ut signaculum
super cor tuum. hoc est ita
ymaginem meam scilicet tui ani
mi in pectine memorie tue sic
signaculum cere imprimit ut
ymago exprimatur ut me
ita diligas sic ego te dilexi

Quia pro te animam meam posui
Et ponite me ut signaculum
super brachium tuum. Hoc est
Christum pone me super operatorem
tuam ut ita operaris sicut
ego qui inimicos dilexi et
pro impiis mortuus sum Per si
gnaculum quippe ymago
patris memorie perpetua
recipit apud antiquos in
anulis et in armillis lapillos
sculptos portabant quibus
litteras amicis missas signa
bant Inde similitudo ista traxit
Sigillo est ymago insculpta
que cere impressa ymaginem
reddit Sigillum est Christi
humanitatis ymago insculpta
est divinitatis Cera vero humana
anima ad ymaginem dei formata
Christus quippe ut scribitur
est ymago dei invisibilis quia
patri equalis quam ymagi
nem deus homini impressit cum
interiorem hominem ad ymagi
nem et similitudinem dei creavit
In ymagine trinitatis in simili
tudine nostri creatoris huma
nitatem Christi in corde suo fert
qui cum patre cogitat Huic
sua ymagine imprimit cum
humanam naturam in divinitate
unitam reddit Signaculum
Christi super brachium suum ponit
qui Christum in operationibus sibi
adimitandum proponit Et in sancti
tate et iustitia sanctitudo ad similitu
dinem sui dei conponit Et quia
sua opera Christi nunc sunt proposi
ta imitanda scilicet inimicos in
tantum dilexit ut pro impiis
moreretur Et hoc ideo quia
fortis est ut mors dilectio
tua sic infernus emulatio
quod est dicere Sicut mors omnes
fortes vincit et ideo for
tior omnibus existit Ita di
lectio fortior est omnibus

que me fortissima vicit et
me causa tui ad mortem
coegit / Et sic infernus
durior est omnibus durus
et ideo inflexibilis stat
emulatio i. invidia mea que
insuperabilis quia invidebam
dyabolo qui te temporibus meis
possedit et crudeli morte
afficiat / quia intantum te dile
xi quod te morte mea rede
mi Et ideo iustum est ut me
intantum diligas ut me imi
tando mortem pro me sub
eas Et si dilectione amare
ris prius mortem subire.
poteris quia lampades eius
caritatis sunt lampades ignis
atque flammarum / Lampades
sunt vasa lucis et intelligunt
spirituales vasa caritatis qui
intus ardent dilectione foris
lucent operatione / Lampades
ignis sunt quia sibi ardent lam
pades flammarum quia proximis
lucent Tales tormenta et mor
tem carnis contempnunt quia
eternam vitam diligunt Aq
ue multe non poterunt extinguere
caritatem ut flamma obruet
illam hoc est nec blanditie
nec mine nec persecutiones nec
terrores vincunt amorem
qui implent meam voluntatem
Is quippe diligit me qui
sermonem meum servabit /
hoc est autem meum preceptum
ut diligatis invicem si diligitis vos. Similitudo
est de magno incendio quod
pluvie nec flumina possunt
extinguere paganis blanditie
per flumina accipiuntur temptatio
nes que non possunt de
bono animum flectere quia
dilectio est prior omnibus
rebus quia si dedit homo
omnem substantiam domus sue pro
dilectione quasi nichil despiciet

eam hoc est si quis totum
utens omnem substantiam suam
dedit in cibos pauperum quasi
ipsum tradidit ad martirium
absque dilectione ut in ceteris
deum qui est dilectio habere quasi
nichil dedit despiciet eum
omnia que dedit nisi ipsam
dilectionem habuerit hoc totum
ideo dicitur Ut si sponsa velit
sponso iungi quam magis in di
lectione eum imitetur / quia qui
diligit in deo manet et qui
non diligit in morte manet
Licet quod hystoriace scripta
mandragore possit etiam
allegorice adaptari Synago
ge quasi Postquam christianitatis
de sompno evigilaverit multis
sibi adiunctis regio cultu ad
regem veniet Cum in ipsa
ad thorum regni ascendit
quam chorus filiarum in hym
nis laude excepit / Que est
ista que ascendit de deserto delitiis
affluens innixa super dilectum
suum. sancte ecclesie gentium admiran
tes synagogam nuper quasi
intantum culmine virtutum as
cendisse et usque infideles
predicando et operando ad here
re laudem eius erumpunt
dicentes Que est ista i. quam
laudabilis est ista que ascendit
de virtute in virtutem ad christum
de populo incredulitate perfidie de
serto delitiis scripturarum et
virtutum affluens et innixa
super dilectum suum i. stabilita
super christum iam sponsum dilectum
i. stabilitate super christum innixa
sponsum dilectum Vel super dilectum
meum cum ipsa esset extenuata
nunc est sponsum dilectum factum
propterea abeo ut luna a sole
est illuminata / Respondemus quia
ista laus Que est ista nunc

tio est posita. Primo quippe in
laudem ecclesie gentium ponitur
Secundo laudi ecclesie penitentium
ascribitur. Tertio ecclesie deinde eis
de gentibus quantum de assignatur
Aliter. Quia omnis multitudo
fidelium a primo Abel usque ad
ultimum electum una ecclesia
dicitur, que tribus temporibus mundi
in fide tantum colligitur, scilicet
ante legem sub patriarchis
in lege sub prophetis in evangelio sub
apostolis. Hec quoque tres laudes
possunt referri ad tres ecclesie
distinctiones. Prima ad illam
que sub patriarchis ascendit
ad fidem trinitatis. Secunda ad illam
que sub prophetis ascendit ad
fidem trinitatis. Tertia que
sub apostolis et eorum successoribus
usque ad finem mundi ascendit
ad fidem trinitatis. Sunamite
utrique in solio regali sedenti
Christus alloquitur dicens Sub ar-
bore malo suscitavi te. Per hoc
datur intelligi quod sub arbore
dormierunt et ibi eam suscitavit.
In illo malo notantur tria vide-
licet fructus, ordo, vulnera.
Arbor mali est crux Christi
cuius fructus est Christus qui
est arbor salutis et refri-
gerium ab estu viciorum adni-
tum itinerantium. Sunamitis
sub arbore dormiunt quando
synagoga de arbore prevari-
cationis mortua iacuit.
Hanc Christus sub arbore mali
ad vitam suscitavit qui in
cruce que erat lignum vite
pro ea mortem subiit. Dicit
ergo sub arbore malo suscitavi
te quasi synagoge dicat
multo diligendus sum a te
quia prior dilexi te et morte
mea redemi te in cruce.
Ibi corrupta est mater tua
scilicet sub arbore synagoga in inferno
dampnata que clamavit

dicens Sanguis eius super
nos et super filios nostros. Ubi violata est
genitrix tua que dicitur primo
credentem et iustum nec ratifi-
cans vel genitrix est violata
quia lex de littera ad spiritum est
mutata. Vel genitrix tua
videlicet iudaica gens est violata
quando ob vindictam Christi a Tito
et Vespesiano est captivata
Et quia te ab hoc malo eri-
pui et te mihi sponsam as-
sumpsi. Pone me ut signaculum
super cor tuum, id est ymaginem
mortis mee imprime memorie tue
ut sigillum cere ut diligas
me sicut dilexi te. Et pone
me ut signaculum super brachium tuum
id est exemplum mee operationis
in parte tue operationis ut sicut
ego pro multa mortuus sum
amore tui, ita tu per varia
tormenta moriaris amore
mei. Et hoc fecit ecclesia in mar-
tiribus tempore persecutionis. Quia
fortis est ut mors dilectio tua.
Hoc est sicut mors omnia vin-
cit. Ita dilectio omnia vincit
que me tamquam tui ad morte
coegit. Dura sicut infernus emu-
latio. Emulatio accipitur in
bono et in malo. Dicitur enim
imitatio vel indignatio vel
invidia. Emulari est enim bo-
nos imitari vel peioribus indi-
gnari vel melioribus invidere.
De bono dicit apostolus Emula-
mini id est imitamini meliora.
De malo autem emulantur vos
non bene. Et de Joseph scribitur
Emulabantur eum fratres id est invi-
debant sibi. Emulatio quoque ecclesie
fuit dura ut infernus. Quia
sicut infernus est infrangibilis
ita imitatio ecclesie qua imitata
est Christi dilectionem vel operationem
fuit inseparabilis. Hoc ideo
quia lampades ignis atque
flammarum. Hoc est splendentes caritate

intus ut ignis ardebant
amore foris lucebant ut flam
ma operatione. Pigne quippe
ardor per flammas arripitur
splendor. Laurentius et Ste
phanus et alii eis similes
lampades i. vasa karitatis
extiterunt quibus ignis
spiritus sancti ardebat et foris
flamma operationis lucebat.
Aque multe i. blandicione et
delectationes mundane non potuerunt
extinguere in eis karitatem
neque flumina i. ignes et tribu
lationes obruent illam ut eos
a veritate averterent quia neque
mors neque vita neque aliqua
creatura potuit eos separare
a karitate dei. Si dederit homo
omnem substantiam domus sue pro di
lectione quasi nichil despiciet
eum. Hoc est cum omni substantia mundi
non potest dilectio comparari. Crima
dei karitas est que soli morti
est miranda et sine fine tene
da. Tropologice fidelis anima
de deserto ascendit cum malam
vitam deserit et ad spiritualem
conversationem per gradus virtutum
ascendit. Hec deliciis affluen(s)
dum ferculis septiformis se
deliciose pascit. Super dilectum
innixa quia soli amore
qui est infixa. Hec sub arbore
mali suscitavit dominum mortu
um in pectore per fidem crucis
vivificatum. Ibi corrupta est
mater eius s. in peccato quippe
mortalis facta est humana
natura. Et ibi violata est
genitrix eius videlicet propter peccatum
passibilis facta est tamen eam
quam Christus ad hoc suscitabit
et incorruptibilem atque in
passibilem faciet. Sponsum
ponit super cor suum ut signa
culum quia eius doctrinam
et vitam ita in corde format

quod eum patenter ipsa videat.
Super cum brachium suum ponit
ut signaculum dum bona opera
videlicet semper impleverit et ea imi
tari cupit. Hic tali homine fortis
est ut mors dilectio quia sicut
mors corpus interimit et illud
insensibile reddit ita ut dilectio
animam in concupiscentiis mundi
perimit et ad cuncta terrena de
sideranda insensibilem facit
Et in eo dura est sic infernus
emulatio durius quos absor
buerit tenet. Ita anima fortis
imitatione virtutum quam
cepit tenet. Hec propter aliqua
dona dura mundi eam deserit.
Hec anima est lampas karitatis
in qua ardet ignis divini
amoris et foris lucet flam
ma boni operis. In hac anima
aque multe i. multiplices de
lectationes carnis non potuerunt
extinguere karitatem nec flumina
i. temptationes obruent illam
quin semper luceat et ardeat.
Hec dilectio talis est. Si dederit
homo omnem substantiam domus sue
pro dilectione eius nichil despiciet
eum. Hoc est si anima mundi
relinquat nichil ei prodest
nisi ipsam karitatem quam deus
habet. Videndum autem quid sit
dilectio. Dilectio igitur est magis
appetitio alicuius rei perfruende
quam quis habere cupit. Hec
dividitur in duo in dilectionem videlicet
dei et proximi. Dilectio dei est
omnia commoda et incommoda
contempnere causa perfruendi
deo. Hic tribus verbis impletur
ut diligamus deum ex tota anima
ex tota mente ex tota virtute
i. ex sensu et ratione et intellec
tu. Dilectio proximi est propria
commoda post ponere gratia perfruen
di amico. Hec per duo precepta
impletur. Scilicet quod tibi non vis
alteri ne feceris et quod vultis

vt vobis faciant homines fa
cite eis similiter Nemo vult
dampnum pati et nemini fa
ciat Quilibet vult sibi in necessitate
subveniri alijs in necessitate
subveniat hoc totum per illud
impletur Declina a malo et
fac bonum proximo damp
num non inferre est a malo de
clinare in necessitate proximo sub
venire est bonum facere pro eo
lex scripta erat in duabus
tabulis / quia continet ipse
duo precepta caritatis / Timor
est ductor caritatis Est autem
timor perhorrendi qui dividitur
in duo videlicet in servilem et filia
lem timorem Servilis timor
est malum devitare ne sup
plicium aduc luat filialis ti
mor est bonum facere ne offensam
patris incurrat Servilis timor
hominem terrebit ut servum acciden
torum perforat Timor filialis
dilectionem ac inducit vt amans
deo alliget per septa timoris
leve est dilectio ferendo et septa
exeunt timoris intus pinguis
Item timor dividitur in duo Est
enim timor dei et timor seculi
De timore dei scribitur Timor
domini sanctus permanet in seculum seculi
De timore autem seculi dicitur perfecta
caritas foras mittit timorem
Timor est reverentia dei quam
habet duas species eius amator
dei timet scilicet de mandato dei ali
quid neglexisse vel non ad
placitum dei omnia implevisse Timor autem mundi habet
quatuor species que sunt timor
vilitatis Timor singilitatis
Timor mundanus videlicet servilis
vel indayicus timor vilitatis
est cum quis malum perpetrat
ne alijs vilis appareat Ut
sunt cum quis homicidium vel
adulterium facit ne homici
dijs vel adulteris vilis sit
Timor singilitatis est cum
quis malum scilicet homicidia vel
rapinas vel incendia perpetrat
ne ab omnibus suis temporalia be
neficia perdat Timor mundanus
est cum quis malum devitat
ne supplicium luat vt potest
cum quis devitat furtum quia
timet suspendium vel devitat
sacrilegium quia timet cre
mationem frigidum Timor servilis
vel indaicus est cum quis legis
mandata facit ne alicuius
gehenne dampnetur Due species priores
impellunt ad malum due
sequentes retrahunt a malo
quas omnes caritas foras emit
tet / que sola delectatione
iusticie bonum facit Juxta
anagogen sponsa de deserto
ascendit glosa cum ecclesia
huius peregrinationis de deserto mundi
celum ingredietur glorificanda
quia chorus celestis iubilum scilicet
concinentibus angelorum hanc lau
de concipiet / que est ista id est
quam beata que ascendit de mundo
ad celum et in consortium suum in
troducet vbi delicijs paradisi
affluet quia de bonis domini
gaudebit cum ipsum deum in
quem angeli desiderant
prospicere facie ad faciem vide
bit Vbi concentum angelorum
et organa sanctorum audiet
et ipsum odorem suavitatis
sentiet vbi inebriabitur
ab vbertate domus domini et
potabitur cum apparuerit glo
ria domini Ibi erit super dilectum suum
innixa / quia semper in gau
dio erit stabilita Hec sub
arbore mali Christo suscita
bit / quia post hanc vitam
omne genus ad vitam per victoriam
crucis vivificabit quod per
arborem transgressionis morte

subiit. Hec etiam recipietur
in illa gloria ubi corrupta est
per superbiam mater eius scilicet di-
gnitas angelica ubi genitrix
eius est violata videlicet numerus
electorum diminuta. quam
ipse reintegrabit et in totum
supellectilia possidebit et numerum
electorum implebit. Hunc Christum
ut signaculum super cor suum
ponet quia ipsum qui est
imago dei in se ipsa ut
imaginem in terra conspexit
videbit. Hunc super brachium
ut signaculum ponet quia
ipsum pro labore operum mercedem
accipiet. Fortis est ut mors
dilectio quia sicut mors omnes
reprobos tradit ad interitum ita
dilectio dei omnes electos trahet
ad gaudium. Dura est sicut
infernus emulatio quia sicut
infernus omnes emulatores id est
imitatores Christi recipiet. Illi
omnes electi lampades tenentes
nullum sine lumine habebunt quia
accensis lampadibus obviam
sponso et sponse ibunt semper
ut ignis in amore dei arde-
bunt quia in regno patris sui
ut sol fulgebunt. Et sic hic ag-
dilectionem et flumina persecutio-
num scilicet tortorum caritatem non
extinxerunt. Ita premia talis
nullus sine habebit. Domus
homini est mundus hic. Si omnem
substantiam domus huius mundi dederit pro
mercede talis non comparabit quod
dilectoribus Christus qui est caritas
dabit. Cum sponsus dignitate
dilectionis in maiorem ad
se venienti [illegible] Con-
vertit se ad primam dicens.
Soror nostra parvula est et ubera
non habet quid faciemus sorori nostre in die qua
alloquenda est. Similitudo est a
puella que marito tradi-
ta adhuc non habet mamillas

ut [illegible] et intus etiam per
[illegible] a tradita in opere
que parvula erat in numero fidelium
et ubera scilicet doctores sufficientes
non habuit a quibus internum [illegible]
[illegible] non [illegible]
traducenda. Quasi dixisset di-
lecta quia quedam est magis
sed in maiori [illegible]
[illegible] sapor sit quia regnum
[illegible] in fide parvula scilicet in re-
ligione iudeis et tenera est et
ad [illegible] dilectionem invalida
ut [illegible] dilectos causa mor-
tem subeant pro inde maxime
quia ubera id est predicatores non habuit
qui ea sufficienter ad hanc di-
lectionem [illegible]. Quid faciemus so-
rori nostre in die qua alloquenda est id est quid
fiet de ea in die iudicii que
temporibus prius est iudicanda vel
remuneranda si dilectionem non
habuerit. Cum etiam dilectionem
habeat deum habet quia deus est dilectio
quia autem ea non habuerit hereditatem
in regno dei non habet. Aliter soror
nostra in maiori parvula
est in numero fidelium et ubera non
habet id est doctores qui lac doctrine
prebendo eius in numerum adau-
geant. Quid faciemus in die
iudicii quando alloquenda est
et angelis associanda. Asso-
cianda erit si numerus electorum
non erit impletus. Respondit sponsus
mihi. Si murus est edificemus super eam
propugnacula argentea. Quod est dicere si
[illegible] est faciamus cum magis-
tri mittamus artifices qui col-
ligant preciosos lapides et
faciamus de ea murum et super
eam edificemus propugnacula argentea
hoc est mittamus predicatores
[illegible] ego faciendo qui
vivos lapides id est electos [illegible]
doctrina in unitate fidei colligant
et [illegible] decoris faciant
quibus tales prelatos preficiamus
qui sunt ut argentum eloquiis

splendentes et solidatos aure-
is et hereticis armis virtuti[bus]
defendentes. Et si hostium est
propugnaculum est ei tedium quod est dicere
si ubera i. doctores non habet
propugnaculis ligneis tedium i.
columpnarum multe sterilitatis
exemplum quorum opera sunt imputri-
bilia et firmes i. demones
fugientia et de illis fructus
hostium i. quidam fidei introi-
tum per quem multi accedant in con-
iunctione et unius fidelium in ea
multiplicatur. Et aliquis perfectus
est unus sine ingenio intellectus
fortis in virtutibus lapidibus edificetur
super eam propugnaculum atque hoc est
predicatorem fortium. ei defendere
eloquentia splendentium ut edifi-
cetur super eam propugnaculum argenteum i.
inmutabiles sententias divino
eloquio lucidas quibus eam
instruat et ab hostibus defen-
dat. Et si quis imperfectus est
hostium disponens alios docendo
salutis introitum illud tabulis
cedrinis compingimus i. imitare
sensibilia post visionem exempla ei
proponamus quibus [illegible]
ad questionem pertrahat et hostium
fidei in domum dei i. ecclesiam
introducant. Primo terra ho-
stium de multis lapidibus fit. Ci-
ves intus muniunt hostes extra
repellunt. Ista ecclesia de multis fide-
libus constat quos cemento cari-
tatis conglutinat fide coniunxi-
mus eos qui in se habitant ho-
stes seu paganos et hereticos
quamvis [illegible] a se separat. In ho-
stio quoque terra notatur salutis
introitus et exitus in via in
medio. Introitus est fides quo
intratur ad ecclesiam. exitus perse-
verantia quo exitur ad vitam
vita in me opera in dilectione
quando facto et hostio conpito
tamen propositum exultamus. Ego
murus et ubera mea sicut
turris etc. Ego que sum parvula
in minimis sum multiplicata in
firmis fidelibus sicut muris
in lapidibus. Et ideo digna sum
ut super me argentea propug-
nacula edificentur. Et tales pre-
lati in perficiant qui me
perficiant qui me splendore
sue eloquentie apposito multi-
plicatione doctrine et tribus
scripture ab hereticis defendant
et que ubera non habeo i. doc-
tores iam tales habeo qui
sunt alti et firmi in virtutibus
ut turres per quos possit esse
introitus ad vitam salutis.
Et ideo digna sum ut con-
sistentibus tabulis cedrinis i. ut fir-
mentur sanctorum exemplis quibus
me instruant opera sanctorum
per tabulas pictura predicando
intellige. putribilitas per comparati-
onem cedrina que tabule prelati
coram omnibus ostenduntur. Unde
exempla sanctorum eis proponuntur que
sunt ut cedrus contra demones impu-
tribilia. Et hostes i. demo-
nes fugientes que compingunt
electos [illegible] concordia.
Aliter quamvis perfectus dicit Ego
sum murus i. quasi nunc fortis.
Et ideo in edificio ecclesie lo-
candus ut super me edificentur
propugnacula argentea i. sancte
scripture verbo dei splendida
quibus ut ecclesie muniti et de-
cori. Et ubera mea sicut turris
i. doctrina mea est firma que
facit auditores in modum
turrium surgere in altum
virtutum. Nota quod perfectus
muro comparatur. ubera eius id est
doctrina turri i. assimilatur quia
vita eius est contra vitia
munita. Doctrina vero eius
in virtutibus alta. Imperfectus dicit
Ego sum hostium quia docendo
aperio ianuam doctis vite introitum

Et ideo comparatur decem tabu-
lis cedrinis id est confirmatis.
Secundum exemplis. Ergo propter
talis tempore esse eo quod sub
audies tempore fit sicut tollam
eo quod pacem recipient. Hoc
est eo quod tempus cessant
persecutores huius. Et in
reddita est pax Christi tempore a
pius operibus edificantur,
quorum ex vivis lapidibus
et verba mea reperiunt surgent
in statutibus post mortem magni
antichristi erit maxima pax
in mundo, sed brevi tempore ut scribitur.
Cum dixerint pax et securitas
repentinus eis veniet
interitus id est dies iudicii. Et in
illa pace congregabitur ecclesia
in celestem unum dici. De qua
subdit postea: Vinea fuit
pacifico in ea que habet populos.
Tradidit eam custodibus, quod
est dicere antichristo auctore
discordie contrario Christi. Verus
pacificus fuerit pace in mundo.
Et in illa pace fuerit filii vi-
neam, scilicet vinum fidem ecclesiam
que proferet palmites vino
habundantes id est doctores po-
tum vite fundantes. Que
vinea erit in ea pace que habet
populos id est omnes gentes. Vero pre
illa pax que sub Salomone
fuit in una gente Iudeorum et
hanc vineam tradet custo-
dibus id est prelatis custodiendam
et regendam. Hoc ideo dicitur
quia dubitatur utrum circa illo
tempore aliquibus prelatis regatur
usque dies iudicii immineret
credatur. Sed sciendum quod circa
illis diebus erit in suis offi-
ciis et ordinibus. Et hodie
duo dicte sicut in diebus
Noe arabant plantabant
et opera faciebant usque dum
venit diluvium. Ita in diebus

filii hominis id est ante diem iudicii
arabunt plantabunt et opera
facient usque dum veniet in secundo.
Ideo autem predictum fuit et tra-
didit prefatum posuit ut cer-
titudinem ostenderet. Que ita
est adeo deposita quod iam pro
suspectu Qualem autem fruc-
tum illa vinea proferat subiungit:
Vir affert pro fructu eius
mille argenteos. Hoc est quilibet
relinquet omnia huius mundi
que possidet et det ea paupe-
ribus ut percipiat premium pro
missum in hac vinea usque
ad ultimum laborantibus. Omnes enim
in hac vinea usque ad mortem
id est usque ad finem vite labora-
verunt denarium id est Christum qui
est summum bonum in premio ha-
bebunt fructus quippe huius
vite est regnum celeste. Per mille
namque autem intelligitur perfectio. Iam
autem dicuntur perfecti qui omnia
mundi relinquunt Christo dicente:
Si vis perfectus esse vende omnia
que habes et da pauperibus. Per
argentum quod est nitidius intelligitur
huius mundi substantia que hominibus
videtur preciosa. Mille quoque argen-
teos affert pro fructu vinee,
qui omnia huius mundi relinquit
et dat indigentibus propter regnum
celeste. Aliter vir affert pro
fructu eius mille argenteos scilicet Christus
exponit de cenobiis fuit vir
affert pro labore huius vinee id est
plenum gaudium. Per mille quippe
plenitudo gaudii. Per argentum
accipitur premium operis. Mille
argentei sunt in orbe libre et
Apocalipsis fuit hoc numero omnes
electi qui per quatuor evangelia de
quatuor partibus mundi ad opus
huius vinee vocati usque in fi-
nem in ea laborabunt et ple-
num gaudium in premio percipient
operarii huius vinee. Ponde-

dici et estus fatigati et ab
adversariis multis malis vexati
dicitur / Pater familias vinea
suam de custodia eripuit quia
custodibus commisit / Ideo non
eripit nos de tribulatorum quos
videt toto opere campsa sui la
boris / Audit pater familias vi
nea mea coram me est / hoc
est in custodia mea est / Ego vi
deo operantes / ego video custo
dientes / ego video tribulantes
ego video orantes / et reddo
unicuique mercedem secundum suum
laborem / Nam mille tui pa
cifici et ducenti hiis qui custo
diunt fructus eius / hoc est mille
argentei dabuntur operariis / Et
ducenti custodibus quod / O vinea
mille argentei sunt tui paci
fici id est tibi pacem apud deum
impetrantes et ducenti argentei
erunt pacifici hiis qui custodiunt
fructum eius / hoc est erunt impe
trantes pacem vinee custodibus
duodecies centum sunt mille et du
centi hic numerus / Et hii qui duo
decim apostolorum omnia relique
runt hii contemplacionem acce
perunt / et infinito mille argenteos
vel plenum gaudium habebunt / custo
des autem vinee vel prelati eccle
sie ducentos argenteos id est duplex pre
mium in corpore et anima reporta
bunt quia minores ut stella
maiores ut luna / Docti autem
ut splendor firmamenti id est ut
sol fulgebunt / Nota quod sequitur
in hoc cantico imprincipio huius
penultimo libri usque in fine vinee
et ortus introducitur et eciam
vinum per se et electi mero inuit
Unde vitis est christus palmites
apostoli et omnes electi vinum doc
trina eorum que letificat corda
fidelium / hec que dicta sunt
de mandragora possunt eciam

intelligi de sinagoga vel de quo 8
conquerit regina austri
filia pharaonis et eciam generaliter
per doctores primitive eccle
sie / Soror nostra sinagoga
parvula videlicet sinagoga iam
quidem parvula est sub helya
et enoch in numero quorum
et verba id est doctores sufficientes
et verba legis et prophetarum sibi sp[irit]u[a]liter
exponentes non habet / Quid fa
ciemus ei in die qua alloquenda est
hoc est quid fiet de ea in tempore
persecucionis antichristi / quando
de fide temptanda est / Quid
respondebit adversariis de fide se
interrogantibus nisi per scripturas
primitive eccle sie per epistolas petri
et pauli et aliorum / Si murus est
edificemus super eum propugnacula argentea / hoc est
murum contra hostes in obsidio
ne opponamus ei tales scripturas
quibus se ab adversariis defendat
et copiose contencionis vincat
et hereticos fortiter repellat / Si
autem ostium est compingamus illud tabulis ce
drinis / hoc est si velit verbo
et exemplo aliis esse introitus
ad vitam ponamus ei multa
exempla antiquorum sanctorum quibus
sufficienter introducendos ad fidem
instruat / Sinagoga igitur
scripturis edificata exemplis
iustorum compacta exclamat
letabunda / Ego murus id est
firma in fide et fortis in passi
one / Et verba mea sicut turris
doctores mei sunt alti in virtutibus
et hostibus terribiles vel doctrina
mea est inexpugnabilis /
Ex quo facta sum coram eo quasi
pacem id est ex quo tempore fide christi
accepi et eius gratiam pacem
inveni a patre eius ... Et hominibus
non habet / postquam felix cla
mavit Sanguis eius super nos et
super filios nostros totum quippe orbem

dispersa omnibus gentibus di-
stributo servivit et omnes populi
sanguinem Christi de manibus
eius requirunt. Sed postremum
ad Christum quasi fuit patrem
tradita omnibus gentibus hebreis
Ecclesia quoque cum ea pace recep-
ta erit quoniam pervenien-
da erit, quia tunc plenitudo hebreorum
quando angelis associata cum
principe pacis gaudebit. De
qua synagoga subditur
Vinea fuit pacifico. Hec autem que hic
pluribus tradidit eam custodibus
vir affert pro fructu eius mille
argenteos. Iudea fuit sub perpetuo
honore in maxima pace et
tunc multos populos sub tributo
Et nunc ut scribitur vinea de egy-
pto translata et multis persua-
sionibus plantata nobiles
peregrines prophetas protulit
de quibus patres scripturarum
ut de vitis suavi vinum flu-
xit. Hanc tradidit rex cu-
stodibus custodiendam quam cum
distribuit principibus regendam
postea eius fructum mille
lege attulit. Cum ptolomeus
rex egypti in scripturis stu-
diosus copiam veteris pon-
tifici iudeorum transmisit eo
quod sibi preciosum scripturarum per lxx
interpretes misit. Hec vinea
postmodum in amaritudinem
versa non uvas sed labru-
scas attulit quam scilicet legem
iustam et innocentem Christum
... vitem occidit et pal-
mites eius apostolos fructum
vite ferentes a se expulit.
Ideo vindemiaverunt eam omnes
qui pretergressi sunt viam quam
romani et omnes gentes in
circuitu vastabant eam. Hec

vinea iterum per dominum habentem
et exorta exculta erit Vo-
pacifico scilicet Christo vinea que est
pace vel in ea vinea que habet
populos id est katholica ecclesia que
continet omnes populos Commit-
tendet custodibus videlicet fidei
doctoribus sub quorum custodia
profert preciosum fructum et
gloriosum sanguinem martiri-
um de cuius fructu vir affert
mille argenteos videlicet Christus Corona in-
fructibus dabit ei pro labore et me-
ritis premium quod nota per mille
numerum. Unde subiungitur Vi-
nea mea coram me est videlicet
Synagoga prius affert per fidem
nos more quod sed a regno dei
aliena nunc affert fidem meam
coram me est bona operan-
do et alios docendo ut re-
munerem in ea laborantes et
eam custodientes et puniam ea
vastantes. Nunc convertit se ad
vinearum dicens Mille tui paci-
fici et ducenti hiis qui custo-
diunt quod O synagoga ad deum
quasi nunc transeuntes iam eam
coram me reposuisti pacem.
quia nullus est tam pacifici
id est omnes prelati rogant Christi pacem
fieri. Et dicuntur pacifici id est omnes
prelati veteris et nove legis
rogant pacem hiis qui cu-
stodiunt fructus eius. Sed nullus
tam pacifici qui [illegible] subiunxit
fructus eius ubi fructus tamen ex-
tenuatur verba dirigit ad eos
qui ex vinea sunt ut suffi-
ciet per fidem in celum ingredi
et predicacionem in ea operari ut
pro tali fructu mereantur cum
numeri. Tropologice intelligitur
hoc totum de fideli anima de sedulo
ad spiritualem vitam quasi desi-
derat vox prelatorum. Soror
nostra parva et ubera non habet que sunt so-

n· mdz q· allo ē / q̄d / Anima
fid̄s nō impx gust quę p̄
vor mīa ē in confessione
punla 2 iudis 2 iusticia ē
in q̄usitione et vba i· doct̄a
regule sufficienter nō habz
Quid q̄ fiet deca indic
temptatōis qn a p̄ stimis vi
cijs vł ademoibus tempta
da est Magis cum multis ictib
temptāt ad religionē quasi
quā fluctibus sꝉi immersos
dua punla est autem fij cre
scit· punirencnta ꝯstutum
Et ideo vba p̄dicatoris non
lz· qn infirmis auditoribus
p̄beat Adultra aut ē qn ādo
vbo dei copulata sco spū
repleta p̄dicatoris ministeriū
in filiorum ꝯceptione vocatur
q̄s ei hortando p̄turit qūte
do parit Audit vox spiritu
ꝯsilij plenit Et illa Anima
ꝯsilium ē i· sꝉ velit ee stabi
lis in cogitatione Edifi su
e· [illegible] hoc ē instruc
cam sententijs eloquiarum
tides / quibus se atemptatio
nibus munire 2 alios se
a vicijs doceat / Et sic hostem
aliis vbo 2 exe adq̄usitione
ꝯpugnaui illd̄· tanc est id e
stamen illud multis patrum
exemplis ut multis patet
intirolis p̄illud ad vita sua
doctrinis / prelatorum ut lapi
dibus ꝯpositio edificata 2 ex
emplis patrum ornata clamat
secularibus Vos qui in seculi
negotijs laborantes meo ex
q̄ p̄hosteio ad spiritualis vi
te requiem venite / q̄z ego
p̄ius vobis sꝉis in petr labi
lis facta sum ut murus in
spiritualibus stabilis Et vbera

mea i· doctrina vite mee
ut turris inexpugnabilis
Ex quo facta sum coram eo q̄si
pacem reperiens i· ex quo
me de tumultu sꝉi ad re
quiem claustralem contuli /
Qui cum infirmior bellorum
desudat / qui inter adūsa
mūdi et crimis illecebras
laborat Sed qui pace deo
recepit dum in spirituali vita
requiescit quasi pace plenaz
habebit quia nullam pugnam
inter carnem et spm̄ sentiens
interna pace gaudebit Sed
aut subdit Vinea fuit pa
cifico intellig quem cōgregatio
iustorum in qua psallentes sunt
viri spūales Vineam q̄
spiritualis doctrina et vite habz
plures s· multos ad religionem
ꝯūsos Hanc tradidit verus
pacificus vt custodibus
ad excolendam s· spūalibus
prelatis vt Augustino et
Benedicto ad erudiendam /
proventum eius affert vir· m
laīg qui ꝯūsus relinquit
oia que mūdi sunt et claustrum
intrat ut templum recei
pit et vitam eternam possi
debit vł vir fructum illius
affert mille argenteos quia rōne
eo qui in bono perseveraut
usq ad finem vitam eternam
dabit Vñ subiungitur Vinea
mea coram me est hoc est
claustralis vita que coram
me est vł fit in pura coram
me qui de seculo conūsa est
adhuc Adhuc plenam pace
habebit qui me eternā pacem
videbit vt remunerem omnes
in ea pune laborantes et
dampnem omnes in ea puce
vinctes Et iam quasi que

quasi pace recepisti torrentem me qui de celo gustasti eas ad me / adhuc plenam pacem habebis quando me eternum pace videbis / quia in illis erunt pacifici .i. omnes perfecti pacificabunt me et et celi pacifici erunt Illis qui custodiunt fructum eius vinee .i. omnes perfectos in actu et contemplatiua pacificabunt hos apud me que spiritualis vite instituta custodiunt Erunt enim qui ita c perfectorum et plenitudinem pacem sequitur et cetera quasi hylica anagoge e tre vox ecclesie iam in celo regnantis ad angelicam turbam de ecclesia peregrinante congregantis Soror nostra parua .i. ecclesia adhuc peregrinans nostra corpus futurum adhuc in numero electorum imperfecta est et ubera non habet .i. plures doctores qui eam ad perfectionem instruant Quid faciemus sorori nostre in die qua alloquenda est fiet de imperfectis in die iudicij quando sententia iudicanda est Multi enim sunt qui non solliciti ut perfecti non velunt sunt / sed tamen peccata elemosinis pauperum redimerunt Et ideo damnandi erunt Respondet vox angelorum Si constructa est per opifices ut murus de viuis lapidibus edificemus exhortando super eam bona opera / ut sint in die iudicij propugnacula in dilectione et argentum splendida Cum sinistris dicetur Discedite a me operarij iniquitatis nescio vos Et si est per ostendo aperta ut hostium ut sit fidelibus introitus per quem aduitam compingamus ea tegere .i. ad

monendo constupendum ea filijs spiritualibus. qui numerum electorum impleat et de ista sororcula te congaudeant Ecclesia vero videns se de viuis lapidibus ut murum in structum dei edificium et turrim angelicam celestis ierusalem presentem reparari clamat exultans Ego murus et vbera mea sicut turris .q.d. Ego sum constructa per opifices operum de electis hominibus ut murus de lapidibus in ambitu ierusalem celestis ut excitant vicinum multitudinis vbera mea .i. doctores qui michi lac doctrine prebuerunt sicut turris in ierusalem erecti sunt per singulos qui in me crediderunt Et ibi cepi edificari vt simitas per doctores opifices apostolos et illorum successores Ex illo tempore ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens humanum genus pacem cum deo et angelis non habuit Quia cum in paradiso per dei mandatum per preuaricationem virtutem preterit . sed est pacem coram eo reperiens id est christum qui est pax vera reddidit hanc pacem choris angelicis hominibus bone voluntatis cecinit quando princeps pacis christus de caelo celi in terram venit Hanc suis discedens relinquit dicens Pacem meam do vobis pacem relinquo vobis Hanc pacem de victa morte et destructo bellorum auctore secum attulit filius pacis . sic pacificus dicens Pax vobis Hanc pacem optinuit se semper ecclesia generans deo pacificos dicens Osculetur me osculo oris sui .i. per christum reddat michi pacem quam amisi hanc pacem

nunc habet in ipsa pergamena habuit eam inter quando ipsam pacem Christum fecit ad faciem videlicet et omnes fines eius pacem possidebit. Hec etiam fuit vinea vero pacifico Christo in ea pace que tamen apostolos subaudi christianos vel que habet parvulos id est humiles insignia ipse fuit vitis vera. Vinea etc. vide doctrina hanc vineam tradidit custodibus scilicet apostolis et aliis prelatis ad propagandam et dilatandam sub quibus nobilem fructum protulit scilicet martires confessores virgines et alios fideles, pro quo fructu vir christianus afferet mille argenteos scilicet omnibus huius vinee operariis summi denarius quod est plenum gaudium. Unde sequitur: Vinea coram me est scilicet ecclesia in hac vita mea. Vinea prime primitivis fidelibus plantata et per apostolos postea propagata erit in celis coram me videbis gloriam meam et patris et spiritus sancti perpetuam. Et ibi o vinea mille tui pacifici hoc est omnes angeli et sancti. O etiam prime pacem habuit et ceteris qui fructus eius custodiunt hoc est omnes qui huic vinee bene preferunt pacem corporis et anime melius habuit Christum ipsum. Ipso vero regina et filia pharaonis in orto inventam inspexit ubi sunamite et inter draconum lignum recepit qui nunc ad summum regnum dixit: Que habitas in ortis amici auscultant te fac me audire vocem tuam q.d. O regina reginarum que cum reginis et filiabus ierusalem habitas meorum in ortis iam te regali ornatu ornatam

iam omnes gentes in unum dominium congregavi fac me nunc audire vocem tuam id est petitionem tuam. Quid amplius petis amici id est principes luci auscultant. Quid amplius velis et quid amore garis. Respondit regina: hec est petitio mea ut hinc discedas et me tecum ducas. Hoc equipollenter dicit: Fuge dilecte et assimilare capree hinnuloque cervorum super montes aromatum. Quod est dicere: recede de loco isto et veniente ad libanum qui est mons aromatum ubi est regale pallatium meum duc me tecum. Et sic capra salubres herbas eligit a noxiis ita segrega me ab hostibus meis et aggrega in omnibus amicos meos in imperiis nostri patris. Et sic hinnulus velociter currit de estu in umbra ita velociter perduc me in regnum celum scilicet ecclesia de omnibus gentibus ad Christum congregata et a deo omnibus virtutibus adornata orat ut eam aliquando de valle lacrimarum ducat in monte celorum in celeste pallatium ubi ab hostibus suis segregata cum amicis suis consultet in perhenni gloria.

Notandum quod quatuor orti in hoc libro ponuntur scilicet ortus conclusus ortus pomorum ortus aromatum ortus nucum. Ortus conclusus fuit virgo mater incorrupta in quem ortum sponsus descendit qui inclausum virginis uterum venit. Ortus pomorum fuit genus iudeorum que dulcia poma protulit dum primitiva ecclesia multitudine credentium edidit, que cor unum et

autem unam fuit / in quo
orto sponsus intravit in eo
fuit dominum amaritudinem
passionis in iudea sustinuit
Ortus aromatum fuit etiam
gentium in qua fuit collec
tio sanctorum in quem sponsus
descendit dum predicatione
apostolorum in gentilitate venit
Ortus unicus est synagoga
adhuc ventura in qua sunt
multi amaritudinibus susti
nentes intimis virtutum dul
cedine fruentes in quem sponsus
descendit tamen predicatione he
lie et enoch synagogam
visitabit in hiis ortis etiam
habitat quia per diversis temporibus
diversos status imitat aliquando
tus lacio secundum scripturas et intelli
gunt virtutes vel aplice scrip
ture que sunt porte vite in
quibus etiam habitat dum per
aplicanis scriptoribus se virtutibus
ornat Dicit ergo sponsus
sponse Que habitas in ortis
fac me audire vocem tuam ac si verbo
diceret Ecclesia pastorum que per
religiones instituta habitas
in diversis ortis in quibus per
germina virtutum et flores
sanctorum fac me audire vocem
tuam hoc est talem fac predi
cationem tuam in pastoribus que digna
sit ut ego eam audiam quia
amici id est angeli per me facti
tui amici et ideo tui predi
cationi auscultant ut eam ad
me renunciandam perferant
Vel fac me audire vocem
tuam id est petitionem tuam / quia
angeli amici tui auscultant
ut eam ad me implendam
perferant Celsitudo est ubi
amici sponsi auscultant
quid sponsa petit vel eius
petitionem approbando obtinere

Deum facit vocem suam audire
qui non lucri causa sed tamen
pro deo doctrina vite pro omnibus
predicant Vel deum facit vo
cem suam audire qui non terrena sed
eterna a deo postulat Porro
tota ecclesie predicatio vel oratio
est ut fiat inter bonos et malos
separatio ut boni quiete quam
amant fruantur et mali aut
ad eos convertantur aut ab eis
discernantur Unde scriptum est Fuge
dilecte mi id est tu si apparebis et
subtrahe me inimicis sicut
ille qui fugit et abscondit
se ab eis et assimilare capree dis
cernendo bonos a malis / sicut
capra discernit bonas herbas
a noxiis et assimilare hinnulo
deserens molestos et requiescens
in iustis sicut hinnulus cervo
rum declinans in umbra requiescit
Tibi dico qui es
hinnulus cervorum id est filius patri
archarum qui fusilecerunt
praecincta petrarum et esto in gignis
id est qui sunt montes aromatum
id est alti in virtutibus per bona opera
redolentes Vel tu qui es hin
nulus cervorum in humana natu
re de patriarchis assumpta esto
super montes aromatum id est
super choros angelorum esto
tamen eis in altitudine honorum
hinnulum cervorum possunt ad
destructionem hinnulus capree
que alta petit Ille autem
velociter cucurrit / veni sitibus
regni celestis est in hoc opu
comprehensa Dilecta glorie
xpiue perfugium transitus de
mundo ad vitam Per capras et
per hinnulum cervorum et plus sanctorum
per montes aromatum ordi
nes angelorum intelliguntur
qui os in imperiis agni con
gregabuntur quia etiam amat

separabit(ur) et in celesti urbe gl(ori)a
et honore coronata in solio
regni perennia sua i(d est) ange
lica virtutum dampnata re
gna locabit(ur) et sposo suo
verbo dei in eterne sibi vinto i(n)
gl(ori)a copulabit(ur) // Tropolo
gice quelibet fidelis a(n)i(m)a i(n) ort(is)
habitat que viriditate spei
et bonorum operum est repleta
Viret quippe spes huius mundi
quia omnia que hic amat
cum festinatione arescunt
Que g(ra)ta in ortis habitat . or
ut sponsum vocem suam
audire faciat i(d est) in tantum
domini predicationis emittat
inquantum ille delectat(ur) i(n) que
desiderent / quia amici v(idelicet)
omnes electi auscultant / qui
ut celestem urbem ut patriam
requirunt verba vite audire
desiderant Huic dilectus fugit
quia qui doctrine comprehensibi
lis factus e(st) de dimunitate in
telligencia mundi sensum excedit
Capree et hinnulo assimulat
que ascendunt in montes a
romatum que in illas per
gentium ascendit et requiescit
qui sunt semper in odore virtutum
Secundum anagogen amica in
ortis habitat dum p(er) ap(osto)los qui
sunt porte vite iudicium in
dicunt ipsa est dies iudicij
porta iudicij dicit(ur) vt b(eatus) Ro
confundet(ur) cum loquet(ur) i(d est) in
portis in die iudicij non
confundet(ur) cum inimicis suis
virginibus iudicibus hoc eis lo
quet(ur) insultantibus eis quod con
fundentur et ideo confus(i)
sunt Illa dies est porta vite
quia iusti per eam intrabunt
in vitam eternam Est etiam
porta mortis quia impij
per eam ibunt in supplicium

eternum Illa porta etiam
eciam sponsum audire facit
vocem suam dicens Domine si
inveni graciam in conspectu tuo
ostende michi temetipsum
vt videam faciem tuam in quam
angeli desiderant prospicere
Et tunc ipsi vocem sponsi au
dient cum eam super omnia bona
sua constituet dicens intra
in gaudium domini tui Faciunt
vocem sponse quam sponsus
vult audire Euge dilecte mi
et assimulare capree hinnuloque
super montes aromatum di
lectus amantis fugit cum
sponsam suam de erumpnis
mundi ad gaudia celi ducit
Capree similis erit cum electos
archangelis ut gemina apostolis
eligit Hinnulo similis erit
cum in semetipso ut hinnulus in
umbra requiescat Tunc vero
erit super montes aromatum
quando regnabit super multitu
dinem angelorum et hominum
in quibus fragrat odor virtutum
A . m . E . n .

Et sic est finis Jacoss takoss

l e . o .

Pro Magistro Jacobo plebano
in Obrazow Canonico et offic(ialis)
Sandomiriensis Ingrossatus

De sententia excommunicationis suspensionis

Officium ista rubrica continuatur ad precedentem secundum Jo. an. quia excommunicatio
quandoque est pena contumacis cum profertur ab homine si vero fertur a iure
tunc est pena delicti ut de se patet. Ideo post tractatum penarum sub-
mittit titulum de sententia excommunicationis. Sed secundum Goffredum continuatur
sic. supra dictum est de penis, sed quia excommunicatio est pena contumacis
xi q iii nulla et c certum et sic est quasi mortis damnatio xxiiii
xi q iii nemo. quamvis non sit mortalis sed medicinalis dicatur xxiii q i
nullum. et c i l vi. Ideo post tractatum sine rubricam de penis et de
pen. et re. submittitur ista rubrica de sententia ex. Expositionem de modo b[?] im-
ponendi et contrahendi causa brevitatis obmitto. De materia huius tituli habetur
in canone xi q iii per totum et xxiiii q ii et q iii. facit supra xx q i et
repetitur l. et c. i l vi et in clem. et multe sunt decretales quot
titulum faciunt ad hunc tam extra quam in l vi et in clem. quas recitare
esset littera arare vel operas perdere, quare eas obmitto ut plus necessariis
commodius insistere possim. Unde advertendum est quod dominus Jo. an. in prohemio
huius rubrice primo ponit unam generalem compilationis que excommunicationem
infligunt, secundo illa que iubent infligi, tertio ea que excommunicatos reprobant
quarto illa que de absolutione tractant, quinto reliqua respicientia propositum
que singula recitare esset notorium referre et fastidium generare quare
de eis supersedeo. Sed tunc oritur questio utrum rubrica huius tituli
possit allegari. Ubi scias quod omnes rubrice legum et decretalium que important
perfectam orationem possunt allegari extra ut causa bene et et rubrica ne clerici
vel monachi secus et rubrica ne sede vacante etc. Alie vero rubrice in quibus non est perfecta
oratio non habent aliquid diffinire sed solum materiam vel tractatum denotare que per se
non allegantur, ex eis tamen dummodo arguitur quandoque ex modo quandoque de executore
quandoque de arbitratore et primo de rescriptis ubi quamvis l vi in glo ii de re. et offi.
dele. c i in glo in c libro. Quandoque ex ipsius ordine ut not. novellator de imm.
eccle. c i supra prima glo. Et quandoque ut ex duabus lecturis illa colligatur que repetit
rubrice extra de elect. cum monasterium ut ibi in glo ii colligitur. Sed quid tunc
dicemus de rubricis decretorum. Dicendum est quod non allegantur, que autem sit
ratio aliqui volunt dicere quod paleas et rubricas decretorum fecit Jo. pro-
copalea qui fuit discipulus gratiani et ideo gratulamur quare non alle-
gantur sed ista ratio est minus sufficiens quia etiam dicta gratiani sub
paragraphis posita non allegantur hoc tamen etiam insufficiens quia eiusdem
dicta dummodo. Alii dicunt quod decreta sunt sanctorum romanorum pontificum et dicta
sanctorum et conciliorum et rubrice sunt gratiani ideo non allegantur. hoc
tamen etiam videtur insufficiens quia auctoritatis dicta dummodo sunt rationabilia
sunt recipienda et est dictum Senece in epistola ad lucillum xix di. secundum
et non ex di. ergo solet in glo. michi tamen salva licentia dicendi videtur esse
ratio quod ideo non allegantur quia quandoque sunt impertinentes quandoque dummodo
et quandoque false ut not. glo in q ix certe et de hoc non curo. Ex di. quia ne
stat. Utrum per suppletorem et correctorem domini Jo. de sancto geor. filias recordationis
et quomodo sententia excommunicationis suspensionis et interdicti conveniat vel differat esse ob-
mitto sed remitto de hoc ad notata per novellatorem de sen. ex. c. primo
l vi supra verbo observari in novella et plenius per Calderinum in
tractatu interdicti post principium. Et quomodo differt ab aliis aliis sensibus non teneo
supra non xi q iii nemo per arch. Sed in quantum decretalis nostra
in summa hoc vult excommunicati a prelatis non restituuntur quamvis si
ab uno tamen absolvuntur et est quibus dicitur prius post appellationem ro. responsione hic ibi
supra hoc et per hinc de testa et de pen. et re. officium. Unde officium i. mini-
sterium nam et ministerium pro appellari de off. archi. cum satis sic etiam
dignitates et honores officia appellantur de prebend. nulla cum vero
et de excess. prela. ex his in fi. enim sic cum tullius l officiorum. Officium est
quod ex natura aut legibus necesse est adimplere dicitur autem ab

---

Nota vulgaritatis

Quare de rubricis decretorum

Casus simulationis

Quid sit officium

efficiend sed ppt ensormaz e mutat in o ut ete unusquisqz illa agat
que nulle officiant sed omnib psint xiiij q i demqz § o de postu c si divisio offic
de officia aut not archi de gre c i li vi / Est tn nond q aliud est offic
seculare aut divinu et ecclesiastic lix di si officia Item officiu seculare
aut est licitu quod caret pcto aliud illicitu quod sine pcto exerceri no
pt de pe di i falsas / que cl'icis phibentur ne cl'ici vl monachi in rubeo
et in nigro / sed ecclesiastic seu divinu est dupl / aliud nocturnu aliud diurnu
de quib de cele miss c i et c volentes / et c ti grauu in cleri / Ex hoc orit utz obmittens
dubiu nunqd si aliquis obmisit / divinu offici voluntarie teneat ad restitutio divinu offici volunt
fructuu interim perceptorum / vi q no quia lzt nis in re cum sit ibi in teneat ad resti
titulatus et facit fructus suos eo modo quo pt / de pen de c si de offi
oz puta li vi cum si / In cont facit quia ppt officiu perpit bnficiu . i
fructs bnfici i de rescr c vlt li vi in puatu officio et bnfico primatus
intelligitur / cum sit eius regula q ppt unumquodqz tale et id magis pº ijor
lxxxi di cos / et c pcpimus sacerdotum xxxij di, pter hoc / et cum talis caret
officia ppt quod datur bnficiu carere debet bnficio i fructibus quod erat pro
bandum / pter ppt non residentiam dzt quis carere fructibus / de cli no
res q pter bonum / sed ille non respdt spualiter / qm officiu dimittit quare ca
rere debet re Idem sentire videtur Jo de cal de cele missar c i sup vlt
glo / et hainricus in suma de apostasia in fine ad ratoz in oppositum pt
dici cum dicit lz nis in re / verum est cum circumstancijs requisitis / sed
hic deficiunt hic quare re credo q cum ratione tituli dent fructus non re
sidenti ut no in q 8 Jo calderini in solutione quod satis sit q imponat pena
de qua per Jo in pallegata glo si mz puaret p penam ad hoc xv di electus ... xti
Et ista coniunctio seu copulativa vel sintatheguma sunt dumtaxat diversi no de ista cota et
artistis alit aput gramaticum positum / alit aput speculatim / alit apud logicu
sed quia apponit unicuique artifex artistam militare infra terminos sue scie
qz no licet descendere de genere in genus pº psiorum / similit nos no debem
transgredi terminos quos posuerunt patres nostri de sepul c i et ergo ns
ad nos de hijs que foris sunt ad hoc § de divortijs gaudemus y q i multa
ti ecciam aput canonistam huiusmodi capitur / de hic per Jo mo de hereticis
accusatus li vi / et plene per Jo cal in conto decretalis vestra / de coh
cle et mulie Tamen not divinus sup ra gra p speciem / q natura copule
est vim cimozum in altius qualitatez regulare / idz not hrno de mi
patre / et no ff de vino oleo tritico l si q dulcis / vbi est casus si legetur
vinu / et omne dulce quod hunt legator / non veniet in legato nisi
illud dulce quod est potabile / ut med et cuusia dulcis / et hic verum copl
quo non est minus simulata sine arcta hoc pro isto scripsi / et
hic ppt qualitatem pima cxme sz vin quod est potabile sit de alus
et de ista copulativa p canonistis de rescrip olim / et c ex pte infra quod sit illud inf
quod sit illud infra / vel que sit decisio novellatoz no ponit / nec eaz
in integra videre potui / quare aut sit posita decisa / et infra causa
seu ratio non legi / sed eam psuadeo / quia licet in iure pbare p ratio
nalem / sit argumentat glo in causa infra de v si forus sup vbo ar
gumenta . i de consuetud ibi lex erit omne iam quod in ratione consistit
de elec bone ibi negligentis sctm cum si tunc arguito sit q ars imitat
natur inquantum sit pº phisor / et c q ancterm ad hec xlim di c vlt lxxxix
di singula de heap debitum / sed deus et na nichil faciunt frustra pº
de celo et mo / nec deficit in necessarijs nec abundat in superflui
re de cna sit et ars nra / nam solum q est ars sed etiam ars artiu
e de etate et quali cum sit ars artium / cum nts sinit reflexus sup
seipsum geminu pler in importat excellentiam rm gramaticos ut ibi ut
vigo virginu flos flor aptus aplozum / ra quia recipit id plenum in theoa
sive diva scia quia ab ea originem ducit et ab ea emanant ixo
di quib restat de arti qualit y quare ipa superflua resecavit et necia

retinuit ad hoc in prohemio gregoriane compilationis et in l. vi
[margin: Vnusquisque decisa posset allegari] ubi recitatis suspensiis xvi q. i quia cognovimus c. si. Sed tunc dubium
oritur utrum quis decisa una posset allegare de hoc no. archi. de offi. le
[margin: Vnusquisque] gat. li. vi et Jo. an. in prohemio decretalium in glo. penult. et dicit quod
si est decisa propter perplexitatem tunc potest allegare secus si propter contrarietatem l. 3
ad prin. xvi q. i in summa xviii q. ii in summa xiii q. i in summa ad 2m
de fide instru. xxv q. ii rescripta. Quesivisti quo sunt que est de
re dubia vel que est dubitabilis proposito j. de proben. quia sepe l. vi et c.
[margin: dic extremum] ex solutione unius questionis datur via ad alias de v. si cum olim e. de voto
et vo. redep. et multa ubi viam invenisti. ad alias quos et ibi dicit
hostiensis quod in hac ca. gaudeat archiepiscopus qui ex precedenti consultatione fecerit
dubitabiles et utiles questiones quia in apertis dubitare de singulis non est
inutile ut in predicantis de relatione idem not. Jo. mo. j. de sen. ex.
solet li. vi. sup. n. vise idem no. hosti. de testi. ex tenore sed vo. dubi
[margin: Aseptimus] tasti. ratio quia veritas exagitata plus splendescit in lucem xxxv q.
ix graue quare dicit augustinus in canone sup. verbo agendi disputatione
[margin: disputationem pugnandi ratione vincendum est] pugnandi ratione vincendum est xxiii q. vi vides ut opinor quare dicit
logica simpliciter dubitare de singulis non est inutile potest sciri nisi
dentibus disputationis corrodatur ad hoc de cele. miss. cum marthe de
bap. maiores Hostiensis dicit v. sup. de voto hoc est verum ubi probabiliter
dubitatur aliter culpatur de tempore audi. vel non est compos et
hoc est verum nisi sunt articuli fidei quos simpliciter credi debet e. de sum. tri.
et fi. ca. c. i et ii ratio est quia fides non habet meritum cui ratio
humana ut in glo. et fides est credere que non vides de pen. di. iiii
in domo. Ex his oritur dubium aliquis errat in articulis fidei ex sim
[margin: plus peccat simplex et rudis in articulis fidei errans quam subtil] plicitate et ruditate alter propter subtilitatem rationum suarum quis plus
peccat potest dici quod ille qui ex simplicitate et ruditate errat ratio quia ille
habet inductum et allectum ipsum ad hoc fomentum et instinctum sui er
roris puta rationes suas que eum assentire faciunt ad hoc quare ro
non omnino attendit credere quam hoc j. de consuetudine c. ix de sima quippe
ratio non de cler. ubi peculium li. vi c. ti. c. i in cleme. de hoc xxiii q. i
scisma Item hoc verbum comprehendit feminas quia masculinum concipit
femininum de hoc de cler. coniug. li. vi xvii q. iiii siquis suadente ratio quia
ita femina potest credere sicut masculus ut j. no. Jo. mo. et archi. immo pro
nomen sunt omnium li. in sine titulo ultimum in veritate quod cum in quo neque
gatum stat pro persona hoc verum nisi per additum sexus masculum vel
qualitatis illi soli sexui competat et femina excluditur ea vice xxx di. siquis
virorum et c. fi. de cohe. cle. idem in hermofradito e. de pen. et re
[margin: dubium] mis j. de verbo si sicut in q. iii § item in criminali v. hermofroditus
Ex hoc ultimo dicto oritur dubium quod si episcopus paduanus excommunicat ob
mulieres se fucantes utrum talis ligetur dic ibi dic ibi quod considerandi
est quis sexus plus incalescat Sed quid erit si ibi erit equalitas in
gradu sed hoc non videtur esse verum quia cum talis constitutio sit penalis
[margin: opp] que debet restringi et non extendi iura vulgaria j. de electione statutum
li. vi de pe. di. i pene In contrarium quia parilis rationis constitutionem penalem
facit extendi j. de temp. or. c. i in glo. j. de rescriptis c. i in clem. in glo.
presidentes et c. appellationem de vi. et ho. cle. cum in glo. luca et no. de cler.
[margin: solutio contrariorum] ex postquam in glo. sup. verbo mete et sup. ea li. vi et no. archi. de pe. di. i
pene ad rationem in contrarium dico quod hoc est verum nisi inveniatur in iure expressum
ut hic in iuribus allegatis vel ubi locum quin non est paritas rationis
[margin: tex] plures quin cum pro uno excessu ligatur quis pluribus excommunicationibus
no. j. de cler. sunt li. vi sup. glo. consanguineos et possum dicere plures
i. duos quia pluralis locutio duorum numero est contenta j. de regulis iur. li. vi

tercio autem si aliquis dicat aliquem excommunicatum duabus excommunicationibus dubium
aut pluribus videtur quod debeat intelligi de quatuor quia primo exprimuntur de duobus expresse
2o additur pluribus qui terminus ad minus significat vel importat duos per rationem pre
allegatam pluralis locutionis dico quod solum de tribus excommunicationibus debet intelligi
ratio quia quamvis terminus pluralis proferatur post alium pluralem non comprehendit nisi
ordinatum numerum inmediate sequentem ut no. archi. i de fi. psbi. c. ij li. vi. ubi textus
dicit dicta aut plura beneficia ubi dicit quod solum de tribus debet intelligi ad verum sola
pluralis locutionis hic verum est quando terminus pluralis ponitur per se sine additione alterius pluralis forma
numeri secus autem si cum alio termino pluralis numeri Sed quid erit de adverbiis que dubium
non ponunt in numero singulari vel plurali ut sepe sepius sepissime sepe duabus vicibus
sepe sepius tribus sepissime quatuor licet glo. q. ij q. vij sepius in glo. secunda
ubi dicit quod sepissime includit tres vices et videtur michi quod male dicat quia ratio quia
omnis comparativus addit super suum positivum et omnis superlativus super suum positivum comparativum
ad hoc de elec. cum dilecti i cum plures in clau. circa eciam digniores ideo an ego
dicet ipsum tantum esse dignum facit de preb. cle. vinea in glo. super verba fecisse
et istud dubium facit ad quoddam aliud quia concessum est privilegium quod possit de die
sepissime aliquis facere ut ingredi monasterium sanctimonialium vel aliud simile de quot
vicibus intelligendum sit credam hoc boni viri arbitrio relinquendum ad hoc
optime facit quod non dicit et ideo an pq. cum de vita et hone. cle. monasterium
super glo. ij et est talis arbitrarius cum dilectissimis fidelibus utputa in quotatibus
dni. Galuani vel cum admictunt talia verba sepissime et frequenter intelliguntur
ut in glo. c. sepius circa facit quod non solum de sit rector in glo. fi. Excessus tex
secundum fuit accumulata eius ij q. vij precint xxxiii q. ij admonere et hoc
facit pravitas nostra seu incentivum nostrum peccandi xij q. i omnis etas xxiii
q. iiij pertinens et in prohemio clem. Genesis viij ad fi. sensus enim et cogi
tatio humane cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua hic pt. colligi
hoc pt. colligi ex textu quod additur tali facit ipsum magis tale de treu. et pa
c. i. ubi simitulum (?) ipsos et de dolo et contu. si. ante in clem. in glo. appellari
et non ideo ambo de hiis cum contumacia li. vi. super verbo vehementer ubi dicit
malum malo additum plus aggravare quia plures duo operantur quod unum
facere non potest et que non possunt singula et de preb. cum tamen in glo. fi. Sed dubium
tunc insurget dubium que sit ratio quod proniores sumus ad malum quam ad bonum que sint
de hoc no. archi. xvij q. i omnis etas et pan. in prohemio clem. et dicit proniores
quod ratio est quia ad malum faciendum sufficit nuda voluntas nostra sine in ad malum
vanie extrinseca sed ad bonum non nisi iuvetur gratia divina unde aug. in epla quam ad bonum
ad pelagium et ypremum siracusanum contra pe. illud inquit quod dicunt
sufficere homini liberum arbitrium ad divina precepta implenda etiam si gratia dei et
spiritus sancti dono ad opera bona non adiuvetur omnimodo anathematisandum
et omnibus execrationibus detestandum ad hoc de conse. di. iiij gratia et c. aqua
et c. non pt. alia ratio quia concepti et nati sumus in originali peccato cuius fo
mes et incentivum nos inclinat ad malum quia fomes et incentivum in nobis
non extinguuntur per baptismum sed relevantur xv q. i c. i de conse. di. iiij non exigu
unt paulus ad romanos video aliam legem in membris meis repugnantem
legi mentis mee captivum me ducentem in legem peccati vi. di. sed pensandum
palea et xxxij q. v. si paulus Tercia ratio quia christiano secundum aristotelem
et morale bonum consistit esse constantionatum et in medio consistere utputa primo ethi.
et ij ut dixi in invocatione a quo medio finaliter exorbitatur sive declinatur quare presumitur
Ex hoc nascitur alia dubitatio quare presumitur magis bonum quam malum cum magis bonum quam
simus proniores ad malum quam ad bonum ad hoc est de servitute in c. fi. malum
c. vero de presump. c. fi. quia per baptismum infunditur nobis gratia de hoc est glo.
or. de cler. fi. forte li. vi. in glo. sec. et est tex. i de su. trini. et fide catho.
c. unico in clem. ad fi. hoc est unum in baptisato tercio quod dicemus de dubium

infidelibus iudeis paganis et Saracenis 2o methi (?) videlicet dicendum quod in homine
sunt due potentie principales. rationalis et sensitiva / et rational est su
perior et regit sensitivam ut aliqualiter patet 2o de an / et de hoc ad nostrum
in cle et illa deputatur ad optima 2o ethic / et dixi in h de spon
tex — de pluribus idem si ab uno ex diversis causis e c cum pro causa Sed que
quo — sit ratio quod excommunicatus iterum excommunicari potest / sed ipse non potest excommunicare satis
patet / dicit Jo mo in c precii h vi / nichil impedit ligatum uno vinculo
sed — iterum posse ligari 2o vinculo / ut etiam dicit excommunicare est iurisdictionis
tum exterior excommunicatus non habet in de offi vica roma h vi et de re iud
ad probandum Alij vero dicunt aliter quod exceptus extra ecclesiam aliquem ex ecclesia
ponere non potest / et de hoc no de or ab epo qui renunciat epi c ultio in
tex — prima glo / prelatis scilicet veris non putatis nisi non esset index legitimus quia
heret prohibite / non vero sententia ex abbate ab eo lata / et est speciale in vim
in excommunicatione ut ipse not / de offi dele significatibus ar xxiij q i in
summa / et non etiam xi q iij i / et dicit prelatis parochialibus sicut pleba
nis ij q i nemo / et de hoc xxiij q i sicut plebanis ij q i nemo et de hoc xxiij
q i in s his auctoribus ubi per archi super glo cum vero / Ostien in summa
de sen ex in s quis possit et dicunt hoc esse verum si hoc prelati tribuat
x albas — consuetudo et sic potest maior parochialis. de offi or cum ab ecclesiarum vel vi(?) localis super
de simo sicut vel pro c de ma et ob tu in ecclesiis / vel archi in c romana
et c venerabilis i iuso h vi / et talis debet esse tantum et districtus de pe
et re omnis et intelligens de pe de i mensuram / et ydoneus de pe et
dubium numquam laicus suspendere vel excommunicare possit — re sicut eius h vi / Sed circa hoc oritur dubium numquam laicus laicus suspendere
vel excommunicare possit. de mandato epo et videtur quod sic / ratio quia est potius im
peditionis quam ordinis. ar c de elect transmissam de hoc xxiij q iij no
tandum in spe de sententia. et his que optime sequuntur et opparet ante iste
in contrarium — faciens In contrarium quia hoc videtur alienum a laico / cum pe de rebus spiritualibus
intromittere non debeat. de elect massana et c sacrosancta. Sed dominus
papa hoc bene potest xxxii di ad hoc et xcvi di bene quidem / et ita de hoc
in glo ar quod ea / sed non potest committere ea que sunt ordinis / ut conficere
x ad conmedum sumpta pascha sine sacerdo- — corpus christi vel crisma / ut no de iudi decrevimus / vel Jeronimus / ad ratio
tio celebrari non — patet quia epus committere non potest ex eo quod procedit a clavibus ecclesie quas regi
pt — laicis non conceduntur / habentibus quod apparet ex isto verbo et predicto
quod dicit esse persona ecclesiastica / et huius potestatem excommunicandi censuram ab eo non cet
x concordia — quo in c c penultimo cum concordatur secundum glo Sed tunc ex hoc oritur dubium
talis prelatus facit statutum quod quicumque transiret per cimiterium monasterium
vel per claustrum. vel per aliud expressum locum sit excommunicatus / aliquis transivit
citra cimiterium non ultra / numquid erit excommunicatus videtur quod sic quia in prohibitis
ponitur conatus qui processit ad actum. licet non perfecit de pe di si quis
in contrarium — non dicam cum sic usque ad s etiam tu s In contrarium statuto dicit per cimite
rium. quod denotat actum perfectum / et completum. non solum inceptum esse. de hoc
de acten si constiterit / et quod non est de elect cum in eadem proprio loco c de
offi dele cum in iure ad istas leges potest dici quod loquuntur in criminibus
visio — ubi sola voluntas sufficit que procedit ad actum exteriorem / et non c contra
prius cum / vel in maximis criminibus ponitur solus conatus / ut no
xxxvi q ij Sicut non dicam in prima glo de pen di i magna
ubi quo infligitur pena ipso iure totus actus debet esse perfectus de elect
petente li vi / et de regulis iur In penis per Joan. in novella facit ad quod
quarum actus exterior addat aliquid bonitatis vel malitie super actu interiorem
tex — excommunicationis que est extra quorum positio xxiij q iij in aliquibus
et duobus c sequentibus / sanctus thomas in iiij sententiarum di xviij dicit

quod est separatio a comunione ecclesie quo ad fructum et suffragia spiritualia quod idem
est dicere / et fit nisi propter fidelem et de fideli c. ca. q. i § si aut post prima
et a quibus actibus excommunicatus prohibeatur no. ab. in de excep. pia l. vi et dicit
quod omnis actus quem sine comunione facere non potest est sibi interdictus e. de cle. ex. min.
illud ubi etiam dicitur quod ipse alios non vitans sine peccato facere non potest / ergo ex quo
sine delicto non poterit alteri comunicare ergo omnis actus quem exercere non potest
nisi alteri comunicet est sibi interdictus nisi esset actus per quem suam absolutionem
procuraret / quod est sibi concessum in c. certum voluntate / sed actum ad suum commodum
facere potest / ut potest se alteri obligare sed alium non potest sibi obligare / Hostiensis
aut dicit hoc esse tenendum / quod si excommunicatus aliquid extra iudicium faciat
ut privata persona indistincte videlicet ad suum detrimentum sed ad suum utilitatem
nichil facere potest / idem per Innocentium vel [illegible] excommunicato comunicare non debet de hoc infra
de dec. ubi periculum l. vi in c. clem. constitutionem in glo. in s. hoc consurgit questio — qo
utrum excommunicatus lucrum quod lucratur possit facere suum / et dicit Hostiensis quod non in — excommunicatus non facit lucrum suum
summa de pe. et re. c. si v. de his idem xiiii q. vi si res. ratio quia ipse est pro-
hibitus a comunione hominum et ab eo quod sibi in comodum provenire potest
utrum aut matrimonium contrahere possit dicendum quod sic ratio quia hoc sacramentum est in eis — [illegible]
qui sunt in ecclesia et in eis qui sunt extra ecclesiam xxxv di. [illegible]
e. de divortiis quanto no. e. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per
adulterium significasti et xxv di. illud propositum et in spe. de spon. § i v. [illegible]
[illegible] matrimonium contrahere excommunicato permittitur ut humane fragilitati consulatur xxxii q. i
nuptias / et xxxi q. ii § his ita Galuanus non in modo quod permittitur sed fieri
vellet ut in c. significavit / Hostiensis immo dicit quod possit contrahere et fiet matrimonium
per c. pallor significasti / vero intelligas [illegible] quod quo ad effectum non quo ad promissionem
[illegible] solemnitates suspenduntur ut no. de spon. non est sine verbo baptisma
in novella [illegible] est pura excommunicatio quod si condemnet ipsum prout
et pena addit nisi solveris usque ad [illegible] sub excommunicatione iudico [illegible] immo
quod si appellaverit in x dies relevatur ab excommunicatione et condemnatione si vero
post x dies appellat infra [illegible] relevatur ab excommunicatione sed non a condemnatione
que per lapsum x dierum transit in rem iudicatam e. de re iud. [illegible] et c. quia
ad consultationem / sunt [illegible] dicta [illegible] prohibet valere appellationem
in uno et non in alio e. de testa. Raymundus et Reinaldus idem
Hostiensis [illegible] ad suspendendum effectum excommunicationis non sufficit
qualiscumque appellatio sed requiritur legitima / excepto [illegible] condemnatio transivit
in rem iudicatam [illegible] restat appellationem iustam [illegible] tenet condemnatio
gravamen [illegible] potest in executione / ut quia sine causa fit infra tempus [illegible] vel
aliud simile per quod iustificatur appellatio / et impeditur executio ut no. Innocentius de app.
pretera [illegible] quo aut iste mensis sit computandus cum fit in medio mensis precedentis — No. de computatione mensis
et mensis precedens et subsequens habent dies difformes / utpote februarius
habet xxviii dies et subsequens scilicet martius habet xxxi aliqui dicunt quod debet
fieri per quotas [illegible] mensis non solum per dies precedentis mensis sed etiam
sequentis. itaque si de precedenti mense habet xv dies et de sequente mense quindecim
dies et xii horas / et dicit [illegible] de hoc ut hos de elec. in glo. [illegible] l. vi
Innodatus quod si prelatus solum dirigat literas ad subditum per hanc — qo
formam [illegible] scias te esse excommunicatum dicitur quod ille non
parens excommunicatus non erit / nisi episcopus literas prolegerit vel excommunicationem
ore protulerit / ad hoc [illegible] l. vi no. de app. pretera et c. reprehensibilis
et de hoc in spe. de ci. § nunc de citatione [illegible] quid si [illegible] An aut excommunicatus — qo
possit intrare ecclesiam vide contra [illegible] glosam domini Galuani de bononia
[illegible] in ordine / Utrum aut clericus excommunicatus maiori excommunicatione — qo
possit religionem ingredi dicas quod non nisi prius absolvatur no. per archi.
xix q. iii monasterio / et Raimundus in summa de sententia excommunicationis

et de hoc nota in / et abbas de sen / ex tenore illorum / qo

Assequitur veniens non in de offici vica c. i super verbis glo in novella hic vi
tur dicit quod nichil ibi non de absolutione vel professione secundum Galvanum
Sed numquid talis exemptus vel interdictus audiens divina est irregularis
vi q̃ ii de cle ex m illud / et de excessi pla c si in de re iudi c pro mo
ad hoc li vi primo et abb in predicto c illud / q quia hoc non reperitur prohibitum
ad hoc in de sen ex l8 qm li vi cum talis potest legere psalterium et ea potest predi
care l c primo / Ostien dicit / refert utrum se ingerat ex simplicitate
et devotione et tunc non est irregularis / et intelligitur opinio primo / aut ex contemp
tu et auctoritate prestando / et tunc cum incurrat quia ipse violat sedem ar in
de sen ex c i in fi li vi / facit clem quibus e ti / adde et dic ut hec de privile
archiepo in glo penult in clem / Et si queratur que est ratio quare exem
ptus non potest religionem ingredi et tamen potest matrimonium contrahere ut c dictum est / posset
dici quod ratio est quia matrimonium est maioris favoris quia ibi privata utilitas
versatur propter ampliationem humani generis ad restauratorem lapsus angelorum
de q se di pa hy duo sed in religione versatur utilitas privata et publica e
preferenda private vii q i sicut de postulatione bone memorie in matuletum sed hec
ratio non multum placet et vide questionem positam super ista ex eo de cle non rest
li vi / unde melior est ratio superius assignata quia etiam apud infideles
xx de conjug et alle de infidelibus et ubi dicit contrahere matrimonium spirituale
dicit esse persona magis habilitata quam si contrahatur solum carnale / ad hoc
quod non probatur archidiaconus xxvii q iii cum spirituale et vide pallegatarum quorum et
maior obligatio est in professione ro de ex q in carnali matrimonio ad hoc quod non de
con. epo c si super pa glo in addicione que incipit ubi dicit hoc secundum Galvanum
Prelatorum Utrum autem prelati possent pro minima causa excommunicare et punire
vi q̃ vel d plu di et qui emendat / et pro omni q in subiacemus / sed con
c ca et q m̃ et q v de occidendis / Solutio dico quod si minima specialiter
tantum solum prelatum / tunc non potest aliquem excommunicare talem pro tali
minima / Si vero tangit ecclesiam potest / et de hoc non de de pe rom hic vi
in q vii sequitur ergo / de cleri venia c i / Utrum autem tales prelati qui sententia
sunt excommunicati et postea communicat cum eo ligetur vi q non / quia nemo seipsum li
gare vel absolvere potest in q iii c i de maio et obe cum inferior / et idem est
agens et patiens ubi eius persone sunt in principibus. quod est implicare ad hoc de insti
tutionibus ad matrimonium de mi pa pro inais de baptismo debitum cum sit in quem venditur
ii c cum desideres. ubi innuitur quod si episcopus communicat cum illo quem excommunicavit
suam incurrit Solutio ad pa ista dico quod non ligetur sententia sua prima sed bis
occasione sive sententia / arcte tamen canonem prelato non potest episcopus dare privilegium
alium qui communicando seu participando cum excommunicato etc ab eo quod non incurrat
suam excommunicationem / pz c & c nup de qui excommunicatis et c cum excommunicationem
quia non motus auctoritatis sed facti questio indicatur subiciatur potestati ii q i in fi notandum
ii et hoc intelligitur ut i no in glo penult c c nulli ubi dicitur quod nullo potest se prim
legio tueri ut vitandum quominus excommunicatos vitare debeant / Tantum dicit goffre de ca
posse et ipse cum catho quod sit affirmativa pugnans / que capit nam nega
tivam / sic et negativa pugnans quia implicat affirmatur c de renun super hoc / sic etiam
dicit logicus tamen sed currit quod omne currens est sed de enuntiationibus exponentibus
nisi ad partem speculatorem ut c dixi quod sic excludit alios excessus / et sic praecipit
 ... negative ut de alius non satisfaciendo / Satisfacere que satisfactio e mala
peccata plangere et plangenda iterum non committere. de pe di in penitentia
secundum Ambrosium vel alii secundum Augustinum est peccatorum causas excidere nec earum suggestio
nibus aditum indulgere c di satisfactionem / Utrum autem de uno excessu possit
satisfacere et non de alio ut dicit lau vi q̃ i non quia nullus excommunicatur nisi pro contumacia
vi q iii nemo et c item sed contumacia transsumptus tamen est vii q i sciendum
istis sic statibus argumentum namque aliquis posset satisfacere de uno excessu ita quod non
de alio cum tamen excessus est peccatum mortale ut c quod fertur quod aliquis esset aliquis
a deo et quasi / quod est implicare secundum contra quia de uno potest satisfacere et non
de alio ut dicit hos / sic quamvis inquirimus satisfacerit aliquis inquirimus non / praeterea
manus inquirimus quod aliquis esset in caritate et extra caritatem quod implicat p

causis deductis quod licet totum honorem satisfaceret non quo ad partem Jo. v et vii de *iusta*
baptismo maiores de pe et re. quod quidam casum ponit ad hoc dico quod divisio est satis
facta una quo ad actus iuris fori seu in foro iudiciali alia quo ad ius poli
seu in foro penitentiali. modo tex. intelligitur de foro iudiciali non penitentiali sed conquesta *tex*
in quantum adducta intelligitur quo ad formam questionis sic non obstant / Vult ubi
non quod omnia verba signant actum ratione regulatum. pro tria volo nolo et
licet de hoc de sepultura audivimus in clem. in glo. nollent. ubi glo. dicit quod factum
et ipsum motu non tale cognitorum denotat. hoc enim quando profertur absolute. secus si cum
qualitate adiuncta ut dicatur. vel procedat per arbitrium proprium et plenum et li
berum / de hoc etiam non est de v. si sepe in clem. in glo. voluit Absolvenda
in toto et simpliciter / Utrum autem hec absolutio obtineri possit per procuratorem
dicit Inno. de c. cum desideres quod sic ex iusta causa et qui vero quanto alias vero non / sed *q°*
absolutionem suspensionis et interdicti indistincte procuratores obtinere possunt quia omnino
solemnitatem forme nec reconciliationem desiderant / sed Ostien. concedit quod nullos
per procuratorem petere possunt excommunicatos absolutionem cum ipsa confessionem et contritionem requirit
in primis excommunicati xi q. iii cum aliquis / et etiam formam et solemnitatem et in
cathedram introductionem et manus impositionem et reconciliationem de c. de vi et ho. clerico
quam in si. vii dicit quod nec per maiorem quam per presbiterum fieri potest per rm eu. de hoc
de c. imp. in c. canonica / sed tamen contrarium servat curia et usus inde. ut non in spe
de proc. § i v. Item oppo. et subdit Jo. an. si talis procurator habet speciale mandatum
petendi absolutionem videtur posse iurare licet de hoc non habeat speciale mandatum
de hoc in spe. de iura. calum. § restat v. quid si ergo An autem excommunicatus *q°*
possit iniungi ab excommunicatione absolvi non licet de eo qui duxit in matrimonium
quam polluit per adulterium significasti in ult. glo. / et Thomas super iiii senten.
de xviii ar. si. q. quod ut supposuit Jo. an. de sen. ex. c. i li. vi contrarium tenet
Calderinus in quinto decretalis ab excommunicatis de rescrip. / bone memorie dominus
Jo. de sancto georgio retulit se tenuisse et absolvisse per epistolam beati Thome
ubi nil curiose subditum nollet in damnum alicuius / ut puta si esset capellanus
qui haberet missam cantare et desfactu non posset alius inveniri / et hoc etiam
michi placet. ar. de c. relatum et fraus et dolus de iura. vulgaria et cop.
latur de necessitate facere virtutem. de ini. in cons. contra valles in si. ubi dicit et qua
cludat et quod ibi notatur in glo. si. / Eadem Utrum autem talis absolutio possit fieri *q°*
non vocata parte videtur quod non de appell. romana § sin. li. vi i vocatis partibus de hoc
xi q. iii excommunicatos ubi per archi. et in spe. de excommunicato § si v. sed pone excommunicatus
et ad sequitur / per Jo. an. de app. sua fronte ubi tenet quod si absolvat tamen tenet
absolutio licet fieri non debeat non satisfecerit patet vero sunt excommunicatio contempni *tex* plurimis modis sententia excommunicationis contempnitur
que multis modis contempnitur de hoc in c. delicto li. vi. et dicit Ostien. de c. per tuas
quod ille contempnit qui non petit absolutionem / Innocentius sum. et abbas et in tota
Quid autem erit si opponatur exceptio excommunicationis coram iudice seculari dicit Osti. de
ex parte tuam quod debet remitti ad iudicem ecclesiasticum / idem si opponatur crimen
clerico producto in testem coram iudice seculari ut notatur Ostien. de fo. co. verum Articulo *tex*
post pro eo super quo dubium erat de c. clericum in iure et c. cum certa de ista dictione articulo
et de offi. dele. super questionum in prin. Aliter dicitur articuli probationis intentionis quam non patet in quinto
pars probare intendit de testibus venientes et de quibus articulis in c. de teste decretalis cum dilectis
in li. vi. Item dicuntur articuli fidei qui artant nos ad credendum ad hoc de de fide instrumentorum
sum. trin. et fi. ca. firmiter / ibi Richardus de sancto victore dicit quod est indivisibilis
veritas de deo super rationem artans nos ad credendum aliquid etiam dicitur minus
ut in algarismo / minorum alius digitus alius articulus alius compositus Circa *q°*
hoc oritur dubium aliquis cathecuminus datur ad instruendum antequam
baptizatur in articulis fidei sed talis instruitur in heresi seu in parte heretica
credens instructorem in articulis fidei et tunc moritur quid erit de tali decedente
utrum sit damnatus vel salvatus / pro° videtur quod non sit salvatus quia talis est
extra ecclesiam extra quam nullus salvatur de summa trin. et fi. ca. firmiter xxiiii
q. i quod in opposito de presbitero non baptizato apostolicam ubi textus Augustini

de re dei admittitur q baptismus invisibiliter ministrat que non contemptus
religionis sed tunc necessitatis excludit, hic etiam facit qd no ostiensis
de elec dudum, et clem dudum de sepul in glo auditure, ad rationem primam
dico q verum est, quia explicite et non implicite existit ex eccliam
sed talis implicite existit in eccl'ia ut gl ratio secda Respondemus
(hic nota quod que verba solet vide ad consultationem) sic visio debet conformari qo in c de si mist inter in glo petitionis
xxv q ii Innocens, ubi videndum q quando papa consultationem satisfacit
et de hoc no Jo an de app pastoralis in quando quando satisfacit per verbum videmus
ut hic hic quando per verbum videtur c de app pastoralis in ubi de hoc plene plenius)
tamen vide in repetitionem dni Calvani sup c quia ea sententia in q re
qua nunquam nisi sepsisse c in c quando Item quando satisfacit per verbum dicamus
(^per) ut in c nobis vel quando verbum dicendum in c cum voluntate § in quando
per verbum significat vel per verbum non est dubium in c si consuetudine cum
multis similibus veritatem que erroribus gestorum non vincitur c de re iudi
(tex) cum inter vos c ex c li vi et omnia ei tenent vim de veritate et hic
sumitur veritas prout est in creatura que est perpetue rei existentis
soliditas ut ceteris rebus defluentibus ipsa in suo esse maneat inconcussa
imo concussionibus predictis fas sit amplius roborata no de sen ex c et
si ea dampnandum sup verbo non veram ar c ex c li vi, dicitur ibi dicti
triplicatur ut ibi patet (quoniam dicit eam esse adequationem rei ad intellectum
ad hoc in q v si quis contra laicum de iuramento ex si ipse ubi sit sermo,
vester est est non non et ibi expo math v (vn Scotus dicit ore vel
est que stat sicut est, sed prout est in creatore quod est ipse deus q de se
dicit ego sum veritas et vita Jo xiv xi q iii estimamus a qua omnis fal
latia est penitus aliena de cele miss cum in quadam qz no fallit nec fallitur
(tex) c e a nobis in absolutio que est duplex pz c e a nob in ubi ostien dicit
q duplex est forma. aliud iudiciale et ab hoc generaliter absolvit. qui ligat xxi di
inferiorum aliud penale ab hoc no potest aliquis absolvere nisi sit sacerdos c de pe
et re omnis c c nisi in canonica, que aut sit forma absolutionis no c c
a nobis et in ppe de sine platione § ut aut ii porro ostien in summa
(dubium) de sen ex § penultimo ii tamen, tamen oritur dubium utrum absolutio iniusta tene
at et valeat et videtur q no, iniusta absolvit ergo iniusta non absolvit per locum
a oppo, quia si oppositum in opposito ita oppositum in opposito xv di c primo
xxv in q i cum renuntiatur. de depo bona fide cum in pastoralis varium
(^de elec quamvis § porro li vi c de consuetudine quod non in si sed absoluta iniuste prolata carz effectu sed ut contempnatus) est quod debito caret effectu, sic ut exemptus restituatur sine renitentia
eccl'ie In oppm multa facere prohibentur que facta tenent aliquem effectum
c de regula apostolica non dicimus q quamquam absoluta dicitur nulla quamquam iniusta
si nulla tunc no absolvit ut quia no est index absolvendi vel quod talem
iuratorum excessu no potest xxxv in q i audivimus xcvi di bn quidem ad rationes ad primam
dicimus q licet iniustum et iniustum prout contra est sic no tamen vere tamen quod est
absolvere, ergo hic scilicet si est iniusta ergo absolvit, ergo que no absolvit no
est iniusta sed no sequitur illud quod opponens dicebat, ad secundam dico q no c
vana absolutio ut probatur in c ex venerabili § ubi autem et ostien in
summa c ex § et qualiter ii primo et no dno Jo de sto geor de re sta ppoli
pastoralis et no xi q i in summa non debet hoc verbum est proprie et ratio tenetur
importat c de app oblate in si c c ex ut fame ad hoc de sta mo et ratio
regula attendens in clem in glo debeant ergo contraries probat vim q i quod
(qo) precipitur in de v si in his Ex hoc consurgit dubium utrum absolutio
facta cum inhibitione superioris valeat videtur q non quia hic est verbum prohi
bitionis x di vides c de sepul c i et de here c in in si hoc placet et c
et zen in de sequestratione c i imo in clem si quando videtur cum forma
sit a iure data no ab homine ad hoc in c ex venerabilibus § ubi autem li sexto

Jo. an. de mr̃ patrio c. p̃o post princ. in clem. pt dici aut mādat̃ sim̃r
q̃ nõ absolueret tunc valet absolutio aut q̃ nõ valeat et tunc ē ligata
inferiorꝫ manui ptas et nõ v̈z que anteꝫ pt ratio hui9 ē ratio ind̃ ē esse
ne iurisditio cōfundet̃ et ne alt̃ in alterius messem falcem mittat vt q̃ in tollit
c. j de cler. ven̄ cum ꝯcut xxiiij et meruit iij j de re iu pastoralis in clem non
Ex ista decretali ptest colligi plura notabilia p̃o q̃ aliquis pt modicū seu illa
qñ erit plibꝫ excōicationibꝫ et nõ pt ab vna absolui sine reliqua ut ē cum pro
causa et de iud. ita quorundam tū sc̃ Gr̃o q̃ excōicatus ab homine ~~fulminat̃~~ ꝑpt fulminat̃
excessum xi q iij nemo et c. ētum ut de rap c. j Tertio q̃ absolutio facta a
non suo iudice nõ v̈z vl sña lata nõ ligat ut de ꝯsuetudine ad nra de iud
asfictura atsi cleri ij q. i in primis de parochijs nulla creditio q̃ absolutio
obtenta p falsam causam nõ v̈z ad hc ut c. cum p causa de officio ord ex parte Con
p̃az ptem q̃ ab possit innodari plibus excōicatibꝫ vl excōicatis etiam ex qua
re posset q xxiiij q i c j et in o dicit q̃ nõ fertur 2a excōicatio sed solum
denunciatio p̃e / 5a q̃ nl ad nos de his qui foris sunt ij q. i multi de dimor
gandis / 5ta scilicet mortuus amplius nt ..ficari nõ pt sed anathema ē etiã
mortis damnatio xi q iij nemo / 5ta quia est extra eã nõ pt poni extra eã
alias sequit̃ implicatio q̃ et ex ecclam et q̃ nõ esset quod est ... vi q in absolu
omnis / Ad secundam ... pte q̃ excōicatus pluribus excōicationibus non possit absolui
ita q̃ nõ ab alia effectus debet ꝓportionari sine cãe sed cã excōicationis ē pctm
iam mortale quia p veniale aut originale nõ excōicat̃ sed solum p ꝯtra
quod est mortale vnū q i sicud xx iiij q i nõ auferat sed vnum pctm mor
tale nõ pt tolli sine alio ergo nt excōicatio maior pz p̄ ista vlgana q
cã et effectus simul sunt et posita cã ponit̃ effectus et cessante ... i q. i q
pro necessitate c q vi q p remedio de re iur post translatione de app cū
cessante cum si immoz pz q vni pctm nõ dimittit̃ sine alio de pe et re
q quidam de bap̃mo maiores / 5ta absolutio tollit quod excōicatio induxit
ij q iij nondum ut de cler quia diligenter sed excōicatio pot ex ecclam ergo abso
lutio reponit in ecclam seu reincorporat eccle sed qui est in vna excōicatione
remanet ex ecclam quare etc / vbi nõ q excōicatio habet duos effectus vnum
ericiendi ex ecclam alium detinendi extra seu plus remanendi et licet secunda excōicatio
lata in eum qui primus erat excōicatus nõ possit consequi primum effectum tn bn
consequitur scdm vbi nõ quod nõ ostien ut de iud ita quorundam inp vlt glo et
dns Jo post eum q̃ iniuste excōicatus spalit et nominatim plate quo ad primam
prinitiam triplex est effectus primus q̃ eum declarat illum licet occultus a deo
fuisse separatum ꝑpt pctm quia ꝓprie excōicatio nõ separat a deo sed ipsum
declarat a deo esse separatum alias iniuste excōicatus esset separatus a deo qd nõ est
verum vt xi q iij in premissis usque ad finem ysaie lix iniquitates
vre diuiserunt inter nos et deum vrm / scdus effectus ut a ꝯione hominum
separet̃ vt ut de iud ita quorundam in vlt glo circa illos duos effectus
excōicatus etiam excōicari nõ pt Tercius q ab hominibus orthodoxis seu
catholicis sit exclusus et reputet̃ et teneat̃ donec sit absolutus ut c a nobis
et c ... et dr q effectus secundum sine tertium declarare illum ex nova delicto a
deo esse separatum alij vero dicunt de nouo vinculatum et illud videt̃ verius Ef
fecto nõ iniuste sine est vinculo vt talis tamquam a deo separatus tam per se qm
p alios reuitet̃ donec illud p iudicem declaret̃ et quotiescumque fert talis sña
solum est ille effectus vbi vero tertium esset q sña nulla esset tunc etiam nullus
effectus ut de excessi platorum cum ad quorundam j c solet h ve et c puti et dr
q tenendum est firmiter q excōicatus difficilius resurgit vt gratiam dei

recipit q alius pecca[n]t[ur] n[ost]ra orõs sive et alia op[er]a que sunt de gn[er]e bonor[um]
ad fortz sumaz — debiliora sunt q[uam] in alio, et remittit, de pe et re c[on]tra et an ficte, et p[er] h[oc]
solute sunt rationes p[ar]tis p[ri]ris, ad p[rim]a[m] u[er]um est q[uan]tum ad p[r]imu[m] effectum
et s[ecun]d[u]m, s[e]c[und]us quo ad tertium, Sed[?] ad s[ecund]am verum est quo ad p[ri]ncipium
vel etiam p[ri]m[um] effectu[m] vel dici p[otes]t q[uod] illa auctoritas ap[osto]li nichil ad nos de
his qui foris sunt, loq[ui]tur in paganis et aliis no[n] bapti[zatis] q[ui] in caracterem
baptismi no[n] h[abe]nt sed exc[ommun]icatus catholicus caracterem baptismi indelebilem
habet 1 q 1 q[uo]cu[m]q[ue] [illegible] q[uod] est de ecc[les]ia et s[ic] sub eius p[otes]tate Sed[?]
ad t[er]tiam et q[uar]tam, sic sunt expedita de p[ri]ma glo. que no[n] ex textu obiicit
et solvit Tunc ad obiectiones s[ecun]de partis ad p[ri]m[um] dico q[uod] omnia pecca[ta] c[on]iungu[n]t[ur]
in a[ve]rsio[n]e volu[n]tatis a deo, cum c[on]tra no[n] p[otes]t esse remissio peccator[um], et ideo unu[m]
pecc[atu]m sine alio remitti no[n] p[otes]t ut p[ro]bat ratio, sed exc[ommun]icatos no[n] h[abe]nt aliqua[m]
connexio[nem], nec impedi[tur] p[ro]pt[er] c[on]tra[ri]am volu[n]t[at]em, et ideo no[n] seq[ui]tur s[icut] pecca[ta] no[n] p[ossu]nt
ergo ad s[ecund]um dico s[ecundu]m aliquos pluribus de causis erat ex[communicatus] ecc[les]iam ita possibile
est q[uod] ista separatio remaneat quo ad una[m] ca[usa]m et remaneat q[uo] ad aliam
qo — Sed tunc s[ecundu]m ord[in]e[m] fortius dubiu[m] meo videre. p[ro] q[uo] pono h[oc] q[uod] ille q[ui] primo
exc[ommun]icavit p[ri]mo absolvat et illa solum posuit cum ex[communicatus] et alie no[n]
quid est dicendum in h[oc] casu, dico tu[n]c littera q[uod] adh[uc] e[st] ibi q[uod] detinens
et p[ro]hibens no[n] est remotum exemplu[m] g[ra]tia violent[us] motus sursu[m] cessat[ur]
violento motore adh[uc] n[on] impedit[ur] deorsum moveri p[er] detinens et p[ro]hibens
opp — Item co[n]tra s[ecundu]m oppono q[uod] s[ente]ntia exc[ommunic]a[tio]nis ab homine p[ro]pter c[on]tu[m]aciam ferat[ur]
de q q[uod] s[ed] exc[ommunicati]o canonis fert[ur] p[ro]pter delictu[m] ergo no[n] ab homine maior no[n]
vi q m epi et c nemo epor[um] s[ed] c[ontra] dicit textus quare male p[ec]ca[n]t in om[n]i
exc[ommun]icatione debet p[re]cedere monitio, sed in pecca[to] vel excessu c[om]misso no[n] p[otes]t
h[oc] fieri t[ame]n t[un]c tex male dicit. ad[?] no[n] i c sacro et c c[on]stituit et xxiiii q iii
de illicita b[ene]t q[uod] cum p[ec]c[a]tu[m] no[n] esset p[ec]c[a]tum q[uo]d est s[upra] xxxii q v
s[ed] paulus, et quod no[tatu]r de app ut nuu[m] n[on] d[e]b[et] h[oc] facere posset ut i et aristo
tiles vi ethi[corum]. h[oc] s[o]lo c[on]p[ar]at[ur] deus c[ontra] ad rat[ione]s dico q[uod] aliqui q[ui] exc[ommun]icat[ur]
ratione delicti sunt no[n] c[on]siderata c[on]tumatia causata ex delicto et p[re]cedunt
illa nu[n]c[?], et solum fert[ur] s[ente]ntia exc[ommunic]a[tio]nis a iure, et q[ui]q[ue] q[ui]s exc[ommun]icat[ur]
no[n] r[ati]one excessus, sed ratione c[on]tumatie causal causata ex excessu et delicto
et exc[ommun]icat[ur] q[ui]s ab homine, et solvu[n]t[ur] c[ontr]a rat[ione]s. Ad t[er]tiam q[uod] d[eb]eat p[re]cedere
admonitio volo et q[ua]n[do] dicit[ur] q[uod] in p[ec]c[a]to dico q[uod] in p[ec]c[a]to ut in preterito
no[n] p[otes]t fieri admonitio, s[ed] ad h[oc] ut satisfaciat de p[ec]cato c[om]misso et sic p[ro]mit
intelligenda iura h[ic] c[ontra] e c cum pro causa cum s[imilibus]. Ad t[er]tium q[uod] s[ente]ntia lata q[ua]
c de app dilecto ubi executor no[n] h[ab]ebat iurisdictio[nem] q[uia] l[itte]re erant surreptitie
q[uo]d reddunt p[ro]cessum nullum. no[n] c de resc[riptis] ad audiam q. et ib[i] p[ro]curator
capl[ae] iustificat app[ellationem] p[ro]p[ri]am. C[ontr]a ra[tione]s n[ost]ra videtur in foro p[ro]miali q[uod] no[n] platus
p[otes]t absolvere ergo et ligare quia pari passu ambulant c de ma et obe
cum inferior xxi di cum inferior cum s[imilibus]. ar[gumentum] c de elec dudum ii ubi os
tenet ut p[ri]mo et ideo an q[uod] illi parochiam fuerunt ab isto plato ab
soluti et tu[n]c no[n] fuit verus platus Ad ratos ad p[rim]a[m] dico q[uod] ubi [illegible] vo
l[u]nt se iuvare remedio app[ellationis] no[n] nullitatis q[uo]d potuit c de offi delegati
cum s[imilibus] et optime p[ro]bat[ur] p[er] no[n] xxxii q iii uxor[em] felicis in glo s[ed] ad s[ecund]a[m]
dico q[uod] ille fuit habitus et toleratus p[ro] p[re]lato. q[uo]d suffic[it] q[uan]tum ad absolutio[nem]
in foro p[ro]miali, et isti salvati sunt in bona fide ip[s]or[um] q[uia] credebat ipsu[m]
verum platu[m] esse. ut i no[n] p[ri]mo et alii post ad h[oc] de sepulturis dudum
in clem[entinis] in glo audituie. secus vero est in s[ente]ntia exc[ommunic]a[tio]nis ubi no[n] sufficit
p[re]latus putative sed verus ut c dixi. Ad q[uar]tum q[uod] abso[lutio] surreptia
opp ad contra — q[uo]d sit p[re]latus putatus sed verus ut c dixi. Ad q[uar]tum q[uod] abso[lutio] surreptitia
no[n] p[ro]d[e]s[t] q[uia] s[ente]ntia exc[ommunic]a[tio]nis lata licet sit iniusta sive ex ordine sive ex a[nim]o
tenet ergo absol[uti]o subreptitia p[ro]d[e]s[t], a[rgumentum] c[ontra] u q 1 in summa et xi q iii in summa
eadem causa et q c p[ri]mo et c s[ed] epus forte b[ene]t q[uia] favorabilior est absol[uti]o q[uam]

excommunicatus ratio quia iura promptiora sunt ad absolvendum quam ad condempnandum de proba
ex litteris xxviii di quia sunt l di postquam ptea cetera nulli claudit gremium
redeunt xxiii q iiii dno ista in de heretic supra ea sed hic est si talis absolutio non
prodesset et tamen excommunicatio obesset quod esse non dicit ad primum dico ad maiorem que est vel solo
ad hoc ut homo pareat iuste sine per obedientiam cessat in nuto viii q i sciendum
Secundo ne excommunicatio ligatur iuste xi q iii cum gratia in si b c per tuas quia
excommunicatio est medicinalis anime si non contempnatur in c ii cum medicinalis
li vi ii q i multa ad secundum dico quod verum vere potestatibus reddere secus vero
si ficte quod peccatori venia non datur nisi correcto ut in reg peccatum li vi vel dic
non prodest i non debet exhibere cum effectu ut denuncietur absolutus vel reconcilietur
in ecclesia cum solennitate ut habetur b c a nobis vel non prodest ad totalem absolutionem qo
sed bene partialem ut est tex vi in inn sit sunt expeditus de ultima glo Questio
Aliquis excommunicatur a suo prelato et postmodum confirmatur a papa nunquid prelatus
suus potest eum absolvere videtur quod non quia per inferiorem sententia superioris non potest tolli
sed talis excommunicatio censetur esse sententia pape ut probabo ga 2a ad non in de elect
nec romani in clericis b de ma et obe cum inferior xxi di inferior bonum in de pben oia mea facimus quibus auctem meam impertimus
si aplice li vi ubi tex dicit omnia mea facimus quibus auctem meam impertimur
In contrario quia confirmatio impetrata super sententia nil novi tribuit sed solum vetus
confirmat xii di preceptis xxx q iii c ult b de confir viii cum dilecta potest distingui
aut confirmatur sententia que est lata in certam personam et extra sententia pape et tunc
non potest absolvi ab episcopo et sic intelligitur glo b b de iuste ex frequentibus in ultima
glo et b pa ratio secus quando est confirmata sicut iuste lata est cum non certam qo
personam quia tunc bene potest per episcopum absolvi et sic intelligitur secunda ratio Questio si aliquis
teneatur sub sacramento dare certam pecuniam et iste interim excommunicatur nunquid teneor
solvere ad terminum dicendum videtur quod b de iur iur c i et debitores sed quod non debeo sibi commun
icare nisi in certis casibus inter quos non est iste ut xi q iii quoniam multos videtur enim
in sic iurasse tacitam conditionem habuit si res in eodem statu permansisset ar xxii q ii
ne quis et gelasius et gregorius et urbanus absolvit a iuramento fidelitatis
omnes qui excommunicatis tali vinculo sunt astricti xv q vi alius et c nos
sanctorum et c iuratos item ipse me non potest convenire nec reconvenire iii q i c i b
de excep in principio et modo intelleximus et ubi non est petitio ibi nulla est mora
ut in reg nemo est in mora aliquando dicunt licet non possit a me petere
ego tamen ratione iuramenti teneor solvere sed in usura ut probant concordantie deducte
sed hoc non est simile quia usurarius non est dominus sed tamen remota a sacramentis cetera
secus b de usuris quia in ambobus unde bene petito quod non solvo cum interim
sed excommunicato prohibeor et prohibitus sum loqui et omnem favorem consilium et auxi
lium eius impertire Raymundus consulit quod fiat soluto uxori vel filius vel famu
lo suo nomine ipso presente et non contradicente ero liberatus hoc consilium replicat Hostiensis de
pe et re in summa et si duplici ratione pa quia fit fraus canonibus
precipientibus prohibentibus 2a cum ei non dicit solvere sic nec ulli nomine suo nec ali
cubi ponere ita quod ad eum pervenire possit x hoc de penit no suo b de pecu
lio etc inquiremus ipse dicat sanum consilium et tutum quod die adveniente pecu
niam debeo deponere in ecclesia sacratam nomine creditoris ita quod ei solvatur cum
fuerit absolutus et non ante ... glo xvi q vi nos sanctorum ubi de hoc et de heretica
c ult et propter hoc nullam monito excommunicatorum quod ipse per hoc inducitur ad petendum
absolutionem et alii videntes hoc caveant ne committant ea unde excommunicari possint
quod ad hoc solummodo agitur ut vita hominis corrigatur xxiii q v prodest sicut
ratas et hoc intelligendum est nisi forte superioris auctoritas contumacia exigente
absolvit me ab observatione iuramenti quem sicut ille fuit ligatus ad faciendum
sicut cetera xxv q vi iuratos b de penis c si de iure iurando veniens et ideo cetera
plus quam homini obediendum est in hoc casu xi q iii qui resistit xxiii q i
quod culpatur / Quid si excommunicatus vel interdictus absolvat aliquem ab

excommunicatione innexus et hec efficitur irregularis vi[delicet] quod c[um] q[ue] ordinis in q[uo] in
nemo sit de offi[cio] or[dinarii] cum ab ecclesia de app[ellatione] reprehensibilibus in contrarium
potius est iurisdictionis quam ordinis sit de cler[ico] excommunicato et no[tat] sit c. a
nobis. de hoc scripsit Jo. an. post Innocentium et Ostien[sem] sit de excessi[bus] prela[torum] tenuta et
et dicit Guil[lelmus] in spe[culo] ti[tulo] in 4 mo[do] propositionis ordinem de quod de absolutione
quod absolvere excommunicatum per sententiam non est ordinis sed iurisdictionis ut probat in
ratio tua dicit par est ius ligandi et solvendi de pe. di. i. verbum sed ab
solutionis solemnia adhibere sicut est dicere orationes cum stola et psalmum
penitentialem et in ecclesiam introducere bene est ordinis et officium ar[gumentum] sit c[um] p
in fi. de p[o]e[nitentia] q[ui] in debet et c. si et hoc probat prima ratio. Sed pone aliquis
q° plures de causis excommunicatur ut dicitur decretalis una et absolvitur apud sedem
apostolicam penitentiarius illum remittit ordinario absolutum nulla expressa
causa absolutionis quare ipsum absolvit quaeritur iniunctum debeat pro absoluto ha
beri et vi[detur] quod non quia de absolutione debet fieri fides viii q. iii c. uno
de officio or[dinarii] ex parte de fi. instru[mentorum] quod supra habes cum si. sed talibus non docent
se absolutum ab omnibus quare [contra] Jn oppositum quod non est presumendum quod talis fuerit
immemor sue salutis quare creditur absolutus i q. vii c. sanctimonia de homi
cidio si pt distinguas vel ordinarius remisit eum cum litteris suis vel non
si primo modo tunc non dubitatur si secundo modo sic etiam presumitur quod non
fuerit immemor sue salutis ut dicit secunda ratio. prima non loquitur de eo cum nullum
beneficium absolutionis est impensum vel nulla certitudo habetur. Quid
si episcopus precipit mihi ut communicem alium quod est excommunicatus ut sit c. cum
desideres dico quod si precipit ut communicem et adiungit excommunicato errore in
sua exprimitur quare non est ei obediendum sit c. per tuas xi q. iii c. qui dicitur
si non non addit excommunicato ego aut scio illum excommunicatum non obediam immo
eum evitabo sit c. cum non ab homine de hoc non vim sit c. cum non ab homine
desideres et arch[idiaconus] xi q. iii c. et si Utrum excommunicatus celebrans pro defunctis eis
prosit vi[detur] quod non i q. i fertur ubi sup[ra] di. si. et in q. vi in quibus cum hiis quam
displicet ad intercedendum mittitur [contra] Jn q[uibusdam] i q. i prophetant quod quantum se
testes polluti sit que sancta sunt contaminari non possunt xv q. vlt. c. vlt
s. de coh[abitatione] cler[icorum] et mul[ierum] vera que sunt purgatoria evitant contagionem
ut ubi ad ratum cum quibus [contra] hoc autem qui sibi non prosunt quod non habet vite meritum
et non dicuntur obesse incolumia prosunt quo ad alios sicut fax comburit se
et non dicuntur obesse incolumia prosunt quo ad alios sicut fax comburit se
spaz et tu prestat lumen aliis xv q. vlt. c. fi. vel dico quod ille auctor intelligit
cum intercedens et is pro quo intercedetur displicet sed dicitur Jo. de scto georgio not.
de cele miss. cum marthe dicit aut iste preces sunt ex debito officio et ordi
natione ecclesie et tunc prosunt nec eorum scelera obsunt aut sunt speciales
orationes ipsorum et tunc non proficiunt sed prosunt et tu dic quod predicta ratio sed aut
iste preces sunt ex debito [contra] procedit quo ad alia officia ad que excommunicatus non
tenetur ut no[tat] de cle. ex. m. illud et xxviii di. presbyterum sed quo ad missam
et celebrationem illius dicere non possit ut no[tat] in predicto c. illud non procedit quia
ex ordinatione ecclesie ad illam non tenetur immo si celebrat irregularis esset quare
melior est secunda solutio de qua vocant doctores in c. per tuas. Finis Deo gratias

Quoniam fundamentum et
ianua virtutum omnium
gratie ac spiritualis consolationis
principium est confessio puritatis
ac cordis mundicia Ad quam
principaliter et proprie per-
tinet / et verum integrum
et perfectum confessionem peccatoris
accedit. Nobis qui positi
sumus per gratiam ad statum gratie /
et acquirendas virtutes / ac
vitanda vicia de sufficienti
confessione ac modo confi-
tendi / ut decet viros ad
statum perfectionis electos / cum
summa diligencia et sollicitudine
continua preter ceteris moralibus
principaliter est intendendum

De pura confessione sequitur

Est igitur primo videndum
quod confessio debet esse
pura / quia peccata debent
simpliciter dici absque duplicacione
et coniunctione / sed hoc credit
omnia manifesta esse coram
deo / Iterum debent dici verba
pollicitoria aut cooperire
impenitencia peccatum sicut faciunt
multi magnas phylaterias
et hystorias longas dicentes
antequam peccatum explicent. Ut
per ista videantur minus
culpabiles de peccato / et quando
peccatum in fine verborum illorum
superfluorum concludunt. Vitan-
da sunt illa superflua et excu-
satoria verba / sed pure dic-
tativa / et simpliciter tenetur
tunc. Similiter non debent
dici que cadunt in infamiam
aliorum aut que possunt prebere
confessori occasionem tribu-
endi aliquid aut malum cogi-
tandi. Unde si expediens
nominare peccatum alterius confitendo
ipsa / tunc taliter explicentur
quod confessor nullo possit intel-
ligere personam cum qua peccasti
nec possit venire ad notitiam
complicis in peccato / sic si dedisti
occasionem peccandi / cum
peccavit non debes ipsam no-
minare / sed sufficit tibi dicere
sum causa committendi tale
peccatum cuidam persone

De confessione vera.

Confessio debet esse
vera / quod nulla falsitas
dicatur scienter / nec aliquod
dubium affirmetur / sed certa ut certa
dubia ut dubia sunt dicenda.
Et ideo confundo confitentes / ut
dicentes / dico culpam meam si fe-
ci tale quid aut si dedi ma-
teriam turbacionis tali / aut
fecissem tale peccatum si potuis-
sem / sed dicat simpliciter feci
sic et sic / et appetivi sic et
sic / habui voluntatem delibe-
ratam faciendi tale peccatum / et
non dimisi nisi quia non potui
tunc. Vel quia nescivi. Vel
quia timui verecundiam. Aut
penam spiritualem. Caveant tamen quidam
qui aut nescientes aut vere-
cundantes / aut non curantes
specificare peccata apte merentur
in confessione quando faciunt deo
quedam generalia ad quorundam
intellectum quibus comprehendunt
omnia peccata que fecerunt
dicunt enim dico culpam meam
de quinque sensibus meis ma-
le custodivi / scilicet visu etc.

Et tamen si interrogauerit de
quolibet se inuenerint non
offendisse in alteros primus
sonat maxime / postquam
confessi fuerint et sic
dicunt / de septem viciis
capitalibus tantum non
offenderunt in omnibus sic
sonant verba eorum / talis quo-
modus maxime ab hiis
qui sepe confitentur est
vitandus / sed dicant vera
et necessaria . et dimittant
falsa et superflua Similiter
ante confessionem seipsos dili-
genter examinent Et primo di-
cant omnia viciosa et illa
que proprio se nouerint fe-
cisse Ita quod subtilitatem specia-
lium quantumque intellectus
inueniant Et postea possunt
dicere generalia et leuia / que
non possunt specialiter explicare
sicut sunt cogitationes ociose .
verba ociosa . negligencia et
pigricia / circa oracionem amissio
temporis distractio cordis dicendo
horas aut orando Ingrati-
tudo beneficiorum dei superflua
cura de corpore et de rebus
temporalibus tribulaciones leues
contra proximum iudicia leue
alicui cordis / despectio proxi-
mi quo ad personam aut vitam suc-
cessores / non contentari de hiis
que deus facit aut facere aut
fieri permittit et hiis similia /
que licet sint venialia
ab aliquo in summa non possunt
in primo declarari / sed potius
expedit ea cum lacrimis co-
tidie delere aut per ipsa ...

post ea

mitatem aut cognoscite et
in humilitate debetis plangere

De confessione integra

Confessio debet esse inte-
gra Ut omnia peccata que
habes in memoria aut que
oblitus fueris et tunc recor-
daris integre confitearis Ut
videlicet non dicas partem uni con-
fessori et partem alteri / quia
in nullo debes diuidere / hoc
faciunt illi qui timent despici
a confessore vel reputari
minus boni / plus timentes
humanam verecundiam quam diuinam
offensam et plus amantes
laudem extrinsecam quam inte-
riorem puritatem mentis et consci-
entie puritatem Similiter si oblitus
es quando confiteris aliqua peccata
et postea die sequenti illa recor-
daris / si potes debes redire
ad eundem confessorem ut confitea-
ris si potes habere copiam eius
aut alium aliquin sufficit tibi
bona voluntas / quod si non ex
obliuione sed ex malicia aut
verecundia obmisisti confiteri
aliquod peccatum / teneris redire
ad primum confessorem et si
vis redire ad alium / teneris
confiteri omnia peccata prius
primo confessori confessa
Et illud quod obmiseras et omnia
que postea commisisti quia prima
confessio ficta est Et teneris
confiteri de mendacio aut
simulacione quam commisisti quando
dedisti intelligere confessori
tuo quod primo integre fuisti
confessus

De confessione plena et continuatis peccatorum

Item confessio debet esse plena

quia debet continere circu-
mstancias aggrauantes peccatum que
sunt. locus in quo peccauit/ quia
grauius est peccare in ecclesia aut
in loco sacro quam in domo/
Et grauius est cogitare aliquid
inhonestum/ quam dicere in ecclesia
vel officio diuino vel colloquio
quam quando solus. Et grauius
est tangere aut respicere animo
impudico corpus hominis
sub pannis/ quam manum vel
pedem/ quia magis libidi-
nosa cogitacio est ibi. Et sic
sufficiat dictum inter locum et
locum De tempore peccandi capitulum

Tempus in quo peccauit
quia grauius est tempore a-
[ ]uisse vel orationis die dominico
vel in festo sollempni quam in alio
die simplici. Et grauius est
committere peccatum in magna
sollempnitate/ quam in alio
tempore. Et grauius est dicere contra fra-
trem aliquid contra eo quia
est extra hora sine occasione
peccandi/ quam illud dicere et
facere occulte. Et grauius est
simulare se esse pacientem
habendo iram in corde quam
ostendere se turbatum/ se ce-
lando tamen alteri per hor-
turbacionibus vel mali ex-
occasionem ut dicit Gregorius/ Et
ideo non sufficit dicere fui
iratus de verbo michi dicto
Sed debet addere simulaui
me esse pacientem in verbis
et signis exterioribus/ ut
reputaretur humilis ubi eram
superbus. Item quod cum illa simulacione
addidi meditacionem ad iram
quam occultam. Item grauius est
tangere/ Item osculando

quam ipsam in eodem loco tangere
tamen verbo. quia in modo dicendi
tangendi est magis impu-
dicus. Vnde non sufficit dicere
tetigi. Item impudice sed
oportet te dicere locum corporis
quem tetigisti scilicet manum vel
pectus sub pannos vel ad
ludum. Et dicitur modum scilicet
cum ore manum vel cum pede
De mora peccandi capitulum

Moram ibi maius peccatum
vbi maior mora consensus
siue sit delectacio corporalis
siue intellectualis/ siue iram
et odium teneris per tempus
vel pannum. Et diligenter est
mora consideranda in peccato
cogitacionis/ quia videndum
est si in ipsa mora viciosa suc-
cumbit sensualitati/ consenciendo
in opus voluntate delibera-
ta si posset. Et tunc non est
minor culpa quam peccatum opere
fecisset/ quia sic voluntas
reputatur pro facto. Si autem
succumbit sensu consenciendo
in delectacionem voluntatis/ et
licet ibi non sit plenus consensus
tamen est ibi peccatum mortale
Sicut dicit Augustinus. Sed minus
tamen quam primum/ quia in
primo est consensus in delectacionem
et in operibus. Secundo consensus
pro solam delectacionem et non
in opus. Si vero in mente
consentit. sed ibi fuerit mora
aliquid inhoneste/ quia scilicet
nescit vel non potest expellere/
tunc dicitur occasionem dantium
quamuis habet sine satis durius
[ ]bus habet in peccatis venialibus
Et est notificandum in homicidio
et in aliis multis peccatis
Item quod aut sic concedit consensum

unde facta reddam compara
cionem in quibuscumque cogi
tacionibus viciosis morose
multum protractis etc.

Delectacione peccatorum etc.

Nam gravius est cum peccatum
in corde aut in aliquo
consensu corporis bis quam
semel. Et ideo si potes re
cordari debes confiteri
vices cogitacionum malarum
aut motus libidinosos in
carne et voluntate faciendi
aliquod peccatum vel quociens
iterasti respicere in faciem
alicuius propter delectacionem
visus. Aut quociens tetigisti
aliquem aut innumerabiliter cum
ipsi non es memor de
numero. Dic bona fide secundum
quod iudicas te quociens ite
rasti peccata. Et attende quod
cogitaciones leves et levia
verba non sunt necessario confitenda
nisi essent occasiones
alicuius gravis peccati vel vicii
aut essent desc in aliquo
quod esset vicior capitale.
Cum et tu propter aliquam cogi
tacionem levem habes mi
norem distractionem mentis
in oracione vel psalmodia credo
quod esset bonum confiteri si esses
memor propter maius dispen
dium quod facis. Et etiam
propter unum solaciosum vel leve
malum. Hic ergo specificari
quod aliquid tractas aut or
dinet aliqua mala suspi
cio aut aliquod malum
Tunc esset ergo specificare propter
malum quod inde efficis. Sed quod
talia ociosa et levia sunt
confitenda quia propter ea in
currit aliquid grave delictum
aut dat alicui viam peccandi

Sufficit ergo dicere sic. Omnes
distractiones mentis temporibus
in oracione et in officio propter
cogitaciones leves dicendo
dico meam culpam de nimia
distractione et mentis eva
gacione quam habeo in orando
audiendo missas et dicendo
horas propter cogitaciones inuti
les et ociosas in quibus cor
meum nimis occupavi sic quod
ibi non fui intentus ut debui
et potui. Cogitaciones autem
perverse et cum delectacione
recepte omnes sunt confitende
de quantitate per se et quantum
ad qualitatem more et vi
ces sicut supra dictum est.
Cogitaciones vero quantumcumque
turpes et viciose si non sunt
studiose revolute nec cum
delectacione recepte nec cum
mora facta in corde vel
dedisti occasionem remedii
per potus et cibi intemperancia
aut per ociositatem. Sed subi
to venerunt et recesserunt
et displicerent. Cum sensisti illas
et statim quando sensisti et
potuisti expulisti aut ex
pellere conatus es occupando
te in leccione aut in medita
cione etc. Tales dico quod non
sunt confitende quia non
solum in istis homo non offendit
sed multum meretur tamquam
pugil pugnator et victor.
Unde Ieronimus Ille perdidit breviter
qui statim ut cepit cogitare
non fuit cogitatum et allidit
ad petram Christi. Sed hec contra
tales cogitaciones confitentur

potius ad laudem et vanam
gloriam ut confessor ipsos
reputet spirituales. Ista talia
essent occultanda et in con
fessione tacenda quia solum
confitens debet se ostendere
sicut peccatorem. Unde habes sup
thezaurum dei latrones quia
vane glorie appetitores et ideo
pena latronum puniendi sunt.
Item de talibus cogitationibus
quibus sic resistit est dicit
apostolus Qui facit deus cum tempta
tione proventum etc dicit quia ho
talibus resistendo est meritum.
Et ideo intellige quod digni sunt
suspendio qui suspicere ...
aut petendi consilium ab aliquo
ce colorate que soli deo apta
manifestat et apperiunt mali
ciose et subdole. Quia gaudium
est habere vanam gloriam de gaudio
spirituali adeo recepta quam de
bonis opere manuali. Unde
confitere habes de vana gloria
aut spirituali aut corporali et
gaudium est de bono spirituali alterius
quam de bono temporali ipsius dole
Quia pars dolore de invidia
sufficere habere que est peccatum in
spiritum sanctum quod est peccatum irre
missibile. Secundus dolor de
simplicitate procedit et non
sufficit dicere dolui de bono
alterius propter invidiam sed debes
specificare si de bono spirituali
vel temporali. Et eadem ratione gaudium
est gaudere de spirituali dampno
proximi sicut de peccato quod fecit
aut de spiritus infirmia aut
quia amisit dei gratiam quam
habebat. Quam de dampno temporali
hoc is. Cavendum est tamen
qualiter confiteris de peccato
vane glorie. De commissa quam
spirituali ne forte incurras ma
iorem vanam gloriam in confi
tendo illam de se tamen Vanam
dando intelligere confessori quod
habuisti vanam gloriam quia fuisti
visus orare vel in missa plo
rare vel laudatus quando bene
predicasti quod ex hoc propter meri
tum vane glorie quam confessor
reputet te ex hoc spiritualem.
Debes igitur caute explicare
confessori quantum adeo tibi
datum in orationem et lacrimis
et huiusmodi. Potes tamen dicere sic
Quum dicerem vel audirem vel
predicarem feci aliquem actum
per quem persone aliquem me
viderent cogitavi quod crederent
me habere aliquam spiritualem gratiam
ibidem et sic in ipsa cogitatione
fuit complacentiam et consensu
non dolui. Ideo me accuso
vel sic appetivi quod aliquis sic
me crederet habere quod non habeam
et ad hoc credendum feci ali
quos actus simulatorie. Et sic
intelligis de aliis peccatis. Ne
Cassianus li. 4 de conceptu
dicens sunt utrique quem
vane glorie atque ostentationis
morbo pollutum antiquissima
patrum traditio notat. Simila
caute confiteris vanam
gloriam quam habuisti in exercendo
aliquos actus virtuosos suf
ficit tibi non explicando dicere
feci aliquem actum propter quem
non appetivi tamen laudem dei sed
potius hominum quia non solum
volui reputari ab illo cum
feci ut dixi quidam bonum. Sed
etiam petivi et appetivi ut aliis
publicaret. Et non quod cogi
tationes de vana gloria non

sunt confitende. Nisi ubi est
complacentia et consensus
cum delectatione morosa. Si autem
statim quando venit cogno
scis quod non debet venire,
et cum hoc statim displicet et
tibi quod venit, ac propter hoc sta
tim recurris ad deum orando
ut eas expellat aut saltem
te consentire non faciat.
Sic etiam quamvis eis non careas
sed potius per eas coronam
acquiris. Dic ergo statim
in corde tuo cum senseris eas
Deus in adiutorium meum intende
etc. Domine vim patior re
sponde pro me. Et caveas ne
propter istas tempestuosas cogi
tationes dimittas aliquod
bonum incipere aut inceptum
continuare. Hoc enim principaliter
intendit demon. Hoc multi
faciunt credentes spiritui
diffidentie qui facit eos
credere quod perdant quicquid agunt.
Cum in bonis actibus sunt
cogitationes vanitatis contra hoc
dicas ergo tali spiritui: nec
propter te cepi vel volo facere
illud bonum, nec propter te di
mittam. Unde contingunt
tibi in illis cogitationibus
aliquam complacentiam et con
sensum doleas et pure con
fitearis. Nec propter ea cesses a
bono opere propter deum pro quo
iniciato. Sed pugna viriliter
et constanter orando deum ut cu
stodiat opus suum. Si autem
maliciose personatus et si
mulatus de vana gloria fe
cit quando quia nichil boni
est faciens aut dicens sine
ipsa. Tunc consulo tibi ut non
delecteris multum in loquendo

inciato

de deo et de vita spirituali doce
do aliquos sub specie caritatis,
quia pro certo sub hoc velo cu
latet dulce venenum. Sed
puto securius et magis prope
dices humilitate humiliare se et
simpliciter a bonis ne forte curando
infirmeris, quia mens tua
eget custodia et frenum est
necessarium lingue tue donec
ista pestis in corde fluctuare
cessat. Alioquin sicut dixi sal
vando aut sanando alios tu
destrueris similitudine corrupto fide.
Nam docere et corrigere alios et
alibus personam. Si vero necessitas
inevitabilis et magna et
rationabilis convenientia loquendi
occurrit, tunc loquendum est taliter
quod ita te sicut et alios videaris
arguere et docere. Et quia ibi
etc non decent spiritus vane glo
rie cupiens quod per hunc modum loquendi
reputaberis humilis et discretus.
Si ergo occurrit tibi quod teneas
vel quando deloqueris humiliter
te excusis. Questio aliud
ibi remedium nisi confessionem
puram et lacrimas ad hiber
tum. Huic maledicto pesti
lencia est. Aut valde timendum
ne in timore humane deprec
cionis toties hoc vicium con
fiteri negligis quotiens
a libro te ordinas super. Unde
ut nunquam verecunderis fre
quenter confessionem. Imo
ut plus confundaris studeas
iden claras et frequentes simplicite
confiteri. Erit enim stultus hu
milis confessionis spiritus
ille tumens expellet et si
ex tue confessionem sic ingerit
vel de specialitate et plana confessione

appetens laudari. Certe si te senseris vulneratum, non timeas in sine confessionis detegere et ipsum tuum vulnus confiteri.

De irreverentia in superiorem personam

Dicit sciendum quod quandoque est esse inobedientem aut irreverentem patri vel matri vel prelato cui ille tuus non potest teneri obedientiam vel reverentiam exhibere. Et quandoque est turbare proximum suum hominem aut deridere ipsum quoniam proximum hominem vitiosum. Et quandoque est provocare unam personam religiosam ad aliquod peccatum quod est contra professionem eius quoniam unum consilium inducere ad illud peccatum. Et quandoque est impedire unum iuvenem quominus iniciet et religionem quam seliuerit. Beatum cum b. Gregorius. Non licet intueri quod non licet concupisci. Et ideo dico illud quandoque vitiose respicere quod non est quandoque concupiscere vitiose. Et hoc idem intelligo de tactu et quovis actu vel vo impudico etc. De eodem dicam persone tuo quia peccatis sufficit eorum unum dictum. Verbum ergo sis contentus dicere: Non bene custodivi visum aut plures iterum aspectum superfluum cum persone tam complacentia et quam concupiscentie impudica. Sed dic qualitatem et condicionem persone. Et si de visu sit expedit dicere: Multo magis de verbo impudico provocati

tivo ad peccatum et de tactu et commotionem seminis libidinosa vitia. Et allocutionem vel approximationem ad corpus alterius.

De intentione habita in peccatis etc.

Quandoque est facere quodcumque peccatum intencione provocandi aliquem ad simile aut ad aliud peccatum quoniam ad satisfaciendum sibi ipsi tamen. Et si noveris de te aliquem ut facias ipsum despici aut minus reputari propter invidiam vel aliam maliciam. Et si fecisti aliquem actum tuum oculis aut tuis manibus vel usus aliquem ut provocares eum ad malum. Et sic de aliis peccatis factis studiose. Non tamen dampnum facientes. Sed etiam maximum detrimentum. Et ne quidem peccata non sufficit confiteri si non explicentur intenciones maliciose. Tales assimilantur demonibus et sunt inimici Christi quia student animas pro quibus perquirere salute propriam sanguinem suum effudit. Et de peccato sic de peccato in ipso actu est diligenter perscrutandus. Non enim est licitum unum peccatum sine. Sed est illud quod occasionem plura alia sic conmisisti. Vel si studiose fecisti aliquem defectum tali modo quod fuit inculpatus de hoc et non corrupisti innocentem sed permisisti ipsum iniuste pati. Vel si per defensionem unius mendacium protulisti verba in inrepto aut inscripsti plura talia mendacia.

Aut si pro excusacione unius
mendacii vel peccati commisisti
periurium et ob hoc fuit su-
spicio de alio vel facta est
iusta periurio super aliquem
aut facta est aliqua turbacio
inter aliquos. Omnia hec et
similia que ex peccato primo sunt
consecuta debent cum primo
peccato pariter explicari etc.

De excusacione peccatorum etc.

Similiter de plenitudine
confessionis est dicere non
solum circumstancias predictas
vel simplices sed eciam occasiones
et causas peccatorum propter quas
incurristi ipsa peccata videlicet
neglexisti ea vitare prout
potuisti et scivisti. Timor
aut causa sue tu dare, quare
tu ipsis accusares et non
excusares. Sic quidam faciunt
imponentes culpam dyabolo
sicut Ewa que dixit serpens
decepit me. Dicunt enim tum
me temptavit de tali peccato
quod me oportuit consentire nec
potui me defendere. Sed
ista non est confessio nec
expressio cause peccati, immo
est excusacio tui et accusacio
dyaboli. Nam omnis temptacio
est a demone. Sed secundum beatum
Jacobum unusquisque temptatur
a concupiscencia sua abstractus
et illectus. Multi ergo mentiuntur
dicentes: Demon me sedu-
xit ad tale peccatum quod sibi con-
sensi, quia sola sua concupi-
scencia temptatum reddidit. Et
ideo debet dicere: Tu senciturum

me stimulari ad tale peccatum per-
petrandum. Sum negligens in
evitando occasiones me
sollicitantes ad hoc scilicet locum
tempus et personam et sum ne-
gligens in edomando me cum
ieiunio et oracione et aliis
necessariis sicut scivi et potui.
Unde per negligenciam et maliciam
meam commisi ipsum peccatum,
pocius eligens servire
superbie et tantum recte hoc
suggerenti contra spiritum sanctum
inspiranti mihi quod illud
non facerem. Aliqui vero im-
ponunt culpam proximo, sic
fecit Adam qui dixit deo:
Mulier quam dedisti michi
sociam dedit michi de ligno
et comedi. Dicunt enim quedam
persona infecit michi rogando
et blandiendo et aliqua dona
dando quod nullus desiderando po-
tuisset se defendere, prout
oportebat me finaliter concedere.
Aliqui dicunt: quidam dixit
michi tantum malum de quodam
quod fecit me irasci de illo
et illud despicere, sed hec non
videtur confessio. Dicat ergo
sic de proximo: Unde cum viderem
personam et locum et tempus
quando persona esset in-
vitabilis et sentirem affec-
tionibus mei adipiscendi propositum
aut ipsius adhuc non esse
privum. Vel secundum de illa
sed pocius complacenciam
secundum carnem in aspectu et
in loquela eius consensi in
nimium complacencia carnali
et ex hoc sic hec ymma
quandoque impudicis.

et libidinosis motibus
carnis. Ita quod semper propter hoc
debebam fugere ipsum. Ni-
chilominus fui secutus vo-
luntate carnis contra conscientiam
ad talem actum devenien-
do ea / Unde me et ipsum
illaqueavi / De secundo dicitur
Si audiebas dici aliqua
mala de quadam persona
spiritualibus ea credidi / quam
credidissem bona si au-
divissem / propter levitatem cor-
dis / defectum caritatis. Et quia
debui compati [illegible]
tum illo confirmando malum
de quo dicebat. Vel addendo
ad illud quod dicebat / et per hoc
dedi sibi occasionem magis
murmurando. Et nota quod hoc
non debet quis ignorare /
Nec scit de quo murmurant
quia scilicet talia nova erunt in
corrupcionem tui vel infama-
cionem proximi. Item si te
accuses de detraccione proximi
aut detraccione habita contra
aliquem propter defectum eius pro-
non debes explicare illud defectum
Ut per hoc ostendas te habuisse
racionabilem causam detraccionis
Et sic videatur minus peccatum
aut motus zelo iusticie.
Sicut enim quidam qui dicit
in confessione Vidi fieri talem
defectum Vel audivi de hoc
tale vicium / et de hoc fui valde
turbatus / quod erat contra honorem
dei / et contra bonos mores
et in malum exemplum aliorum /
Consulte ypocrita quid dicis
Nam te simpliciter laudas et

nichil penitus confiteris / ta-
ces peccatum tuum quod fecisti
videndo aliquem defectum quod
fuit forte minus quam ille defec-
tus / quem deprehendisti pec-
catum tuum debebas confiteri
Et mentiris dicendo te fuisse
turbatum propter amorem dei
et proximi / cum tu fueris
turbatus propter superbiam tuam
et non habebas caritatem proxi-
mi que non permittit aliquem
contra proximum turbari / Sic
ergo dicas. Vides aut au-
dies fieri et dici aliquid
quod iudicavi esse malum et
forte esse peius quam fuit
propter maliciam meam que
non permisit me concipere
fructum vel intencionem fa-
cientis / Sicut poteram et debe-
bam / non fui motus ad compa-
ciendum illi vel ad orandum
pro eo sicut debui ex caritate
Sed magis fui promptus
ad iram contra ipsum contempnen-
do ipsum et iudicando et ap-
petendo statim punicionem
eius vel hic potestatem pu-
niendi. Et hoc accidit michi
propter duriciam cordis mei
Et quia non recognosco
graciam dei que supportat
me in eisdem morbis peccatis
absque illa punicione et cetera /
Sunt alii qui se clarius laudant
in confessione dicunt Sicut
peccatum dei bene custodivi me
tali tempore a tali peccato. Verba
bene continuavi officium mis-
sis penitencias et oraciones
meas feci qui volunt
male quia ego intendo facere

bus fratrum mea et me custo
dire a peccatis melius quam fecit
maior pars vicinorum meorum
Et quia plures permitterem me
occidi quam facere tale peccatum
et in me non sentio aliud
desiderium nisi quia sum ingratus
de beneficiis ut sum sufficientibus
ad regraciandum deo qui me
liberavit ab hiis peccatis que
faciunt multi alii Omnes isti
sunt similes pharizeo qui
ascendit templum ut ora
ret tamen oracio fuit tota sua
commendacio super alios Sic
et isti faciunt qui deberent se
simpliciter accusare in con
fessione super alios se lau
dant. Iniquitudo vel que
fiunt de superbia aut et
presumpcione que latet in ...
multiplex dicunt. Sic cum dicunt
Deus dedit michi uxorem ita
pulcram et promptam ad tale
peccatum quod non possum michi
cavere Isti dicunt cum Adam
qui dixit mulier quam dedisti
michi sociam Et qui dicunt Si
non dedisses michi non peccassem
Isti apte incidunt Glosa su
per Gregorium Adnas non pec
care nisi voluerimus Simili
ter decipiuntur qui dicunt quod non est
peccatum super terram que illius
potestati valeat comparari quod
illato unius per quibus viole
ter accomplina sua naturali
Sunt alii qui dicunt Fui de
ceptus a tali temptacione
quia deus noluit me adiu
vare non tamen sepe ieiunavi
et oravi et adiutorium petie
rem sed isti commiserunt pi

gricia sua et neglegencia
quia noluerunt vitare occa
sionem peccandi procurandi et
perveniunt in oracione asser
cendum deum impium et menda
cem Cum tamen dicat in psalmo Cla
mabunt ad me et exaudiam
eos etc. Et alibi Venite ad
me omnes qui laboratis etc. Et item
Omnis vero habebit [illegible]
etc. Petite et accipietis.
Quibus cum qui petit accipit etc.
querent etc. Sciant ergo quia
ideo delinquunt adeo quia
insipide et pure se orant
Nec volunt pugnare contra
se ipsos ut perveniant pacifice
ter postulantes auxilium
dei sic decet sed volunt habere
gratiam statim sine labore
Petite etc. illam a deo non
habebunt sed presumptuose tamquam
indigni Ac si deus esset obli
gatus eis Orant ipsum cum
securitate quadam ut conce
dat statim ut ipsi volunt
et non sicut ipse vult Sic quod
putantes ipsum ducere ad auxi
liandum potius provocant
ad [illegible] quia super
be et presumptuose accedunt
ad ipsum Cause ergo lapsus
eorum est superbia et neglegen
cia quia debent simpliciter accu
sare Occasiones quas dederunt aliis
in peccando
Sunt etiam in con
fessione explicande oc
casiones que dant aliis
ad peccandum quia omnis peccator
est homo percepto quibus occasionem
prebuit male agendi vel ignorant
Dedisti aliam occasionem pec
candi ut nominare debes dicere

vel indirecte. cui dedisti etc.
Sed solum occasio est dicenda
peccati vero quod fecisti est ab alio.
bitcione tui pre dicti complicate
quando est notum confessori. Vo-
lumus qui fecit aliquem dic-
solum qualitatem delicti. Si
quando feci fieri quoddam delic-
tum peccatum mortale vel grave
propter talia verba que dixi. Et
propter tale malum exemplum quod
dedi. Item si fuisti rebellis
cum socio vel in aliquo opere
aut propter socium dixisti male
officium quia male perficiebat
Non debes dicere socius meus
me ebriavit in tali festo. Aut
dixi male officium propter
defectum socii mei, quia sic
circumstancies socium ut in eius
noticiam confessor posset ve-
nire. Dic ergo fui rebellis
cum aliquo propter meam superbi-
am. Nam ipsi dixi verba iniu-
riosa et ipsum provocavi ad
discordiam mecum. Et si illius
culpa fuit dic fui rebellis
cum quodam propter impacienciam
meam, quia nolui suppor-
tare eum in tantum, propter
aliqua verba ab eo dicta. Vel
dixi officium male cum aliquo
in tali hora et dicere michi
contraria ut redirem propter pig-
riciam meam non redivi.

De pollucione

Si habuisti pollucionem tamen vigi-
lando, dic culpam expresse.
Si dormiendo, dic culpam
quam dedisse te credis. Cau-
sam propter esse potus intemperancia
dici precedentis, aut alio
Aut si quando ipsum nomen propter
hoc dabis intelligere unum
dicere peccatorum. Cogitaciones
inhonestas habere ante dormi-
cionem quas explicare debes
potissime vel maxime quando
sompnias ipsa que precogi-
tasti. Nec sunt reputanda somp-
nia viciosa vel inhonesta
nisi ante cogitasses ea. Vel
post sompnium cum delectacione
et mora et motu carnis
cogitasses, et hec sunt repu-
tanda tamquam cogitata
magis quam sompniata. Si
vero sompniasti super actu cum
persona ad quam habes sensibilem
affectum, aut quam ante aspe-
xisti oculo impudico hoc
debes exprimere, aut causam
illius sompnii. Et quia ho-
mines plus in talibus delectantur
et multi post sompnium gau-
dent se talia sompniasse.
Ubi vero non sunt aliqua de
predictis causis vel similibus
Nichil de sompnio est dicendum
quia nulla culpa est ibi, et
tunc sufficit dolere in corde
et ad quietandum conscienciam
potes dicere habui sompnium
inhonestum, utrum dedissem
causam necne nescio, tunc ego
dico meam culpam.

Qualiter pollucio advenit

Secundum sanctos patres triplex est causa
pollucionis nocturne. Prima
provenit ex voracitate
nimia gule et habundancia
cibi et potus que est diligenter
cavenda ab illis qui
voluerint se ad spirituale exercicium
Nam cuiusque accidit ex vel lesione

nimiis in gula aliquo tempore
et postea cum abstinuerint
polluuntur in sompniis et
credunt quod hoc non accidat
ex culpa inmoderancie, sed
pocius continencie vel debilita-
tis, sed errant, quia dein-
ceps et inditie ne veniat
coniunctate saturitatis
preterite. Cum enim per voracitatem
et ingluviem congregata
fuerint in medullis necesse
est ut aliquando propter pruritum
vel impossibilitate corporis
ieiuniis afflicti egerint. Ita
propter quod non solum abstinendum
est a delicatis verum eciam
a vilibus et cum equali con-
tinencia transeundum, quoniam
panis et aque saturitas est
timenda ut possit in nobis
acquisita puritas permanere.
Isti ergo qui non dum equalis
abstinencie vel inmoderancie
formam sunt adepti non mirum
si frequenter pollucionem consuetam
que eciam ipsis abstinentibus
accidit. Secunda causa est quando
propter incuriam et accidiam
mentis elabitur. Nam mentis
spiritualibus exerciciis est va-
cua et disciplinis interioribus
non intenta tuitu corporis
per vanas et inmundas cogita-
ciones evagatur. Quibus
multo tempore eliciuntur fluores.
Et ideo volentibus obviare
necesse est pro hanc causam
erudicione videlicet nec cor-
porem excitare et sensus
refrenare ne mens ad
vana et noxia discurrat
et illis assuefacta expressius
ad inmundissima incitamenta

liquore sompniorum protrahat.
Tercia ergo negligencia accipiendi
iudicium et curandi in
iudicium in confessione plu-
res compellentur. Certum tamen
est esse quando illudentis
inimici invidia pollucio
provenit, ut cum videt se
quis propositum victus mo-
deracionem et integram ac per-
fectam ac frequentem peccatorum
confessionem perpetuam iudicie
puritatem acquirere, conatur
eius custodiam perturbare in ea
maxime in diebus illis quibus
desiderat aspectu corporalis
vel fluxu illius cuiusque
polluere. Et sic a sacra communione
retrahat. Quibusdam vero
contingere videtur ex debilita-
te que non est fortis et
valida sicut antiquitus dicitur
extitisse. Hanc enim potest
quis in se ipso advertere quando
in illo moderamine victus
frequentius solito polluitur
absque temporibus sompniorum, ut ve-
ro. Sicut ego quosdam
agnovi hac peste certis temporibus
ter et qualiter in ebdoma-
da sordidari, quibus non mi-
nus prodest illusioni. Utrum
propter pollucionem nocturnam sit vi-
tanda sumpcio sacramenti altaris perceptio.

Secundum sententiam priorum patrum
vigilanti circumspectione
cavendum est ad communionem salu-
taris convivii accedere tempore quo
sentimus nos sompniorum illu-
sione pollutos. Sed si hostis
invidus tali modo nostre
illuserit ut nobis celestis
remedium subtrahat medicinam
quo modo nullus in prophetibus

infirmitatis prouenerit aut
oblacionis assensibus si flu
xus ille fuerit naturali necessitate
profusus aut impugnacione
hostis antiqui prouenerit et
absque consensu voluptatis ad
ductus. Denique ad graciam sa
lutarem sibi attende confidenter
quis si credat euenisse occasione
viciorum. Dic ille quod humili
ter se abstineat ab altari. Reno
bis sinistra Apostoli Qui enim manduc
at et bibit indigne judi
cium sibi manducat et bibit non dijudicans
corpus domini i. non faciens
differenciam inter percepcionem cibi ce
lestis et carnalis non indicat
ipsum domini corpus esse tale quod
non nisi puris mentibus et castis
liceat manducare. Et ideo sub
infert ibidem apostolus Ideo inter
vos multi infirmi et imbecil
les et dormiunt multi peccatum
quod corpus indigne sumpserunt sum
serunt. Probet igitur i. examinet
seipsum homo antequam sacra
tum percipiat ut diligenter per
videat utrum sit mundus vel in
mundus utrum deuotus vel inde
uotus utrum feruens vel in
feruens utrum timens vel pre
sumens attendat etiam si certus
vel incertus se putet quod non
sit vicio se pollutum vel alias
tamen peccato infectus. Non enim
debet volens illum panem
celestem sumere esse conscius
se non habere peccatum mortale
nec preteritum precedenti nocte vicio
sa occasione fuisse pollutum.
Quamuis licet presbiter duo capitula
ipso tibo reddant indignum
alia tamen plura sunt quibus
se homo debet abstinere reuerenter

que explicare non audeo
quia a sanctis doctoribus ipsa
expressa non reperi alteri illu
stracione gracie dei ea sunt
relinquenda decreui. Sed tamen
quod prius ipsum recolo est unum
illorum qui hoc instituit
sacramentum quem non credo esse
sinistrum protulisse. Dixit enim
hoc quociescumque feceritis in
mei commemoracionem faciatis.
Ergo quando ergo inutili
ipsum quociens volo agere
quod ille instituit et in modo
predicto relinquit nequaquam
sine remorsu consciencie
et iudicio anime timeo ad illud
accedere nisi premeditatus ipsius
institucionis caritatem ac illius
passionem et mortem sanctissimam
in memoria perfecte recolendo
illud sacramentum debeo conficere
et percipere ipse dominus asserit
et innuit. Consideremus in
super etiam huius sacramenti primor
dia lectionem predictam factum
non absque mysterio et sacramento
ubique deinde fuisse a domino
dictum. Si non lauero te non
habebis partem mecum. Ergo
sacerdos pro hoc et indicio non sit
presumptuosus et grauius offensus
peccato aliquem velle percipe
ipsum sacramentum sumere ideo
non perfecta aliorum spiritualis
gracie lotione qua quidem
lotorum non solum perpetuis
tanquam lacrimis spiritualibus fieri
perfectus perfectionem mentis
deuocionem et fidem nisi ipse
dominus vocauit et inuitauit et tractauit
animam et quodammodo cogit
adipisci cibum angelicum et
celestem. Unde et ipse dixit
illis quos lauit Jam vos

mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Vero dicitur propter aquam qua loti estis, sed propter sermonem. Hoc autem est verbum fidei quod predicamus secundum apostolum. Unde in Actibus apostolorum legitur: fide purificans corda eorum. Hac ergo devotionem et fidem celebrantes sumentes sacramentum sumentes esse illam qua celebrant et que facit novum sacramentum propter quod effectum. Sic et ratione ... illa quibus conficitur et panis et vinum in corpus et sanguinem Christi. Quam quidem devotionem voco dicti ... que preveniunt et disponunt subsequuntur et infundit. Ad hoc ergo sacramentum tamen conferentur frequenter et assidue orationibus precurrentibus modo predicto votum addendo vel plus ita et ipsius in contra ... compunctionis et devotionis et fidei lotione, ad que preparare nos oportet per mentis et corporis mundiciam et plurime aut sui ... refectionem et per maris passionis et continuam modelationem.

Fluxus libidinis

Pretermittendum est non quod quibusdam contingit interdum quod sine dubitationis et perturbatio magis. Unde ipsis vigilantibus absque ulla commotione carnis et cogitationum immunda humor quidam per membrorum secreta egreditur sine delectatione et quasi insensibiliter. Ita ut multi de hoc aliter non perpendunt nisi quod pannos conspexerint madefactos. Tunc consciencia aliqui ignorantes turbantur et timent putantes se esse pollutos. Attendo sciendum quod illius humoris effusio non est pollucio. Quia ut dicunt medici sine libidinosa delectatione et carnis motione nullus potest pollui vigilando. Ad ipsam humoris effusionem videtur nonnullos conditio ... corporis inclinationum. Sed secundum id quod ad unum disponunt causa vitiorum et evitabilis perficit et consumunt. Quibusdam enim hoc provenire agnovi propter solitam presentiam et allocutionem persone alicuius, in cuius aspectu tale habet complacentiam sensibilem et vanam, seu ad quam inordinato afficitur amore, aut per tactum impudicum levem aut per imaginando aliquos actus inpudicos similiter et inordinatos. In hiis enim quibus et in aliis similibus multi inveniunt se ... tales fluxiones et commotiones libidinosas dictumque humorem emittere velint nolint. Sed causas tales et similes que sunt evitabiles debent fugere et evitare pro posse, maxime qui sentiunt se de hoc provocatos seu naturaliter ad hoc inclinatum sive ex vitio mentis sive ex debilitate nature. Et quod occasiones huiusmodi non vitant in extra posse relinquendo amicitiam et familiaritatem personarum ad quas inordinate afficiuntur, fugiendo allocutionem et aspectum personarum, licet non credunt predictam effusionem peccatum mortale, nisi forte aliter contingeret aliter impudice tangendo personam, que est

Xmi

tangit illius effluxus / tristado
cum fuit peccatore / et magno
peccati mortalis periculo subiacere
Et ideo consulo do tale / Ut
absque desolacione inopia ipse
sibi violentiam faciat in hac
parte fugiendo personas huius
atque cum eis omnem oppor-
tunitatem loci et temporis evitet
Sit itaque predictus fluxus
qui aliquibus quandam vocatur
libido Si preter eventum ipsius
occasio / et studiose non
evitetur / est omnino confitendus
cum suis occasionibus et negli-
gencia habita circa ipsas Si
vero contingit contra que evitari
non potest Sicut cum audiuntur
verba impudica atque vel
loquitur cum persona vel secus
mox eam desinit pruritum habet
complacenciam et ab ea
separari non valet In hiis et
similibus credo sufficere quod
tantum de occasione habita et
impotencia vitandi / cum
de fluxu illius libidinis
dolor sentitur et studium / Et si
dubitare in talibus que constare
ad conscientie puritatem est quasi
valde proficuum / poteris hoc
confiteri propter quietudinem
mentis et pacem. quamvis
expedire non credam. c.

Complacentia habita in memoria peccati prehabita. c.

Sed quidam quod est qui cogi-
tas de iniuriis receptis
et in illa memoria delectaris
interdum cum aliqua mora
et petis vindictam fieri aut
factam esse aut doles quod non
fuit facta per te aut per alium
aut ymaginaris aliquid
facere aut aliquem modum
tenere animo vindicandi / Hec
omnia sunt confitenda / et alia
quecumque similia sentis in mente
tua contra illum iniuriantem Si
autem rememorando mala
preterita que fecisti non habes
dolorem / sed potius delecta-
cionem in eis / et propter hanc
delectacionem facis moram
ibidem / non credo expedire quod
specifices ipsa peccata reme-
morata Si alias integre
es ea confessus / et si non
habuisti aliud quam delectacionem
in mente. Sufficit tibi dicere
Venerunt ad memoriam
meam quedam vindicte vel
iniurie. quas feci vel quedam
peccata carnalia que commisi de
quibus non solum non habui
dolorem in tali cogitacione
sed de ipsis cum multa compla-
cencia cogitavi / Et si aliquid
tibi occurrit in carne vel in mente
propter predictam complacenciam
quod videtur aggravare peccatum
ipsum esset debes confiteri / Vigilia
Si de peccato luxurie per te
facto habuisti memoriam / et
cum hoc habuisti motum carnis
vel pruritudinem quod ipsum peccatum
non fecisti pluries vel cum
pluribus Aut etiam debes pre-
dicere cum ymaginacionem quod
habuisti de predicto peccato luxu-
rie habuisti motum carnis et
complacenciam in carne et
appetitum illud fecisse multo-
tiens / et cum multis personis
sed non oportet te iudicare
iam fecisse illud peccatum /
nisi forte alias iudicasses

ciis / et nisi primo maiori humili
tate et puritate velis ipsum
ei simul applicare. Si autem
recordaris te habuisse iam
opportunitatem faciendi
aliquod peccatum / quod non fe
cisti in illa recordacione
non gaudeas te evasisse
illud peccatum ut regracieris
deo / quia te custodivit ab
ipso et abstulit opportunitatem
et voluntatem faciendi ipsum
Omnia ista sunt plenius
referenda. Unde cum in hoc
magna ingratitudo / et peri
culosa voluntaria / sed si
in predicta recordacione pec
catorum et maxime carna
lium non posses vitare com
placenciam et motus carnis,
dum velles ea studiose re
colere / et tunc tempus concita
di ad compunctionem et dolorem
consulo tibi quod non ea parti
cularis ut cetera alia peccata
que non potes sine complacen
cia recolere. Sunt enim vindicta
sua parte vel palam de iniuria
tuo aut dampnum vel mors
quam occidisti / Debes ergo peccata
tua omnia si vis confiteri
generaliter sub duobus scilicet superbia
et delectacione carnis confiteri
dicendo per corde medita
do et ore proferendo. dico magis
tui primum / de superbia qua hu
manum deum et proximum contemp
do et invidendo / alios de
spiciendo mundi gloriam appete
do proximos iudicando de
creaturis contempnendo
incipiendo aliquid reputando
alios vilificando / de dei

operibus ac iudiciis et eius
provisionibus murmurando. bo
na eius inspiraciones et
omnia sua beneficia neglige
do / impetus viciosos secta
do blasphemando et ubi nunc
di in vanum proferendo / et lingu
am meam contra veritate
mendacia / et simulaciones
et duplicitates et adulaciones
provincialis / et multa alia
verba viciosa laxando ornate
et curiose vivendo iudebo
te minus confitendo de fide
dubitando / de cultibus dei ope
ribus eorum superbiose querendo
plus quam oportet semper dedo et pro
ximo et de hoc seculo scire su
perendo gratiam dei non humili
affectando. dona dei occultando
temerarie preparando. Non
in veritate. sed in ypocrisi et
in falsitate coram deo et hominibus
ambulando et multa alia
per superbiam concedendo postquam
confessus es. dic michi tue
maxime quam te videris morti
proximum. Quid mea egressum
terminus repugnat / et ipse est
terminus superbie tue et finis
delectacionis humane et miserie
carnis tue / quas delectacionibus
corporalibus protulisti plus
ipsam amando quam deum. plus
sibi compaciendo quam ei / plus
laborando pro ipsa quam pro te
plus obediendo eius concupi
scenciis quam divinis inspiracio
nibus. et consiliis scilicet deum con
sensisti satisfacere sibi in
delectacionibus gule et luxu
rie multis et diversis modis
opere et voluntate atque pericia
visum eius / gustum / tactum /

odoratus auditus gustum
et quali potuisti consensisti
consensisti animo ipius tactus
amittere partem maximam
tui temporis superflue dormien
do et quiescendo in multis
operibus viciosis te occupan
do in nimia cura et sollici
tudine rerum corporalium et
temporalium te extendo. Plus prae
avaricia et delectacionem quam
necessitatem consensisti eius
pigricie quia habuit semper
ad appetitum bonum et eius
sollicitudini quia habuit
ad peragendum malum quod
placuit. In hiis sunt vita mea
in hiis expendi tempus meum
Ubi ergo es amittens meus et
superbia mea que placuisti
delectaciones carnis mee
quid michi attulistis quid
in reliquistis persubiectione
et obediencia. Quia et acquisivi
infirmum perdidi gaudia infi
nita et luctus sed lamenta
eterna. Comutata sunt sancte
storum et angelorum et me
lius fieri socius tantum inferi
norum. Considera ergo anima
anima mea qualem te fecit deus
ad ymaginem et similitudinem
suam. Et modo sic es denig
ta peccatis ut nec aliquam
placitem inter agnoscas. Quia
deca inter magis ymaginem
temptacionis qui in te depinxit
colore superbie gule luxu
rie avaricie vane glorie
invidie accidie et ingratitudi
nis et negligencie et odii et
vindicte tibi sunt contemptus
dei et apposuit amorem seculi

te induxit cor proximum
ad iniuriandum inclinavit
despiciendum contempnandum
detrahendum et alios de suis
podernandum et tua propria
vicia non videndum. Non
igitur video anima mea nisi
ut procedat ad gemitum meus
fletus et planctus et suspiria
et lamenta et clamores cla
mores spiritualis et sermones ad
dominum deum ne inferat tamen

Qualiter cogitaciones inhone
ste expresse sint confitende etc

Plerumque dubitatur si cogi
tationes inhoneste sunt
expressius explicande et
in hoc satis sit puritatis
et perfectionis et magnum meri
tum sed non credo esse necessitatis
semper nisi quando commune
morosa fuit in cogitatione
illa homo sentiret se
inclinari ad faciendum et
perficiendum cogitatum si
haberet opportunitatem quam
vellet aut si pollueretur
ex illa vehementi cogitacione
morosa aut si inordinate
afficeretur ad aliquam personam
et de ipsa multum molesta
retur in cogitacione habendo
motus carnales et ymaginan
do habere aliquos actus in
pudicos cum ipsa persona
habet eum affectum concepi
inordinatum etc. deus scit
me sunt cogitacionibus et
motibus carnalibus preceden
tibus corpore affecta dicendo
sic habui affectum sensualem
et inordinatum ad quandam
mulierem vel ad quandam virginem

talis condicionis. Et ipsum
affectum concepit complacen-
cia in aspectu et collocu-
cione ac presencia corporali
ipsius persone aut alicuius de ipso
tot vicibus aut multo plures
Habim ymaginaciones turpes respi-
ciendo cum oculis corporis et
mentis faciem vel aliam partem
corporis eius et ymaginan-
do eum castre amplexus
et oscula vel talem actum
impudicum. Et in hiis sen-
ciendum ymaginando specia-
liter illi motus carnales li-
bidinosos et specialiter accidit
michi in oracione confitendo
aut missam legendo et ce-
teris negligens laborare
oppositum resistendo per
pulsam delectacionis delectacionem
quam habebam ibidem vel curam
... potui refrenare
oculos ab aspectu illius pro-
pter incedo quam sunt presenciam
eius. Concludo igitur tales
et tali modo cogitaciones
et affectiones comprimere cito
ab eis liberari. Dummodo
cum tali confessione continua
et oracione et custodiam
Signalus sensuum. Quia non potest pati hu-
militatem pure confessionis
eo quod sit superbus et invidus
et omnis humilitatis et iudicie
inimicus. Et ideo non est melior
via et facilior ad evadendum
temptaciones superbie et luxu-
rie quam omnes viciosas co-
gitaciones eius sine custu-
diis consentibus in carne vel
mente, sepe et clare detegere
confessori et tociens comprimere

quociens revocantur. De

De motibus carnalibus sequitur

Dicendum est quod motus carnales
vel in carne qui non proveniunt
ex cogitacione impudica absque
voluntate aut sine causa
visus vel auditus seu consilii
cum consensu inhonesta vel
sub dubio proveniunt ex nimia
repleccione potus sed in cibo
vel potu. Concludendum tamen puto
quod proveniat ex nimia vigi-
lia quod dicere potest esse. Maxime
quando constat eis quod non prove-
niunt ex aliqua causa predicta. Et
ideo oportet hominem se pacienter
in dictam quo ad qualitatem
et quantitatem quia de talibus mo-
lestiis contra voluntatem et displi-
cenciam vitare non corporali
oritur causa. Et si ipso in vet
et genitalia provocat. Et hoc
intelligo quando non accipit
occasionem. Et tunc oportet tamen ca-
vere ab aspectibus et collocucionibus
et approximacionibus personarum
in quibus presencia sentit se
delectari. Alioquin ille qui
videtur motus naturalis fieret
viciosus. Et quamvis sit semi-
num confiteri tales motus
precedentes pure cum viciosa
... videtur dicendum
... non habet amor
et desiderium puritatis in corde
et corporalis castitatis non macu-
latur. Si vero precedit aliqua
viciosa confitenda sunt tempore
locus et tempus et inordinate
... in eis et vices motuum
sit super destructivis peccatorum
dictum est. Non igitur suffi-
cit generaliter dicere culpam

devotionibus / sed debet dice-
re: dum eram in ecclesia vel
in oratione / vel dum audirem
missam vel predicationem cogita-
vi terrena actum temporum / aut
habui memoriam alicuius persone
in cuius affectu iam habui
vanam complacentiam / aut inor-
dinatum amorem. aut appe-
tivi in ecclesia terrenam personam
cum complacentia impudica
sive cum habui motus impu-
dicos carnales et pertractavi hoc.
Et si dixisti illi persone vel proxime
aliqua verba plura / aut feci-
sti aliquod signum malicioso
ut haberes complacentiam libidi-
nosam et motus carnales
pro maiori mora totum
confiteri debes maxime si va-
no dixisses / aut servicium
non fecisses sic plures missas
devotionis propter delectationem
non haberes **De periculo familiaritatis**
dominarum spiritualium

Quoniam videntur neglige-
re aut agnoscere affectiones
suas viciosas et perfectius
non timent conversari cum femine
sunt diligenter perscrutande et
tamquam viris operibus
corporis comprimende. Ideo preter-
mittere non intendo quod multi
afficiuntur ad [illegible] / quidam
ad aliquas personas / quidam
ad honores / quidam ad divi-
tias temporales. Et quia hec sunt
inimicus inter deum et hominem
ideo ubi habes aliquid deperditus
est in via dei proficere vel habere
puram orationem. Et maxime cum
carnalis affectio ad personam
Et de hoc intendo modo
loqui. Naturalis affectio spiritua-
lis perhibet amicicie spiritualis

astatu orationis impedit. Et
hec est inquietudo mentis per-
fectam / orationem oris et mentis
inficiens et dispergens et affecti-
ones contrarias orationi inmiscere
generat et excitat. Nam sicut
oratio puram mentem purificat
et illuminat letificat / fortifi-
cat / impinguat / sic carnalis
affectio si immunda mentem inficit
et obscurat, constringit debilitat
et consumit corpus eius
maledictionibus implicatur
Et qui spiritualibus locutionibus
quos ista secundo noverunt
ipsi. Et licet carnalis affectio
sit omnibus periculosa et dampno-
sa / clericis tamen et religiosis ma-
xime cum eis confert cum persona
que spiritualis videtur. Nam
communis hoc principio videtur
esse purus / sequitur tamen
familiaritas domestica
est periculosa delectabile de
facilitate et malitia / et nullo
bono exploratum depicta / quia quanto
familiaritas quanto plus
crescit tanto plus infirmatur
principale nocumentum et ut ipsi
perditus maculatur. Non enim
hoc statim perpendunt quia
Sagittarius a principio non
mittit sagittas / sed solum
aliquas vulnerantes amo-
rem augmentantes ut mu-
tuo se invicem alloquantur
Ad tunc vero inbeni inveniunt
ut non velud angeli et
videant / sed tamquam carne
detestantes se multo inpu-
dicus ut sentiant vicibus
quibusdam pro devotionibus
et verbis blanditoriis et
adulatoriis / que videntur
ex prima devotione procede-
re / deinde incipit unus alterum

appetere privatam corporale quia
in misit eis pro talia metal-
lo. Sic spiritualis devotio pau-
latim convertitur in intellectuale
et corporalem, et sic commu-
nicantes que solebant in oratio-
ne solo absque intermedio loq-
untur inter se et deum alter-
alterius ponunt corporalem effigi-
em quia velant et obtege-
bunt, ponentes sub specie fa-
ciem dei tamquam facie creature
Et non nunquam hortitudo et tam-
tum primum errorem preripere quam
dare debent in ipsis potius
infirmitatem errorem. totum
illud indicant communicata
caritate procedere. Cum in isto
puncto et sibi invicem mente
les, referentes quam inmonitionem
unus alteri putatur magis
eis delectabilem, at si psi
invicem viderint cogitant quod
a virtute divina. at per hoc
contemplacionem similiter sensuale
quod habent in illa reputacione
de se invicem sicut in oratione
perdicta estimant et asserunt
esse spiritualem gratiam et divinitus
sensuales aut illusiones re-
cipiant a sagittario supradicto
specialiter infusas. Qui fide
fictionibus adhibent illusioni
mentali, colorem quemdam
ignitum caritatis apprehendit sagit-
tario illo iactatum quod
credunt et dicunt esse ignem
caritatis apprehensum suavissimo
volentem conjugere spiritum unius
spiritui alterius vinculo caritatis
cum tamen sit ignis libidinosi
amoris. Sunt sequitur ma-
nifestum et deinde delibentur
se tamquam spiritualem vinctos

posse securius sepius ac pu-
blicis simul loqui atque insi-
stere non proprie sed lucra. Querunt
modos insolitos et cautelas
mirabiles adinvenire quibus
private sibi colloquium et fre-
quenter allegantes unius alte-
rius utilitate ac necessitate de-
pictus, cum tamen in utilitate aut
aliud sit tam nisi quod cum eo
iam non succumbit. Sic itaque
carnali concupiscentia contentati
spiritus quod olim consueverunt
in oratione expendere, ac spiritualis
occupare. Nunc in huius modi
familiaribus colloquiis pre-
dunt. Et pro quod dolendum nunc
et allocutiones divinas per-
nalibus committunt. Hoc
modo igitur nisi homo peccata
cogitet aut alia inevita-
bilia tam post abinvicem disce-
dere. Et tunc abinvicem tristes
discedunt. Hec autem bestialia
et brutissima indicia quod caritatis
vinculo sunt alligati. Et pro
hoc contemplaciones et visita-
tiones divinas carnalibus
et diabolicis distrahunt. Demum
quamvis se multis exponunt
periculis et multa mala incurr-
unt obtenebrantes cor conscien-
tie indicant quedam sibi tamquam
spiritualibus esse licita que seculi
neque mulieri absque peccato et
periculo. Puto tamen esse melius
non multa de hoc tractare non
exprimere. Hoc tamen tacere non
valeo quod aliquociens referri
narrante, quia non longe
a partibus istis sepe contigerit
quidem spiritualis perfectus quod
deduci se permittunt, ut se
invicem in incepto cordis

amorem quem impudenter
trinitatem appellant. Sed in
hac reseracione amoris est
summum periculum quem exhor
subtrahit, sagitte que me
tes earum velucierint mortali
ac venenali. et quam super
omnia incestri videtur horren
dum. deo angelis et hominibus
et demonibus fuerunt vel
aliqui spirituales nomine spi
luxuriose imbute que in
excusacionem sue libidinis
presumpserunt dicere se ha
buisse in illis actibus impu
dicis magna secreta dei vel
quod nichil aliud iudico esse
nisi quoddam incitatiuum et
inductiuum ad alia scelerum
infundia et pechora ad turpi
tudinem. Dic incestri quod talium
tractas et adheres si isti sunt
veri spirituales ut asseris quod
aliud loqui aut facere debe
rent, nisi quod aspiracio puncto
precedit per vel precedit abi
hinc nichil precedit noxium
sed solum quod est vtile et ho
nestum. Quid enim ad spiritu
sem de tactibus et osculis. aut
qualem honorem inde con
sequitur deus. et que vtilitas
aut que necessitas sit ad salu
tem vel alteri ut hos tac
tus facias aut paciaris
Que conuencio spiritus ad
libidinem carnis. Que est
tua presumpcio ut hac gra
meliorem infeccius spiritus sed
scilicet attribuendo ei tue impu
dicie fetorem. que vix
demones paciuntur. Que
insania temeritas tua inter
proporta. afarie di pureta

Ut diceris delectacionem carnis
libidinosam esse gratiam et
complacenciam diuinam. Recede
ergo fera pessima de fini
bus meis. quem demones
nequeunt tua sustinere
prauiam. Hec itaque fratres
karissimi non gratie huic oper
sunt inserta ut sciat vnus
quisque quantum venenosa
affectio sub colore spiritus dei
spiritui sepe impedit puritate
confessionis et cordis indicia
Ut sic hanc fugiat tamquam
vicosum rubiginem quod vix
vel aboleri de mente si alicui
fuit applicita. Propterea quia
tales persone eorum dum sunt
hac sagitta percussi. quasi
si nunquam pure et integre
confitentur, eo quod ipsum morbum
detestabilem in persona spi
rituali verecundantur totaliter
detegere plene et integre
confessori. quia verentur
deprimi aliquas circumstan
cias tali affeccioni annexas
quas vel fugiunt vel deprim
unt ipse presentes vtrius
operientibus dictum morbum
per suas occupaciones inter
quas continuat circa personam
dilectam in oracione et in sanctis
actibus suis. et ymagina
ciones turpes de ipsa va
na complacencia cordis in me
moria et affectu mentali
ipsius et in negligencia seruitii
dei eius preciam et colloquia
et alia que ipse deprimitur
Propterea sepe mutat con
fessorem aut vellet mu
tare si posset. Circa tales
sunt et actiones frequen
tem ... affectionibus fluctuans

in mente cum in dure confessionis imposite, decepta reprimet contemptum tantum. Sed quod peius est, tam ipsa debent querere medicos spirituales cautos et peritos et expertos qui sciuerint egritudinem illam et causas eius agnoscere et congruum remedium adhibere, non solum hoc non faciunt, quin potius si semel ad aliquem talem peruenerint, ipsum extunc fugiunt ut venitur ad imperitos quosque confessores, per idiotas et simplices, qui nec morbum intelligunt, nec causas cognoscunt, ut ideo sciant adhibere congruam medicinam. Tamen debeat materia dixisse sufficiat ut philosophus animalis per viam pruritum et in maculatum incede et fuge periculosum pestem familiaritatem mulierum conversationis, quem non melius est fugiendo vitatur. Beatus enim posset quibus hec sagitta perfossus se ieiuniis et vigiliis ac disciplinis affligere ac omne, quia nisi fugiat personam et omnem occasionem despiciat, nunquam curabitur illo morbo, sed magis augebitur illud periculum. Propter quod sequitur consilium Ieronimi ad diaconum: Feminam quam vides bene conversantem mente dilige, non corporali frequentia. Quia unicum libidinis in visitatione mulierum est. Nam quamvis ceteris vitiis cum mulieribus non melius vincitur quam fugiendo, cum in ceteris vitiis et morbis quibus potest resistere. Item tamen non potest nisi perfugiendo. Et alibi: Si nullus potuit vincere eum, quis iacent in paradiso, nec minimum si eos impediat, qui non ad paradisum peruenerint. Et iterum: Solus cum sola non sedeas sine tertio arbitro et teste. Et idem: Ne sub eodem tecto solus cum muliere manseris, ut in preterita castitate confidas, quia nec Sampsone fortior, nec Salomone sapientior. Et forte dices idem corpus enim tuum est. Dico tibi quamdiu vivit, tamen status premiis continetur. Item dicit: Omnes virgines Christi et puellas aut equaliter dilige aut equaliter ignora. in Ier. b. Aug. dicit. Quid venus et rigidus cum mulieribus conversari. Ut tamen quia sanctiores fuerint ideo magis timende. Quia cum sanctiores fuerint, eo magis alliciunt et sub pretextu blandi sermonis immiscet se viscus impiissime libidinis. Crede michi, episcopus sum, in Christo loquor, non mentior. Cedros Libani, id est altissimi contemplationis homines et gregum arietes, id est magni prelati, sicut sub hac specie corruisse reperi, de quorum casu non magis presumebam quam Ieronimi et Ambrosii. Item ait Bernardus: Cottidie colateris cum muliere, et continens vis putari. Esto quod sis, maculam tibi suspicionis portas. Scandalum michi es, tolle materiam et causam scandali. Ve homini per quem scandalum venit etc.

Ultimo sci- verba odiosa
endum est quod verba odiosa
et gravia distincte sunt con-
fitenda secundum diversas suas circum-
stantias et occasionibus cor-
de murmuracione que fit con-
tractat defectus persone ab-
sentis / Sic confiteri debes
iterum ut vel sepe et propter
quam tamen sed propter odium vel
vindictam vel invidiam /
Si induxisti vel inducere co-
gitasti aliquem ad hoc vel
desposuisti ad hoc. Si per hoc
alicui nocuisti vel alicui
audienti generasti odium
de aliquo de quo dixisti vel
aliquid mali accidit / aut
velle accidere desiderasti. Non
ergo sufficit dicere murmuravi
de multis / nisi ista explice-
Nota tu dicens defectum de quo
murmurasti si est verus vel
non et persone et dignitatem
qualitatem persone aggravate
peccatum / Sic si de presbitero tuo de
socio vicino de plato tuo / et
propter quod tamen. Et si defectus
est falsus / confitere defectum et
peccatum tuum falsum imposui-
sti / et debes revocare coram
illis quibus propalasti / ma-
xime si defectus esset gravis
Sunt tamen quidam qui ut
minus displiceant confessori
exprimunt personam cum fece-
runt murmur vel de qua
murmuraverunt tamen ipsa persona
reputatur mala quod ab omnibus
vel quod omnibus odiosa ut plu-
ribus indicetur minus peccasse / sed
hic videtur deus quia debet
in cordibus suis reputare

per confessionem unde sciri potest bene
peccatores quod illa persona
quia in sua accusatione
aliquando exprimunt / Quidam
adhuc peius faciunt / quia
ut placeant confessori
personam exprimunt de qua
murmuraverunt / aut offen-
derunt auferendo rem / aut
impediendo eius bonum / quod
sciunt illam personam confessori
displicibilem. Isti graviter
peccant sic confitendo / et talis
fit pessima confessio / quia con-
trarietate peccatorum duplicatur
peccatum etc. / Quia faciunt pec-
catorem de peccato gaudere
confitentis de iniuria quam
alteri fecerunt vel inferunt
Et sequitur quod confitens
non doleat de peccato quod
confitetur / sed potius gaudeat
putans per hoc captare beni-
volentiam confessoris de
detractione / Que est mors e-
anime detractio et quoddam
homicidium spirituale occul-
tum Sic quando aliquis audit
aliquem laudare de aliqua
virtute et sufficientia / conatur
auferre de corde laudantis
aut etiam audientis illam
bonam opinionem / quam habet
de illo negando id sed potius
defectum illius declinando / et
oppositum applicando. quia
dicit quod quisquis facit propria
laude facit aut vicinum
facit aut propter invidiam
aut vanam gloriam. Item
detractores querunt laudari
super alios / et potissime si
illum cum detraxit aut ti-
met minus reputari quod ille

qui laudat et inde oritur
consuetudine peccati quia affirmant mi-
seriam aut compassionem aut
tribulacionem illius de cuius
laude tristantur et saltem sunt
disponi ad audiendum hoc
de ipso cum gaudio quod vicium
non nullos spirituales pulsat
qui non dum pacienciam vere
perunt. Quidam autem ore
non immurmurant ut detrahunt
de aliis / nec et ipsa despiciat
aut decipiens iniuriantur. Ap-
petunt tamen illud ab aliis fieri
Et omnia ista cum motiuis
et causis integre sunt confite-
(ri). De duplicitate que dicitur
mendacia / que est quando lingua
et intencio non concordant quod
facit intelligi et credi quod
non est. Tales quidem sunt dupli-
ces proditores. sic fuit iudas
cum dixit Ave rabi osculum
mel in ore gerens et retro
pungens quem uenerata post
osculum fecit capi xpistum.
De simulacione que est in verbis
signis et operibus exterior-
ibus tamen contrarium est in mente
hoc est primum preparatur. Est
autem simulacio scilicet status virtute
depicta vel vicium verbis uel
actibus virtuosis optimus. Si-
mulacio in verbis est quando
te dicis insipientem et vicio-
sum ut probaris humilis repu-
tari / et tamen pelignis si sic
non crederet ut reputares
quod appetis virtuosus et suffi-
cienter reputari et e contra
turbaris. Est ergo humilitas
in verbo superbia in mente.
Simulacio in opere est cum sit

actus virtuosus ut acquiratur
solum fauor. Simulacio in si-
gno est quando quis pretendit homi-
nibus in sensibilibus. sed cor est
plenum inhonestate. nec
timet quis ab opere nisi quia
caret opportunitate quam
vellet. Sicut quidam religiosi
de die coram videntur ut pueri
sed et honesti [illegible] vbi
compositi et maxime in offi-
cio et in choro inclinaciones
profundas et plura facientes
Sed de nocte nulla signa de-
vocionis ostendunt cum non
sentiunt se videri. Sicut quidam
se macerant abstinendo ut
humiles appareant et indi-
centur. Aliqui exterius appa-
rent pacientes sub ridendo
cum tamen pleni ire et tristicia
sunt dolent de iniuria eis
facta. Et sic omnis ypocrita est
simulator duplex et falsus et
peius inimicis et proditor vilis
est ideo quia huic vicio multum
sunt augoa. Ad tamen diligentem
examinacionem dicunt in confessione
[illegible] venire [illegible] mediocria
sunt [illegible] species confitenda
Quedam sunt alijs nociua
et hec simulacio illis que pre-
sumunt [illegible]. Quedam sunt
[illegible] ad gaudium prouocancia
que tamen [illegible] sunt
dicenda. Cum vero dicunt
mendacia per quandam adula-
cionem sicut recitantes historias
aut multa et prolixe loquen-
tes debent confiteri que non sunt
falsa. Cum vero in predicacionibus
intermiscent miracula non vera
aut hystorias derasiuas seu
fabulas aut textum scripture
exponunt indebite ut compleant

va male fecerunt et confite-
deret / quia tot veritates sunt
in sacra scriptura / que sunt
dicti / cum mendacio des inpo-
neret Adulaciones ut scilicet va-
blanditorum a complacendum
vel propter comedere vel ut beni-
volus fiat vel ut suum
recipiat propter confitenda ta-
cum mendacia componendo
interiorum quod habuerunt
in predictis / et potissime cum
adulantur gestibus corporis
et actibus manuum et oculorum
ut ostendunt affectum et compas-
sionem ad aliquem / quia talibus
bus sunt mendaces et falsi

Eruditio utilis ad omnia premissa

Ut autem scias me dicti-
libus confiteri studeas
saltem semel in die con-
siderare quo tempus expedisti
et discute per singulas horas
cogitando loca in quibus fuisti
cum quibus personis fuisti
quid cogitasti quid audisti
quid dixisti et fecisti / Ut
cognoscens relaxaciones
cordis lingwe et sensuum
in quibus et quociens offen-
disti Et per ordinem in mente
sit tibi memor confessione /
que melius explicabis
dum que sunt memor-
et illa plures pertractare
ordine repete in mente
tua nec te pigeat in tali
examinacione conteri quia
pax et leticia mentis quam
inde consequeris super excedit
omne mundanum gaudium quam
si aliquis magna difficul-

tate et tamen multa vigili-
ancia istum modum volueris ob-
servare / stude in paucis
delinquere / ut pauca
possis recolere et confiteri / E
Confessorem eligas com-
passivum et in temptacionibus
probatum et in vicii se contine-
tie expertum / cui sepe
confitearis et aperias vulnus
defectus clare et lucide / et
stimulos quibus molestaris
Sit ille tractatus et humilis
discretus et intelligens / sicut
ut ad eum possis confidenter
recurrere / et sciat tibi reme-
dium adhibere / Aliter autem si
cecus ceco ducatum prestet
ambo in foveam cadunt / Ad
ista melius obtinenda ne-
cessaria est solitudo / quia
est via primaria ad cordis
iudicium et cautela ad
custodiam / Unde si es reli-
giosus et pacem queris
Hunc nunquam egrediaris / Quia
Cella est celum et sicut quam
celum cernis hic legens
et orans meditaris cuncta
plangens / Pax est in cella
foris autem plurima bella
Si autem aliquando extra hominum
scandalum fuge consorcium
quantum potes / nisi pendente
utilitate aut necessitate / Expe-
dit enim ut portes in corde
propositum timendi posse
a bono offendere deum et proximum
Et deus cum ac te cum oracione
dicens / Deus in adiutorium
meum intende / quia sine dei auxilio

impossibile et te quantumcumque
minus pro libertate. Et
quamvis deus permittet quantum-
cumque ipsum temptari in
oratione in aliqua temptacione
deus non propter hoc deserit a
bono proposito vel operandi,
propter hoc deus permittit ut agnos-
scas te infirmum et quomodo
te divino auxilio indigere.
Nichilominus bonum est teipsum po-
se perficere quantumcumque tempta-
ris et pronus propter quod oportet
semper orare et non deficere.
Ille autem semper orat qui non
cessat bene facere et mala
vitare de presenti. Si autem
ab inchoato bono desistis
eo quod in oratione non consola-
ris, tunc signum est spiritualis
edificii, quod est contrarium
puritatis cuius principio
tui est agnoscere cognicio
sui et utilitatis, ad quod contra-
rius humilitatis, que mentem
in bono confirmat et facit
hominem contentum in diviciis et
persecucionibus divinis tempta-
cionibus tentationibus et se deo
conformat in veritate teipsum cognoscere
scies omnibus complacebis illis
odies illi mentis, plus
gaudebis de passionibus et pe-
nis corporalibus quam de consolacionibus
carnalibus quia
te videbis illa meruisse et
esse utilia. Hec autem est
philosophia. Si igitur omnia preter
peccatum diligis, nichil preter
peccata timeas, nichil preter
deum affectas. Nichil te nisi
culpa contristet, et quoniam

cognicio et acquisicio sui ipsius
que acquiritur per inchoationes
in diviciis in pulchritudine et
in tali ordine acquiruntur
rete. Et ut quis possit ad hanc
puritatem pervenire affectet
solitudinem vel mansiones
orationis et indigere amplec-
tatur et ibi in lectione et in
cordis scrutacione se se
cottidie exerceat, quia omni
oportunitate purata omnibus hu-
mana verecundia postposita
et despecta adveniat et puram
et integram et plenam confessionem
se preparet et disponat.

Modus cognoscendi seipsum

Postremo qui vult ad per-
fectam cognicionem cito
et finaliter pervenire ac
perfecte pacem consciencie possidere
primo cor suum spoliet ab
amore et affectione sensuali
ac quacumque personali et tem-
porali, sic quod inter deum et cor
suum nullum sit medium, et
nichil diligat nisi deum et
tunc talis affectus non erit me-
dium impediens, sed adiuvans
et conspirans. Secundo conatur
cor suum ab amore mundi
mutato ad seipsum, videlicet ut non
sit fur et latro honoris
et laudis, appetendo aliquid
de hiis que debentur soli
soli deo. Nichil etiam terrenum
appetat nisi pro dei servicio
vel utilitate anime sue vel pro-
ximi et abneget propriam
voluntatem, cupiat alienum
velle pocius quam suum perfecte
sed a voluntate dei ac eius pro-
missione animus suus discedat
vel discordet. Tercio ut

sue conscientie stimulus scripsit
dicat in memorando pec-
cata delicta semper arguendo
de negligentia tollerandum et
nequitia De negligentia quomodo
se arguit si cor suum no-
biliter custodivit si tempus inutili-
ter expendit si opera sua in
finem debitum non reduxit
Adhuc si fuit negligens
ad agendum penitentiam de com-
missis ad resistendum tem-
ptationibus ad exequendum promissis
ad proficiendum in bonis sibi
ostensis / De cupiditate autem
se reprehendat cogitando
si in se vivit aut vixit
concupiscentia voluptatis appe-
tendo dulcia mollia et
cibaria sapida / et vestimenta
deliciosa et oblectamenta
luxuriosa / que omnia in primo
motu sunt fugienda / Item si
vivit ipse vel vixit con-
cupiscentia curiositatis appete-
do scire occulta dei aut au-
dire vel videre pulchra / habere
preciosa et similia / que omnia
procedunt ab avaricia Item si
ipse vivit aut vixit con-
cupiscentia vanitatis appetendo
humanum favorem vel hono-
rem laudem gloriam / Hec
omnia que faciunt hominem
vanum sunt fugienda a quo-
cumque et maxime religio-
so qui debet ambulare in vi-
te coram deo et hominibus in cunctis
bonis operibus suis et ordi-
nare cor et verba et opera in
laude dei et edificationem
proximi et utilitate sui vel

contra deum nullatenus appete-
do / De nequitia se vero arguat
et cogitando si ipse vivit
aut vixit iracundia in
verbo vel in animo / in signo com-
motionis et si que ad iniu-
riam provocasti Hec autem
vitandum propter se et contra ipsum
proprium virtutes / ut scilicet homo
considerat quid meruit
peccatum mortale / aut pro hoc
bonitate dei attendat et pa-
tientiam quam ipsum sustinuit
usque nunc / vel adhuc cum
dampnare volt eum iuste
possit aut potuit quotiens
mortaliter deliquit Eo quod
virtus ingreditur animam et
ibi perducet omne cor
impatiens et furiosum / effi-
citur humile et mansuetum /
et omne cor durum et ipsum
efficitur pium et compassivum
Hec autem virtus ingreditur
solum modo in cor mundatum
Item cogitet si in se vivit
aut vixit nequitia in-
vidie / que de bono alterius
contristatur et de malo congau-
det quod vitium directe contra-
dicit spiritui sancto et ideo ex
invidia oritur peccatum in spiritum
sanctum quod dicitur invidentia
Contra quod preceptum est in
matheo An oculus tuus nequam
est quia ego bonus sum Et
ideo hoc peccatum non remittitur
in hoc seculo neque in futuro
Item cogitet si in eo est ne-
quitia accidie que consur-
git ex tedio et [illegible]
mentis sive timore vel dolore

367

aliquid mali. Et ex hoc
oriuntur pessime suspiciones
maligne cogitaciones
blasphemie diffidencia
de deo. Et finaliter desperacio.
Ad hanc siquidem deveniunt
in pollucione dediti et qui
se negligunt in bonis et
tempus suum inutiliter expendunt.
Et non qui nimium vicio-
sus et ambiciosus appe-
tendo excessive honores.
Talis qui appetit super-
fluitatem sive sufficienciam
inquam habet quod appetit. Sed
quod peius est iusto dei iudi-
cio tanto magis sitiunt
quanto magis recipere eleva-
verint et pervenerint per ali-
os tamen superius. Cum igitur
hoc vicium virtute despicere
vult studeat ocia evitare
ac mentis et corporis su-
perare pigriciam. Cordium
oraciones providere quesivit
amor quietis et moderan-
cia victus. Nota [illegible] duas
[illegible] et peccata pessima pec-
cata [illegible] [illegible]
Venit ira dei super sodoma
et gomorram. [illegible] sancti
patres fugientes de seculo ad
desertum contra illud vicium
accidie que inficit et dis-
sipat omnem bonum statum
terminus tyrannie et om-
[illegible] contencione ne ocio-
sitatem induce omnibus
mali invenerunt se pu-
niebant. De septem vi-
ciis capitalibus
Omnium viciorum capitalium est
vicium scilicet ingratitudo [illegible]

cum iudicio et timor male
humilians. Et amor male
inflammans. Et per ipsos fomen-
tum et concupiscencia carnis
oculorum et superbia vite.
Septiforme caput et super-
bia ira invidia accidia
avaricia gula luxuria.
Sunt que sunt quinque peccata
spiritualia et carnalia. Cum tamen
peccatum mortale non sit aliud
quam recessus a deo per eius
contemptum [illegible] ipso
precepto. Sed quia contemptus
dei sit superbia. Necesse est ut
omnis peccati mortalis culpa
inicium sumat a superbia de
timore dei et amore. Quia
vero nullus contempnit deum
vel suum preceptum nisi quia
aliquid ab ipso timet perde-
re aut velle acquirere. Ideo omne
peccatum mortale tamen habet
originem ab hac duplici ra-
dice amoris vel timoris. Quia
autem timor semper oritur ab a-
more quia nullus timet
perdere nisi quod amat. Et timor
ab eodem fovetur et quod amor
inordinatus est respectu boni
temporalis. Et illud est in finibus
excellencia et copia peccatum
in finibus carnalibus lascivia.
Ideo tria sunt fomenta peccatorum
[illegible] [illegible]. Ad que
duo anima inordinate fertur
omnia peccata actualia ordi-
nantur. Et quia hoc fit sep-
tiformi modo. Ideo sunt
septem peccata capitalia ex
quibus generantur vel nascuntur
peccatorum. Peccatum in speciali. Sunt tria

Quintus quare peccatum sit condignum et vindicta applicatur deo aliquot peccatum esse in spiritum aliquod in filium aliquod in patrem seu. Peccatum autem in spiritum sanctum est irremissibile in hoc seculo et in futuro. Ideo quia in hoc seculo non possit dimitti, sed quia non dimittitur nisi raro aut vix in hoc seculo quantum ad culpam et modum in futuro quantum ad penam. Huius autem peccati species dicuntur sex: Invidia fraterne gratie, impugnatio veritatis agnite, desperatio, presumptio, obstinatio, finalis impenitentia. Primum est contra caritatem dei. Invidentia dolet quod deus est bonus, qui ex bonitate sua dat gratiam, et est contra caritatem proximi. Secundum est contra veritatem fidei que est fundamentum nostre salutis. Tertium est contra misericordiam dei, quia credit se plus peccasse quam deus possit parcere. Quartum est contra iustitiam dei, quia tunc presumit de gratia dei quia credit se non debere puniri de peccatis, aut propter hoc se relaxat ad peccandum et penitentiam non curat. Quintum est contra gratiam penitentie que facit pronum in committendis peccatis. Sextum quod ipsa finalis impenitentia dicit contemptum nostri in fine. Et est sequela omnium mortalium peccatorum que in hac vita non remittuntur, et maxime omnium speciesrum peccati in spiritum sanctum. Et sic omne initium sumunt a superbia, et sunt hec finalis impenitentia, quia qui per ea venerit puniet in gehenna. A qua finali impenitentia nullus peccatorum mortaliter potest liberari nisi ut veniat per mediatorem Christum.

De peccatis mortalibus et venialibus

Cum omne peccatum dicat recessum voluntatis a primo principio, inquantum ipsa voluntas nata est agi ab ipso et ferri in ipsum et propter ipsum. Et ideo omne peccatum est inordinatio mentis seu voluntatis. Inordinatio autem ista aut est tamquam perimere ordinem contrarium iustitie, et sic dicitur peccatum mortale, quod natum est auferre vitam ipsam separando ab eo per quod vivificatur anima iusti. Aut est tamquam modica, quia ordinem illum non perimit sed aliquo modo turbat, et tunc dicitur veniale peccatum, quia de ipso cito veniam possumus obtinere, pro eo quod per ipsum non tollitur gratia nec moritur iustitia. Ordo autem iustitie est ut bonum eternum preferatur bono temporali, et bonum honestum preferatur utili, et dei voluntas preferatur voluntati proprie, et iudicium rationis spiritualis [rationis] preferatur sensualitati. Et quia lex dei precipit hoc et vetat oppositum, et ideo quando eternum temporale, honesta utile prefert dei voluntati, tunc committitur peccatum mortale. De quo dicit Ambrosius: Peccatum est prevaricatio legis divine et

Diffinitio peccati

celestium inobedientia man
datorum hoc autem committitur
sive obmittatur quod lex pre
cipit / sive fiat quod lex ve
tat / Ex quo oritur duplex
genus peccati scilicet delictum / et
commissum / Cum vero bonum
temporale plus debito homo di
ligit / sed non prefert eterno
et honesto preferunt utili
Et voluntas naturalis plus
debito amatur / sic tamen quod non
prefertur iudicio vite bonis
tunc peccatum tamen veniale est
Quamvis licet hoc sit preter legem
divinam non tamen contra diccionem
eam Sensualitatis appetitum
non prefertur vite bonum / nisi
cum ratio ei consentit Et ideo
peccatum mortale non committitur
sine consensu / sed per tamen sen
sualitatis inordinate mo
veatur tamen illa ordinatio ad
malum inclinat et hoc ratio
non consentiat / Aliquod peccatum
est quod aliquo ledit ordi
nem in iusticie Et quia
in statu innocentie non
moveatur nisi secundum motum
rationis Ideo tunc hoc non
potuit ibi esse peccatum veniale
Sunt autem quidam homines repu
gnant spiritualitatis velimus
nolimus committimus Ratio
quare homines committere veniale
peccatum aliquod homines mo
tus / Et licet precluderet
ne sigillatim possit declina
ri omnia singula tamen illos precl
namen cum quia sit sunt peccata
et pene peccati originalis
vel actualis Et ideo inevito
dicuntur venialia . quia leviter ipso

digne sunt venia / Verum quando
homo ratio consentit non expel
litur / sed per consensum delectationis
consentitur in operibus / tunc
per plenum consensum ac perfectum
est peccatum consummatum / quod pervenit
usque ad summam portionem
rationis ex qua pendet ple
nitudo consensus / quia vero non
solum consensus in operibus et
in delectationem diffinitio huius
sensus / consensus est inquo est
inferior pars / sed etiam que
sequitur spiritualitate / Ideo si
in delectationem spiritualem inter
spiritualiter consentit et succumbit
Et hoc sit subversio veri or
dinis Et sic sit subversio in
iusticie Et quod committitur
peccatum mortale / quoniam magis
est / quia non solum impu
tatur inferiori / sed etiam
superiori que debuit compe
scere et cohibere inferiorem
ne consentiat Confessio sive
humiliacio sui ipsius

O tu descriptor cordium
et consciencie puritas / Pri
ma anima indutus et maculatus
multum me onde scienti
quem me ipsum nescires / Alie
nos defectus diiudicaris
et proprios non inspicies Vicia
et errores vitorum vobis
aspicies et ipsa vicia in
me ipso corrige negligens
sic festucam in oculo alieno
conspicies et in meo trabe
non considerans Alienae vite
dux esse presumens et meo
derelinque vite presse non
tenens omnes mores dis
cutiens

et meos desiderans / ergo
in capite textus premonuimus
et etiam alios ac tanto omnibus
firma tamen caritate coactus
quia omnium fratrum animas sincere
amplector, eo maxime quod
eos perfectiorem cordis affec-
tum iudicium induunt, solli-
cite ac studiose perquirere
quo ipsum attingere valeatis
ut susceptum tamen vestra
caritatum dilectio humili-
et benigne suscipiat vobis
Sit in speculo et exemplo
verissime viam et ianuam
per quam ingreditur anima
in aeternam domum dei quod
conscientie puritas diligentis-
sime speculetur firmiter
attendens quod ad perfectam atque
nullus umquam in hac vita
pervenit / nisi modo sup-
iecto semper agnoscere stu-
deat / scilicet notitia sibi
debitum adhuc sinceram conscien-
tiam et immaculatam ser-
vare professionem verum
puritatem et integritatem semper
memoriam tamen. Ipse nimirum
modus conscientie super-
humiliter perfectam fundatur
precedens confessionali dicitur hoc
cum non patitur in corde la-
titare peccatum vel transgressionem
peccati quibus putet deum
offensum, dictus statim evo-
mat per confessionem secundum suam
possibilitatem / et nobiscum
habitum de offensa / Atque
sollicitudo servandi cor-
dium et constantiam puritatem
signum certum et evi-
dens quod aliquis ut dicitur electus

filius reputetur / Unde talis
audiat semper et dicat: Domine
dilexi decorem domus tue
in iudicium anime mee / Et
locum habitationis glorie tue in
puritatem conscientie. Et vo-
luntaria in voluntate tua
prestitisti decori meo virtu-
tem puritatis in iustitia
apparebo purus et mundus
in conspectu tuo / Et satia-
bor cum apparuerit glo-
ria tua / Ad quam nos perducere
dignetur Christus Marie filius
qui cum patre et spiritu sancto
sine fine vivit et regnat
deus unus Amen.

Incipit epistola beati Bernardi ad
abbatem Alpensem quem
commendat quod in senectute sua
in virtutibus et in disciplina
regulari non defecit sed magis
ac magis profecit etc.

Reverendo patri et omni
veneratione digno domino
Alpensi Guarino et universis
sub eiusdem loci fratribus
frater Bernardus vite sanctitate semper
de bono semper in melius
proficere. Revera nunc
in vobis pater expertum est
in sacris litteris nos le-
gisse meminimus: Cum
consummaverit homo, tunc
incipit. Iam senio requies-
cere iam debebatis emerito
et esse tamquam novus
in Christo miles nova vobis

in bella excitat(ur) p(ro)u(e)ctis
adu(er)sariu(m) et renu(m) fore
tius p(re)sumit(ur) secu(n)do
du(m) adiciendu(m) contra
antiquu(m) hostem et quo
da(m) mo(do) et i(n)timu(m) (com)pe
llitis. Cu(m) v(er)o du(m) p(re)ter
morem vivu(n)t. Videmus
traditiones diuini(s) inspi
ratus (con)ventus et ecc(lesi)a(rum) possessi
buscia relinquunt. Cu(m)
nagogam intrare i(d est) tes
tudus quod tenebris mo(n)
bus tres vel quattuor fr(atr)es
sine ordine sine discipli
na habitare solent de
struunt se metas a mon
astice religionis pietatis
ac discipline bonis sol
to studiosius vigilantes
quid aliud p(er)vigilie et
maximu(m) petere nisi vi
ac freneret — debit et inspectis afferat
nu(n)c. Sed que tunc extra
vos in eius offensione
et vite (con)solatione contra
te deo viro et tribulant
Qui timent te videbunt
me et letabu(n)tur qui i(n) ve
rba tua sup(er)speravi. Et tune
du(m) ut succumbat hosti
qui nu(n)c tradit contra ...
animos a(n)i(m)e et frigente
iam corpore fuerit sicut
in corde desideriu(m) ardu
busque sensib(us) et ...
ty medullis impositi.
Vigor nec sentit virgo
se terminis infima sp(irit)
humptus vere mortalem
ut quid eum metuat ve
terum domicilii ruinas
qui fabrica(m) sp(irit)ualem

videt in dies in sublime co
surge(re) p(er)fice(re) necessitatem
c(on)tris tamen z si terrestris
domus ista dissolvitur ...
edificatione(m) ... modo non ma
nufactam eternam in celis. Cu(m)
z p(er)ficiendo et non (con)tem
dum. Sed dicit aliquis
quid si morte preventus
fuit ho(mo) nu(n)c diu ... spirituali
edificio consummato. Verus
quippe non lz quo perficiat
et qui perficit. Eo ipso quo
perficit perfectus non esse compu
tetur. Est ergo secum de illo
plena fide videamus con
summatus in brevi explevit
multa. Posset fortasse me
lius dicere. Nunquam deo
vel non compleverit omnia tempora
qui festinavit ad eternitatem.
Neuta tunc tempora non lon
gevitate, sed longam te
hoc z non numerat seren
dierum, sed metis devo
tione et inextinguibili
profitendi desiderio p(er)te
potuit tanta sibi immutatis
non ... vendidit ...
quippe virtute q(uo)d acquisit
in tempore breuio vere virtus
finem nescit tempore non clau
dit. Vnum est illud Caritas
nunquam excidet. Et ipsa pa
tientia premium non p(er)ibit
in fine. Et hoc dicit ... re
manet in s(e)c(u)l(u)m s(e)c(u)li. Vnde
iustus arbitratur se (com)prehen
disse. Unde dicit Beatus est
qui semper esurit ...
... ut si semper vivet
semper ... in se est iustior
fiet. Cum totis viribus conare

de bono in melius proficere.
Nemo enim ad aliud vel ad tempus
instituit inceptum, sed perpet-
uo domino se dedicavit cultu.
Audi denique vocem insti-
tuentium non obliviscentis. Et quia
in ipso vi. me. Et rursum
Inclinavi cor meum ad fa-
ciendas iustificationes tuas in eternum propter retributionem. Non
legit ad tempus. Proinde iu-
sticia eius manet non ali-
quo tempore, sed in seculum seculi. Beati
itaque iusti esurientes sitientes
iusticiam refectionem. Et licet in
brevi consummentur perfecte videan-
tur complesse tempora multa, [illegible]
tis perpetuitate. Nemo denique
pacto temporibus brevibus se vindi-
cet perfecte devotionis, que
perpetuitatem requirit [illegible]
corrumpere non sufficiet. Ob
hoc enim procul dubio inflexi-
bilis et obstinate mentis
punitur eternaliter malum, licet
temporaliter perpetratum, quia quod breve
fuit tempore vel opere, longum esse
constat in pertinaci voluntate,
ita ut si nunquam moreretur,
nunquam velle peccare desineret,
immo semper vivere vellet
ut semper peccare posset. Unde
patet et de isto per contrarium intelligi
dici: consummatus in brevi
explevit tempora multa, quod vide-
licet multorum, immo omnium re-
[illegible] temporum vicem, quia nullo
tempore mutavit voluit mutare
intencionem. Itaque indefessum
proficiendi studium et iugis
conatus ad perfectionem perfectio
reputatur. Quod si studere
perfectioni esse perfectum est, profecto
nolle proficere deficere est. Ubi
ergo sunt qui dicere solent:

Sufficit nobis, nolumus esse
meliores quam patres nostri. O
monache, non vis proficere?
Non. Vis ergo deficere? Nequaquam.
Quid ergo? Sic, inquis,
volo vivere et manere in quo
perveni, nec peior fieri
pacior nec melior cupio.
Hoc ergo vis quod esse non potest. Quid
enim stat in hoc seculo? Et iterum
de homine specialiter dictum est: Fugit
velud umbra et nunquam in eodem
statu permanet. Ipse denique
hominis filius, quam auctor quidem
nostris visus est, quamdiu
cum hominibus conversatus est, nunquam
stetit. Et quidem teste scrip-
tura pertransiit benefaciendo
et sanando omnes. Pertransiit
autem, sed non infructuose,
non remisse, non pigre,
non lento gressu, sed quemad-
modum Item de ipso scriptum
est: Exultavit ut gigas
ad currendam viam. Porro currente
non reprehendit qui iuxta ipsum
non currit. Et quid prodest
Christum sequi, si non contingat
et consequi? Ideo et Paulus
aiebat: Sic currite ut com-
prehendatis. Ubi fige tu Christiane
terminus tui cursus, ubi Christus
posuit suam. Factus est autem
obediens usque ad mortem. Quan-
tumcumque ergo cucurreris,
si usque ad mortem non perveneris,
bravium non apprehendes. Bravium
autem Christus est. Et si illo currente
tu gradum sistis, non Christo appropinquas,
sed te magis elongas. Timen-
dumque tibi est quod ait
David: Ecce qui elongant se a
te peribunt. Itaque si proficere currere
est, ubi proficere ibi et currere

nota

desinimus. Ubi vero non proficitur
ibi et deficere incipitur. Hinc
plane colligitur. Quia nol-
le proficere non est nisi defi-
cere. Vide scalam Jacob et in
scala angelos ubi nullus
residens nullus subsistens
apparuit. Sed vel descendere
vel ascendere videbantur. Ubi-
que quibus palam datur in-
telligi inter profectum et defectum
in hoc statu mortalis vite
nichil medium haberi. Sed quo-
modo ipsum corpus nostrum continue
aut crescit constat aut decre-
scit. Sic necesse est ut spiritus aut
proficere semper aut deficere. Sed est
tamen quod licet quidam in ordine
corporalium vicissitudinum
est sua vel incrementa ca-
piat vel patiatur detrimenta. Nam
sepe in robusto et vege-
tato corpore animus mollior
atque tepidior iacet. Et
rursum in corpore debili et
infirmo fortior viget
promptior quam spiritus. Sed se
utique ipse comptum contestatur
Apostolus. Cum infirmor tunc
tunc fortior sum. Sed et
libenter gloriatur in infirmita-
tibus suis ut inhabitet in
eo virtus Christi. Sed quid
sic astruimus exemplis
ut plerumque et oculis diu
in nobis patet manifesto
esse quod dicitur. Cum quippe
et si homo exterior corrumpitur
sed interior redditur. Ubi e-
tiam tantus ardor innova-
di ordinibus nisi conversionem
rerum mentis. Sic poterimus
homo de bono thesauro cor-

sui profert bona. Sic bona ar-
bor facit bonos primum et pu-
rissimum fructus vestros. Quos
quidem nam arbor illos protu-
lit nisi puritas cordis.
Alioquin quando impurum animus
tanto studio vigilie in-
veniet eliget quam puritatem
non turbido de limpido fonte
emanat rivus. Non de sor-
dida mente munda cogitatio
prodit. Procul dubio quod
delectat. Et quilla plenius
interius erumpit totum quod
foris exhiberet atque in
mente fulget quod sic plantatur
in opere. Sequimini filii precum
imitatores eius estote sic-
ut ipse vero dicite. Quod oc-
unguentorum optimorum. Sicut
bonus odor Christi sumus in omni
loco. Nam ut taceam de vobis
qui partes eorum propriis
flagitiorum tantum adiuvos
nostri qui longe absumus
ex studiis eius bonis per-
venit hinc suavissime
respersionis hunditoria
ut nobis certissime fiat
odor vite ad vitam. Non-
to quod et in celestibus id in-
pressissent in ordine suavi-
litate et quamdam solito
festiviorem exultacionem de-
clarant. Nunc est ista que
ascendit per desertum sicut
virgula fumi ex aromati-
bus mirre et thuris et
universi pulveris pigmen-
tarii. Et illud Cant. Vox
t. pa. ma. pu. ad probarum
fructibus. Cum emissi inter
nos hoc in tectis in bella
non audit. Ruspicius hinc

non sentit odorem ut omnium
pacem dignum putet

Item epistola beati Bernardi ad Ful-
conem adolescentem regularem
Canonicum Scolasticum fratrem

Bone indolis adolescenti
Fulconi frater Bernardus peccator.
inde letari in adolescentia
ut in senectute non peni-
teat. Non miror si mira-
ris, sed miror si non mi-
raris. Unde mihi ut ad te
scribere vellem. civem rusticus,
scolasticum monachus, cum
nulla sit occasio ubi causa
non cogat. Sed si attenderis
quod scriptum est: Sapienti-
bus et insipientibus debi-
tor sum, et illud: Caritas
non querit que sua sunt, fortassis
intelliges quam illa iusserit
non esse presumptio. Caritas
enim ad te obiurgandum me
compulit, que tibi condolet eti-
am non dolenti, que tibi
timet licet non timenti, et
ideo magis dolet quia tu pro
dolendis non doles, et non
magis timet quia tu timendis pro
timendis non times. Revertere
et forsitan compatitur, dummodo
parcere te audias. Unde
compatiatur, vult te tuum
sentire dolorem, ut iam
non habeas unde doleres.
Vult te tuum scire timorem,
ut incipias timere non esse.
O bona mater caritas,
que sive foveat infirmos,
sive exerceat provectos, sive
arguat inquietos, diversis
diversa exhibens, sic filios
diligit . . . .

inimicos. Quid te arguit mollis
est, cum blanditur simplex est.
Que solet semper sine dolo
mulcere, patitur iniuriam humili-
ter. Indignatur ipsa, et que homi-
num et angelorum non solum
querit in terris, sed et que in celo
sunt pacificavit ipsa, et que
Deum homini placabilis hominem
Deo reconciliavit, ipsa est,
mi Fulco, que fratres illos tuos
quibus dulces capiebas ci-
bos habitare facit unius moris
in domo. Hec tamen tam
honorabilis mater a te se
offensum expostulat lesa,
lesa tamen non revocat, sed
sponte te revocat, oste-
dens te inde de se veniat
scriptum esse: Caritas pa-
tiens benigna est. Licet lesa, licet
offensa, si conversus fueris
ad illam, obviabit tibi quasi
mater honorificata. Contemp-
tus oblita sui ruet in au-
xilium et amplexum tuum,
gaudens quia perdiderat
et inventus, qui mortuus
fueras vivus. Sed in quo,
in quibus lesa, in quo contempsit,
audi in eo procul dubio quod
te que sinu suo lacte
nutriendum in suo fovere
perit, ante tempus ablactasti,
cum optimum lactis dulcedinem
nunquam posses esse in salute
tam leviter tam celeriter
exsufflasti. O puer insi-
pienter senior quam etate,
quis te fascinavit a bene
incepto itinere tam cito
descendere? Avunculus inquis

Sicut adam quoddam uxorem
uxor serpentem ad corrupta
dis corruptiones eius in pectus
procedebant. Utique tamen
culpe sue dignam accepit
sententiam. Volo de causa accu
ses: nolo te pellem excu
ses inculpabilem. Cum eius
illius culpa tua non excu
sat. Quid nam ille fecit.
Nunquid te rapuit? Nunquid
vim intulit? Rogavit non
ligavit blandiendo attra
xit non violenter traxit. Numquid
te compellebat blandienti
credere assentire attrahenti
Ille quidem non dico relinqueret
bonum meum si te qui suus
eras requirebat. Si agnum
de grege vitulum de ar
mento tuo perditum requireret
et nemo culparet te quod
in illis omnibus vel vitulis
apud eum plus est adeptus
Si repetit quis inde miretur
Nunquid non usurpat sibi
illam de qua dicitur. Si quis
abstulerit tua ne repetas
Repetebat ergo proprium quod proprium
adhuc retinebat. At
tu qui iam scelus [illegible]
scelerem sequi debebas:
Fugit ovis tremebunda
veniente lupo abscondit
se columba trementis acci
pitre viso de caverna
sua. Quis esuriens [illegible]
non audet ambulante
catto. Et tu quid videbas
furem currebas cum eo
Nunquid aliud quam furem

dixim(us) quam priorem corpori
[illegible] [illegible] a [illegible]
[illegible] non dubitaverat. Vo
lebam si possem illum ex
corde dissimulare ne odio
et illum fructum [illegible]
devitare. Sed non potui. Fa
teor [illegible] fuisse [illegible]
toties qui [illegible] restiti
tisse. Nam [illegible]
non retinet [illegible] quam pe
licet quoque [illegible] effundit
Non [illegible] culpatur [illegible]
[illegible] sermocinem po
[illegible] [illegible] voluit
Sed [illegible] non valuit
[illegible] nepoti tuo cogito
[illegible] multo restitit
Sed quid nocuit. Immo
plurimum [illegible] destitit
[illegible] tandem [illegible]
[illegible] apprehensione. Heu
quo te vicit qui illum
vincere non potuit. Aut
quo qui te vicit ab illo
superatus est. Nam te
fortior ille. Nunquid pru
dentior. Certe qui auctor
utriusque noverat. Bernardus
[illegible] [illegible] Aut [illegible]
quam ventum est ad bella
[illegible] indicat [illegible]
[illegible] indicium [illegible]
pudor [illegible] fugit qui
[illegible] ubi fortiter vincit
qui inferior [illegible]
Sed quid dicitur [illegible]
[illegible] qui [illegible]
[illegible] [illegible] nepotes
suos ut [illegible] ad
inferos [illegible] vocat

metrum unius nos Avunculus
revoluto metrum assumpsit
invitus si iam xps ei non
insistat et dicat Nunc
eius volui congregare nepo
tes tuos quemadmodum
congregat pullos suos et noluisti Ecce
relinquetur domus tua deserta
Cristus dicit Sinite parvulos
ad me venire talium est
enim regnum celorum Avun
culus dicit Sinite nepo
tes meos ut ardeant
mecum Cristus dicit Mei sunt
quia eos mihi finire Sed
oppositum inquit Avunculus
eos mecum perire Cristus
dicit Mei sunt ego illos re
demi Sed ego inquit Avun
culus eos nutrivi Tu quidem
aut xpe eos nutristi sed
meo pane non tuo Ego vero
redemi non sanguine suo
sed meo Sic carnalis
Avunculus qui peccatorum suorum
in nepotibus certat eiusque
dum bonis terrenis onerat
sterilibus celestibus exheredat
dat Cristus tum non reprimat
arbitrium et si suos quos
fecit et redemit sanguine
suo ad se venientes colligent
ingenio quod ante pungerunt
et eum qui venit
ad me non eiciam foras
Fulconi primum pulsanti
letus apparuit letis amplexibus
letum excepit Et
plura De homine comitum
humanum hominem indutum
et quod solo ysitet Bonum
odor bonorum virtutum nominatis cer

tum inquam diffusa per vere
ad aures Avunculi Quod
quo fiebat carnalis indignatus
qui carnis quam infecerat
quam carnaliter amabat
solatium perdebat Et si aliis
illa fuit odor mortis ad
mortem Tunc Ecce animalis
homo non percipit ea que
sunt spiritus Stultitia enim illi
videtur Nam si xpo spem haberet
non tam dereinque doleret
quam de spiritu gaudet Sed ex
tremum non que sursum
sunt sapiebat turbatus est
et certis aliquantulum verbis volebat
Quasi audio De aquilla pre
tendi Sed quid debet nescire
quid quod absque meo consilio
absque mea voluntate fecit
Quod inquit loco quo justi
que ro ut que conteris
intraverunt suscepi alimus
sicut adulto Vera tempus
appropinquavit heu vite
mee reliquum compendium
eius meriore quia me de
seruit baculus senectutis
mee Heu michi si hac
nocte competit ad mea
que penam cum eius consilio
in hoc Oues mee fetose
in egressibus suis Bones
mei crassi cum remanere
bunt Per quam pecora domus
argentea vasa et aurea
cum eius Divicies congregatas
ac constructores ecclesie multi
honores acquisiui Et si
reliquos bene non licebat
spem cum in filios tenebat
Quid igitur faciam Post illud
tot et tanta pericla eidem quod

sine illo heream perdito ha
beam. Cum potius et istum
retinebo et illud revoca
bo si possum. Sed quod
factum est. auditum est. Sed
fieri non potest non fieri. Sed
auditum est non potest celari.
Stulto tamen nunc est vigilans
si venit ad seculum notabilis
erit et infamis. Sed tolle
nebulas et hoc audi de illo
quam vivere sine illo. Cedat
ergo nunc honestas utilitati
pudor necessitati. Malo non
parere patri verecundie quam insu
perabili subiacere penurie. Accu
estres itaque consilio carnis
prioris oblitus et legis tuque
leo pater ad predam. Et sic
lectica repleta tabulis impi
cus et iugiter sine non vectus
sororem irrupit habitaculum
in quo thesaurum suum reper
absconderat ad [illegible]
longinquo. Postmodum ad
monasterium consortio angelorum
venit ac flagitat sibi reddi
nepotem suum / querit ac cla
mitat [illegible] in insule. Sed
ab illo relicto vero redamante
ac dicente Quid agis miser.
Quid furis. Quid me persequeris.
Non sufficit tibi quod tua auda
tia que exemplo multorum in
clitas tulerat / si non ac hinc
ausu sacrilego de manu me
a tolleres. Non times tu iu
dicium futurum. Ah contempnis
tu timorem meum. Cum hoc
feceris. Cum [illegible] indicis
a terribili [illegible] et ei qui
aufert spiritum principum. Supra
ne reddi ad terrorem tuum memo

rie novissima tua et non
peccabis. Memorare que tua
verba et utilia timebis. Et tu
puer inquit si assenseris
si acquieveris morte mo
rieris. Memento uxoris loth
de Sodoma que de excepte
est de credidit sed in via mu
tate / quia retro respexit
perfecte in exemplo quod non debe
bit retro respicere qui iam
manum ad aratrum misit. Au
riculas tuas [illegible]
tuas / qui iam perdidit [illegible]
Verba oris eius iniquitas
et dolus. Noli intelligere
fili mi ut male agas. Noli
intendere in vanitates et
insanias falsas. Ecce in via
qua ambulabas absconderunt
laqueos. tetendit rete.
Molliti sunt sermones eius
super oleum. et ipsi sunt iacula
Vide fili mi ne capiaris
a labiis iniquis et a lingua
dolosa. Confige carnes
tuas domini amor / ne te de
cipiat carnalis amor. Bla
ditur. sed sub lingua eius
labor et dolor. Lacrimatur.
sed insidiatur. Insidiatur ut
rapiat pauperem. Rapere
pauperem dum attrahit eum
Cave inquit fili mi ne
acquiescas carni et sangui
ni. Nam gladius illecebris
devorant carnes. Sperne
blandimenta contempne promis
siones. Promittit magna
sed ego maiora. Offert
plurima. sed ego plurima
promitto quod pretereunt cele
stia pro perituris et in aliquam
oz te solue. vo. tu. q. distec.

labia tua iuste exigitur
ad solvendum. qui non co
gitur ad vovendum. Vota enim si
pulsantes non repulsi, tan
tum intrantes non compulsi. Non
licet ergo dimittere quod sponte
promisisti. Non enim praestabas requi
rere quod prece dimisisti. Cum
utriusque vestrum primo publico ut
et salubri consilio. Tu
nequit ad appetitum secu
larem ne reducas ad seculum.
Quia si reduxeris seduces, quia
apostotare facis. Tu regu
laris seculum ne sequaris.
Quia si illum sequeris ubi me
reliqueris. cum de te ipso
in iniuriam facis. Tu si se
duxeris aliam post mortem
suam dico mee te constitues
inimicum. Qui enim non collig
it mecum dispergit. Multo ma
gis qui collectos dispergit.
Tu vero si ei consentis a me
dissentis. Quoniam qui non est
mecum contra me est. Multo
magis qui mecum fuit si
me deserit contra me est. Tu
si fueris primum qui
ad me venit seductor et sa
crilegus iudicaris. Tu vero
si quod edificaveras iterum
destruis prevaricatorem te
constituis. Ambos vos pro certo
iudicio meo puto ambos
assentire assistere tribunali
meo. Alter de sua prevaricatione
alter de alterius seductione
iudicabitur. Et unde alter
in iniquitate sua morietur
inde morientis sanguis
de manu alterius requiretur.
Hec et hiis similia / verbis teste

conscientia / verbis voce invisibili
sed terribili intonabas hiis
sanctis monitis audientium
mentes pie terrendo pulsa
bas. Quorum ad hec non tunc
timendo non respicit nisi
qui more aspidis surde et
obdurantis aures suas voce
venefici incantantis precipiens
ut non audiret / aut se dis
simularet audire / sed iusti
ciam parte vel minus longius
protinus [illegible] Quid dicam indi
loquium rem silencio dignam.
Cur tibi commentibus ad vi
ambiguum dum pudenda
revelare timemus. Dicit
tibi tuus pudor. Ut quid me
pudeat scribere quod illos non
puduit facere / sed pudeat
audire quod impudenter
egerunt. Non pigeat audire
emendare quod libenter egerunt.
Proh dolor neutrum illorum
revocare potuit. Aut illud
a seductione timor et inde
aut hunc a prevaricatione pu
dor et professio. Quid plura
Verba propositionis [illegible]
lugubri dolore. Concepit
dolorem et peperit iniquitatem.
Subiunxit prius quibus re
iterum canis ad vomitum /
cerca vidu suum recepit aliquando
quam melius habebat amis
sum. Sic lugdunum olim
studio prelati et industria pro
dederunt eiusdem decani nepote
suo canonicum quem bene
perdiderunt male receperunt.
Sic ille sub [illegible] beato Augu
stino. per [illegible] iste sed
benedicto subripuit [illegible]
ordinacionem suo [illegible] effic[illegible]

quod tuo periculo putetur. O quam
pulchre res seipsum seculum
puer religiosus adesse tra-
hebat et sic vincit utrisque quod
religiosum secularis ad se tra-
hebat inique victus est utrisque
O serve infelicem O avun-
culum crudelem qui iam
decrepitus statim moritu-
rus nepotis animam perire
fecit quod ut pectore prono
hereditatem xpi sorte
privaret que ut pectore
prono ut dixi heredem
Sed qui sibi nepotem tuum
bonum habent in suis
facultatibus heredem successorem
cum propinquitatibus intere-
sunt. Sed quid adhuc de
decanis vestris, magistris pro-
vincie, qui principatum me-
ruerunt in ecclesiis. Claves
sancte tenent, primas cathe-
dras in conventibus possidentes.
Adsciscunt ipsi qualiter reditos
inducunt, fugitivos revo-
cent, revocatos si ita vo-
luerint iterum effugient,
dispersos colligant, collectos
dispergunt. Quid ad me. Fa-
teor aliquantum in illos prop-
ter insolito modo nostre
professionis excessi dum tua tempo-
raliare de illis verecundie
spargere culpa. Obmitto quod
illos nec non tam repre-
hensioni quam reprehensori iuste
indigebunt. Non tamen de ipsis
contentiones cogitet, quod in
despicientiam calumpnientur.
Non enim principem sed pu-
erum obmittere suscepi

necessitas indignationis non no-
vit verecundiam. Nisi forte et
tu super non malicia prudens
adversum invicem calumpnieris
et dicas. Quid in et ipse.
Quid ad illud de pectore meo
nunc et ego sum monachus.
Et ad hec fateor quod videar
non mihi nisi quod confisus sum ad
deterius quam nunc tradidi
ingeniti mansuetudine
tuam dedi cantare qua etiam
puto esse commisisse me
lenem. Cum zelo charitatis
tue excessus nisi tamen tue
inefficacie compassus sed. quibus
super modum et morem
meum de te non meo me
intromiserim. Quibus lapsus
tuus ac miserabilis casus
provocat me ut hec perscri-
berem. Et cum tocius amoris
tue me videas angere
sicut vel brevissimas aliqui-
bus misisse. Non quod ceteros
omnes sanctos putaverim de
me meis reprehensione dignos
inveniam. Cur ergo magis
singulariter me reprehendis
tu et in aliis videas quod
forsitan istius reprehendere
possis. Ad quod ego propter sin-
gularitatem cuius tui. Propter
inanitate peto tui prosequi
et si plerisque prodite vivunt
et si inordinati et indisci-
plinati sed non dum tunc
bibunt aut disciplina
professi sunt. Sicut quidem peccat
tribes. sed non per intento
res. Cum vere quantumlibet iuste
quantulibet modeste homo

vinitas / si triste si sobrie si
omnino religiose te geras / deo
tamen non est cum accepta tua
religio. que deturpat voti
prevaricatio. Ideo time ne
te tuis coetaneis comparans
a quibus professio separat vel
respectu secularium dictat
forte paulo communior contine-
tia blandiaris / cum tibi
deus dicat Utinam te calli-
dum aut frigidum invenis-
sem. hic audiat apostolus. quia
nunquam deo tepidus placebit
sint quales illi sunt frigidi
ees. Illos utique deus patienter
expectat de frigore quoque
ad calorem perfice. Te vero
indignatum abiurit de caloris
intepore defecisse. Et quia
tepidum te invenit incipiat
te inquit evomere de ore
meo. Et merito quia tu ad
vomitum redisti eius quem
evomuisti. Heu quomodo spiri-
tum tuum fastidis. De prosper-
pta est mel et lac sub lingua
eius / quis de te tam dulci num-
quam parcat / sed tu gusta-
sti quam dulcis est deus. Aut etc
non deum gustasti et nescis
quem sapit etc. Ideoque non ap-
petis incorruptum. Aut si
gustasti et dulce non sapu-
it / sanum non habuisti pala-
tum. Ipse quippe est dei sapientia
que ait Qui comedit me
adhuc esuriet / et qui bibit
me adhuc sitiet. Ergo
quid potest esurire vel sitire
spiritum plenum cottidie reliquis
potorum. Non potest bibere p'

calicem dei et calicem demo-
niorum. Calix demoniorum
superbia est. Calix demoniorum
detractio et invidia est. Calix
demoniorum crapula et ebrie-
tas / que cum impleverint men-
tem ventrem. Vel mente tua
vel virtute non inveniunt locum.
Non mireris quod dico Apo-
stoli tui non patere inebriati
ab ubertate domus dei. Cur
inquis. Quia domus deli-
ciarum est. Quo ignis et
aqua simul esse non possunt. Sic
spirituales et carnales delicie
in eodem se non patiuntur. Ubi
crapula ructuntur inter
pocula sensent etc. Huma-
na dulciora sunt mel et
favum mihi prudentie non dignum
Ubi curiositas tuorum dumptis
Ubi diversas suppellectilis dis-
color varietas oculos pascit
post et ventre celestis panis
ieiunia desunt mentem. Et a
letare iuvenis in adolescen-
tia / ut decedente post ea
etate temporali leticia succedat
que te absorbeat eterna t-
stitia. Ergo absit hoc ab a-
dolescentulo tuo auditu-
ris amico suo Cui porrige
dispe dat deus vinum per cor-
labia dolosa. Cui tibi te
complura donare / qui dicunt tibi
cottidie euge euge consul-
tam tuam. Hii sunt cum quibus
habitas este prava eloquia /
adolescentes bonos mores
corrumpunt. Sed quomodo dicunt
cornibus de medio corum. Quid
facis in urbe / qui claustrum
elegeras. Et tibi cum seculo
qui seculum spreveras. Cimes

cecidentur tibi in preclaris et tu opibus inflas tuis Si vis scire sit et hec et illa divitis respondet Memento fili quia recepisti bona in vita tua Recepisti divitias non rapuisti nec ergo de hoc tibi frustra blandiaris quod tuis contentus aliena non rapias Verum tu que sunt illa tua Beneficia ecclesie Sed decima pueris admissis Vadis ad ecclesias hora chori nocturnis diurnis et frequentibus Non sic fuit sic ecclesie prebenda gratis non accipitur Dignum est ut qui altario servit de altario vivat Concedit ergo tibi ut si bene deservis de altario vivas Non autem ut de altario superbias ut inde tibi compares frena aurea sellas depictas calcaria deargentata et deaurata varia grisea et pellicea a collo et manibus ornatu purpureo distincta Denique quod preter necessarium victum et simplicem vestimentum de altario retinebis tuum non est sacrilegium et rapina Orabat quidam sapiens tantum victum sibi tribui necessarium non ~~superfluum~~ superfluum Habentes ait apostolus victum et vestitum non victum et ornatum Et quidam alius sanctus Si dederit mihi inquit dominus panem ad manducandum et vestimentum quo operiar Non quo ornar Sint ergo contenti simplicibus vestimentis quibus operiamur non quibus lasciviamur non quibus

superbiamus pro quibus mulierculis vel similiter placere studeamus Sed hec sunt in quibus tu quibus scripto si non facio quod ceteri de singularitate notabor Postea exi inquis de medio corporis aut in urbe notabiliter vivas aut exilio peras aliorum Quid agis in urbe delicate miles Commilitones tui quos fugiens deseruisti pugnant et vincunt pulsant et intrant celum rapiunt et regnant et tu sedes super ambulatorem tuum indutus purpura et bysso circuis plateas et vicos perambulas hec sunt pacis ornamenta non belli munimenta Cum dicis pax et non est pax Purpura non expulit libidinem Non avaritiam non superbiam repellit Et si qua sunt alia ignea Nam infula non extinguit Denique quod magis metuimus febrem non prohibet mortem non arcet Ubi sunt arma bellica Ubi scutum fidei Ubi galea salutis Ubi patientia longa Quid trepidas Plures sunt nobiscum quam cum illis Sume arma resume vires Dum adhuc plus durant adsunt angeli spectatores et protectores Adest ipse dominus adiutor et susceptor qui docet manus tuas ad prelium et digitos tuos ad bellum Procedamus in adiutorium suum ne forte sine nobis pugnant et sine nobis vincunt sine nobis ingrediantur

nouissime tandem fatue clau
sa ianua sero pulsantibus
dicitur nobis respondetur
amen dico vobis nescio
vos Instat queso te plus
sciri et fac te plus vide
re ne tue nescitus ad
gloriam. sciaris autem ad poe
Si te christus cognoscat in
bello recognoscat in celo
et sic promisit manifestabit
tibi se ipsum Si tu et tu
penitendo resipiscendo
talem te exhibueris vt
cum fiducia dicere possis
Tunc cognoscam sicut et
cognitus sum Iterum inter
tam amenitatibus vestiendo
tam adolescentie pulsantur
sufficiat iam tamen et [illegible]
cibus pro diuina pulsan
da et precibus que adiectus.
uinceres inuentandum vel patrem
mollitiem inueniret confido
de ipso quatinus nos de ipso
letificabit

Sola causa qua liceat
parentibus non obedire
deus est ipse enim ait Qui
amat patrem aut matrem
plus quam me non est me di
gnus Si me vere ut bonum
ut pii parentes diligitis si
verum et fidelem ergo filium
perfecte licetis quod me patri
bonum deo placere [illegible]
inquietatis et dubie sinito

tui seruire regnare et ret
he [illegible] Vere nunc co
gnosco quia inimici hominis
domestici eius In hoc vobis
obedire non debeo in hoc
vos non cognosco parentes
sed hostes Si diligeretis
me gauderetis vtique quia
vado ad patrem meum altis
simum ymmo vniuersorum patrem
Alioquin Quid mihi et vobis
Quid a vobis habeo nisi peccatum
et miseriam hoc solum quod
gesto corruptibile corpus
de vestro me habere fateor et
agnosco Vere sufficiat vobis
quod me in hanc seculi miseriam
miseri miserum induxistis
quod in peccato vero peccatores
peccatorem genuistis quod et
in peccato natum de peccato nutristis
Nisi et iuuando in inanem
gloriam concupiscentia ab eo
qui non vult liberare filium
in supplicio gehenne fuistis O
durum patrem o crudelem matrem
O parentes crudeles et impi
os ymmo non parentes sed
peremptores quorum dolor
salus pignoris quorum consolatio
lacio mors filii est Qui me
malunt perire cum eis quam
regnare sine eis Qui me
rursus ad naufragium
vnde tandem nudus euasi
rursus ad ignem vnde vix
semiustus exiui rursus
ad latrones a quibus semi
uiuus relictus sum sed
misericorditer samaritano ca
aliquantulum conualui reuocare
conantur et [illegible] per
iam rapto celo triumphante
quod non in me glorior sed

in eo qui vivit, videlicet ab
ipso iam introitu glorie
triumphum tamen ad dolorem
tuum, triumphum sacrum ad
luctum reducere molimur.
Mira abusio. Domus
ardet igne atque confugi
enti prohibetur egredi, eva
denti suadetur regredi, et his
abstrahis quem in incendio posu
isset, et obstinatissima demen
tia ac dementissima obsti
natione fugere [illegible] nolui.
[illegible] si vos contemp
nitis morte vivum, tur
cis appetitis meam. Si igitur
negligitis salutem vivum,
quam [illegible] est persequi
meam, quare vos non po
tius secum me fugientem
non illo ardeatis? Ah hoc
est vera caritas [illegible], si
me estis [illegible], et hoc
solum timetis ne soli per
tis ardens ardentibus.
Quod solamen prius potest
esse inter consolacionem dap
natis [illegible] habere sue dap
nacionis? Quod vere in malo
morientibus, alios videre
morientes. Pro hoc michi
persuadet dives ille, qui
in tormentis desperatus de sua
liberacione rogabat nun
tiari fratribus suis ne et ipsi
venirent in locum eundem
tormentorum, timens procul
dubio corporis cruciatum
augeri suum. Quod ergo?
Ibo et consolabor lugentem
matrem meam, mei ad tempus
visitacione, ut mecum [illegible]
lugentem me et ipsam sine
consolacione. Ibo inquam

satisfaciam pie meo in
secuti per vicem ad tempus ab
sentiam consolandus, et ipse
ad tempus decens [illegible] ut
per modicum et quietis [illegible]
et utique paulatim incompo
rabili de solemni [illegible] Ah
potius ego [illegible] apostoli non ac
quiescam [illegible] et sanguini.
In voce audivi dicentis:
Dimitte mortuos sepel
lire mortuos, et delectabor
cum David: Renuit consolari
anima mea. Et tu femina
dicens homo non [illegible]
[illegible]. Quid enim? Si
nos sedentes in [illegible]
celestibus [illegible]
[illegible] michi, et [illegible]
[illegible] blanditur consolacio
[illegible]. Gustato spiritu necesse
est desipere [illegible], afferunt
celestia [illegible] non [illegible]
[illegible] infiniti fastidio
sunt [illegible]. Desinite pa
rentes mei, desinite et vos
[illegible] plorando affligere
et me [illegible] inquietudo
[illegible]. Ne si adiecitis ul
terius [illegible], plus
me cogitis elongare quam
ad vos venire. Si autem
dimittitis, clarum valle
[illegible] non dimittam
hec requies mea in seculum
seculi; hic habitabo quoniam elegi
eam. Ibi [illegible] atque [illegible]
[illegible] ambo ibi et
[illegible] assiduus quod et vobis
[illegible] impetrabo si pote
ro, ut quos [illegible] amore
hoc modico tempore [illegible]
separavit, in alio seculo felici

et inseparabili societate in
cuius atque unicum per
omnia secula seculorum Amen

Modestie quidem vestre
erat obedientes fratres super
querimonia vestra
prius nostram satisfactionem expectare
vos esse debere et absque
infestatione quiescere. Ex
qua prioribus malis peiora
[illegible] imposuistis et rursus
nobis in maiorem scandala
misistis, que absit ut ge-
-nerent scandalum ut vota ge-
-minaverint in nobis nec tamen
non respondebo culpa que
non est cognoscere videamur
hoc scandalo adeo que premat
obviare veniat videmus
hoc totum nostra culpa est
contumeliam estimamus. Hec
gaudiis illa iniuria quam vobis
fecimus quod monachum solum
peregrinum pauperem inhabi-
-lem ac suo periculum fugi-
-entem, salutem suam sollicite
querentem, pulsantem suppliciter
suscepimus. Seu quod talem
tali susceptum denuo non
eicimus. Ut quod edificavimus
iterum destruentes prevarica-
-tores nos constituimus, sum
glie (?). Sic canonum et ipse
naturalis legis transgressores
iudicium opposite eius con-
-vinci et a nobis excommunicatum

nobis sociare presumpsimus
quod utique ab abbate vestro noluimus
Sed de excommunicatione quidem
videbimus cum vos nobis
satisfeceritis pro nobis. Fratres
procul dubio prius a nobis
fuisse receptum quam a vobis
excommunicatum. Cum autem prius
susceptus, dum tamen regulariter
fuit presto non iam ut prius
sed in unum vere maledictionis
[illegible] intorsistis, ipsi vere
suscepto sit vobis videntibus.
Restat ergo scire quid et hoc
tamen querentur ut nos ar-
-ripuerabiliter susceptum fuerit
et vos quidem qui de ignoto
monasterio monachum regulariter
posse suscipi non negatis
sed nobis notum esse contenditis.
Negamus et vos credatis
Verum si non creditis simpliciter
negantibus credite vel iuran-
-tibus in veritate que deus est
vobis dicimus. Nec novimus
vos nec vestrum ignotorem
scripta suscepimus ad ignotos
rescripsimus. Scimus
quidem stimulatores et inquie-
-tatores vestros, sed ne dum
stimulatores et inquietatores
agnovimus. Vos tamen ad quid
tendendo nos de simulata ig-
-norantia invictissimi argu-
-mento induxistis, ne posse
videlicet ignotos esse nobis
quorum et abbatis scilicet et ipsius
monasterii nomine minus possu-
-mus quid mox ut rerum voca-
-bula scimus esse rebus ipsis non
minimum multum ergo valet in
Michaelis Gabrielis et
Raphaelis nomina nosse qui
ex solo auditu vocabulorum

ee de corpore beatorum quidem cogitatione beatus sum. Verum mediocris ingenii profectu quia dicta ab apostolo paradisum et tercium celum nominatur, sed et non raptus cum apostolo solus cum nominibus secreta celestia cognovi et audivi verba que non licet homini loqui. Stultus ego qui iam senex nomen dei mei nescio quod adhuc superfluo gemitu cotidie suspiria suspirans et dicens cum psalmista: Vultum tuum domine requiram. Et illud: quando veniam et apparebo ante faciem dei. Et: ostende faciem tuam et salvi erimus. Sed quis quod nobis facimus quod nobis fieri nolumus, hoc nos utique nolle putatis, ut quibus [illegible] monstro discedentibus in doctrinis in alio suscipiatur. Verum obpinionis nobis sunt nobis salutare posset. Si quibus deinceps diebus ad vos maioris perfectionis gratia et arctioris vite desiderio [illegible] Non solum non tamen si ei in tali studio consuletis, sed et multum precamur ut hi fratres ne offensos nos sentiant, sed valde in hoc adiutores esse fatebimur. Regratiandum quod de vobis audivimus vero assensu primo missi sunt Ab quam diu apud vos in medicinali arte scolaribus defuisse nemo qui hoc dixit falsitatis arguitur. Si mentitur et nescimus ipse viderit. Sed hoc scimus quia sine periculo ut vos fatemini sine periculo nos ut ipse

testatur in magno interim periculo fuit. Dicebat vero ita incipiens qui se periclitanti non succurreret si posset non consuleret si nosset. Accedente sicut asserit non compulsus obediencia, sed proprio questus cupiditate ac vagandi curiositate hac illac ut videbis artem suam distrahebat quod causa potuit quod a vobis discessit. At quia iam tandem [illegible] pastoralibus dispone non ei licebat quod cum licuerit. Cur igitur tum apud nos esset eum tempore ad persuadendum de redditu permisistis ei quiete in claustro, nisi quia hoc velle hominem nonnatis hoc quem esse meminerit. At ille in accepto inter alienos quod non potuit inter suos, ne certa pericula deseret, tenuit quod iam fruebatur pacem quod secum sibi offerebatur. Desinite itaque de parte fratris sollicitari. Desino non valde necesse et vos sollicitos esse, nisi forte quod absit, que vestra sunt non que ihesu Christi queratis et magis virum de illo solacium quam eius salute diligatis. Nam cum semper apud nos gyronagus fuisset et ut scribitis contra suum propositum et abbatis imperium [illegible] usus quod de arte sua conquirebat dependeret, gaudeat qui eum diligit quod apud nos deo inserviens salutem sit. Testimonium ei perhibemus [illegible]

vagatur / sed quiete perseve
nimus in claustro pauper
ut pauperes sine querela
vixit. Primam fidem quam
apud vos promisit. sed non
tenuit. Verbum irritum ut
dicatis facietis. sed potius inte
gram custodietis. more
utique suspicione sine causa
se se fallit qui confidit de
loci stabilitate. Rogamus
vos fratres ut quiescant iam
indignationes vestre et desinant
inquietationes vestre. Sin autem
facite quod vultis scribite ut
vultis caritas omnia suffert
omnia sustinet. Vera autem
dictum est ego vos iam vos
pure diligere. tenent sus
picione simulant dole

Domino R. priori Flamin[…]
Cistercienses fratres qui in Clam
valle sunt salutem. Literis lec
tis vestris venerunt nuper ipse
quedam monachum qui apud
nos 3 constitutum esse conqueritur
de qua vera causa nostri
contristati sumus timentes ne
illa sit tristicia de qua qui
busdam dicebat apostolus
Contristati enim estis secundum
deum. Nam si scivissemus de
eo non utique adeo vos com
movisset ut nos. Et si vos
ignotos fratres tamen viros et
si placet amicos quos non
vidimus ut putetis vos convene
rimus nec absentes scripto

pronomen ille hac prima vi
te tam solito. tam acter
itinere cetis quantum ut se
bilis fecimus. Nos sustine
primus, minime nisi cum toto
vobis restitueremus. Porro
nobis de regula. De noto
monasterio monachum non susci
piemus consensu sive literis
vestris non esse ignotum.
Sed quid si pluribus notum
sit nobis ignotum fuit. Et
si enim sit vera vestra ipsa po
nam religionis vite se
adeo fama effundit ut ex
Rome etiam vite habitum
noticia. Vos tamen qui multum
utique etiam. Romanum positi
sumus nescio quo pacto
ita preterit ut nec quidem primi
vestri sive abbatis nec monachorum
nec ipsius vite habitationis
nec religionis ac conversationis
utique ad hoc tempus ullam tem
pus noticiam habuerimus.
Sed nec aliquam aliquando men
cionem nobis de vobis factam
fuisse meminimus. Verum tamen
mirandum quia et multis
terre spaciis et diversis pro
vinciis et dissimilibus lin
guis admodum distamus
Verum solo charitatibus ipsis.
sed et coloribus eiusdem habitus
spiritu non degeneres putamus
aut non decurrit nostris mon
stris. sed tamen de vobis nostris
monachos suscipere
prohibemus. Alioquin eam ullam
monasteriis sit quod alienum non
tam non sit ullum nobis
relinquitur de quo quibus regulam

suscipiat. Quo quo illud
implebit quod aposto[lo] dicitur
to uel recepit uel promittit
peccatum videlicet monachum
non solum debere suscipi
ad hortandum pro hospite
quanto tempore cupit, sed etiam
incitandum similiter suadere
ad manendum omni tempore
Christus tamen nos erga eum
sequimur. Nam cum veniret
suscipi se a nobis humiliter
postularet. Primo quidem
repulsus, deinde admo
nitus est ut ad certam sine
rediret. Sed ille non sequen
es tres inviarum nobis
hiemem se sustulit. Ubi cum
se ferme mensibus illam
mutilam professus est nimium
compete habuit. Sed cum
sibi futurum non cedet quod si
degeret, primum repulsam
adeptus est, prius a nobis
recepisse non credebat. Rogantibus
nobis admonuerat eum
de reditu eius tamen abcopie
distessionibus inquirentibus
abbas inquit meus non
habebat me monachum sed
medicum. Cogebat semel
primo ipse fingebat pro me
non deo sed sibi cum huc se
tulerit malivolentiam in
curet principem medici me
compellebat, ceterum tyrannus
precepto illius extorquentibus,
quid aut mee periculo eius si
nunc primum me valde
suggestissem, nec professus esse.
Mortalium tandem superne
eius vero compulso fretus
fugio meam damnationem
non congregationis perditionem
non religionis. Consulite
saltem queso apparate
pulsanti. Cum nos vide
rentes constanciam et nullam con
eius calumpniam, amminus
insistimus probamus suscep
tum. Astringi postque probatum
tenemus professum. Ut intra
compulimus, nec contra roge
Remanebis si eius exierimus ad
nos ut ipse asserit non re
diret, sed magis se ad hunc
a vobis elongaret. Desi
nite ergo desinite fratres tamen
videbitis in loxios lacessere
in iniuriis et cassis scriptoribus
inquietare, quia nec ma
ioribus est minimis quam vo
tum potius ut vobis in
quod venerit et videamus
Sed minus oportet quam in
monachum tenemus quem
regulariter suscepisse nos
credimus

Quentis autem consilium
Vir illustris an vole
ntibus vos primone ad
separatum acquiescere debe
atis. Cum sit hoc mortalium
diffinire presumat? quis
forsitan vocat, quis aude
at dissuadere. Forte non
vos eum appropinquare con
sulat. Vere vero vocato di
sit, an non sit, quis scire
possit, excepto spiritu qui
scrutatur et alta dei. Vel si
cui revelaverit ipse. Angel
quis dubium reddit consilium
illa in litteris verbis similibus
vel terribilibus confessio, spiritu vitam
verum tamen gerunt et ut

credo non nisi vac

credo nō nisi veniat ac
cipitis Nec enim negandum
est huiuscemodi vitā esse
indignam/ tam sacri digni
tate ministerij Et rursum nō
immerito ut ex regione tenebra
rum et nos idipsum metuimus
si ob malum conscientie d'gnisso
sue talento non faciat lucri
nisi quidem alio forte nego
ciandi gratie Et si nunc copio
se magis tu sermone fructi
ficare posset hoc eo fratre
or sit cum vobis ut michi
loqui debeo quod sentio hoc
vero magis considerans in
quo venimus persistimus tamen
in tamen nullum metuerent.
prime temporibus pro quod ut tamen
huiuscemodi periculosissimus
transitus fiat Est quidem
temporibus ordo requirit ut prius
spiam qui aliquibus curare
studeat consciencie Primus qui
pe pietatis gradus est de pro
prio tum est miserere anime tue
placens deo Et hoc quod ad
miserendum proximo vero
iam finite caritatis ordinata
procedit quippe que ad pro
prium mentis suum amare
precipit Quid si in hoc modo
quod vos hactenus ipse amas
tis/ et vobis quam tedos
amatur estis. malo quam
ego vobis non quam tibi qui
sic diligi Sed ante vos pro
amare didicistis et in
forsitan amare sentietis
quam si sua acre let gratie
vobis et multiplicet inutiliter
Et sit ad restituendum immo

contra efficacior velocior
clementia qui dextera prima
Tribus siquidem tamen non impu
tavit dominus peccatum Nam quis
accipiabit ad illum electi
dei Deus qui iustificat. quibus est
qui condempnet. hoc salutis
compendium sentibus ille latro
consecutus est uno eodemque die
simul et confessus latebra
et introductus in gloriam
beatum eius contentus per orte crucis
ad transcendendum de regione dis
similitudinibus instantium vi
ventium et delicto fecit in
paradisum voluptatis hoc
subitum pietatis remedium
recepit illa felix peccatrix
cum repente ubi supra
bundaverat delicta hu[?]ac
cepit et gratia absque multo
prius labore dimissa sunt
ei peccata multa quoniam dilexit
multum et iuste meruit
accipe latitudine caritatis
que ut scriptum est cooperit
multitudinem peccatorum hoc et
ille publicanus dum in mensa
stetit telearium potentissime
bonitatis perversus beneficium
prius meruit quam intenderit
ritus Sed aliud est telez
adipisci veniam peccatorum
Et aliud de pubs scelenibus
mox ad infulas provehi
dignitatis Video tamen matheum
de theolonio ad apostolatus
culmen assumptum Sed hic
nusquam conturbat quod non
prius audierit cum ceteris
apostolis Ite in orbem universum
predicate evangelium omni crea
ture qui egerit primam multo

tpe ac labore strepido dum
quotiens ierit presumens
ti eo interpretacionibus supers
Sed et si occurrit de Ambro
sio qui de tribunalibus
ad sacerdotium raptus fuerit
Non me vere confortat. Cum
a puero iudam in mundo
duxerit vitam / et se etiam
fuga et latibulis latebris
multis dissimulacionum mo
dis declinare conatus sit. Et
de Paulo quod fuit repente
paulus / vas electionis
repente doctor gentium
in exemplum adducitur. / hec exem
pli euacuat similitudine
quod ille ideo invitus consecutus
sit quia ignoravit ipso
tempore perdurans manens in
crudelitate. Atque si tale exemplum
quomodo bonum et utile factum
fuisse agnoscitur de quo di
ci veraciter possit. hec est
mutacio dextere excelsi. non
tamen exemplum sed miraculum
asserere debeat. Licet interim
aliter ad id quod quamlibet suppe
sine nimis sufficiat. Non
enim possumus vi[?] rectius non
sumus etiam perficere similiter.
Sic coniunge ergo querenti re
ubi non sit. Sermo apphetari
Consilium accipere quemquam
est. Nunquam enim deluto lapidem
quempiam habere potestis
Unum tamen est quod amico ab
sque periculo et nec[?] sine
fructu impendere possumus
licet vz. per hac re adderem
oracionis qualecumque suffra
gium / deo quoque relinquentes pre
quod ignoramus secretum

consilii ipsum supplici devotione
et devota supplicatione po[s]t
uimus ut in vobis et de vobis
operetur quod et se deceat
et vobis expediat. Hec tis
aut domnum Norbertum quem
melius putem / presens de tali
bus interrogare potestis.
Nam tanto vir ille in divinis
apprehendendis misteriis nobis pro
pior quanto et deo propior esse
cognoscitur. / Ihesus cristus

Magnum michi est gaudium
quod te ad verum et perfectum
gaudium velle tendere comperi
quod non est de terra sed de celo
id est non de hac valle plorantium
sed de illa quam fluminis im
petus letificat civitatem
Et est revera illud verum et
solum est gaudium quod non
de creatura sed de creatore conci
pitur et quod cum possederis
nemo tollet a te. Cui compa
rata omnis aliunde iocun
ditas meror est, omnis
suavitas dolor est, omne
dulce amarum, omne decorum
fedum, omne quodcumque postremo
aliud delectare possit, mo
lestum. Denique tu michi te
stis es in hac re. Te ipsum
interroga, quia tu tibi
familiarius credes. Nunquid
non horribiliter clamat in cor
de tuo spiritus? An non tibi
iam absque surdus quam ante
tempus rei veritas persuasa

Cum tu femina et tu iuven-
cula formosa et ingenua
sis fragilem et sponsum et eta-
tem frangeres, sed spectabilem
et formam et generositate contem-
nes nisi tuta que sensibus
corporis subiacent in illorum
comparacione viluisset, que te
intimius confortant ut vi-
nis et delectant ut piscatis
Nunc in multo modica tempo-
ra et terrena sunt que tu
despicis eterna et
celestia sunt que appetis. Re-
plus dicam et verius dicam
tenebris deseris et luce
ingrederis, de profundo fluc-
tuum seculi ad portum, de
misera servitute infelicem
libertatem respiras, de
morte denique tempus advi-
tam. Sed quid ipse modo tua
nolens voluntate tua vives
non dei lege vivens mortua
eras. Vivens modo mortua
es sunt ut verius loquar.
Nunc modo vives non vives
quippe seculi et nomine
religionis instar virginis
de seculo quasi sola volu-
ntate dei adte repudiens
Non sunt valens quod stulte
nolebas. Non tu quidem
mundum, sed te mundus repu-
lerat. Accidit quod repellens
a seculo repulsa inter duas
ut dicitur sorores nescis, non dico ita
quod vincebas quia nolebas
nec seculo quia non poteras
alteri quidem volens, alteri
in vita, sed tu utrique mor-
tua. Sic debet contingere

his qui vovent et non sol-
vunt, qui aliud foris osten-
dunt et aliud intus affectant.
At vero nunc per unam inceptis
reminiscere non patere sed
iusticie non seculo, sed Christo
serviens quia et seculo vives
mortua et in Christo esse non
vita. Sic recipe mortuam
qui in duo mortua est. Hoc
iam nunc voto tuo venit
nunc tristem confessionem tempo-
ribus. Hoc iam nec
corpore integritas animi
corrupcionem insinuabit per
morem puritate virginitatis
titulus obscurat infirmabi-
nec morem puritate. Hoc nunc
falsum nomine, propter vacuum
velamine portabis. Ut quid
enim hactenus? Nunc et
secularis portenta es. Cum
quo subsistatis nobis tamquam
sic quasi portenta es. Cur velud
intrepide incedebat vene-
rata et sub velo petulans
oculus exhibebat impu-
dentia. Caput siquidem
gerebas velatum sed elatum
sub signo verecundie fronte
respondebat inverecundiam.
Super inmoderancior incessus
sub lascivior vestitus
ornacior. Ut alii magis
quam velatam congruet. Sic cete-
ram vetus Christo auctore
fuerint et nigra nunc
puris fieri omnino, dico cul-
tu exteriorem interiorem quam-
tus et magis virtutem quam
vestem appetes. Sit ornata
fieri quod debes, primo quod

aliquid fecisse deberemus
Nam olim iam poneras
Sed spiritus qui se ubi
vult ibi et quando vult spirat
Nec dum spirare cepit et
ideo quamlibet gesti con-
cupiscentiam certum si fla-
mmam spiritus quo tunc
gerebat fortitudo pre du-
bio non te et in meditacio-
nibus tuis exardescere
igne divino iam sineret
extingui Quid restat
nisi ut te illi sumendum(?)
noveris igni qui non possit
extingui Sed extinguere
at potius idem spiritus ite-
rum ignes carnales ne for-
te ab ipsis profectio imper-
quod absit concepto sancto desi-
derio inflammas contingat
incidere gehennales

Incipit epistola beati Bernardi abba-
tis ad Cluniacensem

Venerabili patri Wil-
helmo frater Bernardus
fratrum qui in Claravalle sunt
supplices servus in domino
salutem Vestrum modo si qua-
me scriptitare insistitis
aut nutus aut vultu(?)
accipientium non quia negli-
gens quod iubebar sed
~~tempus prestima~~ ne presume-
rem quod nesciebam nunc vero
nova vigete tempora pre-
stima fugatur verecundia et
vel parere vel imperite dolori
meo satisfacere cogor fi-
ducia dante ipsa necessitate

ceno(?) nimis plene audi-
re possimus Victum et vobis
huiusmodi quemcumque
quasi nisi homini in pannis
secundarijs et sericum medicis
utile ait dicimus indigne
in admirari(?) quod inter cetera in-
tollerabilius est et glorio-
sissimo ordini vestro detrahe-
rebas qui in eo laudabiliter
vivunt imprudenter detrahe-
re et de umbra vel ignobili-
tatis mei luminaribus insul-
tare Ita ne sub veste ovium
non quidem lupi in
partes sed pulices ingre-
derent vel potius tinee de-
mollientes bonorum vitam
in occulto corrodunt quod
palam non audemus ut
pulcrem clamorem in mitti-
bus sed susurrium detrac-
tionis emittimus Si hoc
itaque ut quid sine causa
mortificamur tota die esti-
mati sicut oves occisionis
Si ita nos per hypocrisim in-
tantum ceteros homines ex
quod est superbius nobis me-
liores decipimus quid nobis
prodest tanta in victu
victu parcitas et asperitas
in vestitu nobilis illa
vilitas ac diversitas in
labore iam opere cottidiana
de sudoribus in ieiunijs et
vigilijs insuper continua exercitacio
totius vite
singulare quedam atque
austerior conversatio nisi
forte omnia opera nostra faci-

vt videant ab hominibus
Sed dicit xpc Amen dico
vobis receperunt mercede(m)
sua(m) Nonne si in hac
vita tam in xpo sperantes
sumus miserabiliores sumus
omnibus hominibus An vero
in hac vita tam in xpo spe
ramus si de xpo [illegible]
temporalem tam gloriam querimus
[illegible] ego homuncio qui tanto
labore in industria studeo
non esse vel potius non vi
deri sed hominum [illegible] tamen
acceptius. ymo [illegible]
[illegible] quam cum homi
Scitote quod non inveniebar
vt ita dicam. Utinam tolle
tribulationem [illegible] sed ita
necesse fuit ut illuc descende
rimus. cur [illegible]
quam multi incedunt viam
scilicet latam que ducit ad mor
tem non eligimus. et quatinus
de gaudio non de luctu ad
luctum transivimus. O quam
felicior est illis et nobis est
respectu mortis eorum et fir
mamento in plaga eorum
qui non in labore hominum non
sunt et cum hominibus non flagel
lantur. Et si peccatores ac pro
gaudiis temporalibus preciosis
[illegible] sunt addicti
saltem in seculo habundantes
obtinuerunt divitias. Ve
portantibus terram non se
salvatorem suum sed sicut
[illegible] ille [illegible]. Ve
[illegible]
non ut illi de appocalipsi
in [illegible] sed ve ut

[illegible] in aliquibus. Ve semel
et ve iterum et iterum quod superbis
pauperibus. Ve miseris sed
et ve iterum portantibus terram
et non [illegible] xpm.
[illegible] cum passio
nibus participant [illegible]
[illegible] negligunt. duplici
quippe contritione conterentur
qui huiusmodi sunt quia
et hic pro temporali gloria temporaliter
se affligunt et in futuro
[illegible] superbia ad eterna
supplicia pertinent et laborem
cum xpo. sed cum xpo non
regnant. Secuntur xpm in pau
pertate sua. sed in gloria
sua non sequentur. Detorrente
in via bibunt. sed non ex
altabunt caput in gloria et
in presenti lugent nunc. sed
tunc non consolabuntur. Et licet
[illegible] superbia
sub pannis humilitatis [illegible] Nichil
non est quo se palliet humana
malicia nisi [illegible] voluntas
[illegible] salvatoris. Et
quo [illegible] dum
simulatio [illegible] se con
[illegible] morte
[illegible]
[illegible] Non illi superbis
[illegible]
[illegible] multo
[illegible] iniquitate
et impietate [illegible]
[illegible] aliena [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] dicit [illegible]

ne forte et ego suspectus
habear. Non vobis quidem
patres non vobis. cum utique
notum michi nomen quantum
homo homini in hac vita
ne molestus sim. Et specialiter
de hac re scio vos non ig-
norare quid sentiam. Sed
propter illos qui me nec ita
ut vos non cognoverunt
nec sic vobis hinc loqui
soleo loquentem audierunt,
dico vobis quod consequenter
audistis. ut cum ego per sin-
gulos ire et singulis satis-
facere nequeo, omnes scilicet
unum quod decet christiane scilicet
eis prout verissime per sin-
gulos. Nam cum tanto om-
nibus semper quod deceat de
vobis locutus sim. Quis
unquam me adversus illum
ordinem vel coram audivit
disputantem vel clam susur-
rantem. Quem unquam de
ordine illo nisi cum gaudio
vidi nisi cum honore suscepi.
nisi cum reverentia allocu-
tus nisi cum humilitate ad-
hortatus sum. Dixi et dico
modus quidem vite
sanctus honestus castitate
decorus discretione precipuus
a patribus institutus a spiritu
sancto preordinatus animarum sal-
vandarum non mediocriter y-
doneus. Ergo ne vel dampno
vel despicio quem sic predico.
Memini me aliquando in aliqui-
bus eiusdem ordinis monasteriis
hospicio susceptum fuisse.
Reddat dominus servis suis
humanitatem quam michi infir-
manti ultra etiam quam nec-
esse fuit exhibuerunt et honorem
quo me plus quam dignus
fui dignati sunt. Me quoque
me quedam orationibus interfui
collationibus sepe de scriptu-
ris et salute animarum habitu
sermone cum illis et publice
in capitulis et privatim in ca-
meris. Quem unquam vel clam
vel palam aut ab alio or-
dine dissuadere aut ad nostrum
ut veniret persuadere temptavi.
Nam non potius multos venire
cupientes repressi venientes
et pulsantes repulsi. Nam
non fratrem Nicolaum ad sanctum
Nicolaum et vobis duos
de vestris vobis teste remisi.
Sed et duobus quibusdam
eiusdem ordinis abbatibus
quorum ne nomina prodam
quos optime nostis et
michi iamdudum quam amicicia in
familiaritate iungitur. satis
scitis tamen ad aliud tunc ordinem
quod et vos non latuit migrare
desiderantibus numquam eis dis-
suadendo consilium obtinuit
ac ne suas desererent
kathedras effecit. Cur ergo
ordinem dampnare putor
vel dicor. cum amicos meos
desinere suadeo. cum suos
ad nos venientes monachos
reddo. de quorum et orati-
onibus tam devote suscipio.
Nam forte quia in alio
alium ordinem degere videor
propterea suspectus habeor.
Sed eadem ratione et vos michi
derogatis quicumque aliter
vivitis. Ergo et continentes
et coniuges invicem se dam-
nare putentur quod suis quisque

legibus in ecclesia quiescunt mo-
nachi et ac regulares. Clerici
sibi invicem derogare dignoscuntur
Quia pro rebus abundantiam ob
sumptibus separantur. Sed et Noe
et Daniel et Job in bono se
regno pati non posse suspi-
cionem. Ad quod utique non uno
eos tramite iusticie pervenisse
cognovimus. Mariam denique
et Martham nec est aut
utramque aut alteram sal-
vatori displicuisse. cum minime
tamen dissimili studio devo-
tionis ostendit placere ambe.
Et hac ratione in tota ecclesia
que utique tam pluribus tamque
dissimilibus variatur ordi-
nibus ut potest regina que
in psalmo legitur circumamicta va-
rietatibus. nulla pax nulla
prorsus concordia esse puta-
bitur. Quae etenim securitas esse
quibus tutus in ea statum inveni-
etur si unum quemlibet homo unum
quemlibet ordinem eliges ali-
os aliter viventes aut ipse
aspernet aut se ab ipsis con-
tempni suspicet presertim cum fere
impossibile sit vel unum ho-
minem ordines omnes vel unum
ordinem omnes homines. Non
sum tam hebes ut non co-
gnoscam tunicam Joseph non
illius qui liberavit egyptum
sed qui salvavit mundum. et
hoc non a fame corporis tantum
Sed a morte et corporis et
anime. Notissima quippe est et
polimita id est pulcherrima va-
rietate distincta. Sed et san-
guine apparet intincta.
Non quidem hedi quod peccatum signat

sed agni qui significat innocentiam
hoc est suo proprio non alieno
Ipse profecto est agnus man-
suetissimus qui non solum
coram tondente sed et occi-
dente se obmutuit qui peccatum
non fecit. sed abstulit peccata
mundi. Miserunt autem qui dicerent
ad Jacob qui diceret hanc
invenimus. Vide utrum tunica
filii tui sit an non. Vide et
tu domine utrum hec sit tunica
dilecti filii tui. Recognosce
omnipotens pater quam fecisti filio
tuo polimitam dando quidem
quosdam apostolos quosdam
autem prophetas. alios vero evange-
listas alios pastores et doc-
tores. Et que in eius orna-
tu insuper decenter apposu-
isti ad consummationem utique sanctorum
occurrentium in virum perfectum
in mensuram etatis plenitudinis
Christi. Dignare etiam deus preciosissi-
mum sanguinem quo
aspersa est recognoscere et
in purpura preclarum insi-
gne victoriosissimi
indicium demiratus. Quare
ergo inquit rubeum est indu-
mentum tuum. Torcular cal-
cavit solus et de gen-
tibus non fuit vir mecum. Utique
quippe quidem frater est obedi-
ens usque ad mortem torcularis
crucis quod utique solus cal-
cavit. Solus quippe vincit
sive annihilatum est ei.
Inde illud in alio loco sin-
gulariter ego sum donec tran-
seam. Jam ergo exalta eum
deus et da ei nomen quod est
super omne nomen ut in nomine

Ihesu omne genu flectatur
celestium terrestrium et infernorum. Ascen-
dit in altum captivam duxit cap-
tivitatem dedit dona hominibus, que dona
reliquerit sponse sue videlicet
ecclesie pignus hereditatis ipsius
tunicam suam diversam scilicet
polimitam, eandemque inco-
sutilem et desuper contextam
per totum. Sed polimitam ob
multorum ordinum qui in ea
sunt multimodam distinctionem,
inconsutilem vero propter indis-
solubilis caritatis individu-
am unitatem. Quis me
inquit apostolus separabit nos
a caritate Christi? Audi quomodo
polimitam: Divisiones
gratiarum sunt, idem autem
spiritus. Et divisiones operationum
sunt, idem vero deus. Deinde diver-
sarum carismatibus gratiarum
variis tamquam coloribus quibus
constet eam esse polimitam
ut ondat eam esse inconsuti-
lem et desuper contextam per totum
adiungit: Hec autem omnia
operatur unus atque idem spiritus dividens
singulis prout vult. Caritas autem dif-
fusa est in cordibus nostris
per spiritum sanctum qui datus est nobis.
Non ergo dividatur, sed totam
et integram hereditario iure
sortiatur ecclesia, quia de illa
scriptum est: Astitit regina
a dextris tuis in vestitu
deaurato circumdata varietate. Itaque di-
versi diversa dona accipiunt.
Alius sic, alius vero sic, sive
Cluniacenses sive Cistercienses, sive
clerici regulares, sive etiam
laici fideles, omnis denique
ordo, omnis lingua, omnis
sexus, omnis etas, omnis

conditio, in omni loco per
omne tempus, a primo homine
usque ad novissimum. Nam
et propterea talaris dicta est
tunica quia usque ad finem
pertingit, propheta dicente: Non
est qui se abscondat a calore eius.
Rursumque concurrens est ei tunica et
secundum quod de sapientia perhibente ea-
dem scriptura est: Ipsa attingit
a fine usque ad finem fortiter
et disponit omnia suaviter.
Omnes ergo tunicam pariter unam
texamus et ex omnibus constet una.
Ex omnibus inquam una, quia
ex pluribus et diversis. Una
est columba mea, formosa
mea, perfecta mea. Alioquin
nec ego solus, nec tu sine
me, nec ille absque utroque,
sed simul illam unam facimus
omnes, si tamen solliciti sumus
servare unitatem spiritus in vin-
culo pacis. Non, inquam, tunicam
ordo meus aut solus vester
ad illam pertinet unam, sed
meus simul et vester, nisi forte
quod absit invicem provocantes
invicem invidentes, invicem
mordentes, et ab invicem consumamini.
Et sic non possit apostolus nos
illi uni viro tamquam despon-
dit virginem castam exhibere
Christo. Vertitur illa unam dicens:
in caritate. Ordinavit in me
caritatem. Ut etsi una
in caritate divisa tamen sit in
ordinatione. Quid ergo? Cistercien-
sium damno Cluniacenses? Clunia-
censium? Absit. Sed diligo, sed
predico, sed magnifico. Cur
ergo inquis illum ordinem
non tenes, si sic laudas?

Audi tamen hoc quod Apostolus ait
Unusquisque in qua vocatio-
ne vocatus est permane-
at. Quod si queris cur et
ipsi Cluniacum non elegerim
sed talem scribam respondeo
etiam id quod Apostolus ait Omnia
mihi licent sed non omnia
expediunt. Non quia ille sanctus ordo
et iustus non sit sed quia
carnalis eram et venundatus
peccato et talem anime mee
languorem sentiebam cui
fortior esset potio necessaria
diversis morbis diversa congrue-
unt medicamenta et fortio-
ribus fortiora. Fac duos
homines febribus anxiari
quartanis unum alterum tercia-
nis. Concedet autem qui quarta-
nis laborant et tercianis aquam
puram et frigidam quamque su-
menda cum tamen ipse ab ipsis
abstineat vinumque et tam
calida ut potest sibi congeren-
s sumat. Cuius rogo hic
cum recte reprehendat. Si di-
ceret ille cur aquam non bib-
it quod ita laudas. Ait non
recte videtur et tam fideliter
ei suo et mihi salubriter
abstineo. Demum requirit
et hunc. Cur non omnes
ordines laudem omnes te-
neo. Laudo enim omnes
et diligo ubicumque pie et
recte vivitur in ecclesia. Unum
opere teneo alios cari-
tate efficiet autem caritas fiden-
ter loquor ut nec illorum quidem
fructu fraudar quorum instituta
non sequor. Plus aliquid
dicam. Tu tibi caute age potest
namque fieri quod tu fru-
stra laboraveris. Ut autem
ego fructu diligam bonum quod
operaris fieri omnino non potest.
Quanta fiducia caritatis.
Alius operatur non amans et
alius amans nichil operans.
Ille quidem bonum suum perdit
illius vero caritas minime
excidet. Et quid mirum si
in exilio peregrinante adhuc
ecclesia quedam huiusmodi sit
pluralitas. Ut ita dixerim uni-
tatis unitasque pluralitas cum
in illa quoque patria ubi regnum
regnabit nichilominus forte
tamen aequa dispertitur quodam
equalitas felicitas sit. Inde
etenim scriptum est In domo patris
mei mansiones multe sunt. Sicut
itaque illic multe mansiones
in una domo ita hic multi
ordines in una ecclesia sunt.
Et quomodo hic divisiones
gratiarum sunt idem autem spiritus
sic ibi distinctiones gloriarum
sed una domus. Porro uni-
tas tam hic quam ibi consistit
in una caritate. Diversitas
autem hic quidem in ordinum et
operationum multifaria divisione
illic vero in quadam notissima
meritorum ordinatissima
distinctione intelligitur. Denique
etiam hanc suam quodammodo
discordem concordiam concorde-
que discordiam deduxit
me inquit super sentientis
iusticie per nomine suum.
Ponens quippe servitutis
pluralitatem et iusticie singularitatem
diversitatem pertinuit opera-
tionum ut unitatem operantium
ponderans et illa in cele-
stibus districta unitatem
futuram devotissime leta
decantat. Placere tibi inquit

fuerit auro mundo et per omnes vicos suos alleluia cantabit. Iudices cum plateas et vicos eius et glias diuisas intellige. Sic auro quo uno metallo illa civitas ornata describitur. Et in uno alleluia quod testitudinem prohibet dissimilitudo specie similitudinem pulchritudinis et imitandi incentivum vnius devocionis attende. Non quod tamen vna semita incedit quia vna vita et vna mansio quo tendit. Videt autem quisque quatenus incedat ut pro dimensione semitarum ab vna iusticia recedat. Quia ad quasque mansionem suam quisque semita pervenit. Alioquin in domo patris mansiones non erunt. Verum stella a stella differt in claritate erit ait et resurrectio mortuorum. Vnde et fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum alius in alio amplius pro dimensione meritorum. Et nunc tamen multa sciens non sit in hoc seculo ut nullo facile ab homine posse discerni quippe cum sibi tamen opera videantur illic cum corda ut expediat intueri. Erit quippe radiante vbique sole iusticie tunc manifesta erunt abscondita cordium. Et sicut non est iniquus qui se abscondat a calore eius ita tunc non erit qui se omittet a splendore eius. Et de operibus quidem sepe multa et obscura periculosa sententia fert sed multo in[illegible]

magis iusticie herere quam magis operantes. Sthatenus in [illegible] cupido. Incipit quoddam de detractoribus.

Unde invenit multi quae inveniendi sunt quidam de ordine nostro qui illam sumum. Nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat dominus qui et illuminat abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium, aliis ordinibus derogare dicunt et suam iusticiam solam volentes statuere iusticie dei non sunt subiecti. Est profecto si qui tis [illegible] sunt ut [illegible] ut [illegible] esse ordines veteris dixerim. Et nempe et si ordinate viventes super se tamen loquentes tamen et babilonis fuerint a confusionibus vos filios tenebrarum [illegible] Iehenne ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Nobis quoque iniquum fratres qui estis post auditum illam dominum de pharizeo et publicano parabolam de vera iusticia presumentes ceteros aspernantes ut dicitur solos vos homines esse iustos et omnibus sanctiores solos vos monachos regulariter vivere ceteros vero regule potius existere transgressores. Primo quod ad vos de aliis servis suo domino stant aut cadunt. Quis vos constituit iudices super eos. Deinde si ita ut dicitis de ordine vestro presumitis qualis ordo est. Sit autem de suo quibus scilicet [illegible] eiciat ipsum oculus tamen

curiose festucas perquirunt
Qui in regula gloriantur
tur contra regulam delinquentes
Cur contra Christum ante tempus
et contra apostolum alienos servos
iudicatis An regula non concor-
dat Christo vel apostolo alioquin
regula iam non esset regula
quia non recta Audite et di-
scite ordinem quem contra ordi-
nem aliis de vestris proponit
inquit Eice primum trabem
de oculo tuo et tunc videbis
eicere festucam de oculo fratris
tui Quaeris quam trabem
An non grandis et grossa est
trabes superbia quia te pu-
tas esse aliquid cum nihil
sis Superbissime tibi tamquam
prius bonis et aliis vani-
ssime tibi [?] portas de fe-
stucis insultas Gratias tibi
tibi deus ago quia non sum
sicut ceteri homines iniusti rapi-
tores adulteri Recepe ergo et dic et
detractores Vae eum anima
est hec festuca inter ceteras
Quare tu tam diliges ali-
as eius istas trabes Si
parvula vel nimia [?] Audi
apostolum Nec maledici aut
regnum dei possidebunt Audi
et deum in psalmo [?] ammantem
Arguam te inquit et statuam
contra te faciem tuam Etenim detra-
ctori loquitur tamquam cum [?]
sedentibus Et quidem iuste
ad se retorquendus et se con-
plendus est intueri quam hunc
faciem suam ante aliena
nulla potius quam sua solum
nunquam [?] proferentes Et in quantum [?]
quo regulam tenet qui

pelliceis induuntur simul cum
lumbis seu calciamenta pinguece-
dine vestiuntur tunc vel quamquam
pulmenta una die quod
regula pluribus admittunt
opus inanimum quod nihil non
faciunt Multa denique pro
libito suo vel mutant vel
augent vel minuunt Certe
non possunt hoc negare Sed
attende in regulam dei tu in qua
et non discordat institutio
sua Audi Christum Regnum dei
intra vos est Hoc est non
potius in vestimentis aut
alimentis corporis sed in
virtutibus interioris hominis
Unde apostolus Regnum dei non
est in sermone sed in virtute
De corporalibus itaque alimentis
observantiis fratribus taliquaque [?]
strictis et que maiora sunt
regule spiritualia scilicet instituta
relinquentes tamquam de
glutientes culicem liquantes
magna abusio cum ... [?]
tum est Ut corpus regulariter
induatur et cor regulam sine
vestibus dimittat [?] desperatur
Cum tanto studio tunica
et cucullam corporis procuratis
quare de cordis monachus
non putetis Cum pro sola
pictura et humilitatis que se
pannulis induuntur sed non
provideantur Quanto clarius
ab horrentium pelliceas tamquam
non melior est pellibus
involuta humilitas quam tunicata
superbia Postremum cum et deus
tunicas pelliceas primis
hominibus fecit et Iohannes
in heremo zona pellicea lumbos

accipit Et ipse tunicarum
institutor in solitudine
non tunicis sed pellibus se in
duerit Completi demum pe
trum fabam metere superba
tibus dampnamus seguitia
tos quia non melius sit mo
dico tegere vestitu adversum
quem ventoso legimus iustis
adiunctum Cognitum Pre
cipue tamen et quod non
deceat sed delecte sit re
prehensus Et de ligno non
decepit Adam sit deceptus
Et Jonathas cognoscit mel
lis non citius deceptus ad
indicium Egit vero helias
innoxie cibarie quiescerent
Abraham angelos constitutos
cibaribus pavit et de ipsis
sua sibi deus confessionem precepit
Sed sanctis quod modico vino
uti propter infirmitatem quam ultra
aqua ingurgitari pavidi
tatem Clamat et paulus mo
dico utendo thymotheo
consuluit et deus ipse bibit
ita ut vini potator appel
latus sit apostolus quam bibendi
dedit Insuper et quoque sancta
sui sanguinis condidit sa
cramento aquam ad nuptias bi
bi non passus sit et ad aquas
contradictionis populi murmur
transtigabant David
quam aquam quam desiderabat
potare timuerit Viri quam
illi gedeonis qui pavidi
tate toto corpore prostrato
de flumine biberunt Dig
acceptum ire non fuerunt Sanctorum
vero de labore manuum ve
stitum quam gloriam tamen et

martha inquieta sit et ma
ria quiescens laudata
Et paulus apte dicit la
bor ad modicum valet pie
tas vero ad omnia Optimus
labor de quo propheta dicebat
laborum manuum tuarum
Et de quo alibi memor
sui dei et delectatus sum et ne
corporale intelligas exercitium
Et defecit inquit spiritus
meus Unde cum non cor
poris sed spiritus fatigatur
spiritualis procul dubio la
bor intelligitur Cum igitur ergo
Sicut ne illa spiritualia exerci
tia persuades ut ea sola hec ex
que corporalia hec tamen
dampnares Respondeo quod
illa oportet agere et ista non
obmittere Alioquin tamen ista
obmitti necesse est sunt illa
ut ista potius obmittenda
sunt quam illa Quanto enim
spiritus corpore melior est tanto
spiritualis quam corporalis ex
ercitatio fructuosior Augustinus
de corum observacione clare
aliis eadem non observantibus
derogans Nonne quidem
te magis transgressorem
regule iudicans cum li
quendam minima tenes me
liora devitans De quibus
paulus Emulamini autem cari
smata meliora Festucam
in alio tenentem contollis
in oculis tuis trabem non vides
de quibus certum quod sunt
procul dubio carismata melio
ra Cum tamen corporis exer
citiis et minimis laboribus alterius

ac regularibus asperitatibus mortificans ~~aperte~~ membra tua que sunt super terram bene facis. Sed quid si ille quem similiter non laboriosiorem dimidiatis modicum quidem habet de hac que ad modicum valet corporali exercitatione, amplius autem tu de illa que ad omnia valet pietate. Quis vestrum rogo melius regulam tenet? An non melius qui melior? Quis vero melior? humilior an fatigatior? An non is qui a domino didicit mitis esse et humilis corde, qui et cum Maria optimam partem elegit que non auferetur ab eo. Quod si regulam ab omnibus qui eam professi sunt, sic ad integrum ad litteram tenendam censes ut nullam dispensationem omnino admitti patiaris, audacter dico quia nec tu eam nec ille tenetis. Nam etsi ille quantum quidem pertinet ad observationes corporales in pluribus offendit, impossibile est tamen te quoque vel in uno non offendere. Scis autem quia qui in uno offendit factus est omnium reus. Si vero concedas aliqua posse mutari dispensatione profecto et tu illam tenebis, et ille quamquam dissimiliter. Nam tu quidem districtius, at ille fortassis discretius. Nec hoc dico quia hec negligenda sint aut qui se in illis non exercuerit mox ideo spiritualis efficiatur, cum potius spiritualia quamquam meliora nisi per ista aut vix aut nullatenus vel acquirantur vel obtineantur, sicut scriptum est: Non prius quod spirituale, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sic nec Jacob nisi prius cognita Lia desideratos amplexus Rachel meruit obtinere. Unde in psalmo: Sumite psalmum et date tympanum, quod est dicere: Sumite spiritualia, sed prius date corporalia. Optimus ergo ille qui et districte et congrue et hec operatur et illa. Illa iam vero sic ut ista remaneant, ista facienda erunt quamquam ... Et nunc de quibus conquesti estis quod ordini vestro detraherent satis quanto potui stilo corripui, et nec quoque abstinui false suspicionis pigmentum ut debui. Sed quid nunc parco illis de vestris in quibus non deceret videri assentire? Ideo pauca que et vobis displicere cognovi, et omnibus bonis vitanda esse non dubito, necessarium reor subiungere. Que quidem etsi fieri videntur in ordine, absit tamen ut sint de ordine. Nullus quippe ordo non est. Unde non adversus ordinem sed pro ordine disputare putandus sum, si non ordinem in hominibus sed hominum vitia reprehendo. Ac quidem diligentibus ordinem in hac re molestum me fore non timeo, quin immo gratum procul dubio accepturi sunt, sed si persequimur quod et ipsi oderunt. Si qui vero

vero displiceat ipsi se confitentur, quia ordinem non diligunt, cuius utique corruptores, id est vicia, dampnare nolunt. Ipsis itaque illud Gregorianum respondeo: Melius est ut scandalum oriatur quam ut veritas relinquatur. Huiusmodi tamen detractores Cysterciensium.

Item contra superfluitates

Dicitur et vere creditur nostros patres illam vitam instituisse, et ut infirmi plures salvarentur usque ad infirmos regule temperasse rigorem, non regulam destruxisse. Absit autem ut tantas eos quantas video in plerisque monasteriis vanitates ac superfluitates precepisse vel concessisse. Miror etiam unde inter monachos tanta intemperancia in commessacionibus et potacionibus, in vestimentis, lectisterniis et equitaturis et construendis edificiis inolescere potuit, ut ubi hec studiosius, voluptuosius atque effusius fiunt, ibi ordo melius teneri dicatur, ibi maior putetur religio. Ecce enim parcitas putatur avaricia, sobrietas austeritas creditur, silencium tristicia reputatur. Econtra remissio discrecio dicitur, effusio libertas vel liberalitas, loquacitas affabilitas, cachinnacio iocunditas, mollicies vestimentorum et equorum fastus honestas, lectorum superfluus cultus mundicia.

Cumque hec alterutrum impenduntur, caritas appellatur. Ista caritas destruit caritatem, hec discrecio discrecionem confundit. Talis misericordia crudelitate plena est, qua videlicet ita corpori servitur ut anima iuguletur. Que etenim caritas est carnem diligere et negligere spiritum? Que vero discrecio totum dare corpori et anime nichil? Qualis vero misericordia ancillam reficere et dominam interficere? Nemo pro huiusmodi misericordia speret se consequi illam que misericordibus promittitur in ewangelio Veritatis ore dicentis: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Certissime potius penam expectet eo talibus, ut ita dicam, impie misericordibus, quam sanctus Job magis prophetando quam affectando imprecatur: Non sit, inquiens, in recordacione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. Digne plane retribucionis causam mox ydoneam subinferens: Pavit, inquit, sterilem que non parit, et vidue non benefecit. Inordinata profecto atque irracionabilis misericordia est sterilis et infructuose carnis, que iuxta verbum domini non prodest quicquam. Et secundum apostolum regnum dei non possidebit, ad implendum invigilare desideriis, et de anime cura sapientis saluberrimo non curare consilio admonentis atque dicentis: Miserere

aie tue placeas deo. Bo-
nam misere aie tue u[idelicet]
pl no meri nam qui sit
ut placeas deo alias et
non nam sit iam divi-
nitas crudelitas sed inmani-
tas. Non est discretio sed
confusio stilem qui non pa-
rit paste i. inutilis crea-
mus comprescerit in specie
et videtur nil boni facere
aie viz in extollendis v[ir]-
tutibus nullam operam
dare. Que utique licet
misera sponso sit viduata
celesti [illegible] tamen concupe
despecta sit et parere non
desinit immundicie viz
incorruptibilis celestis
heredis valeat et capaces.
Sed si pium hunc studiosum
cultorem sub hac tame
abusione iam se utique
sit pro ordine tenet fere
iam ita ab omnibus sine
quela atque irreprehensibi-
liter observant quamquam dissi-
militer. Nonnulli quippe
hiis omnibus tanquam non
utentes utuntur. Et ideo a
[illegible] ulla offensa aut [illegible]
nimia aliquatenus quippe hec
agunt simpliciter aliquatenus
contrarietate aliquatenus conve-
nienter. Quidam namque
simpliciter ista tenent qui pre-
ceptis preponunt pati sed aliter
agere si aliter preciperetur eis.
Quidam autem nec discor-
diter ab eis vivunt [illegible] quibus
[illegible] pravitates in hiis non

sua libidine. sed aliorum
parent. Alii vero quia re-
sistere non valent multitu-
dini contradicendo quin hec utique
tanquam pro ordine libera
voce defendunt. Et quoniam
quibus isti aliqua pro tuo
dictant restringere vel
minuere incipiunt. illi mox
eis tota auctoritate re-
sistunt.
Quibus in principio cum
ordo cepit monasticus
ad tantam credet mona-
chos in eorum deprecamur
contra destrinxerunt ab hiis qui
in diebus antiquis contineren-
monachi. Eo quod illi cum
omne se pro tempus contra te
temperabant cuncta abundare
annotate ac et panem
preparabant ut corporis
sensus penitus obliti. diebus
plerisque toto ieiunans vesp[er]-
serunt sed non mentibus fervigerent.
Et tunc erat verus ordo
quando dignior pro pius
inveniebat. Tunc summa
discretio tanto amplius su-
mebat qui melior erat.
Tunc demum vera caritas
ubi aie quies caritate
corporis mortuus est magis
referunt. Nobis autem
convenientibus in unum
ut verbis apostoli iam non est, utar
dominicam cenam manducare.
Nunc quippe celestem
neque quod reponunt neque quod
[illegible]. Nichil despectum
nichil despicabile amarum.
sed magis et risus et va-
pserent inventum.

De commessacionibus

Inter prandendum quantum fauces dapibus tantum aures pascuntur rumoribus quibus totus intentus modum nescias in edendo. Interim autem fercula ferculis apponuntur et pro solis carnibus a quibus abstinetur grandia piscium corpora duplicantur. Cumque prioribus fueris saciatus, si secundos tetigeris videberis tibi necdum gustasse pisces. Tanta quippe accuracione et arte coquorum cuncta apparantur quatenus quatuor aut quinque ferculis devoratis prima non impediant novissima nec sacietas minuat appetitum. Palatum quippe dum novellis seducitur condimentis paulatim desuescere cogitur, et ad succos extraneos veluti adhuc ieiunum avide revertitur in desideria. Venter quippe dum nescit oneratur, sed varietas tollit fastidium. Quia enim puras ut eas natura creavit epulas fastidimus, dum alia aliis multipharie permiscentur, et spretis naturalibus quas deus indidit rebus quibusdam adulterinis gula provocatur saporibus, transitur nimirum meta necessitatis, sed necdum delectacio superatur. Quis enim dicere sufficit quot modis ut cetera taceam sola ova vertuntur, liquantur, durantur, quanto studio evertuntur, subvertuntur, vexantur, diminuuntur, et nunc quidem frixa nunc mixta nunc assa nunc farsa nunc sigillatim apponuntur. Ut quid autem hec omnia nisi ut soli fastidio consulatur. Ipsa deinde rerum qualitas exterior talis deforis apparere curatur ut non minus aspectus quam gustus delectetur. Et cum iam stomachus crebris ructibus repletum se indicet, necdum tamen curiositas saciatur, sed dum oculi coloribus, palatum saporibus illiciuntur, infelix stomachus cui nec colores lucent nec sapores demulcent dum omnia suscipere cogitur, oppressus magis obruitur quam reficitur.

De potacionibus

Iam vero de aque potu quid dicam, cum nec ullo quidem pacto vinum aquatum admittitur. Omnes nimirum ex quo monachi sumus infirmos stomachos habemus et tam necessarium apostoli de utendo vino consilium merito non negligimus, modico tamen quod ille premisit nescio cur pretermisso. Et utinam vel solo tamen essemus puro contenti. Pudet dicere, sed magis pudeat agere. Et si pudet audire non pudeat emendare. Videas uno in prandio ter vel quater semiplenum calicem reportari, quatenus diversis vinis magis odoratis quam potatis, nec tam haustis quam attactis, sagaci probacione et celeri cognicione unum tandem e pluribus quod forcius sit eligitur.

De pigmento in festis

Quale autem illud dictu est quod multi monachorum communiter observare dicuntur in magnis videlicet festis vina delibuta melle et pigmentorum speciebus pluribus in conventu bibere. Nunc et hoc fieri dicimus propter infirmitatem stomachi. Ego vero ad nichil aliud vale[re] video nisi ut vel amplius bibatur vel delectabilius. Sed cum vene fuerint vino ingurgitate toto in capite palpitantes sic surgenti a mensa quid aliud libet nisi dormire? Si autem ad vigilias surgere indigestum cogis, non cantum sed planctum potius extorquebis. Cum vero ad lectum devenero, requisitus in quo doleo, plango non crapule peccatum, sed quod manducare nequeo.

Ridiculum vero est, si tamen verum est quod relatum est mihi a quibusdam pluribus qui hoc se certo scire dicebant, reticendum esse non arbitror. Aiunt enim incolumes ac validos iuvenes conventum solere deserere, in domo se infirmorum qui infirmi non sunt collocare, carnium esum qui vix egrotis duntaxat et omnino debilibus corporalis discretione provida reparationis conceditur, non quidem corporis infirmitatis ruinas reficere, pinguinis modo, sed carnis luxuriantis tamen perficere in desiderio. Rogo, que est hec securitas inter frendentium undique hostium fulgurantes hastas et involantia spicula, tamquam finito iam bello et triumphato adversario ponere arma et aut incubare prandiis longioribus aut nudum volutari molli in lectulo? Quid hoc ignavie est, o boni milites? Sociis in sanguine et cede versantibus, vos aut cibos deligitis delicatos aut somnos capitis matutinos. Aliis nimirum nocte ac die cum tempus pervigili festinantibus redimere tempus quia dies mali sunt, vos e contra longas noctes dormitando consumitis et dies breves fabulando ducitis otiosos. An dicitis pax et non est pax? Cur plus non verecundamini ad exprobrantem apostoli indignationem? Nondum enim, ait, restitistis usque ad sanguinem. Quin immo ad eius terribilem valde comminationis tonitruum cur non expergiscimini? Cum dixerint, inquit, pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero pregnantis, et non effugient. Delicata nimis medicina est prius alligare quam vulnerari membrum, non persensa plaga et nondum suscepto ictu admovere manum, fovere unguento ubi non dolet, emplastrum adhibere ubi cesum non est. Ad discernendum

deinde inter sanos et incolumes baculos in manibus gestare iubentur. egrotantes plane necesse ut cum pallor in vultu macies [illegible] indicat baculus sustentans inerti invaletudini. Ridendas aut lugendas dixerim huiusmodi ineptias? Sic Macharius vixit? Sic Basilius docuit? Sic Anthonius instituit? Sic patres in Egypto conversati sunt? Sic denique sancti Odo, Maiolus, Odilo, Hugo, quos se vestri ordinis principes et preceptores habere gloriantur, aut tenuerunt aut tenere censuerunt? Sed hi omnes sancti, sed primo quia sancti fuerunt, a sancto apostolo non dissenserunt, qui nimirum ita loquitur: Habentes victum et vestitum his contenti simus. Vos autem in victu saturitatem, in vestitu appetitis [illegible] sed ornatum.

De vestitu superfluo et superbo.

Queritur ad induendum non quod utilius sed quod subtilius invenitur, non quod repellat frigus sed quod superbire compellat. Non denique iuxta regulam quod vilius comparari potest, sed quod venustius [illegible] vanum ostentari [illegible]. Heu me miserum [illegible] tamen [illegible] ad hunc diem. Vide ad hoc dicunt se ordinem tenere. Ordinem sed qui primum fuit in ecclesia, immo a quo cepit ecclesia, quo nullus in terra similior angelicis ordinibus [illegible]

vivimus [illegible] ei qui medius est [illegible] sive ad decorem institutum sive per ardorem [illegible] cum apostoli institutores tum hi quos Paulus tam sepe sanctos appellat inchoatores conversationis. Et quia inter illos erat nichil quod suum esset cuiquam [illegible] dividebatur. Ut scriptum est singulis prout cuique opus erat. Non igitur [illegible] puerilis gestire poterat. Hanc [illegible] opus erat accipiebatur. ibi procul dubio nichil otiosum admittebatur. Quanto magis nil curiosum, quanto magis nil superfluum. Quod opus [illegible] erit hoc quantum ad induendum quod et nuditatem tegeret et frigus repelleret. Putas ne cum ibi galabrunum aut ysembrunum ad induendum querebatur, cum mula ducentorum solidorum probatur adequitandum? Putas [illegible] cum [illegible] sibi lectulum [illegible] cathi[illegible] discolor barricanus operiebat. Nisi singulis dividebatur tunc prout cuique opus erat. Vero ibi arbitror valde [illegible] fuisse de pretio, de colore, de cultu vestimentorum. Ubi tam indefesso inerat studio studium [illegible] in concordia [illegible] [illegible] proficere [illegible] erat cor unum et anima una. Ubi nunc illud [illegible] simus [illegible] et de [illegible]

et quod intus nos et relictis
veris et perhennibus bonis
foris quaerimus vana con
solatia de vanitatibus et
insaniis falsis. Ac iam
religionis antique non so-
lum virtutem amisimus, sed nec
speciem retinemus. Ecce enim
sub habitu in quo et dolens
dico qui humilitatis solebat
esse insigne, a monachis nostri
temporis insignia gestantur super
bie. Vix iam in nostris pro
vinciis invenimus quo vesti
ri dignemur. Aeque miles et mo
nachus ex eodem panno
partiuntur sibi cucullam et
clamidem. Nullus de seculo
quamlibet honoratus, etiam
si rex, etsi imperator ille
fuerit, nostra [illegible] horrebit
indumenta, si tamen sibi mo
do parata fuerint et aptata.
Ceterum inquis in habitu non
est religio, sed in corde. Ve
rum. At si tu quando cucullam
empturus lustras urbes, fo
ra circuis, percurris nundinas,
domos scrutaris negotia
torum, cunctam evertis singulorum
supellectilem, ingentes ex
plicas cumulos pannorum,
attrectas digitis, admoves
oculis, solis opponis radio,
quidquid grossum, quidquid palli
dum occurrerit respuis. Si
quid autem sui puritate ac
nitore placuerit, illud quan
tocumque pretio satagis tibi
retinere. Rogo te, ex corde
facis hoc an simpliciter? Cum
denique contra regulam non quod
vilius occurrerit, sed stu
diose quaeris, quia quod
rarius invenitur pretiosius
emitur, ignoranter facis hoc
an ex industria? Ex cordis
thesauro sine dubio proce
dit quidquid foris apparet vitio
rum. Vanum cor vanitatis
notam ingerit corpori,
et exterior superfluitas inte
rioris vanitatis indicium est.
Mollia indumenta animi
mollitiem indicant. Non
tantopere curaretur corporis
cultus, nisi prius neglecta
fuisset mens inculta vir
tutibus. De incuria i. e.

Miror autem cum regula
dicat ad magistrum re
spicere quidquid a discipulis
delinquitur, et dominus per
prophetam sanguinem de peccato
morientium de manu pa
storis requirendum esse
minetur, quomodo abbates
nostri talia fieri patiantur,
nisi forte quia, si audeam dicere,
nemo fidenter reprehendit
in quo esse irreprehensibilem se
non confidit. Siquidem huma
nitatis est omnium in quo
sibi quisque indulget, aliis
non irasci vehementer.
Dicam, dicam praesumptuo
sius dictum, sed verum. Quo modo
lux mundi obtene
brata est? Quo sal terrae
infatuatum est? Quorum nobis
vita via vitae debuit
esse, dum exemplo in suis
actibus ostendunt superbiae,
caeci facti sunt duces caecorum.

De fastu equitandi

Quod enim hoc ut cetera
taceam speciminis hu-
militatis est, cum tanta pompa
et equitatu incedere, tantis
hominum crinitorum stipari
obsequiis, quatenus duobus
episcopis unius abbatis suffi-
ciat comitatus. Mentior si
non vidi abbatem lx equos
et eo amplius in suo duce-
re comitatu. Dicas si vide-
as eos transeuntes non patres
esse monasteriorum, sed dominos ca-
stellorum; non rectores ani-
marum, sed principes provin-
ciarum. Tunc deinde gestari
iubentur mappulae, scyphi,
bacini, candelabra et
manticae suffarcinatae non
stramentis, sed ornamentis
lectorum. Vix denique iiij or
leugis a domo quispiam do-
mo recedit nisi cum tota
supellectili sua, tamquam si
iturus sit ad militiam vel
transiturus per desertum ubi
non valeant inveniri
necessaria. An non possit eodem
vasculo et aqua manibus
fundi et vinum bibi? An non
possit ardere lucerna lucerna
nisi in tuo quod portas can-
delabro et hoc aureo vel
argenteo? An non possis
dormire nisi super variam
stratam aut sub silvestri vel
peregrino coopertorio? An non
unus aliquis minister
posset et iumentum ligare
et ministrare cum discumbis et lectulum
parare? Sed ergo tante multi-
tudines garcionum ac iu-
mentorum cur nisi ad porta-
tionem nobiscum necessaria
non ferimus, quibus hospites
non egemus? Sed haec parva;
veniam ad maiora,
sed ideo visa minora quia
usitatiora.

Omitto oratoriorum imme-
nsas altitudines, immoderatas
longitudines, supervacuas
latitudines, sumptuosas
depictiones, curiosas de-
politiones, quae dum in se
orantium retorquent aspec-
tum, impediunt et affectum, et
mihi quodammodo repraesen-
tant antiquum ritum Iudaeorum.
Sed esto, fiunt haec ad ho-
norem Dei. Illud autem inter-
rogo monachus monachos
quod in gentilibus arguebat
(gentilis): Dicite ait ille pontifices
in templo quid facit aurum?
Ego autem dico: Dicite pau-
peres. Non enim attendo versum sed
sensum. Dicite inquam pauperes, si
tamen pauperes, in sancto quid
facit aurum? Et quidem alia
causa est episcoporum, alia mo-
nachorum. Scimus namque quod
illi sapientibus et insipien-
tibus debitores cum sint
carnalis populi devotionem,
quia spiritualibus non possunt,
corporalibus excitant orna-
mentis. Nos vero qui iam
de populo exivimus, qui mundi
quaeque pretiosa pro Christo reli-
quimus, qui omnia pulchre
lucentia, canore mulcentia,
suave olentia, dulce sa-
pientia, tactu placen-
tia, cuncta denique oblectamenta
corporea arbitrati sumus

ut sic loquar ut preciosius fiant. Ceterum quorum queso in hiis devotionem excitare intendimus? Quem inde fructum querimus? Stultorum admirationem an simplicium oblationem? An quia immixti sumus gentibus forte didicimus opera eorum et servimus adhuc sculptilibus eorum? Et ut aperte loquar, an hoc totum facit avaricia, que est ydolorum servitus, et non requirimus fructum sed datum? Si queris: quomodo? Miro modo. Tali quadam arte spargitur es ut multiplicetur. Expenditur ut augeatur, et effusio copiam parit. Ipso quidem visu sumptuosarum sed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum quam ad adorandum. Sic opes opibus hauriuntur, sic pecunia pecuniam trahit, quia nescio quo pacto ubi divitiarum amplius cernitur, ibi offertur libencius. Auro tectis reliquiis signantur oculi et aperiuntur loculi. Ostenditur pulcherrima forma sancti vel sancte alicuius, et hec creditur sanctior quo coloratior. Currunt homines ad osculandum, invitantur ad donandum, et magis mirantur pulchra quam venerantur sacra.

De Candelabris et coronis

Ponuntur dehinc in ecclesia gemmate non corone sed rote circumsepte lampadibus, sed non minus fulgentes insertis lapidibus. Cernimus et pro candelabris arbores quasdam erectas, multo eris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis choruscantes superpositis lucernis quam suis gemmis. Quid putas in hiis omnibus queritur? Penitencium compunctio, an intuencium admiratio? O vanitas vanitatum, sed non vanior quam insanior! Fulget ecclesia in parietibus et in pauperibus eget. Suos lapides induit auro et suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorum servitur oculis divitum. Inveniunt curiosi quo delectentur, et non inveniunt miseri quo sustententur.

De ymaginibus sequitur

Ut quid saltem sanctorum ymagines non reveremur, quibus utique ipsum quod pedibus conculcatur scatet pavimentum? Sepe spuitur in ore angeli, sepe alicuius sanctorum facies calcibus tunditur transeuncium. Et si non sacris hiis ymaginibus, cur vel non parcitur pulchris coloribus? Cur decoras quod mox fedandum est? Cur depingis quod necesse est conculcari? Quid ibi valent venuste forme ubi pulvere maculantur assiduo? Denique quid hec ad pauperes, ad monachos, ad spirituales viros? Nisi forte et hic adversus memoratum iam poeticum illud propheticum respondeatur: Domine dilexi

decorem domus tue et locum habitationis glorie tue. Assentio, patiamur et hec fieri in ecclesia, quia si noxia sunt vanis et avaris, non tamen simplicibus et devotis. De claustris sculptis et depictis.

Ceterum in claustris coram legentibus fratribus quid facit illa ridicula monstruositas, mira quedam deformis formositas ac formosa deformitas? Quid ibi immunde symee? quid feri leones? quid monstruosi centauri? quid semihomines? quid maculose tygrides? quid milites pugnantes? quid venatores tubicinantes? Videas sub uno capite multa corpora, et rursus in uno corpore capita multa. Cernitur hinc in quadrupede cauda serpentis, illinc in pisce caput quadrupedis. Ibi bestia prefert equum, capram trahens retro dimidiam; hinc cornutum animal equum gestat posterius. Tam multa denique tamque mira diversarum formarum ubique apparet varietas, ut magis legere libeat in marmoribus quam in codicibus, totumque diem occupare singula ista mirando quam in lege dei meditando. Proh deo, si non pudet ineptiarum, cur vel non piget expensarum?

De conclusione opusculi prioris.

Multa quidem et alia suggerebat addenda larga materia, sed avellit me et propria sollicitudinis anxietas occupatio et tua frater Ogere festinatio, nimis districtio, qui abire vis nec moram diutius acquiescis, ut abire te sine absque recenti opusculo. Itaque quod vis et te dimitto, et sermonem breviando precisum, quia utiliora sunt pauca in pace quam multa in scandalo. Et utinam hec pauca sic scripserim sine scandalo. Scio vero vitia carpens scio me offendere viciosos. Potest tamen fieri volente deo ut illis quos me timeo exasperasse potius placiturum esse, si scilicet desinant esse viciosi; si videlicet volunt esse districtiores et remissiores amputent superfluitates, in hoc ut quisque bonum quod tenet ita teneat ut aliud alienum tenentem non iudicet. Sic qui cepit esse iam bonus non invideat melioribus, et qui sibi videtur agere melius bonum non spernat alterius. Et qui districtius vel districtius vivere possunt, eos qui non possunt nec imitentur. Sic enim non licet his qui maius aliquid forte voverint ad id quod minus est descendere, ne apostatent; sic non omnibus expedit de bonis minoribus ad maiora transire, ne precipitentur.

De monachis qui de aliis ordinibus ad nos veniunt.

Scio quippe nonnullos de aliis congregationibus et institutionibus ad nostrum ordinem provolasse, pulsasse et intrasse. Sed hor

quid agendo et suis scanda
lum reliquerunt. Et nobis
nichilominus attulerunt dum
quotiens illos sua temeraria
discessione turbaverunt nos et turba-
verunt sua misera quaestione.
Et qui superbe spreverunt quod
tenebant et temere
presumpserunt quod non valebant
digno demum contuitu eorum
tandem patefecit ignomini-
am quia et imprudentia
defecerunt quod impudenter
arripuerant et turpiter
redierunt ad id quod leviter
deseruerant. Sed eos claustri
iure sui potius ordinibus in
patria qui de perditis nostri
despexerunt audiunt quod
sunt dum a vobis ad nos et
a nobis ad vos instabili le
vitate provolantes et nobis
et vobis et omnibus bonis
scandalum fiunt. Cum ergo
ego nonnullos eorum nonnunquam
qui et fortes domino actore re
pedunt et ipso protectore foras
perveniunt, ferimus et tamen
ut perveniamus in bono quo
incipiamus ubi non pro-
fecimus. Et hoc pre omnibus
studeamus quo secundum apostoli
consilium omnia nostra in caritate
fiant. Hec est nunc de nostro
et vestro ordine sententia. Hec
de nostris et de vestris vobis
me solere dicere nullus melius
in testis erit quam vos. Et qui-
bus me novit sic vos.
Bene in vestris laudabilia
sunt laudo et predico. Si que
reprehendenda sunt ut emen-
dent vobis et aliis amicis

meis suadere soleo. Hoc non
est detractio sed attractio quod
ut nobis a vobis semper
fiat omnino precor et supplico.
Valete. Explicit opu-
sculum beati Bernhardi de ordine
Cystercii et Cluniacensi de
notis monachis multis
fructuosum sed negligentibus
tediosum. Incipit epistola
eiusdem ad Ruptum quam
idem sanctus pater scripsit in
medio ymbris sine ymbre
deo miraculose ordinante.

Satis et plus quam satis
sustinui dilectissime
fili Ruperte si forte dei pie-
tas et tuam per te et meam
per me animam dignaretur visi-
tare tibi scilicet inspirando salutarem
compunctionem mihi de tua salu-
te leticiam. Sed quia usque
adhuc frustratum me tenuit
ab expectatione mea iam
non valeo tegere dolorem meum
et anxietatem reprimere dissi-
mulare tristiciam. Unde et contra
ius ordinemque cogor lesus
revocare eum qui me lesit
et spretus repetere contemptorem
et iniuriam passus iniurianti
satisfacere. Rogare demum
a quo rogari debueram.
Dolor quippe nimius non
deliberat non verecundatur
non consulit rationem non
metuit dignitatis dispendium
legi non obtemperat iudi-
cio non acquiescit modum
ignorat et ordinem id omni
modo et solum pertractans
quo vel careat quod
se dolet habere vel habeat quod se
dolet non habere. At inquies

Non legi quicquam nisi spiritualibus
spiritualis pocius ac multi
plicare lesus Tandem fugi
malefactorem meum Cum in
iniuriam feci si iniurias fugi
am non expedit cedere persecu
tori quam resistere fugere
ferientem · an refugere
hec asseruo non contende
rem hec sed ut contencionem
dirimerem · Effuge persecutorem
non est culpa fugientis · sed
persequentis Verum concedo ero
ego feci est non repugno tam
vel quod factum est culpabile
non discucio Non retracto
causas · non recordor in
iurias Solent enim huiusmodi
instigare quam mitigare
discordias / solum quod in
magis est cordi loquor me
misereri quam crucio quod te non
video quam sine te vivo pro
quo mori vivere est ame
quo vivere mori est Non ego
quero cur abieris / sed quod non
redieris Queror non cau
sas recessionis sed moras
tantum regressionis Veni
am et pax erit · reuertere
et satis factum est Credi inquam
redi et letus cantabo hor
tus fuerat et reuixit pe
rierat et inventus est sufficiunt
iste culpe mee quod dimissi
sti / delicto quippe adolescen
tulo austerius eram et te
nerum durus nimis arguebam
et inhumane tractabam fame
Hinc et plus quo dixi ad
versum me effectus mecum
murmurare solebas / Hinc

adhuc et nunc sic audiui
te absenti derogare non
cessas Non tibi imputetur
Possem fortasse excusare
et dicere / quam sic lasciuum
puerum motum cohercendi erant
et rudibus annis debebant
asperam illam disciplinam distri
ctionis inmaniam scriptura atte
stante que ait ponite si
t virga et lima cum ungues se
Et rursum Quem enim dili
git deus corripit flagellat autem fi
lium quem recipit Et illud Utili
ora sunt vbera amici quam
oscula inimici Sed sufficiunt
mee culpe ut dixi quam re
cessisti Hec dum dici verit
peticionem contendit cum ea
sio retrahet / At vero vel
hinc procul dubio incipiat
Et et tune si non parcerem
penitenti indulgentiam confitenti
quam potui quidem aliorum
mal quibus fuisse indi
scretus / sed iste non numquam
nolens cur si insulto horum
tuum indiscretorum mecum
suspectum haberes aut hos
nonne me iam non esse /
quia nunc te puto fore quod
fuisti amicitiam iniuriarum
nescius / et que ante me
tuebaris meum contentum
amplecte securum Itaque sine
mea culpa recesseris ut
tu putas / et ego non ex
cuso sicut ut tu putas
et ego non accuso sine mea
fuisse et tua quod ego magis
puto / Ex hoc iam si redie
ris omnes solus profecto

inexcusabilis eris. Verumtamen si absque
culpa liberare te valeas. Si
tu agnoscis, ignosco. Ignosco? ignosce
et tu, ubi meam
agnosco. Alioquin aut tibi
nimius indulges qui tuam
culpam agnoscis et dissi
mulas; aut michi nimius
nimis exactor es qui ut satis
facienti ignoscere dum punis.
Iam si redire putas non
recusabis ociosum. Alias certe
Tu falso blandiaris conscien
tie quia non erit ultra
quod formidare debeas de
rigore districtionis mee.
Nec est enim formidandus quem
qui futurus sum potius formido
losus tue adhuc absenti
toto sum corpore perfectus totus
astrictus visceribus humiliter
cohibeo caritate permitto
et tu times? Intrepidus
veni quo te vocat humilitas
perfecit caritas. Securus acce
de talibus parentibus obsequi
bus. Effugisti severum, redite
ad mansuetum; revocet
mea lenitas quem severitas
effugavit. Vide fili que
te cupiam ducere non in spiritu ser
vitutis iterum in timore, sed
spiritu adoptionis filiorum in quo
clamare et tu non confidas
Abba pater. Causam utique do
loris mei nepos nimius
apud te sed blandimentis
patribus vero terroribus ages
alius aliter forsitan temp
taret. Et vero quis alius
non magis distentet prandio
et mancipet nichil non oppo
net votis et proponet.

mendicum non arguet inobe
dientie, non indignabitur
apostasie, qui de tunicis ad
pellicias, de culcitis ad de
licias, qui denique ad divicias
de paupertate transieris. Cum
interea ad sua liceat re
dire consciam. Cuius denique
in tanta pompa vel ve
ritate valeat agnoscere
vel obtinere humilitate. Mitti
tur a preco Romam et applicat
appellatur auctoritas et ut pro
negent assensum suggestio
ei infantem blandum apostoli
bus oblatum, sinistre in mona
sterio. Nec fuit qui refelleret. Ve
rum contradictor est expor
tibus iudicatur et prope
abundantibus est absentibus
iustificati sunt qui in uno
fecerunt et pedem a causa
qui passi sunt absque presentes
tunc absolutus recessit. Fir
matur privilegio vindecim.
Nunc vero clericus sine alio
lucronis quo reportato fir
maret fluctuantis male
sine spe stabilitas securitatis
dubitantis. Et hoc teneor
tenor littere. Hoc iudicii
summa hic totius cause dif
finitio ut tacant qui tale
vir silent qui amiserunt
Sunt hec aut per itinera
pro qua Christus mortuus est
et hoc clamantem noluit
Sit professio super professionem
vovet ad unum solvetur
permittit quod non tenebit
Et tu primum pactum in
tum sit in scelo terminatum
preparatio et sit super modum
petendo per... Veniet veniet

qui male iudicata reiu
dicabit Et illiate iniusta
ɔfirmabit Cum fiat iudi
cium i iram patientibus
qui iudicabit i iusticia
pauperes et arguet ine
quitate pro mansuetis ter
re Certe qui per prophetam
minatur impiis dicens Ecce
accep. etc. c° iust. iudicialis
Quid igitur fiat de iniustis
iudicijs. qui ipsas ergo
iusticias iudicabit. Vei
et ingruit veniet dies iudi
cij ubi plus valebunt
pura corda quam astuta
verba et conscientia bona quam
marsupia plena. quando
quidem iudex ille nec fallitur
verbis nec flectitur donis Un
de dicit ipsius tribunal appello
Dñe tuo iudicio sum tibi
causam committo dñe deus
sabaoth qui iudicas iu
ste et probas renes et corda. cuius
oculi sic falli nolunt ita
falli non possunt. tu vides quod
non tua sed que sua sunt
quererent. tu nosti in quibus
ei visibilibus i tuctibus temp
tacionibus sunt propter affinem
quidem pro crescentibus.
auctes, tue pietatis pul
sauerunt. qualiter adquos
illius scandala et baroes
molestias ego urebar
ɔtorquebar et nunc tico
fluctuum ponto cum quibus
coeptus sum adolescentibus
ipse sui fuerunt et inse
lescentes nec corpi tellia
expedire fomenta nec

ueti illa glorie teptanuta
statis arbiter. nos domine
ihesu de vultu tuo iudi cium
prodeat oculi tui videant equitates
Videat et iudicent quid
potius statuere debuerint an
votum patris de filio an filii
descriptio prescriptum eo filius
aliquid maius deuouit
Videat et famulus tuus
legislator noster benedictus
quid regularius fuit utrum
quod statim de mensuitulo
necesse facere pro an quod ipse
post modum scires et prodes
fecit eo iam etate prouect
ut de se bono loquetur
Unumquem dubium non sit
promissum non dominum sed
cum beatus quem regula
precepit pro eo factum fuit a
parentibus nec maius ipsius
eo ipsa peticione i volunta
te palle altaris ut sic of
ferunt coram testibus osten
ditur Deinde terra quam cum illo
et pro illo dicitur data fuisse
Sed si eo terra eo recepe
runt eo tunc non et eo
terra eo tenuerunt An non
quebant magis datum
quam fructum et plurimum osten
mata est terra quam ma alio
quam oblatum monasterio ɔ
quererit in seculo Vnufcudg
deo cum exposuit erat.
dyaº Quis vero cum pate
inuecta est moribus lupi
de seculo quippe non de clu
niaco te teste Rapta
venisti cum scorno Quesisti

petisti pulsisti · sed tunc
adhuc tenerculi dum te
licet i vito dilatus es p
biennium Quo tpe patien
cōpleto z absqꝫ scrupula
tuus deinde fratribus multe
si incumsti lacrimis z q
stātis desideriū es i q
ssum obtinuisti Pq ster
p annum mrs regularium
thomus patria plātus
pseueraret z sinde quela
quisitis pq aun spote
pfessꝰ · tuo p̄ij scl'are ve
ste veretta religiose statū
suscepisti Quinsempate
puer quis te fastinant
nō solue vota tua que
dist la tua an nō cōoe
teo iustificaberis ul' cōdep
naris Cum de p̄mitis
voto solliciti es negli
gens tu cū cōoe teo
nō illius heās iudiciū
tuo z · nō illius vota labi
orum cōrigendus sis Et cp
sinst' quisque blandit z
de aplica absolucon tui
cōstantium dum legata tenz
sua Nemo inquit mittit
manum sua adam z respi
ret9 ap! e r di Nunq et
hoc psuadebunt nō est
ret9 respice qui dicunt
t euge euge filiole si
te lactauerit pcoces ne
acqesc'ris es Noli cre
dere ōm spui · sunt t multi
ncerm Vnū aut sit tibi
cōsiliarius ex mille Tolle
occasiones respice blan
dimenta adulatoribus claude
aures te interroga de te
quia tu melius nosti te
quā alius Attende cor tuum
discute intencōm cōsule
veritatē / tua t cōscīa re
spondeat / tun' abiecis t
ordine tuum cur fres cū
locus t me qui z proximis
~~nosti te~~ tibi circu'e et
pquior quo sic deserui
Si ut acriues ut pectinis
ut pfectus vives · secuu
esto · quia nō ret9 aspici
sti · sed et gliare cū aplis
dicens Que retro oblitus
et ad ea que an sut cōtetus
sequor ad palmā Tu ve
Cū alius Noli altum
sape · sed time quā ut
quā venia tui duxerim
quā tibi amplius indul
gentius in victu vestituqꝫ
superfluo in verbis ociosis
In vagacōm licenciosa z
curiosa quā vz' pmisisti
aput nos z tenuisti lhoc
procul dubio ret9 respice
est · pnarcem e / aposta
re Et hec dico fili nō ut
te cōfundam · sed ut tanquā
filium carissimum moneam
quia et si multos in xpo
heās pedagogos · tamen
nō multos pres Vnū sto
dignum z ud et cōe
in religione ego te ge
nui Nutrui te de lacte
lacte qd solum adhuc ca
pe poteras datum et
hinc si cōpetrasses ut
gaudesces Sed heu qm

propere et intempestive
ablactatus es, et vereor ne
totum quod fovebam blandi
mentis, roborabam
exhortationibus, orationibus
solidabam, in aliquam evanes
cat, et sic desinat, pereat, et lu
geam non tam mei frustra
laboris dispendium quam damna
te sobolis miserabilem
casum. Placet vero tibi ut
alius gaudeat qui nichil la
boravit in te? Simile mi
chi contigit quod et illi meretri
ci apud Salomonem, cui videlicet
parvulum ab altera, que suum
ante oppresserat, contigerat
furtim sublatum esse. Te quo
que de sinu et de utero abstra
ctus es, ablatus genitor re
peto violenter ereptum. Non
possum oblivisci viscera
mea, quorum nimirum parte
decisa, pars non torqueri
potest reliqua. Verum tamen quo in
hunc modo queso hec
hoc nobis moliti sunt amici
nostri, quorum manus sanguine
plene sunt? Est gladius quorum
manum pertransiit, est de
tes arma et sagitte et lin
gue eorum gladius acutus. Nam
michi si in aliquo eos of
fenderem, cui tamen omnibus non sum
conscius, plene presumis reprehende
re vitam meam, ut verum fatear,
non ob de ossibus meis
vel carne decerpere mea,
sed tulerunt in gaudium
cordis mei, fructum spiritus
mei, coronam spei mee.

Et vere michi sentire vi
deor anime mee dimidium.
Ut quid hoc? Forte iniusti
fui tibi et terrore teneri du
tenui indignationem ne pri
stes pro me in quod te sus
tulerunt duritia. Quod molesti
tue fuit, quid durum veritatis in
tum tua dilectione salutem
ut inimica impugnent? Utinam
nunc percepto tu salvari non
poteris. Et utinam ipse
te absque me salvet. Utinam
et si ego moriar, ut tu
vivas. Sed quid solus ergo
in cultu vestium et ciborum
est opulentia et non in sobrio
victu vestituque moderato?
Si pellicee leves et calide,
si panni subtiles et preciosi,
si longe manice et amplum
caputium, si opertorium silve
stre et molle stamineum
sanctum faciunt, quid moror
et ego cur te non sequor?
Sed hec infirmorum sunt fo
menta, non arma pugnan
tium. Ecce qui mollibus vesti
untur in domibus regum sunt.
Vinum et simila, mulsum
et pinguia corpori militant,
non spiritui. Frixuris non
anima saginatur, sed caro.
Multi in Egypto fratres multo
tempore Deo sine piscibus famu
lati sunt. Piper, zinziber, ciminum,
salvia et mille huiusmodi species
salsamentorum palatum quidem
delectant, sed libidinem accen
dunt. Et tu michi in his
securitatem ponis? Tu cum
huiusmodi securitatem duces ado

lesiteciam vero deus sobrios
quesitu satis est ad omnem
concupiscentiam sed tu famem
Cum sola non competat ra-
tione est alias atque alias
nescio quibus suas cot-
neis confici permixtiones que
prius palatum irritant gu-
lam provocant extendunt
appetitum Sed quid faciet
inquis qui aliud non potest
Bene scio quia delicatus
es et his rebus assuetus dum
cum modo non possis Sed
quid si potes facere quod
possis Luxuries quod Sur-
ge pringe tolle otium corpore
Vince inedie bestiam ex lo-
cis explicam. manum exercitatam
migalibus et statim senties
sola te appetere que famem
tollant non sentires demur-
reant Reddet quippe religiosos
sapores exercitium est tibi
incitans. Multa que resp-
nis otiosus post laborem
sumes cum desiderio Si quidem
otium parit fastidium exercitium
famem confirmes aut timor
dulcia reddit que fastidium
facit insipida Olus faba
pultes Panisque cibarius
quiescenti cum fastidio
sunt. sed exercitato magne
videntur delicie Jam forte
timeas dissuetus exhorres
minus eas propter hyemis
frigus Sed propter estatis ar-
dorem Sed numquid non legisti
Qui timet pruinam irruet
super illum nix. Vigilias
times et ieiunia manu-

laborem Sed hec sunt levia
meditanti flammas perpetuas
Recordare denique tenebrarum
exteriorum fient non horrere
solitudinem Si futuram co-
gitas de verbis otiosis discus-
sionem non male displicebit
silentium Fletus eternus 2
ille stridor dentium ante
cordis oculos reductus pa-
res tibi reddet mattam et
culcitram Denique si totum
de nocte quod regula prece-
pit bene ad psalmos vigilamus
minus durus erit lectus
quo quiete non dormimus
Si tam in die laboramus
quanto professus es non erit
cibus quem libenter non co-
medas Surge miles for-
tis post pugnam preliatu-
rus gloriosus et triumpha-
turus Surge excute
de pulvere revertere ad prelium
unde fugisti Fortius post
pugnam preliaturus glo-
riosius ibi triumphaturus
Scimus quidem Christi milites
multos qui fortissime
ceperunt steterunt vicerunt
Paucos autem qui defugi-
entes se periculo ingessere
quod declinaverant ipsique
hostes fugerent hostes
quos fugiebant Sed quia
omne rarum preciosum gau-
deo te de illis esse posse
qui quanto rariores tanto
apparebant gloriosiores
Alias autem si multum timi-
dus es cur ibi times
ubi non est timor Nec
aut times ubi timendum

est. An quia fugisti ex
acie putas te manus
hostium evasisse? libentius
te insequitur adversarius
fugientem quam sustineat
repugnantem et auda-
cius insistit a tergo quam
resistit in faciem. Secu-
rus nunc proiectis armis
carpis matutinos som-
pnos cum illa hora Christus
resurrexit. Et ignoras
quod exarmatus et tu
timidior et hostibus minus
timendus? Armatorum
multitudo circumvallavit
domum et tu dormis? Iam
ascendunt aggerem, iam
dissipant sepem, iam irrum-
punt per posticum. Numquid er-
go non tutius est ut te inveniant
solum quam cum aliis, nudum
in lectulo quam armatum
in campo? Exsurge, accin-
gere armis et fuge ad com-
militones tuos quos ante
deserueras ut quem a te ab
eis disrupit ipse te eis
demum timor iungat. Quid
armorum refugis pondus
et asperitatem, delicate mi-
les? Adversarius instans
et tibi circumvolantia spicula
faciunt clipeum non esse
oneri, loricam non sentiri
nec vel galeam. Et quidem
subito procedenti de um-
bra ad solem, de otio ad
laborem, grave omne quod
incipit. Sed cum ab his
dissueveris et ad illa pau-
lisper assueveris, experieris
usus tollit difficultatem.
invenies esse facile quod im-

possibile ante putabas.
Solent etiam fortissimi
milites audita buccina
ante congressum formidare,
at ubi ad plures ventum
fuit spes victoriae et hor-
ror vincendi reddit intre-
pidos. Quid vero tu trepi-
das, quem fratrum unanimitas
armatorum circumvallat,
cui angeli assistunt a latere,
quem dux belli Christus praeibit
suos animans et dicens:
Confidite ego vici mundum.
Si Christus pro nobis, quis
contra nos? Securus potes
pugnare ubi securus
es de victoria. O secura
tuta pugna et cum Christo et pro Christo
pugna, ubi nec vulneratus
nec prostratus nec conculcatus
nec millies si fieri potest occisus
fraudaberis a victoria, tan-
tum ne fugias. Sola tamen
qua possis perdere victoriam
fuga est. Fugiendo potes
illam amittere, moriendo
non potes. Et beatus si mo-
riendo, et beatus si pugnan-
do moriaris, quia mor-
tuus mox coronaberis.
Vae autem tibi si declinando
pugnam perdis victoriam
et coronam. Quod ipse aver-
tat, fili dilectissime,
qui in iudicio de his molles
ligis maiorem tibi infe-
ret damnationem si illas
exsiccatis recipient vite ...
... Vale sic rupte

Sermo beati Bernardi abbatis in passione domini

Stabat iuxta crucem
Jhesu mater eius et soror
matris eius Maria Cle-
ophe et Maria Magdalena
Sicut christiane religionis
defectus quarundam tempus
cordis frigidi sic multum
conflammata affectione
quam devota et sancta pectora
magna meditatione omnibus
fidelium pectoribus procedit /
hinc est quod in exordio
primitive ecclesie igne de celo
suscepit statim perfice-
cepit. eo quod sicut evangelium
testatur foris apparentibus
linguis igneis intus fiebant
corda flammantia.
Nunc autem igne eterno
fideles ut devoti et si
non visibiliter tamen invisibiliter
percipiunt meditationes qui
sunt / propheta attestante quia in
meditatione concardescet
ignis. Inter omnia autem que
pie meditationibus animo solent
occurrere quid tam efficax
ad succendendam cordibus
devotionem inveniri potest
quam huius sancti evangelii verba
attende repleta et sanctissimus
cordis fontibus luminare
Christus quidem virtus ineffabilis
quedam virtus abscondita
manet / que tamen potens
est ad repellendum fidelium
animis in celeste dulcedine
Ut puta est dulcissima aliquibus
stupendam passionis domini
lectionem auditum sicco vultu
et corde pertransire. Cum
ad hec verba ventum fuerit
inquit ius vertatur illius
benedicte virginis iuxta crucem
filii sui stantis morientis
et filii admirans respectus
et allocutio finalis illa
recommendatio demum illius
matris apud virginem
separatio a lacrimis nequam
abstinere potest / quia propter
hec verba devotius libet
inspicere / si forte cooperan-
te gratia gloriose virginis de
qua principaliter est intentio
nobis inveniamus aliquid unde
ad celestia incardescentia
valeat inveniri. Stante
de filio in agone illius
gloriose et stupendi certaminis
appropinquante sacrosancta
anima eius ad exitum egressionis
circumstantes Johannes ubi tra-
ditionem comprehensionem fla-
gellationem illusionem condep-
nationem crucifixionem illius
composuit ad singularem
memoriam subiungit.
Stabat iuxta crucem Jhesu
mater eius. Stabat in eius
non solo legitur. sed etiam in
Matheo legitur stetisse virgo
benedicta ubi scriptum est Ecce
mater tua et fratres tui
foris stant. Sed quod mihi
regina celi torcens staterem

quecomque / tñ ecce regi
narum sit magis glorie
respicere aut ecce delin
te attribuere Nam et beth
sabee i. matre salomonis
ingrediente ad ipsum pro
addonia surrexit rex
in occursum eius pontifex
et thronus intra regis
iuxta thronum suum et
sedit ad dextram eius Hester
autem de qua sermo est mi
nima regis veneranda
sicut omnes pedissequae
regine sunt. Cum totiens
stetisse nunquam sedisse
aut recubuisse legitur
Sed hec veritas similiter
beatus ambrosius soluit
si vi[?] homo vero mi[?]
inspiciat Cuius ei stare
respicit in oppositione
ad sedem suam quod apostolus
ait ad Romanos cum quibus
es qui iudicaris sedendo
alienum Suo domino stat
aut cadit. iuxta quam
intelligentiam beatus gregorius
dicit quod stabant quae
perpetuam quietem invenit
Lucifer de celo cecidit
qui mane oriebatur / et
ideo dicitur de illo quod in veri
tate non stetit Cecidit ho
minus et abiicis donis
que acceperat / eis bene
non cecidisset si stare
semper voluisset Cecidit
post illud hominem omnibus

unumquisque in hoc quod ait
beato Augustino Si omnes
in unum convenirent hac verba
concepta vel aliud dicere
possent nisi si dixerimus quia
peccatum non habemus nosmet
ipsos seducimus. Ubi autem
ad hanc super laudabilem
feminam ventum est ecce
de illa dicitur Stabat et
non immerito Eo quod enim
a peccato originali contracto
in utero sanctificata est ab omni
deinceps peccato immunis
permansit ut idem doctor
egregius ait Augustinus Cum
de peccato agitur de maria
nullam volo fieri mentionem
accipitur etiam stare in oppos
itione ad sedere similiter quod sedere
pertinet est hominum stare
vero in fiore suo quiescentis
non et infallibile et quia vigo
maria stat tunc plus per
omnia veneranda competit
sessionibus Ecce enim ut
pluribus dicitur sedere
solent iudices ut in Johe
dicitur Sedit pylatus pro
tribunali Stare certum
solent eque iudicandi
Sic ibidem subiungitur Ihesus
autem stetit ante presidem
Et ecce plurimi iudices h
maria quippe si licet dicere
omnium iudicum gloriosa superi
or est ad quam audiendo
dicitur appellare solent peccatores
ut ait beatus Anshelmus

Fugiat inquit rex a
facie iusti dei ad piam
curiam misericordie dei Se
dent ergo sapientes Ut in
matheo dominus ait Super
kathedram moysi sedent et
certe plus ceteris sapientes hec
ipsa est enim tamquam sapientie
que fontem inexhausto
suo sitientissimo gestaverit
utero. Ucione incredibilia
et in audita quedam sentit
que illam sapiam quia
in ducis adultis et paruum
fecerit infantulo. Ipsa illis
oculis vidit maiestatem gaudenter
miracula conservavit disputatis
et conferens in corde suo
et opinione religiosis fratribus
Sequatur aristoteles
magistrum preter quod certe non
in regine virgo prudentis
sima dicitur. Sedent ergo nobi
les. Ut de babilone ut in
apocalipsi dicitur. Sedeo regina
et vidua non sum. Et certe
tantis moribus hec nobilior
Sedet enim dignitatibus. Continent
ex quibus generis sui hec
aut preter eam quia a progenitoribus
habuit sed propter
ineffabilem quod de ea
que genuit. Porro de illa
in libro sapientie dicitur. Quoniam
illius gloriam contubernium
dei Sedent ergo sene
statibus inmoribus maiores
senioribus ad damicellam dei
venit. Sedet in medio
nostro et indica nobis. Quod

deus dedit ei honore senec
tutis. Et certe tantis senio
ribus antiquior hec an
tiquorum omnium creatura prius
quam celum et terram faceret
quam eciam angelorum agmina
fundaret preelecta est. Ista
hac fenestram singulari quadam
gracia preterit dei sapientia
quia tandem ipsa perceca
insine sectore hinc deque
ipsa ait adinuo et antequam
secula creata sum. Solet ergo
sede queuntes. Ut in libro
do scriptum est. Sedet pluri
ma et breviter. Sicut ego
sum ministrantes. Ancilla
media de martha que cura
ministerio se fatigabat in
luca scriptum est. Et certe
deliciosa quamvis hec
eam continet brachiis os
cularet labiis pasceret
uberibus pretiosa lacte gau
dentibus inspiceret oculis
illum ut in suo virgineo
gremio qui celibus est an
gelorum et avcte sustentam
dubium erat infantia quam
suaviter atque dulciter profun
deret quia non licet homini
loqui tunc tali gremio
in terra perfrui est tunc itaque
de inedicto de potencia
de sapiencia de qua de ver
itate de ineffabilibus
est quamvis iam dona sa
pientie creature glori
posuit. Porro ut dicitur
gloriosa confessione dignissima
fuit. Credo tamen non

redisse ea scriptura que eo
tempore Johannes apostolus insi
nuavit. Et tu gloria iudi
illa super iudaica femina
nullum virum confortata
fuisti dignata. Ergo
gloriose dicta sunt de te ci
vitas dei. Nos omnes de te
gloriose sentimus, primo
videlicet gloriam quam te
fore meminimus. Rome
et tu gloriosa domina. Hinc
dicta dicitur de te ipsa. Audi
amica mea iam nunc quod mi
hi et omnia sentiat, ut se
audivimus. Ecce inquit
ancilla domini. O vere admi
rabile sed magis amabile.
O quam ineffabiliter credent
inde iudex et domina celi
nobilis regina. Ecce sa
piens magistra et illi
regis mater et filia palm
latrix angelorum altrix
mea de te genuit. Et ecce
ancilla. Sed quanto maior
es omnia humilia te in omni
bus tanto venerando nos
instruis. Et hec sit sola
electorum gloria humilia se
semper sentire. Hec est cum
illa fulgida species qua
de solaris orbis dignatur
intueri. Sic tu ipsa dicis
Respondit humiliter ancille
sale nec solum prodenda
forma humilitatis sed in
pingenda specie mollitie pi
etatis sue tum fructibus
suis inveniat virgo beata

ut videlicet peccatoribus insinuet
quam ipsa et que stat prope
rector et meminerunt indignit
amicorum. Et que est supplicanda
ad se devotionem et ingratos
superbos non timuit. Ipsa
contemptis huius seculi pote
statibus et divitiis in au
xilium se pauperis compe
tibilius constituit. Ipsa mi
strorum obsequium dignata
acceptare fuit etiam
mulierum indiciis quam etiam
in obsequiis valde fa
miliaris extitit. Nam
et vocata ad nuptias cum
solis mulieribus contribuens
Christi legitur. Ut Johannes
ait. Et dixit mater Jesu
ministris. Quodcumque dixerit
vobis facite. Ipsa etiam ex
officio ancille facta est
domino vincta. Sicut de illa
testatur beatus Ignatius.
Et cum adhuc in terra
virgo maneret apud omnes
pietatis vis sculpta fu
dicit exhibere. Et quod huius
memorie que ecclesie
gessit cum adhuc obse
quiose prebet diligentiori
in celis. Si enim filius
eius electis fiunt dispensa
bene et fidelis ministrantibus
eis. Opportet utique in ea
ipsius adoptionis ipsius
precedere ante merito ipsi
etiam in omni testante scriptura
quam aut assistit regina
a dextris tuis. Constat

ingrueret qui panem illud hec
mulier in utero suo conu
scunt et decoxit ipsa eum
in cophino gremii virgina
portavit et porrexit quia
dapifer ille celestis pro
nunc Germinavit aut qui dapi
fer et pistor in communis
comitatur solet Pensetur
ergo quibus qualis est sin
ceritas convivantium quanta
et quam infinita multitudo
dulcedinis ferculorum
Ubi tanta est dignitas
ministrorum descendit ergo omnibus
devotis cum accepta sit
illis videlicet matri et filio visi
tantur ac devote suscipi
untur cum ministro non cessent
ut ille filius uel illa mater
et in illo convivio regina
celorum deo parte etiam
istius veniamus inde puelle
quod dictum est de ipsa
et illa forte dei perdixit
Salomon Consideravit
inquit semitam domus
sue et panem ociosa non
comedit Ociosa esse non
potuit que teste Johanne
sibi et filio suo tela vestem
acquisivit et tu filius
hunc questuariam indica
bit finis tuis Videbis nec
quod diligit deus manuum
laborem qui et de illo
pasci voluit cuius erant
orbis et omnia que in eo
sunt Ociosa esse non potuit
que omnium necessitates suas.

suas et singulis pro sua
possibilitate ministravit
sicut paulo superius meo
ravi Ociosa esse non potuit
que singulis fidelium unde
singulos consolari necesse haberet
eius ab omnibus fidelibus
quereret maxime post
ascensionem filii sui et
ad eam venientium ad hunc
intuitus peregrinatio fuit
fidelium desideramentum
videre illud celeste ministerium
et illud divinum prodigium.
tapsum illam superele
gantiam repositum fuerit
deus et homo Ut in epistola
sua dicit beatus Ignatius
qui scribit Johanni Evangeliste
Nos et audire alacritate
simul et humilitatem in operibus
virginis Certe lucerna beatitatis
celitum fundata [illegible]
exsurgit et alta montana
ascendit intrat domum
Zacharie et salutat Eli
zabeth Nos autem domum
pauperum non solum adire
sed respicere contempnimus
et ipsos pauperes ad nos
venientes uel salutatione
dignos reputamus Ideo
super tanta dignatione
Elizabeth clamat dicens
Unde hoc michi ut veniat
mater domini mei ad me
Maria filium natum hebrei
deum metuentes inquietant
illum in plures collocavit
sine mora et nimirum re
multo cum labore in egiptum

deportavit ac reportavit
Nos vero si quidem deum habemus
in uno loco cum predicto
morarum et hinc ante
deum predictum collocatum,
intuitu velimus Maria
hylaris ad templum .
per XV gradus ascendit que
licet in puericia tunc /
filium conceptum obtulit que
preciosiorem celo noverit
Maria non contenta vir-
tutibus et donis que
iam habuit / quia vere
humilis consistens non pau-
ca se habere considerabat
cum iam impleta spiritu sancto
fuisset semel in utero
per illius sanctificacionem
secundo in filii sui concepcionem
cum apostolis in cenaculo
sion expectare dedignata
linguis / ut adhuc spiritu
sancto infunderetur copiosius
Ut in actibus apostolorum scriptum
est Nos autem si quando gre-
modicum sed longum persis-
profectionibus apice ascen-
dissent eminus et cum celestis
bonis habere [illegible] dedi-
camus Videtur secundum quod
sedula cum humilis com-
pleta beata virgine in ipso
peticione fuit discernunt
ergo proposite discrete stulte
[illegible] semetipsos
decipientes in continuo
ocio non inani abundan-
ciatione cocionis quiete
in angulis ceteris vite

et solis contemplacionibus
amplexibus vacare habe-
ant cum de qua loquimur tam
in operibus necessitatis quam
pietatis sedula fuit et
devota Ex quo patenter
ostenditur quod suo tempore opera-
tiva et suo tempore contemplativa
vita debet exerceri Non
enim fit bonus contemplativus
nisi qui prius fuit sedulus
activus dicitur quod preciosius
de virgine quod scribebat Ista
omnium carnalis voluptates
subpeditavit et super-
pigros semetipsos in lo-
tulis virtutibus / ut ostendi
mitudine prestudio se
indefesse operacionibus exer-
cuit Alia quoque invenitur
stacionibus intencio ad pro-
fectum forte magis que
lucens Nam sicut dicitur
in opposicionem adinvicem
sedem que modum dicitur
stare in acie qui non
fugiunt Et stare quod dicitur
in pace qui disciplinata
[illegible] semetipsos in
ordinate non agitant Secun-
dum hanc [illegible] signi-
ficationem apte dici debet
virgo benedicta constabit
Cum a cunctis viciis recede-
tibus omnibus discipulis
fugientibus in gloriam tota
[illegible] quibus [illegible] tot per-
sonas filii sui constanter
cum illo pene sola rema-
nebat tradito cum duo
ipsum [illegible] deduceret vinctum

discipuli omnes ut habetur
in ewangelio Mathei septimo
Relicto eo omnes fugerunt
Cui opposito respondet
textus iste Stabat
autem mater eius Et com-
pletum est quod propheta ex persona
ipsius ait Torcular calcavi
in solus et de gentibus non est
vir mecum Vere non vir
quia viri fugerunt Sed
mulier fortior viris genus
stabat hec virago vo-
catur quia viriliter stetit
hec est fortissima illa
sollempnis stirps de qua
in Canticis canticorum scriptum est Quo
processit et quasi aurora advenit
tur ac metuendo stat Cum
preterijt quando beatus petrus
cum ceteris ecce prolapsis
fugit Quando advenit
quando latro pro scelere suo
suspensus audire meruit
Hodie mecum eris in para-
diso Tunc autem illa be-
ne dicta que fructum divinum
protulit mecum stat et
stetit immobilis numquam
a magistro recedens que
numquam delinque-
rat Columpna immobi-
lis ille qui tibi innititur
Stabile fundamentum omni-
bus qui tibi superedificantur
Precentrix omnis devotio-
nis qui circa te medita-
do suspendis Vere sola stabat
maria quia non fugit Sed
quod valde amabile et imi-
tabile nobis debet esse

in virgine quia intantum
cordis amaritudine nichil
indecens nichil indisci-
plinatum egisse legitur
Sed quod omnis prudencia
decet virginalem Quecumque
in corde tam amarum
dolorem gestavit nichil
tamen indecens contingebat
estimo contigisset numquam
obliviscens in tantis
angustijs et fidei ka-
tholice et virginalis pudi-
cicie Dolorem enim suum
incomparabilem et fidem
quam de resurrectione filij sui
habuit temperavit utrumque ne
deficeret et modestia puel-
laris ordinavit ne indisci-
plinatum quid committeret
Unde recte dicitur Stabat
Sed iam audiamus quis stabat
iuxta vel stetit inquam
sequitur iuxta crucem ihesu
Quid dicam quid hic stas
Quid hic agis Quis te
huc adduxit Cum obviam
venire huc voluisti Quid
tibi et tunc Quis unquam
qui te cognovisset reginam
angelorum et hominum presu-
mere unquam fuisset constare
in patibulum Cum latronibus
alij in ipso patibulo cum
dolenter respice et cum doloribus
unico sortem prohibere
hostibus utrumque Sed quid hoc
est obsecro iuxta crucem
inquid ihesu ille unigenitus filius
idem et pater est tibi idem
proprius et deus Crucis
virgo non ihesu crucifixo

astaret quia vere in illo vno
omnia habens eum dimittere
non debuit ac si. Quodam
enim illud amisisset et non
nisi post triduum eum inueni-
ret querens per vicos et inter
cognatos ipsum querens /
Tandem in templo inter
doctores reperit. Nunc autem
inter cognatos querere eum
non oportet. Testatur Ieronimus
Stabant omnes noti eius
a longe. Quid ergo pia mater
nisi staret iuxta crucem
ipsius. Si enim nunc ab eo
discessisset quis. Si eum
indimisisset. Quis enim ce-
lestium terrestrium vel infero-
rum presumeret cogitare
quod ibi staret filius dei. Si
et si ipsius cum rebus recessis-
set et precium redemptio-
nis dictum fuisset. Certe mater
filius suus ex eo crederetur
quod eum assisteret. Iam enim
plurimi sacerdotes scribe
immutata erant. Certe ipsa
illud Iob dicere poterat
Inhorruerunt omnes pili
carnis mee. Stetit cuius
vultum non cognoscebam
ymago coram oculis
meis. Consueuerant eum
videre non nisi vestitum
fortassis veste quam sibi
fecerat. Et ecce stat nu-
dus ibi tanto strictissima /
Pro amore restrictus totus
Deleuatus totus dilania-
tus. Integrum non erat corpus

filii sui et quem ingressi de
vtero totum vestiuit vix
contulit quod nascens integrum
eum dereliquit. Et ecce nunc
sibi quem miser peccatis bu-
dictum corporis deformatum
crudeliter ostendit. Videat
manus illas sancte aut bene-
dictes vel misericordes tangentes
aut aliquid pie tractantes conte-
ctas. Et ecce confixe. Audi-
re consueuerat de illo ore
aureo semper celestia semper
consolatoria verba. Et ecce
per angustiam clamat pa-
tide Deus meus deus meus vt
quid dereliquisti me. Aude
inspexit vultum illum
diuinis radiis fulgidum
qui sibi valde amabilis
admirandus erat. Et ecce
inclinatus expalluit et
aruit hic liuidus hinc
sputis illitus hic velatus
Quid ergo nisi staret in
illa nisi quod staret iuxta
crucem. Si enim domi sedisset
de hiis fiebant duplicati-
ones fuisset dolor ipsius
matris. Legitur in exemplo quod
dicebat in corde suo. Sta-
bo et expectabo in mortis
pericula quia Pylatus fecit
in dolorem filium vnigenitum
meum. Sequar a tergo
egredientem et lucem aspiciam
lacrimosis oculis quod durum
quid spoliet. Videbo quo-
modo perforent manus eius et
pedes quando affigantur patibulo

quod erigitur in ligno pe-
dentis. Tunc ego accedam
propius et stabo iuxta crucem
dilecti filii mei Ihesu am-
plectar illum brachiis
et osculabor labiis ri-
gabo lacrimis, et quia
longius inde non licet tan-
to insignatum oculos
meos in suspenso filio
aspiciam quod cor hoc
modo excitat quod sola
virtus nominis quod in fine
nudum venit moriens
non deseruim, quem viven-
tem magis dilexi. Stabat
autem virgo mater cruci
se desuper gemuit. Evangelista
conspexit inuit ubi ait
iuxta stabat iuxta crucem Ihesu
ad differentiam aliarum in quibus
duo latrones pendebant
unus a dextris et alius a
sinistris, que non multum
distabant. Iuxta crucem Ihesu
stetisse perhibetur in quo
pie creditur crucifixo
filio suo tamquam ipse astitit
multa matris pietatis
officia exhibuit, licet
hoc in ewangelio non sit. Ex-
cuit Ihesu pulchre dici-
tur quia ipsum solum et non
aliud in terra possedisse
videtur. Nudum ipse tan-
dem de se dixit: Filius
hominis non habet ubi caput
suum reclinet. Nichil autem
~~aliquid~~ aliquid proprium vide-
tur habere ipse Ihesus. Stans obser-
vavit autem cum Johannes

crucem Ihesu hanc quippe
ipse licet non fabricaverit
tamen eam dum viveret comporta-
vit ipse illam et non alius in-
stituit. Omnem vero aliam qu-
ia sibi celitus apportavit
Ihesus, et esse non potera-
tur nisi crucem. Et quamvis in
se iuxta hanc crucem stetit,
mater virgo tam familiarit-
er tamen sit dicendum quod sit proprietas
filii sui dixit olim hanc
mater filius in tribus est proprius
mei scilicet ore, mente et specie
itaque cum filio stare voluis-
set si licuisset. Sed quid
nolluit talem corpore ipso
proprius non, nisi filius eam
inspicere debuit. Stabat ergo
iuxta crucem Ihesu turbata rebus
et stupida et non magis in-
hérens crucis affixum
hominis. Serva pene omnes
deliquerant discipuli decem
infirmi quos terruerant
non comparuerunt. Ubi quos
mirabiliter paucas praeclul
steterunt et crucifixo insul-
tarunt. Sed peccantes corpus
inquirentes et subsannaverunt
milites immolantes vesti-
menta diviserunt. Sed hec
omnia stetit iuxta crucem
Ihesu mater eius cum paucis.
Sed vere congrue ubi astitisti
pia mater crucis cum desce-
ptibus qui olim ad te
solam venire dignatus
dimissis creaturis omnibus
Illic sum et indomitus ille
unicornis et incomprehensibilis
omnibus sceleris qui dudum

agitatus et fatigatus
scorpionum desideriis et
aliis suppliciis semetipsum
continere non valens tunc
in gremio tuo virginis
receptus est et eterne pacem
reddidisti ut quod illi di-
gnanter ille se tibi dedit
lm ¶ Delinquens solummodo ut ab
omnibus eius delinquentibus
in terris ut etiam ipse clamet
dicens Eli ut eo deliquit
Tu sola ut bona gentes
videntes a quo statim iste
tu in terram stando socie-
tatem deflendam exhibens
invisibiliter patiens quod ille
visibiliter passus est audite
hec omnes gentes et contremi-
scite, audiat et obstupe-
scant cardines terre. Stat
deorsum in terra scilicet in uno
loco terre maledicto quia
in loco calvarie dominus
noster ihesus christus et sedet
in throno sursum super hec
omnes creature Uno ipse
stat in cruce et sedet super
cherubin Stat solus et
pene nullus secum de corpore
Sedet sursum et milia
milium ministrant ei Et de-
cuit quod antiquo patris
consilio ita stare in cruce
illum quia est dignus socie-
tatem exhibebit statim
stanti in cruce quam illa
quam dignam suo consortio
iudicavit in celis cum ipsa
tamen sole et luna calcan-
tem sub pedibus et habentem
coronam in capite vis

stellarum duodecim olim prece
ipsius cum non tollit crucem
suam et sequitur me non
est me dignus hec quasi
despicia loquuntur hanc crucem
libenter sustinuisset si li-
cuisset Sed quia non licuit
saltem stabat iuxta crucem
ad complacendum ei primo et
tertio vel magis passa est
ubi quam aliquis in morte
corporali. Alia quoque con-
¶ natura vere sunt ut sta-
ret iuxta crucem ihesu Omnes
enim ignorant hanc duas
unius thesaurizaturam
celi sufficientem cunctis
uentibus mortalium Stant
de plenitudine eius accepi-
unt primi Et ubi hec
omnia obscura hausit magi-
sterio fidei Johannes
recumbens super pectus
ihesu quod unica quod
tunc effudit in pectora pectus
Vidit olim in spiritu Ezechi-
el aquam egredientem de
templo a latere dextro Et
certe unica templum hic
non in spiritu sed corporalibus ocu-
lis videre meruit
aquam scilicet cum sanguine
egredientem de templo
dei de latere dextro christi
Ubi lancea militis perfo-
ratum fuit ihesu Et filius
¶ ille qui egressus est de lo-
co voluptatis id est de corde
dulci ihesu christi iste est
ille fons patens quem
predixit zacharias propheta

fusum domini david in
ablucionem peccatorum et inci
sionem Ecce ergo virgo
decora stans iuxta crucem
et imple ydriam tuam
ne liquor ille preciosus
ad nichilum defluat gra
tuitis fugientibus hausto
fidei deferentibus. verum ad te
et tuum implemus ostende
illa liberali effusione
iuxta et sponsum tuum ecce
salvatoris Hoc enim au
dito ille antiquus eliazer
sponsam querens filio
abrahe cum mezopota
miam venisset ad pute
um et ait Ecce sto prope
fontem aque et
mulieres civitatis egre
diuntur ad hauriendam
aquam Igitur puella cui
dixero inclina ydriam
tuam ut bibam At illa
dixerit bibe domine nam et
cameli tui potum. ipsa est
quam parasti domino filio
domini mei. Ecce virgo mitis
et benigna Ecce nos stamus
prope fontem aque id est pas
sionem filii tui inspicimus
et recolimus. sed peccati
nris exigentibus emol
liri ad devotionem non pos
sumus Valde sitimus. sed
haustorium non habemus et pu
teus altus est Sed mei
obsecro o domina tua grata
suavitudine tua grata
fecunditate de hoc fonte
haurire et tuam sinus

tuis effunde liberaliter
et caritatis id est pectoribus
siccitas pectoris tuis potum
tribue ad amorem crucifixi
filii tui et ad celestis patrie
desiderandum nos ante de
Vere tu totius humani
generis es gloria Ecce de ple
nitudine tua accipiat
universi. Est et alia apti
tudo crucis quod plene
non stetisse maria crucem
describitur. quia virgo ultimum
tum crucis ultimum concordat
Et antiquum in ea patet
dei filius et ergo ante pas
sionem quippe crucis habito
maledicta fuit quam matres
virgines perpetue virginitatem
plangebant. eo quod posteri
tatem non relinquebant
sicut in libro iudicum scriptum est
de filia Iepte Postquam
vero maria virginitatem
et corpus crucem dedicavit
maria cum cruce multum
benedicta et virtute
et honore Nam virtute
Ecce crux expellit demonia
sanctificat omnia Quid al
tius timent demones
quam vocabulum marie quod
adeo sanctificat ut omnia
quam illa cum de celo missa
benedicta ait enim illi an
gelus benedicta tu in
mulieribus honore quoque
et gloria valde concordant
Ecce enim que erat suppli
cium latronum transiit
ad frontes imperatorum
Crux illa

corporum dampnatorum nec
fulget in diademate re
gum. Sunt quodam in
ipsa satis digna fulgebit
in celo presidens iudicii
adventum. Audisti gloriam
crucis de maria quid et
dictum erat puella illa
quodam despecta femina
que iudeis quasi dela
pictum et visa mater
illa paupercula plena
lacrimis iuxta crucem stans
pene solitaria. Erat tunc
auro et gemmis in celo
rutillat. Nunc etiam in istis
et in ipsis colit eam et
in voto. Nunc pro illa liti
gant pie tuende reli
gionis quare potius
sit patrona. Audivimus no-
bis fideles populi et devo
te curvant genua. Cur-
runt peregrini mundo
vagantes ut saltem loca
videre liceat in quibus
habitavit maria. Petitur
et absit ut negetur in eius
nomine elemosina. Habet
et multo amplior est gloria
marie in hoc exilio ubi
sunt nos et nisi quedam
eius inopia. Sunt tam
putus esse in celo ubi
beato ad oculum inspiciunt
et exultant universi
celi agmina. Consideremus
itaque fratres karissimi attendamus
devote et tu domina et mater
mea ne sola stet stemus
iuxta crucem ihesu plangamus
et lamentemur cum tua beata

matre eius. Erat ipsa nobis
cum filio unum prestat regni
solium inspira. Fratres nostri inte
lium non pigeat cum ea
iuxta crucem in hoc exi
lio sito tuendo quia
presto sorti consolacionis no
strae inise ut sorti tribula
cionis fuerimus. Et quo
vocabulo iuxta crucem stans
nuncupetur audiamus. Scilicet
mater eius. Marie non
appellatur proprio nomine. sed re
magis describitur cognomine.
Sicut enim dixit maria
cleophe ita virum dixisset
Joachim. Sed nec hoc opor
otiose dictum esse matrem
eius fuisse que iuxta crucem
stetit e contra. Ideo quia
movit ut culpa iudeorum
eo maior appareret quo
filium in oculis matris
apprehenderunt transfigentes
legem manifeste transgres
si sunt. In deuteronomio enim
scriptum est. Non coques edum
in lacte matris sue. Hedus
immolatus qui iuxta ritum
agni in exodo tolli et
assumi iussus est. Christus
est deus dei qui velud
agnus ad occisionem ductus
est non aperuit os. Hic
in lacte matris coctus
est. dum eam id temporis
quo quondam in virgine
conceptus deus adhuc te
nella erat caro eius in ubera
videns vertentibus xxxiij
annis in oculis eiusdem

matris crucifixionis est ter-
tium propter hoc quod in aliis
pluribus circa eius mortem
fuerant scilicet praedicto et
locum et legem et gentem
unde meminere propter
hoc est matrem voluit
ipse quod dominus crucem
stetit ut hereticorum prae-
stis confutaretur quidem
quidam dicunt Christum non
habere destruere et figurae
corporis fuisse fantasticum
Alii vero cum corpus de caelo
apportasse et de nostro
que natum non fuisse au-
dierunt hii omnes et confuda-
tione stabat iuxta crucem
ipsius mater eius Mat-
thei. mater veneranda
nunc intacta aliquorum
tamen bene voluit stantis
iuxta crucem ut videlicet magni-
tudo passionis ostendatur
et assistentia dilecte matris
illius quam desolatam et
ineffabili merore plenam
reliquit. Hec autem con-
sideret quoniam in proximo
moriturum amantissime
mortem cum oblitum desola-
te matris compassus est ut
sit in ultimis cum con-
stitutum disponeret Stabat
hec mane debet altera
tamen quemadmodum dolo-
res inexplicabiles in-
effabile [illegible] sa-
cratissime caritatis eius fuit
impetu passionis dum in
ipso [illegible] ut [illegible] torrens
corpus parietem impleret

dolor et inebriaret et
eo impleto in ventrem ef-
flueret. Una sile impleta
lignum filium parietem
passio quodammodo redun-
dabit ut impleretur illud
Lamentationes ad locum [illegible] oc-
cumt flumina venerunt
et iterum fluunt. O visce-
ra matris beatissima atque sa-
cratissima quanta fuit inter
nos illo tempore commotio eorum
desecantur et ostenderetur
circa illa praesepio que inter
nos tam dulcis est compa-
rata. quando est ad solam mortis
imaginem matris illius
viscera contremuerunt. Cum
filium Salomon secundum
iussisset ut conclamaret
quod integer fuerat. Co-
mota sunt quippe viscera
eius super filio suo. O quam
si in celo clamares quid
perferisses cum vivus te
circumstantes una voce
conspirarent dicentes crucifige
crucifige eum praedicto dolor
qui ab aliis matribus
comprimitur signis [illegible]
penitus totum iuxta te [illegible]
viscera tua incredibili
commovit. Ad quorum motum
sed et filii tui mortem
non minus contremuerunt terra
et scindebantur lapides duriorum
tamen corda ipsorum adventum
redemptoris emollire non potest
Praedicta est [illegible] matris
ubi iuxta crucem stetit [illegible]
nominatur ut videlicet omnium
devoto pateat si matre

me querit ubi ea ma
xime querere debeat ita
efficaciter inveniat Ubi
est obsecro indica si no
sti ubi inveniri possit
ubi pascit ubi cubet in
meridie quod valeamus
invenire illam Certe
indico Stabat iuxta crucem
ihesu mater eius Venite
ergo filii audite me Vos
qui dudum quesivistis
mariam Ecce inveni sto
et quid queritis Stabat cum
iuxta crucem filii sui Ibi illam
querit anima devota Multis
meditacionibus precibus
devotis precibus quicunque
pectore eam invenire de
sideravit et dicat Memen
to obsecro dulcis mater et
domina illius veneranda
stacionis qua tua dil
ecto filio astitisti pen
denti in cruce Reduc
queso ad memoriam
cordis tui cogitaciones
et innocentis anime tue
angustias quas tunc
hausisti quando innocens
unigenitus tuus in oculis
tuis immolatus est Re
cogita quod hec omnia
tolleraverit peccatoribus vo
luerit quorum primus
ego sum Ille in sua
morte luerunt ut ego
fieri sum adte ergo ho
Ergo ne dedigneris
quia mater et ego sum
filius primus adte ergo

hodie venio spes mise
rorum confugio filleusque
dum et memetipsum et
omnes necessitates meas re
commendo Te hodie in
dominam et piam matrem
eligo et preopto Noli prop
ter peccata me noli abicere
me Ipse enim qui amore
mei nudus et dilaceratus
pendet ante te Nemo cordis
quod semetipsam negare
possit ei qui illa hoc mo
do ita terrem aggressus
fuit Anima ergo virgo beata
iuxta crucem quesita et
inquisita citissime se inve
niri sinit ubi quodam ma
terno affectu tota absorta
stetit Cum nomen matris
exprimit sed dicit Iuxta
crucem ihesu mater eius Ecce
diluvium stacionem gloriose vir
ginis iuxta crucem insuffi
ciendum Nunc consequenter
condicionem videamus Ecce
soror matris eius maria
cleophe et maria magda
lene Ut antiquis genea
logiis colligitur Anna
mater sanctissime virgi
nis tres successive maritos
habuit Primus fuit Ioachim
de quo peperit dei genetricem
Secundus cleop
has de quo alteram ma
riam genuit quam de
sponsavit alpheo de quo
illa quatuor filios peperit
Iacobum minorem Symo
nem et Iudam et Ioseph

qui cognominatus est iustus
frater eius fuit Salomeus
de quo terciam mariam ge-
nuit quam tradidit zebedeo de
quo ipsa genuit Jacobum
maiorem et Johannem
Ewangelistam. Licet igitur ut
dictum est cruci astitit que
quidem dicitur maria cleo-
phe et supplendum est
filia, quidem dicitur maria
Jacobi et Joseph et sup-
plendum est mater Ma-
theus aut Marcus esse
mariam matrem Johannis
uxorem zebedei cum
ceteris affuisse narra-
vit sed fuerunt ergo quinque
persone quas evangeliste
exprimunt in textu videlicet
Maria mater ihesu. Ma-
ria cleophe maria ma-
gdalene maria zebedei et
filius eius Johannes. quas
utique scriptura nequaquam
ita diligenter exprimeret nisi
aliquid misterii intenderet
fidelium edificacionem pro-
nam [illegible] quod inter illa com-
paciens pacienti filio asti-
tit manifeste datur intelli-
gi quam molestum sit peccatum
in nobis deo patri / pro quo
abluendo unicum filium suum de
tanta passione suppor-
tare dignatus est. Vel si
aliquis petis hoc ille
innocens filius in compu-
[illegible] innocentis [illegible]
quid ad [illegible]

nisi quod peccatum nostrum per passionem
et compassionem oportuit
satisfieri. Passionem dico
quam nobis ipsis per sa-
tisfaccionis [illegible] substituentes
ulscimur et illa tamen ab
aliis omnibus tollamus
Licet est enim crux nostra
de qua salvator dixit
Qui vult venire post me etc.
Apte autem quarto assistit ma-
ria cleophe Que sicut dictum
est quatuor filios habuit
in cetu apostolorum ut ipsa
videret cum in agone filii
sui assisteret / pro quibus liberandis
magister eorum ignominiose
morti se tradidit
Ipse hominibus precedenti noc-
te eum ad mortem quererent
ait: Si me queritis
sinite hos abire. Qua-
liter patres et matres edocti
sunt ne umquam dubitent
tamen fideli deo filios suos
mancipare in religione
futuros. Sed dicit aliquis/
vellem et filios meos
bonos esse monachos
sed timeo delicatum
filium meum submitto po-
ne monasterio vivendi ne
forte peniteat et recedat
et error novissimus peior
priore fiat. Metus iste
ut estimo ex defectu cedat
christiane fidei et dilectionis
divine incipit. Maria nondum
offerentes filios et filias
nunquam timet quod peniteat

tum tamen eternum sit quam modi-
cos abiciat qui sibi in-
utiles fuerint effectu.
Quomodo autem probabile est quod
ille pastor bonus ovem
sibi oblatam et ad se
devotam fugientem ali-
quando derelinqueret qui etiam
pro illis qui a se recesserunt
liberandis morte turpissima
voluit condempnari. Matrem
filiorum Zebedei assistentem
domino crucifixo, que iam
ante a Christo filiis suis
sessionem in regno postu-
laverat, que cum inor-
dinate petivit filii eius
audire meruerunt: Nescia-
tis quid petatis. Ut ergo
addisceret quo pacto filiis
suis istam gloriam peteret
vel obtineret, ideo passioni
Christo astitit, quia sine pa-
ssione Christum regnaturum esse
putaverunt, ut etiam toto mundo
claresceret quod illa via regia
ad illam gloriam et semita
compendii ignominia passi-
onum. Unde Ihesus salvator
ait: Beati eritis cum vos
oderint homines etc. Et ali-
bi scriptum est: Per multas
tribulationes oportet nos in-
trare in regnum dei celorum.
sede. Ro. 8. non ad hoc sunt
condigne passiones huius
temporis ad futuram gloriam
que revelabitur in nobis.

Sed et ista dulcis et devo-
ta discipula domini Ihesu Maria
Magdalene suspenso magistro
astitit, cuius olim eloquium
audierat: Remittuntur tibi
peccata tua. Et quid ergo
putas obsecro quid ibi
senserit aut quo se habue-
rit. Nam pietates quas ita
illam dudum converterant ad
mentem reducens et ad i-
stud crudele spectaculum mentis
oculos elevavit. O amoris
et penitentie speculum
Maria. Ecce pedes quibus
oscula impressisti. Pedes
quos lacrimis lavisti et
capillis tersisti. Ecce nunc
pedes scissi quos sedens
consuevisti ad audiendum
verbum domini Ihesu. Vide nunc
quomodo hodie perforati sunt.
Ecce devota discipula,
ecce magister tuus, ecce fer-
vida amatrix, ecce dilectus
tuus, ecce defensor tuus.
Quis te deinceps contra
phariseum defendet? Quis
pro te pugnabit contra discipulos?
Quis te pro consuetudine excusabit
contra Martham murmurantem?
Quis te vocabit dein-
ceps ad se? Magister, inquit,
adest et vocat te. Certe dices
inveni te peccatrix. Multos
forte habuisti amatores,
ad quos confugere poteras,
quibus omnibus derelictis
istum et crucifixum turpissime
partem optimam elegeras

et utique sufficeret tibi cum
eis secum Sed ecce quos
in fastidium tibi esse sit
per istud Et ecce nunc iste
recedet a te et nunc quod
phania quid facies ad quos
illis Cum decimus eorum [illegible]
rum tamen suscipiet adhuc
te non timeret Et multo quod
nil tibi de [illegible] tua
rum Si autem in betha
niam redieris ad propria
duplicabitur tibi amari
tudo tua commemora
tanti hospitis qui tam
illum sepius diuertens
ad te ingressus est ad beth
aniam ut maneret tecum
Quid ergo fiet de te Non
video melius quam si steteris
in [illegible] Ut ab una
parte stet maria speculum
innocentie ab altera vero
speculum penitentie et cele
stis dulce[illegible] Hec sunt
enim fortassis illa specula
de quibus in Exodo [illegible]
strie scriptum est fecit mo
yses labrum eneum de
speculis mulierum que excuba
bant in ostio thabernaculi
federis Ostia thabernaculi
sunt uulnera domini ihesu
mulieres excubantes in
hijs ostijs sunt maria
mater et maria pecca
trix uulnera domini ihesu in
spicientes Et in hijs ostijs
lauatorium eneum [illegible]
quod de quibus doctrina sil

[illegible] colligitur Cum con
iunxit nomen [illegible]
Credimus quod decenter [illegible]
et [illegible] invisibili. Hic ergo
hic [illegible] in medio [illegible]
ihesus moriens vita et
eadem morte confirmat [illegible]
et pulsat [illegible] Bene
quod optime magdalena
[illegible] invenit ut
ipsa videat et omnibus nobis
pateat ad quantum gratiarum
actionem peccator [illegible] deo
sit obligatus Cum enim
aliquis aliquem sibi valde
obligare intendit munus
preciosum sibi confert Et dicit
accipe hoc gratis Domine
de mea bona voluntate
quod ego nolle [illegible] talem
[illegible] Cum in hoc mundo
efficacior [illegible] potest
inveniri obligandi aut
adiutile et ad hoc in in
finitum [illegible]
vobis demonstro Ecce enim
domini ihesus non auro sed
sanguine indulgentiam
dimisit magdalene ut ille
que peccata tot commiserit
nichil dixit nisi [illegible]
tur et petrum Dominum [illegible]
optime [illegible] et
gratiarum actio et sit Doce
nos obsecro peccatores gratias
tibi condignas referre
quia sine te nichil pos
sumus facere Cum ange
lorum vel hominum cogitatio
ausus sunt quod tanta dilec
tionis dignatio quod possibilis

sunt donec per temeritatem
exhibitam nudo. Stabit
ergo non inmerito in extra
regem ihm iohannes ewangelista
qui precedente nocte super
pectus eius dulciter obtata
quiete recubuit. Et certe
familiaritatis illius dulce
dinem ebriacio sequitur
et extrema gaudii luctus
occupat. Qua in re
familiares amici dei plene
instructi sunt ne indigni
vel desperare debeant. Si qui
bus interne illius dulce
dinis degustacio adesse
subtrahitur quod nulli in hoc mundo
in hac vita tali gustu con
tinue et sine interpellacione
perfrui ut arbitror sit con
cessum. Quod lucidius
intelligemus si dulcedinis
illius causam et radicem
consideremus. Est enim gustus
ille quedam ineffabilis
superni regni et gaudii
prelibacio quam pater ille be
nignus quibusdam filiis
suis non inmerito ex in hac
vita concedat. Nam recte
vocare possumus eterne
quidem et quasi dicam
primicias felicitatis eterne,
quibus deus ad sedem inquam
secum illius plene mu
neris suos electos invitare
non desinit. Sunt quoque non
nulli qui percepti illius
dulcedinis stillas quam

gustaverunt adeo magnos
se ipsos reputant ut iustos
putent esse ut in eo quod
paululum gustaverunt
semper permanerent et idcirco
sunt ex quadam confidencia
temeritatis deum quasi
infidelitatis arguant et se
metipsos ab eo delictos con
queruntur si quando dulce
quam senserunt cassitate
perierit privari hii nimirum
sunt idem oblati sunt quod
obtinuit gustus ille in hac
vita fidelibus indultus
sit. Verum sed huius adulte
dignitatis dulcedinis
illius privacionem sibi eam
fructuosiorem quam pri
vatam eum habent ut ita
dictum sentirent. Hinc
enim salvator discipulis
de suo recessu turbatis
ait Expedit vobis ut
ego vadam Ad vos autem
venit dulcis in occulta
dulcedine ut ostendat quod
mens spiritus domini Ad hoc
recedit ut spiritum acuat
et invocatus copiosius
redeat Ad hoc venit
ut menti indicet inquam
solo sufficienciam habeat
Ad hoc recedit ut nos
metipsos nobis delinquat
ut tanto se homo illi devo
cius humiliet quanto vide
at sine illo omnino nichil
valet Ex quo patet quod

mirabili quodam modo. iste
dum recessus quoque utilis
est, qui ipse accessus. Quo-
bus duobus per ymaginem declarat
dicens Ad punctum in modi-
co dereliqui te et in misera-
tionibus multis congregabo
Genuit quoque decet nos me-
mores esse qui breviter
concessum fuit Johannem in
sinum domini recumbere
et quam puro tempore Petrus
consilius transfigurationis
claritatem dum vidit Quam
cum illa optaret semper
perfrui dicens Domine bonum
est nos hic esse. dicit
evangelista quod nesciret quid
diceret Domine quoque valde
superbus est et nimis se
ipsum reputat qui tantum
demum quasi nesciat et et
continentes impatientie
stimulis agitur, si quando
in bilo et contemplatorum suam
ad tempus vel per decem vel
per hominis fuerit spolia-
tus Talis enim principi
apostolorum stulte se perfert
cum gloriae resurrectionis
Non nisi unius intuitum
est concessus et illud summi
regis tabernaculum ante
ire contendit. qui per quam
modico spatio in pectore
recubuit, statim illud
lancea perforatum postea
conspexit. et qui vidit
testimonium perhibuit Certe
ut tamen despectus et modi-
cum illud collegium que
bet ac venia mira assistit
mater Item filii sui cum
parva mercedem non
modicum sibi attulit cum
omnibus enim ihesus quae
aspiceret et ceteros in locis
occultis metu et desperatione
laborare iam cogitaret
et ipsos qui presentes esset
busticia filii sui cum fletu
et lamento frustrare au-
dieret Quomodo est omnium
est ideo virtutem omnium do-
lere debuit, et misera
pectore suum amaritudinibus
ubi ut adimpleretur in
ipsa quod in ecclesiastes scriptum
est Omnia flumina intrant
mare et mare non redun-
dat Impetus quippe
amaritudinum in matrem
stantem influxit et illa
non defecit, quia virtus
altissimi que quondam
sibi obumbravit ut con-
ciperet. tunc illam suffulsit
ut constanter sustineret
Ubi et pectores portare
fortisse didicerit quorum
qui plurimos usque ad
decollationem etiam sustinu-
erunt et reportaverunt
donec Christus formaretur
in eis Quid autem mi-
her aget duo discipuli
audiant omnes Securi
cum vidisset ihesus matrem
et discipulum quem diligebat

Ecce legislator antiquus
qui legem venerat non
solvere sed adimplere. legem
hanc olim de venerandis
parentibus ipse considerat
condiderat nunc imple
vit. Dum enim esset minor
honoravit parentes pu
tatives sicut scriptum est Descen
dit in Nazareth et erat
subditus illis scilicet marie
et Joseph. Nunc pater
ille putativus mortuus
esse creditur. et ideo ma
trem superstitem honorat
honore excogitato non
potuit. Ascensus enim
in cruce et in ultimo iam
spiritu constitutus cum nullum
membrorum suorum iam
liberum ad usum haberet
exceptis oculis et lingua
de utroque horum matri
servire dignatus est
respiciendo eam et alloquen
do. Cum vidisset inquit
matrem dixit mulier ecce
filius tuus etc. in quo congrue (?)
vere enim in toto humano
corpore efficaciores non
sunt oculus et lingua
que utique admirem di
git ut perfecto indicaret
quam ipse eam gestaret
in suo corde iam de
mundo exiens. que in suo
corde suscepit in futurum
in medium. Sed libet
seorsum utrumque et seorsum

allocucionem huic aliquan
tulum in moram. Cum
vidisset inquit ihesus
matrem cristo matrem cum
prius inspicit. Et id
quod pati poterat ex ea
traxit. Olim ista mater
verbis hunc filium ut
in nuptiis vini mira
culose muneret rogat
dicens. Vinum non habent
At ille matri ostendens quod
opera divinitatis que illa non
contraxit. sed a patre vere
percepit tradit (?). Quid mihi et
tibi est mulier quasi diceret
in hiis que miraculose
operor tecum nihil commune
habeo. Non dum venit
hora mea scilicet passionis
quam passurus sum in
corpore quod matris est
a te. Ecce nunc illa hora
venit. Matrem astare que
corpus dedit ideo monens (?)
eam congrue inspicit. dicitur quia
corpus illud in quo
mori poterat accepit
cum ipso eam aspexit. De
alto scilicet inferiore stetit
quia in ipsa omnium mortalium
humillima fuit. Aliter
dicitur dominus de alto conspicit
ut in psalmo scriptum est cum ipso
eam inspicit quia illo
tempore nullus nihil propinquior
nihil gloriosius habuit
filius igitur quam gloriosa
tanta in matrem possunt

vt omnium creaturarum oculis
esset delectabilis intuitu
eciam quam summis spiritibus
eam cum tripudio inspi-
cere desiderantibus dictum est
in Cant. 7 Quid videbis
in sunamite nisi choros
castrorum. Potius debuit ea
inspicere quam alii pictorum
imaginem obseruantes. quia
quam pulchram et excellen-
tem pinxerunt fecerunt
ipsi eam inspicientes delec-
tabilius contemplantur. Cito
eam inspexit quia ibi
stetit pauperrima sine con-
sorte tale nil habens nisi
filium illum quem pre omnibus
omnibus computauerat et certe
iam illum amittit. Stat
tota paupercula tota desti-
tuta gemitibus plena de-
tractionibus in verba dicens aut Sic
que respi[illegible] super humilem
et pauperem et contritum
spiritu et trementem sermones
meos. Cito eam inspexit
quia valde dilexit et sicut
verum est vbi dolor ibi ma-
nus. et vbi amor ibi
oculus. Vidit ergo ihesus matrem
O ve stupendum visionis
spectaculum O ve iocundum
certamen oculorum quod vidisse-
tis in oculis duo [illegible] in
vno corde in puncto illius
oculi festinabant ad mortem
et sese retorquebant
ad matrem. Et cum eos mors
iam claudebat et impelle-

bat ad desertum Vitis [illegible]
eos aperuit ad matrem
respectum. Iam autem illa
preciosa sed se cepit abstine-
re et in ipsa pallentes et
semimortuos oculos adilecta
mater illa sed non valet
cohibere. O benedicta
inter omnes mulieres. quam
intime et ineffabiliter ad[illegible]
dilecta es super salutem
et omnem pulchritudinem
Sed quid creditis fratres
quid mater hec mulier illa
fecit cum sursum aspiceret
et de choro de [illegible] patibulo
filium morientem simul
et se inspicientem videret
Quid putas quid cogi-
tauit quam plena singul-
tibus fecit nec oculis la-
crimosis intuetur oculos
lucidos in morte filii [illegible]
ad se directos O ve stu-
pendos preciosos visionis
O spectissima [illegible] matris
et filii ad quorum mutuum
conspectum non in puncto sol
splendens in tenebris con-
versus est. Quam profunde fixe
radius huius in corde
tuo mater sancta quo vi-
dens te iam morientis
intueri dignatus est. Certe
dedit tibi amoris sagit-
tam qua a te missum
ipse vulneratus dicit de te
Vulnerasti cor meum soror
mea sponsa in vno
oculorum tuorum et in vno
crine colli tui. Tu autem

nunc dicere potes Vulnera-
sti cor meum fili mi in
visione qua me in terra
respexisti. et colloquio
quod mecum iam mo-
riens habuisti. Et hic est
fortissimus gladius ille
de quo prophetavit Symeon
ad te dicens Tuam ipsius
animam pertransibit gladius
Morientium quippe amicorum
extrema visionis semper
intima cordis valde in-
figi solent Dicunt etenim
Etiam si oblivisci possem
omnia que circa me gessit
amicus meus illius tamen
aspectum quo me tam fi-
deliter intuitus est cum cito
exhalaret spiritum oblivisci
non possum. Si ergo fratres
karissimi mater dei et mater
nostra visionem illam semper
in corde suo gestavit quasi
sagittam Ergo nos eius-
dem matris adoptivi fi-
lii et fratres crucifixi domini
inconvenienter illam visi-
onem oblivioni tradimus
Scripsit ysaias visionem suam
ad eternam memoriam
dicens Visio ysaie quam
vidit super iudam et ieru-
salem et nos fratres
karissimi in cordibus nostris
visionem hanc quam vidit
dominus ihesus super discipulum
et matrem. quia si adu-
timus tam oculis quam cordibus

valde medicinalis est. Qui-
cunque oculos habetis sub-
limes plenos vanitatis
et superbie visionem hanc
debetis frequenter ad mentem
reducere quod inclinato ca-
pite videt dominus ad matrem
astantem aperuit oculos
lividos et tempore mortis
propinquos. Vos qui oculos
truculentos habetis et aliquos
contumelia vel invidia
visionibus illius recordemini
quia in noctem dominus non
crucifixores suos mali-
gne sed matrem suam beni-
gne legitur aspexisse. sed et
vos qui oculos habetis fixos
et fictos et nequam plenos
impudicicie quibus animas
illaqueatis et vestras et alio-
rum etiam et corpora
immolata pervenerint
tur ad turbam vermium
venisse quasi et videntibus et
visionis huius obliti estis
Nam ipse qui oculis sinceris
matrem vidit moriens
astantem patibulo ipse est
qui fictos et impudicos
intuitus. Vos luce cla-
respicit in angelis. Cum
igitur sive vapo dyabolica
tentamus prima titillacio for-
tissimis oculis tuis impudice
aperire voluit obtrectes
huius gloriose virginis et
fere despicite quod filius
suus tenebris oculis vidit
stans in terra et illud omnia

considerantes attendentes
vobismetipsis interim le
gite illud. cant. 2°. En ipse
stat post parietem nostrum
respiciens per fenestras pro
spiciens per cancellos. Cum
igitur ut dictum est saluator
noster moriens deberet vidit
matrem et discipulum
stantem quem diligebat
quid dixit audiamus. Sequitur
dixit matri sue. Mulier
ecce filius tuus. Mulier
hoc nomen est sexus non
corruptionis. Sed nunc
dubium iam recessurum erat
amice. Quare hanc non
familiarius alloquitur. Dul
cius matrem suam saltem nomine. Sed
appellat eam mulierem. Sed
est hic aliquid quod valde notare
debemus. Refert enim dominus
vbique feminei generis
alloquitur seu alloquens se
quam vtitur nomine in textu
in illam reginam feminarum
et omnium creature. non inueni
appellasse mulierem. legitur
Quando dixit aut misisset ea
dem matrem familiariter
alloquitur. sed quare ad contin
nentiam diuina ea afficitur
dicens. Quid michi et tibi
est mulier. Quia in re
nimiam affectionem vel paternam
affabilitatem adprime dis
suadet et ad compungen
dos carnales cum obli
uione viri perfecti animi natu
ram superantes virtute

Quid ergo fiet de hijs qui
eis ad extraneos maxime
ad feminas verbis quibusdam
mollibus et intima pene
trantibus uti solent, qualiter
feminam vocantes nomine
proprio et ipsi minime tamen
iam confirmati sint.
et communes colloquijs pu
tant quod vel inficere vel infi
ci possint. Certo quod securi
sint ipsi. Sed ego non
credo [illegible]. et illa
cui loquitur prava cogita
tione peccat ergo michi
perit et sibi perit tene
llo et modico sermoni. Sed et
nunquam tamen mollibus ve
nientibus et signis ad fe
minas uti presumant semper
timentes ne iusto dei iu
dicio permittantur cadere
si in sui custodia cauti
non sint. Sed dicis Grauem
opinionem preclaram feminam
et diligere et familiariter
alloqui me oportet ut
sanctitatis eius quendam acci
piam. Sic fatetur. Vtinam
et ego sanctitatis illius parti
ceps merear. sed semper
timeo ubi Jeronimus dicit esse
minam quod bene videre
consueuit nocte dili
ge non corporali frequentia
Cum [illegible] quod efficiatur
vilitas in tui defitere
ut [illegible] quam ad se per
tinet [illegible] quibusdam
blandicijs et alloquijs
attrahere velit quod viuit [illegible] te.

contempne debuit cum v[er]o
ille qui nidum portat et
ad p[ro]p[ri]um nidum suum
iuxta se affabili habe[re]
legit[ur]. Sequitur Ecce filius
tuus. Iustus quidem es
sed tamen aliquantulum mecum
loqui liceat ad te de hac
singulari quedam condicione matris
tue. quia valde mirabilis
videtur. Vidisti eam cum
Iohanne et dicis Ecce fi
lius tuus. Nos ecce in scri
pturis non invenimus tales
aliquando fuisse visiones
tue sepulture. Vidisti
Petrum et Andream et
post eos vidisti publi
canum et dixisti sequere me
Sicut autem tu vidisses ma
trem et dicis eam alteri et
alteri sibi assignas lo
co tui et dicens Ecce iu
venis. Quid hoc dicis iste
fons pietatis et mestorum
semper consolator. Ista sola
est inter mortales que te in
tegre offendit. Ista est que te
a primo desiderio tuo in
hunc mundum inseparabiliter
adhesit. et ecce tu nunc
delinquens redis ad patrem
et hic illam delinquis. Quid
quesivit domine ut non egre
diatur tecum. Ecce consolatio
nem propter scelera suspe
sum assumimus dominus hodie
mecum eris in paradyso. Quo
modo ergo pie domine matrem
istam in exilio post te
relinquis que dignior

est paradyso quam latro. immo
dignior quam omnis homo
et si hoc tibi sufficiat
aliud quedam filium indicans
dicens Ecce filius tuus. Sed
et tu virgo sanctissima quid
mihi hec fecisse credenda
es. Scimus enim unusquisque
id quod sibi dono datum
intueri solet. Numquid et
tu non respexisti istum non
verum filium qui tibi dabatur.
Certe credo respexisti sed oculis
valde lacrimosis et sin
gultibus valde profluidis.
Ipse est discipulus tecum
non minus respexit ad
hec signum utique vestium
adeo crucifixo intuebatur
cum diceret Ecce filius tuus
Ecce mater tua. Vos enim
estis illa cherubim pro
ductilis que se mutuo
respiciebant versis vultibus
in propiciatorium. quia et vos
invicem intuebamini et sicut
ut opinor cum lacrimis in
medio stantem crucifixum
aspectu columbino respe
xistis. In hoc solo vos
discrepare video ab illis
antiquis cherubim quos
quondam Salomon iuxta
archam constituerat. Illi
vero pedes habuerunt ele
vatos ad ambulandum
Vos vero ambulo nunc longe
existentes vultibus herentes
suffusos suffusos contristata
querulosos lacrimis ple
nos et inclinatos. Ut

aut de discipulo interim
tacitam silencium cum mater-
nitatis affectu plena que
les fuerunt tunc obsecro
lacrime tue cum audires ore
ore morientis filii mulier
ecce filius tuus cum acciperes
servum pro domino discipulum
pro magistro / peccatorem pro deo
conpassionis pro virgineo Joha-
nem pro christo &c. Quid hec
audiens dixisti virgo
sanctissima. Heu nescio quid
dixeris. Scio quid dicere
potuisti. potuisti cum lacrimosa
voce non in mente dicere
O flebile commercium O vos
omnes qui per transitis
videte et attendite quod filius
meus quem genui recedit
a me et ipse illa mortalis
faciem illam tam dilecti filii
non contemplabor am-
plius. et ecce alius filius
quem nunc tradit pro se
quem intuens clarius
deprehendi non esse meum
quem genuerim. Non est
iste filius meus qui stat
iuxta me / sed qui pendet
ante me confixus lividus
et cruentus sanguineis in pro-
ximo mortuus. Ipsius he-
norum faciem quem lactavi
quem peperi. hunc meum esse
confiteor / hoc contenta volo
esse cum mortuo. Et hec
esse potuerunt verba gementis
matris. Cur ergo aliud tradis
sibi filium cum ipsa magis
te acceptet mortuum quam
vivum cum viventibus.
Sed numquid hoc admonitione

tenet / et non solum aliud
tradis sibi / sed uno est et utilius
quibus alia duo addisciplina
esse ut tua. Quid dicet
ad hec. Ah ita impius
fuisti ... ut matrem
tuam gerere non velis. A
ita infirmus ut non possis
Impietatem arte divina
fides removet omnis devo-
tio abhorret. Impotenciam
quod allegabimus. Numquid
ille sunt qui te in cruce
confixo terram commovit pe-
tras scidit. monumenta
patefecit. mortuos suscita-
vit. Velum templi
dilaniavit. solis radios
abstulit. Nonne manus
tua fecit hec omnia. Certe
videtur ... hec
finalis recommendatio matris
dei ... ea que predicta
sunt admiracione plena
et que sunt ... valde
indicabit. Si vero ipsius
paulo diligencius misteria
consideramus quod est
pro ordine cum de mundo re-
cessurus dominus dei filius matrem
illam post se relinqueret
cui relicte tutorem de-
putavit / cui eundem
tutorem qui fuerat et
... virginis constituit
filium eius virginis appella-
re dignatus est. Horum
... primo ...
e ... assignatum
et hoc modo duos virorum
illam ... post ... ita
dereliquit. ... sunt

ac pie ordinans ut utriusque
ecclesie porcio et triumphantis
videlicet et militantis visibili
ac invisibili frueretur sola
cio. Ascendens enim ipse
tum sanctis angelis et animabus
dimittitem simul et huius terre
perpetuo contemplandam ex
hibuit ut per eum ingrediantur
et egrediantur et in utroque
pascua inveniant. Ecclesie
vero adhuc in terra militanti
solacium quidem invisibile
promisit quod in die pen
thecostes implevit cum
spiritum sanctum cordibus eorum
infudit. Solacium autem
visibile quod ex corporali
eius presencia habebant fideli
bus iam subtrahere voluit.
Et ideo eius matrem
consolatricem vite sui dere
liquit / cuius tanto si lic
dici [illegible] condicionis fuit
quodammodo quod terre operi.
Ut dicit beatus Augustinus angeli celestis
voluntates inspicerent illa
hominem fideles interius
intuerentur cum gaudio
cuiusque hominis vere et indu
bitatum matrem, cum non
gaudiosum fuit. Et super
quod dici potest solaciosum
fervorum [illegible] videre
oculis corporalibus qua
dam inspicientes cogitatione
te oportuit et nulla
racione dubitare licuit quod
ipsa haberet filium de sua
terre genitum in celo re

corporaliter residentem et celi
ambitum et totius mundi
machinam suo nutu gu
bernantem. Ideo ut iam
saepius dictum est ad visitandam
illam semper celeste curia
dum adhuc in terra
viveret fideles concurrebant
undique ut sicut nunc in celo
ita tunc in terris impletum
sit de ipsa illud psalmiste. Sicut
letancium omnium est in te.
Alia quoque racione necesse fuit
ut post filii sui discessum
beata virgo in terra adhuc
mundi remaneret ad tempus
ut videlicet de rudimentis fidei
fideles instrueret / maxime
de hiis que nulli mortalium
nisi sibi constare poterant
qualia fuerunt Annunciacio
Incarnacio Ortus et infan
cia salvatoris. De hiis quoque
gestis eiusdem domini cum plu
ribus que et si sola non co
gnovit / tamen ceteris amplius
meo [illegible] cognovit testante
Ewangelista. Maria conservabat
omnia verba hec conferens in
corde suo. Non solum homines
sed angeli per mariam didi
cisse probantur aliquid quod
ante hoc sui aliquem
modum nesciebant. Sicut
enim interpretatores
quidam super [illegible] cum in
didicerunt perterriti. Sic
egregius gencium predica
tor scribit Ephesiis dicens
Ut innotescat principatibus

et ptatib[us] in celestibus
et peccatum infortunijs
gr[ati]a d[e]i tum eciam misti
stetam cetibus ad plures
articulos p[er]maxima dedi
cent (g[e]n[er]it x[rist]o q[uod] non
solum homi[nu]m sed et an
glor[um] ingrata fuit et q[uo]d
gloriosius femineo sexui
p[ri]mo toto humano generi
ab fare debuit q[uod] ut p[ri]e
dehoc modo queris mor
lem quidam preclaram fe
mineam mitem reliquerit
que eos supius turbas
nouas quedam et glo[rio]sa
p[ro]miserit. Gaudete femine
cere mi[hi] de mu[n]do restitu
tum 3. p[ri]mo ampliati
e dignitatis et gl[ori]a gra[tia]s
v[ir]o qu[od] prima femina
usq[ue] ad hanc diem femino
3 valde ingloriosa fuit
Illa ad ya[m] decepta fuit.
Hec aut[em] anglos instruxit
Illa ut ait Aug[ustinus] semel
docuit et totu[m] mu[n]du[m] sub
uertit. Hec aut[em] doctrina
fidei tradidit que nec q[ua]m
subuertit poterit deo mirabi
liter ordinante Ut sicut
p[er] feminam mundus cecide
rat. ita sup[er] feminam fu
datus stabilitatem et p[ri]mum
acceperat. Vacillare fide
in fluctibus tribulatorum
et procellis heresi[u]m pati per
fides ecc[les]ie in aliqua p[ar]te
mundi subuerti vel penitus
nec q[ua]m. Et quia o[mn]ib[us] her[esi]s
o[mn]ico ortu[m] et simpli
citate illius fidei declinat
quam maria tenuit et
docuit. Ideo in laudem
eius hodie ecc[lesi]a clamat
d[icen]s Gaude maria virgo
cunctas hereses sola interem[i]
sti p[ro] hoc eni[m] q[uod] credidit
simplicit[er] et credidit et
docuit suo modo. omnem
dubietate[m] omnem curiosi
tatem. Omnes superfluitates
a fide constituit et per
omnes hereses interemit q[uo]d
no[n] nisi de his d[i]ui[n]u[m] co
fuerunt. Idco eciam virgo
mater post filij sui resur
rect[ionem] in terra remanere de
buit ut eciam inter viu
das p[er]secucionis tunc temporis
valde fluctuantem verbo
confortaret et exemplo. Si enim
hic magnus d[omi]n[u]s in terra
ecc[lesi]a deduxisset pusillus
ille grex fidelium valde
desperare potuisset rep[re]hen
trans ne forte timores
suos secum assumens celestes
ecc[les]ie fideles oblivioni tra[dere]
q[ui] viderent q[uo]d illa paruis
suam sua sic relinquit
et relictam tribulacionibus
atq[ue] defectibus quo possint
suas passiones sine du
bio equanimiter portare
te deberent. Et aute[m]
virgo b[ea]ta post filij sui re
surrectionem multa adu[er]sa p[er]es
se sit p[ro]pine audeat
testatur hoc sermo quam
qui ad Iohannem d[omin]um

sciveris ait Salomone quia
diligis filia carne corporis
quibus in operibus gaudebis
et quidam alii noti re
fferunt mariam matrem
ipsam omnium gratiarum fundam(entum)
et omnium virtutum secundam
et dicunt quod in tribulacionibus
et persecucionibus et hiis laris
supervenientibus et indigen
ciis non querula immo ia
tibus gratulata et preparata
nimirum inquit ab omnibus
magnificatur et apparuerit
zelus ei dethyt(?) quia aut
in tribulatione non solum
patiens fuit virgo sancta
sed et alios roboravit
patet in epistola quam ipsa
virgo sancta Ignacio scribit
in hec verba Ignacio
dilecto et discipulo humilis
ancilla ihesu christi de quibus
audisti et didicisti a Jo
hanne vera sunt illis in
hereas illis christianis firmiter
nomine fuit teneas et
mores et vitam voto con
formes. Veniam autem eam
te et qui tecum sunt vide
Esta et virili age in fide
nec te commoveant persecu
cionis austeritas / sed con
valescat spiritus tuus in deo
salutari tuo / scilicet et alia
adhuc assignari possunt
causa dubia. Dominus noster
illam verum (laborem?) hic
manere voluit ut videlicet
alia vice de celo rediens

gloriosius eam assumeret.
Sicut cum iste dominus
sortitus regionem / celsitudinis
altitudinis inde adeo virginis
filius noster preparat viam
secum educere voluit quam
ampliori honore dignam
indicavit / sed pie cum
fidelibus illam constituit
remanere / donec ipse pre
dens solus sibi gloriam prepa
ret quod iam discipulis
et multo amplius matri
promiserat dicens Vado parare
vobis locum supra quia interim
in qua nostra cumulantur
quibus eam ad incomparabi
lem percepcionis virtutem
perducta et filius eius de
uno cum supernis spiriti
bus rediens ad thronum glorie
cum inextinguibili illam
conduxit gaudio / hec beatus
Jeronimus ait Credendum quod ipse
salvator omnium quantum datur
intelligi per se totus festi
vus occurrit et eam gaudio
cum secum in throno glorie
collocavit. Et quis unquam
possit cogitare quam gloriose
regina mundi processit
quanto devocionis affectu to
ta eius occursum celestium
legionum prodierit multitudo
quantis ad thronum glorie
canticis sit deducta. Non
solum in hoc consilio noster
moriens delinquit / sed
et relictam alii quidam
ut virum verecundia virginalis
tutorem atque patronum

hret subtus sua hic co
modlius ducet vitiu(m) Cd
diis nut ovagabunda
virginitas Ecce p(er)go virgi(n)
que iam insensibilis facta
sunt. Prostitutor(em) autem acceptu(m)
tu aut nullius regimi
nis. libe vicos et pla
theas lustras sine hesita
tacio quecu(m)q(ue) occurrunt
illo securitate tibi in o(mn)i
loco et in o(mn)i negocio
p(ro)mittis amicos et (com)p(ar)a
tes eligis Non q(uod) placet
deo, sed qui placent odis
tis Ecce iam melius obsecro
q(uam) nimia libertas sponse
Cristi et maxime virgini(s)
in(ter)p(re)t(ari) bonu(m) contrariu(m) huius
se legit Audi ergo obsecro
consiliu(m) meu(m) licet p(ro)
toris vi(n)o (con)siliu(m) sc(riptu)ra
pro om(n)i qui de virginibus
sc(ri)psisse legit(ur) et nulla(m)
t(amen) custodia(m) superflua(m) ee
reputes in nullo loco tpe
cu(m) nullo homi(n)e q(ua)ntu(m)cu(m)q(ue)
honore et securitate pro
mittat. Sed in timore actio
p(er)dacione (con)tinua p(er)seue
rans thezauru(m) tuu(m) imp
tabile tue castitatis ante
oculos (con)stitue et absconde
tui vbi insidiat(ur) hostis
antiquus depdar(e) eum
deppdeint qui thezaur(um)
suu(m) publice portat i(n) via
Ideo ergo deus in(ter)em alti
tudidit ut testamenti
for(m)a(m) et regale nobis

comendaret magnificenci
honore cui saluator sit
testamentu(m) suu(m) disposuit
(quod) sibi de o(mn)ibus istis q(ue)
h(ab)uit in vite mit ita ta
q(uod) vniuersi sed(m) sp(irit)u(m)
dedit Vtitem et p(er)fectus
(con)stitui(t) T(em)p(or)alia eu(m)
relinq(ui)t vilior(um) iam
dudu(m) quiescat Iude tra
ditori / Cruce(m) suu(m) Pet(ro)
Zelatori / Corp(us) suu(m) in sep(ulchr)o
Discipulis ipsos discipulos
p(at)ri reputauit. Vestes
militibus / corpus mor(tuu)m te
ctis sponsibus / Ad hunc ergo
non h(ab)uit nisi matre(m) et
sp(iritu)m et ideo ut de o(mn)ibus
se rite expediat et apud
nichil abscondat matre(m)
regime(n) virgini amico re
liquit Et p(ost) sp(iritu)m suu(m) p(at)ri
o(mn)i(um) reco(m)mendat deo sic
Ecce forma vite custodi
endi exhor modo quo
deus in cruce (con)firmauit
et nobis reliquit Ergo
manifeste patet q(uod) q(uo)d
dependerimus sp(iritu)m suu(m) sed
liberet deo (com)me(n)dare plus
se diligent(er) expedire
debet ab o(mn)ib(us) que sibi
reco(m)mendata fuerunt
adeo ut post modu(m) vere
de hoc mu(n)do exeuns mund(us)
egrediat(ur) spolias semetip(su)m
non solu(m) t(em)p(or)alibus que sunt
adhuc n(on) p(er)t(inent) sed affecti
bus illis ad exemplu(m)

dicit Dispone domui
tue etc. Et villicus sed
de vicem villicacionis
tue. Ecce audivimus quomodo co
mittit dominus ihesus suam
discipulo commendavit. et
sic suam regis magnificen
tiam altissime commendat
in eo quod eciam matrem ipsi
discipulo suo et incom
parabili affectu astringeret
nos appellans dicens Joh
annes quod adhuc minime
dignacionis fuisset. sed
matrem sibi ait mulier ecce
mater tua. Quasi dicat
Eciam affectu eam dilige et
venerare. Eciam considera
alia postilla quam volumus
eciam benivolenciam ab
ea expectare quia virgo
mitius solet a nunc sicut
Et ad matrem Ecce filius
tuus. Quasi dicat Eciam
affectu istum discipulum
dilige eciam paciencia ipsum
supporta quia est virgo
mitius. Omnium et in audi
tam pietatem Respice
tuam et quam gloriosum est
esse tuum discipulum dic
tum. Ceteris eius paciencia
prius mundi servus suis
honorem exhibuit. Ecce
magnum multum tenens
ille Phutiphar egip
cius suo servo Joseph quod
toti sue possessioni pre
fecit sed tamen sponsam sua
non commisit. Pharao quoque

rex egipti eciam Joseph
honoravit amplius pre
ficiendo illum toti terre egi
pti quem tamen in gloria regi
li noluit habere equalem. Ver
um dominus noster suam regi
nam celi suo dilecto dedit
non in sponsam. sed longe
magis sed in matrem. Quamvis
enim ignoret quod maiorem
celsitudinem et nobilitatem
conferret filius amice quam
sponsalis appositio. Quamvis
etiam possessio maius hec dictio
pure accepit ad filium. In eo
ergo quod ipsius Johanni celi
reginam tradidit ipsum quodam
modo alterum constituit et
regem consortem fecit. et
sic incomparabiliter honoravit.
Ubi patet quanto honorandus
sit iste discipulus toti ecclesie
qui eciam matrem in matrem
suscepit. quasi alter ihesus
constitutus est. et quia unus
proprius thezaurus sibi a
christo datus est ut eum
audivimus ideo vel in sua
tribulacione vel pro domi
ni morte minuete vel
pro tuenda clemencia quo
tione que sua est et in mor
te dicta ipsa ut pluries
iudicorum differt tempore
quod datum est. sed statim se
devota matre intromittit.
statim eam recepit et ipsam
infirmam eam fideliter custo
dit. Et hoc est quod dicit Ex
illa hora accepit eam

discipulus in finem. intellige
curam et donum spiritualem
Alia quoque ratione nobis
valde amicabilis dominus et salvator
ut inde dicitur appellare
matrem discipuli dignatus
est ut videlicet nobis peccatoribus
insinuet quantam spem
ad illam habere debemus Nunc
fratres karissimi hoc homine pri-
vilegiato gaudemus quoniam
cum solus ipse ad optinget
filius marie albit Quod
cum adimplebitur propterea
dicimus nulli filii deserte ma-
gis quam eius que hic virum
Nunc est cum hec deserta
nisi virgo maria que
solitudinem diligit et sta-
bilitatem requirit conservavit
Hec unicum sibi filium
de celo suscepit. qui dum
ab ea recedere vellet alium
sibi substituit ne mater
utriusque eius nomen et rebus
destitueretur videtur si in
filio hic remansisset Post
aliquantum vero temporis isto
filio hic relicto ad filium
suum ascendit et processu
temporis etiam iste filius illuc
usque pervenit et ita in celo
duos habet filios istum naturalem
et illum adoptivum Et ubi
sunt obsecro plures Et si
plures non sunt quomodo vi-
bent nulli filii deserte magis
quam habentis virum tamen plurimi
inveniuntur virum habentes

tamen terra filiorum An forte
et nos filii eius possimus
esse omnes si tamen volumus
utique dico Nos enim falso
clamant fideles dicuntur
Quia et dicimus misericordie nobis
Si autem nunc dicimus certe nobis
ministratur misericordia in matre
data est Dic obsecro ubi
hoc actum est Certe credo
quod eo hoc loco ubi dictum
est Ecce mater tua Revolve
cum toto tamen ewangelium
de quo sermo est et quando nomen
eius tamen virgo in matre
assignatur inveniet reperies
expressum sed quendam
[illegible] describitur
que etiam aliis quam Johannem
[illegible] per hoc dictum
quod secundum sit quemcumque tamen
Johannem tamen describens
principes fecerunt tamen
Johannem quoque marie filium
sunt descriptio autem de
qua legitur hec est discipu-
lus quem diligebat
id est discipulatum vero confirma-
tam probat Sed ipse
ait In hoc cognoscent
omnes quia mei estis
discipuli si dilectionem ha-
bueritis ad invicem Quis
autem discipulus in nostra
tempore stat qui carnem
suam crucifigit cum viciis
et concupiscenciis propter vero
Sed tamen ille discipulum
diligit quem diligit ab ipso
Sic Galon ipso probavit

Ego diligentes me dili-
go. Multis quo cognoscere
fratres verum filium marie
virginis. Ille est qui preter
hoc quod seipsum virginis
obsequio mancipauit.
deum ex toto corde diligit
voluptates carnis abdi-
cauit ad quelibet proximo
nunc opera prout sit ex to-
to. Certe de illo dicit
Christus ad mariam. Ecce
filius tuus. Quid dicis
tunc false fili marie qui
matrimonii nomen tibi false
usurpas odium gestas
in corde et dolus in lin-
gua contra proximum, omnes vo-
luptates carnis ex-
cepisti in mundo negli-
gens eum deum. Ego dicis
Rogo vos de caritate
mentis aliquid de sua
mea caritate in aliquid
de illa tamen ad te sunt.
illa virgo plenior esse
nullum tercium est qui eciam
Quid blasphemas mi-
ser in nominando matrem
tuum filium impugnas
An ignoras quod blasphe-
mus lapidari debet. Et
dominus inquit dominus blasphe-
mum extra castra et lapi-
det eum omnis multitu-
do. Et si modo non
lapidaberis lapidabit
te filius marie in die
iudicii qui de te et de tuis
similibus in conspectu omnium
querulabitur dicens. Filii

matris mee pugnauerunt
contra me. Nos quoque fratres
karissimi simus discipuli fratres
quos diligit ihesus ut per
illud dilecte virginis commissio-
nem audire mereamur. Discipu-
le ecce mater tua omni omnium
acceptione digna. Et enim
maria est mater tua quia
christus est frater tuus. quia pater
eius pater tuus. quia regni
eius heredes tu. Ecce mater
tua cum omnibus necessitatibus tuis
recurre ad eam. eius ascendit
clamor. et semper vis. Ergo
semper filio suo. Ecce mater
tua. ergo dilige illam et
venerare tamquam parentem
utrumque vel expecta am-
plius. Sed ab hac hora
accipe eam in tua ut te
tamquam assumat in gloriam
ubi regnat cum filio suo
qui est super omnia deus be-
nedictus in secula. Amen.

Incipit epistola beati Bernardi
abbatis ad fratres de monte
dei siue ad karthusienses

Mutator et inuentor
dus de via plena
iustitie. sine mora insatia-
biles misericordes misericordes
vigra vel certe vigra fixa
sepius educit. Eductos
quidem humilis conspectio i-
nonat et adiuvat vi-
vigra directoris adducat

Adductos itaque per via(m) qu(a)e
s(un)t in via inscrutabili v(er)-
sa vigilatoris deducit
Quibus denique largi-
tor omnium bonorum non solum
reddit mercedem labo-
rum suorum qui primo die ad h(oc)
in via immaculata am-
bulant p(er)iculosa p(ro)p(ter)ea eos
s(er)vis eos larga manu
conducit. Eos tandem t(er)gem
cupitos ementoria p(ro)f(e)
ucunda v(er)a (con)fractoris
in gloriam dei inducat O
inscrutabiles vie et vite
misericordie ipse misere-
tur insensibilis seducunt
dum dicit in bonis dies
suos et in puncto ad i(n)f(er)na
descendunt O fortunati O
ter quater q(ue) beati (con)templo-
res spem insensibilis vite
qui obediendo viis et verbis
dei que sunt verba vite leta(n)-
tur in via inscrutabili que ducit
ad eternam Vite via inscr(u)-
tabilis lata via iniquitatis
que in eternum ducunt et indu-
cunt in atria leti illos p(re)-
cipue qui sed peccatis egrediunt
magis sunt leti liber viam
non inscrutabilem dicit. Sed
inscrutabilis et crudelis
crudeli(te)r est insensibilis in
ingressu et delectabiles in
progressu acerbis in con-
tinu dampnabiles ingre-
dientibus mel p(ro)mittunt et
p(er)stiterunt. Progredientibus
fel et acetum et egredientibus

inscrutabile venenum asp(i)-
dum ingredientes (con)te(m)-
nunt. Progredientes obstina(n)t
egredientes (con)temnunt.
Derelicta via invisibilis
sed via inscrutabilis et c(etera)
Cum possem diu in p(re)s(enti)
sui dulcedine in egressu deca(n)t(are)
Ingredientes cum tamen
anno in forma te puniunt
egredientes sufficiunt. Egre-
dientes glorificant Domine et
fratribus h(ic) prior et b. w.
sa sabbatum delectum
p(re)terire impudenter et plus
deceret ob metum iam ad
vos tandem in Christo fratres
non possum dicit sed ignor(a)-
re scite. Quia cor meum
dilatatum est Dilatum et
vos obsecro in visceribus
patris et capite nos quia
totus vester sum in eo in
cuius visceribus invicem
suscepimus nos Deo dispo-
nente a vobis usque ad
qualemcumque laborem
cottidianum statim dedi-
care non in probis qui non
indigent Sed fr(atr)i Stephano
et fratribus eius in moribus
minoribus et novicijs
venientibus ad vos quare
doctor solus dicit ut haberet
et legeret si forte aliquid
ibi invenerint utile sibi
ad solacium sue solitudinis
et sancti propositi incitamentum
offero quod possum bona
voluntate ipsam ergo a vobis

repetto cum fructibus suis
Quamvis salsitudo plantat
do non sapit saltem sed per
affectum. Ubi est et mulier
que unxit pedes domini
laudatur sed a domino non quia
unxit sed quia amavit.
Et quia quod tamen hic fecit
et in eo iustificata est. Deinde
probis est arbitratus suam
dedicationem quod in gloria sua
suam et in admiratione fidei
fuit me compulit sentiendo
quondam plus anxia
cum preciosa pietatis propter
testis plus in me solet
let fuit gaudium in me quos
contristatos eos videre non
possum. Preterea magnum ne
quippe non solum fidei sed
et humanis sensibus contrarium
adeo sunt quod homo videre
esse contra fidem ut si ad
modicum sensum consentiret
in blasphemiam. Si vero ex
ipso spiritu tentationis super hoc
fuerit attemptatus vel pul
satus quasi ex solo auditu
vel agitatione lecto omnino
in scripturis est unice confessione
perplexitate ineffabili defle
ant semetipsos quasi
reprobos contra fidem quibus
contingit a sicut tenebris
ad priores propter exstincta
velocitatibus quod contingere
solet repente procedentibus
ad lucem a longis
tenebris ut per illis
lux ipsa quam cetera videre

da sunt. Primo irrumpens
infirmis oculis fit molesta
sit et illis ad quos in lucem fide
revertatur. Nec est impossibile
nove lucis splendorem
sustineri ut donec luci ad oculos
assuescunt. Capitulum primum

Fratribus de monte Dei
orientale lumen et
antiquum illum in religione
egyptium fervorem tene
bris occidentis et gallica
nis frigoribus inferentibus
vite scilicet solitarie exem
plar et celestis formam
conversationis occurrere et concurrere
animam meam in gaudio sancti
spiritus et iubilo cordis in sa
pore pietatis et in omni
obsequio devote voluntatis.
Quamvis etenim exultare in domino
et gaudere oportet. Quia
christiane religionis spe
ciosissima porcio que ce
los propinquitate tangere
videbatur mortua erat
et revixit perierat de
mundo et inventa est. Audi
tu auris audiebamus nec
credebamus legebamus
in libris et mirabamur
de antique vite solitarie
gloria et magna in ea gratia
dei cum subito invenimus
eam in tenebris Gallie et
monte Dei in monte pingui
ubi iam de ea prius
conversationis speciosa desiit
et exultacionis colles

attingit. Ibi cum igitur
pro vobis offert se omnibus
et in vobis se demonstrat
et ignota hactenus inno-
tescit in paucis simpli-
cibus ipso vobis ea inge-
rente. Qui in paucis
simplicibus totum sibi
mundum subiecit ipso mundo
nesciente. Licet enim magna
et divina plane fuerunt
miracula que deus gessit
in terris. Hoc tamen unum super
omnia alia eminet et
cetera facta illuminat
sicut dictum est. In paucis
simplicibus totum mundum
et omnem eius altitudi-
nem subiugavit quod inno-
tescit in vobis. Confiteor tibi
pater quia sic placitum fuit
ante te. Abscondisti enim
hec a sapientibus et pru-
dentibus huius seculi et re-
velasti ea parvulis. Nolite
ergo timere pusillus grex
dicit dominus sed bono confidite
animo quia placuit deo patri dare
vobis regnum. Videte vo-
cationem vestram fratres. Ubi
sapientes inter vos ubi scribe
ubi conquisitores huius seculi.
Quam et si sunt aliqui inter
vos sapientes agnoscunt
qui olim reges et philosophos
huius mundi per piscatores
sibi subiecit. Gaudete ergo
sancte sapientes huius
seculi despicientes huius mundi te-
nentes alta sapientes et

terrena negligentes sapientes
descendere in infimum. Vos
autem deus fecit peritos
sanctos sic recepistis stulti-
tiam propter deum per illud quod
stultum est quod sapientius est
omnibus hominibus. Ipso
duce humilem apprehendite
disciplinam ascendentes
in celum. Una enim sim-
plicitas vestra multos pro-
vocat ad emulationem.
Una sufficientia et altis-
sima paupertas vestra multorum
confundit pompas
cupiditatis. Unum secre-
tum ceterorum quod tunc
facere solent plurimis
hominibus inmittere. Vi-
dentes si qua ergo consola-
tio in christo si quod solacium caritatis
si qua societas spiritus si
qua viscera miserationis implete
gaudium non meum tantum
sed et omnium diligentium
nomen domini ut vestitus
deauratus de auro dei
sapientie regine assistentis
a dextris sponsi vestro stu-
dio una vestra addi-
tam et magnam coro-
nam vestram et gaudium
omnium bonorum hec sancte
novitatis instauretur
ornamenta. Contrite
vos dico propter linguas
nostras a quarum contradic-
tione abscondat vos
in abscondito faciei sue
hominum impiorum. Cum su

meliflue lumine vitatis
obnubilare nequiverunt
de populo novitatis nomine
cavillantur / Veteres ipsi et
inveterati mente vesti-
entes nova meditan-
tes utres veteres non recipien-
tes vinum novum recen-
tibus infundere recipiunt
Sed hec novitas non est
novella varietas recen-
tium antique religionis
pro fundatis in corpore pre-
teritis antiqua hereditas
ecclesie dei atque prophetarum
magistra iamque nove
gratie solet. Christo in ipso
Johanne baptista instau-
rata et innovata ab
ipso domino familiarissime
celebritatis ab eius disci-
pulis ipso presente conspicata
dominum transfiguratum glorificatum
cum vidissent qui cum
eo in monte sancto erant
continuo Petrus in eo quod
arreptus sibi et nesciens
quid diceret // quia vix
domini maiestate que bona
iret perorare(?) quid visus
est concupisse in eo ap-
petentissimum sibi et scien-
tissimum quid diceret / ex-
stitit summitate eius
apostolis sibi induerunt in
hoc seculo ex vita sua
in conturbationem domino et
etiam superiorum quos
cum eo viderat concupiverant
dicens / Domine bonum est nos
hic esse faciamus hic
tria tabernacula tibi unum

et moysi unum et helie
unum Ignorans si auditores
fuissetis / fratres prudenti-
bus post mortem erat alia
tria sibi unum Jacobo unum
et Johanni unum Petrus presbiter
vos domino tribuente adhuc
in cordibus fidelium effi-
cimus sanguinis recolli-
mus memoriam solitariam hanc
vitam professionibus pauper-
tatis spiritus festinantibus et in
spiritualibus contritis et contem-
platione dei pinguere omnia
altos in altero zelatoribus
desertum repleta sunt / Quo-
rum legimus Paulos Ma-
charios Anthonios Arse-
nios et alios quorum plures
inferis supra conspectionis
reipublice complices vi-
ros egregia nomina in
civitate dei nobiles tri-
umphatores titulos hucusque
de victoria seculi et principum
et corporis sui et principum
mundi de cultu animi et domini
dei sui Compleant quoniam qui
in tenebris de luce iudi-
cantes vos arguunt no-
vitatis quo hic iudicarent male
voluntatis sue potius ar-
guendi vetustatis et
vanitatis / et laudatores
preterite et quod bonum in vobis
humanitatis hoc in eis amate
detractores dissimulate et
preteritis omnia obliti que
retro sunt professionis sancti ad
que vobis iter vobis a
dextris et a sinistris ponit

sit in antiochia vrbi decli
liate. Si enim voluntas ad
singula ut laudatoribus
respondere ut eciam detractoribus
litigare tempus perdit et cum
in proposito suo non leuius
iactura est. Aures enim ad
celos festinantem quam moram
et si non detinet plurimum
notet. Nolite negli
gere nolite tardare. Grandis
vobis restat via altis
sima scilicet cum vestra professio
celos transit par angelis
est angelice similis puri
tati. Non enim solum vo
uistis omnem castitatem. sed
et omnis consummacionis finem.
Non enim virum terra quem
precepta langwere vestris
solum attendere quid pre
cipiat, sed quid velit deus
libaretis que sit voluntas
dei bona et bene placens et
perfecta aliorum scilicet deo seruire.
Item scilicet adherere aliorum
est deum tenere sentire amare
et venerari. Item scilicet sapere
et intelligere et cognoscere
sicut magnum scilicet hoc tenendum
item scilicet hoc. Et enim pot
bonus est qui in vobis
scilicet pius pensor fidelis
redditor indefessus ad
iutor qui magno eius
amore magna perfectionibus
et in fide et in spe crescere
eius maiora perficitis
suis aggrediebus et vo
luntatem et desiderium sug

gerit in principio. Et qui
gratiam voluntatis prorogat
virtutem ad perficiendum. Sanctus
fidelis fecit homo per
calumpniante calumpniatorem
misericordie pauperis indi
gendi faciet et cum ...
quod hunc hoc fecit absit
prouide festinus a gestare vite
estimacionem apprime et
humilitate. vestra et abhorreo vestra
omnis altitudo. quia altitudo
semper mors est et facile
scilicet in alto se construere ob
stupe et vita periclitari
Nemo aliud vestre professionis
qui imponite aliud titu
lum operi vestro inscribite.
Fratres vos possunt indo
mitas et imperpetuatas be
stias quas alij quam hominum
modo domant non poterunt
estimate et appellate longe
super vos virtutem conum
suspicientes gloriam ani
mantes quam ambidexter fortis
simi sit. Ayoth ille iudex
israel qui vtraque manu pro
dextera vtebatur. et tempore dum
licet devotissime vti
vtramque virtutem contemplatiue
virtutis. Et eciam necessitatibus vo
cat ut officium exhibeat pru
dentissime sic fortis in actiue
vite opere implendo tamen.
Nunc ergo fratres dico ut
quoscumque humilitatem non vis
dampnare non videntes
volo hoc faciatis in cogni
tudine adhuc tua quam eciam
familiarissimum esset faciebat

qui dicebat Venit Iesus
Christus peccatores salvos facere
quorum primus ego sum
Verum enim hoc dicebat
merito proprietatis, sed
estimandi affectione conscien-
cie proprie comparando se
metipsum intelligit pecca-
torem nullius par esse esti-
mat quod non se sanius intel-
ligit. Volo ergo ut nemo
arbitretur licere quemque so-
lem dici nisi in cella tua.
Nusquam enim securius in-
venies te. Nusquam opera-
rium dei nisi in consci-
entia in solitudine tua deg-
turi unus et omnis coniunct-
et enim omnibus deus. Et intellectu o-
dit eorum que fecit malo
te cogitare ubique semper
esse nisi circa te et per eius
de te quam de aliquo estimare.
Ad timorem potius et ter-
rore virtutum ipsorum salu-
tem operans. Nec quales
sunt alii sed quales ex
vobis fiant. Quanto vos
cogitare non solum qui
modo sunt, sed et qui post
vos venturi sunt, quos
isto proposito imitatores
estis habituri. Ex vobis
enim ex vestro exemplo ex
vestra auctoritate in religione
pendet huius omnis positura
ordinis sancti huius. Vos
in eo patres vos in eo in-
stitutores eritis debita insti-
tutionis reverentia appella-
bimini a successoribus

vestris. Quod a vobis sta-
tutum quodque vobis tenen-
tibus et fratribus in consue-
tudinem fuerit immissum.
absque omni retractatione a po-
steris tenendum erit et ser-
vandum. Nec phas erit
ab aliquo immutari. Hic
enim de vobis erit apud eos
quasi de incommutabilibus legibus
semper et eterne veritatis est
apud vos quas omnibus for-
tuna expedit et scire non
aut licet aliorum dimensione
Deo aut gentibus. Et nec
indignum vobis erit nec
inutile posteris si pre-
fortique et vos tenueritis
et ipsi in vobis fideliter
invenerint quod vestrum tenetis.
Et si quid adhuc aliter
semper optimat et hoc vobis
deus revelabit. Salus enim
pomum Cartusie sanctis
debita et cum omni laude
predicanda reverentia multa
in alpinis illis et horrendis
et continuis frigoribus necessaria
sunt qui frugalem sufficientiam
et voluntariam pauperta-
tem temperatibus in hiis dumtaxat
regionibus non adeo necessaria
videntur. Intelligitis que
dico. Dabit enim vobis deus
intellectum. Gaudeo enim
in vobis licet absens corpore
sed presens spiritu et videns
ordinem vestrum et fervorem
vestrum et humanitatis patris
sed gratiam simplicitatis

in proposito rigorem in dilec
tione munditia ipam spiri
tus sanctum et plena
devocione in contemplacione veram
formam perfectionis in recor
dacione mortis domini totus
insultu et punctas sancti
spiritus et pignus gratie susce
pe recentis in eo religiosos
devotus adorando Nam et ipm
montis domini nomine bone pro
fert nomen scilicet quod pre dic
tus in monte dominus videbitur ma
net in eo gravado quemcumque
faciem domini Iacob in monte
manibus et mundo cordis qui
non accepit in vanum animam
suam Ipse enim est professio ve
stra querentium dominum deum Ia
cob. Vero qui omnium modo
Sed querite ipam faciem
domini quam vidit Iacob cum
dixit Vidi dominum facie ad
faciem et salva facta est anima
faciem enim dei Iacob hic
est ipam cognicionem eius
querite faciem quam vidit
Iacob et de qua dicit apostolus
Tunc cognoscam sicut et
cognitus sum. et hunc
videmus per speculum in enig
mate Tunc autem facie
ad faciem sicut est et hanc in
hac vita querite semper
per innocentiam manuum
et mundiciam cordis Ipsa
pietas quolibet cultus dei
hic Iob cultus dei est quod
qui non est in vano accep
tam suam Hoc est frustra

vivit vel omnino non vivit
dum non vivit ea vita per
quam et in ea vivit et acce
pit animam Pietas enim hic
magna est sincera dei co
tinua intencionis actio ad
intelligentiam eius est inde
secura affectio in amorem
eius ut nulla unquam
hora dei inveniat Non
dico dies sed hora nisi
vel in exercitium laboris et profi
ciendi studio vel in consipien
tie dulcedine et fruendi
gaudio Hec est pietas
de qua apostolus dilectum
discipulum monet dicens
Exerce temetipsum ipsum
ad pietatem. Nam corporalis
exercitatio ad modicum utilis
pietas vero ad omnia opus
utilis est habens promissionem
vite que nunc est et future
pietatis vero non solido
formam sed et virtutem
in omnibus et per omnibus ipsum
vir repperit propositum
vim sequitur Vel sed
idem dicit apostolus Erunt aliqui
pietatis quidem formam
habentes virtutem autem eius
abnegantes Hec est quam
vim non habet in essentia non
exhibet in vita. non
habet in moribus et cella
non solitarius. sed solus
dicendus est. Nec cella ei
celum. sed reclusio et
carcer est. Ve enim solus
est cum quo non est deus Ve

reclusus est qui in deo
liber non est. Solitudo enim
et reclusio nostra insufficiens
est. Cella aut necessaria
debet esse reclusio nostra
Est domicilium pacis ostio
clauso non latebit. sed
secretum. Cum quo enim
deus est nunquam minus solus
est. Tunc enim libere fruitur
gaudio suo. tunc ipse se
suus est ad fruendum deo
in se et se in deo. Tunc
in luce veritatis in sereno
mundi cordis vultus patet
sibi purus ostia et libere
se infundit affecta de-
vote memoria et vel illuminat
intellectum et bono suo
fruitur affectus vel libere
se ipsum deflet humane
fragilitatis defectus. Propter
hoc sub forma sponsi
vos habitantes in cellis
plusquam in cellis conclusos
a vobis toto celo totos
vos inclusistis tamen deos
celle propinqui et celi habita-
cione cognati sunt. Et quia
sicut celum et cella ad
invicem videntur habere
aliquam cognationem no-
minis sic et pietatis. Cela-
do enim celum et cella.
nomen habere videntur. et
quod celatur in celis hoc et
in cellis. Quod geritur
in celis hoc et in cellis.
Quid illud est hoc. Vacare

deo frui deo. Cum tamen secundum
ordinem pie fideliter cele-
brantur in cellis audeo dicere
sancti angeli dei cellas habent
pro celis. et eque delectantur
in cellis ac in celis. Frequenter
enim in cella iungitur celestia
attinguntur. Celum celle et
[illegible] similitudine et pie-
tatis affectu proximum. Efficacia
Nec enim spiritui omnium ex-
ercitatorum [illegible] a cella
in celum longa vel diffi-
cilis via invenitur. A cel-
la in celum sepe ascenditur
ut sic dicit propheta. Descendunt
in infernum viventes ne
descendant morientes. Illo
enim modo celle incole
sepe descendunt in infernum
Hic enim assidue con-
templando revisere.
unde gaudia celestia
ut ardentius ea appetant
sic et dolores inferni
ut horreant et refugiant.
Et hoc est quod imprecatur
inimicis suis orantes. Ut
descendant in infernum vi-
ventes. Moreses aut vix
nunquam aliquis a cella
in infernum descendit.
quia vix nunquam aliquis
nisi celo predestinatus in
ea usque ad mortem persistit.
Illud enim quasi fructum
ventris sui cella fovet
et nutrit et amplectitur
et ad plenitudinem perfectionis

pduxit. et colloquiis dei
dignum efficit. Alicuius vero
vel super hiis abdicat et se
ciciens et perit. Vnde dixit
deus ad moysen. Solue
calciamentum pedum tuorum
locus enim in quo stas
terra sancta est. Mortuaria enim
mortuarum affigunt vel
hominem mortuum tegere
locus sanctus vel terra sancta
nequaquam dici potest. Cel
la terra sancta et locus sanctus
in qua deus et sanctus eius
sepe colloquuntur. sic vir
ad amicum suum in qua
crebro fidelibus ait verbo
dei quiescit. sponsa sponso
associatur. Eternis celestia
hilarius diuina viuunt. Sic
sic templum sanctum dei sic
cella est sanctum dei. Intemplo
enim et in cella diuina
tractantur sed crebrius in
cella. Intemplo visibiliter
et figuratiue aliquando sacramenta
pietatis secundum ritum dispen
suntur. In cellis vero sicut
in celis ipso veritatis ipso
ordine et si non dum ipsa
puritatis maiestate vel
etiam securitate res ipsa
omnium sacramentorum fidei ve
stre assidue celebrantur.
Ideo sicut dominus et alicuius
qui non est filius ciuitas
esse perit. quam abortiuum
eiciunt tamquam inutile
et noxium ciborum vero
dum talem potest potest
in vestibulis suis officina
pietatis velutis rebus pu
blice et apportauit cum
manum peccatoris et mouet
eum et expulsus non po
test sed fugit miser in
duos et tremebundus
sic cum assatie deum ex
positus vicijs et demo
nibus vt qui prius inveniret
eum vel si aliquem dum
durauit morte accor
are occidat eum in ea
non virtutis constantiam sed
pertinaci inopia sic ei
cella est quam tenere aut
sic vinci sepultura est.
Pestilentie vero flagel
lato sapiens sapientior
erit et lauabit ma
nus suas in sanguine
peccatoris. Sic quod dicit propheta
Si queritis querite
hoc est perfecte questionis
culmen apprehende. Nulli
enim in eodem statu diu ce
ditur. Semper aut pro
ficiendum aut deficiendum
est. Aut sursum nititur
aut in inferiora vigetur
ab omnibus aut vobis pro
suo cogitur. licet non
vniformis. sed si ma
gis inspice perfecte. Si iam
imperfectus es et hoc ipsum
age perfecte. Si iam perfec
tionis aliquid attigisti
teneat ipsum intencione
metire et dic cum apostolo

Nondum apprehenderim quod
perfectus sim sequor autem
si forte comprehendam
in quo et comprehensus sum.
Unum autem que retro sunt obli-
viscens et ad ea que sunt
priora me extendens
ad destinatum persequor
bravium superne vocacionis
in Christo Ihesu. Deinde ad-
dit Quicunque ergo perfecti sumus
hoc sapiamus. In quo
verbo apostolo docente de-
claratur quod perfecta eorum
que retro sunt oblivio et
perfecta in anteriora extensio
sit ipsa hominis mensura in
hac vita. Perfectio tamen
perfectionis ibi erit ubi erit
bravium superne vocationis
perfecta apprehensio. Hoc autem
modo sicut stella a stella
differt in claritate sic et
a stella stella a stella in gaudio.
Incipientium scilicet et pro-
ficientium et perfectorum [illegible]
[illegible] statum per dici
cialibus. Proficientes venial[ibus]
perfectorum venialibus ignoscen-
dum est aliquis in aliquo
qui adhuc sunt criminales
in quibus ignosci non debet
eis qui iam sunt quasi
venialibus. Item sunt venialibus
in quibus simpliciter ignoscitur
in quibusdam non ignoscitur
specialibus. Est perfectio de-
inceps omnia in comparatione
ponitur et laude digna
est reprehensio. Et tamen ex

hiis rebus quibus hominum
constat omnis status religionis
que sicut predictis nominibus di-
stinguuntur sic eciam diver-
sitatem exposcunt perfectionem
studiorum. Debent omnes filii
dei quicquid [illegible] diligenter inspicere
quid desit sibi. Unum vero
aut quousque perveniatur
et in quo [illegible] quando
singulis horis vel diebus
sua [illegible] deprehendat.
Sunt enim aliqui qui pre-
[illegible] agunt nec
[illegible] affectus. Et tamen
vel [illegible] vel doctrina
[illegible] vel exemplo provocati
apparent bonum [illegible]
[illegible] et quasi recti. Sed ad
[illegible] sequuntur. Hoc
est [illegible]. Sunt [illegible]
qui per [illegible] indicium et
[illegible] discretionem habent
scire et cognitionem et appe-
titum. Sed [illegible] habent
affectum sed perfecte [illegible]
[illegible] quia plenius
[illegible] illuminantur. Et [illegible]
[illegible] bonum tamen habent
affectum simpliciter [illegible].
[illegible] vero induunt eos
[illegible] sed induunt
[illegible] sic [illegible]
sed [illegible] spirituales
appellantur. Omnis status
[illegible] scilicet [illegible]
[illegible] sic [illegible] omnibus
non nisi in deo [illegible]
[illegible] singuli sic
[illegible] habent perfectionem

ronem. sic in genere suo
ctum spiritus sic perfectionis
incipientium. spiritus vide sententia
triplicem incipientium pro
ficientium et perfectorum. Incipientium
bonum in conversatione humili
proficientium obediencia est perfectorum
subigere corpus suum et
in servitutem redigere.
Perfectorum usus bonum in consue
tudine virtutis in delectatione.
Incipientium vero rationalis intel
ligere est que in doctrina
fidei apponuntur ei perfectorum
talia spectare qualia tam propo
nit. Proficientium cum in aff
ectum mentis transit intelli
gendo rationibus. Perfectio vero
rationalis incipientium est spiritualis
perfectorum revelata facie
speculari gloriam dei. Perfectorum
vero transformari in eandem
ymaginem a claritate in
claritatem sic adhuc spiritu.
Ut ergo postquam de corpo
videlicet et ut in sen
sualitatis et vite motu
ibus corporis desinens
sed eciam extra se egreditur
et per sensus corporis
ita delectationes corporum
affectu extra sensum pascit
vel intrat spiritualitatem
suam seu eciam intra se
regrediens et circa quibus
forti glutino amoris ad
heserat consuetudinibus in
locis incorporeis nec secu
ritate non prevalens cons
pectu illuc extrahit ymagi

nes et amicabiliter ibi
eum eis congeritur. Quibus
assuefacta eciam vel putat
esse nisi vel quale forte
aliquid vel quale intus
contraxit. Cum diu licet io
cundo tamen fedam delectationes
corporis vine. Cum autem
ab eis auertitur nescit nisi
corporea ymaginando cogi
tare. Cum dicitur ad cogitan
da spiritualia vel divina se
erexit non ad de eis eorum
decorem ... ut estimare
habet vero adeo ut stulti
cia inanis fuit intra
semetipsam remisisse et
tam bruta ut ... vel
regi nolit et non possit.
Cum vero ipsa se extollere
persuperbiendo ... fuit
decepta sit prudentia
carnis et ipsa sibi sapiens
esse videtur eciam stulticia fit
dente Apostolo dicentes se
esse sapientes stulti facti
sunt. Porro addere congrua
fit sanctam simplicitatis hominis
et eadem circa idem voluntas
sicut fuit Job vir simplex
et rectus ac timens deum.
Hec est et cum simplicitas
addenum perfectum congrua vo
luntas. Unum peris adhuc
habet requirendo ambiens
... in ... ulterius simpli
citatis in conversatione ...
... sed virtutis magis
... complectens eorum
finem eciam non respicit

xpi simplex videri stultus
in hoc seculo ut sit sapiens
ideo vel simplicitatis soli
est addenda voluntas . sed
non dum tunc formata
ut amor sit i. forma. Vo
luntas non dum illuminata
ut sit caritas hoc est amo
ris iocunditas. Simp
licitas quo initium aliquod
in se spiritus creature dicitur
est voluntatem simplicem
et bonam quasi futuri boni
hominis informem materiam
in primordio conversionis
sue suo auctori ea for
mandam. Iam enim cum
bona voluntate spiritus est
initium sapientie i. timorem
domini corpore colligitur. Nec
enim post formam posset
Nec quidem tam expedit
stulto quam fieri sapienti
stultus homo post deum se
deo subiciens ipsam ei
bona voluntatem committit
ideo formandam in sensu
et spiritus humilitate iam in
tuitus incipienti operari
omnem plenitudinem
domini per iustitia deserit
in iudicium per prudentiam
non credit se sibi per
temperantiam refugit dis
cretionem per fortitudinem
totum se obedientie subdit
non discutiendo sed imple(n)
do. Hec est enim uxor
tui adeo percipit. et adven
tum tuum est quasi tua
... enim ... ut spiritus est

suus vel alterius. Hinc
enim viro vite obedit. Vir
simplex et rectus in semet
ipso rectus aut semper
ac rectius in altero quam
in semetipso. Hoc precepto
enim domino et ipso ordine
nature hic se debet uxori
advivium qualitas ad spon
sum vel aliquem spiritualem
virum quasi sponsum legitimam
hoc est obedienciam prestitam.
Prima enim obediencia est
simplex incipientis
indiscreta hoc est non
discernere quid vel quare
precipiatur. sed ad hoc tan
tum ut fideliter simpliciter
fiat quod a maiore precipitur.
Lignum enim scientie boni et
mali in paradiso scriptura
discretionis est in conversatione
religionis penes priorem
spiritualem cui iudicat om
et ipse a nemine iudicatur
spiritus est discretio aliorum e
obedire. Adam gustavit
in malum suum de ligno
vetito deceptus. qui sug
gerendo ait: Quare precepit
vobis deus ut de ligno non
comederetis scientie discretio
et addidit: Scit enim deus
quia die comederitis ap
erientur oculi vestri et eritis
sicut dii scientes quid preceptum
sit quod deos fieri non sinat
discernunt concedit immo
... fructus est et de para
diso eiectus. Scit et qualem
discretionem nomine per deum

insipientem sapientem in
tellia posse et in consistere
in congregatione ualde
impossibile est Stultus
sit ut sit sapiens et hoc
eius omnis sapientia sit ut
in hac parte nulla ei sit
et hec eius omnis discre
tio sit ut in hoc nulla ei
VI sit dissimile Juo vero
ingenio se sibi qualitas
rerum conciliat in natura
ac humane velictus est
creatoris bono intellectu
et ingenium et ingenio artis
ingenio constituit deus hominem
super omnia opera manuum
suarum et omnia sectula sub
iecit sub pedibus eius qua
li superbo in testimonium
qualis dignitatis et sollitu
dinis dei amisse Simplici
vero et humili in auxilium
recuperandi et observandi
in hoc quod notum est de
manifestum est in malis In
hoc estimatur detractatur
creatori In hoc cognoscitur
iusticia dei et gratia quibus
agitur digni sunt vita qui
vero aliter digni sunt mor
te in hoc creatura que
homini sponte sua ad nutum
subiecta et aptatur ut suam
ad eam que ex peccato est
ad necessitatem et voluptatem
et ad voluntatem hinc est
et quate vite hinc necessaria
et bonis et malis utilia
et ingenio suo pulchra

et a bonis et malis fruen
do sunt · constituit omnibus ma
hinc iustus ut appositus
vel edificiis per in numerabiles
multiplices hominum adinve
tiones tot presserunt
modi studiorum tot genera
professionum subtilitates ex
quisite sciencie artes elo
quentie dignitates officiorum
et varietates et innumerabiles
compositiones hinc scilicet quibus
omnibus et illi qui dicuntur
sapientes huius mundi tum
eis qui sunt simplices filii
dei prout utuntur ad necessitatem
et ad utilitatem Sed illi ab
utuntur eis ad curiositatem
et voluptatem inter quibus hii
fruuntur mentis ipsi necessitatibus
alibi fruentes etiam per invitatione
Adeo illos fructus spiritus mentis
et corporis eorum sequuntur
fructus carnis sicut que sunt
fornicatio immundicia luxu
ria Inimicicie · contentiones
emulationes ire rixe in
vidie · Comessationes ebrietates
et hiis similia Illos autem
fructus spiritus que sunt Cari
tas gaudium pax patien
benignitas longanimitas
bonitas mansuetudo for
titudo castitas modestia
continentia et pietas pro
missionem habens vite que
nunc est et future Hii utrique
quamdiu in actu sunt sunt homines
videntur similes actiones
Ves autem voluntates distinguunt
discernunt et intentiones

Cum vero unusquisque redit
in sua unumquemque consue-
tudinibus suis sua prefecit co-
scientia. Sed tamen ab utrisque
eque ad conscientiam reditur,
quia neco ad eam redire
dimittit preoccupacio; nisi
qui non aliud vera intencione
ad agendum aliqua non
perficiat; qui tamen redit
ad conscientiam si non devicit
concupiscentiam suam inde
ibi decipitur concupiscentia sua
vel suavibus delectationibus
vel gravibus corrosionibus
et inde multiplicat cogi-
tationes. Cum vero iam
concupiscentiam vicit, cum dum
tamen veri boni maior-
concupiscentia vel maior delecta-
tio incitamentum eius non ob-
tinuerit, tunc corpora quedam
voluptate gestorum visorum
auditorum patitur ymagi-
nationes in utroque tamen
implentur illusionibus
delectationum et ad agendum
spiritualia vel divina lumen
bellorum priorum et ipsum
non est securum. Cum purgat
concupiscentias molestias pa-
titur quas vincere adhuc
non prevalet ad perfectum af-
fectum. Cum vero ad libertatem
aspirat quociens ipse non
per affectionum ymagina-
tiones et noxias vel
occupationes vel ociosas
que commode passim con-
tinentur cogitationibus. Hinc
in tempore psalmodie et orationis

ceterorumque circa consiliorum spiritualium
in corde suo dicit et audit
et reluctantes ymagina-
tiones volvuntur et semita et
spiritualia cogitationum quasi
aquilonibus velud quibus
in mediis insidiantibus tumul-
tuantibus sacrificium devocionis
vel omnino rapitur deviatur
tenere vel polluitur usque ad
lacrimas offerentes. sitque in-
separabiles et languidi inspi-
rare divino spiritu et in rationem
cordis et intencionum et cor-
poreum obsequium sibi
deserente. Anima vero implicite
affectum sibi proprium et intellec-
tum iniecte sepius sine
fructu remanente. Hinc
in inferioribus animabus et in quibus
concupiscentia terrenis et in se
non dum perfecte mortificate
sunt passiones vicia turbidi
ebulliunt. Hinc solitudines et
silencium querunt inordi-
nate et exposito inde con-
solationes in via regia
communium institutionum fer-
tur ipse volunt instituere
diverticula solitorum fastidium
propositi ingerunt. Que fide
legere amicus precium et tedium
et confracto videntur ad
horam lumen; sed talis fiunt
et accendunt et ut predicti modi
necessitatibus fluat et amplius
perurat efficiunt. Hinc
cum cottidie fiunt nove
occupaciones nove accusationum
vel laborum adinvenciones
locutiones diverse non ad edifi-

cacionem

animi, sed ad fallendum tar-
dantis diei tedium, ut cum
de spiritualibus solitariis omnia
vetera, omnia solita con de-
fecerint, nova non restat
nisi odium celle et fuga
invitia. Porro post quam
per simplicitatis in professi-
one religionis et soli-
tudinis novus homo
qui non habet vel rationem du-
centem vel affectum sequentem
seu regentem, vel discre-
tionem moderantem, sed
in quadam virtute incipiet
ipsum tamquam a figulo suo
commissum lege quadam
commendatore est in manibus
faciendus alienis est et
formandus in opere patris
et in rota volubilis obe-
dientie et in igne probationis
sue plasmatoris et for-
matoris sui voluntate et
arbitrio subdendus. Nam
et si callet ingenio, si vi-
get arte, si preeminet intel-
lectu, instructus sit hec tamen
virorum cum virtute. Non ergo
refugiat doceri ut eo in
loco quo et in malo ut
sit quod proprium virtutis est.
Ingenium tamen corporis adeptus est
artis non informet intel-
lectus non altum sapiat
animi, sed docilem. Ingenium
quippe artis vel intellectus
et alio semper constituto
habent aliter virtutis, virtus
doceri vult cum simplicitate
queri cum labore haberi cum
timore. Cum omnibus his
digna sit vel aliter vel
doceri vel queri vel haberi
possit. Primum itaque docendus
est incola heremi secundum
Pauli institutionem ut ex-
hibeat corpus suum
hostiam viventem, sanctam,
Deo placentem, rationabile
obsequium suum. Cum autem
competentibus in nomine
sermonem animalibus hominibus
qui non dum percipiunt que
Dei sunt circa spiritualia ad-
huc impedimentum et corporum
inquisitionem subministret, dicendum
dicendum eis per gratiam que da-
ta est in omnibus qui sunt inter
vos non plus sapere quam
oportet sapere, sed sapere ad sobrie-
tatem. Animalis vero quilibet
vel proprie animalis homo
instruendus circa corpus est
et exterioris hominis compo-
sitionem docendus et rationa-
bilis mortificatione membrorum
suorum que sunt super terram
et interiore compositione que
impertitur invigilat sicut compo-
situm instrumentum bonis ac-
discretionibus hic iudicium.
Ratio autem tamen in iudicio
accipere persona docendus
est sicut hic corpus suum sic
regendum commendatum est et
multa volenti sunt utilia
sunt negligenda, utilia vero
nolenti ingerenda sunt.
Ideo agere sicut de suo, sed

aquo precio magno em-
pti sumus ut glorificemus
deum in corpore nostro Summopere
est docendus et caueat quod
peccatori ipso propheta dicens
supplicat, predicetis in est
nec post corpus vnum
Ultimo est cauenda
ne pueri [illegible] vite cuius-
cumque modi appetitu vite
vel dignitate ne in ho-
norem vel amorem cor-
poris sinat in aliquo ali-
degnare spiritum [illegible] durum
idem et [illegible] corpus
ne rebellet aut insole-
scat Sit tamen ut seruire
sufficiat quia ad seruien-
dum spiritui datum est. Vi-
cit [illegible] et tamen
est id vincimus sed sunt
quo vivere non possumus
sedens cum quod [illegible] cu-
tore non quicumque volu-
possumus abrumpe. Ideo lectori
bus resolutos pacientes
nos comportare oportet et itemque
que lectum federis sunt ob-
seruare. Sit ergo nobis
cum eo concordia quia
non diu nobis cum eo est
commorandum sit quod ut si
aliter euenit non vergat
ad nocumentum nec sine multa
et scrupulose laborandum
et periculose erit sepe rec-
titudo. Nisi locis obedie
et celle plena quibus insti-
tucionibus horum semel tra-
dens in predicti debitu

et vestitu et labore et quiete
de silencio et solitudine
et omnia que ad corporis
hominis cultum vel penitentie
spectant sic vim obedientem
sanctitatem et quietem solli-
citudo reddet et secundum
superioribus sic cuius tri-
stega sunt omnia et propria
sunt superflua sic infra
quinque sufficiencie limites
et equalis continentie limi-
tes circumspecta necessaria ut
sint et fortes constringant
et infirmi non refugiant
neque ultimus equitatis conces-
sorum locus possit in agu-
bteugiuo cum [illegible] actio-
nis [illegible] que sint am-
putata temptacione aliqua
tenuis debeant insuper di-
bus [illegible] et recte
educati sufficientem [illegible] bus
sic dicit Salomon Qui am-
bulat simpliciter ambulat
confidenter Qui vero nititur
duce [illegible] in malum
licet enim veritatis sic sit
ordinata ut neque que le-
ctorum plurimus sit et omnis
superfluitatis amputata
secundum tamen vel publice vel
priuatim addendum est vel
minuendum hec in prioris
arbitrio absque omni scru-
pulo obedienciam subditorum
vel priolo instituendus
est ergo nouis hominibus ad
quas institutos nouorum.

concupiscentias carnis sue prima
continua domare et ad contem-
nenda cetera adspirare contra
temptationes venire. Summe
cavendus est assidue contra
temptationes agonis in
solitudine nonnumquam dese-
rentes eam fortiter contra
dominum fruentes non cessant
sollicitare vitia illecebrose
oblata delectationibus dyabolo
suggerente carnis concupis-
centia concupiscentia ingerente
Temptat etiam nos dominus
deus noster ut utrum diligamus eum
an non probet ut ipse qui
nescientes agnoscat. sed
ut hoc plenius in ipsa nobis
temptatione innotescat. Quedam
ille temptationes facile
vincuntur et facile cibo
ratione cernuntur que vel
suspecte sunt vel prima fa-
cie male innotescunt. Alie
vero sub specie boni se inge-
runt et difficilius dinoscuntur
et periculosius admittuntur.
Sic eis difficilius tene-
mus in eo quod bonum
esse videtur et non spiritus
et omnes appetitus Ocium
viii autem temptationum et co-
gitationum malarum sentina
est otium.
Sentina enim mentis mali-
cia et ocium mentis quasi
ociosis et fructus de-
quibus adderum feciatur
et Nomen quippe tam

suspectum tam vanum et
nobile rei tam sancte
et tam serene imponere-
dum ut sit. Ocium sit vacare
deo primo negotium nego-
ciorum hoc est. Nam quisquis
in cella non agit fideli-
ter fructuose quidcumque agat quod
propter hoc non agit sed ut
deo fruatur in eo quod agit
ociatur. Ubi pervitando
ocio ociosa sectatur ridiculo-
sum est. Ociosum autem est
quod vel ullam sine utilitate
vel utilitatis intencionem.
Non autem hoc tantum modo
agendum est ut cum aliqua
delectatione vel sine gaudi-
mentis ocii dies transigantur
sed cum de parata dicta
adpromptum sit aliquid in conscientia
redeat aliquid in thesauro
cordis agitur ut eadem die
bonum tecum se vixisse
dei estimate nequaquam nisi
se egisse coram revoluat.
Propter quod in cella vivitur
Semper quid agatur in con-
te occupes. Quam extra
cotidianum oracionum sacri-
ficium vel lectionis studium
cotidiane consciencie discussio-
nem emendationem compositionem
per singula diei horam
et negligencia. Deinde
operandum est manibus
aliquid quod non ingerat, non
tamen quod diu ad horam
delectando detineat quasi quod

spiritualibus studiis delecta-
tionem confirmet et nutriat
in quo remittatur adhuc
animus non resolvatur. Unde
se facile more ut se sibi
ad seipsum redeundum esse
visum fuerit expediat absque
controversia inherentis vo-
luntatis absque contagio
cogitate delectationis vel inco-
gitate ymaginationis. Non est
vir propter mulierem, sed mu-
lier propter virum. Non spiritualia ex-
ercitia sunt propter corporalia, sed
corporalia propter spiritualia. Verum
sicut viro mulier collata est
sine comparatione et adiutorium
simile sibi et corporalia homini
sicut et adiutorium spiri-
tualis studii necessaria sunt.
Non tamen semper hec conveniunt
eque videntur omnia corporalia
exercitia, sed que spiritualibus
proportionem habere videntur sibi
iudicium et affinitatem, propter
sit ad edificationem spiritualem
meditatur quod scribatur vel
scribe quod legatur. ¶ Sub-
divalia enim exercitia et opera
sic sibi sunt distributa sic
ut sepe animum exhauriant.
Nisi cum ad graviorem ruralium
laborem operum fit magna
contritio corporis usque ad con-
tritionem et humiliationem cor-
dis et fatigationibus sue per-
sonam exprimunt sepe
vehementem affectum devotionis

quod eius in labore, ut ieiunii
vigiliarum et omnium in quibus
afflictio corporis et crebro
fieri multiplicatur. ¶ Sed enim ta-
men et prudentius adoriens
se comparat laborem. Non enim
eo dissolvitur sed semper
magis in seipsum colligitur
qui semper potius sensibus no-
tum quod agit, sed quod agendo
intendit. ¶ Cuius consummationem
attendit finem. ¶ Quo requie-
scens mitigatur in sensu af-
fectibus et fidelibus manibus
operatur totius corporis sui
in hoc subiectis sensibus.
¶ Coguntur enim nisi invitus illorum
ad disciplinam bone volunta-
tis nec lascivie eis vacat
propter laborem et subacti
et humiliati in obsequium
spiritus docentur conformari
ei et in laboribus participa-
tione et in experimentis conso-
lationis. ¶ Subordinata enim
natura spiritui et agnitionis sue
rectitudine exorbitans, si
addendum fuerit quippe recuperat
cito primordio timoris et
amoris que licet addendum
quecumque perdidit antea.
¶ Et ubi cepit spiritus refor-
mari ad ymaginem condi-
toris sui, simul mox etiam ipsa
reflorescens cito convolute
sua incipit conformari con-
formato spiritui et quod delec-
tat spiritum ipsa et multi-
plici desiderio pro experimenti
multiplici sitiens addendum

no nunquam est contendit p-
cede z vtorem suum. De-
lectaciones eius non perdimus
sed mutamus actore ad ali-
und assiibus ad contrarium.
Panis furfureus z sim-
plex aqua. olera vel le-
gumina nequaquam vrbis
delectabiles sunt. si in amore
xpi et desiderio interne
delectationis venter hijs mod-
gerunt contentus / Nec hijs sa-
tisfacere posse vide delecta-
bile z Est inedia paupe-
ribus aliquo hoc satis
faciunt nec spiritualiter ipse
et delectabile est adiuncto
amore dei. coniuncto sedem
naturam vince. si inopia nos
non puniret. Omnia sitia
tri statim naturalibus natura
arridet. Exemplo de labore
rusticorum. Rusticum duros
habet nervos fortes lacertos
Continuo hoc fecit. Sine
eum torpe mollescit. Volu-
ptas fugit usum. Usus contra-
rium. Contrarium vires in omni
labore submisserit. Sed
tendamus ad propositum. hoc
omnibus modis agit et
labor z omni unum ut perfe-
cerit in nobis quod dicit
apostolus animalibus et incipi-
entibus humanum inquit
dico propter infirmitatem carnis
vestre. Sicut enim exhibuistis
membra vestra servire immundicie et
iniquitati ad iniquitatem ita
nunc exhibete membra vestra
servire iustitie in sanctificationem.
Audiat hoc hactenus anim

corporis sui mancipium. Animal
homo qui incipit corpus
suum spiritui adaptare. semetipsum
ad ea que dei sunt preparare
et corrigenda fidelis servitutis
necessitatem et eternis dilectio-
nem consuescere. Cum consue-
tudine se attingit. Recte
sibi faciat quod necessitudinem consue-
tudinem et affectum sibi facit
quod affectum devotionis plenum
meretur accipere delectationem
vel delectationibus eternis vel
seculi secundum consilium Apostoli sole
delectet tunc curare quantum
eum prius delectabat eius
lucre. tunc delectet eum de mem-
bris corporis sui servire
iustitie in sanctificationem quantum
prius delectabat eum servire
in iudicio ad iniquitatem
Habet z enim profectus hominis animalis
in suo statu vel nomine
incipientis. Qui cum consu-
mit hoc animale vel humanum
si non reppererit retro
si fideliter se in anteriora
extenderit cito perveniet
ad illum dum vel incipiet
apprehendere se apprehensum
z et cognoscere sicut cognitus
z hoc autem opus non
in uno fit momento quo-
niam Non unius diei.
sed multi temporis z multi la-
boris multi sudoris singu-
lari dei misericordie z stu-
dio hominis volentis et
currentis. Cum vero hore ix
bonorum officium est cella

et stabilis perseverancia in
ea. Inquam quicumque cum
paupertate sua bene conveniet
divites et quicumque bonam
voluntatem habuerit sciat
quod cum sibi ad bene vivendum
opus est / quoniam bone
voluntati non semper credi
expedit / sed frenanda est
et regenda et maxime
in incipiente. Regit sic
obediencie regula bonam vo-
luntatem. Illa vero corpus
docet illud posse subsi-
stere in loco cellam habi-
tantem morari quod in perfi-
ciente bone compositionis
initium est et etiam hoc pre-
cogitando Impossibile est enim
hominem figere in uno
animum suum cum non prius
alicui loco perseverint
affixerit corpus suum. Nam
qui egritudine animi in-
quirendo de loco ad locum
effugere nititur sic est sicut
qui fugit umbram corporis
sui secum fugit secum
transfert locum mutat
non animum. Eundem se ubique
inveniet nisi quod deteriorem
ipsa mobilitas facit / sicut
ledere solet egrum qui con-
scendo contingit. Egrum
eum se sciat et vacet cu-
randis partibus egritudinis
sue et si non incipiet
quibus remedia continua-
ta cito proficient et sanatum

animus ab alienatione orbis et cap-
tivitatibus suis totum in deo
suus efficitur. Curam enim
geret non modica non mo-
mentanea sed instanter naturam
incumbat ergo in mobilitatem
valitudinario suo. Sic enim
solet appellari media vali-
tudini tendat officinam
et remedii suscepti perse-
verum usque ad sanitatem con-
piciens sine complemento
Valitudinarium tuum non
eger non languidus cella
est tua. Remedium ingre-
dienti cepisti obediencia
est obediencia vera. Sed scito
quia remedia crebro mu-
tata nocent. Nam turbant
egrum et destituant. Nam qui
et aliquo tendit si viam
et rectam tenuerit via cito
perveniet quo tendit et
itineris et laboris finem
finem. Si vero multas ag-
greditur vias erunt necesse
aliquando laboris sine fructu
quia error non habet finem.
Non ergo terminatis necesse ali-
ud pro alio accipias. Sed usque
ad terminum perfecte sanitatis
medicinalis obediencie re-
medio utere. Nec abicias
eam ut ingratus eo facto
sanus sanum. Sed tamen in religio-
ne alio ea modo utere permittere.
Ergo ad sanitatem festinas
vide ut nihil nisi modicum
de temetipso agere presumas

medico inconsulto aliquo
operam medicalis expectas
Nece. Sed ut vlcus tuum ipse
ei detegere non erubescens
sed sibi vicula totum Nec
quidquam ei abscondas. Sunt
qui confitendo se pabulum
integrant peccatorum suorum
hystoriam et egritudines
que sue sine confusione di
mittunt et penes se plura
et sine affectu doloris. Cito
cum lacrimas inveniat et re
solvitur in gemitum qui lesus
sentit dolorem. Si vero egri
tudini desperabiliori stupor
accesserit, hoc ipso quod non
dolet quanto securitati videtur
propinquior tanto ab eo fit
longinquior. Et si medicus
quidem clementior fuerit ut
suis unguentis et exemplis
lenioribus vlcera tua vo
luerit tunc, tu age pro te
ipso et remedijs fortioris
et acrioris avidus securitatis
tue require et cauterium
exposce. Medicus tibi pre
posito est. Nec enim tibi horror
sit tua solitudo et ut tuus
lyctella hites tres deputati
sunt custodes. De confessa
Spiritualis patri deo debes pri
ethutem cum te totum impen
das confitere honorem tota
qua potes exhibeas.
Post spirituali obedientiam sequitur
adquem de omnibus rebus
impositur ut me quantum heris

addam tibi et quantum etiam
dum presule es divinum co
gitare debes presentiam domini
plenum addiscens pedago
gium tibi prelabo. Elige
tibi ipse consilio meo ho
minem cuius vite exemplar
tibi sit et cordi tuo insideat
et reverentia inhereat.
vt quociens recordatus fueris
ad reverentiam cogitatum as
surgas et temetipsum or
dines et componas. Qui
cogitatus ac si presens sit
in affectu et aliud tuum
emendet inter omnia
emendanda et tibi nullum
patiatur dampnum secreti
tui solitudo tua. Illic presens
tibi assit quociens volueris
occurrat sepe et tuas volunt
contemplationes describat tibi
cogitata sed eius secreti
tris consolationes pietatis
et benignitatis exemplum similitate
vite simplicitas. Vita omnes
cogitationes tuas tamquam ab eo
cogitabis videri ac si vi
deat et arguat emendare
cogeris. Sicque sensum preceptio
apostoli solliciter teipsum custodi
et ut temetipsum semper
aspicias ab omnibus oculos
dictans exterium instructu
oris sensus. Si sic cauta
sit et teipsum videre poss
sed tamen inferiori oculo necesse
fuerit sit si ad exteriores
Nam teipsum negligens
vacat circa aliena tamen multum

vult non sufficiet reditus
ad se ipsum. Tibi parata in
ta tu tibi solitudinis in cella
es. Concludere et ab occultis
cogitationibus quod consuevisti
vide in interioribus quod
amare, quia nil tam frenat
verecundiam quam amor et
maxime intervenientibus
Tamen audi est quod nunquam
sepe et exeuntur conscien
tia meliora et ipse esto
tibi parabola edificationis.
Alia cella tua interior,
alia exterior. Interior est conscientia
tua quam inhabitare debet
omnium interiorum tuorum interior
deus cum spiritu suo tuo. Ostium
clausure exterioris significat
et ostium conscientie interioris.
Ut sicut sensus corporis
per exteriorem clausuram fo-
ris vagari non permittuntur,
Sic interiores sensus ad se ipsum
semper intus cohibeantur.
Dilige ergo interiorem cellam
tuam, dilige et exteriorem
et unicuique suum ipse de
culmen tegat te exterior
non abscondat ut non pec
ces occultius sed ut vivas
tutius. Nosce eius scis omnes
incola quid tecum debeas
si non cogitas, quam in ea
non solummodo curiosis
aspectibus tuis sed etiam non
hes nostram hic alicuius
Necesse est quam conscientie
dedicatis honore impende.

quietis mea non corporis
quietis sensibus sed et interio-
ribus sanctitatis dulcedine da
bo vestem celle honorem
suum et tu tibi mea ven-
dicta purgatum tuum disce
mea secundum quod institutum
legum tibi preesse vitam
ordinare mores componere
et temetipsum iudicare tem-
ipsum apud temetipsum ac-
cusare sepe est et condemp-
nare ut impunitum
dimittere. Sedeat iudicans
iusticia, stet rea seipsam
accusans conscientia. Nemo
plus te diligit, nemo fide-
lius iudicabit. Mane pertracte
noctis fac accipe commoda
et venture diei tu tibi
iudicito commonenti. Vespere
pertracte diei vestrum corrige et
superveniente noctis fac
indicium. Sic distincto
necessariusque aliquid lascive
vacabit singulis horis
secundum quas institutum ra-
tiones sua distribue co-
ticia. Cum spiritualia tum
corporalia corpora singulis
se complicat omne debi-
tum spiritus deo corpus
proprio. Ut si quid fuerit
intermissum, si quid ne-
glectum, si quid imperfectum
suo modo suo loco suo
tempore non habeat impunitum
vel incompensatum in quibus
cotidie illas hominis despiciens
et ... Sep ... indie laudi.

et matutinum ac vespertinum
officium ac medie noctis
maxime est observandum.
Non enim frustra ait propheta
Mane astabo tibi et videbo
scilicet quia tunc actiuis occupatio
nibus primum iciunii. Et di
rigatur oratio mea sicut incen-
sum in conspectu tuo ele. ma. m. sacri-
ficium vespertinum. Quia tunc ab
temporum impedimentis eorum
quodammodo invenimur dige
sti. Qui etiam in nocturnis
vigiliis nostris quibus nos
te surgentes ad confitendum
nomini domini confessionibus eius
dem ordine totiens in die
inquit tribulationis mee
d. corde maxime nos con-
cedo et non sum deceptus.
Post enim laboribus potissime
tercium deo nocturnos
debemus constituere. Quia sicut
ad surrexit et in lumine
noctis eius propter tribulationem
nobis devotissime inve
nimur et nomine domini invo
camus sicut operando spiritum nostrum
donec intelligerit ambu-
lando. Adimcontinentiam sunt
domini donec ipse in cordibus
nostris dulcescunt et tunc
maxime nobis agendum
est quod dicit apostolus. Malim
in ecclesia quinque verba loqui sensu
meo quam decem milia ver
borum sine intellectu. Et
illud psallam spiritu psallam
et mente. Orabo spiritu ora
bo et mente. Tunc enim mens

et spiritus aggrandi(?) sunt fortius
sunt ut commode vel secunda-
ria meditationibus dei inquiete
noctis relaxentur vel pur-
gentibus nobis ad laudes
dei omnibus commode tenor
operis nostri et ipsis laudibus
dei formetur ac vivificetur.
Ideo vero[…] corpus
vehementis nocturnis vi
giliis non expedit in
multitudine psalmorum
obruere intellectum et con
ameri spiritum vel contingere
sicut qui diu solis in(?)venit
picte afficiendus est animus
et per lumine dirigendus
est addimus donec dilatato
corde incipiat nostris ad
finem operis dei. Post modum
Exorcizo(?) sui tercium te
rum et nisi vel magna
intercidat negligentia
et obmittitur voluntaria
miseria. Erit etiam quinque
spiritus sanctus dei quanto experientia
spiritum expediat quantum
servum dei redemptoris pro
deserit et utile ei sit una
saltem aliqua hora di
ei passionis ipsius ac
redemptoris colligere
beneficia ad fruendum
suavit[er] in conscientia et recor
dandum fideliter in memo
ria quod est spiritualiter
manducare corpus domini
et bibere eius sanguinem
in memoriam eius qui
omnibus nobis credentibus

percipit dicens hic. Similiter
inea quemcontionem jugo
cum preter preceptum inobedie
quum impius sit pietatis
dei esse immemorem pala
omnibus quia tua autem absen
tis sub aliquo signo co
mendatum memoriam
nec habes sit oblivisci. Si
quidem scire tempus ac vene
rationem quemcontionis mi
sterium suo modo suo lo
co suo tempore celebrare licet
paucis hominibus quibus
hoc creditum est hoc est
debito pietatis affectu agere
et tractare et sumere salu
ti salutem omnibus propon
itur quia quibus dicitur. Vos
autem genus electum regale sacer
dotes sed et ipse sumens sacra
et sacramentum sic accipit ad
vitam dignus sit ad mor
tem suum iudicium temere
per indignum rem vero
sacramenti nemo percipit
nisi dignus et ydoneus
sacramentum sume sacramenti
res sacramenti mors est. res
vero sacramenti est ut sacramentum
vita eterna est. Si autem
pis et re vis omnibus
horis tamen diei noctis hoc
tibi in cella presto est. Recor
daris ingenue memorationem
eius qui pro te passus est
sumit sacramentum eius pie ac
fideliter sumis affectus corporis
eius et sanguinis man

ducans et bibis quam diu
in eo manes per amorem
ipse vero in te per caritatis et
iustitiae operationem in eius
corpore et in eius membris
computaris. ¶ Deinde cer
tis horis certe lectioni va
candum est. Fortuita enim
et varia lectio et que casu
reperta non edificant sed red
dunt animum instabilem et leviter
admissa leviter recedit
a memoria sed certis
ingeniis immorandum est
et assuescendum quia animus
Eodem enim spiritu scripture facte
sunt eo spiritu legi desiderant
sunt ipso etiam intelligi
desiderant. Nunquam in
dicens in sensum Pauli do
nec usu bone intentionis
lectione eius et in studio
assidue meditationis spiri
tus imbibens. Nunquam
intelliges David donec ipsa
experientia ipsos psalmos
affectu indueris. Sic et de
reliquis et in omni scrip
tura tamen distat studium
a lectione quantum amicitia
ab hospicio socialis sa
lutatio a fortuita salu
tatione. Sed et de cottidi
ana lectione aliquid in
ventrem cottidie memo
rie mittendum quod fide
lius digeratur et sursum
revocatum frequentius ru
minetur quod proposito conveniat quod inten
tionem proficiat quod detineat

animum Aut aliena cogita
re non libeat. Quantumque
est sepe delectabilis sermo
affatus et confortatio orationis
que lectionem interrumpat, tamen
tum impediat interrupcio
quia parochia ~~cottidie continua~~
continue animum ad interiorem
lectionis restituat Intentioni
eius fiunt lectio Si vero
in lectione denuo querit qui
legit operatur oratio sibi in
ipsum et capitulat spiritus
legentis eius in similitudine
redigit omnem lectionis
intellectus in obsequium christi
Si in aliud declinat spiritus
legentis, quod contigit ex
scriptis ut quicquid tam sensum …
propter invenit in scripturis
quod sensu per vana quam vanis …
per distortum spiritus sine per
ceptum intellectus non
repelliret sive ut malicie
ut vanitati in omnibus eum
scripturis legenti initium
esse debet eius timor
dei ut in eo quo solidetur
intentio legentis et ex eo
consurgit et ordinetur
totius lectionis intellectus ut
spiritus Spiritualibus vero exerci
tiis nunquam longe ut in toto
recedat, sed finale ad ea
posse redire animum assuve
scat et ea illis se mu
niat ipse quando insit Ra
cum vir … … sed
… … spiritualia
… corporalia, sed corporalia

propter spiritualia Corporalia
vero aut exercicia dicimus
que manuali ope corporis
exercentur. Nam sunt et
alia corporis exercitia in
quibus vexatur corpus
laborare, sicut sunt vigilie
ieiunia et huiusmodi que
spiritualia non impediunt
sed adiuvant, si cum racione
et discretione fiunt Que
si cum indiscrecionis vicio
fiunt aguntur ut vel defi
ciente spiritu vel languente
corpore spiritualia impediunt
qui sic corpori suo boni
operis tollit effectum spiritui
affectum, propter exempla
honoretur deo fidelibus
et horum omnium in deo
vivis Nam secundum dictum
apostoli non videntur humana
et hoc ut non doceat …
non deat et iustus non sit
capiut aliquid dole in ser
uicio dei quod aliquando
olim sepe laboraverunt usque
in vanitatibus suis ad do
lorem esurie ventrem
usque ad eum vigiliis qui
sepe suppletur et usque ad
vomitum Sed modus
in omnibus tenendus est affli
gendum est corpus aliquando
sed non extinguendum Nam
corporalis exercitacio ad mo
dicum quidem, sed tamen
utilis est propter quod ad mo
dicum habet et est in tempus
securis. sed in cura

tacitus agenda, agenda
vero est sobrie et cum spiritua
li quadam disciplina
ut neque nimis neque in modo
cibus neque inequalitate
neque in quantitate appareat
aliud quod non deceat
servum dei. Et cum quam inho
nesta sit nimia immundan
tiori honore et laudare
debemus honesta vero intra
mundationi honore tamen
dare debemus honesta
vero nostra nullius egeat
non solum ante manife
stum, sed omnem vitium
nimium, quoniam hominibus
occultum exhibere deo
debemus sanctum et honesta
et omnem quietionem
nimium sanctis angelis re
spectabilem agere et delec
tabilem quoniam nos dome
sticos parietes inclusam
Omnia vestra inquit apostolus
honeste fiant. Grata
deo res honesta et sanctorum
amica angelorum propter quod
et apostolus iubet velari
mulieres propter angelos qui
procul dubio tam die quam
nocte nobiscum sunt in
cellis nostris nos custodi
entes et studiis nostris con
gaudentes et cooperientes.
Placet eis si est in nullo
homine parte omnia nostra ho
neste fiant. Sive ergo
manducatis sive bibitis
sive aliud quid agitis omnia

in nomine domini facite pie
sancte religiose. Si manducas
necessitatem vese sitis sobriam
sobrietas tua poterit. Et
cum manducas nequaquam
totus manduces, sed corpore
suo refectionem percipiente
mens non omnino sua neglig
at, sed denuo corda prandi
dum et septuare aliquid
quod eam pascat meditando
seu psalmum memorando secum
ruminet et digerat. Sed
et ipsa necessitas non sclavit
non carnaliter compleatur, sed
sicut decet monachum
sic quiete servo dei. Vita est
ad sanitatem corporis cibus
quanto honestius sumitur et
ordinatius ingeritur tanto
salubrius et facilius digeritur.
Observandus est ergo sumendi
modus et tempus et qualitas
et quantitas. Tibi fugienda
superflua et adulatina co
dimenta. Observandus est modus
ut non effundat animam suam
qui comedit super omnem
cibum. Tempus ante horam.
Qualitas quia vel contra
sanitatem et sanitatem excep
ta tota ...te f infirmitatis.
Deaducet vero sufficit
obsecro ut comestibiles sint
tibi nostra non ut concupiscibiles
et delectabiles. Sufficit enim
concupiscentie malicia sua que
cum vix aut nullo per
perfusus possit ad finem
complende uel ... pua

quantacumque delectationes sit re
pit in tempore instrumenta
et irritamenta a beis qui
prectum bellum suscipe adu
sus eius oblectamenta sunt
duo que vinum et pulchritudo
continentia. Deinde sicut
de cibo dictum est sit etiam
de sompno. Caue inquit
Seneca quantum potes ne
umquam totus dormias ne
sompnus tuus sit non requies
lassi sed sepultura corporis
suffocati. Non reparatio sed
extinctio spiritus tui. Suffi
ciat tibi sompnus et non
magna sit similis ebrie
tati. Excepto cum visibus
quibus cum corpore dormiuerit
dormientibus racione non con
tradicat quantum ad debitum
continuum prefinis vel tempus tamen
decipit de vita mea quam qui
sompno deputat. Summus
hoc in sompnum quam aliquid
rectum defert in memoria
vel cogitacione unde placi
de obdormias quod non umquam
est sompniare iuuet quando
est euigilare te excipies
in statum hesterne interioris
restituat. Sit tibi nox
sit dies illuminabitur et nox
erit illuminacio tua in deli
ciis tuis. Placide obdor
mies in pace quiesces
facile euigilabis et sur
gens facilis et agilis eris
ad redeundum in id. Vim totus

non destitisti. Sobrium
cibum sobriumque sequitur sobrius
sequitur sompnus. Carnales
et brutes et sic dicitur letheus
ab hominibus est sompno
Si de quo non pro exemplum
quietem facile est sed
et corpus evocare et inuenit
et cum suis prefinitum laus
ad opera uenitur spem su
scitare et remittere. Hunc
sompnus ipse suo loco
suo assumendus non est. Sic
enim prudens et deo deditus
animus debet se habere in cella
sua in consciencia sua ut pru
dens prefinitum in ydo
neo sibi non habere in domo
sua. Sicut dicit Salomon mulier
litigiosum crucis suam
sed ad sobrietatem mor
genitam et assuefactum ad
obedienciam et laborem
patiens utrumque iusticia esu
rire et sitire habundare
et penuriam pati. Habeat
sed quod exteriores non dicentes sed
semientes interiores sobrios
et efficaces. Habeat domus
omnem domum et familiam
cogitacionum suarum sit or
dinatam et disciplinatam
ut dicat huic vade et
vadit. et huic veni et
venit. et seruo suo in corpo
fac hoc et faciat absque
contradictione. Cum sic sciunt
ipsam regit et ordinat
in consciencia sua optime sibi

credenduus et quantitate
z in stella sua / sed hoc
posterius z ul perfecte iam
perficientur. Et ideo pro
ponimus incipientibus et
novicijs ut sciant quid
desit sibi et quo potendere
debeant intencionem studij
xii sui. Secundum vero z est tri
deangeli ul terrenale / ul
de humali scia ul de spiritua
li superna dyffinitio et secundum
hominem descriptio in quo
secundum diversos profectus et
perfectionum proventum et intencionis
affectus inter omnia
diversis tribus possibile
z invenire tria hominum genera
secundum statum horum professores
in professione religionis
intellectus militancia. Primus
celle dignitatis et sancte soli
tudinis sectam et solitarie
professionis titulum non in
perfectis videtur quorum sic dicit
apostolus solidus est cibus
et qui per consuetudinem
exercitatos habent sensus
ad discretionem boni et mali
in quo et si humalis quis
proximus z sapientie ut tamen
recte tollerandus. sed est
animalis qui non percipit ea
que dei sunt perventum puta
ret attendens. Sz beatus
petrus apostolus duobus de his
dam Si spiritum suum acce
perunt sicut et nos ego
quibus etiam ut presbyterum
deus Eorum eius status bona
voluntas z Nos eius sine
conditi scrupulo in cultis
reliquerunt professionis alti
tudine attendens z cum testem
in spiritualis et theoricis spiritu
bona voluntas z Aliquando
ex duobus hominum generibus
collatione spiritualis suppetenda
z ut de simplicibus qui et
spiritu et bona voluntate ad
stupidam religiosam prin
dentiam fuerint apparuerunt
et fraudes et pretendentes esse
religiose et sancte simplicitatis
constituit esse emulatores /
Stulta vero superbia ul super
ba stultitia arthabinatides
in stoicis sicut perculsit. Est ad
omnis superbia stulticia /
quamvis non omnis stulti
cia superbia. Stulticia enim
si superbia non inmixtam sim
plicitatis z Sed qui ignora
vit, forte z docibilis sit
nescius doctrine scripturam est
reddibilis et spiritu z eventus
refugii simplicitati spiritualis
religionis nisi sit talis
ut nolit humiliari et tamen
bruta est non possit regulis
subdi. Bona tamen voluntas
si in ea sit bruta non
z descendat sed salutaris
consilio ad laboribus et
ad curiosum vitium fugienda
tenda sibi et abigenda
Si eum admittitur superbus

Prima die qua ingreditur in-
strui incipit leges dare
minimum vero strictam districtio-
nem per quas inveniat. Sol-
licite et prudenter procedant
est cum quis admittitur ad ha-
bitandum cellam. Cum enim
cellam habitat non nisi seipsum
qualis est ipse licet certum ma-
lus quod non inquam tute ha-
bitat quia cum malo homine
habitat et nemo molestior
est ei quam ipse sibi. Nam et
inspiciunt et immunes dolentes
et tamquam quamcumque detrusi
mentis suc compotes non se
custodire solent/ nec sibi
relinqui vel quieti in
solitudine sua male ab-
utantur. ¶ Admittantur ergo
animales homines spiritu paupe-
res ad habitacionem cellarum ut
fiant ipsi racionales et spiritua-
les. Ideo ut propter nos ipsi
qui hoc iam fieri incipi-
erunt gustantur retrorsum
et efficiantur animales. Sic
suscipiantur in omni benivo-
lencia caritatis portentur
in omni paciencia benignitatis.
Sed qui eos comparant non
conformentur ut si querant
eorum profectum ne propter eos co-
gantur incurrere sponte in
religione rigoris defectum.
Unde cum subintrant de here-
alieno presumpcione et ambi-
tionem pudor periit ambi-
tiose cellarum edificiorum et

abiecta sancta rusticitate.
Sic Salomon dicit ab altissimo
creata religiositatis arrogan-
tiam terminatam honestates
in quibus tam comparacionem
animalibus ut pene omnes
in hoc effecti sumus animales
dimissimus cum nobis a
patribus nostris iure hereditario
relicto formam paupertatis et sancte
simplicitatis speciem vere decorem
domus dei alienantes a nobis
et a cellis nostris pro animus
artificio conquisitorum cellas
non tam heremiticas quam
aromaticas edificantes
nobis singulas in centum
solidorum computatas ordinarie
norma de elemosinis pau-
perum computata dicit obprobrium
centum solidorum a cellis
pauperum nostrorum. Cur non
potius centum denariorum.
Cur non potius nullorum.
Cur non potius quod filii
Israel sibi ipsis edificaverunt
Quando rursum est Moyses
dum consummaret thabrna-
culum. Vide inquit omnia
secundum exemplar sancto
quod ostensum est tibi in monte.
Nam a talibus hominibus decenter
debet fieri thabernaculum
dei cum hominibus ipsi quibus
in altitudine montis dei
exemplar ostenditur. Veri
decores domus dei ipsi edifi-
cant sibi ipsi quibus solitudo
interiorum suorum contemptus
et negligenciam induxit
omnium exteriorum ipsi sibi

edificarunt formam paupertatis
et sic simplicitatis speciem et
patule singularitatis lumina-
riare. Nulla sit aptabilitas
artificiorum industria sicut
ceteri id est potiorem negli-
gentiam. Ergo obsecro in spe-
culatione huius seculi in ma-
teria hac super terram edifi-
cemus nobis non domus
ad habitandum sed thabernacu-
la ad deserviendum ut
pote inde cito evertendi
et migraturi simus ad patriam
et civitatem nostram et domum
eternam. Nec invenistis nobis
sumus in alieno militantes
facile est quidem manere est
in alieno laborare. Nunc
non facile est solitario et
sufficientes nos et quomodo
conscientie (?) ipsum sibi cellam de
virgis texere deluto plasma-
re. Unde tamen cooperire et
decentissime inhabitare. Et
quid amplius requiritis
Credite enim fratres et nunc
vobis non contingat compun-
ctio (?) pulchriores fortes
et honestius cito vincere
poterunt corruunt et nuncios (?)
tulim (?) cum effeminant
Nam et si sepe ipso usu
coperint et delectatores
et si sunt aliqui qui utuntur
ipsos quam non utentes in
contemptu melius est usu
caruerint et vincentur
ipsorum affectiones. Conferunt
non modicum etiam interioribus
nostris potiora nostra adspi-
tudine nostris aptata et
composita et bono proposito
suo modo videntur. Nam
prior eum talis in aliis fe-
nat ~~conforme Sed et interio~~
exempla (?) in aliis etiam amo-
rem paupertatis efficit conservat
Sed et interiorum superioribus
suis cum magis debeant in
cultura omni et neglectu
potiora quibus cum ipse
incola domus semper alibi
conversatur demonstrat semper alibi
magis occupatum interio-
ra demittit et efficit ut
bone conscientie gaudeat interio-
ra eius quia potiora vi-
luisse demonstrat. Obsecro
ergo vos ut maneant celle
ille delectatores ut sic sunt
sed non crescant a nobis ceteri
Sunt enim (?) impulitudinaria
fratribus ... et infirmi
oribus donec convalescant
hoc est incipiunt de pedes (?)
re non valitudinaria in-
firmorum sed thabernacula
militancia in castris dum
maneant et cum nos ipsos po-
steris nostris quia tres hui-
(?) et spiritus (?) Vos autem
qui spirituales estis sicut
hebrei ... et non ha-
bentes hic manentem
civitatem sed futuram
inquirentes edificate
sic ... casulas in quibus
habitetis ... cum ha-
tuerit (?) patres nostri habitantes
in terra repromissionis quam
in aliena ... heredibus XIII

repromissionis expectantes
fundamenta habentem civita-
tem cuius artifex et conditor
est deus non acceptis repromis-
sionibus, sed a longe eas as-
picientes et salutantes et
confitentes quia hospites
sunt et peregrini super terram.
Qui enim hoc dicunt significant
se patriam inquirere melio-
rem, hoc est celestem. Qua-
propter isti in Egypto et in
Thebaida sancte huius vite
ardentissimi emulatores in
solitudinibus degentes
angustiati afflicti quibus
dignus non erat mundus
ipsi sibi cellas fabricabant
in quibus tecti tamquam a turbine
et tempestate absconditi tuta-
bantur, in quibus heremitice
frugalitatis deliciis afflu-
entes locupletabant mul-
tos ipsi egentes. Ipsi quos
quo nomine digno appel-
lem nescio homines cele-
stes angelos terrestres
degentes in terris et conversatione
habentes in celis laborabant
manibus suis et de labore
suo pauperes pascebant
esurientes ipsi et de vaste
heremi urbibus venientes alebant
et infirmos inquibus et debilibus
nimis corporibus sustentabant
de labore manuum suarum.
Quid ad hoc nos dicemus
non aliales sed animalia
terrena adherentes terre
et in sensibus carnis nostre

ambulantes et de alienis
manibus pendentes quamvis
complete nos in hoc imitari
allegemus illum qui cum dives
esset pro nobis factus est pauper
et qui voluntarie pauperibus
dedit preceptum ipse cum
pauperibus formam in semetipso
dignatus est demonstrare
ut enim sciant eius imitatores pau-
pertas quid eis faciendum
sit ipse et a fidelibus volu-
it non inviti et elemosinam fideli-
bus, sed ut fideles faceret
vite nostre tempore non
receperunt. Sed et in
primitiva ecclesia pauperes illos
scimus qui pro Christo in primis
bonorum seculo renunciasse fue-
rant. Vel fuerant perfectibiles
preceptum omnia relique-
rant, vendiderunt et fratribus
fidelibus quam efferrent
contra sollicitudinem contra
pietatem secundum apostolos a fidelibus
petierunt. Et liber actuum
apostolorum et etiam paulus
in epistolis suis demonstrat
et si credit liberius
hospitium domino precipiente
et ordinate eis annun-
ciantibus quod apostolorum tamen
amicitie non negetur. Etiam
eius venientibus sic fratribus
illis pauperibus qui tunc
erant in urbe et ob hoc non
dederunt et semetipsos
etiam in hospitium pauperes
effecerunt. Sed cum apostoli
fenerassent amicitie quibus

denunciat ut qui non
vult operari non manducet
continuo ostendens de quibus
dicat subiunxit dicens Audi-
vimus enim quosdam inter
vos ambulantes et nichil
operantes sed curiose agen-
tes. Hiis autem qui vel
eiusmodi sunt denunciamus
et obsecramus in domino
ihesu christo ut cum silencio
operantes panem suum man-
ducent. Quid hoc est pro-
pter patrum et apostolicum
Et tamen illos quibus in-
quietos vel operantes cu-
riose agentes nomine tan-
quam super se in potestatem ha-
bentes enim abiecisse et
reprimisse videtur. Statim
intulit dicens Vos autem
fratres nolite deficere bene
facientes in christo ihesu domino
nostro. Ac si diceret Et si per-
severant in negligencia
sua vos tamen eis benefacien-
tes nolite deficere a bene-
facere. Unde Cum vero se-
verissime denunciavit non
manducandum non volen-
tibus operari, sed nichil
operantibus aliqui se contri-
buerint clemenciorem.
Possemus dicere secundum textum
... eius non omnino ab-
erunt aves non volentibus
omnibus valentibus intenta
esse illam severitatem. Vole-
ntibus vero sed non valentibus
indulgenciam istam. Et
tamen est iste denunciet

et obsecravit in domino ihesu christo
ut cum silencio panem suum
manducent. Videntur. Non
suum panem manducare nisi
eum suum efficiant operando.
Quibus puto operari subtexti
modo dicit et conscripte scire
Agnoscere dixere curiose con-
sumunt in agnitionem. sed non
est qui se abscondat a lumine
virtutis tue. Celi sicut illuminat
corpora sic et cor ferit animos
nostros et occultationum. Ante oc-
ulos enim quod fecisti in occulto
hominum nos autem nobismet
ipsis facimus illud occultum
quia vix est aliquis qui
nescit que ante sunt velit
corripere quod possit et quod
promptissime potest quidem
cum iste stultum cicatrice vel scelum
sive timor impulerit
sive cupiditas fecerit. Et
et si fallimus homines nescios
non nos perimentibus cum falle-
re volentes. Quum fallimus
nosmetipsos. Nostro labore
quia non possumus vel quare
non posse videamur. Vel a
consuetudine otii et deliciarum
usitate nos non posse ef-
ficiamus. Adoremus deum et
procidamus et ploremus
ante te qui fecisti nos.
Ut forsitan quod non valemus
hoc volumus non possumus
quod volumus non possumus.
Vestrum saltem scelum pereat
ad panem si non possimus
in sudore vultus nostri

in dolore cordis nostri in la-
crimis doloris si non possumus
in sudore laboris. Magnam
habet instantiam confessionis
nostre supplicat pietatis ac
devotio contrite humilitatis. Sint
nobis lacrime nostre panes
die ac nocte quamdiu dicitur
ac nobis ubi est deus tuus.
et quamdiu peregrinatur a domino
deo suo et a lumine vultus
sui. Quum quippe erat
necessarium. Sed cum non in uno
signum in limine convenimus
in quo ordine computabimus.
Estimamus enim illo de quo dicit
apostolus: Ei qui operatur cre-
denti autem in eum qui iustifi-
cat impium reputatur fides
eius ad iustitiam secundum propositum
gratie dei. Estimamus etiam per
[illegible] illam cui multa
dimissa quia multum dili-
gebat. Et beata [illegible] quam in hoc
iudicio meruit iustificari
apud dominum iudicio diligen-
tiam nomine duo mihi solo
obmisso omni iustitia operum et
fiducia meritorum iustificatur
quia dilexit multum. Sed
et in diligendo te deus retri-
butio magna est ipsa dilectio
tua. Deinde vero vita eterna.
Sed fratres observo non con-
tineamus nos sed accusemus
et confiteamur quam magna
nominibus verbis et personale
significatio professionis apud
homines in domino apud
deum cognoscentes contrite

nostre paupertem non nostre [illegible]
peccatorum [illegible] et vita
liberabit nos. ¶ Deinde
doctus [illegible] qualis incipies
et [illegible] deo appro-
pinque ut et deus appropinquet
ei. Sic enim monet apostolus:
Appropinquate deo et ipse deus
appropinquabit vobis. Ho-
minem solum faciendus et ho-
minem formandus. [illegible] et vivi-
ficandus. Homo enim for-
mavit deus hominem de [illegible]
inspiravit in faciem eius
spiraculum vite et factus est
homo in animam viventem. For-
mato homine et instituto
moralis vita eius amor
eius. Dum fides concipit
spes parturit ipse se fortificat
et vivificat amor enim
dei vel amor dei spiritus sanctus
amor hominis et spiritus se
infundens efficit enim sibi
et animas sanctificat. Propterea de
homine dei virum efficit
et spiritum eius et amorem
eius. Sic enim non habet
corpus unde vivat nisi
de spiritu sancto suo sicut affectus
hominis qui amor dicitur
non vivit hoc et non ani-
detur nisi de spiritu sancto. Adeo
ergo dei cogitatio [illegible] lectio
lactat meditatio pascit
oratio confortat et illuminat. Qualis
vero et novo in Christo homini
ad conquirendam eius intentionem
melius ac tucius legenda
ac meditanda redemptoris

ini contritia et condecens meis
domini humilitatis proponenda est
et affectus pietatis et despe
rantis et destructorum vitali
bus primum mortalia quecumque
et planiorem. proponenda est
sunt ei gesta vel passiones
Christi ubi non laborandum
ei sit in planicie historiali
et si aliquid occurrit quod non
intendum sum condecet ad amo
rem dei et contemptum sui
Porro alie hystorie delec
tant sed non edificant quin
potius mentem inficiunt
in tempore orationis vel spiritualis
meditationis inutilia.
quecumque et noxia faciunt
fantasie in contemplatione
quippe modum sine medi
tatio semper solet difficulta
te laboris scripturae fatigat
tenuitatem dum stringit in
tentionem hebetat sensum vel
ingenium ¶ Docendus est
etiam in oratione sua cor sur
sum levare spiritualiter orare
a corporibus ut corporum ymagi
nationibus cum deum cogitat
continuum per veritatem amore
dulcis (?) est continuum per contempla(?)
in eadem puritate in cuius
intendit cum sacrificium orationis
sue offert. Christo enim
videt vel intelligit cum
cui offert tum ei in affectu
est et ei amor intellectus
est. quantum ei ipse in affectu
est tum sapit ei hoc ipsum
si dignum deo quod offert in
eo sanctum (?) est. Nimis tamen
homo orat vel meditatur

melius ac tucius sic ut
dictum est proponitur humili
tati passionis humanitatis
naturalis (?) et ex omnibus
ut infirmi aliqui qui non no
verunt cogitare nisi corporalia
et corde aliquid habeat cui se
afficiat in ea modo suo
pietatis intuitu inhereat. et
hoc quippe in forma media
toris domino sicut in Job
legitur Visitans speciem tuam
non peccabis. hoc est cum inten
tionis pie intuitum in eo
dirigit humanam speciem in eo
non cogitando aliud nisi [illegible] non
recedat et deum esse deum
ab homine non dividit deum
aliquid in homine apprehendere
addiscit. Dominus patribus
spiritui et singularibus filiis dei
tanto dulcius solet affectus
esse dulcior quanto humane
nature propinquior. post modum
vero fide nutriente in affectum
amplexatus mediatoris totum
dulci amoris amplexu virum
ipsum totum hominem propter
assumptum hominem totum
deum propter assumentem deum
incipientibus eum iam non
secundum carnem cognoscere quam
vis eum nondum secundum deum
plene possint cogitare et
sacrificando eum in cordibus
suis offerre ei vitulos labio
rum que distinxerat labia
sua obsecrationes orationes
postulationes gratiarum actiones pro
ipse congruentes. Sunt enim
orationes alie breves ac simplices

· sicud eas format voluntas sive ne-
cessitas orantis pro causa incidenti.
Alie vero prolixiores ac racionabiles
sicut in inquisicione virtutis petentes
querentes pulsantes donec accipiant
inveniant et aperiatur eis. Alie alias
spiritu et fervide affectu ferventes et
gaudio gratie illuminantes. Et iste sunt
quas Apostolus alio ordine dividit ob-
secraciones oraciones Postulaciones
et graciarum actiones. Nam postulacio
est qua primo possumus terrena obtinenda
temporalia et aliqua necessaria vite huius
in qua deus cum ibus postulantis approbet
voluntatem. facit tamen quod melius ipse
iudicat et dat libenter ei quod bene
postulat. Apta est de qua propheta ait
Quoniam et adhuc oracio mea
in beneplacitis eorum. Hec eciam est omnium
hominum imperfectorum et quantum filiorum huius
seculi desiderantes tranquillitatem pacis
sanitatem corporis temperiem aeris
et alia que ad vite spectant usum
et necessitatem et ad utencium voluntatem
voluptatem. Pro quibus qui fideliter
postulat. Sepius non ea postulent
nisi adiecta tamen et in hoc ipsum
voluntati dei summe subiciunt voluntatem.
Obsecracio vero est in exercicijs spi-
ritualibus anxia ad deum instancia
in quibus ante gratiam succedentem
qui apponit scienciam non apponit nisi
dolorem. Oracio vero est hominis
adherentis affectio et familiaris quedam
et pia allocucio et statio illuminate mentis
ad fruendum quamdiu licet. Porro
graciarum accio est in intellectu et co-
gnicione gratie dei bone voluntatis
indeficiens ad deum et in se reflexa
intencio eciam si aliquando non sit vel
torpeat sive accio exterior sive in-
terior id est affectio. Hec est, cum de
qua Apostolus dicit Velle mihi adiacet
perficere autem bonum non invenio. Et si
dicat semper quidem adest sed ali-
quando iacet. hec est inefficax est
quia perficere bonum quero. sed non

invenio. Hec est caritas que numquam de-
ficit. Ista cum sine intermissione oracio
sive graciarum accio est de qua Apostolus dicit
Sine intermissione orate et in omnibus
gracias agite. Est cum ingens quedam
bonitas mentis et compositi animi et ad
patrem deum in filijs eius bonitatis eius
quedam similitudo omnibus pro omnibus
semper et in omnibus gracias agens tot
modis in oracione vel in graciarum accione
in deum se iugiter infundens et in suis
vel necessitatibus vel consolacionibus in proxi-
morum compassionibus vel congratulacionibus
causales in hoc materias invenit
prius affectus. Hec autem iugis graciarum
accio est esse. quia sic est sicut est spiritus
sancti. In postulacionibus ergo pie et fideliter
est orandum. sed non est illius perseverancie
insistendum quia non nos scimus. sed
pater noster qui melius est quid in particularibus
istis necessarium est nobis. Obsecra-
cionibus vero insistendum est. sed in omni
humilitate et paciencia. quia non afferunt
fructus nisi in paciencia. Prosequitur
ergo ad statum racionalis. Cum dilecta
tua et dixit. Nam in quibus passer invenit
sibi domum et turtur nidum ubi
reponat pullos suos. Passer namque natura
avis inquietum mobilis leve inepti
et garrulum ac prona in libidinem.
Et turtur luctuosa amica opace solitu-
dinis familiaris incola forma sim-
plicitatis exemplum castitatis. Ille sibi
in eis invenit domum quietis et securitatis
Illa nidum sibi ubi reponat pullos suos. Cum
sunt huius nisi iuvenum naturalis caliditas
sanguinis et floridus animus etas labilis
curiositatis inquieta et virilis matu-
ritas. Qualis ipsius senectus animi ca-
stus sobrius perpensus exteriorum et intra
semetipsum quietus potest recondere semet-
ipsum. Quorum alterum in tabernaculis
domini utitur in disciplina celle sibi
invenit ab omnibus vicijs quiete securitatis
et mansione firmamentum stabilitatis.
Alterum vero in secreto celle secreciorem
recessum consciencie ubi reponat pullos
suos id est nutriat sanctarum affectionum suarum
fructus et spirituales sibi contemplacionis

Passer solitarius in tecto hoc est
in altitudine contemplationis calcate
sollicitudinis carnalis consolationis. Sicut
in inferioribus secundatur et gaudet
in fructibus simplicitatis. Patri enim
quique et spirituales qui turturis nomine
designantur ad firmamentum et volun-
tatis sue per virtutem obediencie et
subiectionis premunt se sese ac deiciunt
in id quod incipiendum est et unde ipsi
se descendunt inde ascendunt super
se et humiliando se magis proficiunt
propter fructus solitudinis sue non ex-
hibitiones esse negligenciam contrariam volun-
tatis subiectionis usum socialis
vite et dulcedine fraterne caritatis
Ideo vir spiritualis et corpore suo spi-
ritualiter utens servitute eius quidem
tamen animalis homo per vim coactum spiritua-
lis per consuetudinem subacta tempe-
merit quam naturalis affectum ubi ille
obedientiam necessitatis ipse eam habet
caritatis Ubi ille virtutes ipse tamen eas
sibi prosis in mores. Illi vero passeres
sursum intentes ad ea que posterius
sunt non elacionis presumpcione sed amoris
pietate in paupertate spiritus sui sublima-
ti non repelluntur ut elati sed suscipi-
untur ut devoti Aliquando mentes hoc
experiri quo spirituales et sicut affectarent
immutari et corpus activum ad quorum
ambiunt contemplativam sic quasi uno
spiritu licet non uno gressu concitetes cete-
proficiunt et spirituales in humili et incipi-
entes in sublimi Et hec sunt cellu-
lis ordinatissimis sancta studia
veneranda otia negociosa quietes
operosa caritatis ordinata mutuo
in silencio sibi colloqui et in absencia
ab invicem se ad invicem magis
sibi perficere de invicem et tamen se non
vident ad invicem in alio vident
quod imitandum est in se ipsis non nisi
quod flendum est Ego vero sic apud te di-
cerem video paupertatem meam tuam alias
divicias conspicio in memet ipso circum-
specto et suspiro quia quod tracto in
alieno nullum in proprio De duobus
quippe malis tollerabilius est

quod aliis non vident quam videre et non
habere quamvis hoc non sit de bonis dei
Bona enim dei videre amare est. A-
mare vero habere est Ideo intimemur
quantum possimus ut videamus viden-
do intelligamus intelligendo amemus
ut amando habeamus Domine super
hoc ante te omne desiderium meum
et gemitus meus a te non est absconditus
De animali quoque statu transeuntes ad
racionalem ut de racionali transeamus
ad spiritualem tunc tractando et nunc
proficiendo Primo scire debemus quod
sapiencia sicud in libro nominis eius
legitur preoccupat eos qui se concupi-
scunt et occurrit eis et ostendit
se in viis hylariter sicud in proficien-
do sic et in meditando et in tractando
attingens ubique propter suam munditiam
Adiuvat enim deus vultu suo se
intuentem monet ac promovet et
attrahit spes summi boni contemplatorem
Cumque vero proficiendo sursum in
amorem ascendit et amanti et
desideranti quoniam condescendit unum
sepe fiunt qui duos status efficiunt
que sunt amor et racio et quod ex eis
efficitur scilicet sciencia et sapiencia Non enim
prius alterius fetibus contractari vel co-
gitari que iam unum vel unus operantur
sunt ac virtutes sunt et in sensu in-
telligentis et in gaudio fruentis sed
Rationis quoque distinguendus sit alter
ab altero. tamen cum sic se res obtulerit
et cogitandus erit alter tamen altero in
altero Quia ergo sicut iam
supra dictum est quemadmodum
in profectu religionis status animalis
vigilat circa corpus et hominem exterio-
rem componendum et aptandum
studio virtutis. sic racionalis circa
animum agere debet sciendum si non
est vel extollendum et ordinandum

si est. Primo videndum est qualis
quibus sit animus ipse qui racionalem
facit quid ipsa vero quod animal ra-
cionale mortale hominem faciendo
perficit. Sed primo dicendum est de
anima. Anima est res incorporea ra-
cionis capax vivificando corpori
accomodata. Hec animales constituit
homines que carnis sunt sapien-
tes sensibus corporeis inherentes.
Que vero perfecte racionis incipit esse
non tantum capax, sed etiam particeps
continuo abdicat ~~esse non tantum~~
cognatum a se genus femine et efficitur
animus particeps racionis regendo
corpori accomodatus vel seipsum
hunc spiritus. Nam diu anima est cito
in id quod carnale effeminatur.
Animus vero vel spiritus non nisi quod
utile est et spirituale meditatur.
Spiritus enim hominis in appetitu boni
subtilis et efficax conditus nec
et in parte creatricis sapiencie omni
corpore melior. Omni etiam luce
corporea lucidior ac dignior
ob imaginem conditoris et capacitatem
racionis. Vicio tamen carnalis ori-
ginis implicatus peccati servus effectus
est et captivatus in legem peccati
que est in membris. Licet tamen
omnino amisit arbitrium id est iudicium
racionis in iudicando et discerne-
do, quamquam libertatem eius amisit
in eligendo et appetendo. Una in pena
peccati et testimonium amisse dignitatis
naturalis. positum est enim insignium
attributum scilicet captivum quod ante con-
dicionem et liberacionem voluntatis
nunquam perdere potest ulla aversione ipsius
voluntatis. In quo etiam tamen co-
abutitur in eligendo malum pro

bono. sicut dictum est melior et
dignior est omni creatura cor-
porea non in se sed in parte crea-
tricis virtutis. Libertatem vero voluntatis
cum efficitur caritas tum caritas
diffunditur in cordibus nostris per spiritum
sanctum qui datus est nobis et
tunc vero vere est vero hic habitus
proxima querens veritati. Cum
enim liberata voluntate per libertatem
gratie spiritus agi incipit libera
racione tunc summus est. hoc est
seipso liber verus efficitur et fit
sanus et bonus animus. Animus igitur
bene imperans et perficiens animal
suum suppletur libere racionis. bonus
autem iniustum iam amans bonum suum
quo bonus fit et sine quo nec
bonus nec animus esse potuit. Fit
autem et bonus animus et racionalis
diligens dominum deum suum in toto
corde suo et in tota anima sua et
in omni mente sua et in omnibus
etiam visceribus suis. et non nisi
in ipso semetipsum. et proximum suum
sicud semetipsum. Fit bonus animus
deum timens et mandata eius
observans. hoc est omnis homo.
Racio vero sic diffinitur a diffini-
toribus vel describitur a describentibus
aspectus animi est quo per se ipsum
non per corpus verum intuetur aut
ipsa veri contemplacio aut ipsum
verum quod contemplatur aut vita
racionalis aut racionale obsequium
in quo contemplative vitam conformatur.
Raciocinacio vero est racionis inquisicio
hoc est aspectus eius in motu per ea
que aspicienda sunt. Raciocinacio
querit racio invenit aspectus hic
in aliquam rem conversus tamen cum

videt scientia cum non videt ignorantia hominis est. Hoc est verbum et instrumentum per quod operatur et opus quod operatur. Hoc pro exteriori natura in eo quod utile est et honestum est exterius perficiens desidia vero in semetipsa inarescens. Nullum vero dignius et utilius habet in quo ceteris animalibus et ceteris partibus partibus suis preeminet quam est ipsa mens vel animus. Menti vero vel animo tota pars hominis regenda subdita est. Nec dignius est aliquid ad querendum nec dulcius aliquid ad inveniendum nec utilius ad habendum quam quod sola ipsam supereminet quod est solus deus. Nec longe est ab unoquoque nostrum in ipso vivimus movemur et sumus et non sicut in aere isto sic in domino deo nostro sed in Christo vivimus per fidem movemur et promovemur per spem sumus per amorem. Ab ipso enim ad ipsum conditus est rationalis animus ut ad ipsum conversio eius ut ipso sit bonum eius. Hoc autem ex illo bono bonus ad ymaginem et similitudinem eius conditus est. Hoc est ut quamdiu hic vivitur quantum potest accedat ad eum similitudine a quo sola recedit dissimilitudine ut sit hic sanctus sicut ille beatus est. Denique hoc solum bonum et magnum est cum bonus animus sursum spirat et innititur et affectat quod super eum est et ad herere festinat similitudini sue devota ymago. Ipse enim ymago dei est et per hoc quod ymago eius est intelligibile ei fit et posse se et debere inherere cuius ymago est. Ideo quoque et si terre

regit corpus sibi commissum melior tamen parte sui memoria scilicet et intelligentia et amore ibi semper conversari amat. Unde quoque est quod habet se novit accepisse et ubi impetum se mansurum et cum plena dei visione plena similitudine acceptum iri. In hoc homini sperandum est sperare ei licet si bone spei initium suam non negligit conformare. Illuc ergo spectat unde pendet. Plus cum hominibus commoratus ut vivificet eos vita dei ad querenda et capienda divina quam cum amet vitam istam mortalem et humanam. Sicud enim corpus suum quod animatur naturali statu suo erigit intellectum quod natura et loco et dignitate et loca omnia et corpora omnia supereminet sic spiritualis ipsa natura ad ea que in spiritualibus preeminent hoc est ad deum et divina semper erigere amat semetipsum non superbe sapiendo sed pie amando sobrie et iuste et pie vivendo. Nam quanto altius est quo nititur tanto fortioribus exercitiorum studiis extendendum est et que cum non prefundat sed attingant sic quam afficiant ut perficiant. Studia vero hec et si litteris aliquando adiuvantur et utuntur non tamen litteratoria sunt non cavillatoria non disputatoria non garrula sed spiritualia pacifica humilia humilibus convenientia que etiam si foris exercentur intus potius aguntur in spiritu mentis ubi renovatur homo induens novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia sanctitate et iustitia veritatis. Ubi enim fit animus ubi fit intellectus bonus omnibus facientibus eum cum iuxta regulam ab angelo datam in omnibus exhibens

nosmetipsos sicud dei ministros in
multa paciencia in tribulacionibus in
necessitatibus in angustiis in laboribus
in vigiliis in carcere celle in ieiuniis
in castitate in sciencia in longanimitate
in suavitate in spiritu sancto in caritate
non ficta in verbo veritatis in vir-
tute dei Per arma iusticie a dextris et
a sinistris per gloriam et ignobilitatem
per infamiam et bonam famam
ut seductores et veraces sicud
qui ignoti et cogniti quasi morien-
tes et ecce vivimus ut castigati
et non mortificati quasi tristes semper
autem gaudentes sicud egentes
multos autem locupletantes tamquam
nichil habentes et omnia possidentes
In labore et erumpna in fame
et siti in frigore et nuditate. Hec
et huiusmodi sunt studia sancta
exercicia apostolica in quibus disputat
se anima et invenit ut emendet
mundans se ab omni inquinamento
carnis et spiritus perficiens sanctificacionem
in timore dei Studia hec silencium
amant quietem desiderant cordis
in labore corporis paupertatem
spiritus et pacem in exterioribus
possidens bona consciencia in omni
puritate cordis et corporis Hec
faciunt animam quam habent perfecte rectam
Vana vero illa nugigerula vel ociosa
contenciosa curiosa ambiciosa
etiam sanctam animam vel iam perfectam
dissipant vel corrumpunt Hec stu-
dia non tamen struunt flores quam
radices non lateant sed ut sint ut
fruantur sed ut habeant Viciorum vero
in semetipsis plus metuunt appe-
titum quam ab illis impetum Plus
contingunt quam malicia Sicut enim
aliquis magno labore et studio per-
severante virtutes trahuntur cassum

et mente bona sit vicia levissima
remissionis et licencie opportunitate
succedunt in comparacione et quasi
naturalia efficiuntur Sed nullum
vicium naturale est. Omnis vero virtus homini
naturalis est Consuetudo tamen vel vo-
luntatis corrupte vel ignite neglige-
plurima sepe vicia quasi naturalia et ne-
glecta consueta efficere solet Con-
suetudo quippe sicud phisici
dicunt dicere solent altera natura
est. Omnis tamen malus animus prius
induruerit malicia eius molliri
potest sed postquam induruerit desperan-
dus est Hec enim est maledictio
ade et mea laboris mei et in agro
vel cordis vel corporis mei ut no-
xia vel inutilia germinato passim
ubique procreant Utilia vero vel
necessaria vel salubria cum labore
Virtus tamquam non res est
tamen venit in animum aliquando non venit
sed labore si venit in locum suum
in quo sedet fidelis et bene cum
ea non convenit cum nullum primo
potius sit ei quam in deo consensum
Vicium vero cum nichil aliud videtur
esse quam privacio virtutis tunc
vastitatis eius et enormitatis
tanta nonnumquam sentitur quod vel
obruat vel opprimat adhesio tamen
protinus consuetudinis ut vix eam
exstirpat a se natura. Omnis enim
vicii fructum sicut rivus si fons
non fuerit obturatus. Ubi gratia re-
missa voluntas fuerit mentis levi-
tatem exequuntur instabilitas
mentis inconstancia morum va-
na leticia sepe usque ad lasciviam
carnis. Vana tristicia nonnumquam
usque ad egritudinem corporis et
multa alia in negligencia vel trans-
gressione posita exsecuntur vicio

venen^a. Sic est supba ex usu
voluntas in malignta sepe i opi
nimetem efficit aium Vn pce
dunt vana gla fiducia sui ne
gli^a di iactancia inobediencia
contemptus psumpcio et cetere aium
pestes que plures solent ex tu
more et vsu supbie & infirmi
modum oia gnra viciorum suam
singula ducunt maticem origine
et que quanto diucius mente indita
tanto forcius heret et forcioribus
remedijs eget et curam requirit
diligenciorem. Huiusmodi enim
pestes viciorum vsque in vltimam
solitudinem soliturum psequuntur et
sicut bene gesta vtus et fidelis
animo insidens possessorem suum in
nulla deserit inlatitudine posse
ssorem suum liberorum esse non patitur
inqualibet solitudine. Vlt consuetudo
suetudo leuiter pt vinci vix pt
et quo pse conponat anime heret
et inquietans solitudine spiritum
secum vel si spiritum cordis esse non
patitur. Cui quo maiorem contigit
in esse vsum consuetudinis et ne
cessitatis eo nequior et rebellior
in eo invenit non tantum malicia
spualis quam quasi manibus expel
lenda multiplex et quedam collec
tio et diuturna toxinlencia necessitatis

Sed redeamus ad laudem virtutis
Quid est virtus ffilia racionis sed
magis generale Vis enim quedam est
ex natura Vt autem virtus sit hoc est
ex gratia. Vis est erudicio approbatis
racionis. Virtus autem ex appetitu illu
minate voluntatis. Virtus enim vo
luntarius est in bonum ascensus. Virtus
est equalitas quedam vite racioni
consonans vndique. Virtus est adiudi
cium racionis vsus libere voluntatis
Virtus est quedam humilitas Virtus
est quedam paciencia. Virtutes sunt obe
diencia. prudencia. temperancia. fortitudo
iusticia et alie quam plures In quibus
singulis non est aliud virtus quam sic
dictum est vz^t adiudicium racionis
vsus libere voluntatis. Bona enim volu
ntas origo est in animo omnium bonorum
et omnium mater virtutum. sicut econtrario
mala voluntas omnium malorum et
viciorum. Ideo custos anime sue valde
sollicitus esse debet circa custodiam
voluntatis sue ut prudenter intel
ligat et discernat quid in totum
velit & volendum sibi sic. sicud
est amor dei quid propter illud. sicud
est amor proximi. Ut enim tuta
sit in illo omnis discrecio in hoc
semper firmi obediencie regulas cauta
et prudens debet esse discrecio
In dilectione quippe dei non alia
modo non alia discrecio est nisi ut
sicud ille cum dilexit nos vsque in
finem dilexit nos. sic si fieri potest
in infinitum diligamus eum nos sic
virtus vere tenet durum in media ergo
tu minus. Sed cum nullum finem
vel terminum debeat habere devocio amantis
terminos suos et fines suos et
regulas habere debet accio operantis
vbi nunc erret aliquis nimia volu
ntas necesse est se assit mediante
obediencia custodiens veritas. Vnl enim
in bonum hominis proficit tamen bonum
convenit quam voluntas et veritas
Hec duo sunt que sicud dicit
dominus. si consenserint in vnum quodcumque
pecierint fiet eis a patre deo Si
duo hec perfecte in vnum consenserint
omnem in se continet virtutum plenitu
dinem sine vicio inter currente omnia
pura esse in homine languente
bona sunt et possident in homine
nichil habente. dant mutuant con-

ferunt

psunt in hore seru quiescente
gl'a et diuiae in consci'a bn vi
illuiatio ex fructibus bone volu[n]t
eius ffoib vero no ex uno latere
sicut scutum hui[us] mudi · s3 vndi
q3 claudet scutu veritatis dei · hy
larem eni et iocundu intus semp
efficit bona voluntas intiore vo
actione serenu et quietu ac tutu
securu q3 reddit veritas Adeo q3
sup gressus huia ho ille sep
in sereno est · sicut de aere illo ho
mines ferunt qui sup globum
lune est · Voluntas rialis q'dam
appetitus animi est corporalis · Hic
sursum tendit sicut ignis ad lo
cu suu · Hic eni cu associatur
virtuti et mouet' ad altiora amor
est Cu vero pmouet' et latatur
agra dilectio est cu apphedit cu
tenet tunc fruit' caritas est Omnis
ffinis est ds est Ds eni caritas est
In hijs cu consuduit homo incip[it]
quia nulla hora in hac vita p
fectio est Cum vo declinat i ea
que carnis sut concupia carnis
est cu incuriositate scli concupia
oculorum est · cu in ambicione gl'e
vel honoris supbia vite est Cum
diu tm in hijs q' di vtilitati seu nece
ssitati ne' seruit na est vel appeti
tus eius Cu vo in supflua se
exponit vel noxia vicium nature
est vel suipius querit pino appe
titu vel accessu detinet ipe tibi
hoc tpe licet Cu
in hijs que ad corpus spectant
in rebus necessarijs voluntas
pino appetitui fine facit rialis
animi appetitus est Cu vo in ap
petedo se in altiora pgredit ipm
se pdit · quia no iam tam vo
luntas q' vicium voluntatis est
auaricia vel cupiditas vel aliquod
huiusmodi · Voluntati eni in huiusmodi
cito satis est · Vicijs vo eius nuq3
satis est · Hec in spualibus et i eis
que ad deu sut tunc vult qd' pt
laudanda est / tu vult qd' no pt
et plusq' pt regenda est · Cum
no vult qd' pt excitanda est et pro
mouenda · Sepe eni si no frenatur
impetu facit et agit' in preceps · se
pe si no excitat' dormit et tardat
et obliuiscit' quo tendebat et
facile declinat q'n alte i obliquati
ones oblate delectacionis Adeo
sicut etia in corpore solet fieri ·
melius eni ab alio corpus hominis
puidet' q' ipm se videat i huius
mos sepe melius videt alienus ocul[us]
q' suus et alius qui no est pait'
interiore eiusdem voluntatis · Rec
tior sepe est iudex actionis q3
sepe negli' vel priuato amore in
curamus in nobis ¶ Bona ergo
custos voluntatis obediencia est sine
qua illa sit sine subiectionis sine
pluris caritatis · Nunq eni sepe
ac dulcius q' aplus petrus ad
patres seu etiam ad inmores suos filij
obedie' instituerunt corda sua i obe
diencia caritatis q' ad maiores
subiugant inobediencia necessitatis In illa
eni sola vel precipit vel consulit vel
obedit caritas hic aut pena vel
timet vel minat' imperiosa necessitas
Et in illa sepe debetur obedienti
maior gl'a In ista vo inobedienti
maior se intentat' pena Ergo
in hore sursum cor habete perfec
cionem sua regenda moderanda
coponeda palam omnibus est / q'm
necessarium sit voluntati custodia sui
amplius aut intentionem sua Ideo ·
nunq3 sepe ipm vel deu cogitati

voluntas in omni cogitacione prin-
ceps est et vero neutrum principium
voluntatis. sequitur omnis tenor co-
gitacionis. Tria enim sunt que
faciunt cogitacionem. Voluntas
ipsa memoria et intellectus.
Voluntas cogit memoriam ut
proferat materiam cogit intellectum
ad formandum quod profertur adhibens
intellectum memorie ut inde for-
metur. Intellectus vero acie cogitantis
ut inde cogitet. Que quia in unum
cogit voluntas et facili quadam
nutu copulat a cogendo cogi-
tacio nomen accepisse videtur.
Hinc sunt cogitaciones alie ob
bone et sancte et digne deo. Alie
male et perverse que separant a deo
et quia spiritus sanctus aufert se
a cogitacionibus que sunt sine in-
tellectu. In quibus verbis adver-
tendum est. quia sine intellectu
nullatenus cogitari potest et nulla
omnino cogitacio sine omni intellectu
est. Sed alius est intellectus ex vi-
ciis racionis. alius ex virtute natu-
racionalis. Intellectus quidem ideo
ipse est. qui quocumque seu in bonum
seu in malum applicatus fuerit naturalis
sed alius invenitur sibi relictus. alius
gracia illuminatus. Ille scilicet rebus
et sensibus et imaginacionibus se non
negat. Hic autem non nisi se dignis
rebus et similibus sibi seipsum acco-
modat. Ille sepe operatur sicud sibi
relictus et vicio infectus ex vi-
cionis et vicio corrupte voluntatis
texens perversas cogitaciones quibus
seipsum cogitat sponte separat a deo
Hic autem semper sicud illuminatus et
virtuti affectus operatur pietate que
cogitantem coniungit deo. Que vero
secundo loco ponitur cogitaciones
sine intellectu ipse sunt vane

ille et ociose neutrum intellectui per
cogitantis intencionem se applican-
tes non repente prominentes. sed
sensim et paulatim, corrumpentes
occupantes tempus necia impedien-
tes et animum inficientes non tamen co-
gitaciones quam ex rebus et yma-
ginarius recordacionibus simulacra
quedam cogitaciones seu ipse
recordaciones ulterius de memoria
scaturientes In quibus pressio quedam
voluntatis potius videtur esse quam
actio cum nulla sit in eis cogitantis
intencio cum quod sponte ebul-
lit de memoria formandum se offert
intellectui non curanti. Et quicquid
agit videtur potius agi in sompnis
dormientis quam in acie cogitantis
Ubi tamen et si repellere a se spiritum
sanctum in voto non est cogitantis
sit tamen ex culpa negligencie. et spiritus
sanctus merito se auferat a cogitacionibus
indisciplinatis Que quamvis fuerint
per unam quandam occultam racionis
non tamen fuit ex racione et fiunt in eas
intellectus suum nullus sit in eis intel-
ligentis animi sensus. Ubi vero de
de rebus sensibus cogitatur statim preter
voluntas libero arbitrio de memoria
evocat quocumque opus sit et intel-
lectum formantem in commune adhibet
formatque quod quid idem intellectus
acie cogitantis et sic peragitur ne-
gocium cogitacionis Cum vero de hiis
que de deo vel ad deum sunt cogita-
et voluntas eo proficit ut amor
fiat continuo per viam amoris infundit
se spiritus sanctus. spiritus vite et omnia
vivificat adiuvans seu in oracione
seu in meditacione seu in tractatu in
firmitate cogitantis et continuo merito
efficitur sapiencia cui suavia sapiunt
ei bona domini et in ex eis cogita-
dum est formandum in affectum ad hibetur

492.
245

intellectui Intellectus vero cogitantis efficitur contemplacio amantis et illud in quasdam formas spiritualis vel diuine suauitatis experiencias efficit exercis aciem cogitantis. illa vero efficitur gaudium fruentis et tunc de deo bene cogitatur secundum humanum modum. si tamen cogitacio dicenda est vbi nil cogitatur sed tamen in conscia habundancie suauitatis deum exultans iubilatur et vere sentitur de domino in bonitate ab eo qui in simplicitate cordis quesiuit illum. Sed modus hic cogitandi de deo non est in arbitrio cogitantis. sed in gracia donantis scilicet tamen spiritus sanctus qui vbi vult spirat. Sed hominis est iugiter cor parare voluntate expediendo ab affectionibus alienis bone vel intellectum a sollicitudinibus inconsciis ab ociosis negociosis non nunquam eciam a necessariis occupacionibus vt in die bona dominus et in hora bene placiti eius Cum audierit vocem spiritus spirantis ea que cogitacione fiunt continuo libere concurrant sibi et operantur in bonum et quasi simbolum faciant in gaudium cogitantis voluntas exhybenda in gaudium domini puram affectionem in consummacionem fidelem intellectus experiencie suauitatis Sic ergo voluntas neglecta facit cogitaciones ociosas et indignas deo corruptus per ipsas que separant a deo Racio necessitas aduersum vite humanae pia et efficaces affectus spiritus et ad fruendum deo fructus autem spiritus sunt sicut dicit Apostolus Caritas gaudium pax pacia. longanimitas. bonitas. benignitas mansuetudo. modestia. castitas. continencia Et in omni genere cogitacionis que cogitacio

occurrunt conformantur intencioni voluntatis agente in eis mira et iudicio dei vt iustus iustificetur adhuc et qui in sordibus est sordescat adhuc Deo homini deum volenti et amanti semper semper consulendus est animus exaudienda consciencia quid sit quod in totum velit et propter hoc quid vult. quod quod aliquando vult spiritus vel odit quod quod contra illud caro concupiscit Incedentes enim cum extraneis et recedentes cogitaciones et propter voluntates quibus modo vult modo non vult nequaquam inter voluntates sed inter ociosas deputande sunt cogitaciones Nam et si aliquando fiat usque ad delectacionem animi tamen cito inde se exuit animus quos sui Quid autem in totum vult primo considerandum est quid illud sit quid sit velit deinde quantum velit et quid velit vel in contemptum sui ipsius omniumque que sunt vel esse possunt et hoc non tantum ex iudicio racionis. sed eciam ex affectu mentis ut iam voluntas plusquam voluntas sit ut amor sit ut dilectio sit ut caritas sit ut sit vnitas spiritus Sic diligendus est deus Magna voluntas ad deum amor est Dilectio est adhesio sine coniunctio. caritas fruicio. Vnitas vero spiritus cum deo homini sursum cor habenti perfectus in deum voluntatis est Perfectio cum iam non solum vult quod deus vult. sed sic est non tantum affectus sed in affectu perfectus ut non possit velle nisi quod deus vult. Hoc iam est esse quod deus est cui velle et esse idipsum est Vnde bene dicitur. quia tunc plene videbimus eum sicuti est cum similes ei erimus quod ille est Quibus enim data est potestas filios dei fieri data est potestas. non quod sint ut

deus. scilicet sint tantum quod deus est sicut sancti futuri plene beati quod deus est nec aliud habent sancti neque ibi futuri beati quam ex deo qui eorum et sanitas et beatitudo est. Et hec est hominis perfectio similitudo dei. Perfectum autem esse est nolle delinquere. Et ideo huic perfectioni semper nutrienda est voluntas, amor preparandus. Voluntas cohibenda ne in aliena dissipetur, amor servandus ne inquinetur. Propter hoc enim solum creati sumus et vivimus ut deo similes simus ad ymaginem enim dei creati sumus. Est autem similitudo quedam dei quam nemo amittit vivens nisi cum vita exuitur quam omni homini in testimonium amisse melioris et dignioris similitudinis reliquit qui creator omnium est et nolens et volens et qui eam cogitare potest et qui tam hebes est ut eam cogitare non possit scilicet quia sicut ubique est et ubique totus est in creatura sua, sic et anima in corpore suo vivens anima. Et sicut est sibi indissimilis deus indissimiliter in creatura operatur sic anima hominis quam omne totum corpus vivificans in dissimili vita in sensibus tamen corporis et in cogitationibus cordis indissimiliter operatur, operatur assidue dissimilia.

Hec similitudo dei in homine quantum ad illum eius nullius apud deum est momenti cum nec nolendo voluntatis eius sit vel laboris. Sed est alia magis deo propinqua in quantum voluntaria que in virtutibus consistit in qua animus virtutis ymaginem summi boni quasi imitari gestit magnitudine et perseverantia in bono constancia eternitatis eius in commutabilitate. Super hanc autem alia adhuc est similitudo dei hec de qua aliquanta iam dicta sunt in tantum propria ut non iam similitudo sed unitas spiritus nominetur cum fit unum homo cum deo unus spiritus non tantum voluntate idem volendi sed expressiori quadam virtute veritatis sicut iam dictum est aliud iam velle non valendi. Dicitur autem hec unitas spiritus non tantum quia efficit eam vel afficit ei spiritum hominis spiritus sanctus sed quia ipsa ipse est spiritus sanctus deus caritas est qui est amor patris et filii et unitas et suavitas et bonum et osculum et amplexus et quidquid commune potest esse amborum in summa illa unitate veritatis et veritate unitatis. Hoc idem homini suo modo fit ad deum quod consubstantiali unitate filio est ad patrem vel patri ad filium cum in amplexu et osculo patris et filii medium quodammodo se invenit beata conscientia cum modo ineffabili incogitabili fieri meretur homo dei non deus sed quod deus est homo ex gratia quod deus est ex natura. Unde in kathalogo virtutum et exercitiorum apostolus commendans interseruit spiritum sanctum dicens: In castitate in scientia in longanimitate in suavitate in spiritu sancto in caritate non ficta in verbo veritatis in virtute dei. Vide enim tamquam omnium ordinatorem vivificatorem in medio bonorum virtutum sicut cor in medio corporis constituit spiritum sanctum. Ipse est enim optimus artifex creans adiuvans bonam voluntatem dei ad hominem propiciatione formans affectum dans virtutem proficiens operacione agens omnia fortiter et disponens suaviter. Spiritum vivificat spiritus hominis et continet in unum sicut ille vivificat et in unum continet corpus suum homines docet

deum quem angeli adorant. Solus
ipse est qui docet invenire ipsum
et frui. Ipse tamen est et sollicitudo
bene querentis et pietas ipsum et ve-
ritate adorantis et sapientia inve-
nientis et amor habentis et gaudium
fruentis. Quamquam tamen de visione
in cognitione dei hic fidelibus imper-
titum speculum est et enigmata
tamen distamus a futura visione et
cognitione quantum a veritate distat
fides vel tempus ab eternitate nisi
quod aliquando fit quod de eo in libro
Job legitur. Qui abscondit lucem
in manibus et precipit ei ut rur-
sum oriatur et annunciat de ea dilecto
suo quod possessio eius sit et ad eam
possit pervenire. Electo enim et dilecto
dei aliquando vicissim lumine quoddam
vultus dei ostenditur sicut lumen
clausum in manibus patet et latet
ad arbitrium tenentis ut per hoc quod
in transitu vel sub posito videre per-
mittitur exardescat animus ad plenam
possessionem luminis eterni et hereditatem
plenam visionis dei. Cui innotescere
facit aliquatenus id quod ei deest non-
dum quasi pertransiens gratia perstrin-
git spiritum amantis et rapit ipsum
sibi et rapit in diem qui est a tu-
multu rerum ad gaudia celestia et
pro modulo suo ad momentum ad punctum
idipsum ostendens ei videndum sicuti
est. Interim etiam ipsum efficit in
idipsum ut sit suo modo sicud illud
est. Ubi cum didicerit quid sit inter
mundum et inmundum redditur sibi
et remittitur ad mundandum cor
ad visionem adaptandum animum ad
similitudinem ut si aliquando rursum
admittatur sit purior ad hoc ad
videndum et stabilior ad fruendum

Nusquam enim melius se deprehendit
modus humane perfectionis quam in lumine
vultus dei in speculo divine visionis
ubi in die qui est plus et plus
videns quid sibi desit emendet
in dies similitudine ei appropinquans
a quo longe factus est per dissimili-
tudinem et sit expressior eum visio
expressior semper similitudo comitatur.
Impossibile est quippe videri summum
bonum et non amari nisi tantum
amari quantum datum fuit videri quo
usque amor perficiat in aliquam simi-
litudinem amoris illius qui deum
similem fecit per humiliationem humane
condicionis ut hominem similem
deo constituat per glorificationem divine
participationis et tunc est dulce homini
cohumiliari humilitate summe maiestatis
compati filio dei divine sapientie conformari
hoc sentire in seipso quod et in Christo
Jhesu domino nostro. Hic enim sapientia est
cum timore. exultatio cum tremore
cum cogitatur et intelligitur deus humiliatus
usque ad mortem mortem autem crucis ut
hominem exaltet usque ad similitudinem
deitatis. Hinc emanat fluminis impetus
letificans civitatem dei in memoria habun-
dancie suavitatis eius intelligendis
et cogitandis circa nos bonis eius. In
quo cum ad deum amandum facile homines
adducunt presentata et contemplata
eius amabilia precipua in affectu
contemplantis clarentia potencia eius
Virtus eius gloria maiestatis. bonitas
beatitudo. hec potissime amantem rapit
in amabilem quod ipse in semetipso
est quicquid in eo amabile est qui
est totum quod est si tamen est ubi pes
non est. Cum bono amori ipsius boni
sit se intendit prius affectus ut cel-
se inde revocet donec unum vel unus
cum eo spiritus fiat effectus. Quod cum in eo

sunt perfectorum iam solo mortalitatis
huius velo dividitur ac differt a
sanctis sanctorum a summa illa beatitudine
supercelestium quia tamen iam in fide
et spe eius quae amat fruitur in
gratia iam quod superest vite huius
tollerabiliori prestolatur paciencia
Est hec destinacio solitarii ter-
minus hic finis hoc premium requi-
es laborum consolatio dolorum
et ipsa perfectio. Perfecta et vera hominis
sapientia omnes amplectens in se et
continens virtutes aliunde collectas
vel naturaliter insitas sibi adsciscit
illam dei de qua est ipse quidquid
est cum sicut deus est id quod est sit
circa bonum virtutis habitus boni vo-
luntatis in bonam mentem sit consolida-
tus et effectus est ut exardentis-
sima boni et incommutabilis
adhesione nullatenus iam videatur
posse ab eo mutari quod est. Cum
enim sit circa hominem dei assumpcio
illa domini et sancti israel regis nostri sa-
piens et pius animus per illuminantem
et adiuvantem graciam in contemplacione
summi boni speculatur et regulas
incommutabilis veritatis inquantum
ad eas pertingere meretur intellectus
amoris et exinde format sibi mo-
dum conversacionis tamquam secundum celestis
formam civitatis. Speculatur enim su-
mmam veritatem et que circa veram
sunt summum bonum et que ex bono
sunt summam essenciam et que circa eam
sunt aliis virtuti illi et unitati se conformans
in istis se ordinans illis non semper
volitans iudicando sed suspiciens
desiderando vel inherens amando intra
suspiciens et eis se coaptans et
conformans non sine discretionis iudicio
non sine examine raciocinationis

et iudicio rationis. Ex quo componuntur
virtutes secundum quas ymago dei reformatur
in homine et vita illa dei ordinatur
a qua homines quosdam alienatos
esse conqueritur apostolus et colligitur valor
virtutum duo illa in quibus perfectio vite
contemplative perficitur consistit et active,
Que iuxta antiquos interpretes in-
terpretes legitur in Job. Ecce pietas est
sapientia abstinere vero a malis sciencia est.
Sapiencia enim pietas est hoc est
cultus dei amor quo eum desideramus
videre et videntes in speculo et in
enigmate credimus et speramus et
in hoc proficimus ut eum videamus
in manifestacione. Abstinere vero a malis
sciencia temporalium est in quibus sumus
in quibus malis nostrum abstinere inquantum
ad bona studere. Ad hanc scienciam ad
hanc abstinenciam spectare inveni-
untur primo omnium virtutum exercicia de-
inde et omnium actuum vite huius in qua
versamur disciplina. Quorum alterum
id est studium virtutum respicere potius vi-
detur ad superiora quasi superioris
sapientie preeminencia virtute et redole-
ncia suavitate. Alterum quod circa corpo-
ralia fit exercicia et religione
religatur defluit in inferiorum
varietate in quibus conversacio fit vel
sine ratione sine sensibus corporis conse-
nsu et incorrigibilis commendata. Sed bone
res penditur id ipsum quod apprehendimus
sensibus omnino sciencie deputandum est. quod
vero in huiusmodi per semetipsum racio
apprehendit hoc iam est in quo se
sibi sciencia atque sapiencia commiscent.
Quidquid enim aliunde discitur scilicet per
sensus corporis quasi alienum et ad-
venticium menti ingeritur. quod vero
sponte venit in mentem sive ex racione
sive incommutabilium legum
et incommutabilis veritatis naturali

intelligencia ex qua etiam imperitissi-
mi homines non magistri rectissime
iudicare inveniuntur. Hoc sic ipsi
inest racioni ut hoc ipsum ipsa non
sit nec tamen commendatur et per doc-
trinam aliquando ut scientia sit quam
in alio commonente vel illa commo-
nente hoc ipsum sibi inesse naturaliter
intellectus est sit. In quo hoc potis-
simum cum quod notum est de deo
naturaliter revelante manifestum
fit homini etiam impio. Deinde affectus
virtutum naturalis de quo licuit dicere
ethnicum poetam Oderunt
peccare boni virtutis amore. Dein-
de per inquisicionem racionis quelibet
discrecio honorabilium. Infima vero
pars est sursum et deorsum vergens
sensibilium animalis experiencia que fit
per quinque sensus corporis per concupiscenciam
et experiencia tercius sive dolorum
sive supplicium temporis vite. Cum ergo ra-
cio a sapiencie conformata format sibi con-
scienciam et ordinat virtutum inferioribus
secundum aptat sibi servitute et suffi-
ciencia nature in racionabilibus ordinem
vite et in optentu virtutum forma
consciencie sicut ab infectionibus promo-
ta a suspicionibus ad virtutum proficiens
in id quod verum est et iudicio racionis
et assensu voluntatis et mentis
affectu et corporis effectu erumpens
festinat in libertatem spiritus et
unitate ut sicud sepe iam dictum
est fidelis homo unus spiritus effici-
tur cum deo et ipsa est perfectio de qua
paulo ante diximus. Vita que
non tam racionis est perfectio quam in
sapiencia perfectionibus affectus Hec est
non quia sapiunt sapientes qua sa-
piens est qui factus est unus spiritus
cum deo et spiritualis est. Et hec in
hac vita hominis perfectio est. Nam

enim qui hactenus fuit solitarius vel
solus efficitur unus et solitudo ei cor-
poris vertitur in unitatem mentis
et impletur in eo quod dominus in clausula
omnis perfectionis pro discipulis oravit
dicens Volo pater ut sicud et ego et
tu unum sumus ita et ipsi in nobis
unum sint. Hec est enim unitas hominis
cum deo vel similitudo ad deum in quantum
appropinquat deo intentum suum inferius
confirmat sibi in summa ille ut spiritus
et anima et corpus suo modo ordina-
ta suis locis disposita suis meritis
estimata suis etiam proprietatibus cogitentur
ut incipiat homo perfecte cogitare et
nosse seipsum et per cognicionem sui pro-
ficiendo ascendere ad cognoscendum
deum. Quo tamen primum assurgere et appro-
priare incipit perficiatur affectus in cogni-
cione huius similitudinis scilicet ut spiritua-
libus spiritualia et divinis divina comparando
non aliter de eis cogitet quam res habet.
¶ Cogitans ergo animus similitudine
sui et dei primo in hoc formet et
aptet cogitacionem suam ut omnino fugiat
secundum corpus cogitare seipsum. Deinde
vero non solum supra corpus sicud localem
sed etiam supra spiritum sicud mutabilem
Que enim spiritualia sunt tantum diversa
sunt a corporum qualitate et natura
tam ab omni loco vel temporis lege vel
mutabilitatis suspicione aliena in
sue incommutabilitatis et eternitatis lati-
tudine incommutabilia manent et
eterna. In quibus sicut que corporalia
sunt discernit animus per corporis sensus
sic que sunt racionalia vel spiritualia di-
scernere non potest nisi per semetipsum. Que
vero sunt dei non nisi a deo querit vel
expectet intellectum. Et quidem de non-
nullis que ad deum pertinent fas est
et possibile homini racionem habere

aliqui cogitare et discernere. sicut de
dulcedine bonitatis eius et potestate
virtutis et aliis huiusmodi. ipsum vero
idipsum quod est omnino cogitare
non potest ~~credendus est tamen deus~~ nisi
quantum ad hoc sensu illuminati amoris
attingi potest. Credendus est tamen deus et
incognitum spiritus sanctus adinvenit
cogitandus quedam vita et natura
vivens et vivificans immutabilis
immutabiliter omnia faciens intel
lectus et creans omnem intellectum
et intelligentem sapientia faciens omnem
sapientem. Veritas fixa stans in
declinabilis ex qua vera sunt omnia
que vera sunt in qua sunt eternales
rationes rerum omnium continentium.
Cui vita omnia esse ipsa essentia
est ipsa natura cui vita intellectus ipse
sibi est que est ipsa divinitas
et unitas magnitudo bonitas et virtus
in seipsa existens et subsistens
excedens omnem locum virtute non
illocalis et unitate vel tempus vel
quod ratione vel opinione comprehen
di potest que longe verius est et
excellentius quam quod sentiri
dici sentiatur quam cernatur tamen sensu
humilis et illuminati amoris quam
quod cogitatu rationis attingitur
et semper melius est quam cogitatur
melius tamen cogitatur quam dicitur.
Ipsa est summa substantia omnino essentia
a qua omne esse perficitur. Ipsa
est summa substantia non subiecta predi
camentis vocum sed rerum omnium subsi
stens causale principium in quo ce
nemo nec moritur intellectus non
errat amor non offenditur quod fre
quentatur ut dulcius inveniatur
dulcissime invenitur ut diligentius
queratur. Hoc autem ineffabile

videatur qui vult videre cor mundum
qui nulla corporis similitudine
dormienti nulla corporea specie vi
gilanti nulla rationis indagine
nisi mundo corde humiliter donatus
videri potest vel apprehendi. Hec enim
est facies dei quam nemo videre
potest et vivere mundo. Hec est species
cui contemplande suspirat omnis
qui affectat diligere dominum deum suum
in toto corde suo et in tota anima
sua et in tota mente sua et in omnibus
viribus suis. Ad quod et non desinit
excitare proximum suum si diligit
eum sicut semetipsum. Ad quod cum
aliquando admittitur in ipso lumine
veritatis indubitanter videt perfi
cientem gratiam tamen inde repellitur
in ipsa cecitate sua intelligit puri
tati eius non convenire immundiciam
suam et si amat flere dulce habet
et non sine multo gemitu cogitur
redire in conscientiam suam. ad quod cogi
tandum omnino impares sumus. sed
ignoscit quem amamus et de quo
digne non posse vel dicere vel cogitare
confitemur. Et tamen ut dicamus ut co
gitemus amore eius vel amore
amoris eius provocamur et compellimur
Cogitatus ergo in omnibus humiliare
semetipsum et glorificare in seipso
dominum deum suum in contemplatione
dei vilescere sibi in amore creatoris
subiectum esse omni creature humane
exhibere corpus suum hostiam
viventem sanctam deo placentem
rationale obsequium suum. Proinde
sit non plus sapere quam oportet sapere sed
sapere ad sobrietatem et secundum
mensuram a deo donatam fidei.
Bona sua non ponere in ore hominum

semper celare in cella et verecunde in
conscia ut hec quasi tytulum
in fronte conscientie et in fronte celle
semper habeat secretum meum michi

Explicit Epistola beati Bernhardi quam
ipse venerabilis edidit ad consolacionem
solitudinis et instructionem vite
solitarie ac novum in xpo ho-
minem formandum sive compone-
dum unionem in adiutorium fidei
et sancti propositi incitamentum
fratrum karthusiensium in monte dei
habitantium seu alibi ubicumque fue-
rint habitantes dummodo vitam
predictorum fratrum in humilitate et ca-
ritate in xpo fuerint imitati
Valeant ergo omnes in xpo.

Nota de petro lombardo et petro
comestore Vincentius in speculo
hystoriali libro xxix° c. 1 sic dicit.
Anno domini m° c° lxiiij. quidam vero
v. c° xvj. Fridericus Imperator
Nepos Conradi predecessoris eius
imperavit annis xxxvij. Huius
temporibus francorum rex lode-
wycus regnabat regis philip-
pi. Sub quo s. lodwico floruit
magister Petrus lombardus
parisiensis episcopus auctor. Hic librum
sententiarum qui nunc in scolis theo-
logie publice legitur laboriosum
valde opus ex multorum sanctorum
patrum dictis utili compilavit. Glosas
et maiores glosas psalterii et
epistolarum pauli similiter ex multorum
dictis collegit et ordinavit. Vla-
cum esset inter Francie magistros
optimatissimum glosaturam epistolarum
et psalterii ab Anselmo per glo-
sulas interlineares marginalesque
distinctam. et post a Gilleberto
continuative productam latius et apertius
explicavit. multaque de dictis sanctorum
addidit. Idem etiam quosdam
sermones utiles composuit. Circa
idem tempus estimo floruisse
magistrum Petrum comestorem qui
scolasticam hystoriam composuit. scilicet
hystoriam sacre scripture breviter
et utiliter prosequens et difficultates
implerisque locis prudenter expo-
nens. Insuper et quedam incidencia
ex hystoriis Josephi Iudei et quedam
etiam gentilium locis congruis in-
serens. Nonnulla etiam alia opuscula
edidit et hos sequentes versus in
laudem beate virginis. Si fieri possit
quod harene pulvis et unde. Undarum
gutte rosa gemme lilia flamme
ethera celicole nix grando sexus
uterque. Ventorum penne. volucrum
pecudum genus omne. Silvarum
rami frondes avium quoque penne
Ros gramen. stelle quoque pisces.
angwes et ariste. Et lapides
montes convalles terra dracones.
lingue cuncta forent minime depro-
mere possent. Que sis vel
quanta virgo regina maria. Que
tua sit pietas. nec littera nec dabit
etas. Hec ille. Idem ubi supra
libro xxix° c. c. xxxiiij de floribus
libri helynandi plangentis lapsum
status monastici dicit Helynandus
Sic lamentationes et ne de

carmine nichil ad te. Carmen enim illis debetur quibus bonum est confiteri domino et psallere nomini altissimi. Carmen illis quorum in cordibus cantitur domino. psallitur spiritu mente iubilatur et quorum operacio Christo cytharizat organizat. cogitacio psalterizat oracio. devocio lyrizat. Nichil ergo tibi et carmini. Non est enim tibi cantare canticum domini in terra aliena. nichil tibi et ave qui non mutas et nomine eve. Nichil tibi et salve quia non salvas quia mandata domini mandata non servas. dum te non paras ad iudicium. non comparas auxilium advocati tui Christi. sed salvatori tuo crucem reparas secundam. mortisque tibi paras secunde cruciatum. Nichil tibi et vale qui non vivis nisi male. qui valere non affectas dum detractibus perire. Tu ergo anima mea fratri meo expectanti et reexpectanti non dicam in sericulo minimum in pecto mada remada. lamentaciones et ve. plus ista namque tu omni sollicitudine materie partibus tota multitudine nichil invenire potui quod mitterem propterea nunc sed plenius amaritudine plenis anxietate quod scripsi scripsi. salus autem sermo missa nugatoria est missa vero in litteris superflua. Denique quid prodest alicui salus ulla destinata. cui nulla salus grata plane frustra salutatur a quo salus non optatur. Quis dabit aquam capiti meo. et oculis meis fontem lacrimarum ut copiose lugeam dignum fratris mei

interitum iustius eius ducam. etiam si disputem tecum disputabis. sed tamen quod tecum computas eque mecum supputo et fratri meo imputo. Adhuc cum frater meus meditatur filiis porcorum in regione illa in qua fames oritur ut moritur ubi egestas incipit nec desinit nec recordatur infelix quanti non solum filii. sed et mercenarii in domo patris sui habundent panibus. Ipse vero ut dolore quatitur nec rubore confunditur quia et fame pereat et siti torreat et labore fatigetur et servitute premat et omnium fetide fetili turpitudine omnia turpiter. Duobus tamen passibus altum qui exilio resilieret. quorum primo reverteretur ad se. ad te. vero alter alto conteretur. Iussisti autem michi ut non solum eum. sed et quemlibet proximum meum diligam quantum me ipsum. Sed quis michi proximior fratre meo. Nusquam ergo totus assum ubi abest frater meus. Dimidium est enim anime mee. Domine domine tu iubes diligi in tota anima. Quomodo ergo tota anima mea te diliget nisi utraque eius medietas te diligat. Non enim bene diligeris a dimidietate. Ut ergo te totus diligam fac oro ut ~~sequatur~~ te diligat frater meus. Si vis ut sequatur te fac ut sequatur te frater meus obsecro. Neque enim dimidius servire te potero ut me totum salvum facias. salvum fac et fratrem meum qui totum hominem salvum fecisti in sabbato. Neque enim nichil facis ad medietatem. sed quidquid facis perfectis. Alioquin non dicetur

de operibus tuis quod universa bona
essent valde/ Et illud dominus perfecta
sunt opera *Reprehensio eiusdem tercio
c. xxxv^o. 2^e*

O O lamentaciones et ve
lamentacio deputata est et ve de-
functo. Ve tibi proposui ut absco-
fugeres. lamentaciones proposui ut
ad eas confugeres. Carmen vero
non posui ut remota leticie omnis
rei memoria. nulli transitorio
dulcori totum tuum apponeres. sed
quam diu te super flumina babilonis
sedere cognosceres. fleres. plora-
res. gemeres. et in eius salicibus
organa suspenderes et te totum
penitus medullitus exponeres
dolori. Nulla tibi de carmine
mencio fiet. donec illud imple-
as preceptum Exite de babilone.
fugite de caldeis. Sed iam loquitur
ad te ipsa lamentacio s. que hactenus
locuta est per te. Quomodo cecidisti lucifer
qui mane oriebaris. Cum iubila-
bas domino cum matutinis astris quando
in cetu monitorum in fletu mona-
chorum. in coetu quiscorum(?). in consortio
angelorum psallebas altissimo
Quomodo attrita est illa candida cor(?)a
tonis tue sum terra prestellatum(?)
te eciam secum traxit. cum deus dederat
lucem sapiencie splendorem sciencie
iubar intellectus ut tu sicut stellis
scintillantibus luceres. si velles in perpe-
tuas eternitates. Nunc pro te frater
amantissime ut michi et tibi
parcat deus. Cecidisti nunquid qui
cecidit non resurget. Septies
in die iustus cadit. id est quocien-
scumque cadit tociens resurget
Tu qui cadis toti die cadis
cottidie. cur non resurgis uno
die. *Quod vicium ipsius labentibus non
ordinis sunt aequo cecidit capitulo
c. xxxvi Helynandus:*

Quid autem ordinem nostrum
accusas intollerabilis duri-
cie. pretexto non ordinis sed accusatoris
est vicium. Neque enim ordo ita
durus est ut sit inaccessibilis
aut importabilis aut contra naturam
Alioquin non ordo esset. sed tu flu-
idus es et enervis propterea quod
magis secundum naturam quam ordinate
vivere. At nulla vita ordinacior
quam nostra. Ubi cum omnia in numero
et pondere et mensura disponuntur
Ubi cibus et quies et sompnus
ad sufficienciam naturalem indulgentur
Ieiunia vero labores et vigilie a
nemine supra vires extorquentur
sed omnia mensurate fiunt Simplici
enim victu et vestitu vita sustente-
tur natura fovetur conservatur sani-
tas Denique quod naturaliter
sanius illo cibo et potus quem ad
tempus apparatu. sola natura et cocus
est et medicus Cuius panis tri-
ticeo et leguminibus bene coctis
famem non expellat. ieiunus nostro
stomachus vulgaria spernit. Alia
saturitas calcabit favum. Alia vero
esuriens et amarum pro dulci habebit
potabile aut Beneventum(?) desiderat
ad super vina sudat. Taceo quod
ad sanitatem conservandam nichil
efficacius quam cibi et potus rudep-
titus(?) conservata. Varia enim fercula
variorum sunt naturarum. Que autem talis
varietas parit humorum repugnan-
ciam. et omnis humorum repugnancia
repugnat sanitati. Vir elegantis-
sime et prudentissime sed iudex(?)
quidam de nostris adolescentibus Bel-
uacensi

Ipso enim interrogati utrum contin-
geret eis sanior et pulchrior
esse in claustro quam solet esse
in seculo quia inquit conformant
vino et detenti. De quorum primo
hec ut sanus sim. De secundo ut pul-
cher sim. In seculo autem vide-
bam tamen deformem quam pulcri-
formem. De quorum primo fortitudo
nascitur esse corporalis. De secundo
egritudo precessit. Exemplum quire
dices. Quid ergo comedisti
hodie. Satis inquit quam heri
simulata satis. Non queo ingluvie
deglutitione. Sed de quali quam
comedisti heri. quid hodie.
Heri inquit comedi pisa et
olera. hodie comedi olera et
pisa. Cras autem comedam pisa
tamen oleribus. post cras olera
cum pisis. Vide ergo quam pulchri-
tudinem eandem semper contradit
ut variis modis ostenderet
eadem scilicet ... dicta que prestat
corporis et sanitatem et pulchri-
tudinem. Inductio exem-
plorum ad ordinem tollendum
... capitulum xxxviii Helynandus

Exemplosa est igitur omnis
ista difficultatis excu-
satio qua contra ordinem indu-
xisti. Neque enim ordo tam diffi-
cilis est ut infirmos non recipiat
tamen et illis satisfaciat et carnalitate
et delicate. Neque tu tam infirmus
aut debilis es ut ad illum por-
tandum nequaquam sufficias. tu
ergo non deficias te infirmior et
debilior. Et ut de me taceam
taceam quantos tibi possum ostendere
qui de vita delicatissima ad istum

ordinem quem appellas durissimum
et difficilimum se transtulerunt nec
tamen adhuc ab eo resilierunt quamvis
unus et etate minores tecum sint
et natura teneriores et debi-
liores viribus. Et ut de tot
milibus unum excipiam. unum
tibi excipio qui solus sufficiat
ad omnem exemplum. Ipse quidem
spectaculum factum est et angelis
et hominibus levitate mirabili
qui prius eis spectaculum fuerat
in miraculo levitatis. dum non scena
non circus. non theatrum non am-
phitheatrum non amphiparium non forum
non platea. non gymnasium non
taverna. sine eo resonabat.
Nosti Helynandum. Bis
vero novit homo. si tamen homines. Neque
enim tamen natus erat homo ad labo-
rem quam avis advolandum cir-
cuiens terram et perambulans
eam querens quem devoret.
aut adulando aut obiurgando
Ecce in claustro clausus est cum
totus mundus solebat esse. non
solum quasi claustrum. sed etiam car-
cerem. Quomodo ergo non potes credere
iste est. Hec mutatio dextere
excelsi. Quantum stuporem intulit
in seculo pudorem quam dyabolo
tamen ipse domino contulit honorem.
Neque etenim ipse tam levis erat
quam ipsa levitas. Nunc et tanta
levitas tam leviter mutata ap-
pleiosque vel aliud putabatur aut
putatur quam levitas. Hinc est
quod iam quinquennis eius quisque
velle fiat alienum fidem de filio.
Nimirum quantum in se ipso experi-
menti dedit inconstantie. tam
perseverantie constantie nunc

debilitat argumentū. Erube
sce ergo miserrime te saltē nō
sequi istū precedentem nnoc
infirmiorem debiliorem et
delicatiorem. Quib enim atte
dens vnū iste surrexit. sur
gere nō possit. Quod ipse ordo
sit portabilis omnibus infirmis
et fortibus c. XXXviij.

Tu ergo surge et noli declinare
in verba malicie ad excusandas
excusationes in peccatis attribu
ens nature quod est mentis
impure necessitati quod est volūtatis
difficiliorem facies ordinem
quam sit. te molliorem quam ee
decebat. infirmiorem faciens
ordinē quam ee posset. Nemo
enim tantam infirmitatē potest
incurrere ut rigor ordinis ei de
mum condescendes et clementiate
compatiens congruam sollacij nō
suppetat medicina. Si ieiu
nare propter infirmitatē nō potest
manducare nō solū permittetur sed
etiam cogetur. Si laborare non
sufficit. quies ei nō deerit.
Si vigilans grauatur sompno re
creatur. Infirmus es noli refu
gere ordinem. non portabis
ordinē. sed ordo te. Non tamen
fallunt. quam falluntur pusillanimi
tate. dicentes se nō posse quod pos
sent si temptarent. Si ante
iudicant quam discutiat et ideo
limine primo deficiunt et ante
tubam tremor occupat artus.
Solent autem huiusmodi pusillanimes
dicere. hodie ieiunaui et iam
caput doleo. si ergo cras ieiu

nauero necesse est ut aut frenetic
fiam. aut letargicus. aut me
lancolicus. aut epylenticus aut
maniacus. aut demoniacus pla
ne nō sequitur. Quia debile primum
melior fortuna sequetur. multe res
intemptate difficiles sunt aditu
vsus aut faciles. Dicit ergo
infirmus iste. Hodie ieiunaui
et iam caput doleo. Mentiris
plane. primo nō ieiunasti. nisi
vno tantum die. Nō enim ideo
caput doles / quia vel semel ieiu
nasti. sed quia ieiunare nō consue
uisti. Denique quid scis an ex ie
iunio hoc tibi accidit. Heri
forte tale quid inmoderate
comedisti uel bibisti quod nunc
caput aggrauat. Nō ergo omnia
aut ad precepto difficultatē aut
ad vin[...] impossibilitatē refe
renda sunt. Admonicio lapsi
ut resurgat c. XXXIX.

Surge ergo frater. Non enim
impossibile est surgere quamuis
sit difficile. quam facile est cade
re. facilius est enim edificia destruere
quam astruere. facilius est enim poc
ta descensus auerni. sed reuocare gradum
superasque euadere ad auras. Hoc
opus hic labor est etc. Nō ergo
dixit. hoc impossibile est. sed
hoc inquit opus. hic labor est
est. Possibile est ex quo habeat opus
probabit opus / labor adhuc beatum
festina igitur ut resurgas Nam si
resurgere hodie est difficile cras
erit difficilius. Qui nō est hodie
cras minus aptus erit. Omne autem
tempus quod more additur additur
et casui. quanto autem iacebis diucius
tanto cades profundius. Ipsum namque
iacere cadere est. Cadere fateor humanum

est · sed nichilominus humanum resurgere
Iuxta illud Numquid qui cecidit non
resurget · i · nonne qui potest cadere
potest et resurgere · non resurgere vero
nullo modo humanum dicendum est · sed
dyabolicum · cuius tota vita ruina
est · Notanda igitur est in hoc
loco quadripertita varietas · Qua
tuor enim sunt · scilicet stare cadere
surgere non resurgere · Horum duo
media hominis sunt · Homo enim et
cadit et surgit et iterum recidit
et iterum resurgit · Stare vero
absque casu solius angeli est · non
resurgere · solius dyaboli est · Qui
ergo stat et non cadit angelus est
Qui autem cadit et post casum non
resurgit · quia non potest · sed quia
non vult proculdubio dyabolus etiam si homo
sit · Unde de tali homine dictum · et
unus ex vobis dyabolus est · Unde
et dicitur ad homines ubi plane dyabolica
temptacio removetur · que scilicet tri
plex est super se infra se contra
se · Super se temptatur quando quis
efficitur velut deus · Infra se temptatur
quando quis nimie appetit inferioribus
et sordidioribus et vilioribus quam necesse
sue dignitatis exposcit · Temptatur
contra se est quando aliquis sciens
prestat eciam ad mortem et in peccato
non penitet aut desperans aut
nimis sperans · aut licet sperans
nec desperans · sed incredulus ad
sperandum et ad timendum id est
nec nimium credens futurum · nec
dampnationem obstinatum · quia
neutrum credit futurum · sed omne
iudicium putat defuturum / dicens
cum Epicuro · Nichil post mortem
et mors ipsa nichil · Quatuor
enim tue calamitatis gradus superius
enumerate · scilicet non stetisse · cecidisse ·
iacere · non surgere · Quod non stetisti le
vitatis fuit quod cecidisti infirmitatis
quod iaces voluptatis est quod non
resurgis consuetudinis · Levitas
impellit · infirmitas prosternit · premit
voluptas · sepellit consuetudo · Po
suisti arundo vento agitata · Sed o
folium cadens ab arbore / tercio sicut
es paraliticus grabato assuetus · Nam
que est differentia inter mortuum et sep
ultum / quarto lazarus in sepulchro
quatriduanus fetens ob volutus
linteis tumulatus · Arundo fui
sti quando ad levissimum sibilum te in
clinasti · folium fuisti quando spiritu temptationis
procelloso? ascendente super te locum
tuum dimisisti · Paralisis autem disso
lutio · nichil enim magis hominem
dissolvit quam voluptas · His ergo
gradibus i · levitati infirmitati
voluptati consuetudine adiungens
te fecisti quatriduanum · Tumulatus
et oppressus es obstinacione · Hec
enim est tuba que supponitur cada
veribus mortuorum · De
consideratione que primam pro
ponit c xl° :—

Valde ergo timeo ne nimium
speres cum tu non habeas plures
raciones nimium sperandi quam
desperandi · Nam sicut maledictus
Cayn qui desperavit ita maledic
tus omnis qui peccat in spe · Sed verum
peccatoris dei manum sinistram expertus
es cuius iram i · vindictam · cumque
modo non est tibi facilius incli
nare animum in hanc dexteram quam
in illam sinistram · quod deus plures
habeat misericordie quam iusticie · cum ipse

sit utrumque scilicet misericordia et iusticia nec
possit esse maior seipso. Si ergo
cogitas deum multum misericordem
cogita eum etiam esse iustum iuxta
illud misericordiam et iudicium cantabo
tibi domine. Hec cogitacio parit tibi
timorem qui est inicium sapiencie
clavis iusticie que sola clavis
reserat ianuam sepulchri. Ipse enim
est angelus qui revolvit lapi-
dem ab ostio monumenti. cuius aspectus
sicut fulgur / et vestimenta sicut
nix. Aspectus timoris est cogi-
tare et intelligere terribilia. Hec
sunt maxime iiii^or que semper
ponenda sunt ante oculos mentis
scilicet iudicii veniens / iudicis se-
verus. tormenti eternitas. et enor-
mitas peccati. Hec quatuor sollicite
considerata faciunt animum considerantis
sicud fulgur. scilicet ardentem et ru-
bentem. hoc est dolentem et pu-
dentem. Item ista quatuor sollicite
considerata faciunt ut vestimenta
considerantis sint sicud nix. quia cum
peccator attente considerat quod moritur
si non peniteat. statim induit
saccum penitencie rigente algore co-
mitente et niveo candore castitatis
quia scilicet candor et rigor sunt due
nivis proprietates propter quod enim dixit
et vestimenta eius sicud lana alba
sicud lac. sed sicud nix. inquit
perfecto significare volens / quia
si penitencia amara est et constringens
et rigida candida tamen est et cito
resolvitur. quia et brevis est quantum
tenetur sit tribus. De mala con-
suetudine abolenda ·c· xli^us

Clamat nobis Ihesus voce
magna. Lazare veni foras

Exeundum enim tibi est adhuc li-
gato. Quamvis enim sit sepultus ad
consortium consuetudine serum affert.
sed non obstinacione. Alioquin nec
ad consortium veniret. Quando ergo te
solvemus ab istis vinculis. Recurrendum
est ad consuetudinis originem que
primo eradicanda est ut extirpata
penitus radice. ramus eius non
repullulet. Ait autem Augustinus in libro
confessionum. Ex perversa voluntate fit libido
et dum servitur libidini fit consuetu-
do. et dum consuetudini non resistitur
fit necessitas / que sunt quasi
quedam ansule sibimet innexe catha-
thena stringentes unde peccator constringi
debuit cathena. vel de hoc funiculo
dicitur in ysaia. Ve qui trahitis iniquitatem
in funiculis vanitatis. id est peccatum peccato
addentes quasi filum filo ad faciendum
funem. Hic est funiculus triplex
qui difficile rumpitur. Prima tortio
huius funiculi fit ex illis duobus
filis scilicet perversa voluntate et libidine
Secunda ex libidine et consuetudine
et est in hoc funiculo ipsa libido quasi
bis tortum filum / Tercia vero fit
ex consuetudine et necessitate. Quid est
perversa voluntas. perversus animi motus
ad appetendum aliquid propter deum
propter seipsum et ex hoc perverso motu
iam ex pena peccati nascitur ut illud
sibi libeat vel placeat ad quod appe-
tendum se perverse movit. Et ita
sequitur secundum peccatum et pena prio-
ris. Libido namque dicitur a libendo
vel placendo. Et quecumque nobis pla-
cent. blanda quadam sui violencia
usum sui facilem nobis extorquent.
Ita quod libenter facimus et frequenter

primo si possemus numquam non fateremus sicut ex libidine est consuetudo. quia cum hunc cibum comederint adhuc esurient. Numquam enim porcorum siliquis venter humanus potest expleri. Curare vero ex consuetudine nascitur necessitas manifestum quia videlicet consuetudo est altera natura. O violentia consuetudinis quanta est tua potentia que de libertate facis servitutem / de morbo complexionem / de voluntate necessitatem / de casualibus naturalia / de contingentibus impossibilia. Vis ergo evadere hunc funiculum tam subtiliter quam velociter retruere ad primum nodum qui fit ex prava voluntate et libidine / et securus esto quod isto dissoluto dissolventur alii qui sequuntur. quia cessante causa necesse est cessare effectum. Nempe hic consistit tota vis huius funiculi. Omnis quidem novissimus nodus primo solvendus est. et novissime primus / hic autem e converso. Avertere igitur a sensibus corporeis res sensus allicientes et facile avertetur ab animo prava affectio. que si prava fuerit statim libido prava erit. Unde Seneca. Hoc agendum est. inquit ut irritamenta viciorum quam longissime profugiamus. Nemo enim iuxta prostibulum vivat continens. Nemo taberne proximus vivat abstinens. Nemo inter forensia iurgia silens. Nemo qui in seculo vivat sapiens. Qui enim socius est stulti efficitur ei similis / qui picem tetigerit inquinabitur ab ea. Qui in flammam se ingesserit numquam non flammabit.

De fomentis libidinis subtrahendis c xlii°

Vis ergo extinguere libidinem pone inducias inter te et mulierem. sufficiat tibi deceptum a serpente te hactenus decepisse. Noli dare sanguisuge sanguinem ad sugendum sed avelle eam acute velit nolit etsi semiplena. Vis extinguere libidinem amove ligna a rogo et subsidet incendium. Nec est mirum ligna que non struenda in igne huius hominis v xoni. Innumerabilia enim sunt / pauca tibi ex eis nequioribus et cetera possis intelligere innumerabilia. Ista sunt ergo Ocia. segnicies. sompnus. cibus. femina. vinum. Prosperitas. ludus taberna. forma. puer. De primo habes. Ocia corpus alunt. animus quoque pascitur illis. Et lucanus Varia dabit ocia mentem. Et quidam de viris in desideriis est omnis ociosus. Et regula illa Benedicti ait. Ociositas inimica est anime. Et quidam de patribus Numquam inveniat te dyabolus ociosum. De secundo habes Quintus egistus. quare sit factus adulter. In promptu causa est desidiosus erat. De tercio est illud apud Cathonis ethicam. Plus vigila semper nec sompno deditus esto. Nam diutina quies viciis alimenta ministrat / De me[...] illa duo prima sicut istud tercium committuntur. Nemo enim potest non esse sompnolentus cum sit

otiosus. De quarto ait Apostolus.
Bonum est non manducare car-
nem / et vinum non prodest quam quem
De quinto quia infinita sunt ex-
empla sufficiat ponere mulieris
ethymologiam. Mulier inquit
Ysidorus dicitur a mollicie quasi molli-
er. Et istud intelligendum est dupli-
citer scilicet active et passive tamquam
si dicatur mollibilis mollibilis id est
facilis ad molliendum ut et cito
molliet et cito molliatur. Nolo
ignorare te quod malleus similiter dicitur
a molliendo eo quod ferrum molli-
at. Feras mentes ait Ieronimus
ipsa libido domat. Et Claudianus
Ferra lascivus mollescunt cor-
da sagittis. Vides ergo quomodo
conveniant voces ethymologiarum
cum vocibus naturarum. Quid non
mollit malleus quem non mol-
lit mulier. Agitur mulier est
malleus universe terre per quam
dyabolus mollit et malleat
universum mundum. Quomodo non ca-
visti tibi ab hoc malleo. Nonne
ille est malleus qui tui massam
corporis usque ad plumbeas ex-
tenuavit laminas. Ymo etiam
qui assidue tundendo super te
fecit incudem. Si ergo vis fu-
gere ab hoc malleo exi de fornace
ferrea babylonis. nisi forte
quod absit huius causa magni et
tam gravis mallei tunsiones
assiduas non formidas qui quot
percutiones aliorum malleorum multipli-
conglutinare potest et solidare non mutant scilicet
cuncta constringet omnia comminuit
dissolvit universa. Redi ergo redi

ad terram dominum baiulandum et noli
partem tuam ponere cum prelato qui
malleator inscipitur. **De vino
et prosperitate c. xliij.**

Transeamus iam ad cetera
viciorum irritamenta. De
vino quod posui post sermonem
est illud vinum in quo est luxu-
ria Et poeta Et venus in vinis
ignis in igne fuit. Unde eleganter
ait Ieronimus. Vinum in adolescentia
bibere est oleum addere incendio et
gladium veneno. De prosperitate legitur
apud Ovidium luxuriant animi
rebus plerumque secundis. Non fa-
cile est equa commoda mente
capi. Unde Augustinus de Salomone Re-
tunde res que sapientum animos
fatigant plus obsistunt saluti
quam prosunt. ipsa sapientia etiam
tunc laudabilis et nunc longe
lateque incomparabilis Et ipse Salomon
in proverbiis ait Prosperitas stultorum perdet
illos Unde Iuvenalis prima peregrinos
nos obscena pecunia mores.
Intulit et turpi fregerunt secula
luxu Sicut iam prosperitas abstulit
adeptum. sic plerumque adversitas
~~abstulit~~ restituit ablatum. Unde Gregorius
Aliquando mundus nos trahit adeo ut
tantis adversitatibus plenus est ut
nos mittat ad deum Ecce enim dominus
sicut promisit per prophetam sepiam
vias tuas spinis ut semitas
tuas non invenires et post ama-
tores tuos non ires. Quid ergo
non dicis vadam et revertar ad
virum meum priorem. quia mihi
bene erat tunc melius quam nunc
Quare non quereris dyabolum de gu-
bernacione quam terram in qua et

defēdē qd tēcū pcussit et pmis
ei hāt d'smodā. Aut da michi
diuicias et voluptates q̄s michi
pepigisti te daturū si tibi facerē
seruitute. aut ibo ad talē dnm̄
qui michi ceas dabit et nō solū
ad satietate. sȝ etiā ad cumulum
Quam quemetissime hoc ei pro
ues. Ista enī pmittit nō solū
tibi sȝ cuiuis eius dnō submitte
se volenti. Hec enī cadēs ado
rasti et adorās eū tetidisti. Alie
enī nō adorat' nisi cadendo.
tui nō seruit' nisi pcando. At
qd' tibi pmiserat nō dedit. Men
titus est enī. Quid putabas eū
posse verū dicē Homine ipse
mendax est et ab inicio ī vitate
nō stetit. Quid igit demū se
deris uagi exactoris seuissimi
intollerabilem tolerās serui
tutem. Mirar tn̄ vehementer
vn̄ suppetat seruitutis expēse
nō tn̄ vn̄ sicu paupertas prestat
amorem. Vt oht vn̄ tuū pstes
subitude feruorem. Considero
enī qd ex quo huic dnō seruire
cepisti. Nūqm̄ tibi pspe cessit
sȝ recessit oīs pspitas. successit
aduersitas accessit calamitas in
felicitas eius modū excessit. Nā
collige breuit' qm̄ infelix ei ser
uias. paup. egenꝰ. morbo. pa
les. exsanguis inanis. Et. abo
requie. frigore. peste. fame.
Onosa seruitꝰ o amara subiectio
seruire. s. et egere famulari et
tribulari. famulari et cruciari
Dꝰ bone qm̄ amarius quid cūe nō
iosius paupte plena peccatis
et pctis plenus paupte. Audi g
ꝯsiliū meū. Fallē eū qui te fefel
lit. mentire ei qui tibi mentitꝰ

est Desine ei seruire qui nō solū
sitit pmiserat tibi nō seruit. sȝ
etiā ꝯtra te seruit. Hic itꝰ delud'
arte. De ludo tersiue forma
et pueto c xlviij.
Sequit' de ludo in quo noīe
intelligo omnem iocū. Est
enī omīs iocus fomes libidinis
Vn̄ et venus dicit' iocosa deam
sic ludit ille suus familiaris.
Non solet in mestos. illa venire
choros. Post ludū enī posui
tersiua in quo nomine omne
melos musicū ꝯphendo siū fiat
instrumento siū pria voce Vnde
ps Cytheram et liram ꝫ tympanū
et tybia ꝫ vinū in ꝯuiuiis vris
ꝫ opus dnī nō respicitis. Quo ei
opus dnī a. vitatis respiciatur
a quibus tot opa vanitatis nō
solū aspiciant'. sȝ etiā exercent'. cui
pforma vox sua blanda fuit.
Aut pfisti pfici. Nichil pote
tius ad enervandū aīm̄ qm̄
lenocinium melodie. Vn̄ ꝫ illa
demones cupiunt'. Sicud dicit'
de Saule arreptico et dauid
cytharista qm̄ videlicet ille melius
habebat qm̄ iste psallebat. Et Ap
pollini delphico inventi sunt
ludi musici Et ille optimus
musicus et theologus cythari
sta siū libidinem cytharizādo
psecutus est usqȝ ad infernū In
hinc itaqȝ rei argumentū accipe
qm̄ difficile invenit' / aliquis
leuius vocis et grauis vite. Oppe
tū vocis leuitas tantū tantu
desiderat / et vite grauitas plan
ctū Vidi infinitos tam viros

qm̄ feminas tanto peiores

quam feminas tanto peiores vite
quanto meliores vocis. sed ut
nostris proxima temporibus Neronem producam
in medium. De quo refert Sue-
tonius in libro de vita Cesarum
Quod adeo delectabatur in cantu
ut nec repentino terre motu can-
tantem desisteret quam inchoatam
finiret. Refert etiam multotiens
supinum solere iacere et pectori
laminam plumbeam supponere tum
videlicet vocis observande et abstinere
a pomis et cibis olfacientibus
et interim aliquem ad monitorem
aut palam aut voce submissa.
Unde dictum est illud apud Iuve-
nalem vox blanda / nequam digi-
tos habet. Certe invenimus hominem
vocis blandissime et vite pes-
sime. Et quia exemplorum sup-
peditat copia pergimus ad alia.
Sequitur de forma quam semper
duo pericula comitantur et illa
eadem que vocem blandam scilicet la-
scivia et superbia. Unde Ovidius
in libro fastorum Fastus inest
pulchris sequiturque superbia for-
mam. Et Iuvenalis. Rara
est concordia forme atque pudici-
cie. nec damno dominae nec. sed
curiositatem et vanitatem quibus
individuus et quasi est naturales
secum ducunt comites. Sequitur
de pueris que est peccati fomitem
appellat. scilicet ea consideratione qua
et mulierem. Certum enim periculi se-
xus affert in muliere tam etas
in pueris. De illa ait Varro sic
mulier quam mollier. De isto ait
Naso Puer inquit est etas
mollis. De illa Virgilius varium
et mutabile semper femina. De isto
Oracius Cereus in vicium flecti.
Periculosa est cum etas puerilis.
periculosior ergo societas. periculo-
sissima familiaritas. Unde legitur
in vitis patrum. non habeamus fami-
liaritatem cum femina et cum pueris
ubi additur et heretico infideli. Hec
omnia irritamenta sunt viciorum.
Hec sunt incitamenta voluptatis
tormenta castitatis. Hoc oleo.
hac pice. hac stuppa. hac napta
his malleolis. his sarmentis
incenditur fornax babylonis.
Vis ergo fugere voluptatis incen-
dium fuge hoc omne genus fomitis

Quod ab his omnibus refugium
sit vita claustralis. c. xlv°

Sed quo fugies a facie istorum
Cum inspice mundum ubique
quasi hamum peccati aliquo fomite
delectationis infectum. Fugiendus
est ergo mundus ut eius concupi-
scentie fugiantur. Alioquin si in
mundo remanere volueris nec
abscisis pedibus nec truncatis
manibus nec effossis oculis eos qui
scandalizaverint te scandalo non
carebis. Relinquitur cum aliquo ex
manibus et pedibus quod eos scan-
dalizet et portis animi. Igitur quam
quidem nec sine membris of-
ficialibus possimus vivere nec
illis scandalizantibus. Unde vivere
necessario querendus est locus non
tam corporalibus quam moribus salu-
bris. Ubi corporeorum sensuum non
curantes officiis illorum scandalis
careamus. Et quis locus ydoneus

nisi claustrum. Ubi pax includitur
excluditur voluptas. secluditur
libido. de quo loco scriptum est
Melius est sedere in angulo do-
matis quam cum muliere litigiosa.
Angulus est quorum constitucio clau-
stralium in qua Christi claustrales de
diversis hominum generibus tamquam diver-
sis parietibus convenientes et habitantes
unius moris in domo unitatis /
servantes unitatem spiritus in vinculo
pacis felici distruunt (?) exigencia
quam bonum et quam iocundum sit habita-
re in unum. Mulier enim vel omnis
ad litem multi- est vel ipsa caro vel
vita mulieris. vel societas tamen
amatoribus mollis et muliebris
vite. Quorum eciam istorum semper
rixam movet viris secularibus
Quam quemens (?) rixendi ut
dicitur Appellata est illa captiva mu-
liercula que te captivum tenet
Ipsa enim est dyana (?) qui dicitur Rixoaldus
inter fratres rixam alit. Nam et hoc
nomine legitur esse cuiusdam demo-
nis. Fuge ergo frater dilectissime fuge
rixam quam tibi movet Ri-
xoaldus iste per istum Rixendam
et redi ad claustrorum tuum locum pacis
et quietis / amatorem silencii
rixe quam persecutorem. Redi redi
frater amindamo (?) circuitu in quo impius
ambulat que semper leo rugiens
circuit querens quem devoret ad
claustralem deregionem (?) ubi mira-
biliter fabricate prudencie
columpna iusticie. Super bases for-
titudinis cemento temperancie soli-
date firmissime spei epistilia
infatigabiliter sustinentes et per
intervalla discrecionis servatum
disposite caritatis latera vel lati-
tudine et humilitatis sunt angulos

linealiter coniunctos et abscisdes (?)
incipientes vite ordinatissime
pulcritudinis stabiliunt quadraturam
relucente in medio tetragoni ad
cumulum decoris per quod divinarum scripturarum
meditacionalibus et in interessibi-
libus iocundarum similitudinum flosculis
plenissime referto. Redi ergo frater
redi deformate fera ad claustri
refrigerium ut in loco amenissimo
sub dilecto amantissimo (?) Ihesu Christo
piissimo voluptuose quiescens
preterite tamen misere brevem
calamitatem. Quod post votum
vite claustralis nulla iam patet
alia via. c. xlvj.

Sed dicis nunquam non est alia
via que ducat ad celum quam
claustralis. Est plane sed non tibi
Antequam enim hanc elegisses plu-
res tibi alie patebant. Nunc do-
num de pluribus hanc unam tibi ele-
gisti tibi unam de omnibus fecisti. Ergo
inquis nunquam soli claustrales
salvantur. aut omnes pereunt secula-
res. Nunc neutrum. si isti soli facile
salvantur illi omnes difficile. Cur hoc
nisi quia tucior est ab incendio
remotus ab igne quam proximus igni
Si non tibi persuadent valeas vade.
Mala suasa cogitacio te quod vovisti
non debere reddere. quia videt. nec
sub sancto Benedicto probacionis annum
perfecisti. Nec sub sancto Augustino saltem
dimidiasti dies tuos. Sed dixisti
In dimidio dierum tuorum vadam ad
portas inferi. Interrogo constanciam
tuam Nescis cum quo inieris pac-
tum inisti. Cum eo qui s. nescit falle-
re quia iustissimus est Cui nemo
potest resistere. quia fortissimus est
quem nemo potest corrumpere quia optimus

est a quo nemo pt fugere quia
vbiqz est pns cum contrixeris
cum dyabolo quia ei accepto precium
datus eris subiectus. Tunc vero
contrixisti cum deo nuno modo dist
hens ei quod ante distinctionem
suum erat et tunc post futurum
Nemo autem suus est .i. sui iuris
donec ei se vendiderit a quo iam
redemptus est. Vis scire qualis
fuit ille contractus inter te et deum
distrixisti teipsum deo subtrahens
te seculo. retrahens te a peccato ab
strahens te a mundo extrahens
te a luto contrahens te in claustro
trahens post te dyabolum attrahens ad
te deum et ab ipso ad celum perpe
tuo trahendus. Porro in huius dis
tinctionis .i. vendicionis precium
eternam beatitudinem tibi deus confirma
bat condicione. si ut ei perseuera
res. Iam modicum tibi videbatur
precium quam eras accepturus. Sed non
sunt condigne pass. huius temporis ad fu
turam gloriam que reuelabitur in nobis. Est
ergo contractum istum tibi saluberrimum
vtilissimum quam et iocundissimum si
de non persequeris. Quod si ne
gare volueris. testes velis nolis
conuincent te eruntque quicunque tunc in capitulo
fuerint:
Decimum voti sollempnis
et simplicis c. xlvii.

Non nego inquis me hoc
modo vouisse. sed nunquam vo
uisse taliter est vouisse sollempniter
et non magis simpliciter. Nullo
modo. Sic enim distinguitur inter
vota simplicia et sollempnia
votum illud simpliciter fit quod vel
in silencio cordis scilicet deliberacio su
is finibus contenta est .i. non
prorumpit foras in vocem. vel si
prorumpit nullo presente vel paucis
presentibus. et hoc extra ecclesiam
et tantum presbitero non diu mutato.
Tale votum dicitur simpliciter prolatum
vel simpliciter solutum. Illud sit votum
dicitur sollempne quod fit coram
multis vel si coram paucis. sed tamen
congruentibus personis et in ecclesia vel
in manu presbiteri etc. extra ecclesiam
vel super reliquias. Et ut breuiter
dicam. duo sunt que faciunt ma
xime votum sollempne. loci sanctitas
et persone auctoritas. Auctoritate hic
appellat ordinis dignitatem. Soller
nitatem vouentis. In omni ecclesia
est sine presbitero. si tantum modo
assint aliqui quorum testimonium
vacillare non permittat. sexus
aut infirmitas. aut etas. aut
inscia. Sollempniter est vouere
coram omni presbitero etc. extra omnem
ecclesiam. Tu autem vouisti coram
multis et congruentibus personis .i. conuentu
copiosissimo et coram etc. abbate
et in ecclesia quia in templo. Nonne
enim templum est pars ecclesie. Aut quod
in templo fit in ecclesia non fit. cum
in toto corpore ecclesie preter illum
locum vbi altare constituitur nullus
locus sit sanctior templo nullus
reuerencia dignior nullus dyabolo
remocior nullus deo proximior. Ibi
enim perdit dyabolus quidquid alibi
lucratur. Ibi deo restaurant obedienciam
quidquid alibi illi subtraxit vel
negligencia vel contemptu. Videtur
ergo igitur quam quecunque cooperantur
ad votum sollempne nullo voto
concurrit quod fecisti Nouiciis
in ordine Cysterciensium Nondum
enim venio ad illud votum
quod fecisti in ordine premo
stratensium:

\[et religiosissimo \]

Q tpe Bndicti no mutabat
hitum secularem nouicii . c xlviii

Tempore at bti Bndicti alia
consuetudo erat recipiendi
et pbandi nouicios qm mo sit
Tunc em Nouicii nec muta
bant hitum pprium / nec tonsu
ram mochi ferebant Quod
ad huc ptipit in Canonibus
Vn miror q fronte nri tpis
Abbes hant gsuetudine ausi
fuerint i mutare Sed arbitror
q ad terrorem incuciendu et pu
dorem . Magis em verecundant
aliquis reuerti ad sclm secular
hitu cu eme deposito qm si
nullu istorum reliquisset Q
aut no mutabat hitu sui
tpe bti bndicti aurtas debent
fieri mochi pbo intextu apis
regule In illo capto qd intu
tulat De disciplina suscipien
dorum fratrum . Sic in fine le mox
ergo in oratorio rebs ppris
quibus vestitus est et indua
rebus monastii Et subscriptur
Illa vo vestimenta qbs exutus
est reponat in vestiario vt
si qn suadente dyao gsenserit
ut egrediatur demostero qd
absit . tuc exutus rebs mostii
piciat . liber go tuc poterat di
ci Nouicio . liber discede qui
nec mutato hitu pstino nec
tonsura suscepta nullo voto
tenebat apud eccam . sz tntu
apud deu . Q em ibi dictum
est liber discede subaudiendu
est qntu ad nos / qntu em
ad deu liber no discedebat .
plures at scandalizat claust
llos refuga ex dimissione hitus
qm ex fractione pfessionis . Frin
gendo em pfessionem illos solos
scandalizat quibus se pfessione
piunxerint . Dimittendo vero hitu
illos oms scandalizat aquibus
se discernat eius susceptione
Totu go sclm Q em tuc ai si
plus nomine qz nequit tibi tuc
innui . Si em gsolacio abscon
dita est abocculis xpi qr infug
int te diuisum est qnto magis
abscondita est aboclis ipor fum
sum . ne forte int eos no diui
dat . Obsecro go te fr dilectis
sime p visera mie dei inquibus
vi . nos oriz exalto ut collabo
res ne infug diuidat int nos
Cu em nati ex vno carnali vtro
et ex vno spuali renati vno in
fno diuidam quia eius prioso
sang vnice redempti sumus Vel
ut melius dicam ne diuidat int
nos et xpm : Explicit Epla
Helynandi monachi viri boni
religiosi honesti et sci ac vite
pcipue

De hoc dno helynando dicit
Vincencius vbi sup libo c scz
xxix° cap° c viii sic

Hys tpibus vz Anno abin
carnacione dni Millesimo
cc° ix° mundi vero v c° lxxi
quo Otto Impator coronatus est
et postea depositus in territorio
Belnacensi fuit helynandus
ffridi montis monachus vir re
ligiosus et facundia disertus Q
et illos vsus demorte in vulgari
uo qui publice legunt tam
eleganter et vtiliter vt luce clarius

pz cposuit / et etia Cronicam
diligent ab inicio mundi vsqz ad
tpus suu in maximo quodam
volumine digessit Et hoc quide
opus dissipatum est et dispsum
vt nusqm totu repiat effert eni
Et idem helynandus cuidam
familiari suo sz bone mcorie
dno Garino Silvanectensi Epo
quosdam eius opis qnatnos ac
comodauat / sicqz amisit de hoc
tm ope sicqz siue p obliuionem
siue p negligentia sm aliqn tn
penitus amiserit De hoc tm ope
prout inuenire potui in hoc quoqz
nro ope .s. spetulo hystoriali in
multa p diuersa loca inserui.
Hic at queda opis notabilia
que nusqm supius vz in speculo
hystoriali sut posita inserere uolui
Et ets de quibusdam alijs eius
sptis pn flores excerpsi Scripsit
eni ut legit Eplam cuius titulus
est de repacone lapsi missa sz
ad Galteru clicu qui fuat No
uicius in ordine cysterciens et
Canonicus in ordine pmostrens et
tandem qsi liberu se a voto existi
mans eo qz minie fuisset pfess
rediens ad secularem vita dux
vxorem noie Rixandam Buy
quibus rogatu helynadus a
Wylhelmo .s. fre eiusdem Gal
theri socio et claustrali ipius
helynadi scripsit Eplam ad eude
sub eiusdem Wylhelmi psona
ita ut ipius esse videat Scripsit
ets idem helynandus sermones
aliquos optimos de miseria
huius corporis tc° c xv z c xvi
Helynandus Tria in huius

corporis psideranda Origo sordida
Vita misera mors incerta .i. ex
incerto qtingens. Ho eni m exterior
de in mundo semine qceptus est ad
laborem natus uelit nolit mori
turus Clamat nobis certissima
mors et hora mortis certissima
sempr ad oculos pede oculos. et io
scs quidam abominabilis poculis
sempr meditanda sicut scptu
est in ectico Memorie nouissima
tua et In hmoi at meditacione
platho et pythagoras et Basi
lius in xpianos et phs sapiens
posuerut Ad hec tria pt r sit
diffinicio hois a quoda sapiente
responsa querenti. quid est homo
Vile inquit sprma. vas stercore
.esca vermium Vile sprma fuit in
qceptu. Vas stercoris est in religio
vite esu. esca vmiu erit i occasu
Ego aut dico qz no solu p mortem
.sz etia ante morte esca vermium
est omis homo. Nullus eni ve
stem mutet et remutet. no tn
omnimodis caret pt morsibus tyneorum
ul pulicu Aut hijs Illud eni pfuit
Neroni qz nullam vestem bis
induit Aut hylarion quid obfuit
qz ciliciu no mutet. lacu iste fa
bula exposcit Exemplu p ximo
gestum vet Audi go fabulam,
Non fabula sz rem gestam de dno
helynado Philippus Belvacensis
Epus apud nos aliqn hospitatus
est. no ut quidaz de vorracionis ca
.sz devocionis Jam eni ordinis nri
hmis hospitalitatis plures inuenit
qui ea devorat qz qui singulare
statuis ea honoret. Precepit at
michi pfatus Epus ut ei facere

missam matutinalem audire. Ad
quem cum die tercia prima iam
cantata venisse inveni eum adhuc
dormientem et nemo vel de familia
vel de suis familiaribus eum excitare
presumebat. Ego autem accessi propius
et iocundo dicens. Iam diu est quod
passeres surrexerunt ad benedicendum
domino et adhuc pontifices stertunt
in cubili suo. ad quam vocem exper-
gefactus et confusus indignatus ad-
versum me quod tam libere eum argu-
issem subsannatus ait. Vade hinc
inops et interfice pediculos tuos.
Ego autem motum illius contempnens in
iocum continuo respondi. Vade tu
prius ne interficiant te vermes tui.
Ego enim iam vermes meos interfeci.
Scito quod hinc esse distinctum inter
vermes divitum et vermes pauperum
a pauperibus occiduntur. lege macha-
beorum et Josephi et actuum
apostolorum hystorias et invenies re-
ges potentissimos Anthyochum
et herodem Agrippam a vermibus
consumptos. Cum ea ratione et auctore
confusus ille statim obmutuit. Hec
Vincencius in speculo hystoriali
libro et capitulo ubi supra de dictis He-
lynandi. Item Vincencius
ubi supra libro xxiiij. capitulo xxviij
De Rabano et scriptis eius et
Strabo discipulo eius

Rabanus

Sophista et suis temporibus poetarum
nulli secundus fuit Abbas.
Fuldensis qui multa de scriptu-
ris disseruit. Cuius etiam liber de
laude sancte crucis figurarum varietate
distinctum difficili et mirando poe-
mate composuit. Sergio pape sancto
Petro offerendum misit. Item tracta-
tus in libro sapientie ex Abbate Fuldensi

Item Tractatus in libro Sapientie
et Ecclesiastici ad Otgarium Archiepiscopum
edidit. Hic tandem ex Abbate
Fuldensi Maguntie Archiepiscopus or-
dinatus est ubi celebrata Synodo
iussu Ludwici Regis multa certe
utilia decrevit. Actor. Scripsit etiam
de laude crucis libros ij. de Institu-
tione clericorum libro j. Super Genesim
libros iiij. Super Exodum libros iiij. Super
Numeri libro j. Super Regum libros iiij.
Super Paralipomenon libros iiij. Super Judi-
th libros vij. Super Hester libro j.
Super libros Sapientie libros iij. Super
Ecclesiasticum libros x. Super Jeremiam libro j.
Super libros Machabeorum libros iij. Super
Mattheum libros viij. Super Actus apostolorum
libro j. Scripsit etiam preterea de
naturis rerum et plurima alia.
Huius discipulus fuit Strabus qui
eo dictante plurima excepit et
super quosdam libros penthateuci
commentariola quedam edidit.
Liber Rabani de laude crucis preter
metrus est preter prosaycus. de quo
paucos flores qui sequuntur ex ipso
ipsi et sigillatim posui primo me-
tricos deinde prosaycos. Dicta
metrica Rabani de laude Crucis
capitulo xxix°.

O Crux que summi es noto de-
dicata tropheo Crux que
Christi es caro benedicta triumpho O
crux que excellis toto et climate
olympo O crux dux mundo latoque
redemptio mundo Te patriarcharum
laudabilis actio signat plebis
que prophetarum divino famine iussa Ag-
men apostolicum plaudit tua vite
sphera Martirium et ipse chorus

effuso mire cruore. Et arx alma
crucis est fabrica sancta salutis.
Et thronus hic regis. hic gratula-
tio mundi. Bis quaternis sancti
Cherubyn celestia monstrant. di-
stensis quoque alis benedicta tensa
notant. Forma sacra crucis
veneranda fulget amictu. Magnus
vestit honor. letus loquitur hic
natorum. Crux sacra tu etiam es
regis victoria Christi. Est orbi toti
donum quod passio vita. In cruce lex
domini decorantur luce choruscantes. Gen-
tes et lingue sonant laude-
sacrata. Crux eterna dei es laus
vivus in arce polorum. Crux superis
imis plantata es crux huic ma-
tri mundo Rabanum me commendes met
rogo Christe tuere. Dicta eiusdem
Rabani de eodem c° XXX°.

Passio Christi celum sustentat.
mundum regit. tartharum spo-
liat. In ea confirmantur angeli.
redimuntur populi. conteruntur inimici.
Inde timor demonibus. fideles aperta
liberant. tristitia salubris peni-
tentes aptius liberant et mundat.
Concupiscentia boni fructus virtutum
germinant. gaudium vite spe confiden-
tes letificat. Hanc auctor omnium
sibi machinam produxit et ostium
voluit ut in ipsa omnia restaura-
ret omnia et coadunaret omnia
per ipsum Christum dominum nostrum. O vera bona
et sancta crux Christi quis te recte enar-
rare potest. aut condigne laudare
que celestium archanorum plena es
revelatrix misteriorum dei sanctorum con-
servatrix sacramentorum ydonea
dispensatrix. Ante angeli gau-
dia sua accumulata conspiciunt.

Ante homines viam salutis sue co-
gnoscunt. Ante inferi iustam retribu-
tionem fraudis sue percipiunt. Per te
perdita renovans. perdita illustrans.
destituta promovens. perdita requires
inventa custodis. lapsa restituis
et in viam pacis dirigis. Tu etenim
regis es victoria. celestis milicie
leticia. virginum potentia. Tu
peccatorum remissio. pietatis exem-
plum. meritorum augmentatio. Tu
infirmorum remedium. laborantium
auxilium. lassorum refrigerium. Tu
tunc egrotos medicinis. Tu gau-
dium mestos consolans. Tu sanitatis
dolentes letificans. Tu sanitas recte
credentium. Tu sanitas bene operan-
tium. Tu fortitudo recte presencium.
Et quidquid digne de redemptore
mundi potest cogitari cuius lingua recte
loqui ad laudem tuam decentissime
potest aptari. quia quod in te lau-
datur crucifixo in te Christo regi de-
putatur. Tibi domine Ihesu Christe humiles
preces offero et omnes vota persoluo
quod michi peccatori dignatus es in-
spirare honorem sancte crucis tue
consolationem decantare. et quem
omnium meam salute conferimus meis
peccatis per te me abiecto retar-
dauit propter consciam delictorum. sed
magis michi fiduciam tribuit quod
hoc misterium celebraret in quo
peccati regnum destruxisti et toti
mundo veniam omnium delictorum
dedisti. Adhuc de eodem Ysidoro
libro c° XXXI°.

Salue crux dei veneranda que
sapientia lumen et doctrix es
orbis terrarum que et verum laus
et amica virtutibus et clara plena apud
celicolas virgines quoque in desertis
viges. quod magis decet imperiales

notum triumphi. quam crudele tor-
mentum. Quia imperator et rex
noster Christus regnum sibi in te et
potestatem in celo et in terra conqui-
sivit. Hostes superavit et mun-
do reconciliavit. O Christi triumphi
vexillum firmum quia cum
hoste fortium bellum te obsecro
ut tua virtute meum pectus infir-
mum benedicas ut dignus laudibus
eternis regis in te triumphantis valeam
decantare. quod sursum celestia simul et
terrena uno federe coniungis pactum
fines et mortis vincula dissol-
vis. Quadriga virtutum cardi-
nalium iiii^or cornibus sancte crucis
decenter aptata ostendit sacrum
seriem semper ex ipso procedentem
in triumpho victorie regis Christi
consertam et per eius passionem profi-
cuam esse toti orbi ad impetrandum
fructum pietatis et ad possidendam
eternam beatitudinem. Virtus enim
est cum virtus nec decus. vite
vero mors nobilitas et vite mo-
deracio. que cuncta ostendit crux
religiosis hominibus tradidit et
cuncta simul beneplacita deo et
salubria hominibus promisit. Arbor odore
suavissima et expansione pulcrorum
frondium latissima. ortus deliciarum
incomparabilis / affluens ubertate
largissima. floribus virtutum et
foliis verborum fecundissima. Cuius
consolacio fidelibus spes sancte crucis
et maciam tenuit laudibus. quia
bonitate nos fecit creatoris. Crux
Christi via est iustorum. ascensus
ad celum. porta demissimus ad sup-
eriora nos trahens. dux et ianua
regni. Hinc per certa divini

tussisa finitum commendat amorem.
Cuius amoris integritate Christus nos
ostendit ac suo exemplo nos instru-
xit. qui dilectam animam suam in cruce
mortis parentis sub posuit et
nos idem facere docuit. Oracio
eiusdem Rabani ad dominum c° xxxvj

Hunc amorem omnibus semper lauda-
bilis tu pone in me et non-
noxius atque carnalis affectus pro-
cedant. ut gloria sancte crucis aucta
et multiplicata meum iuxta pro-
fessionem et digna laude mentem
perveniet. ipsaque michi certamine
et amore permaneat venerabilis
semper in ore meo laus et exultacio
in corde sempiterna. Vos igitur
precor celestes angelorum animas
que iustorum. qui in conspectu maiestatis
divine veraciter exultatis. ut sicut
sine cessatione alleluia et amen deo
Christo in eternum cantatis. ita et me in
sorte precibus adiuvare studeatis
quatenus beatitudine vera qua tenetis
iam perfecte. tandem et nos aliquan-
do perpetuam mereamur accipere. Te ergo
domine Ihesu Christe qui advenies iudi-
care vivos et mortuos. et appare-
bit signum tuum in celo plangentibus
super te omnibus tribubus terre intuentes
in te quem pupugerunt. obsecro
ut tuis aflammis vulneribus sancta
crux me eripiat abissi ignibus de-
fendat. Interim quoque ergo dum sum
in hoc corpusculo dirige me
in semita recta fide catholica suscita
spe firma et refice dilectione tua
ut sit michi refrigerium in via
qua desidero pervenire tecum in patria
sine ulla diffidencia. quia pro-
missa tua verissima dona tua
dulcissima expecto. H Vincencius v. B.

Item Vincencius v° s° lib° xxvi
de Hugone de sancto Victore
magistro parisiensi extractus eius ex
cronicis i c

Floruit tunc temporibus Anno domini
m° c° xxv° tempore Henrici
Imperatoris venerabilis Hugo
parisiensis sancti Victoris Canonicus
religione et sciencia litterarum clarus
et in vii liberalium artium peritia
nulli sui temporis secundus · qui inter
cetera multa que utiliter scripsit etiam
librum de sacramentis valde necessarium
duobus voluminibus comprehensum
edidit et potente rege Ludwico
explanavit Ierarchiam sancti
Dyonisii mysteriis multis obscu-
ritatibus plenam Actor · scripsit etiam
Idem Hugo et alia plurima
opuscula · scilicet Dydascalon lib. v.
Super Ecclesiastes Omel. xv. Super
lamentaciones Ieremie lib. i. Super
Ierarchia Dyonisii angelicam
lib. i. De archa anime lib. i. De vir-
tute orandi lib. vii. De Institu-
cione noviciorum liber i. De archa
Noe lib. v. De anima Christi lib. i.
De perpetua virginitate Marie lib. i.
Exposiciones super Magnificat
lib. i. Super totum psalterium eciam lib. i.
De sacramentis lib. ii. Item
notulas super quosdam versus psalmorum
et alia plura opuscula · Obiit
autem iste Hugo ut habetur lib°
xxi. c° xviii Anno domini m° c°
xl° Extat etiam liber Hugonis de
claustro anime nomine Hugonis de
Folieto intytulatus / qui et ipse
sancti Petri Corbiensi dicitur
fuisse monachus · Sed quo tempore
ignoro / Hec ille Idem c° lviii

Per idem tempus floruit magister
Rychardus sancti Victoris
parisiensis Canonicus · qui in libris
et tractatibus variis multa certe
sancte utilia scripsit · Inter quos
eminent de sancta trinitate libri
vii In quibus iudicio meo cunctos
qui ante ipsum de hac materia trac-
tatus multiplices ediderunt proba-
bili racionum inductione sillogisticum ac
dulcedine quadam et venustate
sermonis excessit Scripsit michi
longius Idem Richardus de con-
templatione pulcherrimum librum
de patriarchis intytulatum Alium
etiam de mistico sompno Nabucho-
donosor · De arbore quam idem
Nabuchodonosor vidit Et alium de qua-
tuor ventis in mari pugnantibus Alium
de exterminacione mali et promocione
boni / Alium iterum de officio ecclesie
Alium de sacrificio Abrahe Scripsit
et tractatum quendam de illo verbo prophete
Omne caput languidum etc. Et alium
de illo Iudicie illa mittet homo
vacuum librum Tercium vero contra Andream
et alios in exposicione sacre scripture
iudaizantes Super illo vero Ecce virgo
concipiet etc. Alium autem ad Romanos
de illo verbo psalmi Afferte domino
filii dei etc. Scripsit et librum qui
dicitur Excepcionum in quo continetur
breviter divisio et materia omnium
scientiarum ac series hystorie precedentium
temporum Et quedam morales
exposiciones sacrarum scripturarum etc. Bui

Item Vincencius v° s° lib° xxviii c° i
Anno Imperii Frederici primo qui
fuit abincarnacione domini m°
c° liii°. Mundi vero inicio v° obiit
papa Eugenius iusticie cultor et
pietatis amator eximius Cui

Aug9

thoruscat inita in ipa vrbe qui
s insignit' pfuit miraclis plu
rimis illustrata Huic autem
successit Anastasius venerande
ps memorie Abbas Claevallis
Bng9 post claros actus et multa
auret litt. pq multa fundata mo
nasteria et plura miraculorum
signa exhibita bto fine quievit
Cuius discipulis tu plures ad
Episcopatum vl Archiepatu vl eccl
patu pmoti fuerunt Ipe tn
nunqm Epus vl Archiepus ee
voluit licet electus atq3 invita
tus et multociens et multis i locis
Sepultus est aut ante Altare
btissime virginis marie Ipo
q3 in tumulo pectori suppositte e
capsula reliquiis gtinens bti
Thadei quas eodem sibi missas
a Ierlma iussit ipe corpori suo
suppom Actor Bng9 sci vicii etc
miracla quinq3 libris digesta sunt
a dno Wilhelmo Simoe luculento

Bng9 De opusculis eiusdem co. n

Scripsit aut ipe btus Bng9
ea que subnecta sut de co
temptu mundi ad clericos lib. j.
Meditacionum lib. j. Exhortacionum
Exhortacionum de passione domini
et re(surrecti)one lib. j. De diligendo deum
lib. j. De gradibus humilitatis et
superbie lib. j. De gra et libero ar
bitrio Ad Abbatem Columbensem de
precepto et dispensacione lib. j. Ad
Cystercien et Cluniacen monachos
Apologeticum lib. j. Ad Hugonem
de sancto victore lib. j. Ad In
nocentium papam contra hereses petri
Abaelardi lib. j. Ad Eugenium
papam de Consideracione libri v. Ad
Milites templi de laude milicie

none lib. j. Sup ps. Qui habitat
Omel. xviij Sup Cant. cant. ccc
Omel. lxxxvj Sup Missus est
Omel. iiij Sup Magnificat
Tractatu j Eplas C et xlv Ser
mones at pene innumerabiles

Item Vincencius li. b. libro xviij
co. liij. De libris Aug9

Archadij et Honorij temporibus
Aug9 in Ecclesia philozophatus
est Cuius librorum et tractatuum epi
stolarum q3 numerus plurimum ad mille
xxx extenditur multis no gphensis
Gennadius de illustribus viris Aug
Affer yponie regie oppido Epus
vir erudicione diuina orbi clarus
fide integra vita purus scripsit
quanta nec inveniri possunt Quis
enim glietur omnia se legisse Aut quis
tanto studio legat quanto ille scripsit
Edidit iam senex que iuvenis
cepat de Trinitate libros xv
In quibus ut scriptura ait introduc
tus in cubiculum regis et decoratus
veste multiplici sapiencie dei exhi
buit Ecclesiam non habentem maculam
neque rugam neque aliud aliud
huiusmodi De resurreccione quoque mor
tuorum simili candore simplicitate Licet
minus capientibus dubitacionem de Abor
tivis ingesserit katholicis re
nuisset Jeronimus ad desiderium
Aug9 Epus volans per montium
cacumina quasi Aquila et ea que
in montium radicibus sunt non
considerans multa celorum spacia
terrarumque situs et aquarum circulu
clao sermone percurrat Prosper
in libro de vita Contemplativa
Sanctus Aug9 Epus acer erat
ingenio suavis eloquio secula
ris litterature peritus in Ecclesiasticis laboribus

operosius in cottidianis disputa-
tionibus clarus in omni sua acti-
one circumspectus in expositione
fidei nostre catholicus in questionibus
solvendis acutus in conquirendis
hereticis circumspectus in explanandis
scripturis cautus. que in libellis
meis possibilitate mea sum secu-
tus Actor. Hic itaque ut in gestis
eius legitur semper lumine perfulgi-
dum propugnaculum virtutis et fidei
turris inclitum omnes doctores ecclesie
tam ingenio quam sciencia vicit in compara-
tione floruit tam exemplis virtutum
quam affluencia doctrinarum Et enim
tanta scripsit ut non solum ab aliquo
toto vite sue tempore scribi sed nec quis
possint lectione percurri. Hinc ei
librorum tractatuum et epistolarum numerus
plusquam ad mille xxx ut dictum
est extenditur Ut mito ei illud
dictum conveniat Menti qui se
totum legisse fatetur. De omnibus
libris eius qui apud nos reperi-
untur capitulo lxiiii

Preter illos itaque libros quos
cum adhuc cathecuminus
iam super diximus scilicet Soliloquiorum
lib. ii De Immortalitate anime lib.
De beata vita lib. i De Ordine lib.
ii De Achademicis lib. iii De disci-
plinis liberalibus lib. i. Scripsit
etiam que secuntur de confessionibus
suis lib. xiii De moribus ecclesie
et moribus manicheorum lib. ii De
Trinitate lib. xv Contra Faustum
manicheum lib. xxxii Enchiri-
dion ad Laurentium lib. i Ad Sedi-
mum de origine anime lib. i Ad eundem de vo
Jacobi Quicunque totam legem serva-
verit offendat autem in uno lib. i Ad eun-
dem quod paulus vere reprehendit petrum

lib. i Ad Orosium presbiterum de erroribus
priscillianistarum lib. i De musica lib. vi
De divinatione demonum lib. i. De di-
versis heresibus lxxxviii lib. i Ad quod
vult deum diaconum lib. i De vera
religione lib. i De Agone christiano
lib. vi De utilitate credendi lib. i
De vii questionibus veteris testamenti
lib. i Decem Novi testamenti lib. i
de angelo lib. i De cura pro mortuis
gerenda lib. i De diversis consuetu-
dinibus ecclesie ad inquisitionem
Januarii lib. ii. Contra Felicianum
De unitate Trinitatis lib. i De fide
vel Symbolo lib. i Ad Aurelium de
opere monachorum lib. iii De viii questionibus
Dulcicii lib. i Ad prosperum et hylarium
de predestinatione et presciencia sanctorum
lib. ii De mendacio lib. i Altercacio
cum maximino episcopo arrianorum
lib. i Contra eundem maximinum
lib. i Contra manicheos lib. i. Con-
tra adymantum manicheum lib. i Ad
Valerium Comitem lib. i De nuptiis
et concupiscentiis lib. i De eisdem
contra Julianum pelagianistam
lib. i De pastoribus et ovibus lib. ii
De Baptismo contra donatistas lib.
vii Ad marcellinum de baptismo
parvulorum lib. iii De unico baptismo lib. i
De spiritu et litera lib. i De concupiscentia
carnis adversus sermones oratores iii
Contra quinque hostium genera lib. i De
predestinatione divina lib. i De natura
boni Contra manicheos lib. i De
questionibus Jeronimi ad eundem lib. i
De fide ad petrum lib. i De Cathezi-
zandis rudibus lib. i De doctrina
christiana lib. iiii Speculum lib. i. Con-
tra donatistas post collacionem cum eis
habitam lib. i De anima et eius ori-
gine lib. iiii Contra sermonem
arrianorum lib. i Contra questiones corde

lib. i. Cont. adversarium legis et pro
phetarum lib. ii. Solucionum diversa
rum questionum ab hereticis obiectarum
lib. i. Cont. mendacium lib. i. Ad
vitalem de gracia dei lib. i. Ad Casula
num presbiterum de ieiunio sabbati lib. i.
De adulterinis coniugiis ad Polle
ntium lib. ii. De bono viduitatis
ad Julianam lib. i. De sancta virginitate
lib. i. De decem cordis psalterii
lib. i. De penitencia lib. i. De libero
arbitrio lib. iii. Cont. epistolam
manichei que dicitur fundamentum
lib. i. De duabus animabus contra
manicheos lib. i. Cont. Julianum
pelagianum lib. vi. Cont. epistolam
Parmeniani donatiste lib. iii. Cont.
litteras Petiliani donatiste lib. iii.
Cont. Cresconium grammaticum do
natistam lib. iiii. Ad Simplicianum
mediolanensem episcopum de diversis questionibus
lib. ii. De continencia lib. i. De
quantitate anime lib. i. De videndo deum
ad Paulinam lib. i. De sancto adven
tu domini ad Esicium episcopum lib. i. Ad
Volusianum de quibusdam questionibus
ab eo missis lib. i. De responsione
ad Marcellinum lib. i. Ad Vincencium
lib. i. Ad Deogratias de vi questionibus
expositis contra paganos lib. i. Ad
Bonefacium de correctione dona
tistarum lib. i. Ad Macedonium lib. i.
Ad Dioscorum lib. i. Ad Probam religi
osam feminam lib. i. Ad Optatum
episcopum lib. i. Ad Glorium Eleusium
et ceteros quibus hoc contentum est lib. i.
Ad Pascencium comitem Arrianum
lib. i. Commonitorium ad Fortunacia
num lib. i. De civitate dei lib. xxii
Exposicionis symboli contra Judeos
paganos et hereticos lib. i. Ad Pau
linum et Eutropium de perfectione iusticie
lib. i. Ad Jacobum et Tymasium de

natura et gracia lib. i. Ad Valentinum et cum
illo ad monachos de gracia et libero
arbitrio lib. i. Ad eosdem de corre
ptione et gracia lib. i. Ad Sixtum
presbiterum contra pelagianos lib. i. De
incarnacione verbi lib. ii. De fide et
operibus lib. i. De disciplina christiana
lib. i. De symbolo tractatus iiiior
De tempore barbarico lib. i. De lxxxiii
questionibus lib. i. De Genesi contra
manicheos lib. i. Super Genesim ad
litteram lib. xii. Questionum in eptha
tico lib. vii. Locucionum in eptatico
lib. vii. Annotacionum in Job lib. i.
Super psalterium tractatus C. l. Super
aliquem forte quis inveniet tractatum
i. De sermone domini in monte lib. ii
De questionibus in Matheo et Luca lib. ii
De consonancia Mathei et Luce in
quadraginta omelibus domini tractatum i. Super
evangelium Johannis tractatus vel omelie
sive sermones Cxxiiii. De verbis
domini tractatus xx. Super epistolas Pauli
ad Romanos lib. i. Super epistolam ad
Gal. lib. i. De verbis Jacobi Ante
omnia nolite iurare etc. tractatum
i. Super prima canonica Johannis
tractatus vel omelie x. Regularum de
institucione canonicorum lib. i. Re
tractacionum librorum suorum quorundam
lib. ii. Epistolas plures ad diversos
C. l. De nominibus librorum ceterorum
quos videre non potui co l. b

Scripsit etiam preter hec quedam
alia que nunquam vidisse me
recolo scilicet acta cont. Fortunatum
manicheum lib. i. De Genesi ad litteram
lib. i. que reliquit imperfectum. Ps
tarum cont. partem donati lib. ii
Cont. Felicem manicheum lib. ii.
Epistole ad Romanos inchoata exposicionem

lib' i Cont' secundinu manicheu
lib' i Cont' Hylariu Ebnnigu
lib' i Cont' id qd' attulit Ceti
rius a donatistis lib' i Probacois
testimonior' gt' donatistas lib' i
Cont' nescio que donatista lib' i
Admonitoriu donatistar' de ma
ximianistis lib' i Exposicois Ep'le
bti Jacobi lib' i De maximianistis
cont' donatistas lib' ii Breuiculi
collacois cum donatistis lib' iii
Ad Emeritu Epm donatistar' p9
Collacoem lib' i De Gestis pelagii
lib' i Cont' pelagiu et Celesti
nu lib' ii Gestor' cu Emerito
donatista lib' i Cont' Gaudenciu Epm
donatistar' lib' ii Cont' Ep'las
pelagianor' lib' iiii or Hor' om
Retractacoe reprit tm xcvi
volumia que gtinet libros et xxxii
Cetos cu no du fecerat qndo
istos retractauit Inueniunt' at
eius libri cu Ep'lis et tractatib9
tuttil' dt'ti excepcis sermonib9
quor' no est nus fertur aut
scripsisse libellum de aia et spu
qui nu' apud scolasticos ppn
ue het' Sed michi videt' q
liber ille stilu augusti no sapi
at n' int' aug' libros in ar
mariis publicis et antiquis
iuenit' Est at liber ille vtilis
simus 7 elegant' disserte atq co
piosissime gpositus michi
videt' ex aug' libris diuersis
ad gpendiu extract9 qd' mgr
Hugo de sco Victore fecisse
fertur Hec Vincencius v B

Idem eodem libro vz' xviii
c° l. ii

Archadius Imperator ossa
Samuelis pph'e a Judea Con
stantinopolim transtulit tum
hylaris ociu'rentibus pp'lis ac si
eum viuentem cernerent Aug9 ap'
yppone Affrice et Jeronim9 apud
Bethleem Jude p Ep'las inter
se vsq ad simultatem disceptant
de quibusdam scripture capitulis
Maxime de eo qd' dt Paulus
se petro in facie restitisse quia
reprehensibilis erat Dicq° Jeron9
scripserat quam paulus petro
no v'a s3 simulate reprehendit
Aug9 contradicebat q eu vera
no simulate reprehendit Hec ille

Idem lib° c° xxxvi de obitu Am
brosii Anno Archadii et honorii vi°

Ambrosius mediolanens obiit
Cuius vitam paulinus Nolanus
Ep'us ad Augustinu describit
Item c° xl° viii Anno Archadii
et honorii ix Pachumius Abbas
Centesimu decimu anu agens
in virtutib9 gsumat' Hic Pa
chumius docuit monachos re
gulam viuendi qua angelo dictate
didicerat Hic precepit pastorib9
ut tm sacras oblacones cogitet
salutaria meditarent' nichil
vanum loquentes Sed preceptu cum
in monasterio Thabenensi quidam
vite violaret' statim diuinitus
pachumio reuelatu est q propt9
theodori miticis negligenciam
hanc emendari fecit tamquam
dmi precepti transgressionem Hec
ille in quarta parte hist' De
vita et actibus Jeronimi c° xviii Jero'

Jeronimus Eusebii filius Rome
puer baptisat9 litteris grecis latinis
et hebraicis plenissime eruditus
monachor' vitam 7 habitu diu tenuit

Et semper virgo permanens et pudicicie et abstinencia corporis omnibus posteris futuris eximia sanctitatis exempla reliquit. Annorum itaque xlix Rome ecclesie presbiter ordinatus dum Rome precipue in sacris litteris studuisset tantum apud populos favoris obtinuit ut ex omnium iudicio summo sacerdocio dignus esset. Sed dum quorundam clericorum et monachorum lascivias increparet et illi non ferentes insidias ei tenderent, profectus inde ad Gregorium Nazanzenum Constantinopolis episcopum pergit a quo sacras litteras plenissime didicit. In heremum properavit ubi contra sustinuit ipse ad Eustochium virginem se dixit. Quadriennio temporis penitencie sic exacto Bethleem remeavit ibique in brevi multos discipulos coadunavit in sancto proposito et translacione et explanacione scripturarum l annis et sex mensibus desudavit.

De libris Jeronimi capitulum xix

Hic Jeronimus trium linguarum peritus novum testamentum grece fidei reddidit et vetus iuxta veritatem hebraicam transtulit solus ex antiquis doctoribus omnibus xvi prophetas exposuit. Quorundam ecclesie grecorum doctorum opuscula in linguam nostram transtulit. Scripsit autem et ipse hec omnia que scripta sunt pro poitionis fidei sue et ad Damasum papam tractatum i de Symbolo Niceno tractatum i. Ex regulis diffinicionum contra hereticos tractatum i. Contra Pelagianos lib. iii. Contra Jovinianum lib. ii. Contra Luciferianum lib. i. Contra Helvidium de perpetua virginitate sancte Marie lib. i. Contra Vigilancium lib. i. Contra Origenem de resurrectione carnis lib. i. Ad Pammachium et Occeanum lib. i. Contra Rufinum presbiterum Aquileie lib. i. Apologeticum ad Augustinum lib. i. Exhortatorium ad Julianum lib. i. De penitencia ad Rusticum lib. i. Ad Occeanum de hoc quod scriptum est unius uxoris virum lib. i. De xii questionibus ad Helvidiam lib. i. De questionibus Symmachon ad Algasiam lib. i. De correpcione lxx interpretum ad Suniam et Fretelam lib. i. De homine perfecto lib. i. De hystoria Joachim et Anne lib. i. De xv signis iudicii tractatum i. De mulieribus vii. De distancia locorum lib. i. De interpretacionibus hebraicorum nominum lib. i. De optimo genere interpretandi ad Pammachium lib. i. De studio scripturarum ad Paulinum lib. i. De questionibus hebraicis in Genesim lib. i. De tribus questionibus ad Damasum papam lib. i. De veste sacerdotali ad Fabiolam li. i. De xlii mansionibus filiorum Israel li. i. De vii questionibus ecclesie ad Damasum papam li. i. De questionibus hebraicis libri Regum li. ii. De questionibus libri Paralipomenon li. i. Breviarium super psalterium li. i. Commentariorum super ecclesiasten li. i. Super Ysaiam li. xviii. Super Jeremiam li. xx. Super Ezechielem li. xiiii. Super Danielem li. i. Super Osee li. iii. Super Abdiam li. i. Super Johel li. i. Super Amos li. iii. Super Jonam li. i. Super Micheam li. ii. Super Naum li. i. Super Abacuc li. ii. Super Sophoniam li. i. Super Aggeum

li. i. Sup Zachariam li. iij. Sup
Malachiam li. i. Sup Matheum
li. iiij. Sup Marcum li. i. Super
Epistolam ad Ephe. li. iij. Sup Epistolam
ad Gala. li. iij. Sup Epistolam ad Ty-
tum li. i. Sup Epistolam ad Phi-
lemonem li. i. De vita Clericorum
ad Nepotianum li. i. Epythaphium
Nepotiani ad Heliodorum Epm
li. i. De institutione clerici vel
monachi li. i. Ad paulinum de vita
monachi ad Rusticum li. i. De vita
clerici ad Occeanum li. i. De virginitate
servanda ad Eustochium li. i. Ad
Demetriadem virginem li. i. Ad Le-
tam de institutione paule filie
sue li. i. Ad matrem et filiam in Gal-
lia commorantes li. i. Obiurgatoria
Susanne virginis consecrate de lapsu
suo li. i. Ad Sabinianum dyaconum
lapsum li. i. Ad Ageruchiam de Mo-
nogamia li. i. Ad Furiam de vidu-
itate servanda li. i. Ad Salvinam
de morte Nebridii li. i. Ad paulam
consolatorium sup dormicione Blesil-
le li. i. Ad pamachium de dormicione
paulie li. i. Ad Occeanum de morte
Fabiole li. i. Epytaphium sce paule
li. i. Ad Tyrasiam consolatorium sup
dormicione filie sue li. i. Ad
Amivio et Allexandrum de viro ...
li. i. Apologeticum ad pamachium
li. i. Ad heliodorum invectivum de
contemptu seculi li. i. Ad Domnionem
li. i. De ... Uriae ...
i. de morte Ozye et titulo li.
i. Exposicionis ps. ... xliiij ad
principia virginis Epistolas breves
ad diversos lxx Sermones x etc

Idem vlt. li. Et Ambrosius
lo xvij c. i. de Imperio Theo-
dosij senioris

Mortuo Graciano Theodosius
solus imperavit annis xi Sep-
tem Anno dni ccc lxxxvij Quidam
vero v ccc x Et infra c. iij.
In medio Anno Theodosij p. Si-
ricius Romane ecclesie presidet xxxvj
Hic constituit hereticum penitente
per impositionem manus sacerdotalis
libertatem esse recipiendum Hic
Manicheos Rome inventos exi-
liavit Ambrosius Epus Viti
remedii Anthiphonas in ecclesia primum
apud latinos instituit Greci
apud quos sepe vetus iam in solevit
erat ex instituto Ignacij Anthio-
ceni Epi et Apostolorum discipuli qui
per visionem in celum raptus vidit
et audivit quo Angeli per Anthi-
phonarum recitacione sce Trinitati
ympnos canebant Idem etiam
Ambrosius post hylarium primum
ympnos in ecclesia canendos primus
composuit Et infra c. xxix Scripsit
autem Ambrosius vitam sce Agnete
Et infra capitulo xxxj dicit Vin-
cencius Sub quo imperatore passa
sit sca Agnes incerti legimus

Idem supra li. xiiij. c. xlvij secundum
... in Cronicis de sco Ambrosio

Eo tpe sub Valentiniano Imperatore
post Auxencij scelerati morte
Mediolani Ambrosio Epo constituto
omnis ad fidem rectam ytalia convertitur
Paulinus. Posito siquidem administra-
cione prefecture Gallearum pre
suo Ambrosio natus est hic scus
Ambrosius ut ibidem Et etc Idem
de ceteris libris sci Ambrosij c. xxvij

Preter illa vero Ambrosij opu-
scula que iam superius abreviata
posuimus videlicet Invencione sanctorum
corporum Gervasij et prothasij

martiru̅ et passionis sanctar Agnetis et Emerentiane virginu̅. Scripsit etiā Ambrosius et alia multa eccl̃ie xpi utilia vz. de paradiso librum vnicu̅. De vnica p̄tinā li. ij. De fuga sc̄li li. j. De trinitate ad Gracianu̅ li. iij. De spu sc̄o li. iij. De incarnatōe xpi li. j. De misterijs li. j. De Sacramentis li. vj. De Cura pastorali li. j. De Officijs ministror li. iij. De excessu Satiri fr̄is sui li. ij. De consolatōe Valentiniani li. j. De Eligendo pontifice ad Vercelleses li. j. In Exameron li. vj. De archa Noe li. j. De sc̄o Abraha li. ij. De ysaac et aīa li. j. De bono mortis li. j. De Jacob et vita bt̄a li. ij. De sc̄o Joseph li. j. De benedictōibus patriarchar li. j. De sc̄o Dauid Apologia in li. j. De Helya et ieiunio li. j. De sc̄o Thobia li. j. De sc̄is virginib li. iij. De Naboth li. j. Sup xij ps. os tractatus xij. Sup b̄ti imaculatis li. j. Sup Luca li. x. Sup xiiij Ep̄las pauli li. xiiij. De tradicione basilice tractatus xj. De obitu Theodosij tractatus j. De Simbolo ad Neophitos tractatus j. De viduis li. j. De interpellatōibus et infirmitate hoīs li. iiij. Ep̄las Sermones ad diu̅sos lxxvij. Sermones et declamatorios lxxv etc. Item

Johes Criso. Vincencius v. b. de sc̄o Johanne Crisosto. et libris eius li. xvij. co. xl ij.

Eo tempore s. Theodosij Anno sc̄o floruit sanctus Johannes qui primo fuit presbr Anthiocenus postea vero factus Constantinopolitanus Archiepus cognomento Crisostomus doctrine fama clarissimus

cuius gesta maxime tripertita hystoria diligenter persequitur. Hic Johannes filius secundi et Anthuse nobilium personarum discipulus libanij et Sophiste et auditor Andragati phi̅. Cum discipuli fuerunt apud libanium Theodorus postea Neobsuestenus ep̄s et maximus ep̄s Seleucie et ysaurie. Cu̅ aut esset Johes socius basilij Capadocis. lector factus est in Anthiochia in quo gradu positus librum fecit cont Judeos. Post paruum tempus dyaconus factus a Melicio et tunc fecit librum de Sacerdocio et alios plurimos ab Emigrio vero successore paulini factus est presbiter. Erat autem propter zelu̅ castitatis seuerior et furori magis quam verecundie se prebebat. Et propter vite rectitudinem incautus erat. propter futura desiturus propter simplicitatem vero oms confisus apud colloquentes ancxiatibus animo ..... putabatur Jeronimus de Illustribus viris Johannes Anthiocene ecclesie presbiter Eusebij Emiseni dyodorique sectator multa componere dicitur de quibus perizi presbiter tantum legi Lector de scriptis. Item Johannis hec Dictor de hoc quod nemo leditur nisi a seipso li. j. De Reparatōe lapsi li. j. De Compunctiōe cordis li. ij. Sup Matheu̅ iuxta modum gemine li. ij. De hijs tamen dubito an tractator li. ij. De hijs tam dubito an sunt Johannis illius Crisostomi licet ei ascribantur an forte alterius Johannis nescio cuius Nam inveniuntur et alias Omelie Johannis Criso. sup Matheu̅ xc. que tamen modo invenitur omnes sibi sed tamen xxv que et apud nos sunt Item sup Johanne Omelias lxxxviij. Sup Ep̄lam pauli ad hebreos xxxiiij. De laudibus

pauli Omelias vij Sermones
diversos xxx etc. Idem ubi supra
li. xvij. c° lxxiiij de pueris Gemel
lo et libro Heracliadis de paradyso

Eo tempore s. Theodosij semioris
Anno vi in Castello Iudee
Emptaus natus est puer frontis
ab umbilico et sursus divisus
ita ut haberet duo pectora et duo
capita. et unusquisque proprios sensus
et unus edebat et bibebat et
alter non edebat. unus dormiebat
et alter vigilabat. non numquam simul
dormiebant insimul ludebant et fle
bant utrique. et pungebat se in vicem
Porro vixerunt annis duobus
et unus quidem mortuus est. alter
vero supervixit diebus quatuor
Floruit eciam temporibus ut ex ipso vo
lumine patet. frater Heraclydes
vir religiosus. qui et ipse descripsit
ad lausum Episcopum in uno volumine vi
tas sanctorum patrum quos ipse viderat
et quos aliis referentibus noverat
tum quibus eciam deserta penetra
verat egypti libie thebaydis
atque fines eciam Mesopothamie Sy
rie palestine et sub occidentalibus
regionibus Roma atque Campania
cui libri indito paradysus vocatur
quia in eo sanctorum virtutes et conversa
tiones tamquam lignorum paradysi
pulcherrimi species describuntur In quo
libro sic dicit idem Heraclides
Suadeo tibi famule dei lause ut
omni virtute niteris diffugias eorum
conspectum atque colloquium. quorum
continuum est bone vite propositum
quam et si nulla eorum lesione ma
culeris. morum pravitate monitus etc
vel levius resolutus ut seniorem aut
erigeris ut melior. aut irrideb
ac vituperabis tales. cum non sine
tua noxa fecisse cognosceres. Sed eorum

aut sectare conspectus ut tamquam
Coditem scriptum possis diligenter
inspicere. et ex ipsorum comparatione vel
diligenciam vel negligenciam tuam
curiosius explorare. Idem ubi
supra li. c. c° xc ii° de Ruffino
et scriptis eius.

Apparet autem et Ruffinum Aglegie
presbyterum hiis temporibus s. Theodosij
Semioris Anno vi floruisse que
supra dixit Heraclydes apud Iero
solimam cum sancta Melania xxxvij
annis degisse pauperes et peregrinos
sumptibus propriis fovisse multos
eciam et Scismaticos ad unitatem
fidei et paterni ecclesiam revocasse
Que eciam ibidem Heraclydes sic
commendat Erat inquit vir nobilium
morum et in singulari proposito satis
fortum quo nullus mansuetior
et placacior tamquam omnia fere
in sexu virili potuit inveniri.
Helynandus huic tempus huius Iero9
insiluit pelagiane heresis propter
heresim Origenis sil et Iohannes
Ierosolimitanum Episcopum de quibus s. duobus
sic loquitur Gennadius Ruffinus
presbyter Aglagiensis ecclesie non minima
pars doctorum fuit et in transferendo
de greco in latinum elegans ingenium
habuit. denique maxima parte grecorum
biblioteca latinis exhibuit
Basilij s. Cesariensis Episcopi Gregorij
nazazeni Clementis Romani Reco
gnicionum libros ~~addidit Sixti~~
Eusebij Cesariensis Ecclesiasticam hysto
riam Cum et duos libros addidit
Sixti Omnias pamphilium martire
contra mathematicos Origenis at
non omnia Nam et Ieronimus transtulit
aliqua que suo prologo discernit
Symbolum eciam ita disserit ut in eius

operacione sancti spiritus exposuisse cre-
ditur. Dedicatum est Jacob super
patriarchas et Epistolas multas
ad Timotheum exhortatorias.
Sed et obtrectatori opusculorum
suorum duobus voluminibus respondit.
Scripsit etiam explanaciones super
prophetas tres scilicet Ozee Joel et A-
mos. Johannes episcopus Jerosolimitanus. Cuius
scripsit adversus obtrectatores stu-
dii sui librum in quo se ostendit
Origenis ingenium non fidem
secutum. Item vbi s. li. xviij capitulo

Theodosio defuncto successerunt
duo filii sui Archadius et
honorius in partibus occidentis.
Ceperunt autem duo fratres imperium
Anno domini ccc xc viij. Anno mundi
vero v milia xx. Et imperaverunt annis
xxx iij. Eo tempore corpora sanctorum
Nazarii et Celsi martirum a me-
diolano a Ambrosio reperta et
levata sunt. Et infra capitulo v in fine.
Eo quoque tempore sanctus Jeronimus presbiter
Bethlemeticam Ecclesiam domini nostri ihesu
xpi sedulum curam consanguinei

Item de Orosio et scriptis eius capitulo vj.

Floruit etiam eo tempore in hyspania Orosi-
us hystoriographus. Hic scripsit
de ormesta mundi petente et iu-
bente Augustino videlicet miserias
et clades hominum a mundi principio
retexens contra vaniloquia paga-
norum qui presencia tempora velud mala
ex solito infestissima ob hoc
scilicet quia xpm colerent et ydola sperne-
rent infirmabant. Idem etiam
scripsit Apologeticum librum contra
heresim pelagianam. Item capitulo vij.

Floruit eo tempore Tyconius Affer
in divinis litteris eruditus iuxta
hystoria sufficienter et in secularibus
non ignarus. In ecclesiasticis quoque nego-
ciis studiosus. Qui scripsit de bello
intestino li. iij. Exposiciones diver-
sarum causarum in quibus ob suorum defen-
sionem antiquorum meminit synodorum.
Ex quibus omnibus agnoscitur dona-
tiane partis fuisse. Composuit et
Regulas ad investigandam et inveniendam intelli-
genciam scripturarum et viij quas uno volumine
conclusit. Exposuit et Apocalipsim Johannis
ex integro. De hoc Tyconio scribit
Augustinus de doc. xpiana li. iij. Vide ibi si
placet. Item de Severo et scriptis
eius capitulo viij.

Eodem tempore Sulpicius Severus
florebat in Aquitania apud
urbem Tholosam genere et litteratura
nobilis paupertatis et humilitatis a-
more conspicuus carus etiam viris
sanctis Martino et Paulino. Et scripsit
non contempnenda opuscula. Epistolas
ad amorem dei et contemptum mundi
exhortatorias sorori sue multas et
ad supradictum Paulinum Nolanum
duas aliasque ad alios. Sed quia in
aliquibus etiam familiaris necessitas
inserta est non digeruntur. Compo-
suit et Cronicam. Et vitam sancti
Martini et collacionem Postumiani
et Galli se mediante et iudice habitam.
Hic in senectute sua a pelagianis
deceptus et agnoscens loquacitatis
culpam silencium usque ad mortem
tenuit ut peccatum quod loquendo
contraxerat tacendo penitens emenda-
ret. Scripsit Severus de vita et
actibus sancti Martini. Primo quidem
ad desiderium li. j de virtutibus eius
et miraculis plenum qui fere per totum
orbem legitur. Deinde ad Eusebium
presbiterum de quodam miraculo quod
in preposito libro omiserat Epistolam j
ad Aurelium dyaconem de hoc ...

eundem intellexisse ostendisse vide
tur Epistolam I ad Basulam sororem
suam de statu eiusdem tracta
tum I Scripsit et dyalogum libris iiij
Unum autem de Natiuitate Postu
miani amici sui qui cum ipsius ab
oriente venerat vel in terminis
primam relinquens se contulerat scilicet
de sive peregrinationis hystoriam
et retulerat presente Gallo qui fuerat
presbiteri Martini discipulus Duos
sequentes de narratione eiusdem
Galli qui et ipse presbyter [illegible] multa
de beati Martini virtutibus eiusdem
presentibus retulit Et Idem vbi
supra libro xix de sancto Maximo
Thaurinensi episcopo et scriptis eius
et heresi predestinatorum titulo v°
Eo tempore scilicet Honorij qui post
mortem Archadij cum fratruele
suo Theodosio regnauit annis
xiiij vt habetur supra capitulo I Cepit
autem idem Honorius Anno domini
iiii° vi quidam vero iiii° xxxiiij
Hoc igitur tempore Maximus Thaurine
sis episcopus clarauit qui in omelijs
componendis et in ecclesia declamandis
eleganter studuit Auctor Hic legi
composuisse tractatum in laude apostolorum
et Johannis baptiste Et de sancto Euse
bio Vercellensi episcopo et de sancto
Cypriano et librum de baptismo
De auaricia et hospitalitate de liuore de fu
de elemosinis De ieiunio de
passione domini de Juda traditore et multa
alia Sequitur heresis predestinatorum
heresis hoc tempore cepit Qui ideo
predestinati vocantur quia nihil prec...
[illegible] bonorum operum labor
si adeo ad mortem predestinati fue
rint. Nec impijs obsit quod in
probe viuat si adeo predestinati
fuerint aduerti Que assertio
et bonos ab omnibus exortabat et ma
los ad mala prouocabat Hec heresis
ex libris Augustini male intellectis
initium sumpsisse dicitur Idem vbi li c
c° xiiij Hugo de morte Honorij
et collationibus Cassiani

Honorius autem Augustus fuis
factis annis x cum quibus imperauit
cum Archadio fratre suo et alijs decem
vij annis Theodosio nepote suo
humanis rebus excessit Auctor
Clarauit eo tempore vir illustris et
prudens et facundus Johannes he
remita qui et Cassianus appellatur
Hic quia excusa nestrio de ecclesia
Constantinopolitana electus et in Massilia
Gallie presbyter ordinatus multa scripsit
[illegible] que etiam optimus in Egypto vitas
patrum doctrinas atque regulas
Auctor plurimis libris exposuit
Primo quidem scripsit ad Castorium
episcopum xij libros de institutis ceno
biorum et de viij principalium vitiorum
remedijs De inde ad leoncium
episcopum et fratrem Helladium x colla
tiones patrum scilicet abbatis pafnucij
Danielis Cheremonis Theodo
ri Serapionis Abbatis in heremo Sci
thiotica commorantium quas ab eis
audierat Post hec ad Hono
ratum episcopum et Eucherium alias vij
tum Anachoritarum in alia egipti
heremo commorancium scilicet Chenomonis
et Nesteronis et Joseph. Postmo
totidem alias ad fratres Juuenia
num et Leoncium et Theodorum leoncium
que sunt [illegible] Theone
et Abbe Que etiam ipsius opuscula
edificationem multam continet autem
et lucurento sermone intexuit. nec
non et multa aliquorum opuscula

q qui ad spirituales profectus atque perfectionis apicem tendere cupit utilius arbitror me legisse. Nam et beatus pater noster Dominicus ut in eius vita legitur librum illum qui collaciones patrum inscribitur studiose legens ac vigilanter intelligens salutis in eo viarum semitas magnum perfectionis apicem ascendit. Agit siquidem liber ille de cordis de viciis et de omni perfectione virtutum. Cuius frequens lectio ipsum discipulum ad multam cordis puritatem ad contemplationis iter et totius spiritualis disciplinae perfectionem eo opitulante provexit. Et infra ca.º xv. de eo scribit Genadius in libro virorum illustrium in hunc modum. Cassianus sic Constantinopoli a Johanne magno Epo dyaconus ordinatus apud Massiliam presbiter condidit duo monasteria virorum et mulierum que usque hodie extant. Scripsit experiencia magistrante libero ito sermone et ut apertius dicam sensu verba inveniens et actione lingua movens res omnium monachorum professioni necessarias. Et in fine tri.º Postremo rogatus a Leone archidyacono postea urbis Romane Epo scripsit adversus Nestorium de incarnatione li. vij. et in hiis scribendi et vivendi apud Massiliam finem fecit

Item v. b. li. xx.º c.º xx.º de Petronio Bononiensi et scriptis eius

Eodem tempore scilicet post mortem Honorij patrui Theodosij eiusdem nepos imperavit et cepit anno domini ccccxx.º v.to mundi vero v.m vj.c xlviij et imperavit solus [illegible] annis fuit Petronius Bononiensis ytalie ecclesie Epus vir sancte vite et monachorum studijs ab adolescentia exercitatus. Hic scripsisse putatur vitas patrum monachorum Egypti que velud speculum ac normam professionis sue monachi amplectantur. Legitur quoque Genadius sub eius nomine in ordinatione Epi [illegible] et huiusmodi plenum tractatum et lingua elegancior studij non ipsius ecc. sed ut quidam dicunt pater eius Petronius eloquentissimus et eruditissimus in secularibus litteris viri. Nam et perfectum prefectorum se fuisse in ipso tractatu designat. Mortuus est Theodosio et placidio Valentiniano regnantibus. Actor de quodam libro Petronij prima metrico [illegible] presbitero [illegible] monitum que scribit excepta nomine Petronius. Est faciunt leges ubi sola pecunia regnat Aut ubi paupertas vincere nulla potest. Iam nunc iudicium nichil est nisi publica merces. Tutius est puro [illegible] rem perdita rumpere quam ambigua litem defendere. Periculosum est alienis interesse secretis. Non bibit inter aquas poma aut pendencia carpit Tantalus infelix quem sua vota premunt. Divitis hoc magni facies erit omnia cernens Qui timet et sicco concoquit ore famem. Heu heu nos miseros quam totus homuncio nil est. Nichil cinis cuncti post quam nos auferet Orcus. Ergo vivamus dum licet esse bene. Omnibus optatis orbis bona sua computant. Cum fortuna manet vultum servatis amici Cum cecidit turpi vertitis ora fuga. Raro fuerat imperitiam cum sapiencia for. Et infra

Prosper

Quisquis habet nummum sciat naui-
gat dura fortunam qui suo tempat
arbitrio. Carmina componit decla-
mat comparat omnes et peragit cau-
sas. Sitque ratione potior pluralocz
qui vis numnos probentibus opta-
tucit clausum possidet Aretha
ionem. Omnia vincit vero et mito
pietatis hoi tutissima virtus. Idem
vbi s. li. c. ccc. lviij. De pro-
spero et libris eius etc.

Floruit eo tempore scilicet Anno domini
iiii^c. lij. ymedi vo v. iiii^o
lxxvij. quo martianus sumpsit
Imperium et imperauit annis vij^o.
Prosper vir Aquitanie regionis
et beati Leonis pape comes notarius
Genadius in libro virorum illu-
strium. Prosper Aquitanie regionis
sermone scolasticus et assertor
neruosus multa exposuisse le-
ctore scilicet vincen[tio]. Huius opu-
scula Prosperi viri religiosi-
ssimi et prudentissimi duo vide-
licet esse moralia et vtilia
vnum scilicet sententiarum siue epygramatum
Cuius liber partim metricus est et
partim prosaycus. Alterum ad Julianum
pomerium de vita contemplatiua
in libris continens vero ex dictis beati
Augustini compendiose extractum. Idem
prosper in libro sententiarum Quicumque
alium molitur ledere primum seipsum
iaculo percutiet. Pro natura conscius
spem non spernis honorem. Quicumque
domum esse tuam nostis ad Bethleem
vt pueros vitet concordia mores
Nulla quod sint paribus federa cum
vicijs. Aquila diu suum differt
pariam regis suspendens equum po-
dera iudicij. Vbi non nunquam
castigatis corde patiens. Et curat
medicus volnera volneribus. Inferius

Non prodest cuiquam solus bona dicere
verbis. Nil pia mens habet quod
pia lingua sonat. Vera fidelis
miser est et viue pure. Idem
Mens nullos potest externus com-
pescere motus nisi sint christus ff.
animos potens. Amplius intra
spacium sterna voluptas Augusto
virtus limite celsa petit. Hac
desiderium dei est pietate collectio
Justicie ut mens tota sit ipse
deus. Culpare inquocunque que non
sint nota malignum est perserti
si que cogitata sunt bona sunt
Non pateat facilis semo vium
moribus auribus. Que nescire iuuat
credere non libeat. Propterea specta-
rebunt intima cordis. Non satis
est precepta dominum euoluere lingua
ibi meminit legis qui memor
est operis. Seruatum lege possunt
vtriusque quieti. Si mundi affire
piti libera corda vacet doctrina
dum peneetlia tempore isto Adplena
nulli prauia sunt bonum. Sic imperium
super est sanctis quo crescere possunt
Et perfectorum gloria principium est
Idem Omnibus in sanctis pulchra
est concordia pacis. Imperia ex
mundi ptri est infestis priorum
Cum quibus non cecidit preces si vbique
aptat. hoc ipso quo se stare pu-
tat cecidit. Idem Mens illesa
nichil violato corpore perdit in
vitam externis vulnera non inuadat.
Idem Ante diem mortis dum
locus est venie. Quid iuuat
in longum causas producere morbi
Cur dubium expectat crasti ho-
dierna salus. Scrimus corrictis
veniam non esse negandam. Sed
nulli notum est vltima nostra
dies. Idem Lingua assentatrix

vicium petitus acuat Et delec
tatu tume laude ligat absqz
dolore quidem nequeunt ma
la sueta repelli Sed qd lesert
dulcia. amara nocent Idem
Nunquam bella bonis nunquam
discrimina desunt Et cum quo certet
mens pia semper habet pulsant
exterius diversis motibus hostes
Intus tumide et sociales mala
Idem Nunc bonum sine fine.
bono persiste recepto Querere non
cessant talia voti modum Nam
qui se nullo iam munere credit
egere Crescere non cupiens perdit
adepta tepens ffrio peste fame
vinculis. ardore. calore quille
modis miseros mors capit una
homines. Item in libro sentenciarum
prosperi prosayce. Sic dili
gendi sunt homines ut eorum
non diligantur errores. quia aliud
est amare quod facti sunt. Aliud odis
se quod faciunt. Non est de malis
desperandum. sed deprecandum ut boni
fiant studiosius supplicandum
quia numerus sanctorum semper augetur
de numero impiorum Hec Vincencius
v. b. Item Vincencius supra
scilicet capitulo xxix° libri eiusdem De
Sancto Clemente papa Cronologo
Et Nota ut dicit poni ante
Prosperum sic dicit Idem Vin
centius Anno predictorum impera
torum scilicet Theodosii et valentiani
xiiij Leo Rome came xlij. presidens
fuit in omeliis declamandis multum
valuit. Hic in Canone misse
addidit sanctum sacrificium immaculatam
hostiam Hic quociens rogabatur
ab aliquibus ut eis aliquorum
Apostolorum vel martirum reliquias
daret. consueverat ad corpora vel ad
memoriam Apostolorum vel martirum
quorum reliquie petebantur missas
celebrare in ipsorum honore. sic ex
brandeum altaris quo consecratum
corpus domini involuerat particulatim
dividebat et pro reliquiis Apostolorum
vel martirum dabat. Cum si a ball
quibus dubitabatur cutello pan
nos illos pungens sanguinem
eliciebat sic palam cunctis fa
ciens quod in consecracione misteriorum
xpi sanguis Apostolorum vel martirum
qui pro illo effusus est intret per
divinam virtutem in pannos illos. et
ideo merito illos dicit pro reliquiis
sanctorum illorum in quorum honore
consecrati sunt. Hic scripsit Epistolas
decretales lxx Sermones ad
populum lxxix. Unde dictus est Ser
mologus Idem ubi supra libro xx°
Cap° co° vij iiij° De origine sancti
ffulgencij et eius monachatu

ffulgencius

Fulgencius natus est ex ffil
gencio patre et matre mar
ciana in Tellepte civitate de
nobili genere karthaginensium senatorum
Cuius studiis mater sua fecit erudiri
grecis litteris et michilominus de la
tinis donec ingeniose eruditus esset
adultus factus est procurator Cum
autem legisset exposicionem beati
Augustini de psalterio xxxvi cepit
velle monachum fieri. Potens
est inquit deus volentem dicere fi
delitate qui volenti tribuit volu
Factus est monachus abiecto
ffausto Episcopo qui pro fide relegatus
[illegible] in loco
suo monasterium [illegible]. Quo
audito cucurrit mater ad eum

clamans ad Fulgentium: Redde michi
filium meum. Ille autem contumelias
eius irridens ait: Saltem vide-
as filium, licenciam ei dedit. Iste
sanctus Fulgencius licet sub sep-
tem sigillo deposito numquam dormi-
ebat. In tunica dormivit in qua
sacrificabat et in tempore sacrificii
in tunica porius corda eius ve-
stimenta dicebat. Scripsit autem
Fulgentius opuscula nonnulla
ad ecclesie edificationem utilia. Si
quidem edidit ad Euthymium
de remissione peccatorum lib. ii. Ad
Donatum de fide li. i. De misterio
liberatoris li. iii. Ad Monimum
de predestinacione et quibusdam
aliis questionibus li. iii. Responsionum
contra obiectiones Thrasamundi regis
Arrianorum li. i. De geminacione quinqua-
torum fugienda per votum li. i. Ad Pro-
bam de virginitate et humilitate
li. i. Ad eandem de oracione et com-
punctione li. i. Ad Eugippium de
caritate li. i. Ad Theodorum senatorem
li. i. Ad Venantiam de penitencia et indul-
gencia li. i. Scripsit et sermones
nonnullos. Precipue de Nativi-
tate domini ac de sollempnitate beati
prothomartyris Stephani pulcher-
rimos. Rem ubi supra li. xxi
c° xiiii De Symmacho et Boecio
genero suo et scriptis eius

Eodem tempore scilicet anno domini ccccc°
xx iii secundum Cronicam, secundum
vero Vincencium quingentesimo xvi quo Anastasius
ab Augusta assumptus imperator
simul et Auguste maritus inno-
tuit clarus Symmachus patricius
rem publicam illustravit et su-
co gener eius Boecius vir
consularis conspicuus in utraque
erudicione vigens omnium liberalium
arcium, quas pene omnes a Greco
in latinum transtulit et exposuit.
Scripsit autem Symmachus epistolarum
librum. De quo pauca notabilia
huc posui. Dicit enim: Ut certa
omnibus oratio non careat suspi-
cione mendacii, quia quod quis ipse asserit
proximus non putatur. Natura rex
est ut qui balbutiat plus lo-
quatur. Assistat enim copia simul
pudore desertus, quorum in meritis
honesta imbecilla frons est. Odium
proprio corpore longum velamina illa
vestis decenter induitur que non
non terit pulverem nec in humum
demissa calcatur. Ocio senes ad
capessendum laborem segnes fiunt,
sed quia crescit vicia cum tempore
aptius est negociis intimendis
vivere. Vos iudicium michi capta prius
esse plerumque. In arduis autem rebus
initium valet longior diligencia.
Pereram defectu alimentorum laborante
periculosum est insultare, crudele
et impium deserere. De scriptis Boecii
Capitulum xv.

Boecius quoque
multa composuit. Tempore
namque eius, ut legitur, exorta
est heresis de Trinitate. Sed ipse
congregata omni Synodo se
subtraxit ne sibi propter facundiam
eloquentie cause imponerentur agende.
Ob quam causam tamen suspectus
apricolis hereticis composuit contra
hereticos de sancta Trinitate li. i. Cum
autem Rex Gotorum Romam rem publicam
armis invasit, Boecius plus
omnibus ei restitit. Propter modum
autem apud eum accusatus quod solli-
cite laboraret ut senatum et rem
publicam ab eius manibus eriperet,
cum pluribus aliis proscriptus atque in
exilium missus Papie interfectus
est. In carcere autem positus quasi

dum quam glorie ac rerum multitudine dolet
ut consolationis medicinas tanto
dolori non tam sibi quam aliis que-
rit edidit de consolatione philosophie
ostendens gloriam et dignitates
ceteraque terrena non vera bona
sed nichil esse Et ideo non appe-
tenda esse nec de eorum amissione
dolendum vel adeptione gau-
dendum Tandem vero longo exilio
fatigatus ab ipso Theodorico
peremptus est Anno domini d
xxi^o secundum Cronicam. Preter hec
est que predicta sunt invenitur
scripsisse librum de disciplina
scolarium et librum de arismetica
De logica quoque libros Topicorum
et divisionum libros etc kathe-
goricorum silogismorum et ypothe-ticorum
et Commenta super x libros libros
et alia plura Idem Boetius libro
ypotheticorum Nullum bonum est
quod non pulchrius elucescat
si plurimorum noticia perhibeatur Idem
libro i de consolatione philosophie
Si operam medicantis expectas oportet
quod vulnus detegas Item libro
secundo Non quod ante oculos situm est
sufficit intueri rerum exitus
prudencia metitur Idem libro iii
Si voluptas corporalis bonum
faciat Beatiores sunt pecudes
hominibus quarum omnis ad explen-
dam corporalem nequiciam festi-
nat intencio Item libro iiii Ceterum
virtute deserta homo esse desinit
cum in divinam condicionem transire
non possit vertitur in beluam miserum
est voluisse vicia potuisse
miserius sine quo voluntatis
misere languet effectus. Tripli-
ci ergo urgentur infortunio

scelus volunt. possunt et perficiunt.
et si nequicia miseros facit necesse est
diuturniore nequam infeliciores
sunt mali impuniti quam supplicia
luentes. quibus in eorum supplicio
nulla species correctionis nullus respec-
tus exempli Mali similes
sunt avibus quarum intuitum nox
illuminat. dies cecat Idem in eodem
libro Effugare indigenciam quam putas co-
pia / at nobis hec in contrarium
cedit Etenim pluribus amiculis
opus est ad tuendam preciose
supellectilis varietatem Verumque
illud est permultis indigere qui
multa possident Idem libro ii
Nos nisi ad plurales aures inanes
quam rumores vere fame nescimus
et relicta consciencia virtutis presternaci
de alienis sermunculis captamus
Hec de dictis Boetij

Incipit Tractatus domini Bernhardi Clarevallensis Abbatis de psalmo XXVIIIo Ad Novicios

Afferte domino filii dei. Afferte domino filios arietum. Vobis dicitur Novicii. Attendite si cupitis esse filii dei. Vobis opcio datur in vestram opcionem relinquitur. an transeatis in libertatem filiorum. an maneatis in subiectione mercennariorum. an potius servatis subieccionem servorum. Quid quisque eligat eius hystoria declarat. In lege praecipitur aliam esse debere principum. aliam sacerdotum. atque aliam esse oportere pauperum. Sic ni fallor alia hostia convenit filio alia mercenario vel servo. Sicut diversa est condicio sic differens debet esse oblacio. Afferte ergo filii dei. Afferte filios arietum. Si filii estis libenter faciatis. et si filii esse cupitis oportet ut libenter faciatis ne appareatis vacui in conspectu domini. Afferte domino non quodlibet quilibet sed filios arietum filii dei. Si quibus tamen omnibus adoptionem dicitur et sicut agnus coram tondente se obmutescit et non aperuit os suum. Iste perfecto mox filios amabitur. qui offerunt domino filios arietum. Neque enim qui adhuc servus est. sufficit ad talem hostiam. Magnum siquidem est ei si possit offerre turtures sive columbas ut potest anima plebea anima paupercula. tenuis substantie tepide obediencie. Nam enim sub timore adhuc servit et dominum non tam diligit quam metuit. Sufficere sibi videtur dummodo possit plangere et gemere et pro preteritis delictis planctu et gemitu quasi columbinis quodammodo turturum satisfacere. Mercenarius autem cuius petulancie et proprie delectacionis hedum ante iram domini mactet ne mercedem amittat non facile contingit ut ad holocaustum domini agnum vel vitulum immaculatum manu eius inveniat. Illa qui poterit tyrannorum opum saturam absque ulla contradictione deponere sine perseverancium odio quaslibet tribulaciones libenter sustinere inter quelibet tormenta pacem et cordis tranquillitatem retinere. perfecto que huiusmodi est in sacrificium domini agnum obtulit et in ipsa oblacione sua filium se esse ostendit. Beati enim pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Licet ergo ni fallor per sortem digniores ceterorum hostias impendere. Servo siquidem sufficit pro timore gehenne de malis penitere. mercenario mercedis causa a malis abstinere. Filio parum est pro domino animam in morte ponere. Ad servos itaque pertinet prima mercenarius abstinencia. Filius cognoscit prima parva pacientie itaque et mansuetudinis agnos. Afferte vobiscum. qui operamini ut suscipiatis adopcionem filiorum dei. Afferte ergo domino filii dei afferte domino filios arietum. Sed cur maluit dicere filios arietum cum compendiosius dici potuisset agnos. neque enim arietes alios possunt generare filios. Sed forte

volunt nos quoties desideramus
pro opa hec addmi gregis
duces vel principes . prophetas vel
apostolos eorum similes respicere
19x et eorum dictis vel factis quid facere
quid desiderare debeamus agno
scere . Qualia opa studuerunt
. qualia ipse desideria genuerunt
. talia et nos in nobis gignere
et nutrire studeamus . et tunc
nos absque dubio domino filios arie
tum immolamus . Afferte domino
filios dei aff domino fi arietum
Afferte affte . domino domino . vtrumque
bis ponitur . vtrumque repetitur . Si
vultis hec gemina stolam dupli
cate hic virum hostia . Cui ho
stia sua hic dupliciter dedigitur
Duplici confessione gtetur . pgeia
hostia duplex dabitur stola . p
stola corporis afferte hostiam
bone actionis . pstola mentis
. date hostiam pie devotionis . Nolite
timere eos qui occidunt corpus quam
aut non possunt occidere . et pot
hy dnari corpori . sed non habent
quid faciant spiritui . et ideo sunt
dui nostri . dnii illum quoque amate . illi
inimici afferte . qui post quam
abstulerit vitam . potest et animam
mittere in gehennam . Afferte ergo
domino domino . domino spiritum . domino cor
pus . simul domino qui dnatur in tpe
scdo domino qui dnatur in eternum Do
minus . quia cui vult donat tpa
lia . bona vel mala . domino iterum
quia cui placuerit dabit eterna
premia vel tormenta . Afferte ergo
filii dei etc . Congrua verborum
distinctio . filii dei afferte domino
Si deus bonitate sonat . dnus
ptatem designat . satis ex hac

distinctione innuit . quod quamvis
filii dei sit est non minus quam simul
exhibemus . debitum non veremur
Afferte domino gloriam et honorem :
Afferte gloriam nomini eius Insupra
versu afferte bis ponitur . Insecundo
iterum bis positum invenitur . Primo
dicitur afferte afferte propter nos metipsos
Scdo afferte afferte propter proximos
Primo afferte filios arietum adiunctum
Scdo afferte gloriam et honorem
adextimus afferte domino gloriam et hono
rem . Proximi alii sunt boni . Alii at
sunt mali Afferte domino gloriam et
honorem propter bonos Afferte domino
gloriam nomini eius propter malos :
Sic luceat lux vestra coram hominibus
ut vid . o . v . bo . et glorificent patrem
v . q . in celis est . Si filios arietum
affertis : si opa pietatis et mansue
tudinis . id est si desideria pietatis
habetis : Fiale est ut de tali hostia
cor elevetis Ideo nobis dicitur
Afferte domino gloriam et honorem Ac
si apertius dicat . Instituta vestra
hostiis non vestram sed dei gloriam
quarite . et in omnibus que bene agitis
eius laudem non vestram desiderate
Ad hoc agite in costudete ut deus
glorificetur ut deus honoretur . Afferte
domino gloriam et honorem Laudibus
deus glorificatur . opibus honoratur
Sic videtis opa vestra laudent
et eadem opari studeant obtulistis
domino gloriam et honorem propter vos .
Afferte domino gloriam et honorem :
Propter malos vero afferte gloriam
nomini eius Mali . quod opa vestra
imitari recusant non inveniant
saltem quid in eis vestre reprehendant
ne forte quod preceptum domini . nomine

di p vos blasphematur in gentibus
Videat ergo in vobis qui iure
laudare possint · et si bona
imitari nolunt Si p vos disci
plina dei laudatur · et in ipsis
in quibus p bona voluntate ipse non
recipitur · obtulistis gloriam nomini
eius In bonis deo obtulistis non
solum gloriam sed et honorem · quia lau
dando glorificatur et operando honoratur
In malis vero saltem gloriam nomini eius
quia disciplinam eius laudant
quamvis eam custodire non studeant
Nota Adorate dominum in atrio sancto eius
Supremus preceptum · hostias offerre
hic intus adorare iubemur · prius
ne intus intus vacui Secundo ne
stemus ociosi ne intretis vacui ·
afferte deo gloriam nomini eius ne
stetis intus ociosi · Adorate dominum
in atrio sancto eius Quid est ado
rare nisi totum corpus suum ad
pedes prosternere et summum nostrum
ad eius ymma inclinare Vult ergo
propheta non solum superius superioribus
membris dei hoc est prelatis subici
sed usque ad novissima eius membra
nos sponte humiliari Subiecti
estote omni humane creature propter
deum · et absque dubio adorastis
dominum Itaque cum hostiis in caritate
intus ingressi adorate Arripite
arctam viam que ducit ad vitam
in introitu angusti porte in statu
religionis in voto professionis
manete in domo discipline te
nete instituta regule Si enim
intrastis claustralem disciplinam vos
coartastis · maximum deo absque du
bio intrastis Si votum professionis
fecistis · si instituta regule servatis
hostias deo admodum gratas ob
tulistis · Si enim in claustro viven
tes obeditis omnibus vere adorastis

dominum in atrio sancto eius Sed igitur
aliquis Frater vnam congregacionem
eligens certeris propono permittere
stabilitate corporis mei · sed timeo
nimium cordis mei magis levitate
Frater promitto conversionem usque emen
dacionem morum meorum que divina
sunt instituta canonicorum propono
in mores emendare Propone in
castitate in conversione in obediencia
· si non desit gracia Sed promittens
castitate quomodo extinguendo libidinem
Timeo multiplicem conversionem propter
infirmitatem · obedientiam propter superbiam
Bone vir sed fratris desperans de teipso
si tu non desinas stabilire in domo
Levela ergo deo viam tuam et spera
in eo et ipse faciet Scio quidem et ipe
mentis humane fluctuaciones vari
gas : sed vox dei super aquas Si
trepidas de infirmitate sive
pusillanimitate tua : cogita · quia
vox dei in virtute · vox dei in ma
gnificencia Times elacionem mentis dui
tue et fastus tumidos · sed vox con
fringentis cedros Si vero metuis
incentiva libidinis · maxime autem
spiritum fornicacionis agnosce quia
vox dei intercidentis flammam ignis
Ista cognita cogita ista pertracta
Sed mox redeamus ad singula
Frater dicis · quia mens tua valde
levis in multum instabilis in vaga
et profuga : ubique se variat · undique
fluctuat · quia vult et non vult
prius : consilia mutat voluntates al
ternat : similis fluctui maris qui
a vento movetur et circumfertur · Sed
qui continet mare in arida facile
potest precipere ut congregentur aque
que sub celo sunt in locum unum et
appareat arida · quia sepe ad vocem
iubentis dei huius di carnalium
desideriorum recurse sunt aque eun
tes et redeuntes quousque
siccatur universa superficies terre

Cum vox domini super aquas quilibet
multas quamlibet magnas advo-
luntatis sue nutum congregavit
congregat eas inter mentis necessitatibus
in locum unum congregat eas ut
appareat arida et solidetur propositum
bone voluntatis · quia vox
domini super aquas/ Et si paucorum credidisti
pluribus credite vel ceteris Ecce enim
quantos vides te audi religiosorum professionis
fuisse et ordinis rigorem vigere
tenere · prius quidem instabiles ad
modum tibi similes · nunc autem
in proposito stabiles in bono constantes
prius mente vagos studio va-
nos · tunc vero indisciplinatos
rigidos religione fundatos · Sed
quo queso id fieri potuit · nisi quia
deus maiestatis intonuit super aquas
multas · Quid est intonuit super
aquas multas · pertransiit mentes multipliciter
vagas et multum fluidas Excitantur
ergo in eis dominus aqua tumidam
et convertit mare in aridam Cum
igitur in aliis excitavit aquas
multas · non potest excitare tuas
Numquid et te tonitruo sue ma-
gnitudinis terrere poterit · quod cum
voluit super illos intonuit · In
illis enim deus maiestatis intonuit
stabiliter insonuit · corda pertransiit
et voluntates mutavit Tanta enim
et tam subita mentis mutacio ad
huius vocis tonitruum facta est ut
statim descendentes in idem sequentes
Christum · non dubitaverunt cum ipso
transfretare stagnum genesareth
Quamvis insurgerent et sevirent
contra ipsos mirabiles elaciones
maris. Erat enim ventus contrarius
eis · flatus videlicet dyabolice
suggestionis Sed surgens ihesus
imperavit ventis et mari · et facta
est tranquillitas magna · Ecce enim
quomodo potes videre illos ipsum trepi-
dantes qui pocius spiritu fluctus spe-
gaudentes · unusquisque eorum exultat
ut gygas ad currendam viam man-
datorum dei Deus maiestatis intonuit
dominus super aquas multas Aliquando
vero intonuit ut dominus · qui minatur
mala eterna · tonat ut deus quando
irrogat · mala temporalia intonat
ut dominus / Solus deus dona eterna
bona vel mala potest · temporalia etiam
dominus affligere corpora potest Cum vero
vides quoslibet corpore sanos
corde compunctos · mundum relinquere
habitum religionis assumere
scito · quia deus maiestatis intonuit
dominus deus maiestatis corda eorum
pertransiit Cum quis corporis morbo
vel dampno rerum compulsus dese-
rere cogitur vias suas pravas
agnoscere quia dominus intonuit super
aquas multas Si igitur sepe vi-
disti alios corde compunctos · alios
corpore afflictos · lascivam vitam
deserere · ad ordinem transire · religiose
vivere · ad antique vite luxus non
respicere Quid est quod amplius
timeris dicere · qui multos tui similes
te vides in via precepisse precessisse
Qui super illos intonuit · Qui
illos pertransiit et in bono solidavit
fluctuaciones tue mentis stabilire
poterit et reprimere Nichilominus
cogitaciones vagas sicut in eorum
cordibus cum voluit · Deus maie-
statis intonuit super aquas multas
Ecce igitur timide vix audeas pluribus
vel ceteris facio quod hortaris Sed si
promitto corporis mei stabilitatem
oportet utique tenere conversionem · sed
timeo mei infirmitate corporis
formido pusillanimitate cordis
Sum enim ut ipse nosti infirmus
et parvulus Homo tenuis et deli-
catus · ut potest intra suaviter
nutritus educatus Cum mollibus
vestitur et epulatur cottidie sple-
ndide Infirmum omne fastidit:

Nouicius interrogat

Cupidus noua (pre) concupiscit.
Commone itaque tene quid potes
Cum quod alij habent est fastidio: quod
alij nequeunt habere avide concupi
scis. Herbas viridis et queque
vilissima pro delicijs summis com
puto. tantummodo ceteri non habeant
Quasi epistulas regulares nun
seo si mecum omnibus participat. Et
ut quod sollicitat mentem meam
totum tibi plenius exponam. cor
poribus quo corpus mitti magis
deficit virtute exili sensusque exili
mo cum tabescit. Ecce credo
quod virtus tua exilis aut nulla:
prudencia prima. Sed vox domini
in virtute. Vox domini in magnificencia
Recte quidem. quia qui infirmus est
desperat de sua fortitudine sperent
tamen in domino. quia vox domini in virtute
Cum sensu tenuis est non presumat
de sua prudencia. Ergo et sinu dila
tari admodum postulet. quia vox
domini in magnificencia. Postulet autem
in fide qui indiget sapiencia. ab eo
qui dat omnibus affluenter et non
improperat. Noli timere pusille
grex. dominus virtutem populo suo dabit.
Quia vox domini in virtute. Qui
confidunt in domino mutabunt forti
tudinem. quia vox domini in virtute. Et
si forte accepisti fortitudinem
et forte dominus precinxit te virtute
ad bellum et induit decori tuo
virtutem. si es adhuc sensu ex
iguus et minor ad intellectum
legum et iudiciorum. scito quia te tre
stre faciat ad peticionem tuam
dominus deus sicut arena maris. et
dabit tibi de rore celi et de pin
guedine terre habundancia. ut
alia capias per intelligenciam. Alia
erudiaris per experienciam. Hic hau
ries de rore celi per contemplacionem
Illic instructus ex assiduitate
proprie operacionis. Et tunc in tanta rerum
habundancia crescens fies magnus
Ut potens inter delicias copias in
crassatus in pinguedinem. dilatatus
dilataberis ad orientem et ad occi
dentem. septentrionem et meridiem
ut plene cognoscas et perfecte
scias. quid sit grandium. quid
tenuedinem. quid solidum. quid [illegible]
Et dabit tibi dominus latitudinem
cordis sicut arena que est in littore
maris. ut tanta sit bonarum
cogitacionum. quanta fuit prius inutilium multitudo
et vanitatum tu adhuc cor tuum in
hoc mare magnum [illegible] per
desiderium requiescet et amore
nimio prius inheret. dilatato
autem corde. cogitaciones bone et
sancta desideria cordis super arenam
maris multiplicabuntur. et oc
cet sponte cogitaciones bone:
sicut prius male cum studio vix
pesse oriebantur. Et tunc capillus
de capite vero non peribit. quia nec
una saltem cogitacio. bona com
in oblivionem veniet. si tamen sit
de capite et descendet de corde. Ut
precedat de recta intencione. Credo
autem quia ad hanc mirabilem
commutacionem dextere excelsi cum
venites de te tunc consilijs. Tunc
dicet inter gentes. Magnificavit dominus
facere cum eis. Et vere utique magnificavit
dominus facere nobiscum. facti sumus
letantes. quia vox domini in virtute
Vox domini in magnificencia. Sed
dicis adhuc. In ordine quidem non
solum observatur dicam. Sed et pa
rum indignum. Hinc accedit. quod
cernuntur prelatorum persone viles
et penitus contemptibiles. et interna
penitus non appetentes. quatinus
prius dedignabar ponere tamen
tanti honoris gregem. Sufficeret ad
malum ut indigni saltem minime
preessent vel qui abiecta imperant

Nouicius obicit ta
p'm ij

saltem illi abiecti non essent.
Nunc autem ad cumulum mali.
viles vilia cum audacter presumunt
et presidendo non verentur. Sed bene
placitum suum attendunt. Cur
putas ego hoc pati potero
homo ingenuus et liberus. arte
strenuus. ingenio clarus. Sed
siquidem cor durum ut lignum
erectum ut cedrum. animus impiorum
super exaltatum et elevatum sicut
cedros libani Ad hoc breviter video
Responsio
quia vox domini confringentis cedros
Et facile reprimit aliquos elatos et
cito potest inclinare fastus tuos.
Fateor quidem quia difficile est
valde ymmo impossibile. tumescentem
illum prefervide actus tui sic. cor
arrogantia tumidum. obediencie
angustias sponte penetrare Sed
que impossibilia sunt apud ho
mines. apud deum possibilia sunt
ymmo facilia Omnia enim quecumque
voluit deus fecit in celo et in terra
in mari et in omnibus abyssis. Ubi
invenit cor intelligencia luci
dum ubi ut celum. Ubi reperit
mentem firmam ut terram. si videt
cor amarum et instabile ut mare
Si apperit animam tenebrosam
ut abyssum. Sed quidem et
ubique omnia quecumque voluit.
fecit in celo et in terra in mari et
in omnibus abyssis Et non solum ad
vocem sui tonitrui. Sed solum ad
aspectum suum. sepe admissum
quatit montes arrogancie. mi
nuavit colles superbie Et quociens
voluit deposuit potentes de sede
Ad aspectum inquam. quia aspe
xit et dissolvit gentes
et contriti sunt montes seculi Ad
introitum. quia ad ingressum
domini per regis mei qui est in sancto
incurvati sunt colles mundi ab itinere
ribus et mutatis eius Ad vocem domini
sepe confracte sunt elatorum cedri
Quia vox domini confringentis cedros et
confringet dominus cedros libani Aliud est con
fringere cedros. et aliud est confringere
cedros libani Neque enim in lybano
monte crescunt vel crescere possunt
omnes cedri Ergo et alie cedri
crescunt in monte lybano et alie
in quolibet monte alio. Lybanus dealba
tio dicitur ut scitur. Vide scire que
sit ista dealbacio. Sanctorum
iustificacio ipsa est eorum dealbacio
Johannis apostoli est ista sententia. non
mea: byssinum inquit iustifica
tiones sanctorum sunt. Dove me domine
due iustificaciones tuas et super
nivem dealbabor. Huius colore
vel candore super ducta erant ve
stimenta illa domini ut lux. qualia
non possit facere fullo super terram
Sed potest hic fullo celestis. qui a sum
mo celo egressio eius Mecum
si idem ipse tibi non promittit. Ubi
pitores monentes aut Si fuerint
peccata vestra ut coccinum quasi nix deal:
Et si fuerint rubra quasi vermiculus
velud lana alba erunt Talis
admodum huius fullo. Ista eius
dealbacio. que bona iustificacio.
Talis candidacio cum extiterit
in monte et attolli reperit super
aliorum montium celsitudinem. tum
quibus se iam singularem magnum
putavit. et ceteris quibuslibet
sanctiorem crediderit. facile
de se confringit magnas inquam et
elatorum cedros. que se quadam
virtute prerogativa super ceteri
arbitrantur cedros Sed potest deus non
solum conterere montes seculi. sed facile
cum voluerit confringet deus cedros
libani Alia est superbia que surgit
de seculi vanitate. et alia est que

nasci videtur qui de adepta sanitate
illam designavit cedri. Isti autem
cedri lybani. Novit verusti de
seculo. superbus adhuc fortassis de
litteris tuis vel forte preciosis tuis
iactas te forsitan pro nobilitate
generis attolleris forsitan pro habiti
dignitate honoris. Tales talium
elaciones. cedri quidem sunt. sed cedri
lybani non sunt. quia de vanitatis
magnitudine vel de sanctitatis commen-
datione surgunt. Sed statim in
primordiis bone conversacionis tue
confringet dominus secularium pompas
cedros. quia vox domini confringentis
cedros. Et si postmodum ut fieri
solet. per illustrata opera quasi perfecti
iustificatione surgunt et cedri
magnarum elationum. Addet dominus
et illas confringere. quia confringet
dominus cedros lybani. Et ideo pro
illis ponit presens non futurum. de cedris
vero lybani loquens futurum ponit
non preteritum. Vox inquit domini con-
fringentis cedros. Et confringet dominus
cedros lybani. Vis adhuc melius
nosse que sunt cedri lybani. quibus
confringendis sufficit sola vox domini.
Est cuius forte pars aliquid ie-
iunavit paulo plus vigilavit
lacrimam in oratione fudit. Incipit
statim se sicut cedrum ceteros in sui
comparatione despicere patrum prece-
dentium institutis adinventiones
suas anteferre. Miratur sepe
apud se cur miracula non faciat
indignatur aliis quod in eis placorum
non accipiat quod in maiori re-
verentia non habetur. Aliorum invidie
non sue inercie deputat. Cum
pallidam faciem. non quam pollu-
tam mentem gerat attendit;
Immo sepe cum se se fedis tytil-
lacionibus prurivisse et in nuda
delectatione fedari consenserit.
Non ponit negligentiam suam. sed
quia ad humilitatis custodiam hoc se

preci fingit. Unde fit ut quia libidines
quia humilitatis custodia non evigilet
et humilitate putat quod se turbari
tempus fedari non timet. Et nescit
quam sit destabilis superbia. quod in
tanta putredine non se petrum
sed alterum paulum reputat. cui
tunc datus sit angelus sathane
stimulus carnis sue ut eum cola-
phyzet. ne eum magnitudo
revelationum extollat. videlicet
multitudo virtutum. Fit itaque miro mo-
do immo miserabili modo ut sic super-
biat ut tamen luxuriari non desinat.
Sic que luxuriet. ut tamen superbire
non desistat. Cuius putris sunt
cedros lybani huiusmodi conterere nisi
ille ad cuius voce confringuntur cedri.
Cui cum voluerit confringet eos
cedros lybani. Et ut amplius
miseris comminuet ut vitulum
libani. Ve hec mutatio dextre
excelsi. rigorem cedri conterere. Et
ad similitudinem vituli lybani. quasi
quelibet tumida corda inclinare
ad ymaginem humilitatis christi. Cuius
putas attritus est pro scelera
nostra. non peccata sua. Vitulus ille
singularis veniens a lybano de
monte umbroso et condenso. quia
a summo celo egressio eius. et occursus
eius usque ad summum eius. Ubi
splendeat candor lucis eterne. inde
egrediens exiit secum splendorem
iusticie. quo regrediens mortalitate
deposita induit nitorem glorie
Cuius inquam putas comminutus
est vitulus iste. nisi quo scriptum
est. quia cum in forma esset dei non
rapinam arbitratus est esse se equalem
deo. sed semetipsum exinanivit formam
servi accipiens et habitu inventus ut homo. qui
tandem semetipsum humiliavit factus obe-
diens usque ad mortem. mortem autem
crucis. Attende queso humilitatis
magnitudinem attricionis eius si te

Tormento tamen nichil acrius. mor-
te crucis nichil ignominiosius.
huc accedit quod patitur sponte
sua. adde illud quod moritur
sine culpa propria. Audiat queso
quo inclinari debeat. qui se
ut vitulum lybani comminui desi-
derat. Asperima vilissima sponte
sua. et sine culpa sustineat.
Nunquam hoc tamen aliquis de sua
virtute presumat sperare. Hoc tamen
de pietate dei; cui suppetit cum
voluerit comminuere quaslibet ce-
dros. Quociens ergo videris quosdam
prius de sua correptione furentes
Postea in tribulacione gaudentes:
prius letari in explendis suis de-
sideriis Postea in infirmitatibus
gloriari. Prius laudibus suis in-
flari post modum libenter pro nomine
ipsius contumelias pati. Scire
potes quia comminuit eos ut
vitulum lybani. Talem et te op-
portet exhibere si inflectere
cupis rigorem cedri et similari
te vis iuxta formam humilitatis
Christi. Sed ipse te melius docet
quam ego. Audi quid dicat. et
imitari memento. Cum descendi
de celo inquit non ut faciam voluntatem
meam. sed voluntatem ~~suam. et tu
sathagis implere~~ eius qui misit
me patris. Ipse noluit facere
voluntatem suam. et tu sathagis
implere voluntatem tuam. Pater
tuus. prelatus tuus. Christus que-
sivit implere voluntatem patris
sui. et tu stude facere voluntatem
prelati tui. Caute tamen vix vitu-
lum invenimus quem in holocaustum
deo mactare debemus. Nichil
enim ita flagrat deo maiorem
suavitatis quam si mactetur deo
vitulus proprie voluntatis. Qui est

tamen ut ita sit de lybano. an de car-
melo. Alii sunt vituli qui pascuntur
in superficie lybani. atque alii sunt qui
nutriuntur in pascuis carmeli. Vi-
tulum carmeli nutriunt. qui voluntate
sua non deserunt in rebus adhuc
carnalibus. Vitulos lybani pascunt
qui voluntate sua serviunt in studiis
spiritualibus. Iste querit lautiores
cibos quam ceteri. Vitulum suum impin-
guat de feno carmeli. Ille absti-
nere volens dedignatur comedere
quod ceteri. vitulum suum nutrit in
pascuis lybani. Iste forte rapit
vestem molliorem. ille usurpat
si forte vilem hispidiorem. Utrique
pascua querit vitulo suo. sed hic
de carmelo. ille de monte lybano.
Denique quicquid propter mollitiem mentis
vel teneritudinem carnis agitur
Ad carmelum pertinere videtur. quia
carmelus molle vel tenerum interpretatur.
Quicquid autem contra possibilitatem super ordinis
institutum. vel contra prelati consilium
insolenter presumitur. inter armenta
lybani iuste annumeratur. Ve vobis
qui confiditis in vitulo samarie
qui tanto studio servitis voluntati
proprie. In iudea venistis. Et quid
ad Samariam descendistis proprias volun-
tates custodientes et excusantes Prius a
seculo venientes. proprias voluntates
vestras custodientes et confitentes dampna-
batis. Nunc ab illo fervore de-
ficientes proprias voluntates queritis
et custoditis. Sic de iudeis Sama-
ritani effecti estis. In iudea vitulus
proprie voluntatis deo mactatur. In
Samaria pro deo adoratur. Si in
iudea es vitulum in sacrificium deo
mactas. Si in samaria es. vitulo
tuo vilius omnibus servis Si carnis
curam in desideriis agis. vitulum

tum desero pascis. Quia omnis caro fenum. et omnis gloria eius quasi flos feni. In hoc gloriari si desideras tua perficis. Non est bona gloriatio tua. Nonne multo melius immo multo rectius qui gloriatur in domino glorietur. An nescitis quia hec gloria nostra testimonium est conscientie nostre. Sed mutaverunt dicit gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Sed quid fiet queso de ceteris huiusmodi vitulis quin nec saltem placere potest vitulus Libani nisi forte diligenter comminuatur. quemadmodum decet ut victima holocausti. Sed quo nam inquis modo illum comminui oportet. Hoc te Moyses melius quam ego docebit qui vitulum iubet per frusta dividi. Post caput positum flammis in cineres redigi. Quo queso eum subtilius unquam comminuimus quam cum prius in frusta postea in tenuem pulverem redigimus. Vitulus autem in Libano pascitur si volueris nam non nisi in rebus honestis sequitur. Vitulum vero mactamus cum obedire amore omnem singularitatem abdicamus. Vitulum autem per frusta secare est de presumpta libertate in toto se vituperare. Sed hunc usque ad finem dimidiat quicumque singulatim sua opera diligenter distinguit. et se in singulis de presumptionis audacia reprehendit. Tunc autem nichil amplius superest nisi ut igne compunctionis vel flamma divine dilectionis eo usque cremetur quousque omnis huius arrogantie voluntas sopiatur. De huiusmodi holocausto est quidem ad huc cogitationum tenuis remanet quod omni animi recordatione pure non decet. Quia ubi satis suas quisque presumptiones reminiscitur. quidam in earum recordatione conscientia

humiliata confunditur. Sed cum dicit vitulum nunc diligenter tractare et iuxta legis preceptum comminuere voluimus. paulo longius digressi sumus. Restat illud in fine dicti sermonis nostri quid sit differentia inter cedros Libani et vitulos Libani. Per vitulos Libani accipimus presumptiones et arrogantie. Per cedros intelligimus fastus superbie. Arrogantia est super se aliquid presumere. superbia est de sua presumptione intumescere. Totiens itaque in Libano vitulum nutrimus quotiens super verum modum boni intentione presumimus. Tunc cedri qui de Libano surgunt cum de operibus nostris bonis elationis fastus se in altum extendunt. Sub talium cedrorum umbra vituli se delectabiliter pascunt. dum pro adipiscendo ... nomine intimis laboribus non lassescunt. Et comminuet eos tamquam vitulum Libani. Et dilectus quemadmodum filius unicornium. Ergo non solum dominus comminuet cedros tamquam vitulum. sed et iste dilectus quemadmodum filius unicornium. Sed quis iste dilectus vel quorum dilectus. Non dicit horum vel illorum. Ideo fortassis ut intelligatur dilectus omnium quemadmodum filius tuus deus dicitur intelligitur ille qui est rex regum et dominus dominantium. Cuius ergo est iste singulariter dilectus et singulorum dilectus. Sed quis alius hic est nisi ille speciosus pre filiis hominum qui incomparabili pulchritudine sua omnibus se admirabilem ostendit et amabilem facit. Ubi vide quomodo sit omnium dilectus. Audi quid de eo dicit pater eius. Attende quid de eo clamet sponsa eius. Vox patris ad dilectum. Hic est filius meus dilectus. in quo

nichil bene contemplari. Vox spo-
se de dilecto. Adiuro vos filie
ierusalem si inveneritis dilectum ut
annuncietis ei quia amore lan-
gueo. Et de angelis scriptum est
In quem desiderant angeli prospicere
Et iterum de hominibus legitur Veniet
desideratus cunctis gentibus. Ergo
dilectus iste dilectus est patris
sui, dilectus est sponse sue, di-
lectus hominum, dilectus angelorum
dilectus omnium, dilectus singulorum
Patet ergo quod verum dilectionem non
habet qui huius dilecti dilectione
non ardet. Audiamus est dilectus
Audiamus quemadmodum vel quantum
dilectus. Et dilectus quemadmodum
filius unicornium. An forte hoc
genus animalium precteris omnibus
diligit fetum suum ut pocior sit
unicornibus pro fetu suo pre cum
fetum perdere, ut malunt pro ipso
mortem incurrere quam ipsum vel
unum amittere. Sed qualis de dil-
ectionibus Christi non videatur quod eos
pro Christi nomine mori delectat. Te-
stis sit iste tantus singulis effusus
martirum. Quod Christus sit quem-
admodum filius dilectus unicor-
nium. Nam et ipsi eius dilectores
ipsi utique unicornes et ipse eo-
rum est filius, et ideo vere
dilectus quia veraciter filius et
diligitur ab eis quemadmodum
filius unicornium, quia diligunt
eum quemadmodum diligunt, que-
admodum decet eos diligere
filium suum. Cur autem eos scriptura
sancta unicornes dicit Racio ma-
nifesta occurrit. Nam ante peccatum
geminatus fortitudinem, quia geminum
cornu accepit, quia ad repel-
lendum peccatum et ad removendum
incomodum gemina virtute munitus
est. Vna fuit integritas corporis alia
fuit integritas mentis. Integritate
corporis accepit contra miseriam in-
tegritate mentis contra maliciam Mala
contra mortalitatem istam contra nequitiam
Congressus cum dyabolo quia per ne-
gligenciam suam cecidit ipso casu
unum ei dyabolus cornu excussit al-
terum inclinavit Quia cum morte
homo nulla ratione certare potest
quia altero cornu penitus nudatus
est. Sed quia libero arbitrio penitus
privari non potuit dextrum quodam
modo non perdidit, sed quantum infirma-
tum tum inclinatum gerit Et
ideo si qui erat post primum lapsum
cum peccato resistere valebat, facile
eorum adversarius de eis triumpha-
bat. Sed iustus tandem homo
veniens visitavit nos oriens
ex alto Visitavit ergo et fecit red-
(emptionem) ple(bis) sue Et erexit cornu salutis
nobis in domo david pueri sui
Et ergo unum tantum cornu deinceps
sed erectum portant, mortis quidem
supplicia pacienter tulerunt. sed
per quosdam hostes fortiter impu-
gnant et non regnet peccatum in
mortali corpore eorum. Hinc est
quod confidencialiter psallunt dicentes ei
A quo cornu acceperunt. In te ini-
micos nostros ventilabimus cornu
et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis
Acceperunt itaque, inquam, cornu
salutis, acceptum quoque cornu
servaverunt. Et tunc gemino cornu
polleant, qui nunc in uno fortiter
pugnant et gloriose de hoste tri-
umphant. Vt tunc habeant quo
sicut et a peccato liberi et ab omni
pena securi cum sua promissione
in eis impleverit. Qui eis nunc
cornu salutis erexit. Quia cornua

pectore confringentur et exaltabuntur
et exaltabuntur cornua iusti. Vides
ergo quantum ad opus spectat quod unusquisque
non nisi uno cornu agitur. Unde
et iustus quisque vincendus dicitur
tamquam tamen quisque cornua non
tantum cornu erigitur. sed etiam
exaltabuntur. Ergo non solum erigitur
ad illam celsitudinem quam
incepit homo ad opus perveniendus
Sed exaltabuntur ad illam subli-
mitatem quam ipse debet homo
glorificandus. Prima namque hominis
fortitudo vel virtus fuit posse
non mori et posse non peccare. quam
absorpta iam erit mors in victo-
ria. et ipse homo sublimatur in gloria
dilecto confirmatus in bono et consumma-
tus in gaudio. Certe quo vincor-
nes sunt. Viri magni tale filium
ipse potuerunt. Unde magni sunt
talem filium. Ut viri dicitur
esse filius vincorum. Interroga
ipsum cor filium. Quicumque in quantum
fecit voluntatem patris mei qui in celis est
ipse meus frater soror et mater
est. Quid est filius patris. nisi
verbum et sapientia patris. Verbum patris
filius est patris. Item voluntas ho-
minis quid est aliud nisi quedam
proles mentis. Si igitur eadem est
voluntas tua et voluntas patris
idem est filius tuus et filius patris
Virtus sapientia voluntas corde con-
cipitur et ex corde generatur. Si ergo
idem vis idem sapis quod pater: eun-
dem filium habes quem pater. Mirum
est adhuc amplius quod mirabilius
est ut tu sis pater ac mater. Nam po-
tius utrumque pater et mater. Po-
tes eum gignere in corde tuo. et
in corde alieno. Potes eum a corde
tuo concipere et ab alieno intellectu

gignitur. sed non concipitur affectu nascitur
effectu mittitur. Quando veritatem
intelligis vel alium intelligere facis
Christum gignis. Cum virtus tibi ante
vel ab alio persuadetur. Christus veri-
tatis concipitur. Ergo qui gignis es
pater. qui concipis es mater. Nosti
voluntate dei consenti ei et concepisti
amando pietatis. operando nutris
Vide quod in pietate tamquam relinquitur
Utrumque namque tute plus vult efficacia
Merito ergo maledicta sterilis et que
non parit que talem filium pro voto
ipse non potuit. tamen prius filium
non maledictus qui non gignit
Sicut maledicta sterilis que non
parit. nisi quia non corpore in mente
consistit potestate et virtute intel-
ligo tamen valor intellectus ac semper
consentio si voluero. Felix autem
homo tamen presto est cum voluerit
ipse filium. nec qualemcumque. sed deum
Quanta dignitas hominis ipse filium dum
maiestatis. Audi o homo ausculta o
homo. Tandem erige spem. exhila-
ra faciem. Si confunderis de patre
tuo confide tandem de filio tuo
Si erubescis in patre. exulta in
prole. Si contristaris in Adam primo.
congratulare in Adam secundo qui aperu-
it ad ingrediendum. quod ille ad excluden-
dum. Pulsus eiectus es de paradiso. Postea
glorificandus in celo. Intuemini quantum
gloriosus sit iste et homo est et quis
cognosceret eum. Quem putatis
quem dicunt homines esse filium hominis
Respondit Petrus unus pro omnibus. Tu
es Christus filius dei vivi. Christus se
dicit filium hominis. Petrus dicit
eum filium dei patris. Res mira et
admiratione digna. Ut unus
atque idem sit filius dei vivi et
filius hominis. Moritur deus dum
moritur. Non nisi mortuum negans

Illud quod scribit quod legimus Augustus dic comedentes ex eo morte morietur. Sed forte tunc incipit vivere tamen incipit talem filium terre Congruta humilitas omnipotentis O congruta sublimitas hominis deum terre hominem premi. humilitas incomparabilis. hominem terre filium dei sublimitas inestimabilis Quem vere diligit iste tam humilis tam altus Ve singulariter adorare dignus iste meus dilectus. Dilectus hominum. dilectus angelorum. dilectus omnium. dilectus quemadmodum filius unicornium Ut autem quendam illud restat tunc postquam dixit confringet dominus cedros libani. Psalmista ea addat. et dilectus quemadmodum filius unicornium. Verum cum dominus et dilectus quemadmodum filius unicornium. Ac si dixisset dominus quid addi oportet. et christus eius tamen sit unus atque idem dominus non solum pater et filius sed et spiritus sanctus Et tam pluribus scripture locis talem distinctionem invenire potes ut est illud Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum adversus dominum et adversus christum eius Quid ergo dicemus. Sed scimus quia christus in eo quod unum ad alterum idem quod pater est idem atque eodem modo operatur quo pater Sed quid mirum esse debet si in quo aliud est quam pater. aliud modum operandi habet quam pater. Si similiter agit in sua divinitate ut pater. in qua similis est patri. quid mirum si dissimiliter operatur in qua dissimilis est patri. Et at secundum aliquid dissimiliter operatur manifeste ut arbitror ex tali distinctione innuit cum dicitur Confringet dominus cedros libani. et comminuet eos tamquam vitulum libani. Et dilectus quemadmodum filius unicornium Confringet et comminuet cedros ut diximus. Non solum dominus. sed etiam summus et meus dilectus Quid est cedros confringere vel comminuere. nisi superbe mentis rigorem conterere vel altitudine inclinare. Sed dominus absque dubio et nichilominus dilectus omnium arrogantiam qui vult humiliat et quem vult inclinat. Sed facit hoc dominus terrore sue maiestatis. et dilectus facit hoc exemplo sue humilitatis Dominus ut potens dominus in sua virtute dilectus ut dulcis et suavis in suavitate Et tamen utrumque viget idem dulcis et virtus dominus suavis et mitis omnibus invocantibus eum Quid ergo quis considerata domini potentia in conspectu tante maiestatis altitudo sepe erubescit. et aliquid contra voluntatem eius presumere erubescat absque dubio in eius corde dominus elatorum cedros confringit. Aliquis visa dilecti in se nimia humilitate confunditur superbus apparere cum videat dominum maiestatis formam servi accipere legem implere hominibus obedire. crucis opprobria patienter sustinere Cum ergo quis viso domini humilitatis exemplo in sua presumptione confunditur et ab omni altitudine presumptionis decidit patet profecto quod dilectus iste cedros mentis elatae rigide confringit et tamquam vitulum libani hoc est ad similitudinem sui comminuet Recte ergo dicitur Confringet dominus cedros libani. et dilectus quemadmodum filius unicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis Aliud est ignis quem venit Ihesus mittere in terram Aliud quem venit ipse extinguere. De celo veniens celeste ignem invenit terrenum. Omnis amor ignis est. sed non omnis amor bonus est. Est amor licitus et est amor illicitus Et qui licitus non est amor bonus non est

Amor itaque bonus ignis est bonus
Et amor malus ignis est malus
Ignis bonus ignis caritatis. ignis
malus ignis libidinis. Ignis
bonus erat de quo ihesus dicebat
Ignem veni mittere in terram. et quid
volo nisi ut ardeat. Ignem bonum
venit accendere. ignem vero malum
venit extinguere. Ideo per moysen
prohibet ignem alienum. ne offe-
ratur super altare suum de suo autem
igne precipit ut semper ardeat
in altari suo. Amat ergo ignem
suum. odit vero ignem alienum. Igne
suo ardebat qui dicebat Nonne
cor nostrum ardens erat in nobis de ihesu
dum loqueretur nobis in via. Tali
igne ardebant. qui spiritum sanctum
in igneis linguis acceperunt
Nam et ipse spiritus sanctus est ignis
non comburens. sed illuminans.
Et ideo rubus ille quem moyses
intuebatur ardebat et non combu-
rebatur. Sed ignis malus et alie-
nus est consumit non illuminat
Ignis est enim ut ait Iob usque
ad perditionem devorans et omnia
eradicans genimina. ardens usque
ad inferna novissima et montium
fundamenta comburens. Flammam
tamen huiusmodi ignis dominus cum voluerit
intercidit et cum placuerit penitus
extinguit. Cum autem intercidat ut
in parte ardeat et in parte deficiat
Hoc scriptura manifeste ostendit cum
dicit Vox domini intercidentis flammam
ignis. Cum autem huiusmodi ignis absque
flammam extinguat. alia scriptura
evidenter declarat. Ubi legitur Angelus autem domini descendit in for-
nacem. et excussit flammam
ignis de fornace et fecit medium
fornacis quasi ventum roris flantem
Vides ne quomodo ibi dicitur
excussisse hic permittitur intercidere

Sed cur hic quemadmodum et ibi
non extinguit. Forte quia pueri
erant quibus loquebatur ille qui probabat
Sed forte pueri non erant quibus
daniel loquebatur. Non dum plene
conversi erant et effecti ut parvuli. sed
erant in oculis suis magni et
erubescebant humiles videri. Sed
ut istud quod in eis perelationem
timuit existat. flamma ignis
in parte aliqua reservatur. et ita
ne flamma incendii usque ad consum-
mationem eos rapiat. et quodam
modo quasi in nichilum redigat. fla-
ma ipsa ex maiori parte absciditur
et extinguitur. In parte ergo ardet
utiliter hec flamma ad custodiam
humilitatis et in parte magna re-
cepit omnino salubriter extinguitur
ad cautelam fortitudinis. Sic paulo
datus est stimulus carnis sue
ut eum colaphizaret. ne eum
magnitudo revelationum extolleret
Vides ne quod hoc genus adiutorium
utilitatem agitur. cum flamma ad hoc
in parte reservatur. Sed cum quis ple-
nius conversus fuerit et effectus ut parvulus
et perfectam puritatem adeptus. forte
tunc erit ut extinguatur. sicuti in
tribus pueris illis qui pueri erant
extincta fuisse legitur et creditur.
Puer enim a puritate dicitur. et qui
purus est vere puer appellatur.
Et est alia puritas mentis. alia
puritas oris. et alia puritas actionis
In corde simplicitas in ore veritas
in opere sinceritas. Hos ergo pueros
hic credimus. cum sanctum est quod
meditantur. verum quod loquuntur
iustum quod operantur. O felix nimium
et deo nostro grata societas horum
trium puerorum per unam caritatis
concordiam in voluntate sermone
et actione. Videt hoc rex
babilonis et invidet. et precepit eidem
ad adorandam statuam suam

aurea compellit. sed adorare de-
trectantibus fornacis incendium
parari iubet. facile eorum sanctitatem
deridet et despicit, si eos a sua
sanctitate in superbiam erigere possit.
Quid est enim statuam auream ado-
rare, nisi superbie et vane glorie
in talibus studiis deservire. Tunc
eos in regno suo libenter patitur
tamen eorum studia elacioni militare
intuetur. Sed cum videt statue sue
altitudinem et aurum despici. Et
nec munda que gerunt omnem
elacionis gloriam vindere iubet
fornacem accendi. et rogum eis
incendi parari. Quos enim non
potest per gloriam elacionis superare se
sperat per ardorem libidinis. Rex
babilonie est ille qui est rex super
omnes filios superbie. Ministri eius
ad tale opus dirigit sunt decepto-
rii spiritus illi, quos scriptura sacra
spiritus fornicacionis appellare con-
suevit. Ab hiis fornax accenditur
cum tuo mentem ardore libidinis
inflammant. Accensa fornace, pue-
ros ligant et in fornacem proici-
unt. Pueri extra fornacem in-
veniuntur, quia spiritualibus studiis
et celestium contemplacionibus
intenti, pene se in carne esse
obliviscuntur. Hos enim pueros
est quodammodo extra carnem esse, nil
corde nil lingua vel manu car-
nale tractare. Sed tunc cum ligantur
cum temptacionibus depressi a suis
studiis impediuntur. Tunc velud in
fornacem sunt quando stimulis car-
nis frangitur. nil aliud cogitare
quam plangere vel flere potest. Hiis
angelus dei in adiutorium venit
Quia divina protectio fideles suos
numquam in certamine deserit. Ad hoc
flamma excutitur, quia divina virtute
ardor libidinis extinguitur. Medium

fornacis quasi ventum roris flante
efficit et pueros linguam in laude
creatoris resolvit. Medium fornacis
est intimum cordis. Flante ergo spiritu
sancto celesti rore perfunditur et ex
divina aspiracione concupiscencia tota
refrigeratur. Pueros liberatos cal-
deos flamma succendit. quia cum
bonis spirituale non possit insidian-
tes malignos spiritus invidie flamma
consumit. Ecce quod testimonia
prophetarum invicem sibi concordant
Pueros in daniele elacio in auree
statue despectione calcatur. Postea
in fornacis refrigeracione flamma
libidinis extinguitur. Ita et hic
cedit spiritus frangitur. Postea fla-
mma ignis intercidit. Nam si spiritus
non flectitur rigor elacionis. absque
dubio non extinguitur flamma
libidinis. Hoc autem inter hanc
et illam leccionem esse videtur. quod illic
tota flamma excussa narratur. Hic
per dauid intercidencia promittitur. Sed
quia incipientes et imperfectos propheta
iste instruit. istis maxime quibus
licet eius promissio convenire debuit
Possimus tamen hanc sic exponere
Ut possit incipientibus et profici-
entibus et perfectis pariter congruere. Nam
ubi ubique quidem flamma intercidit,
quando vel aliquam partem eius aliquid dividitur
vel tota a suo igne separatur. Et sonum
quidem, quia flamma que a suo
igne divisa est, nec adhuc saltem
perdurare potest. Videamus itaque prius
quo hec flamma augmentatur
et tunc facile erit cognoscere quo
pacto abscidatur. Nondum tamen
quod non igne extinguere, sed eius fla-
mmam promittit intercidere. Ignem
enim istum quem dum vivimus hoc
est peccati fomitem in nos metipsos

hemus. sed non carne eius semper flammam sustinemus. Tunc enim hic ignis in flammam erumpit quando carnalibus incendiis nos urit. primo quod titillat carnem. Secundo delectatione turpi conquinat mentem. Tandem per consensum sanitatis subdit filii iracundie. Hiis itaque quasi sulphureis sulphurea illa flamma libidinis crescit. Est enim quidem quibus gradibus in ordine ad vocem iubente domino decrescit. Primo namque vox illa domini intercidentis flammam ignis in incipientibus et novis conversis intercidit. quia quamquam inclinare potest consensum peccati. In proficientibus autem sepe aufert illam delectationem mentis. in perfectis autem perfectis et valde perfectis extinguitur est titillatio carnis. Multi tamen quibus ad summam perfectionem pervenerit stimulum carnis sue extinguere non potuerunt. Sed divina hoc dispensatione in eis actum est. que quamquam quod unicuique utilius accidit latere non potest. Et in aliis quidem fiebat ad demonstrationem singularis eorum fortitudinis. quia tales erant qui semper pugnare assidue triumphare sufficerent. In aliis autem ad custodiam humilitatis. cum singulare aliquod bonum preter aliis omnibus acceperunt. Est igitur in incipientibus destruit actum turpitudinis. in proficientibus contagium fide delectationis. in perfectis quibusdam motum titillationis. Recte hic dicitur Vox domini intercidentis flammam ignis. Sciendum tamen est. quod sicut nullus in hac vita hoc igne perfecte caret. sic nullus est qui eius flammam semper senciat. Cuius enim fomitem penitus hic plene destruere potest vel quis numquam

estuum libidinis sue sine cessatione sustinuit. Multum est itaque huius ignis sopire et eius flammam extinguere. Non utique potestate hominis valet. hec sola vox domini intercide flammam ignis. Vox domini concucientis desertum. et commovebit dominus desertum cades. Hucusque roboravit contra quaque temptationum. abhinc promittendo cumulat dona gratie quasi coronam post victoriam. premium post meritum. triumphum post tropheum. Dicit quod Vox domini concucientis desertum et commovebit dominus desertum cades. Unum videtur extra hoc. Aliud sub expectatione promittere hoc quod dicitur Vox domini concu. deser. ex hoc bente est. quod additur commovebit deser. ca. utique promittetur. Primum quod statum datur. aliud statim expectatur. Tale fuit illud superius. Vox domini confringentis cedros et reliqua. Sed et hoc est notandum. quia sicut ubi prius fuerunt cedri post ea cedri libani. sic et hic prius concutit desertum post ea desertum cades. Et quo utique prius ponitur quod pertinet ad actionem. Et aliud promittitur quod confirmat perfectos. Sed nunc videamus que de deserto dicenda occurrunt. Est namque desertum. Aliud bonum aliud malum. desertum malum est ubi desunt omnia virtutum. desertum bonum est ubi nulla est cultura. longe sunt tumultus hominum vel viciorum. desertum est et malum desertum. Ubi nullum est studium vel religionis studium. Item desertum est. Est bonum Ubi nullus strepitus tumultuationis est in silentio auditur vox turturis et gemitus non cessat. ex desiderio divini amoris. Desertum malum est ubi prius sunt desideria secularia desideria carnalia desertum itaque prudentie malum est. desertum autem cades bonum est. Utrumque tamen concutitur

Et ex diuina voce in fletu compungitur
Sed desertum ydumee compungitur
formidine. Desertum vero cades
compungitur amore. Ydumea itaque in-
terpretatur terrena. cades immutata siue
sancta. ydumea pertinet. quia nil nouit
nisi terrenum. nisi transitorium. facit
desertum malum. Cades autem. quia
nil amat nisi iustum. Nil desi-
derat. nisi sanctum. facit desertum
bonum. In ydumea desolatio
sanctitatis. In cades desolatio
cupiditatis. Recte ergo desertum
malum ydumee hoc est terrena.
Recte bonum desertum dicitur cades id est
sancta. quia in illo deest sanctitas
regnat terrena cupiditas. In isto
abest concupiscentia. permanet
sanctimonia. Istud septuaginta expo-
nomine ut potest quod nouit
commendat et explicat. de malo lo-
quens non nominat. sed tantum
dicit desertum. Ut intelligatur ad
quod quod non est sanctum. et cades
nomine prorsus indignum. Utrumque
tamen ut diximus concutitur. verumtamen
commouetur. ut adueniens immutetur.
Ad hoc namque concutitur desertum
malum. ut commutetur in bonum. Ad
hoc commouetur bonum ut promo-
ueatur in optimum. Est commutatio
de malo in bonum commutatio bona.
Est in mutatio de bono in optimum
immutatio sancta. Recte ergo desertum quod
de bono in optimum commutatur
Cades dicitur. Nam cades ut dictum
est immutata vel sancta interpretatur.
Desertum ergo quod adhuc malum
est. Et ob hoc cades dici non potest
Concutitur et compungitur consideratione
et horrore proprie iniquitatis. Desertum
vero cades eo quod bonum iam sit.
si ad meliora intendesit concutitur
et ipsum compungitur. sed ex desiderio
amplioris sanctitatis. Illud ergo ex-
pauescit malum quod fecit. istud
ingemiscit pro bono quod non accepit
Illud tremit ad recordationem diuine
maiestatis. istud liquescit contem-
platione superne pietatis. Illud
trepidat ex multa formidine. Istud
suspirat pre nimia dilectione. Illud
ne rapiatur ad tormenta. Istud quia
non dum subleuatur ad gaudium. In-
cipiencium ergo est concuti timore
Perfectorum autem est compungi amore. Et
idcirco unum statim datur. aliud inchoatur
Aliud premittitur ad perfectionem. Recte
ergo dicitur de hiis concuciens et compungens.
Vox inquit domini concucientis desertum et
commouebit dominus desertum cades. Nam compunctio
timoris quibusdam in ipso initio datur
sed compunctio amoris quousque perfecta
caritatis foris mittit timorem
differtur. Hoc geminum est compunctionis
genus irriguum superius et irri-
guum inferius. Unde alibi propheta
psalmista dicit Qui diuisit mare
rubrum in diuisiones. Quid est
rubrum mare nisi amaritudo penitentie
mare ergo rubrum ei quod adhuc in-
diuisum manet. qui non nisi ex
sola dampnationis formidine ge-
mere nouit. Cum mare diuiditur
qui compunctione geminatur amaritudinem
cordis. tunc geminat. cum quibus
fletu compunctionis alternat ut modo
defleat quod perpetrauit. modo su-
spirat pro bono quod concupiscit.
Meror ex consideratione et trepi-
datione malorum. mare a sinistris
maris a dextris est meror ex
contemplatione et expectatione
bonorum. Et erunt eis inquit aque
quasi pro muro a dextris et a sinistris
Cum in uno excludimus concupi-
scentiam. in altero vitamus negli-
gentiam. Qui igitur expectat premium
extendit se ad meritum. et qui time-
tuit penam. sollicite declinat

culpa. Sciendum tamen quod compunctio
timoris est utique tempore prior, sed
dignitate posterior. Post multas
enim lacrimas primo tandem ad spem
venie reducitur. et vix aliquando
multis suspiriis et fletibus et ge
mitibus inenarrabilibus ad beatitudinis
certitudinem reformatur. Semel autem
suscepta eternorum fiducia multo anxius
multo uberius ingemiscimus et
flemus ex impatienti desiderio bonorum
quam prius fecimus ex formidine ma
lorum. Quam cupimus dissolvi et esse
cum Christo etc. depositam nobis coronam
iustitie. Amoris enim lacrime et
acrius afficiunt et uberius oriuntur.
Hinc est quod Ezechias dicitur. Ecce in
pace amaritudo mea amarissima.
Magna itaque amaritudo est qua
quibus renunciantibus seculo ad religionem
convertitur. Maior autem quam alme
[illegible] senectutem in variis [illegible]
temptationibus fatigatur. maxima
quod illa degustata [illegible] que exsuperat
omnem sensum. Et tamen plene non ad
mittitur. Amara itaque in conversione
amarior in temptatione amaris
sima in interne et eterne dulcedinis
expectatione et impatienti desiderii
dilatione. quia spes que differtur
affligit animam. Hinc est quod alibi
ipse proclamat dicens Heu michi
quia incolatus meus prolongatus est
Et illud Renuit consolari anima
mea. Qualis quantaque putas ama
ritudinis magnitudo [illegible] fuisse
[illegible] que pre doloris levamine
nullam esse consolationem recipe
volebat. Multum quidem vexat
hominem cum relinquitur amor
mundi. Multo amplius tormentum
cruciat cum tollitur amor sui.
Verum tamen super omnia transfigit et pe
netrat cor hominis et excoquit
desiderium estibus amor Dei. Unde vox
illa flebilis Sitivit anima mea

ad deum etc. Fuerunt michi lacrime mee
panes die ac nocte dum dicitur michi per singulos di
es ubi est deus tuus. Et illud in Canticis Ful
cite me floribus stipate me malis
quia amore langueo. Et illud
quod superius commemoravimus Ecce in
pace amaritudo mea amarissima.
Sic itaque post fletus et gemitus [illegible]
pervenitur quamque ad desideria amoris
Prima quippe cor hominis prius compungitur
timore. postea compungitur amore
amore. Recte propterea dicitur. Vox domini
concutientis desertum et commovebit dominus desertum Cades.
Vox domini preparantis cervos. et reve
labit condensa. Sicut in conversione
deserti, genus compunctionis. sic in preparatione
cervorum genus amaris [illegible]. Non enim
sufficit declinare mala [illegible]. Nisi
[illegible] nos etiam ad bona
opera. Ad hoc utique convertitur desertum
cordis nostri ut simus devoti ad orationem
Ad hoc datur nobis cervina veloci
tas. ut prompti simus ad operationem
Cervus namque animal velox et
pavidum et serpentibus inimicum
In agilitate itaque pedum recte in
telligitur expedita et prompta ve
locitas actionis. Vultis audire
cervinam velocitatem currentis. Viam manda
torum tuorum cucurri cum dilatasti
cor meum. Vultis audire vocem
preparantis ad cervinam velocitatem Sic
currite ut comprehendatis. Vultis
audire preparantis ad cervinam formi
dinem Beatus inquit homo qui semper
est pavidus et in sensu cogitat
transgressionem Dei. Vultis audire
preparantis cervos ad infestationem ser
pentium Mortificate inquit membra
vestra que sunt super terram etc. Tria
itaque hec ad cervinam videntur pertinere
Viam mandatorum velociter percurrere
demonum insidias semper suspectas
habere. Venena vitiorum audacter
destruere. Actio itaque expedita
pavida et infesta cervos facit.

Quia inquietudo expedita velocitate fluit · inquietudo prouida vtilis pauidudo · quia tantum reddit inquietudo iusta · Venena viciorum extinguit Multi in hoc quod velociter currunt serpentes non occidunt · sed nutriunt · quod ex eo quod fortiter agunt · superbia · vana gloria aliique huiusmodi serpentes qualescunque Alii autem bona in bonis operibus intencione habent · inquietudo valent superare viciorum venena mortificare student · sed dum modum et tempus in suis studiis tenere nesciunt · in demonum insidias quasi venatum laqueos incidunt · Unde se velud securos virtute crediderunt · Et isti quidem quamuis habeant ceruinam velocitatem · carent tamen hare formidine · quia tantum precipites quantum veloces nesciunt vel potius nolunt hare circumspectiores. Vnde est quod eis clamat vox domini per sapientem Fili accedens ad seruitutem dei sta in iusticia et timore et prepara animam tuam ad temptacionem Et alibi Seruite domino in timore Ut ergo ad ceruorum numerum pertineant qui inter tales ceruos numerari desiderant Oportet eos et velociter currere et haram timere Talibus ergo ceruis taliter preparatis dominus reuelabit condensa et reserabit scripture profunda · allegoriarum opaca sacramentorum mistica · misteriorum secreta Amat enim huiusmodi diuini huius illuc discedere · inter condensa saltus lybani abdita quedam loca reperire et occulta penetrare · opaca scripture in condensis et in umbrosis requiescere Ubi enim et contra venatorum insidias latebras reperiunt · et contra solis estus refrigerium accipiunt Quanto enim altius scripture intelligenciam perceperint Quanto certe profunda perfectius penetrauerint · tanto securius tanto quiecius quasi in condensis latitantes et in umbrosis quiescentes hinc derident demonum insidias illinc despiciunt concupiscencie estus et carnales illecebras Nam ex ipsa scriptura lectione inter astucias demonum plenius erudiuntur · et inter tot sapiencie delicias carnalium illecebras · nec saltem reminiscuntur Quid ergo mirum · si post tale tantaque gratiam in templo eius omnes dicant gloriam Quid inquam mirum si eius gloriam in edificacione proximorum querunt a quo tot dona gracie gratis perceperunt Dei templum congregacio est fidelium In hoc itaque templo laudem deo dicunt · et gloriam eius querunt · qui per verbum predicacionis proximos edificare et per hoc gloriam dei dilatare contendunt Et recte quidem prius accipiunt intelligenciam scripturarum ad inuencionem sensuum · postea donum predicacionis ad vtilitatem et edificacionem proximi · prius datur intelligencia ut vera credant et recta intelligant · Postea additur eloquencia · ut vtilia doceant et salubria persuadeant · Possumus per templum non presentem ecclesiam sed celestium ciuium vel frequenciam conuenientium intelligere Nam solet sepe scriptura sacra ad distinctionem vtriusque Hanc per tabernaculum illam per templum designare Hec etenim adhuc in motu et in bellorum procinctu posita recte per tabernaculum Illa autem iam in eterna stabilitate fundata · melius designatur per templum Ad hoc itaque · nisi per contemplacionem subleuati accedere vtique nequeunt · sed intro admissi per admiracionis magnitudinem a laude creatoris cessare non

parit et impletur quod dicitur. Quia
quicumque se ad illud contemplando
elevat, quamdiu intus sit a divina
laude non vacat. Hinc est enim
quod in revertentes dicit: Quam magna
multitudo dulcedinis tue quam
abscondisti timentibus te. Et hic rursus dicit: Et
reliquie cogitationis diem festum
agent tibi. Cogitet qui potest qualis
vel quanta sit illa celebritas sollempnitatis
illius quam intus perficiunt. Credo
et reliquie cogitationum quas ad se
revertentes secum trahunt ex memo-
ria vel recordatione gustate sua-
vitatis divine deo diem festum agunt.
Cum si per templum dei cor ipsius hominis
intelligimus, qui sicut qui in hoc
templo gloriam deo dicunt citius
invenimus. Cum enim sint alii huius
templi habitatores, quam cogitationes
mentis et cordis affectiones. Cum
cogitatio inquit hominis confitebitur tibi.
Raro tamen contingit ut huius templi
habitatores omnes in unum conveniant
ut una congregati in templo eius
omnes simul gloriam dicant. Ita ut
nulla se aliena cogitatio immisceat
que illa divine exultationis gaudia
perturbet vel minuat. Posse tamen
fieri illud quisque ille melius no-
vit, quem non tam lectio quam ex-
perientia docuit. Fit enim aliquando
ut mens super pauca fidelis in-
trans in gaudium domini sui torrente
voluptatis debrietur. Et tota in iubilum
versa non solum exteriorum omnium, sed
et sui ipsius obliviscatur, et tota
in se collecta, immo super elevata
ab illo spirituali pelago plene ab-
sorbeatur. Experimento felici iam
approbans quam sit verum quod
dicitur: Beatus populus qui scit iubi-
lationem. Et tunc tribus impletur
quod dicitur: Et in templo eius omnes
dicent gloriam. Secundum primam itaque
expositionem intelligitur domus predi-
cationis, iuxta secundam vero gratia
contemplationis. Secundum ultimam
vero exprimitur iubilus mentis. Quid
autem horum rectius intelligatur ignorare
me fateor. Ubi totum verum est
quod dicitur. Nam multi sepe per
scripturarum intelligentiam accipiunt
verbum predicationis et sepe inter
legendum perfunditur mens luce
contemplationis vel in iubilum versa
tripudiat in voce exultationis et
confessionis. Quia vox domini preparantis
cervos revelabit condensa, mox
in templo eius omnes dicent gloriam.
Certe quam magna et quanta ad-
miratione digna efficit illa vox
divina. Vox domini confringentis cedros.
Vox domini intercidentis flammam ignis.
Vox domini concutientis desertum Cades.
Vox domini preparantis cervos. Et multa
ad hunc alia in hunc modum efficit
que iste enarrare non potuit,
vel que hic enarrare non oportuit.
Multum tamen est sepe inter vocem
et sermonem. Nam utrumque habent
vocem et animalia. Et tamen sermo non
formatur sine voce, quamvis vox
sonare possit sine sermone. Contin-
git ergo quandoque sermonem cum voce
quandoque vocem sine sermone.
Aliquando est sonus sine voce.
Nunc enim ut ipse de se dicit stridet
ut plaustrum onustum feno, nunc
sibilat api que est in extremis
fluminibus Egypti. Aliquando rugit
ut leo, et cum voluit emittit
eloquium suum terre et velociter currit
sermo eius. Per sonitum ergo stridet,
per sibilum demulcet, per rugitum
terret, per sermonem docet. Cum enim
et quibus loquitur contemplativum
suum apte demonstrant, sed in sola
voce voluntatem suam non tamen
loquitur quam significat. Nam per stridorem
quod altius abstrahit et perstringit
celat. Ad sonum etenim stridoris
audientes non tamen eliditur quam

551.

constituatur. Uel potius indignatur displicet cum ei quod audit et ipse revadat reprehendit. Hic est qui dicitur dispositio in rebus talibus et qualibus a quibus dat apte reprehendit. quibus deus ipsum operibus gubernatore quodam stride videtur reddet indiuiduum bona et mala tam bonis quam malis. Qui solem suum oriri facit super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. Aliud autem in omnibus hijs inter reuertit et de hijs omnibus vbique consulat Et dum bonis premia premiis promissa reposita exitione colligunt. Vocem quoddam quodam audiunt percepit. Et qui ad terrena remuneracionis promissionibus se parant. quas ad possessionibus sibilu exigilat Et qui diui tiris minas formidant qui ad latronis fugitiue trepidat Quasi sibilo cum quodam suscitatur qui quali quodam vel primo et uno ad aliquid agendum prouocatur Et ille qui ad iugitur confundit. qui aliqui dampni vel dampnacionis future consideracione a sua persistere decidit. longe ei exterius et qui prolocuta propria deus illis insinuat. quibus voluntate suam inspirant Cum aliud est vtrum discerne. et ad beneplacitum deus perfecte intelligere et ei exemorere in hoc Bonum ergo quodam modo quoque deus in administracione operibus in voce in reuelacione veritatis Sermone in aspiracione voluntatis etc.

